ספרי׳ — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

היכל שער
רביעי עשירי

מאמרי אדמו״ר האמצעי

דברים

— חלק א —

•

מאת
כ״ק אדמו״ר הרב הגאון הגדול החסיד והעניו אור עולם
מופת הדור איש אלקים קדוש וטהור כ״ק שם תפארתו
מוה״ר **דובער** נבג״מ זי״ע
— אדמו״ר האמצעי —

יוצא לאור בפעם הראשונה מכת״י

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ז

על ידי מערכת
„אוצר החסידים״

770 איסטערן פארקוויי ברוקלין, נ.י.
שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

MAAMOREI ADMUR HOEMTZOEE

DEVARIM VOLUME I

Published and Copyrighted, 1986, by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway, Brooklyn, N. Y. 11213
Tel.: (718) 493-9250-1 — (718) 774-4000
Printed in the U.S.A.
LCC No.: 84-52839
ISBN 0-8266—5583-1

נדפס בדפוס
שמחה ובנו גרשון גלוקאָוו
BOOKMART PRESS, INC.
N. BERGEN, N.J. 07047

נסדר בדפוס "עמפייער פרעסס"
ע"י צבי הירש בן דאָבע ומרדכי ליב בן פיגא
EMPIRE PRESS
550 EMPIRE BLVD. • BROOKLYN, N.Y. • (718) 756-1473

ב״ה

פתח דבר

על פי הוראת כ״ק אדמו״ר שליט״א בהתוועדות דאור ליו״ד כסלו [יום גאולת כ״ק אדמו״ר האמצעי] תשמ״ה אודות הדפסת מאמרי כ״ק אדמו״ר האמצעי שנמצאים לע״ע בכת״י, ובהמשך להנדפס מכבר[1] — הננו מו״ל מאמרי אדהא״צ ע״ס דברים — ח״א, הכולל דרושי פ׳ דברים־עקב.

המאמרים נלקטו מכו״כ ביכלאך[2] מכתבי־יד[3] מעתיקים[4], כמצויין בפרטיות בשוה״ג לתחלת כל מאמר. ונסדרו ע״פ סדרי פרשיות התורה והמועדים.

בסוף הספר הוספנו: א) ד״ה אתה הראת. ב) רשימת מאמרי אדהא״צ ע״ס השנים — לפ׳ דברים־עקב. ג) לוח השוואה להעמודים דד״ה ויאמר . . אל תצר — הוצאה ראשונה.

בשוה״ג באו שינויי נוסחאות, ומראה מקומות.

כל הנ״ל נערך ע״י הרה״ת ר׳ אלכסנדר זיסקינד שי׳ פיקארסקי.

מערכת „אוצר החסידים״

ב׳ אייר, תפארת שבתפארת ה׳תשמ״ו
ברוקלין, נ. י.

---

[1] ויקרא ח״א — ב׳ ניסן תשמ״ה; ויקרא ח״ב — עשק״מ כסלו תשמ״ו; במדבר ח״א — ז׳ אדר שני תשמ״ו; ח״ב — נמצא בדפוס.

[2] פרט לד״ה ויאמר . . אל תצר שנדפס (בקונטרס בפ״ע) בשנת תשל״ו. תשל״ח.

[3] המאמרים שהיו תחי׳ בכמה כתבי־יד, נדפסו ע״פ אחד מהם, וכמה שינויים צויינו בשוה״ג. מכמה מאמרים הי׳ תחי׳ (לע״ע) רק כת״י מעתיק אחד, ואפשר שאינו מדויק כו׳. ובבקשה רבה שכל מי שיש בידו עוד כת״י או נוסח שונה בד״ה הנ״ל יודיענו בהקדם, וזכות הרבים תלוי בו.

[4] ולהעיר מרשימת כ״ק אדמו״ר (מהוריי״צ) נ״ע (נדפסה בהתמים חוברת ב ע׳ עט): דער זיידע [כ״ק אדמו״ר האמצעי] פלעגט זיין כתב־יד געבן חסידים אויף צו לערנען און איבער שרייבען . . בא בעשען זיינען געווען איבער פערציג ביכער דעם זיידענס האנטשריפט וועלכע זיינען פארברענט געווארן אין דער שריפה דשנת תקפ״ד.

מפתח

דברים

ויאמר . . אל תצר את מואב .... א
ציון במשפט תפדה .... קד

ואתחנן

ואתחנן אל ה׳ .... קכ
ונשב׳ בגיא .... קנ
וידעת היום .... קעה
שמע ישראל . . יחו״ע .... רו
שמע ישראל . . שם ע׳ .... ריד
לה״ע ועד בחילופי אתוון .... רכד
לה״ע אחד ועד בחילופי אתוון .... רנג
והיו הדברים האלה .... רסו

עקב

לה״ע דלי״ת רבתי דאחד .... רפג
ויענך וירעיבך ויאכילך את המן .... חצר

הוספות

אתה הראת לדעת .... שלט
רשימת מאמרי אדה״א ע״פ סדר השנים .... שסא
לוח השוואה להעמודים דקונטרס ויאמר . .
אל תצר את מואב הוצאה ראשונה .... שסג

פ׳ דברים תקפ״ה בווארעם באד
ונק׳ בשם בעית״ה אחישנ״ה

ויאמר ה׳ אלי אל תצר את מואב, הנה בהפטורה בישעי׳ ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה משמע מזה דאין ישראל נגאלין אלא בתשובה ומע״ט שנק׳ משפט וצדקה כידוע, ובאמת מחלוקת הוא בגמ׳ דסנהדרין פ׳ חלק אמר רב כלו כל הקיצים ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ומעשים טובים ושמואל אמר דיו לאבל שיעמוד באבלו, כתנאי ר״א אומר אם ישראל עושי׳ תשו׳ נגאלין ואם לאו אין נגאלין ור׳ יהושע או׳ הקב״ה מעמיד להם מלך כו׳. תניא אידך ר״א אומר אם ישראל עושין תשובה נגאלין שנאמר שובו בנים שובבים ארפא כו׳ א״ל ר״י הלא כבר נאמר חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו כו׳ עד שא״ל ר״י והלא כבר נאמר ואשמע את האיש לבוש הבדים אשר ממעל

ויאמר ה׳ אלי אל תצר: נדפס בקונטרס בפ״ע קהת תשל״י.

למאמר זה ראה ד״ה שלש ערים תבדיל בספר המאמרים תקס״ה ח״ב ע׳ תשצח. ובנוסחא שני׳ [ד״ה ואם ירחיב] שם [הנחת הר״מ (?) בן אדה״ז — ראה אור התורה ויקרא כרך ד׳ ע׳ תתקצא בהערה]. וקיצור מכ״ק אדמו״ר מהר״ש שם ע׳ א׳מט. אור התורה בראשית כרך ז ע׳ תתשסז ואילך. ביאור ד״ה ובבואה לפני המלך בספר המאמרים תקס״ה ח״א ע׳ תה ואילך.

• • •

באגרות־קודש כ״ק אדמו״ר האמצעי אגרת רו (מקיץ תקפ״ה) ע׳ רפח מובא: למחר רצוני לפלפל עמו [הגאון מנקלשבורג הרר״מ באנעט — שם ע׳ רפה] במ״ש האוה״ח [האור החיים] ע״פ רפאים יחשבו כו׳ ומעט בענין קץ משיח. ואולי הכוונה למאמר זה. וראה הערת המו״ל לאגרת רה (שם ע׳ רפא).

ויאמר . . בהפטורה בישעי׳: **א:** נסמן סעיף א . . **יד:** הנה בהפטרה בישעי׳. **כב:** (בהפטורה בישעי׳).

ויאמר . . אל תצר את מואב . . ציון במשפט תפדה: דברים ב. ט. ישעי׳ א, כז.

משפט וצדקה: ראה גם לקמן ע׳ קט ואילך. לקוטי תורה דברים א, ג. תורת חיים בשלח [והוא משנת תקפ״ה — ע״פ בוך 154 צג, א] רלט, א ואילך.

בגמ׳ דסנהדרין: [מכאן מתחיל כ״י **ד** — ראה לקמן ע׳ ב. בנדפס כאן וכן בסמוך מציין (הדף והקאפיטל) צז. אבל ברוב הכת״י ליתא. ובכלל אין דרכו של כ״ק אדמו״ר האמצעי לציין דפים וקאפיטלאך, חוץ ממקומות בודדים]. ראה שם צז, סע״ב ואילך. מרז״ל זה תוקן בפנים עפ״י הכת״י מבלי להעיר על השינויים הקלים שביניהם.

שובו בנים . . חנם נמכרתם . . ואשמע את האיש: ירמי׳ ג, כב . . ישעי׳ נב, ג . . דניאל יב, ז.

---

*) ע״פ השוואה לשבעה כת״י ועם הערות ומ״מ (שנעתקו כאן — עם הוספות וכו׳) ע״י הרה״ת ר׳ יהושע שי׳ מונדשיין. וז״ל הפתח דבר:

א: כ״י 1351 מאוסף גאסטער אשר בספרית מאנטשעסטער (קסז, א — רז, ב) ונרשם עליו: „זאת נאמרה

למימי היאור כו׳ ושתק ר״א. משמע שהודה לר״י שמזה מוכח שיש קץ לדבר אע״פ שאין ישראל עושי׳ תשובה ומע״ט וכן משמע ממאמר ר׳ יוחנן שם שאין ב״ד בא אלא בדור שכולו זכאי (שעושי׳ תשובה ומע״ט כר״א) שנאמר ועמך כולם צדיקים כו׳ או בדור שכולו חייב דכתיב וירא כי אין איש כו׳ וכתי׳ למעני אעשה (כדעת ר״י שקץ דניאל יבא בהכרח יהי׳ איך שיהי׳). וזהו מא׳ ריב״ל שם דרמי כתיב בעתה וכתיב אחישנה זכו (בתשובה ומע״ט) אחישנה (קודם זמן הקץ) לא זכו בעתה (בעת הקץ אף בלי תשו׳ כו׳ כר״י). ויש להבין מ״ש ר״א תשובה דוקא ולא הזכיר מע״ט, ועוד דהלא א׳ והסירותי את לב האבן מבשרכם ואת רוחי אתן כו׳ ועשיתי את אשר בחקותי תלכו כו׳, וגם מ״ש ר״י שאף בלא תשובה יגאלו איך אפשר להיות גם בביאת הקץ, וכן מ״ש בדור שכולו חייב כו׳ הלא גם פושעי ישראל מלאים כו׳, וכן מ״ש בדור שכולו זכאי אי אפשר להיות כי אין צדיק בארץ כו׳. ועוד יש להבין הפי׳ הפשוט דבעתה אחישנה שהם ב׳ הפכים דבעתה הוא בזמן המוגבל וא״כ איך

ממאמר ר׳ יוחנן שם . . ועמך כולם צדיקים . . וירא כי אין איש . . למעני אעשה: **ראה סנהדרין שם צח, א . . ישעי׳ ס, כא. נט, טז. מח, יא.**

ריב״ל . . כתיב בעתה וכתיב אחישנה: **בה: מארז״ל. א: מא׳ רבינו ז״ל [וט״ס עד״ז נפלה בשערי אורה (יב, ב) שתחת** שאמרז״ל **שבהוצאה הא׳, נדפס מההוצאה השני׳ ואילך** שאמר רבינו ז״ל] . . **ישעי׳ ס, כב.**

והסירותי את לב האבן . . ואת רוחי אתן: **יחזקאל לו, כו. כז.**

פושעי ישראל מלאים . . וכן מ״ש בדור . . אין צדיק בארץ: **ערובין יט, א . . ניתוסף ע״פ יד . . קהלת ז, כ.**

לפני ר׳ עקיבא אייגר **בפוזנע תקפ״ה** . . דובער נבג״מ — מוגה מכתיבת י״ק״. כה״י כולל מאמרי אדמוה״א שעל חלקם נרשם זמן אמירתם בין השנים תקפ״א־תקפ״ה.

ב: כ״י 1358 מאוסף הנ״ל (לז, א — עט, א) ובמפתח נרשם עליו: „הדרוש הוא נאה מרבינו האמצעי נ״ע **תקפ״ה** לפני הגאון ר׳ עקיבא איגר בפוזנא״.

ועוד חמשה כ״י הנמצאים במחלקת כה״י של בית הספרים הלאומי בירושלים ת״ו:

ג: כ״י 4045 °8 (לא, א — מו, ב). המאמר חסר בסופו . . בדף לט, א נרשם בראש העמוד: „תורת אדמו״ר שי״. כה״י כולל מאמרי אדמוה״א ואדמו״ר הצ״צ.

ד: כ״י 3546 °8 (רנז, א — רפד, ב). פתיחת המאמר בכ״י זה היא: בגמ׳ דסנהדרין פרק חלק אמר רב כלו כל הקיצין וכו׳ — אך גם בו מפורשת שנת אמירתו היא שנת **תקפ״ה**. כה״י כולל מאמרי אדמוה״א, אדמו״ר הצ״צ ור״ה מפאריטש. ובאם כותרות המאמרים מתאימות לזמן הכתיבה ואינן העתקה גרידה מכ״י קודמים, הרי שכה״י נכתב בליובאוויטש אחר פטירת ר״ה (י״א מנ״א תרכ״ד) ובחיי אדמו״ר הצ״צ (נסתלק י״ג ניסן תרכ״ו).

ה: כ״י 3514 °8 (קיב, א — קכג, ב). בראשו נרשם: „מאדמו״ר ר׳ דובער, תו׳ אדמו״ר שא׳ לפני הרב ר׳ עקיבא אייגר בפוזנא פ׳ דברים״. המאמר חסר בסופו . . בשער כה״י רשום: „לקוטי תורות אדמו״ר נבג״מ תדי״ר לפ״ק״, וכולל מאמרי אדמוה״א שעל חלקם מפורש זמן אמירתם בין השנים תקפ״א־תקפ״ח (תקפ״ה ?). שמות בעלים קודמים המצוינים בכ״י זה אברהם יצחק משולאווין; אורי נטע הכהן ברכהן.

ו: כ״י 5630 °8 (ה, א — כג, ב). על המאמר נרשם רק: „פ׳ דברים״ ובגוף המאמר מפורשת שנת **תקפ״ה**

א׳ דבעתה דוקא אחישנה דמשמע שהוא קודם הזמן. אך הנה דרך הקיצור יש כאן ג׳ אופנים א׳ כאשר זכו דאחישנה קודם הזמן ע״י תשו׳ ומע״ט כדעת ר״א, והב׳ לא זכו בעתה דוקא כר״י והג׳ לא זכו בעתה אחישנה דהיינו שיחיש וימהר לזמן הקץ דמשיח הנזכר בדניאל שיבא קודם הזמן וזהו בעתה דוקא אחישנה (כמשי״ת). וגם אופן זה הג׳ בא בג׳ אופנים א׳ ע״י התעוררו׳ תשו׳ מלמעלה דוקא (כמשי״ת) והב׳ גם בלא תשובה ע״י יסורי הגלות והצרות והג׳ כמ״ש למעני אעשה.

ולהבין כ״ז יש להקדים הקדמה א׳ להבין שרש המחלוקת דר״א ור״י הנ״ל בדרך כלל ואח״כ יובן ג׳ חילוקי׳ דבעתה אחישנה הנ״ל וד״ל.
דהנה ידוע הקושי׳ על ענין ירושה דארץ ישראל וז׳ אומות שנתן לאברהם שהם הכנעני והחתי כו׳ דהלא בברית בין הבתרים (בפ׳ לך לך) א׳ ולזרעך אתן את הארץ כו׳ מנהר מצרים עד נהר פרת את הקיני ואת הקניזי ואת

שו״ה א׳ . . שהוא: **יז: אפשר . . ניתוסף ע״פ יז.**

ג׳ אופנים . . דוקא: **אבה: ב׳ אופנים . . וגם אופן זה הב׳** [**ובמקום והג׳ נכתב (גם ב ג):** וכה״ג] . . **ניתוסף ע״פ ידיזכד.**

שו״ה בדרך — ג׳ . . וד״ל: **אבה: ב . . ניתוסף ע״פ ידיז.**

ידוע הקושיא . . וז׳ אומות . . יו״ד אומות: **ראה בראשית רבא פמ״ד, כג. ספר המאמרים תקס״ה ח״ב ע׳ תתשצח ואילך. סידור שחרית לשבת קפט, ב. ס׳ מאמרי אדהז״מארז״ל ע׳ שסב. פירוש המלות פקכ״ז. אור התורה דברים ע׳ יט ואילך; בראשית כרך ז ע׳ 2334 ואילך; נצבים ע׳ א׳רכב־ג.**

בברית בין הבתרים (בפ׳ לך . . ולזרעך אתן . . נהר פרת: **כ״ה בהנדפס ובכמה כת״. ובכמה כת״: לזרעך אתן (לך יב, ז. אבל אינו בפ׳ ברית בין הבתרים). כז: לזרעיך נתתי (לך טו, יח ואילך (ושם: הנהר הגדול נהר)).**

את הקני ואת הקניזי ואת הקדמוני: **ראה ד״ה אל תתגרו אור התורה דברים ע׳ כו.**

. . כה״י הכולל מאמרי אדמוה״א (שעל חלקם נרשמה השנה תקפ״ו) הי׳ בבעלותו של ר׳ שניאור זלמן סלונים מחברון־יפו.

ז: כ״י 3548 °8 (קצה, א — רטז, א) ורשום עליו: „בע״ה (פ׳ דברים) דרוש דאל תצר״. כה״י הכולל מאמרי אדמוה״א ואדמו״ר הצ״צ נכתב בליובאוויטש בערך בשנת תקצ״ב, והי׳ „שייך להג׳ ר׳ ישעי׳ ברלין מווליז״ (אח״כ בריגא) . . .

שמנו לנו ליסוד את כ״י **א** ו**ב** , ובשנויים הקלים שביניהם **בחרנו** את הנוסח הנראה מתוקן יותר. בשנויי גירסאות אחרים קבענו בפנים את הנוסח המצוי ברוב כה״י, ואת הנוסח השני הצגנו בהערה . . תיבות וקטעים המצויים רק בשאר כה״י נדפסו בתוך אריחיים, ולהעיר שהוספות אלו נמצאות כולן בכ״י **ד**, ואילו בכ״י **ו** (וחלקן גם בכ״י **ז**) מופיעות הן ברובן בין השטין או מן הצד וכה״ג.

חלוקת הקטעים נעשתה לפי כ״י **א** שבו ניכר בבהירות ההבדל בין קטע לקטע . . .

עכ״ל בהפתח דבר שם.

בנוסף להנ״ל נמצא ג״כ בביכלאך: **ח** (23) קנט, א. **ט** (99) יט, א (וחסר בתחלתו). **יא** (254) בתחלתו (רק חלק). **יב** (373) קסג, א. **יג** (456) י, א (ובכותרת: בעז״ה פ׳ דברים דשנת **תקפ״ה בפוזנע** לפני הרב ר׳ עקיבא אייגער נבג״מ, ובסופו נרשם: סליק עש״ק ט׳ אייר תקצ״א לפ״ק). **יד** (581) עז, א. **יז*** (593) מח, א (חסר). **יז** (629) קטו, א (חסר בסופו). **יח** (691) מג, א (ובכותרת: תורת אדמו״ר מוהרדו״ב נב״מ בשנת **תקפב** לפ״ק

הקדמוני כו׳ שמונה שם יו״ד אומות (ובמקום ואת החיוי אמר שם ואת הרפאים) ובפו״מ לא נתן להם כ״א ז׳ אומו׳ דא״י, ויצחק א׳ ליעקב ואל שדי יתן לך את ברכת אברהם שהוא א״י שהבטיח לו גם את הקיני כו׳. ומ״ש ואת הרפאים שהן הענקים שישבו תחלה בארץ עמון ומואב כמ״ש בפ׳ דברים שנק׳ ארץ רפאים לא נתן להם משה כי א׳ לבני לוט נתתי כו׳ (כמשי״ת). אך הנה התירוץ לזה הוא בקצרה שזה מה שאנו מוצאים ביחזקאל (מ״ז) בענין הגבולי׳ דא״י לע״ל כמ״ש לפאת צפון מן הים הגדול כו׳ הם גבולי׳ אחרים שלא גבלו ראשונים משה ויהושע בגבולי הארץ כלל והיינו לפי שלע״ל ינתן לישראל גם את הקיני הקניזי והקדמוני כמבואר בפ׳ לך לך (וכמ״ש בפי׳ הבטחתו ליעקב ופרצת ימה וצפונה ונגבה כו׳ לד׳ רוחות בלי שיעור כלל ונק׳ נחלה בלי מצרים וכמא׳ עתידה א״י שתתפשט בכל העולם כולו כו׳), וע״כ ישתנה הגבולי׳ דא״י ממילא לע״ל כו׳ והבטחתו גם הג׳ אומו׳ הקיני כו׳ יהי׳ לע״ל דוקא ולא עכשיו וד״ל.

ולהבין הטעם לזה, הנה ידוע בטעם מתנה ירושה דא״י לישראל דוקא כמ״ש ונתן ארצם לנחלה כו׳ הוא רק כדי לברר לז׳ מדות הרעות

החיוי . . הרפאים . . ואל שדי יתן לך . . ברכת אברהם שהוא א״י: **ראה בראשית רבא שם . . חיבור שני כתובים: תולדות כח, ג. ד (ושם: ויתן) . . ראה לקח טוב כאן.**

שו״ה הרפאים — תחלה . . בפ׳ דברים . . לבני לוט נתתי: **יח נוסף בא״י . . דברים ב, ט ואילך.**

אך הנה התירוץ . . ביחזקאל . . לפאת צפון: [**כד: צפונה**] **מז, טו. בספר המאמרים תקס״ה שם ע׳ תת הנחת כ״ק אדמו״ר האמצעי: שהרי אנו רואים כנבואת יחזקאל סי׳ מז מח לעתיד על גבולה של ארץ ישראל שהן הן הגבולי׳ שהי׳ בשעת כיבוש הארץ ע״י יהושע וכמו שאמר שם וזהו גבול הארץ לפאת צפונה. ועד״ז בנוסחא שני׳ (הנחת הר״מ?) שם ע׳ תשצט: שמחלק הגבולי׳ לי״ג גבולי׳ כמו ביהושע. ובאור התורה בראשית שם ע׳ 2334: ובעו״א [= ובעשרים וארבע. תנ״ך] בפרש״י לא מצאתי לשון י״ג גבולים.**

שלע״ל ינתן לישראל גם את הקני: [**את ניתוסף ע״פ יד**]**. ראה רמב״ם הל׳ רוצח ושמירת נפש פ״ח ה״ד ובנ״כ שם. בבא בתרא נו, א. הנסמן לעיל הערה ד״ה ידוע. ועוד.**

ופרצת ימה . . נחלה בלי מצרים . . עתידה א״י שתתפשט: **ויצא כח, יד (ושם: ימה וקדמה) . . ראה שבת קיח, סע״א ואילך . . ראה עמק המלך שער (א) שעשועי המלך א, סע״א בשם המדרש. פסיקתא רבתי פ׳ שבת ור״ח. ילקוט שמעוני ישעי׳ רמז תקג.**

שו״ה ולהבין — לישראל . . ונתן ארצם לנחלה: **אה: לע״ל . . תהלים קלו, כא.**

ירושה דא״י . . לברר . . ע״י התו׳ ומצות . . בא״י . . דלעילא: **ראה תורת חיים בראשית ח, א־ב; תולדות [והוא משנת תקפ״ה — ע״פ בוך 282 עב, א] כא, ב. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ סז. לקוטי תורה שלח לו, ג ואילך. לז, ב ואילך. סה״מ תקס״ז ע׳ רכז וע׳ רלב ואילך. הנסמן לקמן ע׳ ה בהערה ד״ה רוב.**

בהיותו **בווארעם באד** ונקראת בשם בעית״ה אחישנ״ה). **יט** (1078) בתחלתו (כולל מאמרי כ״ק אדה״א ע״ס דברים (ע״פ הסדר) — ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ מג בהערה). **כא** (1303) תכו, א (ובכותרת: בעז״ה פ׳ דברים תו׳ אדמו״ר מוהד״ב שא׳ בהיותו **בווארום באד** שנת **תקפ״ה** לפ״ק ונק׳ שמה בשם בעתה אחישנה). **כב** (1366) נז, א. **כג** (2008) קסח, א. **כד** (2009) טז, א. **כה** (2012) פו, א. **כו** (2015) קעט, א (ובכותרת: ב״ה פ׳ דברים). **כז** (2016) לד, א (ובכותרת: תורה מאדמו״ר דובער נ״ע הנאמר **בווארעם באד תקפ״ה**). **כח** (2034) **קנד, א.**

דק"נ שנפלו שם מז' מלכי' קדמאין דבחי' תוהו ע"י התו' ומצות דוקא שיקיימו ישראל בא"י דוקא, דבחכ' דתו' אתברירו רפ"ח ניצוצין שנפלו שם וע"כ נק' א"י דלעילא שהוא בחי' שם ב"ן שמתברר ע"י שם מ"ה דתיקון כידוע, וע"כ רוב המצות תלויות בא"י דוקא כמו כל סדר זרעים וס' קדשים וס' טהרות ורוב המצות גם בשארי סדרים כמו מס' פסחים וחגיגה בס' מועד ונזיר וסוטה וסנהדרין ושבועות וכה"ג, כמ"ש כי תבואו אל הארץ כו' לפי שנק' ארץ החיים דלעילא שעיני ה' בה ארץ חפץ כו'. והוא שא' בעוה"ב לעולם ירשו ארץ (שזהו שתתפשט בכל העולם כולו [לע"ל] וד"ל וכמשי"ת) וכמ"ש כלב טובה הארץ מאד מאד (מאד הא' בימהמ"ש ומאד הב' בעוה"ב כמשי"ת) וכמ"ש והארץ אזכור כו'. וזה הי' חטא המרגלים שמאסו בארץ חמדה ולא מצד עצמה שהרי א' זבת חלב ודבש היא וזה פרי' אפס כי עז העם היושב בארץ והערים בצורו' כו' וגם ארץ אוכלת יושביה היא וכל העם כו' אנשי מדות ושם ראינו את הנפילים כו', ומבואר הענין בדרוש המרגלים שהאנשים הללו גדולי הדור היו ואנשי שם והשיגו בשורש וכח הז' אומות דא"י שהם משיורי הז"מ דבחי' התוהו שנפלו למטה ולא נתבררו שהם תקיפי' וחזקי' הרבה ביותר (כמבואר שם שהן מדות דרצון הטבעי שקשה כארז

דבחכ' דתו' אתברירו: [יח: דבתו"מ]. נסמן לקמן ע' רצה.

רפ"ח ניצוצין: ראה עץ חיים שער (יח) רפ"ח ניצוצין פ"ב. הגהת מהרנ"ש לאוצרות חיים שער הנקודים בסופו סק"ב [מבוא שערים תל־אביב תשכ"א שם, סע"ב ואילך].

שם ב"ן שמתברר ע"י שם מ"ה: ראה עץ חיים שער (ה) טנת"א פ"א. שער (י) התיקון פ"ג. שער (מ) פנימיות וחיצוניות דרוש ד. לקמן ע' יג. ביאורי הזהר תשא נג, ג. ספר המאמרים תקס"ה ח"א ע' תה. לקוטי תורה בחוקותי מז, ג. סה"מ תקס"ד ע' קעט. ס' מאמרי אדה"ז־פרשיות התורה ח"ב ע' תקי. סה"מ תקס"ז ע' פט. אמרי בינה (קה"ת תשמ"ה) שער התפילין פ' קמג.

רוב המצות תלויות בא"י דוקא: [דוקא ניתוסף ע"פ יח]. ראה תורה אור ויחי מו, רע"ב. לקוטי תורה שלח לו, ג. ספר המאמרים תקס"ז ע' רכג. תורת חיים שבהערה ד"ה ירושה. ס' מאמרי אדה"א־ויקרא ח"א ע' תטו הערה ד"ה תרי"ג. וראה גם ח"ב ע' תרלז ובהנסמן שם.

כי תבואו אל הארץ . . ארץ החיים דלעילא: בא יב, כה . . ראה לקוטי תורה ואתחנן ג, ד. ס' מאמרי אדה"א־ויקרא ח"א ע' קד. וש"נ.

שעיני ה' בה ארץ חפץ כו': ע"ד עקב יא, יב . . לשון הכתוב מלאכי ג, יב. ראה לקמן ע' קמה.

בעוה"ב לעולם ירשו ארץ . . טובה הארץ מאד מאד . . והארץ אזכור: ישעי' ס, כא. סנהדרין ר"פ חלק . . שלח יד, ז . . בחוקותי כו, מב.

מאד הא' בימהמ"ש . . בעוה"ב: ראה גם ד"ה ועתה יגדל נא תקפ"ז (יודפס בעז"ה בס' מאמרי אדה"א לפ' שלח).

שמאסו בארץ חמדה . . זבת חלב ודבש . . אפס כי עז . . בצורו' . . ארץ אוכלת . . ושם ראינו: ע"ד תהלים קו, כד . . שלח יג, כז. כח. לב. לג.

בדרוש המרגלים: [בכמה כת"י בדרוש דפ' מרגלים]. ראה ספר המאמרים תקס"ז ע' רלג. ד"ה ויהס כלב (יודפס בעז"ה בס' מאמרי אדה"א לפ' שלח).

מדות . . שקשה כארז . . רך כקנה: ראה תענית כ, ב. ס' מאמרי אדה"א־ויקרא ח"ב ע' תשמז ובהנסמן שם. שערי תשובה ח"א שער התשובה ע' 14 ואילך. שער התפלה סג, ב ואילך. ח"ב שער התשובה ע' ז ואילך. תורת חיים בשלח [והוא מליל שבת נחמו תקפ"א — ראה לקמן ע' שסא הערה 9] שסב, ב.

למעלה מן השכל והטעם שלמעלה הוא בחי׳ מדות דתוהו בתוקף גדול בלתי גבול ונק׳ אורות תקיפי׳, וחזקי׳ הרבה ממדות דחו״ב שנולדי׳ מן השכל שהן רך כקנה כו׳) וכמו חציפי דרא כו׳ ולא יהי׳ בכח החכ׳ דקדושה שבתו״מ לברר אותם ולהפך חושך לאור כו׳ וז״ש אפס כי עז העם כו׳ שנק׳ אנשי מדות דתהו ובתוקף גדול שהן הנפילי׳ והענקי׳ כו׳ וז״ש כי חזק הוא ממנו כביכול אפי׳ בעה״ב כו׳. אך שגו ברוא׳ שיש בכח שם מ״ה דחכ׳ דתו״מ בקיום המצות בא״י לתקן ולברר אותם כפי שהי׳ באמת כו׳ לפי ששרש התו׳ וישראל למעלה מבחי׳ התוהו, והוא בבחי׳ אור העצמות דאא״ס ב״ה שלפני הצמצום וההעלם דחושך סתרו שהוא בבחי׳ התוהו כידוע, וע״כ ניתן לישראל דוקא ז׳ אומו׳ בירושה ששלהם הוא (וכמ״ש במ״א במ״ש ר״י לא הי׳ צריך התורה להתחיל רק מהחודש הזה לכם רק כח מעשי׳ הגיד לעמו, שלא יאמרו האומו׳ לישראל ליסטים אתם שכבשתם ז׳ ארצות כו׳ ע״ש באריכות). ודבר זה כבר נעשה ונגמר ע״י יעקב איש תם יושב אוהלים בתושב״כ ותושבע״פ ששרשו הי׳ מאור העצמו׳ שלפני ההעלם דחושך העליון (וכידוע בענין משל השפופרת מי שנכנס ראשון יוצא אחרון שהי׳ יעקב הבכור באמת בזריעת אור דצ״ע ונק׳ ראשית אוני, רק בתולדה בבטן האם יצא אחרון ועשיו יצא ראשון כמו שתוהו קודם לתיקון דקליפה קדמה לפרי בתולדה לבד ובזריעה נהפוך הוא וכמ״ש ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבנ״י כידוע. וזהו שרמז ר״י לר״ז ששאלו מ״ט עיזי מסגי ברישא כו׳ שהוא כברייתו ש״ע ברישא חשוכא והדר נהורא כו׳, שזהו עשו איש שעיר כו׳ וע״כ א׳ יעקב יעבור נא אדני לפני עבדו כו׳), ובזה יובן עכ״פ

שו״ה גבול — אורות . . דחו״ב: יח: מדות . . א: דחו״ג.

חציפי דרא: ראה חגיגה יד, רע״א. ספר המאמרים תקס״ח ח״א ע׳ י. תורת חיים בראשית טז, ב. סה״מ שם ע׳ רכג. סה״מ תקס״ט ע׳ רד. תו״ח תצוה תקמ, ב. שערי תשובה ח״א שער התשובה י, ד. קונט׳ ההתפעלות קרוב לסופו (ווארשא תרכ״ח סד, ב).

כי חזק הוא ממנו כביכול אפי׳ בעה״ב: [ב: עה״ב. אבהז: בעוה״ב]. שלח יג, לא. ראה סוטה לה, א.

שו״ה וישראל — דאא״ס . . דחושך סתרו שהוא בבחי׳ התהו: יח: דא״ס . . ראה ביאורי הזהר פינחס קטז, רע״א. אור התורה בראשית לג, א.

וכמ״ש במ״א . . ר״י . . התורה להתחיל . . מהחודש הזה . . כח מעשיו . . ארצות: תורת חיים בראשית ח, א . . ראה רש״י בראשית א, א. לקוטי שיחות בראשית כך י ע׳ 1 הערה 6. וראה ג״כ זהר בא לט, ב . . יח: להתחיל התורה . . בא יב, ב . . תהלים קיא, ו . . יח: אומות.

יעקב איש תם יושב אוהלים בתושב״כ ותושבע״פ: ראה תולדות כה, כז. לקוטי תורה ואתחנן ה, סע״א. תורת חיים בראשית מה, סע״ג; לך פב, א; תולדות [והוא משנת תקפ״ה — ע״פ בוך 282 עב, א] יב, ב. אור התורה בראשית ח״א ע׳ 290. לקוטי לוי יצחק־מד״ר ע׳ קפט ואילך.

וכידוע . . משל השפופרת מי . . ראשית אוני: [מי ניתוסף ע״פ יד]. ראה בראשית רבה פס״ג, ח. הובא ברש״י תולדות כה, כו. תורת חיים תולדות שם יט, ד ואילך; וישלח [והוא מוישלח תקפ״ג — ע״פ בוך 1119 לג, א] מד, א . . ע״ד לשון הכתוב ויחי מט, ג.

דקליפה קדמה לפרי . . ואלה המלכים: ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ רט. וש״נ . . וישלח לו, לא.

שרמז ר״י לר״ז . . עשיו איש שעיר . . יעקב יעבור נא אדני כו׳: [יעקב . . נא . . כו׳ ניתוסף ע״פ יד]. נסמן לקמן ע׳ רי. תולדות כז, יא (בדילוג). וישלח לג, יד. וראה תורת חיים שם.

עיקר ושרש הטעם לכח הבירור דישראל בתו״מ לז׳ אומות דתוהו בא״י שבא להם זה גם מכח ועוז דיעקב שלקח הברכות והבכור׳ מעשו שזהו בירור והיפוך דחושך לאור ע״י תשו׳ ומע״ט, והוא ע״י שיעקב צ״ג נעשה בע״ת שצ״ג אינם יכולים לעמוד שם משום דמשכי׳ לי׳ לקודב״ה בחילא יתיר שהוא להיות יתרון האור מהיפך החושך העליון הנ״ל לאור שגדול הרבה יותר מהאור דחכ׳ שיאיר החושך וההעלם כידוע שזהו הטעם שע״י תשו׳ מתהפך הרע עצמו לטוב ונהפך המות לחיים שגדול יותר מחיים עצמו. וזהו טוב מאד זה מלאך המות שנהפך לחיים ונק׳ סם חיים שמחי׳ גם למת מעיקרו והוא ענין הקטורת שנהפך הארור עצמו לברוך שמעצרת המגיפה כו׳. וזהו כשהקללות יהפכו לברכה שגבוה מן הברכות עצמם כשהקטיגור נעשה סניגור כמו זדונות עצמן שנעשו זכיות ביוהכ״פ, כידוע בענין קללו׳ דבלעם שנא׳ ולא אבה כו׳ ויהפוך כו׳ וזהו היפוך מרירו׳ עצמה למיתקא כו׳. וז״ש דגם משה שהי׳ צ״ג שנא׳ בו כי טוב בטי״ת רבתי דעץ החיים כו׳ לא זכה לתשו׳ כ״א קודם מותו דוקא וע״כ רצה לקיים מצות התלויות בארץ דוקא מטעם הנ״ל, וכן משיח אתא לאתבא לצ״ג בתיובתא כו׳ כידוע.

שו״ה עיקר — לז׳ אומות . . גם . . שיעקב צ״ג נעשה בע״ת: **יד:** לז״מ . . ניתוסף משם . . לקמן ע׳ שט. תורת חיים וישלח מג, א; ויקהל תרה, רע״ב. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ שיד [ובהערה שם נדפס: בשלח עו, ב. וצ״ל סא, ב].

שצ״ג אינם יכולים לעמוד שם: ראה ברכות לד, ב. לקוטי שיחות נצבים כרך יד ע׳ 361.

משום דמשכי׳ לי׳ לקודב״ה בחילא יתיר: [תיבת משם . . לקודב״ה גיתוסף ע״פ **יד**]. ראה זהר ח״ש קכט, ב. אגרת התשובה ספ״ח.

שו״ה מהאור — שיאיר . . שע״י תשובה מתהפך הרע עצמו לטוב: **גדו:** שאחר . . ראה תורה אור מגלת אסתר צט, א. תורת חיים וישלח נה, א. שערי אורה שער החנוכה ע׳ 18. דרך חיים שער התשובה פכ״ב; שער התפלה פמ״א. הנסמן בהערה הבאה.

טוב מאד זה מלאך המות . . חיים: בראשית א, לא. ראה בראשית רבא פ״ט, י. זהר בהקדמה יד, א. לקמן ע׳ שכב. לקוטי תורה במדבר סב, א. ביאורי הזהר פקודי נח, א. דרך חיים שם. תורת חיים נח ס, ב ואילך; ויקהל תרה, סע״א. שערי תשובה ח״א שער התפלה מג, סע״ד. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תקסג. וש״נ.

הקטרת שנהפך . . לברוך: ראה אמרי בינה שער הציצית פט״ו. תורת חיים בראשית לא, ג. שערי אורה ודרך חיים שם. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תרצג.

שו״ה סניגור — כמו . . זדונות . . זכיות . . ולא אבה: ניתוסף ע״פ **יח** . . תצא כג, ו. ראה יומא פו, ב. לקמן ע׳ מט; ש. מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תקעא. וש״נ. תו״ח וירא קא, ב; קיז, א ואילך; שמות קנג, ב.

שו״ה דגם — שהי׳ צ״ג . . כי טוב בטי״ת רבתי דעץ החיים: ניתוסף ע״פ **יד** . . שמות ב, ב. וראה מנחת שי שם. תורת חיים וירא קי, סע״ב; מקץ [והוא ממקץ תקפ״ז — ע״פ בוך 1000 קפח, א] עה, ג; שמות [והוא מר״ח טבת תקפ״ב — ע״פ בוך 493 כד, ב] ס, סע״א; משפטים תמא, א. שער האמונה ספ״ס. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ר״ע תשנא.

משה . . זכה לתשו׳ . . קודם מותו: ראה לקמן ע׳ ל; ע׳ שט. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ שיב. וש״נ. ח״ב ר״ע תקלט. וש״נ. תורת חיים וישלח מג, א; שמות נו, ב; בשלח רכד, ב; רנ, ב; תצוה תקז, א.

רצה לקיים מצות התלויות בארץ: [**יח:** בא״י]. נסמן לקמן ע׳ קמ.

שו״ה מטעם — משיח: **יח** נוסף: שנאמר בו כי טוב שמשיח. אבל להעיר שלעיל שו״ה דגם — משה נשמטו התיבות שנא׳ בו כי טוב ובמקומן באו התיבות שהי׳ צ״ג.

משיח אתא לאתבא לצ״ג בתיובתא: ראה זהר (רעיא מהימנא) בהעלותך קנג, ב. לקמן ע׳ ל וע׳ שט. ביאורי הזהר קרח צה, ד. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תקע. וש״נ.

והנה בהקדמה זו יתורץ עכ״פ הקושי׳ הנ״ל בטעם שלא ניתן לישראל הג׳ אומו׳ דקיני וקניזי כו׳ רק לע״ל דוקא כנ״ל. דהנה מבואר למעלה בעיקר הטעם לנתינת ז׳ אומות דא״י שהוא לברר לז״מ [דז״מ] דתוהו להפוך חושך לאור כו׳ כנ״ל, וידוע בע״ח שעיקר השבירה לא הי׳ רק בז״מ בלבד (כמו אהבה רעה הנמשכת בחום התאוה שנפל מפסולת דאהבה האלקי׳ כשמעורב במקצת ברע כמו כשמכוון להנאת עצמו להיות מזה בבחי׳ יש [גמור] ודבר מה כמ״ש לא יחפוץ כסיל בתבונה כ״א בהתגלות לבו בלבד כו׳ וכמ״ש במ״א) או כעבדים המשמשים את הרב ע״מ לקבל פרס (כדוגמא שא׳ וחסד לאומי׳ חטאת דכל חסד דעבדין לגרמייהו עבדין כמ״ש ביאור זה במ״א, וגם מסתעף מזה בחי׳ גסות גמור בהתנשאות הלב ממש שלא לה׳ כלל והוא מה שמרגיש עבודתו ביותר במעלה וחשיבות יתירה והנאת עצמו בלבד כמו ויגבה לבו בדרכי ה׳ כו׳ וכמו למען שמי יכבד ה׳ וכה״ג) וכמו גסה״ר שהי׳ בירבעם שטרדתו כו׳ אף ע״פ שהי׳ בתחלה במדריגת אחי׳ השילוני הנביא וכמ״ש ושניהם לבדם בשדה כו׳. ואף כשיש בו בחי׳ ביטול עצמותו הוא מרגיש גם זה הביטול וכמ״ש בשם הה״מ ז״ל במ״ש ופלגשו ושמה ראומה רא״ו מ״ה שיראו בחי׳ מ״ה שבו איך שהוא בטל ונכנע לאלקו׳ שתופס מקום אצלו מה שהוא בטל כו׳ ואין אא״ס שורה רק בבחי׳ אין ממש זה מי שאינו מרגיש את עצמו כלל בעבודתו בתו״מ ובתפלה, כמ״ש על ר״א ב״ע דגריס באורייתא תדירא ולא מחזיק טיבותא לנפשי׳ כלל כו׳ שאינו מרגיש את עצמו כלל כו׳. וכידוע שזה כל עיקר ענין חטא אדה״ר שאכל עה״ד כו׳

שו״ה והנה . . בטעם: **א** נסמן סעיף ב . . ניתוסף ע״פ **יח**.

שו״ה בעיקר — (דז״מ) . . בע״ח . . השבירה . . בז״מ: **יח**: דנוג״ה . . ראה שם שער (ח) דרושי הנקודות פ״ב; שער (ט) שבירת הכלים פ״ז; ספר המאמרים תקס״ה ח״ב ע׳ תתקנא.

לא יחפוץ כסיל בתבונה: משלי יח, ב. ראה תורת חיים נח ג, ב ואילך. לקוטי תורה מסעי צ, א. ספר המאמרים תקס״ב ח״א ע׳ פז. סה״מ תקס״ח ח״א ע׳ שסב. שערי תשובה ח״א שער התפילה לב, ד; סד, ג. קונט׳ התפעלות ט, ב.

כעבדים . . ע״מ לקבל פרס . . וחסד לאומי׳ . . דכל חסד דעבדין: אבות פ״א מ״ג . . משלי יד, לד . . ראה תקוני זהר ת״ו (כב, סע״א). ת״ל (עג, ב). ראה ביאורי הזהר פקודי נט, ב. תורת חיים שם; עז, ב; ח״ש קלט, ד. שערי אורה שער הפורים ע׳ צב. שערי תשובה ח״ב שער התשובה פ״ב. קונט׳ התפעלות י, ב; מט, א־ב. ס׳ מאמרי אדה״א־במדבר ח״א ע׳ קנד. וראה גם לקמן ע׳ שכ.

ויגבה לבו . . למען שמי: דברי הימים־ב יז, ו. ישעי׳ סו, ה. וראה ס׳ מאמרי אדה״ז־הקצרים ע׳ רכג וע׳ רכה. תורת חיים וארא [והוא מא׳ וארא תקפ״ד — ע״פ בוך 456 עה, א] קכב, א; תצוה תקמא, א.

גסה״ר שהי׳ בירבעם . . השילוני . . ושניהם לבדם בשדה: ראה סנהדרין קא, ב. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תשה. וש״נ . . ניתוסף ע״פ **יח**. . . מלכים־א יא, כט.

הה״מ . . ופלגשו ושמה ראומה: וירא כב, כד. ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תנד. וש״נ.

ר״א ב״ע: **ג**: ראב״ע. **דהו**: ר׳ אבא ב״ע [ראה דקדוקי סופרים סנהדרין שם]. **ז**: רבה בר עולא.

ר״א ב״ע דגריס באורייתא תדירא: ראה סנהדרין פח, ב (רב עולא בר אבא וכ״ה בתורת חיים בראשית טו, ד; לד, ג. ובאמרי בינה שער הק״ש ג, ג: רב עולא. ובד״ה ויספו ענוים בה׳ שמחה (קה״ת תשמ״ה) ע׳ 4: ברבי אבא כו׳. ובד״ה להי״ע ברכת חתנים פ״ב [נ. י. תשל״ו בס׳ מאמרים יקרים]: רב אילעי).

חטא אדה״ר . . הרגשת עצמו . . מי הגיד לך: בראשית ג, יא. ראה תורה אור משפטים עט, ד. ס׳ מאמרי

שבא ע״י זה לבחי׳ הרגשת עצמו ביותר, וראי׳ ממ״ש לו מי הגיד לך כי ערום אתה המן העץ כו׳ וד״ל. וכמו״כ במדת החסד להתחסד ולקנות לו שם או לגרמי׳ כנ״ל. וכך במדת היראה או מדת הדין שהוא בחי׳ הגבורה שהוא כמו התלהבות ברשפי אש האלקי׳ בתפלה ותורה, ונפילתו הוא בתערובות רע שבא לחום וכעס דרציחה שנק׳ גבורות קשות דעשו שעל חרבו יחי׳ או כחום התאוה ברשפי אש זרה כו׳. וכך הוא בת״ת ונצח והוד דקדושה שבתוהו כשנפלו למטה בק״נ שהן ז״מ הרעות דז׳ אומו׳ הכנעני כו׳ ששם הי׳ כל סומאה ותועבה יתירה ע״כ נצטוו שלא תחי׳ כל נשמה כו׳ (לסיבת השבירה והנפילה כו׳ מאיגרא רמה כו׳ כמבואר במ״א שזהו ענין פיזור ופירוד האותיות שנק׳ כלים דאורות דתוהו שנשברו ונפלו למטה כמו אתה פוררת בעזך ים כו׳ אבל באורות עצמן לא הי׳ שבירה רק הסתלקו׳ לבד ורק רפ״ח ניצוצי׳ לבד שירדו עם הכלים למטה כידוע בע״ח. אך הנה בבחי׳ ג׳ ראשונות דכח״ב לא הי׳ שבירה כלל כידוע דעיקר השבירה הוא רק בבחי׳ ז״ת דבינה לבד אבל בחו״ב שנק׳ או״א לא הי׳ שבירה רק בחי׳ ירידה בחיצוני׳ ואחוריי׳ דחו״ב לבד כמ״ש ימותו ולא בחכ׳ כו׳ כי בחי׳ פנימיות חו״ב הם בבחי׳ האין וביטול היפוך דבחי׳ יש כו׳, וגם מבחי׳ חיצוניות דחו״ב הוא שנסתעף בריבוי ההשתלשלו׳ שרש להתהוות חכ׳ חיצוניות שהוא בחי׳ חו״ב דקליפה כחכמי קדם וכחרטומי מצרים כידוע. ויוסף הצדיק התחיל לבררם כמ״ש ואת זקיניו יחכם כו׳ ושלימות הבירורים הי׳ בימי שלמה שהוא

אדה״ז־אתהלך ע׳ נה. תורת חיים בראשית ל, ג; נח נ, ב; מקץ עה, ג; משפטים תמ, ב. שערי אורה שער הפורים ע׳ 122.

שו״ה כמו — האלקי׳: בג: התשוקה לאלקות.

שלא תחי׳ כל נשמה . . מאיגרא רמה: שופטים כ, טז . . ראה חגיגה ה, ב.

השבירה . . פיזור ופירוד האותיות . . אתה פוררת: תהלים עד, יג. ראה ס׳ מאמרי אדה״ז־נביאים ע׳ ה ואילך. ס׳ מאמרי אדה״ז־אתהלך ע׳ קטו. ספר המאמרים תקס״ב ח״א ע׳ קפט. סה״מ תקס״ה ע׳ יג. ס׳ מאמרי אדה״ז־ענינים ע׳ סח. ביאורי הזהר מקץ לא, ד ואילך. תורת חיים וישב סה, ג. שער היחוד פמ״ה. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תרלד ובהנסמן שם.

באורות . . רק הסתלקות . . ורק רפ״ח ניצוצי׳ לבד: ראה עץ חיים שער (ח) דרושי הנקודות ספ״ד. שער (ט) שבירת הכלים פ״י. שער (יח) רפ״ח. לעיל ע׳ ה הערה ד״ה רפ״ח. הגהת צמח במבוא שערים ש״ב ח״ג פ״ט.

ג׳ ראשונות דכח״ב . . בחו״ב . . ירידה . . ימותו ולא בחכ׳: איוב ד, כא. ראה עץ חיים שער (ח) דרושי הנקודות פ״ב. פ״ג. פ״ו. שער (ט) שבירת הכלים פ״ב. וראה לקמן ע׳ קטז.

חיצוניות דחו״ב . . חכ׳ חיצוניות: ראה תניא ספ״ח [ספר המאמרים תקס״ה כאן ע׳ תתג ונוסחא שני׳ ע׳ תתב]. סה״מ תקס״ז ע׳ קא [ובשלימות וכו׳ בביאורי הזהר להצ״צ כרך ב ע׳ תתקא]; ע׳ קו. ס׳ הנחות הר״פ ע׳ לז. ביאורי הזהר פינחס קיא, א. סה״מ תקס״ה ע׳ תתלז. ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב ע׳ עתר. שער היחוד בסופו. ס׳ מאמרי אדה״ז־מארז״ל ע׳ שצ. אור התורה תצא ע׳ תתקעה [ובשוה״ג שם (ובספר הליקוטים „דא״ח צ״צ״ מערכת חכמות חיצוניות ע׳ תרמ) צ״ל: בתניא בחכמת האומות]. וראה גם שערי אורה שער החנוכה ע׳ מב.

ויוסף הצדיק . . ואת זקיניו יחכם . . בימי שלמה: ראה ביאורי הזהר ל, ב; קטז, ב. תורת חיים בראשית לא, א ואילך; לך לך צ, א . . תהלים קה, כב (ושם: וזקניו).

בחי׳ חכ׳ שבמל׳ דקדושה שהי׳ בנין המל׳ בע״ס גם בג״ר דכח״ב שלה דקיימא סיהרא באשלמותא כידוע במ״ש וישב שלמה על כסא ה׳ ממש ויחכם מכל האדם כו׳ ותרב חכ׳ שלמה מחכמת כל בני קדם. אך גם זה לא הי׳ רק בבחי׳ חיצוניות בלבד שהוא מה שנתבטלו כל חכמי האומות לפני חכ׳ שלמה ושלחו לו מנחה כו׳, והוא מ״ש אז תבאנה שתי נשים זונות אל המלך כו׳ שהן ב׳ מדריגות דחו״ב דק״נ ונכללו בחו״ב דקדושה, והן עמון ומואב כידוע בספרי הקבלה דמואב הוא בחי׳ חכ׳ דקליפה שנק׳ אב כו׳ (וכמ״ש בפ׳ חוקת ע״פ על כן יאמרו המושלים כו׳ אכלה ער מואב כו׳), ועמון הוא בחי׳ בינה דקליפה דעמון הוא אותיות נוע״ם שהוא התענוג שבהשג׳ השכל האנושי כו׳, ונבררו ע״י רות המואבי׳ ונעמה העמונית כו׳. אך עכשיו לא נתבררו בשלימות גם בימי שלמה רק בחיצוניות לבד כנ״ל שהרי לא נתגיירו ממש (וע״כ חכ׳ חיצוניות מטמאות לנה״א אך לא טומאה חמורה כטומאת העון דגזל ועריות וש״ד וכה״ג שהם במדות דק״נ כעשו וישמעאל כנ״ל שהי׳ בהם בחי׳ שבירה ונפילה ממש). ובבחי׳ הכתר לא הי׳ בו גם ענין ירידה בחיצוניות (כמ״ש וכבודי לאחר לא אתן כו׳ והוא כמו בחי׳ יחידה דנשמה שא׳ מיד כלב יחידתי כו׳ רק בבחי׳ ביטול בעלמא כידוע בע״ח). ולזאת לא ניתן לישראל רק ז׳ אומות דא״י ולא ג׳ אומות דקיני כו׳ שהם אדום ומואב ועמון, אדום בחי׳ כתר דק״נ כמ״ש ואלה המלכי׳ כו׳ בארץ אדום דוקא והוא שירש עשו את החורי כמ״ש ובשעיר ישבו החורים לפנים כו׳ והוא הקדמוני שהם בני

שו״ה בחי׳ — בע״ס: **ניתוסף ע״פ ידיחכד.**

דקיימא סיהרא באשלימותא: **זח״א קנ, א; רכה, ב. שמות רבא פט״ו, כו.**

וישב שלמה על כסא ה׳ . . ויחכם מכל האדם . . ותרב חכ׳ שלמה אז תבאנה . . אל המלך: **דברי הימים־א כט, כג . . מלכים־א ה, י . . שם, ט . . שם ג, טז . . ניתוסף ע״פ ידיחכד.**

דמואב . . חכ׳ דקליפה . . ועמון . . בינה דקליפה: **תורה אור יא, ד. לקוטי תורה במדבר סו, ג. וראה לקוטי תורה להאריז״ל פ׳ וירא ענין לוט וסוד עמון ומואב ובפ׳ דברים. קהלת יעקב ערך זלפה.**

וכמ״ש בפ׳ חוקת: **לקוטי תורה שם. ספר המאמרים תקס״ז ע׳ רסד וע׳ רסט. ד״ה זה לכ״ק אדה״א יודפס בעז״ה בפ׳ שלח.**

דעמון הוא אותיות נוע״ם: **לקוטי תורה להאריז״ל שם.**

ונבררו ע״י רות המואבי׳ ונעמה העמונית: **תורה אור שם. וראה לקוטי תורה שם.**

בימי שלמה רק בחיצוניות לבד: **ראה לעיל ע׳ ט הערה ד״ה ויוסף.**

חכ׳ חיצוניות מטמאות לנה״א: **ראה תניא פ״ח (ומש״כ כאן אך לא טומאה חמורה כו׳ ראה ספר המאמרים תקס״ה ח״ב ע׳ א׳מט. אור התורה בראשית כרך ז ע׳ תתשסח. פירוש המילות מב, ב. וראה ס׳ מאמרי אדה״ז־נביאים ע׳ נט. אוה״ת ישעי׳ כרך ב ע׳ תשפג).**

שו״ה בחי׳ — בו . . וכבודי לאחר לא אתן . . מיד כלב יחידתי . . כידוע בע״ח: **ניתוסף ע״פ יד. . . ישעי׳ מב, ח. מח, יא . . תהלים כב, כא . . ראה לעיל ע׳ ט הערה ד״ה ג׳ ראשונות.**

לא ניתן לישראל . . אדום ומואב ועמון . . כתר דק״נ: **ראה לקוטי תורה להאריז״ל ס״פ לך וס׳ הליקוטים שם. סידור ופירוש המילות דלעיל ע׳ ג הערה ד״ה ידוע.**

ג׳ אומות דקיני כו׳ שהם אדום: **ראה בראשית רבא פמ״ד, כג (ופירש״י בראשית טו, יט; דברים ב, ה). אור התורה דברים ע׳ כו.**

ואלה המלכים . . שירש . . ובשעיר ישבו החורים לפנים: **וישלח לו, לא . . בנדפס: שרש, ותוקן עפ״י יד . . דברים ב, יב.**

קדם, והקיני והקניזי הם עמון ומואב שישבו שם הרפאים כמ"ש האמים לפנים ישבו בה עם גדול ורב ורם כענקים, וג' מדות אלה דגדו"ל ור"ב ור"ם הכל בבחי' הכתר שמתפשט שם בלי גבול שאין כלים מגבילים שם כמו והחכ' מאין תמצא ואיזה מקום בינה שזהו בחו"ב שבכתר כו' כידוע וד"ל (אלא שהענקים במדות שבכתר עצמו וז"ש רפאים יחשבו אף הם כענקים אע"פ שהם בחו"ב דכתר כו') אלא שגדול בבינה ורב בחכ' כו' וזהו הקיני והקניזי שהם בחי' חו"ב דעמון ומואב שירשום. ועיין בס' אוה"ח דלא ס"ל כפירש"י שפי' אתה סבור שזהו ארץ רפאים שנתתי לאברהם כמ"ש ואת הרפאים כו' אבל לא זו היא כי אותן הרפאים הורשתי מפני בני לוט כו' ודעתו מאחר שלא פירש לאברהם מין רפאים אלא סתם, כל רפאים במשמע. ולפי זה יוקשה באמת איך נתן משל אברהם לבני לוט ירושה שאינה שלהם כלל, וע"ש שהאריך לפלפל בזה דמה שפירש"י על לכל הבשן כו' ההוא יקרא ארץ רפאים הוא אותה שנתתי לאברהם שא' ואת הרפאים כו' שאין הכרח לזה בדיוק דתיבת ההוא למעט כו', וסוף דעתו שמשל אברהם נתן לבני לוט, וכן פי' במ"ש רפאים יחשבו אף הם כו' ע"ש (ובדרז"ל במדרש על מ"ש ואת הרפאים זהו החוי שבז' אומות). ויהי' איך שיהי' לא נתן ארץ רפאים לבנ"י עד ימות המשיח שהם הקיני כו' שהם עמון ומואב ואדום, וגם לא נחשב ארץ מואב בכלל א"י וכמ"ש בספרי אשר ה' נותן לך פרט לעבר הירדן שנטלת מעצמך כו', ואינו בכלל א"י שנשבע ה' לתת לנו לדירה ולקדושה (ועיין באוה"ח שם). והנה עכ"ז לא יתורץ הקושי' דלעיל דאם הקיני והקניזי כו' בבחי' ג"ר דכח"כ שלא הי' בזה ענין השבירה שיהי' שייך בהם ענין התיקון שע"י התו"מ שמפני זה לא נתנו לישראל כנ"ל, א"כ למה הבטיחם לאברהם בברית בין הבתרים כנ"ל, ואם הבטחה זו לע"ל דוקא כנ"ל גם זה אינו מובן לכאורה דאיך יגיעו ישראל למתנה זו שלא זכו לזה ע"י עבודתם בתו"מ בחוץ לארץ שאינו רק לברר לז"מ דתוהו שהוא בארץ ישראל לבדה כנ"ל.

האמים לפנים: **דברים ב, י.**

שו"ה לפנים — מדות . . והחכמה מאין תמצא . . רפאים יחשבו אף הם כענקים: **יד: מדרגות . . איוב כח, יב . . דברים ב, יא.**

שירשום. ועיין בס' אוה"ח: **[יח: שגרשום]. דברים ב, כ; ג, יג. וראה רשב"ם לב"ב נו, א. רמב"ן לדברים ב, כג.**

כפרש"י . . ואת הרפאים: **דברים ב, י . . בראשית טו, כ.**

שו"ה ודעתו — מין . . שפרש"י על לכל הבשן: **ניתוסף ע"פ ידיח . . דברים ג, יג (ושם: וכל).**

ובדרז"ל במדרש . . זהו החוי: **[יח: במד"ר . . ואת ניתוסף ע"פ יד]. בראשית רבא פמ"ד, כג. וראה רמב"ן שם ובקהלת יעקב מע' גרגשי.**

שו"ה לא — ארץ מואב: **דו: ארץ סיחון ועוג. ג: כנ"ל, נמחק ותוקן למואב. ז: כנ"ל ונמחק גם מואב!**

וכמ"ש בספרי . . לדירה: **דברים כו, ג . . ד: לחלק!**

ועיין באוה"ח: **יא: באוה"ח כו' וד"ל סליק. ע"כ נמצא שם.**

אך הנה יש להקדים לזה ענין א׳ הידוע בע״ח בכמה דוכתי שבבירור והבדלה שלימה דז״מ אז ממילא יאיר בהם גם מבחי׳ ג״ר דכח״ב גם מבחי׳ המקיפי׳ דכח״ב כו׳ והיינו כאשר בתחלה יבורר ויהי גידולה של כל מדה ומדה ממוחין דבינה שכלולה כל מדה מז׳ שהן ז׳ פעמים ז׳ שהן מ״ט שערי בינה כמו מ״ט ימי הספירה שהן מ״ט שע״ב כידוע, ואח״כ כשיוכלל כל מדה גם מבחי׳ חב״ד שהוא מה שכל ספי׳ כלולה מיו״ד אז יש גם מבחי׳ ג״ר שנק׳ כח״ב כמו ענין ק׳ ברכות וכמ״ש בזוהר על ענין חיי שרה מאה שנה כו׳, ואח״כ מילוי דעשרים שנה שהן חו״ב בז׳ שנים דז״מ, וכמו שהי׳ ענין דמ״ת בבחי׳ גדלות דאור אבא כו׳ ובבחי׳ מקיפים דג״ר וכח״ב בבחי׳ כתר תורה (שהוא שער הנו״ן דבינה שלמעלה מחו״ב ע״כ ראו את הנשמע ושמעו את הנראה דשמיעה דבינה עולה במדריג׳ ראי׳ דחכ׳ וראי׳ דחכ׳ בשמיעה דבינה, עליוני׳ למטה ותחתוני׳ למעלה כמ״ש בענין ולא ידע איש כו׳) וכידוע בענין שמ״ע שם ע׳ רבתי בבירור דז״ת דבינה בבחי׳ ס״ג כו׳ עולה המל׳ בבחי׳ הכתר שהוא דלי״ת רבתי דאח״ד במקיפים דכח״ב כו׳ (דאח״ד גימ׳ י״ג) דזהו ענין ע׳ שנין דאדה״ר שלווה לדוד בחי׳ המל׳ (שזהו כמו זקן בן ע׳ שנה שנמשך לו מגדלות המוחין דכח״ב כמו במ״ת שנדמה להם כזקן כו׳). וכן ראי׳ עוד מי״ג מדה״ר שנמשך ביו״כ ע״י תשובה שזהו ממקיפים דכתר שלמעלה מחו״ב כמו למעלה [גם] ממשפט התורה לסלוח לעונות כו׳ (וכמו שמצינו בענין סמיכת גאולה לתפלה שהוא בהיכל הז׳ דקדושה ששם נעשה היחוד דזו״נ להמשיך מוחין חדשים מאור הכתר לחו״ב כו׳ ודו״ל).

שו״ה אך . . והבדלה: **א נסמן סעיף ג . . דו: והגדלה.**

שכלולה כל מדה מז׳ . . כמו מ״ט ימי הספירה שהן מ״ט שע״ב כידוע: **ראה לקוטי תורה מסעי ד״ה אלה מסעי (הב׳) וד״ה לבאר ענין המסעות. פ׳ במדבר ד״ה מעט תוס׳ ביאור.**

שכל ספי׳ כלולה מיו״ד . . כמו ענין ק׳ ברכות . . וכמ״ש בזוהר על ענין חיי שרה: **זח״א קכב, סע״ב ואילך. וראה ביאורי הזהר לשם (יב, ג ואילך. וביאוהז״ז להצ״צ ע׳ ע ואילך). תורה אור יח, ג; קכא, ד. ספר המאמרים תקס״ח ח״א ע׳ שצה.**

שו״ה כו׳ — שנה: **ניתוסף ע״פ יח.**

ראו את הנשמע ושמעו את הנראה: **מכילתא יתרו כ, טו. וראה אמ״ב שער הק״ש פנ״ט. לקמן ע׳ רנא.**

עליוני׳ למטה . . כמ״ש בענין ולא ידע איש: **ברכה לד, ו. סוטה יד, א. לקוטי תורה במדבר יב, א.**

כידוע בענין שמ״ע שם ע׳ רבתי: **[ד: ע׳ דבי״ע]. ראה תורה אור קה, ג. לקוטי תורה דברים יב, ד; לא, ב. סידור עז, ב. אמרי בינה שער הק״ש פ״ו ואילך. ביאורי הזהר קכד, ב. לקמן ע׳ ריד.**

דלי״ת רבתי דאח״ד: **ראה לקמן ע׳ רפג ואילך.**

ע׳ שנין דאדה״ר שלווה לדוד בחי׳ המל׳: **זח״א נה, א ובנצו״ז שם. וראה לקמן ע׳ ריד.**

זקן בן ע׳ שנה . . המוחין דכח״ב . . במ״ת שנדמה להם כזקן: **ראה שער התשובה ח״א ז, א־ב. תורת חיים ויגש צב, סע״ד . . מכילתא בשלח (פ׳ השירה פ״ד).**

מיגמה״ר שנמשך ביו״כ . . למעלה (גם) ממשפט התורה לסלוח לעונות: **ראה לקוטי תורה ויקרא כו, ג; כט, ב. לקמן ע׳ ש.**

סמיכת גאולה לתפלה . . בהיכל הז׳: **ברכות ט, ב . . ראה אור התורה שמות ע׳ א׳תתעז. ולהעיר מסידור ער, א. תורה אור מו, א. תורת חיים ויצא כו, ב.**

הז׳ דקדושה: **דהז: הז׳ דק״ק. או: בהיכל קדשי קדשים [וראה עץ חיים שמ״ז פ״א ופ״ה].**

ושרש הענין הוא לפי שלאחר הבירור דבחי׳ ב"ן דתוהו ע"י שם מ"ה עולה לשרשו העליון בבחי׳ ס"ג דבינה דתוהו שלמעלה משם מ"ה כמבואר בע"ח וד"ל. ובהקדמה זו יובן ויתורץ הקושי׳ הנ"ל דכמ"כ ע"י בירור הז"מ דתוהו שבבחי׳ ב"ן דנוגה בא"י ע"י תו"מ שבשם מ"ה עולה בבחי׳ ס"ג דבינה בבחי׳ הכתר כנ"ל שיאיר גם מבחי׳ ג"ר דכח"ב בבחי׳ מקיפים עליוני׳ כו׳ ואז יוכל להיות בחי׳ בירור והעלאה דכח"ב דק"נ שהן הקיני והקניזי כו׳ שהן אדום ועמון ומואב כנ"ל (כידוע בע"ח דכל מעמד ומצב היכלות החיצוני׳ דק"נ עומד בין בחי׳ או"פ דיושר ובין המקיפי׳ כו׳ אחוריהם אל המקיפים ופניהם אל או"פ כי לא יוכלו להסתכל במקיף שלא יבטלו לגמרי, ואמנם מבחי׳ או"פ דיושר הם מקבלים התמצית והפסולת מחיצוני׳ דחיצוני׳ הכלים לבדם. אבל בבחי׳ מקיפי׳ דעגולים יכולים גם הם לקבל יניקה להיותה למעלה מבחי׳ הגבלת אור בכלי כמ"ש במ"א בענין אלביש שמים קדרות כו׳ וכן ענין אהלי קדר כו׳ וכענין מ"ש פרעה לא ידעתי את הוי׳ דתיקון כו׳). אך בבחי׳ הבירור דשם מ"ה דיושר התיקון לבחי׳ נוגה כאשר מתבררי׳ בחי׳ זו"נ דק"נ שהם הז"מ אז בנקל יותר בחי׳ בירור דכח"ב שבהם כנ"ל, כי המל׳ דנוגה קשה מכולם ובחי׳ דכר בנקל יותר לבא לבחי׳ ביטול לאלקות ובחי׳ חו"ב באים יותר לבחי׳ ביטול והתכללות ובחי׳ הכתר שנק׳ ע"י דק"נ נתבטל ונכלל בכתר דקדושה שכל הגבוה גבוה בק"נ בטל לקדושה ביותר כמ"ש במ"א בענין ביום ההוא יגלח ה׳ כו׳, וכמ"ש בזוהר ע"פ ואיש כי ימרט כו׳ (וכענין תמחה את זכר עמלק כו׳ וראי׳ מביטול נבוכדנצר שהי׳ בחי׳ כתר דק"נ כמ"ש לו אנת הוא רישא דדהבא כו׳ וכמ"ש בעל אוה"ח הקדוש שבנקל הי׳ לו להכניע לדכר דק"נ אבל הנוק׳ הפילה כמה פעמים ועמדה כו׳ ע"ש

שלאחר הבירור דבחי׳ ב"ן דתהו ע"י שם מ"ה עולה . . בבחי׳ ס"ג . . כמבואר בע"ח: **[ס"ג דבינה: ד: ס"ג דתהו]. נסמן לעיל ע׳ ה.**

שו"ה בבחי׳ — דכח"ב: **ד: דחכ׳.**

כידוע בע"ח . . היכלות החיצוני׳ דק"נ . . אחוריהם אל המקיפים ופניהם אל או"פ: **ראה עץ חיים שמ"ב פ"ג; פי"ג. משנת חסידים מס׳ מעמד הקלי׳ רפ"א. תורת חיים שמות לג, א ואילך. ביאורי הזהר מו, א. דרך מצותיך מצות ק"פ.**

מקיפי׳ דעגולים . . כמ"ש במ"א . . שמים קדרות . . אהלי קדר: **ישעי׳ נ, ג. תהלים קכ, ה. ראה תורת חיים וישלח מב, א. שמות מג, א; צג, א.**

וכענין מ"ש פרעה . . הוי׳ דתיקון: **שמות ה, ב. ראה תורת חיים שמות לד, ב; מג, ב.**

שכל הגבוה גבוה בק"נ בטל לקדושה ביותר כמ"ש במ"א בענין ביום ההוא יגלח וכמ"ש בזהר ע"פ ואיש: **ישעי׳ ז, כ. תזריע יג, מ. ראה זח"ג מח, ב וביאורי הזהר לשם (עא, ב־ג). ולהעיר מביאוה"ז קטז, א. וראה דרוש תער השכירה (ס׳ מאמרי אדה"ז־נביאים ע׳ מג (מגוכי"ק הצ"צ). ונו"א שם ע׳ מז ואילך. אור התורה ישעי׳ שם כרך ב ע׳ תשפו ואילך). פירוש המילות פה, א. שעה"ת ח"א נד, ג (מע"ח). דרך מצותיך סב, ב.**

תמחה את זכר עמלק . . מביטול נבוכדנצר שהי׳ בחי׳ כתר דק"נ . . אנת הוא רישא דדהבא: **תצא כה, יט . . אולי הכוונה למ"ש בסנהדרין צו, א. ראה סידור קמג, ד. לקוטי תורה במדבר לה, ד . . דניאל ב, לח (ושם: די דהבא — תיבה זו ניתוספה ע"פ יד).**

וכמ"ש בעל אוה"ח: **ויחי מט, יא (וראה זח"ג רלא, ב).**

אוה"ח הקדוש: **בגהו: בא"ח הקדוש. א: בע"ח הקדוש! ז: באוה"ח הקדוש (ע׳ אוה"ח פ׳ ויחי מבוא׳ ש׳).**

וד״ל). אך הנה לכאורה מצינו היפוך מזה בענין ע׳ פרים דחג שיום הא׳ בבחי׳ חסד דקדושה מקריבים י״ג פרים ומתמעטים והולכים ע״ד זה כו׳, ועיין תירוץ לזה בביאור ודרוש דע׳ פרי החג ע״פ הללו את ה׳ כו׳ משום דמבחי׳ המל׳ דקדושה מקבל מל׳ דק״נ כענין לא נתמלאה צור כו׳ ששם תכלית הדינים הקשי׳ מצד ההסתר דלבוש שק כו׳, ואמנם ע״י בירור ב״ן דנוגה בא״י בא לשרשו בס״ג כנ״ל. וזהו שאם הי׳ שלימות הבירורי׳ בז״מ דתוהו בימי שלמה גם בפנימי׳ כמו שיהי׳ לע״ל כנ״ל ולא הי׳ חורבן בית הראשון כלל ודאי שהי׳ ממילא מאיר גם מבחי׳ ג״ר דכח״ב דקדושה ואז ממילא הי׳ נברר מג״ר דכח״ב דק״נ (ואע״פ שבחיצוניות הי׳ אדום ועמון ומואב כבושים תחת מלכות דוד אבל לא נתגיירו ממש). אך חטאו בבית ראשון ובבית שני ונחרב בהמ״ק וגלו ישראל וניתוסף כח ויניקה במל׳ דק״נ כמאמר לא נתמלאה צור כו׳ דרישא שכיבת לעפרא וזנבא וכו׳, ולא עוד אלא שבעונותיהם הרבים שבישראל בכל דור ניתוסף כח המשכת החיות בסט״א הרבה יותר מן הקץ ומדה שניתן לחיצוני׳ כידוע דאין יניקת הרע רק מן הטוב דקדושה וכאשר יומשך מן הרע שבטוב יומשך להם תוס׳ יניקה כמו שידוע שיש גם בסטרא דקדושה ב׳ מדריגות א׳ בבחי׳ שרש והב׳ בבחי׳ תוספת (וכידוע בענין ג״ר דש״ע ואמצעי׳ דש״ע) כך את זה לעו״ז עשה האלקי׳ שיוכל להיות בחי׳ תוס׳ יניקה בסט״א יותר מעצם שרשם בקו המדה (כמשי״ת), כמו ע״י רשע גמור שלומד תורה א׳ ולרשע א׳ אלקי׳ מה לך לספר חוקי שמוסיף יניקה לחיצונים וכ״ש בעבירות שישראל עושין בכל דור, וכל הגדול יותר יותר ממשיך תוס׳ יניקה לס״א מפני שקדושתו יותר כידוע ולולי זה כבר הי׳ כלה כל הקיצים כו׳ וכן בהיפוך בתשובה ומע״ט שישראל

בענין ע׳ פרים דחג . . תירוץ לזה . . ע״פ הללו: **ראה ספר המאמרים תקס״ט ע׳ רמד. ובתוס׳ הגהות וכו׳ באוה״ת דברים ע׳ א׳תשסה. סה״מ שם ע׳ ער. ע׳ רעה.**

שו״ה בבחי׳ — ע״ד זה . . כו׳: **דו: עד ז׳ . . יד: מן השמים כו׳. אבל הכוונה לפסוק הללו את ה׳ כל גוים.**

לא נתמלאה צור: **פרש״י בראשית כג, כה. וראה לקמן ע׳ ס.**

דרישא שכיבת לעפרא וזנבא כו׳: **זח״ג קיט, ב (וראה עץ חיים שמ״ח פ״ג). וראה ס׳ מאמרי אדה״ז־אתהלך ע׳ קמו. אמרי בינה שער הק״ש ספצ״ג. ביאורי הזהר קמג, א־ג. פירוש המילות נח, א־ב. תורת חיים שמות נח, א. דרך חיים מו, ד.**

ניתוסף כח . . בסט״א הרבה יותר מן הקץ ומדה . . וכל הגדול יותר יותר ממשיך . . והוצאתי את בלעו מפיו . . עת אשר שלט האדם: **ראה רמ״ז בזח״ב מ, ב. ס׳ מאמרי אדה״ז־אתהלך ע׳ פו. ביאורי הזהר לו, א; קלו, ג. אמרי בינה שער הק״ש צ״ג־צ״ה. תורת חיים וישב נז, ד; מקץ עד, ד; שמות קנה, ב — קנו, א. שעה״ת ח״א נ, ג — נא, א. שערי אורה פז, א.**

שרש . . תוספת . . ג״ר דש״ע ואמצעי׳: **ראה לקוטי תורה שה״ש כב, ג; לב, ג. סידור רלח, ב. וראה ביאורי הזהר ק, א. שעה״ת ח״א כח, ג.**

את זה לעו״ז . . ולרשע א׳ אלקי׳: **קהלת ז, יד . . תהלים נ, טז.**

רשע גמור שלומד תורה . . שמוסיף יניקה: **סנהדרין קו, ב. ובכ״מ. וראה באר היטב או״ח סי׳ תקעא סק״א. הל׳ ת״ת לאדה״ז פ״ד ס״ג. תניא ספל״ט.**

הי׳ כלה כל הקיצים: **ג: הי׳ כל הקיצים. ו: הי׳ כלה קיצין. בדז: הי׳ כלה קיצם.**

עושין בכל דור מוסיפים כח בסט' דקדושה הרבה יותר מכפי המדה הראשונה כמו ביחו"ע דכל המצות כידוע וד"ל. אבל הנה בימהמ"ש יהי' שלימות הבירורים דרפ"ח ניצוצים שנפלו בק"נ עד שגם בחי' תוס' יניקה שקיבלו יוציאו מהם כמ"ש והוצאתי את בלעו מפיו וכן חיל בלע ויקיאנו וכה"ג, וכמ"ש עת אשר שלט האדם באדם לרע לו כו' כי גחלים אתה כו' (והוא מ"ש במצילות הסוס כל מה שהסוס יהי' רץ ומיצל מן הק"נ כו' וכמ"ש במ"א). והוא לפי שיהי אז עלי' המל' דקדושה בג"ר דכח"ב דקדושה כמ"ש ישכיל עבדי כו' וגבה מאד בבחי' פנימי' ע"י כידוע, ויוברר עה"ד לגמרי כמ"ש בר"מ דאילנא דטו"ר יתעבר מעלמא כו' וכמ"ש ואת רוח הטומאה אעביר כו'. וע"כ יהי' אריכות ימים דנער בן מאה שנה ימות יהי' לפלא והארץ תתברר בגשמיות מכל פסולת רע, וכן בבירור דמצות לא יהי' הבירור בין טו"ר בגשמיות אחר שלא יהי' רע כלל רק ברוחניות כמו אדה"ר בג"ע קודם החטא דעה"ד דכתיב לעבדה ולשמרה כו' כידוע. וזהו שאנו אומרים אחר שיגלה כבוד מלכותו שהוא מלכות דא"ס שיאיר במשיח ושם דוקא נעשה כמצות רצונך ממש כו' וד"ל.

וזהו עד יעבור עמך ה' עד יעבור עמך סתם כו' דמרמז לב' העברות שיהי' לע"ל א' בימהמ"ש בנהר מצרים כמ"ש בישעי' (י"א) והחרים ה' את לשון ים מצרים והניף ידו על הנהר כו' והכהו לז' נחלים כו' והיתה מסילה

והוצאתי את בלעו מפיו . . חיל בלע ויקיאנו . . עת אשר שלט האדם . . כי גחלים אתה . . במצילות הסוס: **ירמי' נא, מד . . איוב כ, טו . . קהלת ח, ט . . ניתוסף ע"פ ידי"ח . . משלי כה, כב . . זכרי' יד, כ.**

מה שהסוס יהי' רץ ומיצל מן הק"נ וכמ"ש במ"א: **פסחים נ, א. ראה שעה"ת ח"א ל, א־ב. תורת חיים שמות עג, א; רנט, ב. שערי אורה עג, א.**

עלי' המל' . . ישכיל עבדי וכו' וגבה מאד בבחי' פנימי' ע"י כידוע: **ראה תורה אור ג, ג. תורת חיים לך צה, ב. ביאורי הזהר כג, א־ג. שער האמונה פנ"י. שער התשובה ח"א נה, ד. ס' מאמרי אדה"א־ויקרא ח"ב ע' תקלז.**

כמ"ש בר"מ דאילנא דטו"ר יתעבר מעלמא . . ואת רוח הטומאה אעביר . . דנער בן מאה שנה ימות: **נסמן לקמן ע' רצז . . זכרי' יג, ב . . ישעי' סה, כ.**

בבירור דמצות . . בין טו"ר . . כמו אדה"ר בג"ע . . לעבדה ולשמרה כו' כידוע: **בראשית ב, טו. ראה תורת חיים בראשית לב, ד; שמות לא, ב. דרך חיים כה, ב; צח, א. ולהעיר מתורה אור מו, ב־ד ותו"ח ויחי צז, ד ואילך.**

שו"ה בין — בגשמיות: **מכאן עד ע' כא חסר בכ"י ו.**

ושם דוקא נעשה כמצות רצונך: **נוסח תפלת מוסף (בדילוג). ראה לעיל הערה ד"ה בבירור. ס' מאמרי אדה"א־ויקרא ח"א ע' תל. ח"ב ע' תרפו.**

עד יעבור עמך ה' עד יעבור עמך . . בישעי' (יא) . . ונהר יוצא מעדן . . והרביעי הוא נהר פרת: **בשלח טו, טז (יחכד ליתא תיבת עמך (הב') ובכתוב: עם זו) . . בישעי' (יא) טו. טז . . בראשית ב, י . . כד: והנהר הרביעי הוא פרת — שם, יד.**

ב' העברות . . בימהמ"ש . . העוה"ב . . נהר פרת . . נפלאות שתים . . אהי' . . אשר אהי' . . מזכירים יצ"מ . . לעוה"ב: **ראה בכ"ז בשער האמונה פנ"ב ואילך. סידור רצב, ד. תורת חיים שמות א, א ואילך; כט, ב ואילך; צה, ב; ריא, ב; ריז, א; רכא, א ואילך; לך פא, ב ואילך; חיי שרה קכז, א. וראה ס' מאמרי אדה"א־ויקרא ח"א ע' רכ.**

כו', והעברה הב' בזמן העוה"ב שיעברו בנהר פרת (שהוא נהר שיוצא מעדן ממש כמ"ש ונהר יוצא מעדן כו' והרביעי הוא נהר פרת וא' הוא דמעיקרא). והענין הוא כמ"ש במ"א על מ"ש כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות שתים, א' עד יעבור בימהמ"ש שע"ז א' אהי' אנא זמין לאתגלאה אשר אהי' בהעברה בנהר פרת שע"ז א' הפך ים ליבשה בנהר יעברו ברגל שם נשמחה בו ממש, והוא העדן דעוה"ב דעין לא ראתה כו', וזהו אשר אהי' אנא זמין לאתגלאה בעוה"ב שע"ז א' ועמך כו' לעולם ירשו ארץ ארץ החיים בבחי' חיי עולם שהוא באלף הז' כו' (שע"ז א' שעתידה א"י שתתפשט בכל העולם כולו כו'). ומ"מ מזכירים יצי"מ וגם קריעת י"ס לעוה"ב כו' כמ"ש במ"א, וזהו נפלאות סדכ"ס עצמו במהותו ועצמותו ית' ממש כו' וד"ל.

וביאור הענין יובן ע"פ הנ"ל שבימהמ"ש יהי' שלימות הבירורי' דרפ"ח כו' שנפלו בשבירת הכלי' מז"מ דתוהו שיעלו לשרשן בבחי' ס"ג כנ"ל זהו בחי' כתר הפרטי דג"ר דע"י וא"א עד ג"ר דא"ק שהוא העברה הא' דעד יעבור עמך ה' שזהו בה' ראשונה [דבינה] שנק' נהר סתם שיעלו לבחי' כתר, שהוא מ"ש במשיח וגבה מאד וידוע דזהו ענין בחי' פנימי' ע"י שזהו בחי' פנימי' התורה ברזין וסודות התורה שבבחי' חכ' סתימאה דע"י וא"א כמ"ש ישכיל עבדי כו', שיתגלה אז טעמי מצות בחי' עונג העליון שבח"ע (שנק' עתיקא קדישא) ואז אמר להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא וכידוע דב"פ קנה גימ' י"ש שזהו ענין קנה חכ' קנה בינה וכמו זקן שקנה חכ' ממקורה בבחי' אין דכתר דוקא כמ"ש והחכ' מאין יבא שיבא בחי' השגה מההעלם דשכל המופלא ועונג הנעלם זהו הנק' י"ש (וכמו נהרותם כשמן אוליך שזהו

הוא נהר פרת וא' הוא דמעיקרא: **בכורות נה, ב.**

כימי צאתך מארץ מצרים . . אהי' . . אשר אהי' . . הפך ים ליבשה: **מיכה ז, טו . . שמות ג, יד . . תהלים סו, ו.**

אהי' אנא זמין לאתגלאה בעוה"ב: **ראה זח"ג סה, ב.**

העדן דעוה"ב עין לא ראתה: **ברכות לד, ב. ע"ז סה, א.**

ועמך כו' לעולם . . ארץ החיים בבחי' . . כולו כו': **ישעי' ס, כא . . ניתוסף ע"פ כד: (ושם: ארץ החיים) יח: (ושם: החיים בבחי') . . ניתוסף ע"פ יחכד.**

ומ"מ מזכירים יצי"מ וקרי"ס לעוה"ב כמ"ש במ"א: [ומ"מ: **ד: ומה"ט]. שעה"א שם. תו"ח שמות קלו, ב; ריב, א ואילך.**

שו"ה וביאור: **א: נסמן סעיף ד.**

שיתגלה אז טעמי מצות: **שער האמונה פנ"ו. ובכ"מ (מפרש"י שה"ש עה"פ (א, ב) ישקני).**

להנחיל אוהבי יש . . כידוע דב"פ קנה גימ' י"ש: **משלי ח, כא. הנסמן לקמן ע' רל. וראה לקוטי תורה ויקרא י, א. ביאורי הזהר לז, ב. תורת חיים שמות יא, ב; שיב, א. שער התשובה ח"א יב, א.**

זקן שקנה חכ' ממקורה: **קידושין לב, ב. ראה לעיל ע' יב. וראה לקמן ע' רכח.**

שו"ה קנה — ממקורה: **בג: ממקורה במקורה.**

שו"ה בבחי' — מאין . . בחי': **א: מאין תמצא בחי'. ג: מאין יבא בחי'. ד: מאין יבא בבחי'. ה: מאין תבוא בחי'. [באיוב כח, יב: מאין תמצא. שם כח, כ: מאין תבא].**

שו"ה דשכל — ועונג הנעלם: **ב: ועונג העליון. ג: כנ"ל, נמחק ותוקן כבפנים.**

נהרותם כשמן אוליך: **יחזקאל לב, יד (ושם: ונהרותם).**

בחי׳ נהר דבינה [יגיע ו]יהי׳ בבחי׳ שמן דח״ע הנעלם כו׳. וזהו שרמזו שאין ב״ד בא עד שלא ימצא דג לחולה לפי שנהרותם כשמן אוליך ולא מים שרומז שכל בחי׳ מים דאורייתא יהי׳ בבחי׳ שמן הקודש שזהו י״ג נהרי אפרסמונא דכיא שהוא מבחי׳ שמן הטוב בתענוג ושכל הנעלם מכל רעיון שבסודות התורה (והוא שא׳ במשיח פלא יועץ וחכם חרשים דוקא שכל רז לא אניס לי׳ וכתיב בי׳ והריחו כו׳ דמורח ודאין ולא למראה עיניו כו׳ כידוע. וזהו ואוצרותיהם אמלא אוצרות חיים העליוני׳ דח״ע וח״ת שהן ארצות החיים כמו ג״ע העליון וג״ע התחתון כו׳ כמ״ש במ״א על מ״ש משחקת לפניו בתבל ארצו ב״פ רי״ו גימ׳ תבל שזהו גבורה עילאה וגבו׳ תתאה שהרי א׳ כולם ידעו אותי כו׳ ומלאה הארץ דעה את ה׳ ממש אף בארץ התחתון כמו בג״ע הארץ דעשי׳, וכ״ז לפי שיעברו בנהר דבינה שהוא ה׳ ראשונה דשם הוי׳ שיבואו בבחי׳ אין דכתר שבחו״ב לבד שע״ז א׳ אנא זמין לאתגלאה שבדרך כלל אינו אלא גילוי אא״ס ב״ה שבכתר עליון שהוא ע״י שם מ״ה שנעשה מחמת העלאת שלימות הבירורים דרפ״ח כו׳ בחכ״ת שבתורה שבע״פ ובתשובה שלימה בז״מ דתוהו עד שנהפך בחי׳ חושך העליון לאור כנ״ל שע״י זה דוקא בא כל בחי׳ הנעלם דסודות התורה שנק׳ טעמי המצות לגילוי בהשגה שנק׳ י״ש שכולל קנה חכ׳ ובינה בפנימי׳ מקורם בב׳ מזלות דא״א כידוע וד״ל.

וזהו עד יעבור עמך ה׳ לשון להבא כמו בנהר יעברו ברגל והיינו לשון ים מצרים הנ״ל שיהי׳ מסילה לקיבוץ גליות ומשיח ויכניעו גם לג׳ אומו׳

שאין ב״ד בא עד שלא ימצא דג לחולה . . בחי׳ מים: **סנהדרין צח, א . . יח: בחי׳ מים דחו״ב.**

י״ג נהרי אפרסמונא דכיא: **תענית כה, א (וראה בשערי זהר לב״ר פס״ב). וראה ביאורי הזהר קיח, ב.**

שא׳ במשיח פלא יועץ וחכם חרשים . . שכל רז לא אניס לי׳ . . והריחו . . ולא למראה עיניו: **ישעי׳ ט, ה. ג, ג. ראה גם ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ קצז וע׳ רנה. ח״ב ע׳ תתיז . . ע״ד דניאל ד, ו . . ישעי׳ יא, ג.**

דמורח ודאין: **סנהדרין צג, ב. וראה ספר המאמרים תקס״ב ע׳ סב ואילך. תקס״ח ח״א ע׳ שסט. סידור ט, ד. ביאורי הזהר כג, ג; קנג, ב. שער התשובה ח״ב ל, א.**

דח״ע וח״ת שהן ארצות החיים: **ראה לקוטי תורה דברים ג, ד.**

משחקת לפניו בתבל ארצו: **חיבור שני כתובים — משלי ח, לא־ב [יחכד: ליתא תיבת לפניו — שם, לב].**

כמ״ש במ״א על מ״ש משחקת . . גבורה עילאה . . תתאה: **ראה תורת חיים חיי שרה קלז, ב. אמרי בינה שער הק״ש פמ״ח.**

ב״פ רי״ו גימ׳ תבל: **ראה מאורי אור אות ת׳ ס״ט. קהלת יעקב מע׳ תבל. פירוש המילות כג, ד. ולהעיר מלקוטי תורה במדבר יח, ד.**

גבורה . . תתאה: **ד: יר״ע ויר״ת. יח: געה״ע וגעה״ת (נכתב כבפנים והג״).**

כולם ידעו אותי כו׳ ומלאה הארץ דעה את ה׳: **ירמי׳ לא, לג. ישעי׳ יא, ט (ושם: כי מלאה — אבל כ״ה בכ״מ. ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ רסט. וש״נ).**

שו״ה הוי׳ — שיבואו . . אנא זמין . . ע״י שם מ״ה: **בג: שיבוא . . א: אנא עתיד . . ד: ע״י מה.**

חכ׳ ובינה . . בב׳ מזלות דא״א: **ראה עץ חיים שער הכללים פ״ה. שי״ג ספ״ט. שי״ד ספ״ג. שט״ז פ״ז. ביאורי הזהר פט, ב. פירוש המילות ז, א.**

דאדום עמון ומואב שהם הקיני כו׳ (וכמבואר בישעי׳ שם יחדיו יבוזו את בני קדם אדום ומואב משלוח ידם ובני עמון משמעתם) שזהו היפוך ג״ר דכח״ב דק״נ גם בבחי׳ פנימי׳ כמ״ש ונהרו אליו כל הגוים וכתיב אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לעבדו שכם אחד כו׳ וכתיב ועמדו זרים ורעו כו׳ וכמ״ש והחזיקו בכנף איש יהודי כו׳ (וכן הנותר בציון קדוש יאמר לו) לפי שיהי׳ אז ההארה ממל׳ דא״ס ב״ה בג״ר דכח״ב שבמשיח כנ״ל, כמו שהי׳ קריעת י״ס בגילוי אור העצמו׳ דא״ס באמרם זה אלי כו׳ וא׳ ראתה שפחה על הים כו׳ בשביל מ״ת לברר לעה״ד טו״ר בא״י כנ״ל, כך יהי׳ אור זה עצמו לימהמ״ש בשביל קבלת פנימי׳ טעמי תו״מ כנ״ל. וז״ש הפך ים ליבשה בנהר כו׳ וכמ״ש כימי צאתך כו׳ (וכמ״ש בס׳ שער האמונה). וזהו עד יעבור כו׳ אותיות עיבור שהוא בבחי׳ עיבור דנש״י באימא עילאה דפנימי׳ בינה שהוא מ״ם סתימאה דלמרבה המשרה כו׳ כמ״ש במ״א (וכמ״ש במשיח אני היום ילדתיך) כמו שהי׳ בחי׳ עיבור ולידה בנש״י ביצי״מ וקי״ס דאימא תתאה). וזהו כי יעקב בחר לו י״ה ישראל לסגולתו דבחירה זו הראשונה הוא ע״י הארת יו״ד ה״א שהן חו״ב דתו׳ שבכתב ותו׳ שבע״פ לברר לז״מ דתוהו כנ״ל, ויעקב הוא בחי׳ ת״ת שהוא קו האמצעי דתו׳ שכלולה מחו״ג כמ״ש מימינו אש דת למו כו׳, וכמ״ש ויקם עדות ביעקב ותו׳ שם כו׳ כידוע. וז״ש כי יעקב בחר לו י״ה שנבחר מב׳ הקוין דחו״ב לברר בבחי׳ עץ הדעת דתו׳ לרפ״ח כו׳, ובחירה זו היא כפשוטה ג״כ שנבחר מכל האומות לקבל התו׳ כמ״ש וזרח משעיר כו׳ כמו הבוחר בתורה ו[הבוחר] בעמו ישראל אשר בחר בנו כו׳ לפי שישראל

יחדיו יבוזו את בני קדם . . ונהרו אליו כל הגוים . . אז אהפוך אל עמים: **ישעי׳ יא, יד . . שם ב, ב . . צפני׳ ג, ט (בדילוג).**

ועמדו זרים . . והחזיקו בכנף . . הנותר בציון: **ישעי׳ סא, ה . . זכרי׳ ח, כג . . ישעי׳ ד, ג (ושם: הנשאר בציון והנותר בירושלים).**

קרי״ס . . זה אלי . . ראתה שפחה על הים כו׳ בשביל מ״ת: **בשלח טו, ב. מכילתא בשלח (פ׳ שירה ד). זח״ב צד, א. ראה תורת חיים שמות רנט, א; רעח, א ואילך. שער האמונה פמ״א; פנ״ב; פנ״ד; פנ״ה. דרך חיים נט, ב. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ קמז. וש״נ.**

וכמ״ש בס׳ שער האמונה: **פנ״ב ובמקומות שנסמנו לעיל.**

עד יעבור . . אותיות עיבור: **ראה שער האמונה פס״ו. סידור רצג, ב.**

דלמרבה המשרה . . אני היום ילדתיך . . כי יעקב בחר לו י״ה: **ישעי׳ ט, ו . . תהלים ב, ז . . שם קלה, ד.**

וכמ״ש במשיח אני היום ילדתיך: **זח״ג רג, ב (וראה ביאורי הזהר קה, ג). סוכה נב, א.**

עיבור ולידה בנש״י ביצי״מ וקי״ס: **ראה סידור רצג, ג ואילך. תורה אור קח, ג־ד.**

יו״ד ה״א שהן חו״ב: **ראה אגה״ת פ״ד (זח״ג רצ, ב. ובכ״מ).**

ויעקב הוא בחי׳ ת״ת שהוא קו האמצעי דתו׳: **ראה במש״נ בשערי זהר לברכות נח, סע״א ולב״ר פע״ז, א.**

דתו׳ שכלולה מחו״ג כמ״ש מימינו אש דת למו: **דברים לג, ב. ראה בונה ירושלים ע׳ קלח (נדפס בס׳ מאמרי אדה״ז־ענינים ע׳ רנה). ביאורי הזהר סג, ד; צד, ד. תורת חיים בראשית כו, ג. לקמן ע׳ קצב.**

ויקם עדות ביעקב ותו׳ שם . . עץ . . דתו׳: **תהלים עח, ה — שם ניתוסף ע״פ יד . . ניתוסף ע״פ יח . . יח: דתוהו.**

שנבחר . . לקבל התו׳ כמ״ש וזרח משעיר: **דברים שם. ע״ז ב, ב.**

עלו במחשבה באור העצמו' דא"ס ממש, כמ"ש כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו כו' וכנ"ל בענין הבכור שנק' ראשית אונו כו' (כמ"ש בלק"ת שישראל ואוה"ע עלו במח' רק שישראל עלו בבחי' הפנימי' והעצמו' דקודם הצמצום הראשון ואוה"ע בשרשם הוא במקיפים כו') וזהו שיש בכחם לברר לז"מ דתוהו ולהפוך בחי' חושך העליון לאור כנ"ל.

וזהו והייתם לי סגולה מכל העמים כו' סגו"ל ה"א שזהו ע"י בירור דז"מ שהן שרש הע"ש דנוגה ע"י התו' שהוא בבחי' ת"ת סגול התחתון, וזהו שנק' סגולה מכל העמים ע"י בירור שמבררי' מכל העמים כו' מחו"ג דעשו וישמעאל כו' נק' סגולה וד"ל, אבל ישראל לסגולתו בבחי' סגול העליון דבחי' ג"ר דכח"ב כנ"ל היינו בימהמ"ש שיקבלו פנימיות התורה כמ"ש ישכיל עבדי כו' אחר שלימות הבירורי' דעה"ד כנ"ל ע"י תשובה ומע"ט בעול מ"ש שלימה שעי"ז דוקא הוא שיהפך גם חושך דק"נ לאור, כמ"ש במשיח הוקם על עולה של תורה ומצות דנעוץ תחלתו בסופו דוקא (שהן דברי דוד האחרונים) שהוא כתר שם טוב דמשיח שלמעלה מן הראשונים שהוא רק לברר ולהבדיל בין טו"ר ע"י חו"ב שבמדות (שהן ע' שנין שאולים מאדה"ר, ובמשיח נאמר חיים שאל נתת לו בבחי' נצחיות דא"ס ממש כמ"ש דוד מלך ישראל חי וקיים, וכתיב בי' להכין אותה ולסעדה מעתה ועד עולם וכמ"ש במ"א).

שישראל עלו במחשבה: **ראה בראשית רבא פ"א, ד. זח"א כד, א. תקוני זהר סוף ת"ז. וש"נ. לקוטי תורה ויקרא מז, א; שה"ש יט, ב. תורת חיים נח עה, ד ואילך; וישלח מד, א ואילך. ביאורי הזהר קו, ב. אמרי בינה שער הק"ש פ"י ופ"מ. לקמן ע' רצ.**

כי חלק ה' עמו . . ראשית אונו . . כמ"ש בלק"ת: **האזינו לב, ט . . ויחי מט, ג . . מובא גם בס' מאמרי אדה"א־ויקרא ח"א ע' קפה. וש"נ.**

שו"ה הראשון — במקיפים . . בחי': **דז: במקו"פ . . ניתוסף ע"פ יד.**

שו"ה וזהו — סגו"ל ה"א: **ד: סגו"ל הא'. אה: סגול הראשון [ולפנ"ז באו שם התיבות: ע"י בירור . . העמים כמו. — שנשתרבבו מהשורות דלקמן].**

והייתם לי סגולה . . ת"ת סגול התחתון . . ישראל לסגולתו בבחי' סגול העליון דבחי' ג"ר דכח"ב: **יתרו יט, ה. ראה ביאורי הזהר ל, ד; נא, ג; פ, א. תורת חיים ויצא ל, ג; וישלח נד, ב. דרך חיים צו, ב ואילך; קד, ב ואילך.**

שו"ה שהן — ת"ת: **ידיח: ח"ת שנק'.**

במשיח הוקם על עולה של תומ"צ: **שמואל־ב כג, א. מדרש שמואל פכ"ט. תורת חיים שמות יב, א. תצג, ב. ס' מאמרי אדה"א־ויקרא ח"ב ע' תתכח. וש"נ.**

דנעוץ תחב"ס: **ראה ס"י פ"א מ"ז. ס' מאמרי אדה"א־ויקרא ח"ב ע' תרג. וש"נ.**

שהן דברי דוד האחרונים: **ראה ש"א נא, ב. שער התשובה ח"א יב, ב; טו, ד; ח"ב ח, ג. אמרי בינה שער הק"ש ספכ"ה. תורת חיים שמות תרא, א. וראה במשנ"ת לקמן ע' לז בענין כתר ש"ט.**

שהוא . . הראשונים: **ניתוסף ע"פ ידיחכד (וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות שהוא . . שהוא).**

ובמשיח נאמר חיים שאל . . נצחיות דא"ס . . דוד מ"י חי וקיים . . להכין אותה ולסעדה: **תהלים כא, ה. ראש השנה כה, א (נוסח קידוש לבנה). ישעי' ט, ו. ראה תורת חיים בראשית יד, ד; ויחי קו, א. ביאורי הזהר סח, ב. שער האמונה פט"ז. לקמן ע' ריד.**

ובכ״ז יובן ענין ב׳ מדריגות בכלל, א׳ בירור דז״מ ע״י החו״ב שבתורה הנגלית עד משיח שנק׳ סגולה, והב׳ בירור השני שלמעלה הימנו בתשלום הבירורים דעה״ד שזהו ע״י תשובה דוקא להפוך גם הרע לטוב להיות גם ע״י זה גילוי ההעלם דפנימיות התורה שבג״ר דכח״ב שאז נק׳ סגולתו סגול העליון. ואז יותן להם הג׳ אומות דקיני כו׳ והוא ענין הגבולים דיחזקאל מפני שישתנו אז מהגבולים הראשונים כנ״ל. וזהו שהבטיחם לאברהם אע״פ שלא נתן להם מיד כי ע״י הבירור דז״מ דתוהו להפוך חושך דוקא עי״ז יותן להם בימהמ״ש גם הקיני כו׳. רק עכשיו קודם הבירור דז״מ לא שייך לישראל רק ז׳ אומות לברר לז״מ כנ״ל, ולכך אמר אל תצר את מואב כו׳ (רק בימי דוד נכבשו מפני שהי׳ בו הארה מעין דמשיח ב״ד). אך הנה כ״ז הוא בימהמ״ש שיהי׳ אז הארה דג״ר דכח״ב לבד, וגם זה אינו בא רק מצד כח מעשה הבירורים דעה״ד להפוך חושך לאור כנ״ל שזהו בתשובה ומע״ט ובתפלה כנ״ל שאין כאן רק בחי׳ גילוי ההעלם דעצמות אא״ס ב״ה והיינו מה שיגלה כל עומקי׳ דפנימיות התורה מני חושך העליון שנק׳ חושך סתרו וכמו ומשה נגש אל הערפל כו׳ שאינו רק בחי׳ גילוי ההעלם דח״ס שנק׳ חכ׳ שבכתר בכלל כנ״ל. אבל העברה הב׳ שיהי׳ בנהר פרת כנ״ל הוא למעלה הרבה מזה כנ״ל.

והענין הוא כידוע במ״ש ואהי׳ אצלו אמון ואהי׳ שעשועים יום יום דהתורה קדמה לעולם אלפים שנה ונק׳ חכ׳ הקדומה וכמו שנק׳ משל הקדמוני כו׳ או ים הקדמוני כו׳ שזהו בחי׳ חכ׳ שבאא״ס עצמו ונק׳ חכ׳ שלמעלה דלתבונתו אין מספר כלל שנק׳ חכים ולא בחכמה ידיעא (כמשל כח המשכיל ההיולי שמשכיל כל שכל מן ההעלם לגילוי שכלול בעצם הנפש ונק׳ נפש השכלית וכמו הוא המדע כו׳ כידוע). וזהו [ואהי׳] אצלו ממש אמון אומנא כו׳ כאומן שבונה ומתקן דבר מה בחכמתו העצמי׳ כך ירד אור מח״ע

שו״ה להיות — דכח״ב: **בג: דחו״ב.**

שו״ה לא — לז״מ . . דוד . . הארה מעין דמשיח ב״ד . . לבד: **יד: לז׳ מלכים . . ראה אור התורה בראשית תתשלד, א . . ב: לב״ד.**

שו״ה ומע״ט — ובתפלה . . ב״ה: **ידכד: בתחלה . . ניתוסף ע״פ יד.**

ומשה נגש אל הערפל . . ההעלם דח״ס כו׳: **להעיר מד״ה ומשה נגש גו׳ אור התורה יתרו ע׳ א״ט ואילך.**

ואהי׳ אצלו אמון ואהי׳ שעשועים יום יום: **משלי ח, לא.**

דהתורה קדמה לעולם אלפים שנה: **ראה מדרש תהלים צ, ד. בראשית רבא פ״ח, ב. ויקרא רבא פי״ט, א. תנחומא וישב ד. זח״ב מט, א; קסא, א. זח״ג קכח, א; קנט, א.**

שו״ה דהתורה — חכ׳ הקדומה . . משל הקדמוני: **יח: תוה״ק . . נסמן לקמן ע׳ רמ.**

שו״ה משל — שבאא״ס . . דלתבונתו אין מספר . . חכים ולא בחכ׳ ידיעא: **דז: שבא״ס. בג: שבתו׳ . . ע״ד תהלים קמז, ה . . הקדמת התקו״ז (פתח אלי׳).**

כח המשכיל ההיולי: **ראה אמרי בינה שער הק״ש פי״ד. תורת חיים שמות לח, א; קלז, א־ב; קסז, א.**

הוא המדע . . וזהו . . אמון אומנא . . מה: **רמב״ם הל׳ יסודי התורה פ״ב ה״י (תניא פ״ב. ובכ״מ) . . יח: וז״ש . . ראה בראשית רבא פ״א, א. תורת חיים חיי שרה קלג, א־ב . . וניתוסף ע״פ יח.**

העצמי׳ דתו׳ שלמעל׳ באבי״ע לתקן ולברר לרפ״ח ניצוצים כו׳ כמ״ש לעשות לתקן דבחכ׳ שבתו׳ אתברירו, שזהו מ״ש נובלות חכ׳ שלמעלה תורה והוא מ״ש בזוהר חכמות בחוץ תרונה ח״ע דאתמשיך בח״ת (כמו ע״י הרקיע המבדיל בין מ״ע למ״ת שבימה״ש יפתחו מבועין דח״ע שיתחבר במ״ת שהוא חכ״ת כמ״ש במ״א). וכאשר חכמתו עמדה לו לתקן דבר מה המקולקל בחכמתו עי״ז יתוסף כח גדול בעצמות חכ״ע דתוה״ק כידוע שזהו שנק׳ תורתו אומנתו כו׳, וזהו שיהי׳ בימה״ש שיהי׳ תכלית שלימות הבירורים דעה״ד ע״י תו״מ כנ״ל. ע״כ א׳ ישכיל עבדי כו׳ שיאיר בו פנימי׳ האור דח״ע הקדומה שבדרך כלל הוא בבחי׳ עה״ח שלמעלה מעה״ד לגמרי כמ״ש כי עץ חיים היא למחזיקים כו׳ רק שירדה ונתלבשה בעה״ד לבררו כו׳ והיינו ע״י היפוך חשך העליון לאור דכל העלם עצמותו בא לידי גילוי בסודות התו׳ כנ״ל. וזהו [אשר] אהי׳ אנא זמין כו׳, אבל מ״ש עוד ואהי׳ שעשועים כו׳ הוא אהי׳ הב׳ דזמין לאתגלה בעוה״ב דוקא כנ״ל שז״ש עד יעבור סתם למעלה משם הוי׳ לגמרי כו׳. וזהו עם זו קנית בעצמו׳ דאא״ס ממש שלמעלה גם מבחי׳ תוה״ק והיינו בחי׳ שעשועי המלך בעצמו ממש (כמו בחי׳ יחידה שבנפש שלמעלה גם מכח השכל הכלול בה כו׳), והוא בחי׳ עדן דעוה״ב דעין לא ראתה כו׳ (אפי׳ משה ומשיח) והיינו בחי׳ עתיקא סתימאה שנק׳ סדכ״ס דלית מח׳ תפיסא בי׳ כלל אפי׳ מח׳ הקדומה, והוא בחי׳ התענוג הפשוט שבעצמות השעשועים שאינו מורכב גם בחכ׳ הקדומה הנ״ל שהוא בחי׳ כתר שבכתר בכלל שנק׳ רצון ותענוג העצמי שאין טעם לרצון כלל אפי׳ טעם כמוס דסודות ופנימי׳ רזין דאורייתא שהן טעמי מצות כנ״ל, והוא פנימי׳ ועצמו׳ דא״ס ממש קודם שבא לכלל בחי׳ גילוי

שו״ה העצמי׳ — ניצוצים . . לעשות: **ניתוסף ע״פ יד . . אה: עת לעשות.**

לעשות לתקן: **ראה בראשית רבא פי״א, ו ופירש״י לשם. וראה תורה אור יב, א. אור התורה בראשית תשיז, א. תורת חיים חיי שרה קלד, א. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תתסח. וש״נ.**

נובלות חכ׳ שלמעלה תורה: **בראשית רבא פי״ז, ה.**

מ״ש בזוהר חכמות בחוץ תרונה ח״ע דאתמשיך בח״ת . . דח״ע שיתחבר במ״ת: **משלי א, כ. זח״א קמא, ב. וראה אמרי בינה שער הק״ש פ״ב ופל״ד. תורת חיים בראשית א, א ואילך.**

וכאשר חכמתו עמדה כו׳: **ראה לקמן ע׳ נז במש״נ על אין חכם כבעל הנסיון.**

תורתו אומנתו: **שבת יא, א. וראה תורת חיים חיי שרה קלג, ב.**

שו״ה הוא — בבחי׳ . . כי עץ חיים היא למחזיקים כו׳: **בג: מבחי׳ . . משלי ג, יח (ותיבת כי ליתא שם. וראה לקמן ע׳ עה. למחזיקים כו׳ ניתוסף ע״פ יד).**

שו״ה קנית — תוה״ק . . שעשועי המלך בעצמו: **ב: התוהו . . עמה״מ ש״א וראה לקו״ת שה״ש כז, א.**

יחידה שבנפש שלמעלה גם מכח השכל: **ראה תורה אור פז, ד. לקוטי תורה ויקרא ד, ג.**

דעין לא ראתה כו׳ (אפי׳ משה כו׳: **להעיר משער האמונה פנ״ה־ו. וראה בונה ירושלים ע׳ פ [נדפס גם בס׳ מאמרי אדה״ז־הקצרים ע׳ תצג].**

שו״ה והיינו — כלל: **ניתוסף עפ״י יח.**

כתר שבכתר . . שאין טעם לרצון . . אפי׳ טעם כמוס: **ראה יונת אלם פ״ב. ראה ספר המאמרים תקס״ח ח״א ע׳ תקכו. אמרי בינה שער הק״ש פצ״ט. שער התשובה ח״א יז, א; ח״ב נא, א. שער היחוד פי״ז; פכ״א. פירוש המילות ח, ד; סא, א. ולהעיר מביאורי הזהר מז, א; פח, ב. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תתטז ואילך.**

שו״ה טעמי — דא״ס . . גילוי: **בד: דאוא״ס . . כאן מתחדש כתי׳ ו.**

והעלם דחושך ואור העליון ק אפס קצהו נמשך משעשועי׳ העצמי׳ גם בתו׳ הקדומה [כמו] בעדן העליון וז״ש ואהי׳ שעשועי׳ כו׳, וכמו משחקת לפניו בכל עת והוא בעוה״ב שיתגלה אור העצמו׳ דא״ס כמו שהוא ממש, והוא מ״ש אשר אהי׳ אנא זמין לאתגלאה כמו שהוא באמיתי׳ מהו״ע ית׳ ממש. וזהו העברה הב׳ בנהר פרת שהוא הנהר שיוצא מעדן להשקות את הגן כמ״ש רז״ל הוא דמעיקרא כנ״ל, דנהר זה הוא המפסיק בין העדן עצמו לג״ע [העליון] (וגם עץ החיים שבתוך הגן אינו בעדן עצמו כו׳) וכל עלי׳ הנשמות הגבוהות כאבות ומשה ואהרן שילכו מחיל אל חיל לא ראו עדן עצמו שהוא מבחי׳ שעשועי המלך בעצמותו ממש שאין לו שיעור למעלה כו׳, אך כאשר יעברו לנהר זה שיצא מעדן לג״ע יגיעו לבחי׳ עדן העליון הנ״ל והוא מ״ש לעולם ירשו ארץ ארץ חפץ שלמעלה גם מג״ע העליון דעכשיו כמאמר א״ת גן זהו עדן כו׳ (והוא בחי׳ פנימי׳ הכתר בכלל, והעוה״ב גם הוא נק׳ פר״ס וחצי הכתר גימ׳ ש״י כמו להנחיל אוהבי יש כו׳ [כי] גם לעוה״ב אין לת״ח מנוחה שילכו כו׳ וכמ״ש למחכה לו למאן דדייק במילין דחכ׳ כמ״ש במ״א בענין וא״ש דהוי עלמא וחד חרוב, דכמו דנה״ד מפסיק בין ג״ע התחתון לג״ע העליון כך נהר זה מפסיק בין עדן העליון לגן עדן) ובעליות העולמות לע״ל יהי׳ א״י בבחי׳ ג״ע התחתון, וג״ע התחתון יהי׳ בבחי׳ גן עדן העליון וג״ע העליון יהי׳ בבחי׳ עדן כו׳ וד״ל.

וז״ש שם נשמחה בו ממש והוא שנק׳ נפלאות סדכ״ס כנ״ל, ובנהר יעברו ברגל קאי על נהר שיוצא מעדן כו׳ שלא יכהו לז׳ נחלי׳ נגד ז״מ דתוהו שנברר בשלימות כי שם הוא למעלה מבחי׳ הבירורי׳ דתוהו ותיקון לגמרי כידוע וד״ל, וזהו יבחר לנו את נחלתינו להבא בעוה״ב שעתידה א״י

א״ת זהו גן זהו עדן: **ברכות לד, ב (וראה פירוש המילות סו, ג).**

והעוה״ב . . נק׳ פר״ס: **תורה אור י, ב. ובכ״מ. ע״פ אבות פ״א מ״ג.**

וחצי הכתר גימ׳ ש״י: **ראה הקדמת הראב״ד לספר יצירה [ירושלים תשכ״ב ד, א]. תורת חיים חיי שרה קלה, א; שמות שיב, א. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ מט.**

גם לעוה״ב אין לת״ח מנוחה: **ראה ברכות סד, א. בתורה אור מג״א צח, ב בשם לקוטי הש״ס להאריז״ל:** צדיקים. **אבל באגה״ק סי״ז בשם לקוטי הש״ס:** ת״ח **(וכ״ה בלקוטי הש״ס שם).**

למחכה לו למאן דדייק: **ישעי׳ סד, ג [וכן צ״ל בסה״מ דלקמן]. זח״א קל, ב. וראה תורת חיים חיי שרה קלה, א. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תקעט. וש״נ; במדבר ע׳ מא.**

וא״ש דהוי עלמא וחד חרוב: **[ר׳ אלפי שנין]. ר״ה לא, א. וראה לקוטי תורה בהר מא, ריש ע״ב. לקוטי שיחות משפטים כרך כא ע׳ 453. אור הגנוז [להמהרי״ל הכהן] פ׳ ויחי יז, סע״א.**

שו״ה לג״ע — כך נהר . . עדן . . העולמות: **ב: בין ח״ע לעדן. ה: בין ח״ע העליון לעדן. גוז: בין ג״ע העליון לעדן. ד: כך נהר זה מפסיק בין געה״ע לעדן בעליות הנשמות ולע״ל יהי׳ א״י . . .**

יהי׳ א״י בבחי׳ געה״ת . . געה״ע: **ראה שער התשובה ח״א כט, ב.**

שו״ה וז״ש . . שלא יכהו: **א: נסמן סעיף ה . . אה: והכהו.**

יבחר לנו את נחלתינו . . שעתידה א״י להתפשט: **תהלים מז, ה . . נסמן לעיל ע׳ ד. וראה לקוטי תורה במדבר פט, ב־ג וספר המאמרים הנחות הר״פ ע׳ קי.**

להתפשט בכל העולם כולו כו׳ כמו ג״ע התחתון דעכשיו שמקומו בקו השוה שיהי׳ בימהמ״ש בא״י למטה כנ״ל. אך בעוה״ב א׳ בחריש ובקציר תשבות שתוציא הארץ [גלוסקאות] כו׳.

ומעתה יובן שורש ענין מחלוקת ר״א ור״י הנ״ל (שהוא מחלוקת רב ושמואל הנ״ל) דר״א ס״ל דאם ישראל עושים תשובה נגאלין וא״ל אינם נגאלין שנא׳ שובו בנים שובבים כו׳ לפי שאי אפשר להיות בחי׳ גאולה דמשיח שהוא עלי׳ כנ״י שהוא בחי׳ המל׳ בג״ר דכח״ב להיות נק׳ סגולתו כנ״ל (וכמ״ש כוסי רוי״ה גימט׳ ארך שהוא שכוס של משיח יחזיק רכ״א לוגין וכמ״ש בגמ׳) שזהו בפנימי׳ הח״ע בגילוי רזין וסודות התורה מבחי׳ ההעלם עצמות א״ס ב״ה כנ״ל, כ״א ע״י תשובה דוקא שהוא להפוך חושך דק״נ לאור בבירור ב״ן דתוהו בז״מ כנ״ל שאז דוקא עולה בכתר להיות מזה היפוך בחי׳ חושך העליון דתוהו לאור שלמעלה מאור דחו״ב כו׳, שזה א״א כ״א ע״י היפוך הרע עצמו לטוב שהוא בתשובה שלמעלה מבחי׳ בירור דתו״מ שאינו רק להבדיל בין טמא לטהור טו״ר וטמא טמא יקרא שאינו רק ע״י התשובה דוקא, ולכך לא הזכיר ר״א רק תשובה לבד ולא הזכיר מע״ט כלל כמ״ש שובו בנים שובבים שיצאו ונמשכו לעולם הפירוד בע״ש דק״נ ונשתקעו שם בעונות שלהם, וע״כ א׳ שובו בנים שובבים שהלכו שובב בק״נ בדרך לבם והוא בחי׳ תשו׳ תתאה שתשוב ה״א תתאה שיהפוך מן הרע לטוב. וזהו ארפא משובותיכם דתשו׳ מביאה רפואה לעולם כמ״ש הסולח לכל עוניכי הרופא לכל תחלואיכי כו׳ כידוע (ועי״ז מתעורר בחי׳ תשובה עילאה מלמעלה למטה שנק׳ תשוב ה׳ כמ״ש ישוב ירחמינו וא׳ בזוהר מאן אתר מההוא עתיקא

ג״ע . . שמקומו בקו השוה: **ראה עץ חיים ש״נ פ״א: בטבור העולם. לקוטי תורה תזריע כ, א. שער התשובה שם ובח״ב סט, ב. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ס״ע תשב ואילך. וש״נ. אמרי בינה שער הק״ש פכ״ז (לג, ד).**

בחריש ובקציר תשבות שתוציא הארץ (גלוסקות): **תשא לד, כא. שבת ל, ב. וראה תורת חיים חיי שרה קלה, א; שמות לב, ב; תע, ב. לקמן ע׳ קג הערה ד״ה תוציא. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תקלח. וש״נ.**

שו״ה ומעתה . . הנ״ל . . שובו בנים שובבים: **קטע חדש. לפי רוב כתה״י . . ניתוסף ע״פ יח . . ירמי׳ ג, כב.**

עלית כנ״י . . בג״ר דכח״ב . . כוסי רוי״ה גימט׳ אר״ך . . רכ״א לוגין וכמ״ש בגמ׳: **תהלים כג, ה. יומא עו, א. וראה סידור נב, ב. תו״א יט, א. תו״ח חיי שרה קכז, א. אור התורה לתהלים (יהל אור) עה״פ כג, ה.**

שו״ה וכמ״ש — שזהו . . הח״ע . . א״ס . . שהוא: **יח: שהוא . . התו׳ עילאה . . אהז: אא״ס . . ניתוסף ע״פ ידיחכד.**

טו״ר וטמא טמא יקרא: [טו״ר **ידיח: ליתא]. לשון הכתוב תזריע יג, מה.**

שו״ה רק — שאינו . . לבד: **יח: אבל שיהופך הטמא לטהור והרע עצמו לטוב זה אינו . . ניתוסף ע״פ ידיחכד.**

ארפא משובותיכם דתשו׳ מביאה רפואה לעולם: **ירמי׳ ג, כב. יומא פו, ב.**

הסולח לכל עוניכי הרופא לכל תחלואיכי: **תהלים קג, ג.**

ישוב ירחמינו . . מההוא עתיקא סתימאה: **מיכה ז, יט. ראה זח״ג טז, א. דרך חיים כא, ב. תו״ח שמות שלה, א.**

סתימאה שזהו גילוי אור ההעלם דעצמות כנ״ל). וא״ל ר״י סתירה לזה ממ״ש חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו משום דגלות ישראל בין אוה״ע שכינה עמהם רק כדי לברר לניצוצות דקדושה משם כמ״ש עת אשר שלט כו׳ לרע לו כו׳, והיינו חנם נמכרתם שלא בדרך מכירה בכסף ומשיכה בעולם הפירוד (כי בנים הם ולא עבדים שלא ימכרו ממכרת עבד כו׳) וע״כ ממילא לא בכסף תגאלו בתשובה ומע״ט אלא ג״כ בחנם אע״פ שאין עושים תשו׳ ומע״ט. וא״ל ר״א ממ״ש שובו אלי ואשובה אליכם שזה ע״י תשו״ת דוקא שמחזיר פב״פ בבחי׳ תשו״ע כנ״ל, וא״ל ר״י ממ״ש כי אנכי בעלתי אתכם כו׳ שזהו רוחא דשדא בגווה שלא תוכל להיות לאיש זר כלל ויכול ליקח אותה בע״כ גם שלא ישובו אליו וכמו כי בועליך עושיך כו׳. וא״ל ר״א ממ״ש בשובה ונחת תושעון כשישובו בשמחה ונחת ולא בע״כ, וא״ל ר״י ממ״ש כה א׳ הוי׳ גואל ישראל כו׳ לבזה נפש למתעב גוי כו׳ אע״פ שהן בזוים ומתועבים בגוים מצד חטאיהם יגאלו מלכים יראו וקמו כו׳, וזהו הוראה גמורה שיגאלו גם כמו שהן מתועבים בטומאתן כי שכינה שוכן אתם גם בתוך טומאתם כנ״ל. וא״ל ר״א ממ״ש אם תשוב ישראל אלי תשוב שמבטיחם שבוודאי אלי תשוב כמ״ש בצר לך ומצאוך כו׳ ושבת עד הוי׳ אלקיך. וא״ל ר״י ממ״ש בדניאל ואשמע את האיש לבוש הבדים כו׳ עד כי למועד מועדים כו׳ משמע שיש קץ בדבר. ובזה שתק ר״א ולא הי׳ לו מה להשיבו ד[מ]קץ דדניאל מוכרח שיבא בעתו וזמנו יהי׳ איך שיהי׳ גם שאין ישראל עושי׳ תשובה ומע״ט כלל.

ולכאורה אין זה מובן דלמה שתק לי׳ ר״א ע״ז דהלא גם הקץ הזה אפשר תלוי בתשובה ומע״ט וא״ל יעוכב. אך הענין הוא להיות דשרש בחי׳ הקץ הזה דדניאל מרמז על בחי׳ הצמצום הראשון שנמשך בבחי׳ קו המדה שמודד כל ההשתלשלות של כל העולמו׳ דאבי״ע בגבולי׳ ושיעור עד כאן ותו לא כענין שם שדי שא׳ לעולמו די כידוע, והוא שם אלקים המצמצם על האור דשם הוי׳ שאם הי׳ הולך האור בבחי׳ החסדים דקו הימין בהמשכה

חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו: **ישעי׳ נב, ג.**

גלות . . שכינה . . לברר לניצוצות: **ראה תורה אור יא, א; קיז, ב. ובכ״מ (ולקמן: גלו לאדום כו׳).**

עת אשר שלט כו׳ לרע לו . . שובו אלי ואשובה אליכם: **קהלת ח, ט . . מלאכי ג, ז.**

כי אנכי בעלתי אתכם . . רוחא דשדא בגווה: **ירמי׳ ג, יד . . [יח: דשביק] . . זח״ב קב, א. לקו״ת להאריז״ל פ׳ וירא. פירוש המילות נד, א. אור התורה בראשית תתשג, ב. ס׳ מאמרי אדה״א-ויקרא ח״א ע׳ ל.**

כי בועליך עושיך . . בשובה ונחת תושעון . . כה א׳ הוי׳ גואל ישראל . . גוי . . מלכים יראו וקמו: **ישעי׳ נד, ה . . שם ל, טו . . שם מט, ז.**

אם תשוב ישראל אלי . . בצר לך ומצאוך . . ואשמע את האיש: **ירמי׳ ד, א (בדילוג) . . ואתחנן ד, ל . . דניאל יב, ז.**

שו״ה בחי׳ — בבחי׳ קו . . שם שדי: **בג: מבחי׳ קו. א: בקו . . [שם] ניתוסף ע״פ כד. [שדי] ניתוסף ע״פ ידיחכד.**

שא׳ לעולמו די: **חגיגה יב, א. זח״ג קיט, ב.**

דאו״י שיורד מגבוה לנמוך הרי הי׳ גילוי אור העצמו׳ דא״ס למטה כמו למעלה (כמ״ש בע״ח שהי׳ ממלא כל מקום החלל כו׳), אך ע״י תגבורת דצמצום הראשון הוא שלא נתפשט האור רק במדה וגבול שלא יומשך רק כפי רצון המאציל בין באורות בין בכלי׳ המגבילי׳ האור, וגם בבחי׳ המקיפים יש מדה ושיעור כידוע בזוהר שנק׳ מתקלא כמ״ש בספרא דצניעותא עד לא הוי מתקלא כו׳, וכן נק׳ משחתא או בוצינא דקרדוניתא כו׳ והוא מ״ש מי מדד בשעלו מים כו׳. וב״ק זה הוא המודד כל מדידה באבי״ע עד מל׳ דמל׳ דעשי׳ בסוף עולם העשי׳ נק׳ קץ הימין שנותן קץ וגבול בבחי׳ החסדים דימין העליון כי מצד שחפץ חסד הוא ורב חסד הוא בבחי׳ א״ס להתפשטותו הי׳ הכל בלתי שיעור ומדה כלל כו׳ (והוא בחי׳ גבורה שבחסד שהוא עיקר החסד כדי שיתקיימו הנמצאי׳ במציאות התהוות דבר מה ולא יהי׳ בטילים לגמרי במקורם או שהי׳ הכל בבחי׳ א״ס ולא בבחי׳ גבול כו׳). וממילא מובן מזה שכמו״כ נותן שיעור ומדה זו בכח קודם שימצא בפועל שאם לא הי׳ מקור לגבול זה בכח ובהעלם עצמו׳ דא״ס לא הי׳ נמשך אופן של מדידה כזו דוקא בגילוי דאבי״ע כו׳. וז״ש בזוהר דגליף גליפו בטה״ע כו׳ שזהו מה ששיער בעצמו בכח מה שיהי׳ בפועל ממש כידוע.

והנה ידוע דאת זלעו״ז עשה האלקי׳ וכמו שנמדד מדידה באור דקדושה ע״פ מאמר קו המדה כנ״ל כך גם בבחי׳ החיצוני׳ ואחוריי׳ שבחיצוניות הכלים דע״ס שבקדושה נמשך מדה וקצבה לינקת הס״א שהן כל מעמד ומצב ההשתלשלות דק״נ באבי״ע וגם באצילות כידוע. וידוע

כמ״ש בע״ח שהי׳ ממלא כל מקום החלל: **עץ חיים ש״א ענף ב.**

שו״ה למעלה — מקום . . ע״י תגבורת: **ידיחכד:** ליתא . . **דוז:** ע״י הגבו׳. **יחכד:** ע״י הגבול.

שו״ה כפי — האור . . כמ״ש בספרא דצניעותא עד לא הוי מתקלא: **ניתוסף ע״פ ידיחכד . . זח״ב קעו, ב.**

וכן נק׳ משחתא או בוצינא דקרדוניתא: **ראה זח״א טו, א. תקוני זהר תיקון ה׳ בתחלתו. זח״ב רלג, א וביאורי הזהר לשם (נז, ד ואילך). שער התשובה ח״א ח, ב ואילך. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תרסט.**

מי מדד . . וב״ק . . הוא: **ישעי׳ מ, יב . . א:** ובקו. **דז:** וקו. **ו:** וכל . . **ניתוסף ע״פ יח.**

וב״ק זה . . נק׳ קץ הימין: **ראה ביאורי הזהר נח, א וביאוה״ז להצ״צ ע׳ ש־שא.**

שו״ה להתפשטותו — כו׳ . . א״ס ולא בבחי׳: **ניתוסף ע״פ ידיח [כד השמיט עד גבול כו׳. וכנראה ההשמטה מפני תיבות הדומות כו׳ . . כו׳] . . ניתוסף ע״פ ידיח.**

שו״ה וממילא . . נותן . . שאם . . דא״ס: **יח:** (וממילא . . **יחכד:** ניתן . . **יח:** ואי״ל שאם . . דאא״ס. [**ידיחכד** ניתוסף: כו׳].

וז״ש בזהר דגליף גליפו בטה״ע . . ששיער בעצמו בכח מה שיהי׳ בפועל: **זח״א טו, א. ראה עץ חיים שער עגולים ויושר בתחלתו. ועיין ג״כ מקדש מלך בזהר שם. ספר המאמרים תקס״ח ח״א ע׳ שכה. תורת חיים בראשית ח, ב. ולהעיר לכאו׳ משער היחוד פ״י שאינם ענין א׳. לקמן ע׳ קלב.**

שו״ה שזהו — שיהי׳ . . כידוע: **ידיחכד:** שעתיד להיו׳ . . **ידיחכד:** כידוע).

שו״ה ע״פ — בבחי׳ . . שבחיצוניות . . באבי״ע: **ד:** בי״ע . . **דיח:** שבחי׳ בנין . . **דוז:** בבי״ע.

דעיקר שרשם הוא בקו השמאל מבחי׳ הגבו׳ דקדושה כפסולת הנמשך משערות וצפורנים וכה״ג (וע״כ א׳ וגלחה את ראשה ועשתה את צפרניה כו׳ דשער באשה ערוה וכמ״ש בזוהר בשערהא אחידן כו׳, וגם הלוים שהם בגבורות דבינה א׳ והעבירו תער כו׳ וזה תוקף הדינים הקשים שיונקי׳ החיצוני׳ באחוריי׳ דכלים שהן הגבו׳ הקשות דק״נ כמו שר של עשו שמקבל מפסולת הגבו׳ דקדושה דיצחק כמ״ש רישא דעשו כו׳ וכמ״ש בזוהר ע״פ ואיש כי ימרט ראשו כו׳) עד שבסוף עשי׳ יונקים גם ג׳ קליפות הטמאות לגמרי שרובו רע וכמו גופין דשדין כו׳ דלא אתבריאו לפי שבהש״מ דעש״ק אתקדיש יומא כו׳ ועלה הכל בבחי׳ או״ח כו׳ ואם הי׳ בחי׳ חומר לצורה שלהם הוי מחריבי עלמא כמ״ש בזוהר. א״כ עכ״פ יש קץ ושיעור ומדה גם בהתהוות הקליפות שמקבלים מן השמאל כו׳. וזהו קץ שם לחושך דחושך דק״נ יש לו קץ וגבול שעתיד להיות בו כליון כמו כליון השמרים הגסים וכמו ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ (וכמו שישחט ליצה״ר כו׳) ואז א׳ ובלע המות לנצח כו׳ כי יצה״ר הוא מלאך המות שנק׳ בשם קץ כל בשר וכן קץ הימים כמ״ש בזוהר, ובסט׳ דקדושה נק׳ קץ הימין שהוא קו הימין דבחי׳ החסדים כנ״ל. אך בחי׳ הצמצום והגבורו׳ שניתן בחסד דקו הימין הרי הוא רק בשביל חסד דבריאת העולמו׳ מאין ליש בבחי׳ גבול כנ״ל, א״כ ודאי אין קץ זה לשם כליון והסתלקות ח״ו שאם הי׳ הסתלקות אור החסד שבימין העליון הי׳ הכל חוזר לתוהו כו׳ כמ״ש עולם חסד יבנה כו׳ כידוע. אבל פי׳

דעיקר שרשם . . משערות וצפורנים . . וגלחה . . ועשתה כו׳: **תצא כא, יב. ראה לקוטי תורה דברים לו, ג ובביאור לשם. ביאורי הזהר לה, ג; סט, ג ואילך. תורת חיים חיי שרה קכד, ג.**

דשער באשה ערוה: **ברכות כד, א. לקמן ע׳ קיב.**

וכמ״ש בזוהר בשערהא אחידן: **ראה זח״ג ס, ב (ולזה כיון בביאורי הזהר לה, ג עיי״ש) ודף רמח, ב. זח״ב רח, ב. עץ חיים שמ״ט פ״ד; של״א פ״ב.**

הלוים שהם בגבו׳ . . והעבירו תער . . וכמ״ש בזוהר . . ימרט ראשו: **בהעלותך ח, ז. תזריע יג, מ. ראה זח״ג מח, ב וביאורי הזהר לשם (ע, ד וביאוה״ז להצ״צ ע׳ שלה). לקוטי תורה שם.**

שר של עשו . . רישא דעשו כו׳: **ראה תרגום יונתן ב״ע לויחי נ, יג (בסידור כב, א ותורת חיים לך פט, ד שכ״ה בזהר, ועיי״ש בסידור). ומשנ״ת בכ״מ (תורה אור כ, ב ועוד) בענין עשו סוספיתא דדהבא.**

גופין דשדין כו׳ דלא אתבריאו . . אתקדיש יומא . . הוי מחריבי עלמא כמ״ש בזוהר: **תקוני זהר תי׳ נט. וראה זח״ג קעח, א וביאורי הזהר לשם (צד, ד ואילך).**

שו״ה אתקדיש — בחי׳: **יח: בראם.**

שו״ה בהתהוות — מן . . קץ שם לחושך: **יח: מקו . . איוב כח, ג.**

שישחט ליצה״ר: **סוכה נב, א. זח״א קצ, ב (וראה זח״ב רלו, א). וראה תורת חיים וירא קה, א (ועיין ג״כ בבראשית רבא פפ״ט, א ע״פ קץ שם לחושך).**

ובלע המות לנצח: **ישעי׳ כה, ח [ושם: בלע. וכ״ה בכי״ יד]. תיבת לנצח ניתופה ע״פ ידי״ח.**

יצה״ר הוא מה״מ שנק׳ בשם קץ כל בשר וכן קץ הימים כמ״ש בזוהר ובסט׳ דקדושה נק׳ קץ הימין: **נח ו, יג. ראה דניאל יב, יג. ב״ב טז, א. ראה זח״א נד, א; סב, ב. זח״ב קלד, א. ספר המאמרים תקס״ח ח״א ע׳ תיג. ביאורי הזהר נח, א (ולהצ״צ שם ע׳ ש); תורת חיים וירא ק, ד. אור התורה בראשית ע׳ 676. ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״א ע׳ קיב.**

עולם חסד יבנה: **תהלים פט, ג.**

קץ הימין הוא זמן שליטתו והארתו כמו שהוא שלא ע״י צמצום והעלם דבחי׳ הדין שבו, והוא כאשר יומתק הדין בחסד ויוכלל שמאל בימין שזהו כל התו״מ לאכללא שמאלא בימינא דוקא כידוע זהו שנק׳ קץ של הימין דוקא כידוע וד״ל (וכידוע בענין ד׳ שנכנסו לפרדס כו׳ שהי׳ כל עיקר כוונתם שם רק להגביר כח החסד על הדין בכתר עצמו דוקא כמו ימין ה׳ רוממה וכן ימינך הוי׳ תרעץ אויב וכה״ג). א״כ הרי מובן מזה בכללות קץ הניתן לחושך דק״נ בגבורו׳ שבקו השמאל אזי ממילא יכלו כי אין להם שרש ויניקה עוד למעלה ולמטה מאחר שניתן להם במדה ושיעור ואז ממילא יאיר אור דחסדים דקו הימין גם מבחי׳ ההעלם דחושך סתרו שלא יצמצם ויעלים כלל, שנק׳ יתרון האור שבא מן החושך העליון כנ״ל כשנהפך גם הוא לאור כו׳ שזהו למעלה מצמצום האור שבא בקו המדה בבחי׳ גבורה שבחסד עד רום המעלות שזהו למעלה ממה ששיער בעצמו כו׳, והיינו בחי׳ גילוי אא״ס שבחסד ורצון העצמו׳ שזהו בג״ר דכח״ב כמו שהוא בלא צמצום ומדה שהוא למעלה גם מצמצום הראשון משום דקמי׳ גם חושך לא יחשיך כו׳ וד״ל.

וזהו דעת ר״י שאין קץ דמשיח תלוי בתשו׳ ומע״ט דאע״פ שאין עושין תשובה ומעש״ט כלל נגאלין מצד עצם הקץ דמשיח שיש לו זמן ע״פ מאמר קו המדה שיכלה כח ושרש היניקה דחושך ורע דק״נ אז יאיר ממילא מאור העצמות בג״ר דכח״ב דהא בהא תלי׳ כנ״ל והוא שנק׳ קץ הימין שהוא קץ וזמן דאור הימין דחסד שלא יאיר במדה וצמצום (והוא היפוך הנ״ל בפי׳ קץ הימין כי בחי׳ קץ הימין זהו שמנגד לקץ דכל בשר הנק׳ קץ הימים כו׳ וד״ל). ואע״פ שבלא תשובה ומע״ט עדיין לא בררו לעה״ד טו״ר ויש יניקה לרע וישנו בשלימותו וגסותו למטה כמו שהו ואיך יבוטל ויבוער והי׳ כלא הי׳ בעת הקץ כנ״ל, הענין הוא כמ״ש במ״א על מ״ש הוי׳ לאיוב ואם זרוע כאל לך כו׳ ראה כל גאה הכניעהו והדוך רשעים תחתם ר״ל תחתם כמו שהם בגסותם וגיאותם בשלימות שלותן יאבדו וישפילו גיאותם לעפר כמו הנידך במדוכה שגם הגס וקשה ביותר יודך ויושבר כו׳. וזה האות והפלא לא יוכל לעשות אדם זולת ה׳ שהוא כל יכול שבכחו להשפיל גיאו׳ החיצוני׳ גם כמו שהם בשלימותם עדיין שלא בהדרגה כלל, שזהו הוראה על היות קץ שם לחושך דק״נ שמיד שיגיע קצם יכלו והיו כלא היו גם שלא כסדר

כל התו״מ לאכללא שמאלא בימינא דוקא כידוע: **נסמן לקמן ע׳ רנג.**

ד׳ שנכנסו לפרדס . . להגביר כח החסד: **חגיגה יד, ב. ראה תורת חיים וירא קא, ב; ויצא לז, ג; וישלח נג, א. שער התשובה ח״א מח, א.**

ימין ה׳ רוממה . . ימינך הוי׳ תרעץ אויב: **תהלים קיח, טז . . בשלח טו, ו.**

שו״ה מאמר — ושרש: **ד: ורשות.**

כמ״ש במ״א . . ואם זרוע כאל לך . . לא יוכל לעשות אדם זולת ה׳: **איוב מ, ט. יב. ראה (לקמן ע׳ צד) ספר המאמרים תקס״ז ע׳ קפט ואילך. אור התורה לתהלים (יהל אור) ע׳ שסו; נ״ך ע׳ קנז.**

ההשתלשלות דק"נ (וראי' מקרח ועדתו שירדו חיים שאולה כמו שהם חיים בשלימותם נאבדו בשאול) והיינו בעת קץ הימין שזהו בבחי' היפוך חושך העליון לאור כנ"ל מצד רב התגברות החסדי' על הגבורות כנ"ל עד שהגבו' דשמאל נכללו בימין כנ"ל שאז ממילא יהופך ויבוטל החושך וצמצום גמור דק"נ שלמטה והי' כלא הי' כי קמי' כחשיכ' כאורה כנ"ל וד"ל.

וזהו שרמזו שעתיד הקב"ה להוציא חמה מנרתיקה שהוא שם אלקים המצמצם ונגלה כבוד ה' שהוא בחי' שמש דצדיקים מתרפאין בה להמתיק הגבורות קשות ורשעי' נידוני' בה להאבידם כי לא יוכלו לקבל האור הגדול (וכנ"ל דמעמד החיצוני' פניהם אל האו"פ דיושר ואחוריהם אל המקיפי' כו' שלא יתבטלו במציאות כו'). ואע"פ שמבו"ל שיש ב' מדריגות ביניקת החיצוני' א' בבחי' שרש והב' בבחי' תוס' שבולעי' מן הקדושה כמו חיל בלע כו' ע"ז ג"כ ישקיף שיוציא בלעו מפי' כו' וכמ"ש חיל בלע ויקיאנו וכן והוצאתי בלעו מפי' כו', וכן א' ואשמיד פריו ממעל ושרשיו מתחת שזהו שלא יוכלו לקבל מן הקדושה כלל לא בבחי' שורש ולא בבחי' תוס' וממילא יכלו לגמרי כמ"ש במ"א וד"ל. אך הנה לכאורה י"ל בדעת ר"י שאף בלא תשובה ומע"ט נגאלין מטעם בוא הקץ דמשיח בהכרח כנ"ל, דלכאורה טעם הנ"ל עצמו שגם אם הרע בשלימות ובלע תוס' יניקה יכלה ממילא מצד הארת האור דעצמו' דקמי' כחשיכא כו' וגם חושך לא יחשיך כו', הנה זה הטעם עצמו יחייב להיפוכו שהוא אריכות הגלות מאוד וכל הקיצים יכלו כו' לפי שגם בחושך יאיר כמו באור בשוה ממש כמ"ש כחשיכה כאורה ממש מטעם שקמי' שוה בחי' ההעלם וגילוי כו', א"כ יכול לשכון גם בחושך דק"נ דע"ש דעשי' כמו באור חכ' דתו"מ דקדושה ואין הפרש כלל לגבי העצמות בין גילוי אור בכנ"י לבחי' התלבשות האור האלקי בע"ש בזמן הגלות, ונק' מלך הגוים כו' וכמו מי זה בא מאדום כו' שגלו לאדום כו' וכמו שהי' גילוי הנבואה בבלעם כו' שא' מחזה שדי יחזה כו' וכתיב ויאמר ה' אל בלעם כו'

מקרח ועדתו שירדו חיים שאולה: **ראה קרח טז, לב ואילך. סנהדרין קי, א.**

שעתיד הקב"ה להוציא חמה מנרתיקה . . דצדיקים מתרפאין . . ורשעי' כו': **נדרים ח, ב. וראה שעהיוה"א פ"ד. ביאורי הזהר נ, א.**

שו"ה חיל — ישקיף . . חיל בלע ויקיאנו . . והוצאתי בלעו מפי': **דוז: יש קץ . . איוב כ, טו . . ירמי' נא, מד (ושם: את בלעו — וכ"ה בידיחכד). ראה שערי אורה פו, ב ואילך.**

ואשמיד פריו . . שלא יוכלו לקבל מן הקדושה . . כמ"ש במ"א: **עמוס ב, ט. ראה אמ"ב שער הציצית פט"ו.**

שו"ה הנ"ל — ובלע: **א: ובלי. ד: ובלא.**

כחשיכה כאורה: **תהלים קלט, יב. וראה לקוטי תורה ויקרא יב, א.**

מלך הגוים . . מי זה בא מאדום כו' שגלו לאדום: **ירמי' י, ז . . ישעי' סג, א . . ספרי מטות לה, לד. וראה מגילה כט, א. לקוטי שיחות צו כרך ז ע' 210 הערה 29.**

מחזה שדי יחזה . . ויאמר ה' אל בלעם . . בלעם . . משה . . ב' קצוות: **בלק כד, ד . . שם כב, יב**

כמו שדיבר אל משה ואע"פ שהם ב' קצוות רחוקים בתכלית שזה בתכלית האור דפנימי' חכ"ע דקדושה וזה בתכלית החושך הגס דדעת דק"נ כידוע, שלזה ביקש משה ונפלינו אני ועמך כו' שביקש שלא תשרה שכינה באוה"ע כו' לפי ששוין לפניו מעלה ומטה חושך ואור טמא וטהור כו' וד"ל. וכמו מי יתן טהור מטמא כו' וכמ"ש בשמים ממעל כו' וכן אם אסק שמים כו' ואציעה שאול הנך ממש כידוע (והוא בחי' סוכ"ע הכללי שמקיף לד' עולמות דאבי"ע בשוה ממש כידוע ושם שוין מראשי' הקו"ח עד סופו שמתחת לארץ כו').

והנה באמת צ"ל בשרש המחלוקת דר"א ור"י הנ"ל עוד ענין א' והוא בבחי' התוהו ותיקון שהוא בחי' עיגולים ויושר בכלל כידוע. דהנה מה שמבואר למעל' בשרש ענין הקץ דדניאל שהוא מה שניתן מדה ושיעור באו"כ דקדושה כו' וכמ"כ באחוריי' וחיצוני' דק"נ שקץ שם לחושך כנ"ל, שזה לא יתכן לומר רק בבחי' התיקון שהוא בבחי' היושר דאדם כידוע שזהו בבחי' קו המדה שמודד כל או"כ כו' לפי מה שצריך לבירורי' דרפ"ח דתוהו כו' כמו ע"י שם מ"ה דתו"מ שבבחי' אדם דיושר דתיקון שבזה הוא שנותן שיעור ומדה דוקא כנ"ל דמ"ה דוקא מברר לב"ן דבחכ' אתברירו דוקא כנ"ל, אבל בבחי' העיגולי' שהן המקיפים דתוהו שלמעלה מבחי' התיקון כמ"ש ואלה המלכים כו' שם לא שייך ענין המדה ושיעור דקו המדה כלל, אדרבה הכל בבחי' בלי גבול ומדה כידוע שאורות דתוהו רק בבחי' כתרים דע"ס כמו עצם הרצון דחסד ועצם הרצון דדין כו' שבלתי מוגבלים ובלתי מתכללים ביחד, רק בהתלבשות הרצון בשכל ושכל במדות יוכלו להתכלל ב' הפכים שזהו עיקר בחי' היושר דתיקון דאדם שהוא בחי' התכללות מראש לסוף כנ"ל. ואמנם מבואר במ"א שגם בבחי' התוהו יש התכללות שלפני ההתחלקות והוא כמו התכללות של היו"ד כחות בנפש עצמה שרצון של חו"ג ב' הפכים כלולי' כא' ממש, כמו ענין מח' הכללי' שברצון הכללי לבנות בנין שכל רצונות ההפכי' שבו כלולי' כא' ומקיפם יחד (וכהרגשה כללית בנפש מכל האיברים כו'). ולמעלה זהו בחי' סוכ"ע הכללי שנק' מח' א' שכוללת כל ההשתלשלות דוא"ש ומקיף לעליון ותחתון בשוה כנ"ל וכמו עיגול הראשון כו' וד"ל [וזהו ענין הנ"ל דקמי' כחשיכה כאורה כו' ושוה ומשוה קטן וגדול עליון

(אלקים). ראה תורת חיים וירא קי, ב: מקץ עה, ג. אור התורה שמות ע' א'תשעו. ס' מאמרי אדה"א־ויקרא ח"א ע' שלז.

ביקש משה ונפלינו . . שלא תשרה שכינה באוה"ע: **תשא לג, טז. ברכות ז, א. זח"ג קכב, ב. וראה תורת חיים שמות צג, א: קנד, א. לקמן ע' לט. ס' מאמרי אדה"א־ויקרא ח"א ע' שלו.**

מי יתן טהור מטמא . . בשמים ממעל . . אם אסק שמים: **איוב יד, ד . . ואתחנן ד, לט . . תהלים קלט, ח.**

ואלה המלכים . . כידוע שאורות דתהו רק בבחי' כתרים דע"ס: **וישלח לו, לא . . [דע"ס ב: דע"ש] . . ראה שער היחוד פ"כ. שער התשובה ח"א יב, ד. תורת חיים נח סט, ג — ע, א. לקמן ע' רסג.**

מבואר במ"א . . התכללות שלפני ההתחלקות: **ראה תורת חיים נח סה, ד ואילך; שמות ס, ב ואילך.**

שו"ה מכל — שכוללת . . דוא"ש . . הראשון . . וד"ל: **אה: של כללות ההשתלשלות דא"ס . . אה: התחתון . . ניתוסף ע"פ ידיחכד.**

ותחתון עד שיוכל להאיר בחשך דק"נ כמו באור דקדושה כנ"ל בבלעם וכה"ג, וזהו"ע אלביש שמים קדרות שהן עגולי' דעשי' שמאיר שם ממקיף העליון ביותר בלי חילוק מדריגו' כלל. וזהו כמה ארך אפים לפניו והן הן גבורותיו וכו' (כמשי"ת) שאין כמוהו באלמים ונק' מלך הגוים (וכדוגמא דיוסף צ"ע שהי' מלך על מצרים והי' בחי' מרכבה ממש וכמ"ש במ"א שז"ש כי לא מחשבותי כמשי"ת כו' וד"ל]. וא"כ הי' יכול להיות אריכות הגלות ביותר ששם שוים קטן וגדול כא' (וז"ש פרעה מי ה' אשר אשמע כו' כנ"ל). אך לזה הטעם סברת ר"א דאם ישראל עושים תשובה דוקא נגאלין וא"ל אין נגאלין כמבו"ל שהתשובה הוא בהיפוך חשך העליון לאור דבהכרח לומר שזהו למעלה מבחי' העלם וגילוי דמח' הכללי' ופרטי', אך זהו דוקא בתשו' שישראל עושין שהן בחי' צ"ג ששרשם באור העצמיו' ממש שלפני הצמצום הראשון דמק"פ כו' כמ"ש למעלה ביעקב כו', וע"כ בתשו' שלהם דוקא יכולי' להפך חושך העליון לאור וזהו מצד שהם בבחי' התיקון דשם מ"ה דתו"מ ששרשם ממקור התיקון שהוא שם מ"ה החדש שהוא מלך הח' הדר כו', והוא שרש בחי' משיח כנודע שמפני זה משיח יעשה לצ"ג בע"ת וכן משה צ"ג זכה לתשובה (ולא בתשו' לבדה כמ"ש במ"א).

וביאור הדברים ידוע מענין בחי' יוסף צ"ע שהוא מלך על מצרים ונק' בן פורת אותיות תופ"ר ופות"ר שהי' פותר חלומות דבחי' התוהו, והענין הוא כידוע ומבואר במ"א בענין הגלות שנק' שינה וכחלומות שבשינה שהוא מעין הרהורי לבו ביום דוקא רק שנשתנו הצירופי' מאוד וצריך להעמיד כל ענין בפ"ע ולתקן הצירופי' דאותיות המח' ודיבור של כל היום ולעשותם סדר נכון. וזהו ענין פותר חלומות שזהו ענין הבירור דאותיו' המח' שבהעלם דוקא הוא הרצון שנעלם בנפש שממנו נתהוו אותיות במח' ובשינה הוא עלי' המדות שבלב למוח והשכל עולה לרצון ותענוג שלמעלה מן השכל, וע"כ יש בחי' התכללות מכל הרצונות ושכליים ומדות הפכיים שבכל ימיו בחלום א' שעולה הכל בנפש עצמה בבחי' יחידה כו'. וזהו יתרון

אלביש שמים קדרות . . וזהו: **ישעי' נ, יג . . ג: ומזה מוכח.**

שו"ה גבורותיו — באלמים . . כי לא מחשבותי . . מי ה' אשר אשמע: **יד: באלי' כו' . . ישעי' נה, ח . . שמות ה, ב.**

שו"ה להפך — התיקון . . התיקון: **א: התענוג . . התענוג.**

שם מ"ה החדש שהוא מלך הח' הדר: **ראה עץ חיים ש"י פ"ג. תורה אור קג, ב־ג.**

משיח . . משה . . לתשובה (ולא בתשו' לבדה כמ"ש במ"א: **נסמן לעיל ע' ז . . [במ"א יח: בר"א]. אולי הכוונה למשנ"ת בתו"ח שמות תקז, א שצ"ל תשו' ומעש"ט.**

יוסף צ"ע: **ראה זח"א קנג, ב. תורה אור פ, ד. לקוטי תורה דברים כה, ד.**

בן פורת אותיות תופ"ר ופות"ר: **ויחי מט, כב. ראה שער הפסוקים להאריז"ל עה"פ ויוסף הורד. אור התורה בראשית תי, ב. וראה בכל הענין תורת חיים ויחי קא, ד ואילך; שמות נד, א ואילך.**

הגלות שנק' שינה וכחלומות שבשינה: **ראה גם תורה אור כח, ג. ותורת חיים שמות נב, א.**

מעין הרהורי לבו ביום דוקא: **ראה ברכות נה, ב.**

שו"ה המח' — נתהוו אותיות . . למוח: **ידיחכד: נתהווה אות א' . . יח: למוח ומח'.**

מעלת שינה שנק׳ דורמיטא אע״פ שזהו בחי׳ הסתלקות המוחין דחב״ד כו׳ אבל עולה הכל בבחי׳ המקיפים דיחידה כו׳, וכך הוא ענין עיבור הולד בבטן אמו דמוחין ומדות שלו עלו במקיף דיחידה, וזהו שמלמדים אותו כל התו׳ כולה כו׳ וד״ל. וכך יובן בכנ״י בגלות שהם בבחי׳ שינה כמ״ש אני ישינה ולבי ער כו׳ שמתבררי׳ כל בחי׳ אותיות וצירופים זרים דק״נ מבחי׳ המקיפים דנר״נ בהתקשרות הנשמות ברצונות זרות כמו בעסק מו״מ בצרכי גופו כו׳, וניתקנו לעלות למעלה ע״פ שם מ״ה המתקן ומעלה אותם כו׳ והוא ע״י החכ׳ שבתו״מ דבחכ׳ אתבררו. אך הנה שרש הכח לתקן בירור זה לעשות סדר חדש בצירופי׳ דחלומות דמקיפים דתוהו הוא ע״י שם מ״ה החדש כו׳, שהוא בחי׳ מלך הח׳ הדר כו׳ דוקא כי שרשו למעלה מבחי׳ התוהו והתיקון והוא כמו יוסף צ״ע שהי׳ פותר חלומות דמקיפים דתוהו כנ״ל, כי הרי הוא בחי׳ מרכבה ממש לצ״ע שהוא בחי׳ יסוד דא״ק שמאיר שם מעצמו׳ הרצון ותענוג הפשוט שבמל׳ דא״ס עצמו (כמו שיאיר במשיח שנק׳ צ״ע ג״כ מבחי׳ מלך הח׳ הדר כנ״ל) שזהו כמו שהי׳ קודם הצמצום דקו״ח שלמעלה מבחי׳ סוכ״ע וממלא מקיף ופנימי הכללי והעלם וגילוי דמח׳ הכללי׳ ופרטי׳ כנ״ל, ע״כ הגם שהי׳ טרוד במל׳ ממשלת מצרים להחיותם ולהשגיח בכל צרכיהם לא נפסק דביקותו כלל כמו שהוא למעלה במל׳ דא״ס שהי׳ הוא ושמו לבדו, כי נתפס ואינו נתפס כלל כו׳. וע״כ בחכמתו שלמעלה בשם מ״ה החדש (שמאיר במצחא דא״ק שהי׳ נק׳ אברך וצפנת פענח וכה״ג) תיקן ובירר למקיף הכללי שמלובש בקדרות וחושך דמל׳ דמצרים, שזהו כמו בשינה שעולי׳ כל הצירופי׳ גם דרצון ומח׳ שבהעלם ובלבול גדול. וכך א׳ אלביש שמים קדרות שמתלבש במקיף ועגולי׳ דעשי׳ בלי חילוק כלל כי אינו תופס מקום כלל וכלל וע״כ גם בחושך מאיר הוא בשוה כנ״ל. וכך הוא ביוסף שהוא מלך הח׳ הי׳ פותר חלומות דשמים קדרות ותופר אותם לתקנם ולהעלותם בסדר נכון כ״א על מקומו (וכל החלומות הולכים אחר הפה הפותר דוקא מטעם הנ״ל).

שינה שנק׳ דורמיטא: **זח״א רז, ב. וראה תורת חיים וירא קיח, ב; שמות תקצד, א ואילך.**

שמלמדים אותו כל התו׳ כולה . . בגלות . . אני ישינה . . בצרכי גופו: **נדה ל, ב . . שיר השירים ה, ב. ראה זח״ג צה, א . . ידיח: וצרכי גופו.**

יוסף . . יסוד דא״ק: **ראה תורה אור קג, ב. פלח הרמון בראשית סג, ד.**

דא״ס עצמו . . שהי׳ טרוד: **תוקן ע״פ ידיחכד [ובנדפס כנראה נתערבו השורות].**

שו״ה הח׳ — סוכ״ע וממלא: **יד:** סוכ״ע וממכ״ע. **יח:** סובב וממלא. **כד:** סומ״מ.

הגם שהי׳ טרוד . . לא נפסק דביקותו: **ראה תורת חיים ויחי קב, ג. דרך חיים מח, ב. אור התורה בראשית ע׳ 2204. ולהעיר מבונה ירושלים אות יח [נדפס גם בס׳ מאמרי אדה״ז־הקצרים ע׳ יט].**

שו״ה הגם — לא . . כלל: **ד: לא זז ממדריגתו כלל.**

שהי׳ הוא ושמו לבדו: **פדר״א פ״ג (וראה הק׳ השל״ה בתחלתה). תקו״ז ת׳ יט (מ, יב). וראה עבודת הקודש חלק היחוד פ״ב. לקמן ע׳ קכ.**

שו״ה נתפס — בשם . . שהי׳ נק׳ אברך וצפנת פענח: **אה: משם . . מקץ מא, מג. מה. ראה ביאורי הזהר כט, ב. ולהעיר מתורה אור לז, ג ושערי אורה לב, ב.**

שו״ה וכלל — מאיר . . וכל החלומות הולכים אחר הפה: **ידיחכד: ואור . . ברכות נה, ב.**

וכך יובן למעלה כמו בבחי' צ"ע דיוסף במצרים הנ"ל ממש, והוא בזמן הגלות דצ"ע מלך אסור ברהטים ברהיטי מוחא כו' שז"ש בזוהר דקוב"ה בגלותא אסתליק לעילא לעילא [ופי' לעילא לעילא] בבחי' מקור כל המקיפים העליוני' דבחי' העגולי' כנ"ל וד"ל. והענין הוא כנ"ל במשל השינה שעולי' כל המוחין ומדות לבחי' מקיף דיחידה כו', כך בזמן הגלות נק' בחי' שינה למעלה כביכול כמו ויקץ כישן ה' כו', וכתיב עורה למה תישן ה' וכמ"ש אלכה ואשובה אל מקומי כו' העצמי שהוא למעלה גם מסובב הכללי כמו שהי' הוא ושמו מל' דא"ס, ואז יכולי' גם הע"ש דנוגה דעשי' לקבל כנ"ל בפרעה. ואמנם עכ"ז מתלבש בלבוש מל' דנוגה כמו ענין אלביש שמים קדרות וכמו כאהלי קדר כיריעות שלמה כו' ונק' מלך הגוים כיוסף בחי' צ"ע כנ"ל. כך בחי' צ"ע זה מלובש בכל דור בע"ש דנוגה לבררם כמו מי זה בא מאדום כו' (כמו שהשכינה בגלות בע"ש בישראל כמו גלו לאדום שכינה עמהם), כמ"ש כי לא מחשבותי מחשבותיכם שגם בחושך דק"נ מאיר כמו באור דסט' דקדושה וכנ"ל שביקש שלא תשרה כו'. אמנם הרי גם חושך לא יחשיך כלל והוא לאחר הבירור דמקיפי' דתוהו שמלובשים בלבוש שק דנוגה כענין הנ"ל ביוסף פותר חלומות שזהו ע"י בחי' שם מ"ה החדש מלך הח' הדר כנ"ל וד"ל. וראי' לזה שהרי באמת אין שינה לפניו כלל ממש כי לא ינום ולא ישן כו' (ודומה לצבי שישן בעינו א' וניעור בעינו א' דבר והיפוכו [כא'] כמ"ש במ"א שזהו בחי' עינא פקיחא דלא נאים ורמזו במ"ש אפי' בשעה שאתה מתמלא עליהם עברה כאשה עוברה שזהו בגלות שנמשל לעיבור ושינה מ"מ יהיו כל צרכיהם לפניך כמ"ש במ"א.

שו"ה וכך — כמו . . מלך אסור ברהטים ברהיטי מוחא: **אבה:** גם . . **שה"ש ז, ו. אגה"ת פ"ז (וראה תיקוני זהר תי' ו בתרא (קמד, ב). ולהעיר מאור התורה שה"ש ע' תרז).**

שז"ש בזוהר דקוב"ה בגלותא אסתליק לעילא . . מקור כל המקיפים: **ראה זח"א רי, א. זח"ג כ, ב. אור התורה נ"ך כרך ב ע' א'נב ואילך. תורת חיים שמות מד, א.**

שו"ה שינה — כביכול . . ויקץ כישן ה' . . עורה למה תישן ה' . . דעשי': **ניתוסף ע"פ ידיח. . תהלים עח, סה (אדני) . . שם מד, כד (אדני) . . ניתוסף ע"פ יח.**

בזה"ג . . אלכה ואשובה אל מקומי: **[הושע ה, טו (ושם: אלך אשובה — ראה הנסמן בס' מאמרי אדה"א־ויקרא ח"ב ע' תשפה)]. ראה פתיחתא דאיכ"ר (כד). שוח"ט פ"י. ביאורי הזהר ק, א. פירוש המילות נה, ד. עטרת ראש סה, א. תורת חיים וישב סח, א: שמות רנד, א.**

שו"ה יחשיך — לאחר: **יח: לברר בחי'.**

שו"ה הדר — וראי' . . אין שינה לפניו . . כי לא ינום: **יח: (וראי' . . ראה סוטה מח, א . . יח: כמו לא ינום — תהלים קכא, ד.**

ודומה לצבי שישן . . דבר והיפוכו כא' כמ"ש במ"א: **שהש"ר ח. זח"ב יד, א. ראה בד"ח ד"ה דומה דודי, ובאות ה שם.**

במ"א שזהו . . עינא פקיחא דלא נאים: **יח: במ"א) (שזהו. זח"ג קכט, ב. וראה תורה אור קיז, א. תורת חיים וירא קג, א; קו, ג; קיח, א.**

ורמזו במ"ש אפי' בשעה . . כאשה עוברה . . שזהו בכלות שנמשל לעיבור ושינה . . כמ"ש במ"א: **[יח: במ"א)]. ברכות כט, ב. ראה ספר המאמרים תקס"ח ע' פ. תורת חיים שמות מג, ב ואילך; צז, א; קצד, א. ביאורי הזהר קה, ב. פירוש המילות נח, א. תורה אור נה, א ואילך, ובמש"נ לעיל בענין שינה.**

ובכ״ז יתורץ הקושי׳ הנ״ל שזהו עיקר קץ משיח שנק׳ קץ הימין שזה יהי׳ קץ לחושך זה דבחי׳ העלם המקיף העליון בשלימות הבירור העליון דבחי׳ שם מ״ה החדש דיוסף צ״ע שהוא משיח כנ״ל בענין פות״ר ותופ״ר, ואז יאיר אור העצמו׳ בבחי׳ פנימי׳ ועצמי׳ כמו שהוא למעלה גם למטה ממש מבלי העלם דלבוש שק דנוגה כלל, אדרבה יהפך גם החושך לאור ויהפך אל עמי׳ שפה ברורה ולא בבחי׳ העלם והסתר פנים כעכשיו וד״ל. ואמנם זה א״א כ״א ע״י תשו׳ ומע״ט מב׳ טעמי׳, א׳ מצד בחי׳ התיקון דאדם שם מ״ה דתו״מ ששרשו בשם מ״ה החדש דמלך הח׳ כנ״ל, והב׳ בתשובה שמהפך חושך לאור, וזהו דעת ר״א. אך דעת ר״י שגם בלא תשו׳ ומע״ט נגאלין לפי שזהו ההפרש בין בחי׳ היושר לבחי׳ העגולי׳, דביושר האור מוגבל בכלי ויש מדה ושיעור וצריך לתקן ע״י תשו׳ ומע״ט כנ״ל, אבל בבחי׳ המקיפים דעגולים שבא מעצמו בהתלבשות הקדרות גם הקץ לזה יבא בעצמו בכלות ענין הבירור העליון דצ״ע בחי׳ מלך הח׳ דשם מ״ה החדש כמו ויקץ כישן ה׳. וזהו אהי׳ אנא זמין מעצמו שאין העלאת מ״ן מגיע לשם כלל מטעם הנ״ל וד״ל. ונמצא מובן מכ״ז דעיקר טעם מחלוקת דר״א ור״י הנ״ל אינו רק בענין ההפרש שבין בחי׳ או״פ דאו״י ובין בחי׳ מקיפי׳ דעגולי׳ כנ״ל, דלר״א א״א להיות קץ דגאולת משיח כ״א בבחי׳ התיקון דקו המדה שע״י שם מ״ה דתו״מ ותשובה שזהו בבחי׳ היושר דוקא כנ״ל, ולר״י יכול להיות בלא תשו׳ ומע״ט לפי שעיקר הבירור הוא במקיפי׳ דעגולי׳ שהוא בא מצד עצמו לבד כנ״ל.

ובאמת הנה אין כ״ז מתיישב עדיין לנכון דלפי זה הי׳ ראוי להיות עיקר מחלקותם בתו״מ לבד, והרי לא הזכירו מע״ט כלל רק מחלקותם בתשו׳ לבד וכמובן מראי׳ הפסוקי׳ שהביא כ״א לקיום דעתו כו׳, והתשובה הוא להפך חושך לאור שבזה דוקא יש מחלוקת דלר״א באתעדל״ת דצ״ג בישראל שעושין תשו׳ יבא הקץ דמשיח (שהוא בחי׳ מלך הח׳ הדר כנ״ל). ולר״י יבא הקץ בלא תשו׳ מטעם הנ״ל, שכ״ז [אינו] מדבר בבחי׳ היושר דתיקון דתו״מ כו׳ וד״ל. אך הנה מאמר ר״י שם שאין ב״ד בא אלא בדור שכולו זכאי או כולו חייב אינו כמו ענין מחלוקת דר״א ור״י הנ״ל שא״כ הי׳ לו לומר כתנאי פליגי בזה. אלא מ״ד זה מדבר בבחי׳ התיקון דיושר דאדם בתו״מ דוקא ולא הזכיר תשו׳ כלל, שז״ש או דור שכולו זכאי בתו״מ כמ״ש ועמך כולם צדיקים שזהו בתו״מ דוקא או בדור שכולו חייב בלא תו״מ כלל [ולהיפוך שכולו חייב כו׳] וכמ״ש וירא כי אין איש שיתעורר בתו״מ כו׳ אזי למעני אעשה כו׳. (ומה שדקדק או כולו זכאי כולו דוקא, מרמז בזה על ענין

שו״ה א״א — התיקון . . כנ״ל: **א: התענוג . . ניתוסף ע״פ ידית.**

שו״ה ההפרש — דאו״י . . התיקון . . כנ״ל: **דוז: דיושר . . א: התענוג . . ניתוסף ע״פ ידית.**

שו״ה ובאמת — הנה . . לנכון . . הפסוקי׳: **ניתוסף ע״פ ידיחכד . . ניתוסף ע״פ יחכד . . ניתוסף ע״פ יחכד.**

שו״ה לו — מ״ד . . ועמך כולם צדיקים .·. וירא כי אין איש . . למעני אעשה: **ידיחכד: מאמר . . ישעי׳ ס, כא . . שם נט, טז . . שם מח, יא.**

תכלית הבירור דעה״ד טו״ר שזהו שלימות האמיתי דחכ׳ להבדיל בתכלית בין טו״ר ע״כ יהי׳ או כולו זכאי או כולו חייב (כמשי״ת). ועוד י״ל בעיקר ענין הנ״ל בקץ משיח שהוא בחי׳ הבירור דצ״ע במקיפי׳ דעגולי׳ דתוהו כו׳ דהלא לכאורה עיקר בחי׳ משיח הוא בבחי׳ היושר דבחי׳ אדם דתיקון בתכלית השלימות כנ״ל שזהו בבחי׳ פנימי׳ דח״ס עד פנימי׳ ע״י וא״ק כו׳ כנ״ל (כמ״ש ישכיל עבדי כו׳ וגבה מא״ד אותיות אד״ם וכידוע בענין אד״ם אד״ם דו״ד משי״ח כו׳) וכמ״ש מה שמו ומה שם בנו כידוע, שזהו היפך ענין הנ״ל שהוא בבחי׳ מקיפי׳ כנ״ל וד״ל.

אך הנה בתחלה י״ל בביאור ענין הבירור העליון דשם מ״ה החדש מקור התיקון דתו״מ שזהו בחי׳ יוסף צ״ע שנק׳ פות״ר ותופ״ר כנ״ל, להיות שבענין החלומות שהן בבחי׳ התוהו כנ״ל עיקר הבירור הוא בין אמת לשקר ובין פנימי׳ לחיצוניות לבד כמו כל המח׳ ורצונות חיצוני׳ שהם באדם להבל ולריק לגמרי, ויש מהם עניני׳ של כזב ושקר מעיקרו או דמיונות של שוא כו׳ ויש מהם בנטי׳ לחלק הרע ופסולת, ויש מהם עניני׳ של אמת ובנטי׳ לחלק הטוב כו׳ וצריכי׳ בירור והבדלה להפוך הצירופי׳ לעשות מהם סדר בטוב ואמת, כמ״ש החלומות שוא כו׳ וא׳ בזהר מנהון כדיבין ומנהון קושטא ויש בהם דבר והיפוכו כא׳ כמ״ש במ״א. ועיקר הבירור הוא בהבדלת הפנימי׳ מחיצוני׳ כמו מח׳ ורצון הפנימי ועצמי שמקושר בהם בעצמו׳, ולהבדיל הצירופי׳ דחיצוניות ודרך אגב או של דמיון כו׳ וד״ל. והנה בירור שבין טו״ר אמת ושקר שבא לגילוי גמור יכול לברר ע״פ כח השכל דוקא, אבל בחי׳ ההעלם דרצון ומח׳ שלמעלה מן השכל כמו בשינה שאז הסתלקות השכל כנ״ל ונשאר רק הדמיון שבמח׳ שמתערב בבלבול גדול מצד האידים דמאכל שעולה לכלי המוח כו׳ כמ״ש במ״א, צריך להיות בירור זה מעצמו׳ כח הנפש ממש שיבדיל ויתקן הצירופי׳ זרים לעשותן מתוקני׳ כמו שהוא בפנימי׳ ועצמי׳ וד״ל.

שו״ה בתכלית — דח״ס . . ישכיל עבדי: **ב דא״ס . . ישעי׳ נב, יג.**

וגבה מא״ד אותיות אד״ם: **ראה זהר (רע״א מהימנא) פינחס רמו, ב. ע״ח ש״ג פ״ב. וראה תורה אור מו, ד (ולהעיר מבראשית רבא פ״ח, ה).**

אד״ם דו״ד משי״ח: **ס׳ הגלגולים ספ״א; פס״ב בשם ספר הקנה. תורה אור שם. תורת חיים ויחי צו, ג. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ קצז. וש״נ; ח״ב ע׳ תרפו; במדבר ח״א ע׳ לה. לקמן ע׳ רכב.**

משיח . . היושר . . מה שמו ומה שם בנו כידוע: **משלי ל, ד. ראה תורת חיים בראשית כט, ג־ד; שמות א, ב; ס, א; ריט, א; רכה, א. שער האמונה ספ״ס. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א שם.**

שו״ה התיקון . . שהם באדם: **א: התענוג . . יח: שחושב אדם.**

החלומות שוא . . בזהר מנהון כדיבין ומנהון קושטא . . דבר והיפוכו כא׳ כמ״ש במ״א: **זכרי׳ י, ב (ושם: וחלומות השוא — אבל כ״ה בכ״מ, ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ה״ב ע׳ תשג. וש״נ). זח״א קפג, א. ראה תורה אור כח, ג ובמש״נ לעיל.**

בשינה . . הדמיון שבמח׳ . . האדים דמאכל . . כמ״ש במ״א: **[א: הדמיון שבמוח]. ראה שער היחוד פמ״א. תו״ח מקץ עז, ג; ויחי קב, ג; שמות נב, ב ואילך. ביאורי הזהר להצ״צ ע׳ קצט. אור התורה במדבר ע׳ א׳קלא.**

והדוגמא לזה יובן בענין הבירור דכנ״י בגלות בבחי׳ שינה שזהו כמו מח׳ זרה של אדם בטרדת הבלי עולם מעורב טו״ר שעולה במקיפי׳ דנר״נ שזהו העולה מן פסולת הדם הוא הנה״ט בכלי המוחין, ואמנם בזה נעשה הבירור בתכלית וכמו ותחלימני ותחייני כמו שרואי׳ שיתחזק כח השכל ומדות אחרי השינה דוקא. וכמ״כ בשוב ה׳ את שיבת ציון היינו כחולמים (כחלום דע׳ שנה [כמ״ש] ימי שנותינו בהם ע׳ שנה כשינה דחוני המעגל) והוא מצד בירור העליון בחלומות דבחי׳ התוהו מבחי׳ יחידה דכנ״י כמ״ש אני ישינה בגלותא ולבי ער שמברר ומתקן הצירופי׳ כו׳ וד״ל. וכך יובן בדוגמא למעלה במ״ש ויקץ כישן ה׳ כו׳ דאע״פ שאין לו גוף דברה תו׳ כלשון בנ״א כו׳ לפי שנא׳ ועל הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה כידוע). וזהו בזמן הגלות דקוב״ה אסתליק לעילא לעילא במקיף העליון ביותר כו׳ כנ״ל שנמשל לשינה שנק׳ דורמיטא, בחי׳ הסתלקו׳ המוחין העליוני׳ במקור הראשון שהוא עצמו׳ הַמאציל ממש. ואעפ״י שבא בהתלבשות בע״ש שנק׳ מלך הגוים (כיוסף במצרים שהי׳ טרוד בעניני המלוכה ופרנסתם להחיות עם רב כו׳ כנ״ל) ויש בזה בחי׳ תערובות טו״ר דנוגה שזהו כמו חיצוניות הרצון ומח׳ שבדברים של הבל כו׳ כנ״ל, אבל מתבררי׳ בתכלית הבירור ע״י בחי׳ צ״ע שהוא שם מ״ה החדש שמאיר מעצמות המאציל שנק׳ פותר ותופר כנ״ל לעשות הבדל גמורה בין [פנימי׳ ל]חיצוני׳ כנ״ל, שזהו בבירור העצמי שלמעלה מן החכ׳ כנ״ל וד״ל. ואמנם בחי׳ בירור זה העליון הוא בבחי׳ ההעלם ומקיף העליון בזמן הגלות כמו עד״מ השינה כנ״ל ולע״ל בימהמ״ש יבא לידי גילוי מן ההעלם ודמקיף זה כו׳, ועד״מ הנ״ל בחיזוק המוחין לאחר השינה (או כמשל העיבור דולד בבטן שמאיר בבחי׳ מקיף דיחידה בהעלם, וזהו שמלמדים אותו כו׳ כנ״ל, ובלידה נתגלה מן ההעלם והוא מה שיהי׳ בגדלות המוחין בזקנה כמו בן ע׳ שנה שקנה חכ׳ ממקורה והוא ענין הגאולה שנק׳ לידה כמשיח שנאמר בו בני אתה אני היום ילדתיך (וכמשי״ת).

שו״ה זרה — של אדם . . ותחלימני ותחייני: **ניתוסף ע״פ יח . . ישעי׳ לח, טז [ושם: והחייני. ראה הנסמן לקמן ע׳ קה].**

שיתחזק כח השכל ומדות אחרי השינה: **ראה תורת חיים שמות נג, ב. אור התורה בראשית ע׳ 2296.**

בשוב ה׳ את שיבת ציון כחלום דע׳ שנה . . ימי שנותינו . . כשינה דחוני המעגל: **תהלים קכו, א . . שם צ, י. תענית כג, א (וראה תורת חיים מקץ עה, א).**

ויקץ כישן ה׳ . . דברה תו׳ כלשון בנ״א . . ועל הכסא דמות: **[ה׳ ניתוסף ע״פ יח]. תהלים עח, סה . . ברכות לא, ב (וראה תורת חיים לך צא, ב) . . נסמן לקמן ע׳ רז.**

שו״ה העליוני׳ — שבא בהתלבשות: **בג: שאין התלבשות שלו בע״ש. דוז: שמן התלבשות שלו בע״ש שיש מלך.**

שו״ה להחיות — בחי׳ . . הבירור: **ניתוסף ע״פ יח.**

הגאולה שנק׳ לידה . . בני אתה אני היום ילדתיך: **ראה במשנ״ל לעיל ע׳ לב לענין גלות — עיבור. [בני אתה ניתוסף ע״פ יד]. תהלים ב, ז.**

ויובן ביאור זה ע״ד הידוע בבחי׳ הבירור דבחכ׳ דתורה שיש ב׳ מיני בירורי׳, הא׳ בגילוי אור החכמה שמאין תמצא לבחי׳ יש להבדיל בין טו״ר במדו׳ כשר ופסול כו׳ דאורייתא מח״ע נפקת שזהו ע״י קיום התו״מ בפו״מ לברר לעה״ד טו״ר, וזה בחכ׳ אתברירו בבחי׳ התיקון דשם מ״ה כנ״ל. וזהו כי יעקב בחר לו י״ה בחו״ב דתושב״כ ותושבע״פ כנ״ל שנק׳ בחירה מצד השכל והטעם כו׳. ובירור הב׳ למעלה הימנו הוא בחכ׳ דתורה הקדומה שהוא בבחי׳ עה״ח ממש שזהו בטעמי מצות דרצוה״ע שהוא בחי׳ בירור הפנימי׳ ועצמו׳ ממש כנ״ל בבירור דפנימי׳ הרצון מחיצוני׳ במקיפי׳ דתוהו. וע״ז אמר יבחר לנו את נחלתינו לשון להבא שיהי׳ במשיח ובעוה״ב, דהיינו שגם בעצם הרוממות בבחי׳ מקיף העליון דקמי׳ גם חושך כו׳ כחשיכא כו׳ שוין כנ״ל מ״מ יבחר לנו כו׳ כמאמר ישראל עלו במח׳ בפנימי׳ ועצמו׳, וכן התו״מ שהן בבחי׳ פנימי׳ ועצמו׳ הרצון ותענוג ג״כ. והוא בחירה שלמעלה מן הטעם רק ברצון הפשוט והעצמי שאין טעם לרצון בגילוי רק בהעלם העצמי לבד כענין שתוק כך עלה במח׳ לפני שהוא במקור הרצון שנק׳ רעוא דכ״ר, שהרצון נמשך ממילא ומעצמו לטוב רק לישראל כמו אך טוב כו׳ וכמו והי׳ על מצחו תמיד לרצון כמ״ש במ״א בענין הגורלות דיו״כ (וכענין הפיל פור כו׳ וד״ל). וזהו ענין בירור דצ״ע בבחי׳ שם מ״ה החדש שיאיר במשיח שיהי׳ בבחי׳ שלימות דאדם דח״ע הקדומה בגילוי סודות ורזין דאורייתא כמ״ש ישכיל עבדי כו׳, שהוא מקור התיקון דשם מ״ה שבתו״מ הנגלות לנו בבירור החיצוניות בחו״ב דמדות בעה״ד הנ״ל. והיינו בחי׳ בירור העצמי שלמעלה מן החכ׳ שהוא בבחי׳ העלם בזמן הגלות כיוסף פותר ותופר ובא בגילוי אח״כ במשיח שהוא בחי׳ צ״ע וכמ״ש מה שמו כו׳, והוא מ״ש בן פורת יוסף ל׳ מפרה ומרבה כמו עד דוד הגדיל כו׳ וכן כי הגדיל לעשות וכמשי״ת, עלי עין למעלה מגילוי אור החכ׳ כמ״ש כי לא למראה עיניו ישפוט וכתיב בי׳ למרבה המשרה ולשלום אין קץ.

ושרש הענין מבואר במ״א שבתו״מ בפו״מ שנק׳ אדם חיצוני ברמ״ח איברי׳ בבחי׳ התכללו׳ מראש לרגל ושרשו הוא בפנימי׳ דאדם בג״ר דכתר

שו״ה בבחי׳ — ועצמו׳ . . רק . . שתוק כך עלה במח: **ניתוסף ע״פ יח . . מנחות כט, ב (וראה במש״נ לעיל ע׳ כא בענין אין טעם לרצון).**

אך טוב . . והי׳ על מצחו תמיד לרצון: **תהלים כג, ו. עג, א . . תצוה כח, לח.**

כמ״ש במ״א בענין הגורלות דיו״כ (וכענין הפיל פור: **אסתר ג, ז. ראה תורה אור קכא, א. סידור רפג, ב. תורת חיים וירא קיז, ג. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ קפט.**

שו״ה עבדי — מ״ה . . בבירור . . בחו״ב: **ב: מ״ה החדש . . ד: בבירור הרצון דחו״ב.**

בן פורת יוסף ל׳ מפרה ומרבה: **ויחי ג, כב. ראה תורת חיים ויגש צג, ב; ויחי קג, ב; שמות תקצג, ב (וראה תורה שלמה ויחי מט, כב. ושי״נ. ועד״ז בנהר פרת — בכורות נה, ב).**

עד דוד הגדיל . . כי הגדיל לעשות . . כי לא למראה עיניו ישפוט . . למרבה המשרה: **שמואל־א כב, מא . . יואל ב, כ [יחכד: כי הגדיל ה׳ — שם, כא] . . ישעי׳ יא, ג [ושם: ולא. ותיבת כי ליתא שם. וב כד: בו] . . שם ט, ו.**

שבתו״מ בפו״מ שנק׳ אדם חיצוני . . ושרשו הוא בפנימי׳ דאדם: **ראה תו״ח ח״ש קלח, ב־ד. לקמן ע׳ מד.**

וחו״ב כמו שבפנימי׳ המוח כולל כל האיברים שמפני זה ת״ת כנגד כולם, אך נעוץ תב״ס דוקא ע״כ בהתכללות דאיברי׳ חיצוני׳ נשלם אדם הפנימי דפנימי׳ חו״ב שמפני זה א׳ לא המדרש עיקר אלא המעשה והן המצות שברמ״ח איברים דמלכא, וז״ש במשיח הוקם על עולה של תורה ומצות שעולה למעלה מן החכ׳ שבראש וכמ״ש כי נר מצוה ותו׳ אור, והוא מי שתורתו אומנתו לתקן בתו״מ בעה״ד דוקא כמ״ש במשיח שנא׳ בו ורוח אלקי׳ מרחפת (רפ״ח מ״ת) ע״פ המים דתוהו. וע״כ נק׳ בן פורת שממשיך נשמות חדשות לגמרי שלמעלה מיחוד פנימי דאו״א שע״ז א׳ ואשר איננו פה היום אלא לע״ל. וזהו עד דוד הגדיל דאשת חיל עטרת בעלה כו׳ שהוא כתר ש״ט כידוע, (וידוע בע״ח שבחי׳ היושר דאדם הוא בבחי׳ רוח דגדלות ובחי׳ עגולי׳ הוא רק בבחי׳ נפש דקטנות, אע״פ שהעגולי׳ בבחי׳ מקיף והיושר באו״פ בכלי (וכמ״ש ביאור זה במ״א בדרוש דמרגלים). דבחי׳ עיגולים זהו כמו השונה לתלמידו בדרך קצרה, אבל בבחי׳ יושר הוא שבא בהתרחבות גדולה לאין שיעור בריבוי הכלים, והעגולים בא בדרך כללות ותמצית בהעלם. וע״כ נק׳ א״י [אחר הבירור דשם מ״ה ארץ] טובה ורחבה כו׳ כמו בינה יתירה ניתנה באשה כו׳ בהתפשטות הולד ברמ״ח איברי׳, וע״כ בחי׳ יושר ברוח דגדלות ועגולים בנפש דקטנות (וכמ״כ בעיבור הוא בנפש דקטנות ובלידה נתגלה במוחין דגדלות עד זקן בן ע׳ שנה). וכך הוא ענין ההפרש בין בחי׳ השינה או עיבור דזמן הגלות שהוא בחי׳ מקיפים דנפש בקטנות והעלם בצ״ע ע״כ הכל יכולים לקבל בלי בירור בין הפנימי׳ לחיצוני׳ כלל, אבל בגאולה דלידת משיח כמ״ש אני היום ילדתיך זהו בחי׳ רוח דיושר

שבפנימי׳ המוח כולל כל האיברים . . ת״ת כנגד כולם כידוע: **[כידוע ניתוסף ע״פ יח]. פאה פ״א מ״א. וראה בתורת חיים שם.**

שו״ה חו״ב . . לא המדרש עיקר: **יח: הלב . . אבות פ״א מי״ז.**

המצות שברמ״ח איברים דמלכא: **ראה תקו״ז תי׳ ל (ולהעיר מהע׳ הצ״צ לתניא פכ״ג).**

כי נר מצוה ותו׳ . . לתקן בתו״מ: **משלי ו, כג. [מצוה ותו׳ ד: מצוה אז תו׳] . . ד: לתקן בחכמתו. ז: כנ״ל, אך נמחק ותוקן כבפנים.**

במשיח שנא׳ בו ורוח אלקי׳ מרחפת . . ע״פ המים דתוהו: **בראשית א, ב. בראשית רבא פ״ב, ד. ראה תורת חיים שמות סה, א. וראה גם ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תקלה.**

מרחפת (רפ״ח מ״ת): **ע״ח שי״ח פ״א. לקוטי תורה להאריז״ל פ׳ ויחי עה״פ גור ארי׳. תורה אור כז, ד. לקוטי תורה במדבר פב, ד. ביאורי הזהר קט, ד. ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ע׳ א ובהנסמן לשם.**

ואשר איננו פה . . עד דוד הגדיל . . כתר ש״ט כידוע: **נצבים כט, יד [ושם: ואת אשר . . עמנו היום]. ראה אמרי בינה שער הק״ש פ׳ מז־מח. תורת חיים שמות ריח, ב; תר, א ואילך.ובמש״נ לעיל בענין דברי דוד האחרונים.**

שו״ה לע״ל — דאשת . . (וידוע בע״ח שבחי׳ היושר . . ובחי׳ עגולי׳ . . אע״פ שהעגולי׳ . . וכמ״ש . . בדרוש דמרגלים: **יח: (דאשת . . כידוע) וידוע . . ע״ח ש״א ענף ג. ראה לקוטי תורה במדבר לז, ג ושער האמונה פל״ז . ספר המאמרים תקס״ז ע׳ רכח. ד״ה ויהס כלב מכ״ק אדה״א (יודפס בעז״ה בפ׳ שלח).**

שו״ה עגולי׳ — הוא . . דבחי׳ עיגולים . . השונה לתלמידו בדרך קצרה: **יד:** ליתא. **וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: עיגולי׳ . . עיגולים . . פסחים ג, ב.**

וע״כ נק׳ א״י . . טובה ורחבה . . כמו בינה יתירה: **שמות ג, ח. תורה אור נז, ד; נט, ב. נדה מה, ב.**

שו״ה כלל — רוח: **ניתוסף ע״פ יח.**

דאדם פנימי וחיצוני בבחי׳ הגדלות שבא מן ההעלם דקטנות שבעיבור ושינה לגילוי אור בהתרחבות גדולה כמ״ש וגבה מאד (עד דוד הגדיל כו׳) וכמו ופרצת ימה וקדמה כו׳ שתתפשט א״י בכל העולם כנ״ל וד״ל (וכתיב למרבה המשרה ונק׳ פורת שמפרה ומרבה לאין שיעור כו׳ וד״ל). וזהו ולציון יאמר איש ואיש יולד בה ב״פ איש נגד ע״ס דאו״ח וע״ס דאו״י יחד שז״ש ואולך אתכם קוממיות ב׳ קומות דאו״ח ואו״י, שזהו בחי׳ עגולים ויושר דתוהו ותיקון שיתחברו יחד במשיח שיעשה לצ״ג בע״ת כנ״ל, כידוע דבע״ת הם בבחי׳ או״ח דתוהו ובחי׳ נפש דעגולים וצ״ג הם בחי׳ רוח דיושר בבחי׳ הגדלו׳ דאדם פנימי ויחדיו יתחברו ע״י הבירורי׳ דרפ״ח בזמן הגלות שהן תשובה ומע״ט או״ח ואו״י יחדיו כנ״ל.

ואחר כ״ז יתורץ הקושי׳ הנ״ל דעיקר [בחי׳] משיח הוא בבחי׳ היושר בחי׳ רוח דאדם דגדלות וכמ״ש מה שם בנו והוא מקור התיקון דשם מ״ה דתו״מ הנגלות לנו כנ״ל, ועכ״ז עיקר סיבת ביאת משיח הוא בכלות הבירורי׳ דעגולי׳ דתוהו בחי׳ נפש שהוא כענין בירור של החלומות בזמן הגלות שנק׳ שינה או עיבור כנ״ל משום דהא בא תליא (כנ״ל בענין עגולים ויושר וכידוע דאו״י דיושר בוקע לאו״ח דעגולים וגובר עליו) והוא בחי׳ לידה דמשיח שהוא בעיבור ולידה עילאה דה׳ עילאה דבינה כמו שהי׳ בחי׳ עיבור ולידה בקי״ס כידוע שזהו בוקע ים לפני משה דאו״י דמשה גובר על או״ח דים (כמ״ש במ״א בענין אז ישיר משה ובנ״י דהיינו צ״ג ובע״ת שנתחברו או״י ואו״ח יחדיו. ואמנם משה עיקר ע״כ א׳ אז ישיר לשון יחיד ע״ש וכמשי״ת).

ומעתה יובן ג״כ ענין מחלוקת דר״א ור״י באופן אחר, דודאי א״א לחלק ולומר דר״א מדבר בבחי׳ היושר והתיקון ור״י מדבר בבחי׳ עיגולים דתוהו כנ״ל, אלא מחלוקתם בענין א׳ הוא שהם בעגולים דתוהו ויושר דתיקון שזהו עיקר בחי׳ קץ דמשיח שהוא מלך הח׳ הדר כו׳ בבחי׳ צ״ע דיוסף כנ״ל, ועיקר קץ דמשיח תלוי בבירור דמקיפים דתוהו שמלובשים בע״ש דנוגה שהוא בחי׳ העלם דלבוש שק כמ״ש אלביש שמים כו׳ ושק אשים כו׳ והוא בזמן הגלות דקוב״ה אסתלק לעילא לעילא במקור כל המקיפי׳ העליוני׳ ושם שוין חושך ואור ויכול להאיר ולהתלבש בחושך דק״נ כמו

ולציון יאמר איש ואיש יולד בה: **תהלים פז, ה.**

ע״ס דאו״ח . . דאו״י: **לקוטי תורה שה״ש כ, ב מע״ח ופרדס. תורת חיים וישב סד, ב. פירוש המילות כד, ב.**

קוממיות ב׳ קומות . . דאו״ח ואו״י: **ראה סנה׳ ק, א. ראה אמרי בינה שער הק״ש פפ״ט. שער התשובה ח״א טו, ד. ס׳ מאמרי אדה״א-ויקרא ח״ב ע׳ תשפו ואילך.**

שו״ה תשובה — או״ח: **ניתוסף ע״פ יח.**

שו״ה שהוא . . ולידה . . דים: **יח: וד״ל (שהוא . . דוז: דאימא . . יח: דים).**

בוקע ים . . דאו״י דמשה גובר . . כמ״ש במ״א בענין אז ישיר . . ל׳ יחיד: **נוסח תפלת ערבית. בשלח טו, א. ספר המאמרים תקס״ה ח״א ע׳ רלה וע׳ רלח. ס׳ מאמרי אדה״ז-פרשיות התורה ח״א ע׳ רפג ואילך וע׳ רפט ואילך. ראה שער האמונה פמ״א. פמ״ג. פמ״ח.**

באור דקדושה ממש בשוה כנ״ל (וכענין שא׳ אם צדקת מה תתן לו שאין כל העלאת מ״ן דמצו׳ מגיעים שם להוסיף אור ואם רבו פשעיך כו׳ שאין הפגם דל״ת מגיע לשם כלל להיותו למעלה גם ממקור ההשתלשלות דקו״ח כידוע). וראי׳ ממ״ש רז״ל ולא קם עוד נביא בישראל כמשה בישראל לא קם אבל באוה״ע קם, הגם דבלעם הי׳ באחוריי׳ דד״ע דכתר דקדושה אבל אין חושך דק״נ מחשיך לפניו כלל, אך עכ״ז הרי פעל משה בבקשתו שלא תשרה שכינתו בין אוה״ע ולא יהי׳ עוד גילוי הנבואה בהם כבלעם וכמ״ש ונפלינו אני ועמך [דבשלמא בעצמו פעל במה שלא הי׳ עוד נביא כמוהו באוה״ע וגם בישראל, אבל במ״ש ונפלינו אני ועמ״ך] לכאורה מה פעל על ישראל אחר אשר בזמן הגלות שורה ומתלבש בע״ש דק״נ ונק׳ מלך הגוים כנ״ל. אך הענין הוא דזהו ההפרש במ״ש ונפלינו אני ועמך דלישראל מאיר בבחי׳ הפנימי ועצמי׳ ממש ולא ע״י בחי׳ העלם ולבוש זר כלל, כמו יאר ה׳ פניו אליך כו׳ כמו במ״ת דפב״פ דיבר הוי׳ כו׳ ובבהמ״ק דשלמה שהשרה שכינתו בהיכל ק״ק בארון ולוחות כו׳. ואע״פ שהשמים ושמי השמים לא יכלכלו׳ (שהן טה״ע וטה״ת), אך זהו מבחי׳ אור העצמו׳ ממש שבחר בישראל ותו״מ כמ״ש כי יעקב בחר לו י״ה וכ״ש בבירור הב׳ דח״ע דפנימי׳ התו״מ ושרש נש״י כמו שעלו במח׳ העצמי׳ כנ״ל שז״ש יבחר לנו להבא כנ״ל (שזהו ענין החותם דנעילה ביו״כ כידוע), וכמ״ש במ״א בשרש התו׳ הקדומה שנק׳ חכ׳ ברורה שכבר הובררה כמ״ש כל אמרת אלוה צרופה וכמו מי מדד בשעלו מים וכן אי׳ סופר אי׳ שוקל כו׳ וכן מ״ש אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה וזהו עיקר ענין דקו המדה שנק׳ מתקלא שזהו שם מ״ה דא״ק דמשיח כנ״ל. וזהו הבוחר בתו׳ וכן הבוחר בעמו ישראל שנק׳ ישורון בבחי׳ קו האמצעי בלי נטי׳ ימין ושמאל ע״י תו״מ דוקא דג׳ קשרים הם ישראל ותורה וקוב״ה

אם צדקת מה תתן לו . . ואם רבו פשעיך: **איוב לה, ז. ו [ושם: ורבו — אבל עד״ז הוא כס׳ מאמרי אדה״א־במדבר ח״א ע׳ סו].**

ולא קם עוד נביא . . בישראל לא קם אבל באוה״ע קם: **ברכה לד, י [ושם: נביא עוד]. במדבר רבא פי״ד, כ. ספרי עה״פ. זח״ב כא, ב. ובכ״מ.**

דבלעם הי׳ באחוריי׳ דד״ע דכתר דקדושה . . הרי פעל מֶשה בבקשתו . . ונפלינו: **ראה לעיל ע׳ כט.**

ונפלינו אני ועמך . . ומתלבש: **תשא לג, טז [כו׳ ניתוסף ע״פ ידיח] . . בג: ומתגלה.**

יאר ה׳ פניו אליך . . דפב״פ דיבר ה׳: **נשא ו, כה . . ואתחנן ה, ד.**

שהשמים ושמי השמים . . שהן טה״ע וטה״ת: **מלכים־א ח, כז. ראה שעה״ת ח״א יב, ב. שעה״א פל״ד. תו״ח שמות רנב, ב.**

יבחר לנו . . החותם דנעילה ביו״כ כידוע: **ראה סידור קלה, ב; רמט, ג ואילך. תורה אור ו, ג.**

כמ״ש במ״א בשרש התו׳ הקדומה שנק׳ חכ׳ ברורה שכבר הובררה: **ראה תורת חיים חיי שרה קלג, ג. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תתסז.**

כל אמרת אלוה . . מי מדד בשעלו מים . . אי׳ סופר . . אז ראה ויספרה: **משלי ל, ה . . ישעי׳ מ, יב . . שם לג, יח . . איוב כח, כז.**

ישראל שנק׳ ישורון בבחי׳ קו האמצעי בלי נטי׳: **ראה עטרת ראש ע׳ 118. שער התשובה ח״ב מ, ד.**

דג׳ קשרים וכו׳: **ראה זהר אחרי עג, א. תורת חיים מקץ עז, א; שמות מה, ב. דרך חיים כח, ב; לה, ב. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ צט. וש״נ.**

בב׳ מדריגות דסתים וגלי׳ כידוע שהם ב׳ בירורי׳ הנ״ל דבחכ״ת וחכ״ע כנ״ל וד״ל. וע״כ פעל משה בקשתו כמ״ש ונפלינו אני ועמך (ח״ע וח״ת) שלא תשרה שכינה כו׳, כי גם בגלות דאסתלק כו׳ ומאיר ומלובש גם בחושך דק״נ זהו מבחי׳ הסתר פנים מאד כמ״ש ואנכי הסתר אסתר פני כו׳ כענין ובחי׳ שינה ועיבור כנ״ל בכדי לברר מהם בחי׳ המקיפי׳ דתוהו (כמ״ש מי זה בא מאדום כו׳ עד ואין איש אתי כו׳ וכל מלבושי אגאלתי כמ״ש במ״א) בבחי׳ בירור העליון דפותר ותופר דצ״ע דיוסף במצרים שלא הסתיר לו כלל טומאה וחושך הגס דקליפו׳ מצרי׳ ואדרבה הוא השליט על הארץ וליקט כל הכסף (וכמ״ש להחיות לכם לפליטה גדולה לימות המשיח כמ״ש במ״א).

וזהו ענין מחלוקת דר״א ור״י הנ״ל בענין התשו׳ דוקא כנ״ל, דר״א אומר אם ישראל עושי׳ תשו׳ דקדק לומר אם ישראל עושי׳ תשו׳ דישראל הם צ״ג כמ״ש ועמך כולם צדיקים כו׳ צ״ע וצ״ת שהם ב׳ מיני תשו׳ תשו״ת ותשו״ע, תשוב ה״א לברר ולהעלות הרפ״ח ניצוצי׳ כו׳ בהיפוך הרע לטוב להפוך חושך דק״נ לאור שע״י זה דוקא יהופך חושך דתוהו ויעוררו אתעדל״ע שישוב ירחמינו כו׳ כנ״ל להיות בירור [הפנימי׳] העליון בבחירה שלמעלה מן החכ׳ ע״י צ״ע בזמן הגלות שנק׳ שינה [שזהו״ע פותר ותופר כנ״ל], והוא בחי׳ תשו״ע בחי׳ ה״א עילאה מלמעלה למטה דהא בא תליא, ואז ממילא יבא גילוי ההעלם בעיבור ושינה בגאולה ולידה דמשיח שהוא בגדלות דאדם דיושר כנ״ל וד״ל. וזהו שר״א מביא ראי׳ ממ״ש שובו בנים שהם נש״י שנשתקעו בק״נ וארפא משובתם ברפואה עליונה דתשו״ע כנ״ל, וכן ממ״ש שובו אלי דוקא ואשובה אליכם שהתשו׳ הוא בההזרת פב״פ כו׳. וזהו התכללות דאו״י ואו״ח שיש בישראל ע״י תשו״ת דוקא שהוא הצדיק התחתון וצ״ע שיהי׳ מזה הגאולה דמשיח שנק׳ צ״ע ויעשה לצ״ג בע״ת כנ״ל, שז״ש איש ואיש יולד בה וד״ל. אבל דעת ר״י מאחר דעיקר גאולה דבחי׳ לידה דמשיח תלוי בבחי׳ בירור העליון דצ״ג בתכלית במקיפים דתוהו כנ״ל בענין עגולים ויושר, א״כ אין זה תלוי כלל בתשו״ת להפך חושך דק״נ למטה תחלה אלא רק בבחי׳ תשו״ע דתשוב ה״א דפנימי׳ בינה בעיבור דאימא עילאה

ואנכי הסתר אסתיר פני . . מי זה בא מאדום . . אגאלתי כמ״ש במ״א: וילך לא, יח . . ישעי׳ סג, א. ג. ראה שער התשובה ח״א ג, ד. ביאורי הזהר כו, ד. תורת חיים וישלח מב, ד. לקמן ע׳ רצה.

שו״ה בירור . . וליקט כל הכסף . . להחיות לכם לפליטה גדולה לימוהמ״ש: **אה:** מברר . . ויגש מה, ח [ושם: ולהחיות]. ראה בונה ירושלים ע׳ סג־סד (נדפס גם בס׳ מאמרי אדה״ז־הקצרים ע׳ כג). תורת חיים ויחי קו, א (וראה סנהדרין קי, א).

שו״ה ותשו״ע — תשוב ה״א לברר: **אה:** תשו״ת לברר. **ב:** ב׳ מיני תשו׳ תשוב ה״א תתאה לברר. **גז:** ב׳ מיני תשובה תשו״ת תשוב ה״א תתאה לברר. **ו:** ב׳ מיני תשו׳ תשו״ת ותשו״ע תשו״ת תשוב ה״א תתאה.

שו״ה אתעדל״ע — הפנימי׳ . . בבחירה: **ידיח:** הפנימיות והעצמיות . . **ג:** בבירור.

שו״ה דמשיח — דצ״ג בתכלית: **ד:** דצ״ע בגלות. **וז:** דצ״ג בגלות. **יח:** דצדיק בגלות.

שישוב מלמעלה למטה מההוא עתיקא סתימאה כנ״ל, שהוא בחי׳ אתעדל״ע מצד עצמו לבד כמו ויקץ כישן ה׳ (וכמו מי זה בא מאדום כו׳ פורה דרכתי לבדי ואין איש אתי כו׳ שיוכל לעורר מלמטה בירור העליון שלמעלה מן החכ׳ דתו״מ, כי אין כח זה רק בעצמות המאציל ממש כנ״ל שמברר לפנימי׳ מן החיצוניות כמו יבחר לנו כו׳ כנ״ל (וכמ״ש במ״א על רחב״ד שהי׳ נחש כרוך על עקבו שהוא נחש הקדמוני דקטנות המוחין שהי׳ בכחו ותפלתו לדחות לבחי׳ הקטנות דנוגה עד העקב ולא הפסיק תפלתו כו׳ ומבואר בכתבי האר״י ז״ל שאם הי׳ צ״ג כמוהו שיוכל לדחות בחי׳ הקטנות דנחש הקדמוני לגמרי הי׳ ממהר ביאת משיח כו׳, וז״ש ואין איש אתי כו׳ וכן וירא כי אין איש כו׳ רק במשיח נא׳ איש ואיש יולד בה מטעם הנ״ל וד״ל). וכמ״ש השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ פי׳ האה״ר העצמי׳ שבמקור הרצון שלמעלה מן הטעם לא תעירו מלמטה ולא תעוררו מלמעלה כי אין העלאה מלמטה מגיע לשם כלל, וגם לא יועיל ההתעוררות לעורר את האה״ר זו מלמעלה כ״א בעת שתחפץ בעצמה מאלי׳ דוקא מצד יתרון האור מן החושך דק״נ, כענין בכל חצות לילה ה׳ שואג כארי כו׳ ואחית תרין דמעין בימא רבא כו׳ שגדולה האהבה דמשפיע בזמן הריחוק מצד היפוכו המנגדו (כמו כד ארי׳ ואריתא קיימין ווי למאן דעביר בינייהו כו׳) יותר בזמן הגלות כו׳ וכערך יתרון האור [במקבל] מצד החושך המנגד יותר מבקירוב כמ״ש רשפי׳ רשפי אש כו׳ ולכן כן בקודש חזיתיך כו׳ דתיאובתא דדכורא יותר כי יותר ממה שהעגל רוצה לינק כו׳, וכמו יוחנן כה״ג ביטל המעוררי׳ שא׳ עורה למה תישן שבאמת הרי אין

וכמ״ש במ״א על רחב״ד שהי׳ נחש כרוך . . נחש הקדמוני דקטנות המוחין: **ירושלמי ברכות פ״ה ה״א. תוספתא שם פ״ג, כ. ראה ביאורי הזהר קטז, ב (מע״ח, ושבכל דור יש. ועיי״ש כג, ד מפע״ח). תורת חיים ויצא לז, ג; שמות תרז, א. שערי אורה כא, א. שער האמונה ספמ״ח.**

שו״ה האר״י — הקטנות . . לגמרי . . אתי כו׳: **ד: הקטנות דנוגה עד העקב לגמרי. — ונראה שנשתרבב מדלעיל . . כו׳ ניתוסף ע״פ ידיחכד.**

השבעתי אתכם . . אם תעירו ואם תעוררו: **שיר השירים ח, ד [ושם: מה תעירו ומה תעוררו, אבל כ״ה גם לקמן ע׳ פז].**

שו״ה מלמטה — העלאה: **יד: העלאת מ״ן.**

בכל חצות לילה . . ואחית תרין דמעין: **ברכות ג, א. זח״ב קצו, א. ראה גם לקמן ע׳ קמב וע׳ קעז. ס׳ מאמרי אדה״א־במדבר ח״א ע׳ עז. וש״נ. תורת חיים משפטים תטז, ב.**

שו״ה דמשפיע — מצד היפוכו . . כד ארי׳ ואריתא קיימין: **ניתוסף ע״פ ידיח . ראה זח״ג צה, ב; ער, א. סנהדרין קו, א.**

שו״ה למאן — בזמן הגלות . . וכערך . . במקבל: **דוז: מבזמן הקירוב . . א: ובעיקר יתרון האור מצד. בג: וכערך . . מן המקבל. ה: ובעיקר יתרון האור המקבל. ו: ובערך יתרון האור המקבל.**

רשפי׳ רשפי אש . . כן בקדש חזיתיך דתיאובתא דדכורא יותר: **שיר השירים ח, ו. תהלים סג, ג. וראה לקמן ע׳ קעח. ראה כתובות סד, ריש ע״ב וירושלמי שם פ״ה ה״ח.**

יותר ממה שהעגל רוצה לינק: **פסחים קיב, א.**

יוחנן כה״ג ביטל המעוררי׳ שא׳ עורה למה תישן . . דלא ינום כו׳: **תהלים מד, כד. קכא, ד. סוטה מז, א. מח, א. וראה ביאורי הזהר סז, א ואילך. תורת חיים מקץ עז, ד.**

שינה לפניו דלא ינום ולא יישן כו׳ (דאין בחי׳ שינה שייך רק במוחין שבכלי מוגבל האור דחו״ב, אבל בכתר דגלגלתא שבפנימי׳ דח״ס אין האור מוגבל בכלי ולמעלה מעלה הוא מבחי׳ נר״נ דאדם, שם א׳ הנה לא ינום ולא יישן כו׳ כנ״ל ולא שייך לעוררו בהעלאת מ״ן כלל וכמ״ש ויקץ כישן בכ״ף הדמיון לבד כו׳ וד״ל), והוא לפי שבבהמ״ק הי׳ עולה ריח ניחוח לה׳ תמיד בבחי׳ התענוג הפשוט שבח״ס כו׳ והע״ש דנוגה אינם גורמים בחי׳ שינה כלל כי נבדלים בעשן המערכה הרע מן הטוב לגמרי כו׳. ומשום דגם בזמן הגלות גם חושך לא יחשיך כו׳ א׳ לא ינום ולא יישן שומר ישראל מבחי׳ המקיף דכתר שנק׳ עינא פקיחא דלא נאים דלית גבינא דמכסי כו כנ״ל וד״ל. וזהו דעת ר״י שלא יועיל כלל תשו״ת בלא תשו״ע דוקא ואפי׳ בלא תשו׳ נגאלין, ואף שצ״ל ביעור הרע באתדל״ת עכ״פ בבחירה שבדעת בסו״מ כמ״ש למעלה בבחי׳ או״ח ואו״י תש״ע ותש״ת שלזה נק׳ [צדיקי׳] צ״ע וצ״ת שמתחברי׳ יחד דוקא, הנה זה יהי׳ ממילא כמ״ש עד יערה עלינו רוח ממרום שיעורר את האהבה והוא רוחו של משיח כו׳ שבבואו יעוררו כולם בתשו׳ שלימה, וגם כל הגוים יקבצו אליו כמ״ש ונהרו אליו כל הגוים וכמו והסירותי את לב האבן מבשרכם כו׳ וכן ואשפך את רוחי כו׳, כי קץ יהי׳ לחושך דק״נ ממילא בהגלות נגלות אור העצמי׳ דמל׳ דמשיח בלי העלם ולבוש כלל וכמו שמבקשים גלה כבוד מלכותך עלינו כו׳ ויהי׳ פחד ה׳ על כל הברואי׳ כו׳ כמ״ש במ״א וד״ל.

וזהו שמביא ר״י ראי׳ ממ״ש כי חנם נמכרתם דמ״ש ר״א משובו בנים שובבים פיזור זה דנש״י בע״ש דנוגה בחנם הי׳ מכירה זו ולא בעבור מחיר כסף כשאר מכירה, להיות ששרש נש״י הוא בבחי׳ צ״ע כיוסף שנמכר בחנם כמ״ש לעבד נמכר יוסף כו׳ שהי׳ זה בשביל שיהי׳ קץ לגאולת מצרי׳ וגאולה דמשיח שהוא בדומה לבחי׳ צ״ע ממש שמלך אסור כו׳, וע״כ לא בכסף תגאלו בתשו׳ ומע״ט רק בהתעוררו׳ רחמי׳ רבים מלמעלה בעת קץ בירור העליון כמו בהתלבשו׳ דיוסף צ״ע שנק׳ פות״ר ותופ״ר לפי שזהו

שינה שייך רק במוחין . . אבל בכתר . . לא ינום: **ראה ביאורי הזהר סז, א־ג. אוה״ת לתהלים (יהל אור) ע׳ תעט.**

שו״ה שינה — (דאין . . יישן כו׳: **יד: ליתא, וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: יישן כו׳ . . יישן כו׳.**

והע״ש דנוגה . . נבדלים בעשן המערכה: **ראה זח״ב קמא, א; רמב, ב. וראה תורת חיים שמות קנח, ב. ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב ע׳ תתכח.**

עינא פקיחא דלא נאים: **נסמן לעיל ע׳ לב.**

שו״ה האהבה . . ונהרו אליו כל הגוים . . והסירותי את לב האבן מבשרכם . . ואשפך את רוחי: **ד: האדם . . ישעי׳ ב, ב . . יחזקאל לו, כו . . יואל ג, א [ושם: אשפוך, אבל כ״ה בכ״מ — ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ רסט. וש״נ. ח״ב ע׳ תתפב].**

שו״ה האבן — יהי׳ . . העצמי . . דמשיח: **אה: שם . . יח: העליון . . דז: דא״ס במשיח.**

גלה כבוד מלכותך: **מוסף לר״ה.**

כיוסף שנמכר בחנם . . לעבד נמכר יוסף . . זה: **ראה וישב לז, כח . . תהלים קה, יז . . ניתוסף ע״פ יח.**

הבירור והבחירה שלמעלה מן השכל כנ״ל (ומ״ש שובו בנים שובבים היינו שמעוררים מלמעלה שישובו מנדחיהם כמו כאשר יערה עלינו כו׳). וז״ש ר״י לר״א על מ״ש שובו אלי ואשובה אליכם דמשמע בתשו״ת דוקא שהרי א׳ אנכי בעלתי אתכם בבחי׳ רוחא כו׳ דצ״ע בצ״ת כיוסף ובנימין שא׳ ואשימה עיני עליו וכתיב ויפול כו׳ שנק׳ רוחא דשביק בגווה שיומשך בע״כ לשוב בתשו׳ כמו שיהי׳ במשיח כנ״ל. והוא מ״ש ולקחתי אתכם א׳ מעיר כו׳ שהן בבחי׳ צ״ע בכל דור שביכלתם להמשיך התעוררות תשו׳ בכללות נש״י אע״פ שאין חוזרין בתשובה. וא״ל ר״א בשובה ונחת תושעון ולא בע״כ שזהו ע״י החזרת פב״פ דתשו״ת ותשו״ע כנ״ל וד״ל. וא״ל ר״י ממ״ש כה א׳ הוי׳ גואל ישראל וקדושו לבזה נפש ומתעב גוי כו׳ דזה מורה על קדוש ישראל שבחר בעמו ישראל השפלים ונבזים ונק׳ מתעב גוי בין הגוים, לפי שהם בבחי׳ ההתנשאות ברוממות המקיף העליון שמלובש בהם כנ״ל כמ״ש רם על כל גוים ה׳ כו׳ וכמ״ש פרעה לי יאורי כו׳ וכסנחריב כו׳ שמפני גיאותם והתנשאותם יכחשו בה׳ ויאמרו לאל סור ממנו, וגם ישראל הם בתכלית השפלות והתיעוב אצלם שזהו האות על עצם הרוממות וההתנשאות שלהם כו׳. ואז דוקא יתעורר בחי׳ צ״ע שנק׳ קדוש ישראל וגואלו וישפיל גיאים ויגביה שפלים כנ״ל במ״ש ויקץ כישן ה׳, וכמו והנצח זו בנין ירושלים וכמו ה׳ ילחם לכם ואתם תחרישון, וזהו כאיש מלחמה יעיר כו׳ לפי שעומ״ר אינו שורה רק בעומ״ת ומצד בחי׳ הבחירה שיבחר לנו הנ״ל שהוא בבחי׳ פנימי׳ ועצמי׳ ממש כנ״ל וד״ל.

וא״ל ר״א ממ״ש אם תשוב ישראל אלי תשוב, ורמז בזה שנש״י הם כניצוצות מן האבוקה הגדולה שבקירוב האבוקה יומשכו ממילא ליכלל במאור וכך אם תשוב ישראל ע״י קירוב המאור מקורם הראשון כמו כי אתה אבינו ודאי אלי ממש תשוב להיות בבחי׳ פב״פ וע״כ צ״ל אתעדל״ת בתשו״ת דוקא כנ״ל. והשיבו ר״י ממ״ש ואשמע את האיש לבוש הבדי׳ דמרמז בזה שאין קירוב המאור דעצמות א״ס לגבי הניצוצות דנש״י פב״פ ממש

ואשימה עיני עליו וכתיב ויפול: **ויגש מד, כא. שם מה, יד.**

שו״ה בעמו — בין . . בהם: **דז: בעיני . . ד: בהעלם.**

רם על כל גוים ה׳ . . לי יאורי . . ויאמרו לאל סור ממנו: **תהלים קיג, ד . . יחזקאל כט, ג . . איוב כא, יד.**

והנצח זו בנין ירושלים: **ראה ברכות נח, סע״א. ספר המאמרים תקס״ה ח״ב ע׳ תתקפט. תורת חיים שמות שכב, א ואילך. ס׳ מאמרי אדה״א־במדבר ח״א ע׳ קלד.**

שעומ״ר אינו שורה רק בעומ״ת: **ראה ביאורי הזהר צט, ג מספר יצירה [פ״א מ״ה]. תורת חיים לך פא, ד; שמות פא, א.**

שו״ה ועצמי׳ — ממש: **ניתוסף ע״פ יח.**

שו״ה כניצוצות — מן: **ד: בפני.**

שו״ה בזה — דנש״י פב״פ ממש: **יח: תיבות אלו נמצאים לקמן ע׳ מד בשו״ה העליון — דבחי׳: „דנש״י פב״פ ממש בחי׳״.**

להיות נמשכים אליו בתשובה רק בעת קץ דוקא שהוא בכלות בחי׳ הבירור העליון דבחי׳ צ״ע בגלות בהיותו בבחי׳ שינה כנ״ל דקץ שם לחושך דק״נ וממילא יבא ויומשך רוח ממרום עלינו כנ״ל, וא״כ אף שאין ישראל עושין תשו׳ נגאלין דמיד שיגאלו ישובו כולם ממילא כמו ענין בהמצאו בהיותו קרוב בעשי״ת כידוע וד״ל.

ומעתה יש להבין מאמר דר״י שם דאין ב״ד בא אלא בדור שכולו חייב או כולו זכאי, שבוודאי לא בא במחלוקת דר״א ור״י הנ״ל, ואם דעתו כר״י שאף שלא יהי׳ עושין תשו׳ ומע״ט נגאלין ה״ל למימר הלכה כר״י דאף בלא תשו׳ ומע״ט נגאלין, שזהו גם בדור שכולו חייב יבא ב״ד. אלא צ״ל שמדבר בבחי׳ התיקון דשם מ״ה דיושר בבירור והבדלה שבין טו״ר בפו״מ ע״פ החכ׳ ודעת התו׳ כנ״ל שהוא בבחי׳ צ״ת ולא בבחי׳ צ״ע דיוסף הנ״ל, ע״כ גזר אומר או בדור שכולו זכאי בתו״מ בפו״מ כמ״ש ועמך כולם צדיקים כו׳ משום דע״י בירור זה דעה״ד טו״ר בפו״מ יהי׳ ממילא בירור העליון דפנימי׳ ועצמי׳ שלמעלָה מן החכמה דתו״מ הנ״ל משוּם דנעוץ תב״ס דוקא, וראי׳ ממשיח עצמו שא׳ ישכיל עבדי כו׳ ואינו בא עלי׳ זו רק ממה שהקים עולה של תו״מ בקבלת עומ״ש פשוטה למעשה בלבד כנ״ל, וכמ״ש סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא כו׳ כי זה כל האדם דגדלות המשיח כו׳ וד״ל. אך עדיין אין זה מובן דא״כ איך יתכן זה בהיפוך בדור שכולו חייב אחר שהם עוברי רצונו בתו״מ ואין איש צדיק בארץ שיעשה טוב רק כולו חייב שאז דוקא יבא ב״ד, שאם אין טוב בתו״מ כלל מאין יוכל להיות גילוי דבחי׳ משיח שהוא בחי׳ פנימי׳ אדם מאחר שמכף רגל ועד ראש אין בו מתום כו׳ ופגם מצורת אדם חיצוני לגמרי כו׳ (ומ״ש ר״י דאף בלא תשו׳ ומע״ט נגאלין הרי א׳ ממ״ש ולקחתי אתכם א׳ מעיר כו׳ ולא בשכולו חייב, וראי׳ מאנשי סדום שלא הי׳ בהם יו״ד צדיקים ונידונו בכלי׳). ומה זה שמדקדק בדרך שלילה דוקא או כולו זכאי או כולו חייב שנשלל בזה המיצוע מצדיקי׳ ורשעי׳ טו״ר במחצה על מחצה, או רובן רשעי׳ ומעוט׳ צדיקים או להיפוך הרי בר״ה ויו״כ נידוני׳ ע״פ הרוב דרוב זכיות מכריע מיעוט העונות.

אך הנה שרש הענין הוא דמאמר זה דר״י בא להורות ענין אחר שלא דברו בזה ר״א ור״י, שהם אינם מדברים רק בבחי׳ התוהו והתיקון ואמנם

ישובו כולם ממילא כמו ענין בהמצאו בהיותו קרוב בעשי״ת כידוע: **ראה ר״ה יח, א. דרך חיים ה, ג־ד. ובמש״נ לקמן בענין קשב״ק ע׳ צד. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תקעה. וש״נ.**

שו״ה בלא — ב״ד . . ע״פ: **באה מופיעות כאן תיבות: אליו בתשובה . . שינה כנ״ל. — כנראה נשתרבבו מהקטע הקודם . . א: ע״י.**

סוף דבר הכל נשמע: **קהלת יב, יג.**

שו״ה שאז — מאין . . שמכף רגל ועד ראש: **א: שאין. ד: אין . . ישעי׳ א, ו.**

אנשי סדום שלא הי׳ בהם יו״ד צדיקים: **ראה וירא יח, כג ואילך.**

בר״ה ויו״כ נידוני׳ ע״פ הרוב: **ראה רש״י ר״ה טז, סע״ב. רמב״ם הל׳ תשובה פ״ג ה״ג־ד.**

מאמר זה דר״י שבא לשלול כל ממוצע כנ״ל דטו״ר רק או כולו זכאי כו׳ מדבר בשלימות הבירור וההתחלקות בין טו״ר כמו שהי׳ קודם חטא [אדה״ר ב]עה״ד, שגם שהי׳ עה״ד טו״ר אבל לא הי׳ בהם שום תערובות כלל וכלל אלא הטוב בפ״ע באין בו שום חלק מן הרע אפי׳ משהו וכן להיפוך שאין ברע מן הטוב כלל אפי׳ משהו (וכמ״ש בדרוש דוהנחש כו׳ והייתם כאלקי׳ יודעי טו״ר בבחי׳ מקיף וכמו ידע מה בחשוכא ונהורא [עמי׳ שרי׳ וכמשי״ת]), שכאשר אין לרע שום צד קירוב וחיבור אל הטוב ממילא יכלה ויאבד בעת קיצו וד״ל. אמנם זהו אינו בא כ״א ע״י ב׳ אופנים או ע״י שלימות הברורי׳ דצ״ת וצ״ע בתשו׳ ומע״ט להפך הרע לטוב שהוא תכלית הבירור של הטוב מן הרע עד שלא ישאר כ״א כמו שהוא בהבדלה בפ״ע, והוא הבירור שע״י הדעת השלימה דבחי׳ האדם הפנימי וחיצוני כמ״ש שאם אין דעת אין הבדלה, וזהו כל התו״מ שבחכ׳ אתברירו כנ״ל. או בבחי׳ מדריג׳ שלמעלה מהבירורים דאדם והוא בפנימי׳ הכתר בכלל שאין שם התחלקות לב׳ קוין דחו״ג רק כולו טוב ולא רע כלל כמו עצם הרצון הפשוט שבבחי׳ פנימי׳ ועצמי׳ דבחי׳ יחידה שבנפש שהוא מ״ם דצלם כמ״ש במ״א וד״ל. (וזה יהי׳ בעוה״ב שיהי׳ אז תכלית הבירור וההבדלה בין טו״ר כמ״ש אלה לחיי עולם ואלה לחרפות כו׳ וכן בקץ דמשיח שיתבררו ויתלבנו כו׳ שזה בא מחמת שלימות הבירורים דחכ׳ דאדם פנימי וחיצוני בח״ע וח״ת דמשיח שע״ז א׳ וגבה מאד למעלה מבחי׳ אדם משום דהא בהא תליא וד״ל). וזהו שגזר אומר שאין ב״ד בא שנא׳ בו וגבה מאד מבחי׳ מל׳ דא״ס שלמעלה מבחי׳ א״ק אלא או בדור שכולו זכאי כמ״ש ועמך כולם צדיקים שאז ירשו ארץ שהוא עוה״ב, כי אם ימצא אפי׳ משהו מן הרע בא׳ מהם אין זו הבדלה גמורה לרע מן הטוב ויוכל לקבל הרע תוס׳ יניקה מן הטוב וכתיב וכבודי לאחר לא אתן, ואף שהוא חלק א׳ מאלפי אלפים כו׳ כי שם פוגם אפי׳ במשהו ממש בעוה״ב שלא יבא בו זר וטומאה רק לקדושים ממש (והוא מ״ש אחר חטא אדה״ר בעה״ד שנתערב בטוב מן הרע ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעה״ח ואכל וחי לעולם שיקבל גם הרע מעץ החיים וכמ״ש במ״א שם באריכות). וכן להיפך

מאמר זה דר״י . . כולו זכאי . . בשלימות הבירור: **ראה גם בונה ירושלים אות פד (נדפס גם בס׳ מאמרי אדה״ז־הקצרים ע׳ תג).**

וכמ״ש בדרוש דוהנחש: **תורה אור ה, ג. תורת חיים בראשית ל, א.**

ידע מה בחשוכא: **דניאל ב, כב.**

שאם אין דעת אין הבדלה: **ראה ירושלמי ברכות פ״ה ה״ב.**

בפנימי׳ הכתר . . כולו טוב: **ראה במשנ״ל לקמן ע׳ מט בענין לית שמאלא בהאי ע״י.**

עצם הרצוה״פ שבבחי׳ . . יחידה שבנפש שהוא מ״ם דצל״ם כמ״ש במ״א: **ראה דרך חיים פפ״א ואילך.**

שו״ה או — ועמך . . צדיקים: **יד: ועמך . . דוקא צדיקים. יח: ועמך . . צדיקים דוקא כו׳. כד: ועמך דוקא כולם צדיקים כו׳.**

שו״ה שלא — וטומאה . . לקדושים: **יח: וטמא . . אדה: לקדושה.**

ועתה פן ישלח ידו: **[ואכל ניתוסף ע״פ יח]. בראשית א, כב.**

וכמ״ש במ״א שם באריכות: **דרוש דוהנחש דלעיל.**

או בדור שכולו חייב שאין ברע שום חלק מן הטוב כלל שאז יכלה בעת קיצו או שאין לו קיום במציאות כלל (כמו שמצינו ב[א׳ הי׳] אברהם שכבש כל הד׳ מלכים שהוא רק מחמת שהפריד בעצמו כל בחי׳ הרע מן הטוב שבו בהבדלה גמורה לגמרי, וגם לוט אחוריי׳ דשם מ״ה דאברהם נפרד ממנו כו׳ כמ״ש ויחלק עליהם לילה ליל ה׳ דנוגה דעשי׳ שהפרידן מן הקדושה לגמרי ואז סר צילם מעליהם כי אין להרע יניקה רק מן הטוב כנ״ל וד״ל.

וביאור הענין יובן ע״פ מ״ש במ״א ע״פ תמים תהי׳ כו׳ שיש ב׳ מיני תמימות א׳ למע׳ מן הדעת כמו תמימות שלמטה מן הדעת, והב׳ תמימות שע״י הדעת דוקא כיעקב איש תם כו׳. והם ב׳ מיני הבדלה בין טו״ר בתכלית שלמעלה מן הדעת וע״י הדעת שאם אין דעת אין הבדלה כנ״ל וד״ל. והענין הוא שבאמת יש לכאורה סתירה גדולה לכ״ז דהלא כל עיקר ענין בחי׳ התיקון דאדם הוא בחי׳ התכללות דוקא היפך ההתחלקו׳, כמו שאנו רואי׳ באדם חיצוני בחיצוניו׳ דרמ״ח איברים שיש בהם התכללות מב׳ הפכים וראש ורגל וכ״ש בהתכללות דבחי׳ אדם פנימי כו׳ וזהו כל התו״מ לאכללא שמאלא בימינא כו׳ שהוא להפוך חושך לאור רע לטוב כו׳ וד״ל, ולפי הנ״ל העיקר הוא ההתחלקו׳ דטו״ר לגמרי כנ״ל. אך צ״ל דבבחי׳ אדם יש ב׳ הפכים התכללו׳ והתחלקו׳ שלאחר ההתכללות יבא לבחי׳ ההתחלקו׳ דוקא כמו שכל אבר יש לו פעולה מיוחדת דוקא והוא שלימות הבירור והבדלה דטו״ר ע״י הדעת דאדם דוקא כנ״ל. והענין שבאמת יש הפרש גדול בין זמן הבירור שבחכ׳ ודעת לאחר תשלום הבירור, דבזמן הבירור שע״י הדעת יעשה בחי׳ התכללות דוקא ומזה עצמו בא לבחי׳ התחלקות שהוא שלימות הבירור להיות כ״א על מקומו דוקא כמו עוה״ב שנק׳ עולם ברור כנ״ל שאין מועיל אז תשו׳ ומע״ט כו׳, משא״כ גם עכשיו הוא זמן הבירור

א׳ הי׳ אברהם . . כל . . שהוא: **יחזקאל לג, כד . . יד: ליתא . . ידיח: שלא הי׳ זה.**

אברהם שכבש . . שהפריד בעצמו כל בחי׳ הרע . . לוט אחוריי׳ דשם מ״ה . . ויחלק עליהם לילה ליל ה׳ דנוגה דעשי׳: **ראה לך יד, טו. לקוטי תורה להאריז״ל פ׳ לך עה״פ ויהי בימי אמרפל. תורה אור יא, ד. ספר המאמרים הנחות הר״פ ע׳ ח. שער התשובה ח״א נא, ב. תורת חיים תולדות יח, ג; מקץ עה, ד [וש״נ למ״ש במ״א בענין המא׳ שדי עפרא כו׳ — וראה בסה״מ אתהלך לאזניא ע׳ פו: קנו, אור התורה בראשית ע׳ תתמו]. תו״ח שמות קנה, ב.**

מ״ש במ״א ע״פ תמים תהי׳ שיש ב׳ מיני תמימות: **שופטים יח, יג. ראה גם ד״ה להבין מארז״ל מפני מה ת״ח נענשים [קה״ת תשל״ט] ע׳ 21 (ושם נת׳ ענין דור שכולו כו׳). דרך חיים שער התשובה פ״ד.**

שו״ה תמימות — שלמטה . . כיעקב איש תם: **יח: דמשה למעלה . . תולדות כה, כז.**

יש לכאורה סתירה גדולה לכ״ז: **ראה גם תורת חיים מקץ עה, א ואילך. פירוש המילות יב, א.**

שו״ה הפכים — דבחי׳: **גדוז: דחכ׳.**

עוה״ב שנק׳ עולם ברור כנ״ל שאין מועיל אז תשו׳ ומע״ט . . וכמ״ש במ״א: **פסחים ג, א. ראה שער התשובה ח״ב ד, ג ואילך. אמרי בינה שער הק״ש פפ״ז. ביאורי הזהר קיא, א. תורת חיים שמות יב, א. דרך מצותיך קמב, א. ספר מאמרי אדה״א-ויקרא ח״ב ע׳ תתכג. וש״נ.**

שו״ה כנ״ל — גם: **יד:** (גם). **כנראה סימן למחיקה. יחכד:** ליתא.

שיוכל להתחלף מרע לטוב כבע״ת ומטוב לרע כרשעים כו׳ וכמ״ש במ״א לפי שעה״ד טו״ר מעורב מאד ויש ברע מן הטוב ומן הטוב ברע כידוע בענין צדיק וטוב לו צדיק ורע לו רשע וטוב לו כו׳, צדיק וטוב לו גם בגשמי׳ העוה״ז ורשע וטוב לו גם בגשמיו׳ זהו ב׳ הקצוות דטו״ר כשהן נבדלים בתכלית, דצדיק וטוב לו הרי אין חלק רע בטוב שלו שתיסרנו רעתו וע״כ יקבל רוב טוב גם בגשמיו׳ דעוה״ז כמו בטוב שברוחניו׳ ממש בשוה (וכאבות שהטעימן מעין עוה״ב שיבא הטוב אז בגשמיות כמו ברוחניו׳ ממש וזה הי׳ ברכת אברהם בגשמיות כו׳ לפי שהפריד הרע מן הטוב בתכלית, וכך יהי׳ בימהמ״ש ומעין זה הי׳ ביח״ס [בכל דור] כמו יוסף ושלמה וכה״ג). משא״כ צדיק ורע לו בעוה״ז שתייסרנו רעתו המעורב במקצת הטוב וכיסורי הצדיקים בעוה״ז כו׳, וכן גם רשע ורע לו בעוה״ז שתייסרנו רעתו הרבה להיות מנוקה מכל רע ויעשה תשו׳ כמנשה ששב לאל בכל לבו ע״י יסורים (וכמו יתבררו ויתלבנו כו׳ כי חשב מח׳ לבלתי ידח כו׳ מצד בחי׳ חלק הטוב שברע במקצת. וב׳ אלה הם בחי׳ ממוצעים עכ״פ [בין] טו״ר גמור דצ״ג ורשעים גמורי׳ שזהו מבחי׳ התיקון דאדם לברר לטו״ר שהן בהתכללות). וזהו שרמז ר״ע לר״א הגדול שהי׳ חולה שהזקנים גדלו ורוממו אותו לבחי׳ צ״ע שנתפס בעון הדור, ור״ע א׳ מיסורים דמנשה ששב רק ע״י יסורים כו׳ ואע״פ שר״א הי׳ צ״ג לפי שיש בחי׳ התכללות דאדם בקומה שלימה דכנ״י ויתוקן גם הצ״ג ביסורים של אהבה כמו שיתוקן הרשע גמור ביסורים למרק העונות כו׳ וד״ל. [אבל רשע וטוב לו זהו לשלם לו עבור מע״ט חלק הטוב שבו, ויתרוקן מן הטוב לגמרי ויאבד כמו משלם לשונאיו להאבידו (כמשי״ת בשלוות אוה״ע כו׳)] וע״כ עכשיו העיקר בבחי׳ התכללו׳ דאדם בתו״מ ותשו׳ עד שיובדל בין טו״ר שזהו א״א כ״א ע״י בחי׳ חיבור ומקור שע״י הדעת שיהי׳ התגברות הטוב על הרע כו׳ שמפני זה העולם נידון אחר רובו שהמיעוט בטל ברוב כמו בר״ה כו׳, אך אין זה שלימות הבירור עדיין עד שיובדל הרע מן הטוב לגמרי מכל וכל שזהו בחי׳ ההתחלקות שלאחר ההתכללות שכ״א על מקומו יבא כמו העוה״ב כנ״ל. וזהו בחי׳ התמימות

שו״ה שעה״ד — ומן הטוב ברע . . כו׳: **יד: ובטוב מן הרע . . ידיח: ורשע ורע לו.**

צדיק וטוב לו . . גם בגשמי׳ העוה״ז: **ברכות ז, א. ראה תורת חיים תולדות טז, א; מקץ עה, ג.**

וכאבות שהטעימן מעין עוה״ב . . בגשמיות כמו ברוחניו׳: **ב״ב טז, ב. ראה לקמן ע׳ חצר. תורת חיים שמות שסז, ב.**

וכיסורי הצדיקים בעוה״ז: **ראה אבות פ״ד מט״ו. קידושין מ, ב.**

כמנשה ששב . . ע״י יסורים . . שרמז ר״ע לר״א הגדול: **סנהדרין קא, א־ב.**

יתבררו ויתלבנו כו׳ כי חשב מח׳ לבלתי ידח: **[כו׳ ניתוסף ע״פ כד]. דניאל יב, י. ע״ד שמואל־ב יד, יד.**

שו״ה ואע״פ — שר״א: **אבגה: שלא.**

התכללות דאדם בקומה שלימה דכנ״י: **ראה דרך מצותיך מצות אהבת ישראל (ושם מכהאריז״ל) ואגרת הקודש סי׳ לא. תורה אור עו, ד. לקו״ת במדבר לג, ג; דברים מד, א. לקמן ע׳ קז.**

משלם לשונאיו להאבידו . . חיבור ומקור: **ע״ד ואתחנן ז, י. . ג: חיבור. ד: חיבור וקשר.**

שנעשה ע״י הדעת כיעקב איש תם יושב אהלים כו׳ (כמ״ש במ״א שזהו כמו המברר דבר מה בשכלו שמתקרבים ב׳ דיעות דחו״ג ההפכי׳ ומתהפך מזה לזה כמה פעמים עד שיעמוד על הבירור והתחלקו׳ כ״א על מקומו וכמו המתברר במצרף שנתערב ומתבלבל הסיגים עם הנקי מעליון לתחתון ומתדבקי׳ יחד ועי״ז דוקא מתבררי׳ ומתחלקי׳ אח״כ הנקי בפ״ע כו׳). וענין התמימות שלמעלה מהדעת הוא בעצם נקודת הרצון טרם שיבא לכלל שכל וטעם שהן בהתחלקות גמור בב׳ קוין דקצוות רחוקים שלא יחליף מזה לזה לעולם והוא הבוחר בטוב ומואס ברע בעצם למעלה מן הבחירה ובירור בין טו״ר שמצד דעת המבדיל. אך הבדלה זו שמצד הדעת מאחר שיבא אחר ההתכללות כל דבר מהיפוכו בטוב [ורע] יכול להיות שיהי׳ בירור והתחלקות שאחר ההתכללות זו יותר שלימה מהתחלקות שבתחלת ההוי׳ בעצם כמ״ש במ״א וד״ל. (וזהו יתרון מעלה דאדם פנימי וחיצוני שמשלים הבירור דעה״ד טו״ר הזה להיות מתקן לבחי׳ התוהו שבא בהתחלקו׳ לב׳ קוין לבד כו׳ שנק׳ ענפי׳ מתפרדים, והוא בחי׳ שם מ״ה דמשיח שיעשה שלימות הבירור דעה״ד בהתכללות והתחלקות כנ״ל שנק׳ אדם אדמה לעליון ממש שלמעלה מע״ס דתוהו ותיקון כו׳ שזהו למעלה מבחי׳ מעלה ומטה, ע״כ הגם שבאדם יש ראש וסוף מקבל הראש מן הסוף דרגל כת״ח מן עם הארץ ומצות דת״ת מצדקה כמ״ש במ״א עד מבלי שימצא ראש וסוף כלל ע״כ מחבר מעלה ומטה יחד. משא״כ בבחי׳ המקיפים דתוהו גם שיש בהן ההתכללות מתחלה וסוף יש בהם בחי׳ מעלה ומטה רק שמאירים למטה כמו למעלה ממש כנ״ל, וכמ״ש במ״א וד״ל. וזהו ההפרש בין ע״ס הגנוזות בעצמות כמו [יו״ד] כחות הכלולים בנפש כו׳ ובין עצמות המאציל דלאו מכל אינון מדות איהו כלל אפי׳ בהעלם למעלה ממה ששיער בעצמו בכח כו׳ שלמעלה מבחי׳ אדם כו׳ כמ״ש במ״א).

וז״ש שאין ב״ד בא שהוא גילוי מל׳ דא״ס שקודם הקו״ח בג״ר דכח״ב דאדם פנימי שנק׳ מאד אלא בדור שכולו זכאי שזהו הבירור השלם שע״י הדעת דאדם להיות בדומה ממש לעליון כנ״ל, או בדור שכולו חייב שנבדל הרע מן הטוב לגמרי שאז אין לו מציאות כלל דקץ שם לחושך ויכלה בעת קיצו, או שיאיר מלמעלה מבחי׳ אדם כמ״ש וירא כי אין איש כו׳ שאין צ״ע בדור שיוכל לדחות ולברר הרע מן הטוב לגמרי כאברהם כנ״ל

כמ״ש במ״א שזהו כמו המברר . . ומתהפך מזה לזה . . עד שיעמוד על הבירור: **ראה אמרי בינה שער הק״ש פפ״ז. שער האמונה פ״נ.**

שו״ה ענפי׳ — דעה״ד . . אדם אדמה לעליון: **יח: דעוה״ז . . נסמן לקמן ע׳ קכב.**

מקבל הראש מן הסוף דרגל כת״ח מן ע״ה ומצות דת״ת מצדקה כמ״ש במ״א: **ראה תורת חיים חיי שרה קלח, ד; שמות סד, א; פא, א; תצב, ב.**

ההפרש בין ע״ס הגנוזות . . ובין עצמות המאציל . . כמ״ש במ״א: **ראה תורה אור קג, ב־ג.**

שו״ה דאדם — השלם . . כלל: **ד: השני . . ניתוסף ע״פ יח.**

וירא כי אין איש: **ישעי׳ נט, טז.**

וכרחב״ד שז״ש כי אין מפגיע בתפלה שמגיע למעלה מבחי׳ תו״מ דאיש כו׳ כמ״ש במ״א, אז תושע לו ימינו לגבור על קו השמאל. שזהו בפנימי׳ הכתר שכולו ימין דחסד וטוב בעצם ולית שמאלא בהאי ע״י כמ״ש במ״א שבכחו להפוך גם הרע לטוב, כמו ביוה״כ שזדונות עצמם נעשו כזכיות כמ״ש אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו שממלא כל הפגמים וכמו מי יתן טהור מטמא כו׳ שהטמא נעשה טהור והרחוק נעשה קרוב כו׳. וזהו למעני ממש אעשה ולא מצד העלאת מ״ן דתוהו ותיקון להיותו למעלה מבחי׳ אדם כנ״ל, וע״כ גם בדור שכולו חייב יבא ב״ד כמו אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעני כו׳ כי אין זה מום ופגם כלל במקיף דיחידה כמ״ש כולך יפה רעייתי ומום אין בך אע״פ שמכף רגל ועד ראש כו׳ וכב״ה שא׳ כלה נאה וחסודה אע״פ שהיא חיגרת כמ״ש במ״א וד״ל.

ומעתה יש להבין מאמר דריב״ל שם דבעתה אחישנה זכו אחישנה לא זכו בעתה, דהנה לכאורה אינו חולק על ר״י שא׳ שב״ד בא גם בדור שכולו חייב כו׳ והוא מ״ש לא זכו כלל בעתה בעת קץ הקצוב יבא ב״ד ואם זכו כמו בדור שכולו זכאי [אחישנה] למהר הזמן של הקץ כו׳ ובזה לא דיבר ר״י כלל. ולכאורה משמע גם ממאמר דר״י שב״ד בא קודם הקץ ע״י זכות דתו״מ כמ״ש ועמך כולם צדיקים וכמ״כ גם בדור שכולו חייב ימהר הקץ לבא והוא ממ״ש וירא כי אין איש כו׳ ולמעני אעשה כו׳ דמאחר שלמענו בלבד יעשה למה נצרך לעכב עד ביאת זמן הקץ דדניאל רק שאינו רק לפי אופן הנצרך ל[בחי׳ ה]בירורים דתוהו ותיקון כנ״ל, ולמעני אעשה כו׳ הוא למעלה מבחי׳ הבירורי׳ לגמרי כנ״ל. ועוד יש להבין במאמר זה דזכו אחישנה דאיך יחיש וימהר זמן הגאולה קודם זמן הקצוב גם אם זכו בתו״מ ויהיו כולם צדיקים אחר שתלוי בבירור העליון דבחי׳ צ״ע כנ״ל. וגם מ״ש לא זכו בעתה מה יועיל עת הקץ בתשלום הבירור העליון דצ״ע בגלות אחר

כי אין מפגיע . . תו״מ דאיש . . תושע לו ימינו: **ישעי׳ שם . . א: אדם דתו״מ. ד: תו״מ. ז: תו״מ דישראל . . ע״ד איוב מ, יד.**

ולית שמאלא בהאי ע״י: **זח״ג קכט, א. ועייג״כ שם רפט, א. אור התורה פינחס ע׳ א׳ קעט. וראה תורת חיים וירא קיד, א ואילך.**

ביוה״כ שזדונות עצמם נעשו כזכיות . . שממלא כל הפגמים: **ראה לעיל ע׳ ז. תורת חיים בשלח שלד, ב.**

אם יהיו חטאיכם כשנים . . מי יתן טהור מטמא . . למעני ממש: **ישעי׳ א, יח . . איוב יד, ד . . בג: למעני דוקא.**

אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעני: **[הוא ניתוסף ע״פ יח]. ישעי׳ מג, כה.**

אי״ז מום כלל במקיף דיחידה . . כולך יפה . . אע״פ שמכף רגל כו׳ אע״פ שהיא חיגרת כמ״ש במ״א: **שיר השירים ד, ז. ישעי׳ א, ו. ראה דרך חיים פז, א. תורת חיים שמות מט, ב; רנו, א. לקוטי תורה במדבר צ, א. ספר המאמרים תקס״ח ח״א ע׳ קפג.**

וכב״ה שא׳ כלה נאה וחסודה: **כתובות יז, א.**

שו״ה אופן — אעשה כו׳ . . הוא . . זמן: **ניתוסף ע״פ ידיחכד** [תיבת כו׳ ליתא ב **ידכד**] **. . מכאן עד תיבת אם נשמט ב״ד . . יחכד: ביאת.**

שו״ה לא — הקץ . . ותו״מ: **אה: הקצוב . . אה: ומע״ט.**

שלא זכו ישראל למטה בתשובה ותו״מ כלל כו׳. והנה באמת גם במחלוקת דר״א ור״י הנ״ל יש להבין דלכאורה מה מחלקותם אם תלוי בתשובה ומע״ט אחר שהעיקר הוא ביאת הקץ דמשיח שהוא תלוי בבחי׳ הבירור העליון למעלה, א״כ גם אם [עושין] תשו׳ ומע״ט לא יבא קודם זמנו וגם אם לא יעשו תשו׳ ומע״ט יבא בזמנו בהכרח כו׳, והרי גם ר״י דס״ל שבלא תשו׳ ומע״ט נגאלין א׳ ממ״ש ואשמע את האיש לבוש הבדים כו׳ שזהו ביאת הקץ דוקא ולא קודם זמנו, וגם ר״א הודה לו בזה כמ״ש ושתק ר״א, א״כ מה מחלקותם בתחלה דר״א מאי קסבר שאם עושין תשו׳ נגאלין קודם זמן הקץ זה ודאי אי אפשר כנ״ל, ור״י מה חידש שבלא תשו׳ נגאלין בזמן הקץ כו׳. אלא צ״ל דודאי בזמן הקץ המוגבל למשיח אין מחלוקת כלל בין ר״א ור״י דבין עושין תשו׳ ובין אין עושין בא בהכרח כנ״ל, אלא לענין למהר ולחוש לזמן הקץ שיבא קודם זמנו דר״א ס״ל שתלוי בתשו׳ ודעת ר״י שגם בלא תשו׳ נגאלין קודם הזמן (לא כדלעיל), כי כך מורים הפסוקים שמביא ר״י ממ״ש ולא בכסף תגאלו וכן א׳ אם יגאלך טוב יגאל וא׳ וגאלתיך אנכי כו׳ וכן מ״ש אנכי בעלתיך כו׳ [ולקחתי כו׳]. ומ״ש ואשמע את האיש כו׳ שזהו לראי׳ שיש קץ לדבר עכ״פ אבל יוכל למהר ולחוש לזמן הקץ (וכן משמע ממ״ש רב דכלו כל הקיצים ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ומע״ט ושמואל א׳ כו׳ וא׳ ע״ז כתנאי כו׳, א״כ גם שכבר כלו כל הקיצים דדניאל הדבר תלוי בתשובה וע״ז עיקר ענין מחלוקת דר״א ור״י, ולר״י גם בלא תשו׳ נגאלין גם אחר שכבר כלו כל הקיצים כו׳). ומ״ש ממ״ש ואשמע את האיש כו׳ היינו דגם שא׳ למועד מועדים כו׳ וכן עד עידן ועידנין כו׳ דמשמע שיש הרבה קיצים וכבר כלו כולם מ״מ יש קץ לדבר כו׳ (וכמובן בזוהר שכבר הי׳ כמה קיצים כמו בזמן ת״ח וכה״ג ועכ״ז יש קץ האמיתי). ולפ״ז מאמר דריב״ל דבעתה אחישנה דזכו אחישנה קודם הזמן כו׳ ס״ל כר״א כנ״ל, ולא זכו בעתה דוקא ודלא כר״י ודלא כר׳ יוחנן דלעיל שא׳ גם בדור שכולו חייב יבא ב״ד משום דלמעני אעשה שזהו ודאי קודם הזמן וד״ל.

אך להבין כ״ז יש להקדים תחלה איך שייך לומר שיחיש וימהר לזמן הקץ, וגם מ״ש רב שכלו כל הקיצים למה כלו אם דבר מוכרח הוא מצד עצמו. ועוד שהרי א׳ כי עוד חזון למועד ויפח לקץ ולא יכזב אם יתמהמה חכה לו כי בא יבא ולא יאחר (וכמ״ש תיפח רוחם של מחשבי קיצין כו׳ אלא

שו״ה יעשו — כו׳ . . ממ״ש . . ביאת: **ניתוסף ע״פ ידיחכד . . ניתוסף ע״פ יחכד . . ד: בעת.**

שו״ה זה — ודאי: **ניתוסף ע״פ יח.**

שו״ה ממ״ש — וא׳ . . בעלתיך . . עכ״פ: **ידיחכד: ואי״ל . . ידיח: בעלתי . . ניתוסף ע״פ ידיחכד.**

וכמובן בזוהר . . בזמן ת״ח: **זח״א קלט, ב. וראה לקמן ע׳ קב.**

שו״ה בעתה — ודלא . . כר׳ יוחנן: **אה: דלא כר״א ודלא כר״י. ד: ס״ל כר״י ולא כר״י.**

כי עוד חזון למועד . . תיפח רוחם של מחשבי קיצין כו׳: **חבקוק ב, ג . . סנהדרין צז, ב (וכלשון הרמב״ם הל׳ מלכים פי״ב ה״ב).**

חכה לו כו׳ רק שמדת הדין מעכבתו ע״ש). והנה יש להקדים לזה ענין א׳ הידוע ומבואר במ״א בענין המא׳ שא׳ ר״ע כשראה כרך גדול של רומי מלא תענוגי עוה״ז א׳ אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו עאכו״כ, דלכאו׳ מק״ו זה דאם לעושי רצונו כך כו׳ יקשה יותר למה לעושי רצונו לא נמשך שפע רב דתענוגי עוה״ז עכשיו עכ״פ מק״ו דעוברי רצונו כו׳, ואם משום דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא רק לעוה״ב, למה לעוברי רצונו שאין להם שכר כלל (כאוה״ע שאין מקיימים אפי׳ ז׳ מצות בני נח כע״ז ועריות כו׳) ומקבלים רוב שפע ותענוג בכל טוב בעוה״ז וכדורו של אנוש שהיו עע״ז והיו ניזונים רק בחסדי ה׳. וכך אנו רואים בכל דור מרוב שלות העכו״ם שלא באה ע״פ משפט התורה כלל אע״פ שדן את כל העולם להשפיל ולהרים על כל גוי בדין ומשפט התורה דוקא כמו כי לא שלם עון האמורי עד הנה, וכתיב בסאסאה בשלחה כו׳ וכמעשה דנינוה שהי׳ נהפך כסדום אם לא היו עושים תשובה וכמ״ש גבי סדום הכצעקתה הבאה אלי ממש. אך עכ״פ ע״פ משפט התורה לא היו ראוים כלל לשפע רב כזה אע״פ שנק׳ ארך אפים גם לרשעים כו׳ וכמאמר להודיע כמה ארך אפים לפניו (וכן א׳ מי כמוך באלים ה׳ אין כמוך באלמי״ם כו׳, וכמו הן הן גבורותיו גוים מרקדים בהיכלו וכה״ג, עכ״ז יש קץ לדבר זה ולמה נתארך הזמן כ״כ (מזמן חורבן בית שני אלף וקע״ב

ומבואר במ״א בענין המא׳ שא׳ ר״ע . . אם לעוברי רצונו: **מכות כד, ב. וראה סידור רצד, ג. תורה אור סא, ג. תורת חיים שמות קעא, א ואילך. שערי אורה מח, ב.**

שו״ה דאם לעושי . . עכשיו: **יח: דלעוברי. כד: דאם לעוברי . . ניתוסף ע״פ ידיחכד.**

דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא: **קידושין לט, ב.**

וכדורו של אנוש . . ניזונים בחסדי ה׳: [**ידיחכד: בחסדו של הקב״ה**]. **ראה שבת קיח, ב ופסחים קיח, א. תורת חיים שמות קעא, א ואילך. לקמן ע׳ רח. וש״נ.**

שולת העכו״ם שלא באה ע״פ משפט התורה כלל: **ראה אור התורה שמות ע׳ שסב; שם ע׳ ב׳תרנד.**

כי לא שלם עון האמורי . . בסאסאה בשלחה . . וכמעשה דננוה שהי׳ נהפך . . הכצעקתה הבאה אלי: **לך טו, טז . . ישעי׳ כז, ח . . יונה ג, ד . . וירא יח, כ.**

ארך אפים גם לרשעים: **סנהדרין קיא, א. יומא סט, ב.**

להודיע כמה ארך אפים לפניו: **אבות פ״ה מ״ב.**

מי כמוך . . אין כמוך באלמי״ם: **בשלח טו, יא . . ראה גיטין נו, ב. תורת חיים וישב סז, ד. שערי אורה מח, ב.**

הן הן גבורותיו גוים מרקדים כו׳: **ראה יומא סט, ב. ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב ע׳ תקטו ובהנסמן לשם.**

מזמן חורבן בית שני: **ראה ע״ז ט, א ורש״י ד״ה כי מעיינת מואת הנפש.**

מזמן חורבן בית שני אלף וקע״ב עד תקפ״ה: **כ״ה ברוב הכת״י. וכנראה הכוונה לשתים:**

א) שבאם זכו הי׳ צ״ל הגאולה בשנת „אלף וקע״ב״ לחורבן, בתחלת אלף השישי (ראה ד״ה ואת האלף — ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״א ע׳ תכ).

ב) ואף שלא זכו, אבל מדוע נתאחר „עד תקפ״ה״.

בהנדפס כתוב: „מזמן חורבן בית שני שיש **אלף** ותשנ״ח**״, ועי״ז העיר המו״ל:** אלף ותשנ״ח: **דז: אלף וקע״ב [והוא רק עד סוף אלף החמישי]. ו: אלף וקע״ב עד תקפ״ה.**

עד תקפ״ה) וכבר כלו כל הקיצים כו׳. ואם מפני שאין ישראל ראוי׳ לזה שאין עושי׳ תשו׳ ומע״ט למה ידקדק עמהם כ״כ עד שיהיו כולם צדיקים כו׳ כי רוב ההמון תמימים ושלמים מאד בבחי׳ המעשה בכל המצות ובסו״מ מעבירות חמורות כעריות וע״ז וש״ד וכה״ג (ואע״פ שיש הרבה גזל ומלשינות שהוא ש״ד ממש שהי׳ בבית שני, מיעוטא הוא ובטל ברובא), ולמה אין מדקדק כ״כ על אוה״ע בז׳ מצות בני נח כלל כנ״ל. והקו״ח הזה הי׳ ראוי שיהי׳ להיפוך ממש אם לעוברי רצונו גם בז״מ בנ״ח ובכל התו״מ כך נמשך להם ביותר מכפי המדה, לעושי רצונו ברוב המצות על אחת כו״כ שיקבלו פירותיהן גם בעוה״ז (ביתר מכפי המדה ומשפט התו׳ אף שאינם ראוים). ולא די שאינם מקבלים שכר בעוה״ז כלל, אלא שנידוני׳ בצרות ולחץ ודוחק בפרנסתם ושפלים ונבזים בתכלית ושנואים ביותר כידוע. ואם מפני שמשלם לשונאיו ע״פ להאבידם בעוה״ב, מהו שכר תשלומין זה אחר שנק׳ עוברי רצונו כו׳ ולמה יגדל החסד והטוב כ״כ באריכות הזמן כזה, ולהיפך שישלטו וישעבדו בישראל. (וזה הי׳ צעקת חבקוק הנביא שא׳ עד אנה ה׳ שועתי ולא תשמע כו׳ ולמה תראני און כו׳ ע״כ תפוג תורה כו׳ כי רשע מכתיר את הצדיק ע״כ יצא משפט מעוקל כו׳ עד טהור עינים מראות כו׳ למה תביט בוגדים תחריש בבלע כו׳ על משמרתי אעמודה כו׳ עד ויענני ה׳ כו׳ כי עוד חזון למועד ויפח לקץ ולא יכזב שגלה לו שיש קץ לדבר זה והוא קץ הימין דמשיח כו׳ כנ״ל). וצ״ל הטעם לזה לפי שישראל קבלו התו״מ עליהם בפו״מ בהר סיני (ואוה״ע לא קבלו כמ״ש וזרח משעיר למו כו׳ כידוע), וע״כ לא נמשך להם גם השפע בגשמיות בעוה״ז רק ע״י קיום התו״מ בפו״מ דוקא ואם לאו ידונו בהיפוכו דוקא כמ״ש בכמה מקומות בתורה כמו אם בחקתי תלכו כו׳ וכן א׳ והי׳ אם שמע תשמעון כו׳ וכן ראה נתתי לפניך היום את הברכה

ושלמים מאד בבחי׳ המעשה . . הרבה גזל ומלשינות: **ראה דרך חיים יב, א־ב. שער האמונה ע׳ 13. פוקח עורים ע׳ 53.**

גזל ומלשינות . . שהי׳ בבית שני: **ראה יומא ט, ב. ירושלמי יומא פ״א ה״א.**

שו״ה שיהי׳ — בנ״ח . . פירותיהן גם: **ניתוסף ע״פ יד . . יח:** טובות שפע.

(ביתר . . ראוים): **אה: אף שאינם ראוים ביתר מכפי המדה ומשפט התורה. ג: ביתר מכפי המדה אף שאינם ראוים עפ״י משפט התורה. דוזיח: אף ביותר מכפי המדה ומשפט התו׳ אע״פ שאין ראוי׳ כו׳.**

שמשלם לשונאיו ע״פ להאבידם בעוה״ב: **רש״י ואתחנן ז, י (וראה קידושין מ, ב). אמרי בינה שער הק״ש פצ״ה. ביאורי הזהר צו, ב. תורת חיים שמות קנד, ב.**

צעקת חבקוק הנביא שא׳ עד אנה . . תחריש בבלע . . על משמרתי אעמודה . . יכזב: **חבקוק א, ב ואילך . . שם ב, א־ג.**

וזרח משעיר למו: **ברכה לג, ב. ספרי הובא בפרש״י שם.**

נמשך להם גם השפע בגשמיות בעוה״ז רק ע״י קיום התו״מ: **ראה ביאורי הזהר פד, א. תורת חיים שמות קעא, א ואילך; רמו, ב.**

שו״ה לאו — כמו . . אם בחקתי תלכו . . והי׳ אם שמע תשמעון . . ראה נתתי לפניך היום את הברכה: **ניתוסף ע״פ יח . . בחוקותי כו, ג . . [יד: תשמעו — עקב יא, יג] ירמי׳ יז, כד . . [היום ניתוסף ע״פ יח]. ראה יא, כו [ושם: אנכי נותן לפניכם]. כז.**

[כו׳ הברכה] אשר תשמעו כו׳ והקללה וכו׳ וכן והי׳ עקב תשמעון כו׳ ושמר לך את הברית וכמו שהתרה בהם משה והעידותי בכם היום כו׳ כמו שהי׳ כן בהיותם בארץ ישראל בימי הזקנים והשופטים שלא נפל דבר [מכל הדבר] הטוב אשר דבר הוי׳, ובסורם מן הדרך הטוב נפלו בידי שונאיהם עד גלותם מן הארץ. אמנם גם זה עצמו יש להבין לכאורה דהלא א״י ניתנה במתנה לאבות ירושה לבניהם ולא בתנאי זה דוקא אם יקיימו התו״מ (אע״פ שא׳ באברהם כי ידעתיו אשר יצוה כו׳ למען הביא על אברהם הלא א׳ לא בצדקתך וביושר לבבך כו׳ כ״א להקים דברו כו׳), וראי׳ מהברכות שקיבל יעקב מיצחק שהי׳ סבור שהוא עשו כמ״ש וירח את ריח בגדיו כו׳ ויתן לך האלקים מטל השמים כו׳ לבד ברכת אברהם שהוא א״י כמ״ש במ״א וד״ל. ואם מפני שאין חלק [ליעקב] בגשמיות בעוה״ז רק בעוה״ב ונותן להם השפעת עוה״ז רק בקיום התו״מ בלבד, זהו גופא קשה למה יגרעו כו׳. ועוד אין זה רק בא״י אבל בגלותם מן הארץ למה ידקדק במדת הדין כ״כ יותר מכל האומות שאין עליהם דין ומשפט כנ״ל וכתיב הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט (והיינו משפט התו׳ דוקא כמ״ש מלך במשפט יעמיד ארץ דוקא במשפט התורה דוקא, ונק׳ שופט כל הארץ). ועוד שאנו רואים שגם שיש ברובם תו״מ כנ״ל, מ״מ נידונים בצרות וגלות שמזה מוכח שנבדלו מכל הגוים גם בגלות שנק׳ מלך הגוים כו׳ בהשגחה אלקית דוקא כו׳ וד״ל.

אך הנה באמת זה גופא יש להבין למה לא ניתנה התו״מ רק לישראל דוקא ולא לאוה״ע וכמא׳ רצה הוי׳ לזכות את ישראל ע״כ הרבה להם תורה ומצות וכמ״ש והייתם לי ממלכת כהנים וגוי קדוש וכמ״ש כי עם קדוש אתה להוי׳ אלקיך בך בחר להיות לו לעם סגולה כו׳ ולא מרובכם חשק כו׳ כ״א מאהבתו אתכם כו׳ וכתיב גם בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים כו׳ להפר

והקללה וכו׳ וכן והי׳ עקב תשמעון . . והעדותי בכם היום . . שלא נפל דבר: **[והקללה וכו׳ וכן ניתוסף ע״פ יחכד]. עקב ז, יב (בדילוג השמות) . . נצבים ל, יט [ושם: העדותי וכ״ה ב ידיחכד] . . יהושע כא, מג [ושם: לא].**

שו״ה מן — במחנה . . כי ידעתיו אשר יצוה . . למען הביא . . לא בצדקתך . . כ״א להקים דברו כו׳: **ניתוסף ע״פ ידיחכד . . וירא יח, יט [ושם: למען אשר — אבל כ״ה גם בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ עא. ח״ב ע׳ תתנב] . . שם (בדילוג השם) . . עקב ח, ה . . ניתוסף ע״פ ידיחכד.**

וירח את ריח בגדיו . . ויתן לך . . לבד ברכת אברהם: **תולדות כז, כז. כח . . ראה ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״א [והוא משנת תקס״ד] ע׳ קסא ואילך.**

שאין חלק (ליעקב) בגשמיות בעוה״ז רק בעוה״ב: **ראה תנא דבי אליהו זוטא פי״ט. ילקוט שמעוני תולדות רמז קי.**

הצור תמים פעלו . . דוקא . . מלך במשפט . . שופט כל הארץ . . מוכח: **האזינו לב, ד . . ניתוסף ע״פ יח . . משלי כט, ד . . וירא יח, כה . . יח: מוכרח.**

שו״ה אך — דוקא . . רצה הוי׳ לזכות . . הרבה להם תומ״צ: **ניתוסף ע״פ ידכד. יח: לבד . . מכות כג, ב.**

והייתם לי ממלכת כהנים . . כי עם קדוש . . ולא מרובכם . . גם בהיותם בארץ אויביהם: **[חיבור שני**

בריתי אתם שזהו ברית דתו״מ שכרת בחורב כו׳ כנ״ל וד״ל. וגם בגלות מצרים א׳ או הנסה אלקי׳ לבא לקחת לו גוי מקרב גוי וכה״ג (שא׳ כאן ב׳ בחירות, א׳ השמע עם קול אלקים מדבר מתוך האש, והב׳ או הנסה אלקים כו׳ והם ב׳ מיני בירורי׳ א׳ בגלות מצרים שנגלה עליהם בכבודו ובעצמו וגאלם באותות ומופתים להבדיל בין פנימי׳ לחיצוני׳, והב׳ במ״ת במה שנגלה עליהם פב״פ ושמעו קול אלקי׳ כו׳ ושמיעה זו הי׳ בבחי׳ ראי׳ מקרוב כמ״ש רואים את הקולות רואים את הנשמע ושומעין את הנראה כו׳ שבירור פנימי כזה לא הי׳ מימות הראשונים שנק׳ ימי קדם כו׳ ולמקצה השמים כו׳ גם במקיף הכללי שנק׳ טה״ע. וז״ש כי שאל נא לימים ראשונים כו׳ הנהי׳ כדבר הזה, רק שבמ״ת הי׳ בבחי׳ גדלות כמ״ש כי יעקב בחר לו י״ה ישראל לסגולתו כנ״ל, ובמצרים הי׳ הבירור והבדלה זו בבחי׳ קטנות המוחין דבחי׳ עיבור ולידה וכמ״ש ואומר לך בדמיך חיי וכתיב זכרֹתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך דוקא כמ״ש במ״א.

אך הנה ידוע בזוהר דג׳ קשרים הם ישראל מתקשראן באורייתא ואורייתא בקוב״ה והיינו בב׳ מדריגות דסתים וגליא כידוע דקוב״ה סתים וגליא וכן אורייתא סתים וגליא וכן נש״י סתים וגליא. והנה בבחי׳ סתים דקוב״ה סתים היינו בבחי׳ סדכ״ס דלית מח׳ תפיסא בי׳ כלל אפי׳ מח׳ הקדומה שנק׳ טה״ע ששיער בעצמו בכח כו׳, והוא בחי׳ פנימי׳ ועצמות אא״ס ב״ה ממש כמו שהוא באמתת פנימי׳ אור עצמותו כו׳. ואורייתא סתים הוא בחי׳ תו׳ הקדומה שנק׳ לשון נסתרות שנכלל׳ במהו״ע ית׳ ממש (וכמו עצם פנימי׳ כח החכ׳ שכלולה בעצם הנפש ונק׳ נפש השכלית), ונק׳ חכ׳ שלמעלה שלתבונתו אין מספר, וכן חכים ולא בחכ׳ ידיעא כלל והוא פנימי׳ הרצון והתענוג דחכ׳ שבתו״מ דבמהו״ע ית׳ ממש כמו רחבה מצותך מאד בבחי׳ א״ס ממש, וכן בתו׳ הקדומה א׳ ארוכה מארץ מדה, וזהו דאורייתא מתקשר׳ בקוב״ה בחי׳

כתובים] יתרו יט, ה־ו . . ואתחנן ז, ו (בהשמטת השמות) . . ידיח: לא . . כי מאהבת ה׳ — ואתחנן ז, ז (בדילוג) . . בחוקותי כו, מד [ושם: גם זאת].

או הנסה אלקי׳ . . השמע עם קול אלקים . . ולמקצה השמים: **ואתחנן ד, לד. לג. לב.**

כי שאל נא . . כו׳ . . הזה . . כי יעקב בחר לו: **[תיבת כו׳ ניתוסף ע״פ יח]. ואתחנן שם, לא [ושם: הגדול הזה] . . תהלים קלה, ד.**

שו״ה לסגולתו — המוחין . . ואומר לך בדמיך חיי וכתיב זכרתי . . אהבת כלולותיך דוקא כמ״ש במ״א: **ניתוסף ע״פ יח . . יחזקאל טז, ו . . ירמי׳ ב, ב. ראה שער האמונה ע׳ 3 ואילך; ספ״ג. ספ״ה. ד״ח צא, ג; צד, ד ואילך.**

בזוהר דג׳ קשרים . . בב׳ מדריגות דסתים וגליא: **נסמן לעיל ע׳ לט.**

שו״ה בקוב״ה — והיינו . . דלית מח׳ תפיסא בי׳ כלל . . חכים ולא בחכ׳ ידיעא: **ניתוסף ע״פ יח. . הק׳ תקו״ז (פתח אלי׳).**

שו״ה ששיעור — אא״ס . . בחי׳ . . לשון: **גדוז: דא״ס . . ניתוסף ע״פ יד.**

שו״ה אין . . דחכ׳ . . רחבה מצותך מאד . . ארוכה מארץ מדה: **ידיח: ונק׳ . . ד: וחכ׳ . . תהלים קיט, צו . . איוב יא, ט.**

סתים דאורייתא וקוב״ה כולא חד ממש. וכן נש״י כמו שעלו במח׳ העצמי׳ והפנימי׳ ממש בבחי׳ סתים דתוה״ק שזהו אז ראה ויספרה שהן ס״ר נש״י שכלולי׳ בס״ר אותיות התו׳, וזהו דישראל מתקשראן באורייתא דבחי׳ סתים וכמ״ש מעון אתה היית לנו אתה ממש, כמ״ש כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו כו׳. וזהו בטרם הרים יולדו שהן האבות ששרשם במדות דכתר (שנק׳ ימים ראשונים וימי קדם כנ״ל), ומעו״ן אותיות נוע״ם שהוא פנימי׳ ועצמי׳ דתענוג הפשוט דעוה״ב שז״ש ויהי נועם כו׳. וזהו ענין הבירור הנ״ל בזמן הגלות להבדיל בין פנימי׳ לחיצוניו׳ ע״י יוסף צ״ע שנק׳ פותר חלומות כנ״ל, דגם בעצם הרוממות דבחי׳ מקיף העליון ביותר נבדלו ונבררו שם נש״י שזהו ישראל עלו במח׳, וזהו כי יעקב בחר לו י״ה וכן מ״ש כי עם קדוש אתה בך בחר ה׳ כנ״ל. כי הנה עיקר בחי׳ הבירור וההבדלה כנ״ל בין פנימי׳ לחיצוניות היינו בין פנימי׳ של הרצון והתענוג שכל עצמו מקושר ונעלם בו, ובין החיצוני׳ של הרצון והתענוג שאינו בא וחל רק בדרך אגב בלבד, כמו גם שרוצה אדם בדבר מה שאינו חפץ בו בפנימי׳ ועצמי׳ שלו כלל כי נבדל ומרוחק בערך ממנו רק שבשביל בחי׳ פנימי׳ הרצון והתענוג שבדבר שכל נפשו בעצמו׳ בו ירצה גם בדבר הטפל בדרך אגב כמו בשביל הרצון והתענוג הפנימי׳ במשתה שעושה לבנו בחתונתו ירצה שכולם ישבעו ויתענגו גם [הגרים] הרחוקים ממנו, וכן בחסדו ובטובו הגדול בעצם יעשה חסד גם לפחותי ערך שזהו שנק׳ בחי׳ מותרות ונובלות של התענוג ורצון הפנימי שבא מצד ערך רוממות החסד והגדולה בעצמו כמו כיד המלך, יומשך מזה גם בחי׳ מותרות שפע רב בכל מיני תענוגים שזה בא רק לפ״ע רוממות

דאורייתא וקוב״ה כולא חד: **בתניא פ״ד ופכ״ג; כתר שם טוב (קה״ת) ח״ב סרפ״ד בשם:** הזהר. **בלקוטי אמרים [להה״מ, קה״ת] סקל״ד בשם:** ארז״ל. **וראה הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ רפה.**

ס״ר נש״י שכלולי׳ בס״ר אותיות התו׳: **ראה לקוטי תורה ויקרא מג, ד. תורת חיים תולדות יא, ב. ספר המאמרים הנחות הר״פ ע׳ סג; עב. דרך חיים יד, א; כח, ג. שער התשובה ח״ב ט, ג. הק׳ ללקו״ת לג״פ. (ולהעיר מזהר חדש עה״פ וזאת לפנים בישראל (פח, ד) ומענין ישרא״ל — יש ששים ריבוא אותיות לתורה [מג״ע אופן קפו, ועוד]). ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תערה. וש״נ.**

מעון אתה היית לנו . . כי אתה אבינו . . בטרם הרים יולדו: **תהלים צ, ב . . ישעי׳ סג, טז . . תהלים שם, ג.**

הרים . . שהן האבות: **ראה ר״ה יא, א (ורש״י שם, תורה אור נא, ג). ירושלמי סנהדרין פ״י ה״א. שמות רבא פט״ו, א. ספרי דברים לג, טו. לקוטי תורה דברים מ, א. לקמן ע׳ שלא.**

במדות דכתר (שנק׳ ימים ראשונים וימי קדם: **ראה לקמן ע׳ פט. ביאורי הזהר מח, א. סידור רכט, ג (ולהעיר מאור התורה במדבר ע׳ א׳קצג ותורת חיים שמות תלח, ב). ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״א ס״ע שכח. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תתנא.**

מעו״ן אותיות נוע״ם: **ראה גם שערי אורה נא, ב. שער התשובה ח״א יג, ד. דרך חיים קו, ב. תורת חיים שמות סז, ב. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ריש ע׳ רא. וש״נ.**

דתענוג הפשוט דעוה״ב . . ויהי נועם: **ב: דעוה״ב. ג: דתענוג הפשוט . . תהלים צ, יז.**

שו״ה דגם — ונבררו: **דו: ונבחרו.**

שו״ה לחיצוניות — של . . וחל: **ניתוסף ע״פ יד . . ניתוסף ע״פ יח.**

שו״ה גם — (הגרים) . . של: **יח: הגוים . . ניתוסף ע״פ יד.**

מעלת ערך עצם פנימי׳ התענוג בשמחת לבו, כך יפול ערך ריבוי המותרות ונובלות עד שאין ניכר הבדלה בזה כלל, ואעפ״כ יש הבדלה גדולה בעצמו׳ בין עיקר פנימי׳ התענוג שמשפיע מבחי׳ הפנימי׳ ועצמי׳ שלו למקורבים ובניו וב״ב, לחיצוני׳ הרצון והתענוג שנמשך בזה בדרך מותרות חיצוניות ונובלות, מ״מ אין זה רק בהעלם בעצמו עדיין ואח״כ יבדיל בגילוי בין הפנימי׳ והמותרות, והיינו כאשר יכלה השפע של המותרות יבא אור הפנימי׳ בגילוי למקורבים רואי פני המלך וכנ״ל. וכל זמן שהחיצוניות נכלל עם הפנימי׳ אין הפנימי׳ בהבדלה בגילוי כו׳ וד״ל.

וכך יובן הדוגמא למעלה בהבדלה עליונה שבין בחי׳ פנימי׳ התענוג ורצוה״ע שבתו״מ הכלולים במהו״ע ית׳ כנ״ל, ובין נש״י שעלו בפנימי׳ ועצמי׳ המאציל ממש שכבר נבדלו ונבררו גם בעצם הרוממות דמקיף העליון ביותר שנק׳ טה״ע וכמ״ש הבוחר בתורה שהוא תוה״ק הנ״ל ובוחר בעמו ישראל כמו שהן בעצמי׳ כנ״ל. אך בכל פנימי׳ יש בחי׳ חיצוניות ומותרות וכל שהפנימי׳ בריבוי יותר יותר יומשך החיצוני׳ לפ״ע הרוממות והגדולה שלגדולתו וחכמתו אין מספר, וזהו בחי׳ חיצוניות הרצון והתענוג העליון שנמשך בכל ההשתלשלות העולמות ששרשם הוא רק רצון ותענוג דחיצוניות דחפץ חסד כו׳ כמו כי אמרתי עולם חסד יבנה, והוא גם רצון הפשוט שלמעלה מן החכ׳ [דמע״ב] בכלל ובפרט עד עוה״ז השפל. אמנם הכל נכלל ברצון ותענוג הפנימי׳ דתו״מ ונש״י שע״כ א׳ בראשית בשביל התו׳ וישראל שנק׳ ראשית כידוע, וכתיב אם לא בריתי כו׳ כי אין כ״ז רק בדרך אגב וטפל לגבי העיקר, ומפני שבחי׳ הפנימי׳ אין לו שיעור למעלה עד אין קץ וכמ״ש לכל תכלה ראיתי קץ וכעדן דעוה״ב [שגם הוא אינו רק אות א׳ דיו״ד כנ״ל, כמ״ש כי עמך מקור חיים מקור כל התענוגים העצמי׳ שנק׳ שעשועי המלך בעצמו ממש (כידוע דעוה״ב) הוא רק שמיטה א׳ ויש ז׳ שמיטות כאלה עד נו״ן אלפי׳ יובלות ואין מגיעים לאמתת עצמותו), ע״כ גם לבחי׳ המותרות ונובלות התענוג שנעשה מזה אין שיעור למטה כמובן ממשל הנ״ל, והיינו

שו״ה ונובלות — ואעפ״כ . . גדולה: **ידיח: ואעפ״י שבודאי . . יד: גמורה.**

שו״ה ורצוה״ע — כנ״ל ובין . . ונבררו: **יח: כו׳ וגם. כד: וכן . . אהוז: ונבחרו.**

וכל שהפנימי׳ בריבוי יותר יותר יומשך החיצוני׳ לפ״ע הרוממות: **ראה תורת חיים שמות קנז, א־ב. ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב ע׳ תקיד־טו.**

שו״ה ברצון — הפנימי׳ . . בראשית בשביל התו׳ וישראל שנק׳ ראשית: **יח: הפשוט . . רש״י ורמב״ן בראשית א, א. וראה בראשית רבא פ״א, ד. ויקרא רבא פל״ו, ד. תורת חיים בראשית א, א; ז, ג; חיי שרה קלד, א; וישלח מא, א.**

לכל תכלה ראיתי קץ . . דעוה״ב . . אות א׳ דיו״ד: **תהלים קיט, צו . . ראה מנחות כט, ב (ותורה אור לז, ב ובכ״מ).**

ויש ז׳ שמיטות כאלה עד נו״ן אלפי׳ יובלות: **נסמן לקמן ע׳ רסח.**

שו״ה ונובלות — שנעשה: **גדז: שנמשך.**

בחי׳ המשכת הרצון והעונג המתצמצם בכל העולמות עד שנמשך מבחי׳ חיצוני׳ דחיצוני׳ העונג והרצון למטה מטה ביותר גם בק״נ דבי״ע וד״ל.

והנה כמו שמבואר במשל הנ״ל בהבדלה שבין פנימי׳ וחיצוני׳ הנק׳ מותרות הי׳ תחלה בהעלם בעצמו׳ המשפיע ואח״כ יצא לגילוי מן ההעלם, כך יובן בבחי׳ בירור והבדלה דרצון ותענוג העליון שבתו״מ וכנ״י שהיו למעלה בתחלה בבחי׳ העלם דעצמו׳ בבחי׳ ג׳ קשרים בבחי׳ סתים בסדכ״ס כנ״ל, אח״כ יצאו לגילוי מן ההעלם והוא ענין המשכת החכ׳ דתוה״ק הנ״ל למטה לברר לרפ״ח [ניצוצים] שנפלו בעה״ד טו״ר עד תו״מ הנגלית לנו לשמור ולעשות בפו״מ, דבחכ׳ אתבריר ו שנבדל בחי׳ הפנימי׳ מן החיצוניות גם למטה בדברי׳ גשמי׳ דק״נ כמו להבדיל בין טו״ר ממש, והן שס״ה ל״ת ורמ״ח מ״ע שהוא הבדלה בגילוי גמור. וכך הוא בחי׳ הבדלה בין תו״מ וישראל לחיצוניות הע״ש דק״נ וכמ״ש כי עם קדוש אתה כו׳ בך בחר הוי׳ כו׳ גם בעוה״ז שע״י דוקא יהי׳ גילוי אור הפנימי׳ ועצמו׳ דתענוג ורצון העליון שלמעלה במהותו ועצמותו ית׳ גם למטה ממש בהבדלה מן החיצוניות. וזה הי׳ ענין מ״ת שבא גילוי אא״ס סדכ״ס מן ההעלם לגילוי לנש״י שבגופים ביו״ד הדברות הנגלות למטה שזהו בחי׳ ג׳ קשרין הנ״ל בבחי׳ גילוי. (וזהו כמשל המנסה את הדבר בפו״מ כפי שהוברר הדבר כבר בעצמו שאין כל חדש בזה רק שיצא מן ההעלם לגילוי לבד, ועכ״ז נעוץ תב״ס שבבירור זה במעשה נשלם בירור העצמו׳ כמ״ש במ״א שזהו כמו שאין חכם כבעל הנסיון, וכמו האב שמצוה לבנו רק לעשות מעשים טובים והנהגות שישלים נפשו בהם ויתרחק מדברים המזיקים לגופו ונפשו ואע״פ שאין הבן יודע טעם הדבר כלל, מ״מ יודע שזהו הכל ע״פ החכ׳ דאב שבא בנסיון במעשים טובים בהתלבשות וישמור א״ע שלא יטה ימין ושמאל. וכך הוא בדרכי הוי׳ כמ״ש כי ישרים דרכי הוי׳ שילך בדרך הישר בלי נֹטיה ימין ושמאל בסו״מ וע״ט רק כמו שהוברר הדבר בתו׳ וחכ׳ הקדומה בהבדלה עליונה בין פנימי׳ לחיצוני׳ כנ״ל). ולפ״ז בירור זה התחתון בעה״ד טו״ר נק׳ בחי׳ התלבשות בהעלם אע״פ שיצא מן ההעלם דעצמו׳ ממש בגילוי באבי״ע, ולע״ל בימהמ״ש אז יתגלה מבחי׳ הלבוש דמעשה המצות בעוה״ז כי יתגלה בחי׳ טעמי תו״מ כמו שהוא בפנימי׳ דח״ע דתוה״ק כנ״ל, וכמ״ש למעלה וד״ל.

שו״ה יובן — וכנ״י . . סתים: **ד:** ובנש״י . . **בג:** סתים וגליא.

שו״ה למטה — טו״ר: **בדוז:** טמא לטהור.

המנסה את הדבר בפו״מ . . נעוץ תב״ס . . נשלם בירור העצמו׳ כמ״ש במ״א . . שאין חכם כבעל הנסיון: **עקידה שער יד. ראה תורת חיים חיי שרה קלא, א; קלג, ד; שמות יד, א; תרכו, א. שער התשובה ח״א סז, ג. וראה במשנ״ע לעיל ע׳ כא. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ שיג. וש״נ. ח״ב ע׳ תפז** [בשם: מאחז״ל]. **וש״נ: במדבר ח״א ע׳ לט.**

שו״ה הדבר — במעשים טובים בהתלבשות: **ד:** **במעשים טובים בהתגלות.** **יח:** **במעשה בהתלבשות.**

כי ישרים . . שילך בדרך הישר: **הושע יד, י.** . **אהו:** **שנק׳ דרך הישרה.**

ועכ"פ יובן מזה התירוץ לקושי' הנ"ל למה לא ניתנה התו' רק לישראל, בהיותם בשרשם בבחי' פנימי' ועצמי' התענוג הפשוט שזהו בחי' הרצון ותענוג העצמי שבתו"מ דג' קשרין הן בבחי' סתומים כנ"ל, ע"כ גם למטה בחר ה' בישראל לקבל' התו"מ שיבררו בעה"ד טו"ר בין פנימי' לחיצוניות כנ"ל כפי אופן הבירור העליון בתפלה וכנ"ל. אבל ע"ש דנוגה שרשם למעלה מבחי' החיצוניות ומותרות עד שנמשך למטה מטה בחיצוני' דחיצוניות דכלים דע"ס דקדושה בחי' מותרות התענוג. כמו שידוע בשרש התהוות תענוגי' הגשמי' דעוה"ז שאינו רק מבחי' פסולת ומותרות שנפלו מחיצוניות הכלים דמל' דעשי' בג"ע דעשי' (וכמשי"ת), ולכך לא הי' יכול להיות מ"ת לאוה"ע לברר הפנימי' מן החיצוניות בסו"מ ועש"ט אחר שחלקם וגורלם רק בחיצוניות השפע הנמשך בדרך אגב כנ"ל וזהו שרש יניקתם כיניקת עשו הוא אדום מפסולת הגבורות כו', וז"ש מה כתיב בה לא תרצח הרי נא' על חרבך תחי'. ואע"פ שניתנה א"י במתנה לישראל ירושה בלא תנאי זה אם יקיימו שם התו"מ כנ"ל, האמת הוא דמתנה זו הי' רק בשביל הבירור דז' אומות בא"י ע"י התו"מ דישראל דוקא, והוא מטעם הנ"ל דעיקר הבחירה העליונה למעלה בין פנימי' לחיצוניות ולברר מן החיצוניות דרפ"ח כו' הי' בתחלה באבות שהוא אשר בחר באברהם וכמ"ש ותחת כי אהב את אבותיך ויבחר בזרעו אחריו וכן א' כי יעקב בחר לו י"ה, והוא מ"ש באברהם למען אשר יצוה את בניו כו' כמ"ש במ"א (בפ' לך לך) שאברהם קיים כל התו"מ ברוחניות ביחו"ע באצי' אך גם שנמשך מפנימי' ועצמי' התענוג הפשוט בע"ס דאצי' ביותר מכפי המדה הראשונה דקו המדה כנ"ל, אך לא הי' חיבור לזה בבי"ע רק ע"י מ"ת שבאו המצות בגשמיות דוקא (משום דנעוץ תב"ס דוקא כנ"ל). וזהו אשר יצוה את בניו ברוחניות שיומשך למטה

שו"ה בהיותם — התענוג . . בחי': **אה: הח"ע הפשוטה שזהו מבחי'.**

שו"ה לחיצוניות — בתפלה . . מבחי' . . ומותרות: **דוז: בתחלה . . יח: מעלה בבחי' . . א: ומותרות דע"ס. ה: דע"ש.**

בשרש התהוות תענוגי' הגשמי' . . פסולת: **ראה ד"ה ונשב בגיא בספר המאמרים תקס"ב ח"א (ע' פח). ובתוס' אריכות וכו' לקמן ע' קנ ואילך. לקוטי תורה דברים יא, ג. בונה ירושלים ע' עט (נדפס גם בס' מאמרי אדה"ז־כתובים ח"א ע' קפג). סה"מ תקס"ח ח"א ע' שלב.**

לא הי' יכול להיות מ"ת לאוה"ע . . וגורלם רק בחיצוניות השפע: **ראה תורת חיים נח עד, א. ביאורי הזהר קמ, ג ואילך.**

כיניקת עשו . . מפסולת הגבורות: [**בגוז: כי יניקת**]. **ראה במש"נ לעיל בענין רישא דעשו כו'.**

מה כתיב בה . . על חרבך תחי': **ראה ספרי דברים לג, ב. וראה ביאורי הזהר קמא, א.**

ותחת כי אהב את אבותיך . . למען אשר יצוה את בניו כו': **ואתחנן ד, לז . . [למען . . כו' ניתוסף ע"פ יד] וירא יח, יט.**

כמ"ש במ"א (בפ' לך לך) שאברהם קיים . . אך לא הי' חיבור לזה . . רק ע"י מ"ת . . דנעוץ תב"ס: **ראה תורה אור יא, ד (וש"נ לד"ה משה ידבר — סז, ד ואילך). תורת חיים ד"ה לך לך (ובפרט פו, ד ואילך) וד"ה משה ידבר (שעה, ב ואילך).**

אשר יצוה . . כמשל בנין הבית שמכין: [**יד: שהכין**]. **ראה תורת חיים לך פד, ד; חיי שרה קלה, ג.**

ע״י שיקיימו בניו ושמרו דרך ה׳ במצות בפו״מ כמשל בנין הבית שמכין האב לבנו כדוד לשלמה כמ״ש שם למען הביא ה׳ על אברהם את אשר דיבר עליו שהיא ברכת א״י וכמ״ש ונברכו בך דמשמע אם לא ישמרו בניו דרך הוי׳ לא יביא עליו את אשר דיבר עליו, כי א״א לאברהם ובניו לקבל גם שפע הגשמי׳ בא״י רק ע״י קיום התו״מ דוקא לפי ששרשם בפנימי׳ ועצמי׳ דוקא דתו״מ למעלה ולמטה ואין להם חלק בנובלות ומותרות דע״ש דנוגה אשר חלק ה׳ לכל העמים וכמאמר אין מזל לישראל כו׳ רק ע״י ברור והבדלה שלהם בעה״ד טו״ר ע״י תו״מ יומשך להם כל טוב העוה״ז ג״כ, ואם לאו לא יקבלו שפע הטוב דהעוה״ז ביתר מכפי המדה כאוה״ע שהם מקבלים מבחי׳ המותרות שאין בהם דין ומשפט התו״מ כלל כנ״ל. וע״כ א׳ להודיע כמה ארך אפים לפניו כו׳ וכדורו של אנוש כנ״ל, לפי שמדת המותרות מרובה ביותר מטעם הנ״ל עד שיכלה כח שפע זו דמותרות ויובדל מן הפנימי׳ ואז יומשך ויתגלה בחי׳ פנימי׳ השפע דתענוג העליון שזהו בימהמ״ש ועוה״ב. ובזה יתורץ [לכאורה] לכל הקושיות הנ״ל וד״ל.

וזהו שא׳ ר״ע אם לעוברי רצונו כך כו׳ פי׳ ק״ו זה כי ר״ע ראה והשיג למעלה מעלה בשרש המשכת תענוגי עוה״ז שנמשך גם לעוברי רצונו שזהו רק בבחי׳ מותרות ונובלות שנמשך מחיצוניות הכלים דמל׳ דעשי׳ שמצד עוצם הרוממות גם במותרות ונובלות אין שיעור כלל כנ״ל, א״כ ק״ו גדול הוא לעושי רצונו בתו״מ ששרשם הוא בפנימי׳ העונג ורצון העצמי ממש כמו העוה״ב שיגלה אז רק אפס קצהו כנ״ל, שאין לו שיעור למעלה מעלה ולמטה שהוא בחי׳ אין סוף ממש כמו שהוא באמת כו׳ כנ״ל. (וראי׳ לזה שהרי כדאי כל יסורי עוה״ז ויסורי גיהנם כדי לבא לקבל שכר בג״ע ועוה״ב בגילוי אור העונג האלקי העצמי׳ ופנימי׳ הנ״ל, וע״כ יש נהר דינור מפסיק בין ג״ע התחתון לג״ע העליון וכן עד רום המעלות כו׳, וכמ״ש גבי אחר מוטב דלידייני׳ וליתי לעוה״ב לפי שאין ערוך כלל וכלל בין חיצוניות לפנימי׳. ובזה יתורץ הקושי׳ הנ״ל למה נמשך לאוה״ע רוב שפע כ״כ אע״פ שאינם ראוי׳ ע״פ משפט התורה, ועם ישראל מדקדק כ״כ כו׳, כי ישראל חלק

כדוד לשלמה . . את . . ונברכו בך: **בתו״ח שם מביא הכתוב דדברי הימים־א כט, ב . . ניתוסף ע״פ** **יח** . . **לך יב, ג.**

אין מזל לישראל: **שבת קנו, א. תקוני זהר תי׳ ג.**

שו״ה שפע . . השפע דתענוג העליון: **אה: משפט . . אבהז: השפע דחכ׳. ו: השפע העצמי.**

שו״ה שמצד — שיעור . . לו שיעור: **יד: ליתא. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: שיעור . . שיעור.**

כדאי כל יסורי . . ויסורי גיהנם . . לקבל שכר בג״ע . . וכמ״ש גבי אחר מוטב דלידייני׳ כו׳: **חגיגה טז, ב. ראה לקוטי תורה בשלח א, ד; ויקרא נב, ב. ובכ״מ. דרך מצותיך א, ב. ספר המאמרים תקס״ה ח״ב ע׳ תערב ובהנסמן לשם.**

נהר דינור: **זח״ב ריא, ב. ספר המאמרים אתהלך לאזניא ע׳ קכו; קסח. תורה אור ולקוטי תורה בכ״מ. ביאורי הזהר עא, א. תורת חיים בראשית לד, א־ב; שמות ז, א־ב; תרט, ב. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תערה; תתכא; תתכב ובהנסמן שם.**

הוי׳ ממש בפנימי׳ ועצמי׳ כנ״ל ומצד יקר הערך של הפנימי׳ ועצמי׳ הנ״ל בהפלגה יתירה מאד ע״כ מדקדק עמהם במדת הדין עד שיזכו כולם בתו״מ להבדיל בין טו״ר למטה לבחי׳ הפנימי׳ ועצמי׳ התענוג העליון בעוה״ב כי זה חלקם וגורלם כנ״ל. ולהיפך כאשר אין עושין רצונו ש״מ בתו״מ ועוברים רצונו כו׳ הרי פוגמי׳ למעלה בבחי׳ הפנימי׳ דעונג העליון כנ״ל, (ואין הפגם הזה נעשה ע״י אוה״ע שעוברי׳ רצונו כלל מטעם הנ״ל שהפרידם מאחדותו ויחודו העצמי׳ ופנימי׳ כנ״ל). וע״כ נידונו ישראל ביסורים ולחץ גדול כ״כ עד שימרקו עוונם ויוכלו לזכות לקבל שכר הפנימי׳ הנ״ל, כי כדאי כל היסורי׳ בעוה״ז ואינו תופס מקום כלל כדי שיקבלו האור הפנימי׳ ועצמי׳ מטעם הנ״ל שאין ערוך כלל ביניהם. וזהו שראה בכרך גדול של רומי דוקא ענין זה כידוע בענין מ״ש אמלאה כו׳ לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים, משום דבהסתלקות אור הפנימי׳ דקדושה האלקי׳ אז משם דוקא נתמלא כח היניקה לסט״א שהוא מל׳ דק״נ דאצי׳ דאת זלעו״ז עשה כו׳ והוא בחי׳ מותרות השפע דק״נ שמקבל מבחי׳ החיצוניות דמקיפים דתוהו כנ״ל בענין אלביש שמים קדרות כו׳. וזהו ענין שפחה כי תירש גבירתה בזמן הגלות, אבל בזמן בהמ״ק שהאיר מבחי׳ הפנימי׳ בהיכל קדשי קדשים הי׳ להיפוך שנמשך לע״ש דנוגה רק התמצית מעשן הקרבנות כו׳, ועכ״ז גם בזמן הגלות א׳ מי לא יראך מלך הגוים כו׳ דמלכותו בכל משלה וכמ״ש מלך אלקים על גוים, ונק׳ שופט כל הארץ להשפיל ולהרים כו׳ כמו שהראו לנבוכדנצר כו׳ ובמשפט התורה דוקא וכמו ודור רביעי דוקא ישובו כו׳ כי לא שלם כו׳ וכה״ג כנ״ל.

אך לפ״ז עדיין הקושי׳ הנ״ל במקומה עומדת, דבמשפט התו׳ הרי אין ראוי׳ לריבוי שפע בזמן ארוך כזה אחר שגם ז׳ מצות בני נח אין מקיימין כלל, ועם ישראל מדקדק במדת הדין יתר מכפי המדה ושרש הדין ומשפט התו׳, כי הגם שרובם יש בהם תו״מ בפו״מ נידונים בגלות וצרות ביותר מכולם כנ״ל, ונתארך זמן הגלות האחרון הזה כ״כ כו׳ וגם הקיצים שהי׳ ראוי להיות כלו כנ״ל. ואם מפני שהיסורים וגלות כדאי בשביל קבלת השכר

שו״ה רצונו — כו׳ הרי . . העליון: **כו׳ ניתוסף ע״פ יד. יח: והרי . . ד: ורצה״ע. ז: עה״ע.**

ואין הפגם הזה נעשה ע״י אוה״ע: **ראה אור התורה נ״ך כרך ב ע׳ א׳סז.**

בכרך גדול של רומי דוקא: **ראה שער התשובה ח״א סס, ג־ד. תורת חיים שמות קעב, ב.**

אמלאה . . לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים: **יחזקאל כו, ב . . רש״י תולדות כה, ג. זח״ב רלו, א ונצוצי זהר שם. וכאן מפרש לה על רומי וכן משמע מרש״י שם דמיירי באנטונינוס. וראה במגילה ו, א ופסחים מב, ב דדריש לה על קיסרי ואדום — היינו רומי.**

שו״ה נתמלא — היניקה . . דאצי׳: **יח: החזקה . . גדו: ליתא. ב: מוקפת סוגרים. ז: נוספה בסוגרים בין השיטין.**

שפחה כי תירש גבירתה בזמן הגלות: **משלי ל, כג. ראה זח״ב יז, א.**

ודור רביעי . . ישובו כו׳ כי לא שלם: **לך טו, טז.**

שו״ה אך — הרי . . המדה ושורש הדין: **ניתוסף ע״פ יח . . יד: שורש הדין. יח: מדה״ד.**

הפנימי׳ כנ״ל הרי כבר סבלו צרות ושמדות רבות ונלחצו בכל דור וזמן שלא לפי המדה, ואף שיש להפרע מהם מעוונות אבותיהם כו׳ כבר נפרעו כו׳, ומאחר שבמשפט התו׳ דן את כל העולם גם עתה בזמן הגלות שנק׳ מלך הגוים כנ״ל, למה נגרעו ישראל עמו משאר אומות. דממ״נ אם לא הפר בריתו אתם גם בזמן הגלות והם עמו ונחלתו כימי קדם למה לא ירצה לפניו טוב כשרון מעשיהם בתו״מ בפו״מ והעיקר הוא רק המעשה בלבד כידוע, ורובם ככולם רחוקים מעבירות חמורות כע״ז ועריות ושפ״ד וכה״ג, ומאד חזקים בקיום כל הרמ״ח מ״ע ובפרט שבת ומילה וצדקה וכה״ג, ואם הפר בריתו והשליכם מעל פניו לדונם כשאר הגוים למה ידחקו וילחצו ביותר ולמה לא יקבלו גם הם מבחי׳ המותרות הנ״ל שלא כפי המדה ומשפט דתו׳ [והוא ממדת א״א כנ״ל (ואע״פ שיש בישראל ג״כ מעט מהרבה שמצליחים בעושר וכבוד גדול שלא כפי המדה ומשפט דתו׳) כמו רשע וטוב לו כו׳ מיעוט הוא. וג״ז בעצמו פלא גדול הוא מה זה שהשעה משחקת לרשעי׳ וצדיקים סובלים כל יסורים ורע כמו צדיק ורע לו וכמ״ש חבקוק כי רשע מכתיר את הצדיק כו׳ וכן כבלע רשע כו׳.

אך הנה באמת זהו אות אמת וסימן טוב לישראל במה שיתארך זמן הגלות בלחץ ודוחק דוקא כו׳, כי מזה דוקא מורה אשר יש תקוה וישועה קרובה ומוכנה לבא לגאלם גאולה שלימה ב״ב, שאם היו כשאר הגוים הרי גם הם היו נידונים בחסד ושפע רב ביותר מכפי המדה בבחי׳ מותרות הנ״ל, ואע״פ שאין זה כמשפט התו׳ כנ״ל דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא וא׳ היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם וכמ״ש ושומר הברית והחסד לאוהביו ולשומרי מצותיו כו׳ שזהו לע״ל דוקא, ומה שנמשך רוב טוב לאוה״ע גם כן למעלה ממשפט התו׳ והוא מבחי׳ ארך אפים כנ״ל, רק שעכ״ז ידונו במשפט התו׳ דוקא כנ״ל, ואע״פ שלא קבלו התו״מ והוא מבחי׳ מאמר קו המדה שמודד ע״פ משפט התורה דוקא כנ״ל, ובמדה זו הוא שנמדד ונשקל יסורי׳ וגלות לישראל בין אוה״ע ומשקל א׳ הוא ממש משום דהא בהא תליא כנ״ל בענין לא נתמלאה צור כו׳ כנ״ל וד״ל.

וביאור הדבר יובן ממה שאנו רואים דרך כלל בשלות הרשעים ויסורי הצדיקים כרשע וטוב לו וצדיק ורע לו כו׳ וכרשע מכתיר כו׳ שאין זה במשפט התו׳ כלל וכמ״ש ע״כ תפוג תורה ויצא משפט מעוקל כו׳ וכתיב

שו״ה הפנימי׳ — צרות: **כאן מסתיים כת״י ג.**

שו״ה הגוים — ישראל: **ניתוסף ע״פ יד.**

כי רשע מכתיר . . וכן כבלע רשע: **חבקוק א, ד . . וכן ניתוסף ע״פ יח חבקוק שם, יג [ושם: בבלע].**

דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא . . היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם . . ושומר הברית והחסד: **קדושין לט, ב . . ואתחנן ז, יא. ערובין כב, א . . ואתחנן שם, ט [ושם: שומר].**

בשלות הרשעים ויסורי הצדיקים: **אבות פ״ד מט״ו.**

הצור תמים פעלו. אך ידוע בענין והוא מסיבות מתהפך בתחבולותיו ביו״ד כו׳ שהוא שנק׳ טיקלא או מתקלא כנ״ל ששוקלים בו כל אופני ההמשכות וההעלאות מבחי׳ הבירורי׳ דרפ״ח כו׳ כמ״ש במ״א. ושרש הענין הוא כידוע בענין תערובות טו״ר בחטא אדה״ר בעה״ד נתערב הטוב ברע ורע בטוב עד שלא נודע וניכר בין טו״ר כלל וכלל ויחליף הרע בטוב וטוב ברע כו׳, וע״כ אנו רואים שגם בירור והבדלה הגמורה בין טו״ר ימצא גם ברע גמור מבחי׳ הטוב ובטוב גמור מן הרע כרשע גמור שיש בו טוב וצ״ג יש בו רע וכשגובר הרע על הטוב כמו בגלות יפול מן הטוב ביותר ברע כו׳ (ומטעם זה נמצא באוה״ע מדות טובות כמו אהבת ריעים ואחדות וחמלה על הדלים ועושים כתקון הארץ, (ובישראל [יש] שנאת חנם ומלשינות כו׳) וכשהטוב גובר להיפוך כו׳ וראי׳ לזה ממה שמברכים על הרעה מעין הטובה ממש ואם לא הי׳ טובה ברעה זו כלל איך יברך אלא מפני שרעה זו טובה ממש). והנה טו״ר הם ב׳ הפכים מנגדים ממש כאש ומים רק בתערובות הם מתכללים יחד באופן שע״י התכללות זו דוקא הא׳ גובר על חבירו ומהפכו כו׳, וידוע שיש הפרש בזה בין בחי׳ התיקון שנותן מדה ושיעור בטו״ר שהן ב׳ בחי׳ חו״ג וע״כ יובדלו בזמן קרוב או שיהופך רע לטוב או מדין לחסד כו׳ (וזהו משפט התו׳ [בסו״מ ועש״ט] כפי הצריך לענין הבירור לתערובות הטו״ר כנ״ל, והוא ע״י התכללו׳ דחו״ג ע״פ החכ׳), אבל בחי׳ טו״ר דמדות דתוהו שהן למעלה מן החכ׳ הרי הן בלתי מוגבלים בשיעור ומדה (כמ״ש בזוהר על טי״ת ורי״ש גדולים דאתגלגלו אתוון כו׳), וכמו בחי׳ חו״ג שברצון בעצם כו׳ והמה הפכים בתכלית הקצה ואם יתכללו בתערובות כמו שהי׳ בחטא עה״ד שהי׳ במדות דתוהו הרי אין שיעור לרע שבטוב ולטוב הכלול ברע והבדלה שלהם בתכלית הקצה ע״י התכללות יומשך זמן רב במאד, ובמדות דחו״ג היינו מה

הצור תמים פעלו . . והוא מסיבות . . טיקלא . . ששוקלים בו . . הבירורי׳ דרפ״ח כו׳ כמ״ש במ״א: **האזינו לב, ד . . איוב לז, יב. ראה ספר המאמרים תקס״ה ע׳ ט ואילך. שער התשובה ח״א טז, א ואילך. ביאורי הזהר להצ״צ ע׳ לא ואילך.**

שו״ה הצור — ביו״ד: **ראה הנסמן בהערה שלפנ״ז.**

כידוע בענין תערובות טו״ר בחטא אדה״ר בעה״ד: **ראה ס׳ הגלגולים פ״א. תורה אור ד״ה ויאמר גו׳ הן האדם, תורת חיים בראשית ד״ה והנחש; ויחי קז, ג; שמות נה, ב. לקוטי תורה במדבר ג, ג. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תדש. וש״נ.**

באוה״ע . . אהבת ריעים . . ועושים כתקון הארץ: **[ד: ועוסקים בתיקוני ארץ]. ראה תו״ח נח עז, א.**

שו״ה באוה״ע — וחמלה . . (ובישראל . . שנאת חנם . . כו׳): **יח: ולרחם . . החצאי עיגול ניתוסף ע״פ יד . . יח: חומסים . . ניתוסף ע״פ יד.**

שו״ה להיפוך — שמברכים על הרעה מעין הטובה: **[מעין ידיח: כמו על] ברכות נד, א; ס, ב.**

שרעה זו טובה ממש: **ראה גם בבד קודש ע׳ 15 (נדפס גם באגרות־קודש לכ״ק אדמו״ר האמצעי [קה״ת תש״מ] סכ״ז ע׳ רצה). ולהעיר מתניא פכ״ז.**

שו״ה התו׳ — לתערובות: **אד: ותערובות.**

כמ״ש בזוהר . . דאתגלגלו אתוון: **זח״א רד, א. וראה בביאורי הזהר לשם (לא, ג וביחוד לג, א). תורת חיים מקץ עה, ב.**

שכ״א יתלבש בהיפוכו בהעלם [אחר העלם] עד שיבררנו ויהפכנו להיות כמוהו (כמו טוב מאד זה מה״מ כשיהופך גם הוא לטוב וחיים ונק׳ טוב מאד, וכך כל הקללות שבתורה שיהפכו לברכות דארור עצמו נעשה ברוך שגדולי׳ יותר מן הברכות שהם ע״פ בחי׳ התיקון שהי׳ בא״י בלבד (וכמשי״ת). ודוגמא לדבר זה הי׳ ביעקב עם לבן הארמי שהלך בערמה עמו ג״כ כמו עם עקש תתפתל בהעלם תוך העלם ע״כ נתעכב כ״ב שנה, ובמלחמתו עם שרו של עשו נצחו מיד רק נגעו בירכו בלבד שזהו אריכות הגלות דעכשיו שהוא בשיעור דירכין עד העקב כמ״ש בזוהר וד״ל). וזהו ההפרש בכלל בין בחי׳ הבירור דתו״מ בא״י שזהו ע״פ בחי׳ התיקון דשם מ״ה ע״כ נתבררו גם ע״ש דנוגה כפי משפט התורה דוקא (כמ״ש משה לישראל כשיהיו שומרים כל התו״מ בא״י דוקא ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעון את החוקים כו׳ ואמרו רק עם חכם ונבון כו׳ עד ומי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים ככל התורה הזאת לפי שכל העמים יקבלו אור שפעם רק ע״פ משפט התורה דוקא), אבל בחי׳ הבירור שבזמן הגלות הוא בבחי׳ המקיפים דתוהו כנ״ל, הרי הוא בבחי׳ מדות דתוהו בחו״ג שלמעלה ממשפט התו״מ שבבחי׳ התיקון והיינו ענין שלות הרשעים בעוה״ז ביתר מכפי המדה ושיעור שהוא מבחי׳ ארך אפים כנ״ל ויסורי הצדיקים למעלה מן המדה ומשפט התו׳ והכוונה בזה הוא לברר הטוב מן הרע בתכלית הקצה עד שלא ישאר רק הרע לבדו והוא בירור הניצוצות דרפ״ח שבע״ש דנוגה, ע״כ יתלבש בזמן הגלות דוקא דמלך אסור כו׳ שהוא בחי׳ צ״ע כנ״ל וכמו מי זה בא מאדום (וע״כ היו ר״א ור״ע הולכים לרומי דוקא משום דאלמלא כו׳ לא נתמלאה צור כו׳ כנ״ל). וזהו שמשלם לשונאיו שזהו בחי׳ חסד שבדין שמשלם רב טובה יתירה מחמת הטוב הגנוז ברע לבררו משם, וחסד זה ביותר מכפי המדה כדי להאבידו בעוה״ב כשישאר רק רע וכמ״ש עת אשר שלט האדם באדם לרע לו וכידוע, ומפני שעוה״ב חיי עולם בתכלית עצם הטוב לבדו שא׳ וכבודי לאחר לא אתן כו׳ וע״כ א׳ ואלה לחרפות כו׳ כשמתלבש כח רב החכמה בדין זה שמפני שהוא מה שמשלם

שו״ה וכך — שבתורה . . שהי׳: **יח: שבתו׳ כהנים . . א: שיהי׳. ד: שהוא.**

ביעקב עם לבן הארמי . . נתעכב . . עם שרו של עשו נצחו מיד: **ראה אור התורה בראשית רכב, א; רכו, א ובהערות לשם. ביאורי הזהר קטז, א; קמב, א.**

עם עקש תתפתל: **ע״ד תהלים יח, כז.**

נגעו בירכו . . אריכות הגלות . . בשיעור דירכין עד העקב כמ״ש בזוהר: **ראה תקוני זהר סוף תי׳ לג (וראה שער התשובה ח״ב מו, ג).**

ושמרתם ועשיתם . . ומי גוי גדול: **ואתחנן ד, ו [ושם: את כל]. שם, ח.**

שמשלם לשונאיו . . כדי להאבידו בעוה״ב: **[ב: להאבידו בעוה״ז. אהז: לבא בידו בעוה״ז]. נסמן לעיל ע׳ נב. וראה תורת חיים בראשית מ, ג; וישב נט, א־ב.**

עת אשר שלט האדם . . וכבודי לאחר לא אתן . . ואלה לחרפות . . כשמתלבש . . החכמה . . שמפני: **קהלת ח, ט . . ישעי׳ (מב, ח) מח, יא . . דניאל יב, ב . . ד: ע״כ מתלבש כח רב חסד. ו: כשמתלבש . . החסד . . ניתוסף ע״פ יח.**

לשונאיו כו׳, ועכ״ז יש בו משקל ומדה עכ״פ והוא הקץ ששם לחושך דתוהו שלמעלה מן החכ׳ והוא ענין אריכות הגלות דעכשיו יותר לפי שמתלבש בהעלם אחר העלם וכלו כמה קיצים. ואמנם אע״פ שרשע מכתיר את הצדיק בבחי׳ מקיף כמו כי ברע הוא, יש קץ לדבר זה כמ״ש ויפח לקץ ולא יכזב כו׳ וד״ל. ומשקל זה עצמו הוא בהיפוך ביסורי הצדיקים למעלה ממשפט התורה שזהו בחי׳ דין קשה כמו הקללות כו׳ המלובש בחסד ודין זה גדול מאד לפ״ע חסד הגדול שהוא העוה״ב שהוא בחי׳ התענוג הפשוט, והוא לברר הרע מן הטוב בתכלית הקצה שיהי׳ רק טוב לבדו שיוכלו לקבל הטוב דעוה״ב שהוא בלי גבול ונק׳ יום שכולו טוב, וזהו דוקא ע״י היפוך הרע לטוב כענין טוב מאד זה מה״מ כנ״ל, ואין זה רק ע״י יסורי׳ ולחץ דוקא שממרקי׳ הרע ביותר או ע״י תשו׳ (כמשי״ת) וד״ל.

ומעתה יובן מ״ש בעתה אחישנה זכו אחישנה, דזכו היינו ע״י תו״מ שזהו בחי׳ התיקון דבחכ׳ אתבררו כנ״ל ואז ע״י זה יחיש וימהר לקץ ששם לחושך דתוהו אע״פ שהוא למעלה מן החכ׳ שהוא בחי׳ מותרות ונובלות דתענוג ורצון העליון כנ״ל, לפי שיש בירור העליון גם במקיפים דתוהו. ואף שבא במדה ומשקל ג״כ כנ״ל יחיש וימהר לבא קודם זמנו, לפי ששרש התו״מ הגם שבאו למטה בעשי׳ גשמי׳ ה״ז בפנימי׳ התענוג והרצון העליון שבמהו״ע ממש, שהן בבחי׳ א״ס ממש כמו ארוכה מארץ מדה כו׳ ורחבה מצותך מאד (וכמ״ש במ״א על מ״ש הראיני את מראיך כו׳, ונק׳ מצותי שמניח תפילין ומתעטף בציצית כו׳ כמ״ש במ״א). ע״כ יש זירוז בדבר זה להחיש ולמהר הקץ שיכלה כח שפע הנובלות וחיצוניות מצד גילוי אור הפנימי כמו החושך שנדחה מפני האור ממילא כנ״ל וד״ל. אבל לא זכו בתו״מ שאין בירור מלמטה למעלה כלל אז בעתה דוקא והוא בעת קץ שם לחושך דתוהו שתלוי בבירור העליון כנ״ל וד״ל. אך א״כ ה״ל למימר בעתו בעת שלו שהוא בעת הזמן הקצוב למעלה במשפיע שהוא בחי׳ צ״ע כנ״ל, ולמה א׳ בעתה לשון נקיבה שהוא בחי׳ המל׳ כידוע.

והנה יש להקדים לזה ענין א׳ מ״ש במ״א ע״פ ובבואה לפני המלך אמר עם הספר כו׳, דהיינו בחי׳ עליות דכנ״י שהוא בחי׳ המל׳ במס״נ באה״ר

שו״ה בהעלם — כמה . . כי ברע הוא: **אה: כל . . תשא לב, כב.**

שו״ה הרע — הקצה . . ונק׳ יום שכולו טוב: **ניתוסף ע״פ ידכד . . כ״ה בנוסח הרחמן דיו״ט בברהמ״ז (לרוב הנוסחאות). ובגמ׳ קדושין לט, ב: עולם שכולו טוב.**

הראיני את מראיך . . ונק׳ מצותי שמניח תפלין ומתעטף בציצית כו׳ כמ״ש במ״א: **שיר השירים ב, יד . . ראה שמות רבא פ״ל, ט. ברכות ו, א. ר״ה יז, ב. פס״ר טו. תורה אור לה, ב. תורת חיים בראשית מה, ג; חיי שרה קלב, א; שמות עח, ב; פה, א; שעט, ב. שער התשובה ח״א לו, ד. שערי אורה לב, א.**

שו״ה מצותי — זירוז: **יח: רמז.**

החושך שנדחה מפני האור ממילא . . דוקא . . שם: **תניא פכ״ט . . ב: דוקא אחישנה . . יח:** שניתן.

מ״ש במ״א ע״פ ובבואה: **אסתר ט, כה. ראה ד״ה זה וביאורו בתורה אור צו, א. ספר המאמרים תקס״ה ח״א ע׳ שצח ואילך.**

בתענוגי' בהעלאת הבירורים דרפ"ח כו' ממעשה המצות שע"י זה עולים הנשמות בעילוי אחר עילוי בבחי' עונג העליון האלקי מג"ע התחתון לג"ע העליון בבחי' זיו השכינה כמ"ש ילכו מחיל אל חיל בכל חודש ושבת כידוע, ומג"ע העליון להיכלות דאצילות עד רום המעלות עד בחי' עצמו' א"ס ב"ה שלמעלה מן הקו וחוט כו', וכמו באלף הז' שלמעלה מימות המשיח ותח"ה שלפני העוה"ב ונק' חד חרוב בבחי' [ביטול ו]עלי' אל העצמות ממש שהוא מקור כל התענוגי' העליונים שיורדים ונמשכים באבי"ע כמ"ש כי עמך מקור חיים כו' כידוע. וזהו ובבואה לפני המלך מלך מלכי כו' ממש והוא ע"י העלאה דפנימי' ועצמות הרצון ותענוג דתו"מ ואה"ר בתענוגים עד מהו"ע ית' ממש כמו מי לי בשמים כו', שאין פנימי' עומק הרצון ותענוג רק בפנימי' ועצמו' דא"ס ב"ה ולא בשום דבר זולתו הגם שנמשך עונג ורצון שלו בהשתלשלות דאבי"ע וזהו [ממש] מ"ש ועמך לא חפצתי בארץ מה שעמך טפל הוא לגבי עצמות השעשועים מקור כל התענוגים (ואפי' העוה"ב) כי יפה שעה א' בתשו' ומע"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב לפי שהתשו' הוא במס"נ בעצמות נקודת עומק הרצון שמגיע למהו"ע ית' שלמעלה גם מעוה"ב מטעם הנ"ל וד"ל. וכאשר נש"י עולים לפני המלך ממש אז א' עם הספר כו', פי' ספר זה הוא בחי' ספר החיים העליון והוא הנק' ספר הזכרון שבו יזכר ויפקד כל נפש ורוח כל חי וכל העולמות העליוני' ותחתוני', כמו בר"ה שאומרים אתה זוכר מעשה עולם ופוקד כל יצורי קדם מי לא נפקד כהיום הזה וע"כ נק' יום הזכרון כידוע, והוא שאומרים כתבינו בספר החיים שהוא בחי' ספר החיים העליון שע"ז א' משה ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת כו', צדיקים נכתבים בו לחיים וברשעי' א' וימחו מספר החיים כו'. שבספר

עולים הנשמות . . ילכו מחיל אל חיל בכל חודש ושבת כידוע: **תהלים פד, ח. ראה זח"ב קנו, ב. ובכ"מ. לקוטי תורה דברים ט, א (והגהת הצ"צ שם). ביאורי הזהר עא, א; עה, ג. בונה ירושלים אות לה [נדפס גם בס' מאמרי אדה"ז־הקצרים ע' קסא ואילך]. לקמן ע' קעט.**

שו"ה ומג"ע — א"ס . . הז': **א: אור א"ס . . כאן מסתיים כ"י ה.**

אלף הז' . . חד חרוב: **ר"ה לא, א. וראה שער התשובה ח"א יג, א ואילך.**

העצמות . . מקור כל התענוגי' . . כי עמך מקו"ח כו' כידוע: **ראה לקוטי תורה ויקרא נא, ד. תורת חיים שמות תרמה, ב. שער התשובה ח"א כט, ג.**

שו"ה העלאה — ועצמות . . מי לי בשמים: **דז: נמחק, ותוקן: ועמקות . . תהלים עג, כה.**

שו"ה ועצמו' — דא"ס . . ועמך לא חפצתי בארץ . . טפל הוא . . ואפי' העוה"ב: **א: דאור א"ס . . [בארץ ניתוסף ע"פ יד]. המשך הכתוב מי לי. ראה דרך מצותיך קלח, א מאדה"ז. (תורה אור ט, א; יז, ד. לקוטי תורה ויקרא כ, א).**

יפה שעה א' בתשו' ומע"ט בעוה"ז כו': **אבות פ"ד מי"ז.**

אתה זוכר . . מי לא נפקד: **מוסף לר"ה (זכרונות).**

וע"כ נק' יום הזכרון כידוע: **ראה אור התורה דברים ע' א'שיז; שה"ש ע' נו; איכה ע' א'צ.**

כתבינו בספר החיים . . ואם אין מחני נא . . צדיקים . . וימחו מספר החיים: **ראה נוסח זכרינו (בתפלת העמידה) . . תשא לב, לב . . יד: כי צדיקים. יח: וצדיקים . . תהלים סט, כט [ושם: ימחו . . חיים].**

שבספר . . מקום הבירור: **א: שמספר זה הוא מקור לבירור. בוז: שבספר זה הוא מקור הבירור.**

זה הוא מקום הבירור והבדלה בין טו״ר דצ״ג ורשעי׳ גמורים וגם הבינונים וכל פרטי מעשיהם ומחשבות שלהם עולה לשם אם טוב ואם רע ומתבררים שם (והיינו כל בחי׳ צירופי אותיות הנעשים מכל מח׳ ודיבור ומעשה של כל הנבראים עולים לשרש הראשון שלהם והוא בחי׳ המל׳ ונעשה מזה צירופים טובים ממח׳ דו״מ הטובים וצירופים רעים מן מחשבה דו״מ הרעים כמ״ש בחטאת סדום הכצעקתה הבאה אלי ממש עשו כלה, וזהו שנק׳ שטרי חובותינו כנ״ל וכמ״ש במ״א. וכשעולה הכל לבחי׳ ספר העליון שם מתברר כל תערובות טוב ורע כנ״ל שהוא בחי׳ פנימי׳ בינה עילאה שנק׳ מקום המתברר וכמו עד״מ אדם שמביא כל מחדו״מ שלו לבחי׳ העיון בפנימי׳ השכל להבחין ולעיין היטב ולברר בין טו״ר אמת ושקר כו׳, וזהו שא׳ בס׳ יצירה בג׳ דברים ברא [ה׳] את העולם בספר וסיפור וסופר, וסופר הוא החכ׳ שמכח החכ׳ הוא מביא הדבר באותיות הכתב בספר ונק׳ סופר כמ״ש במ״א. וזהו א׳ עם הספר שלמעלה ומביא לכל העולמו׳ עליוני׳ ותחתוני׳ לבחי׳ ספר חיים העליון שיתבררו שם ויובדל בין טו״ר כו׳, ויש שעולין שם בבירור עליון לחיים וטוב כמו צ״ג, ויש שמתבררים שם בבחי׳ פסולת ורע ונכתבים למות ואבדון וכרשעים שימחו מס׳ החיים כנ״ל. אך כאשר בחי׳ המל׳ שהיא כנס״י תעלה ותבא לפני המלך עצמו שהוא עצמו׳ המאציל [ממש] כמו צ״ג כנ״ל במ״ש ובבואה לפני המלך (כמ״ש ובזה הנערה באה אל המלך שהם תמרוקי הנשים ששה חדשים בשמן המור וששה חדשים בבשמים כו׳ שזהו ע״י הבירורי׳ דחו״ב דתושב״כ ותושבע״פ באוי״ר כו׳ כנ״ל), אז בוודאי יצאו בנ״י בבחי׳ בירור לטוב בספר חיים העליון כנ״ל בתכלית שאל״כ לא היתה באה ועולה לפני המלך ממש כו׳ וד״ל. וזהו ובבואה לפני המלך בתכלית הבירורי׳ מספר חיים הנ״ל אז דוקא א׳ עם הספר ישוב מחשבתו כו׳ דהיינו שמצוה להעלות ולהביא גם לע״ש דק״נ לבחי׳ ספר הנ״ל להתברר שם להוציא ולברר גם מהם מה שנפל בהם מבחי׳ הטוב כמו בזמן הגלות שמקבלי׳ תוס׳ יניקה כנ״ל, והוא לעיין ולדקדק עליהם בבחי׳ פנימי׳ דבינה עילאה הנ״ל בכל פרטי מעשיהם ובמהותם ואיכותם לברר מהם כל בחי׳ הטוב ולמחות הרע כו׳. אבל כ״ז שכנ״י לא עלו מספר חיים הנ״ל אין

שו״ה שם — כל: **ניתוסף ע״פ יח.**

הכצעקתה . . ממש . . שטרי חובותינו כנ״ל וכמ״ש במ״א: **וירא יח, כא.** [כנ״ל: **ידיח:** כו׳]. **ראה תורת חיים וירא ק, א ואילך. ביאורי הזהר קכד, א. שער התשובה ח״א יז, ד.**

בינה . . מקום המתברר: **ראה תורת חיים חיי שרה קלד, ג; שמות יד, א.**

בס׳ יצירה בספר וסיפור וסופר, וסופר הוא החכ׳: [וסופר . . החכ׳ **אב:** וסיפור. **יח:** בחי׳ החכ׳] **פ״א מ״א. ראה תורה אור נב, ג. לקוטי תורה במדבר פ, ב. תורת חיים שמות יז, א ואילך; מקץ פג, א ואילך. ביאורי הזהר קיג, ג־ד. ולהעיר מפירוש המילות ז, א.**

שו״ה (ממש) — כמו צ״ג . . ובזה הנערה באה אל המלך . . ששה חדשים: **ד:** ליתא . . **אסתר ב, יג־יב.**

שו״ה כו׳ . . יצאו: **יד:** ובתמרוקי הנשים . . **ד:** יבואו.

שו״ה להתברר — הטוב: **א:** הקדושה.

מקום עדיין להביא לע״ש לשם כי אינם תופסים מקום כלל להיות יניקתם ושרשם למעלה אינו רק מבחי׳ חיצוניות דחיצוניות הנק׳ מותרות ונובלות כו׳ כנ״ל שאין כדאי כלל להיות הזכרון עליהם בספר הנ״ל לברר גם אותם דכלא חשיב כו׳ וד״ל.

וביאור הענין הנה ידוע (ומבואר למעלה) במ״ש בהנחל עליון גוים כו׳ יצב גבולות עמים למספר בנ״י שהפרידן מיחודו הפנימי ועצמי שיקבלו רק מבחי׳ החיצוני׳ דחיצוני׳ דאחוריי׳ כו׳ כי ישראל עלו במח׳ הפנימי׳ ועצמי׳ וזולתם יצאו בבחי׳ חיצוניות ופסולת משפע הקדושה האלקי׳, וזהו ויגר מזה אך שמריה ימצו ישתו פי׳ עד״מ השמרים שביין הנה ידוע שהשמרים הם בחי׳ הגסות והפסולת של היין וע״כ הם למטה וכל שהיין עומד זמן רב יותר על השמרים מתבררים השמרים ונופלים למטה בהבדל גמור בפ״ע והיין צלול וחזק יותר, וידוע שזהו עיקר תועלת השמרים לחיזוק היין בלבד ושיתנו כח גדול ביין יותר כי ע״י מה שהיין עומד על השמרים מתחזק כחו ביותר (שנמצא יש כח זה בשמרים לחזק כח היין שהרי יין בלא שמרים יחלש כחו ויפוג טעמו וריחו כו׳), ונק׳ חמר טב דיתיב על דורדייא ונק׳ יין ישן (וכמו יישן המשומר בענביו מוימ״ב) והיינו מפני שיש כח חזק בשמרים אך הם בעצם רעים רק כאשר נבדל ונברר ועולה מהם כח החזק ונכלל ביין מתחזק כח היין להיות חריף וחזק ביותר והוא מחוזק של השמרים דוקא (אמנם גם כח חוזק השמרי׳ בא מן היין כשעומד על השמרים זמן רב והוא יין טוב בעצם שהוא מתוק ביותר שיוכל לעמוד זמן רב ביותר כידוע). (אך יין המשומר בענביו הוא בלא שמרים כלל כי כולו טוב ונקי ומשומר מאליו בעודנו בענביו מפני שעומד מוימ״ב שהוא משובח הרבה מחמר טב דיתיב על דורדיי׳ כו׳, מפני שזהו בבחי׳ פנימי׳ בינה [בחי׳] יובל עילאה עולם החירות כו׳ שלא הי׳ שם שבירה כלל ואין שם פסולת כלל ונק׳ יין הטוב שמשומר ממגע נכרי כו׳). אמנם אין החיזוק הזה בא רק כשהיין

ידוע . . במ״ש בהנחל עליון גוים כו׳: **ראה תורת חיים שמות עג, ג־ד.**

ויגר מזה אך שמריה ימצו ישתו: **תהלים עה, ט.**

שו״ה מתחזק — לחזק . . חמר טב דיתיב על דורדייא: **ד: לתקן. ראה זח״ג קכח, ב. זוהר חדש שה״ש עה״פ ישקני (סד, ב). וראה ביאורי הזהר פח, ד.**

יין המשומר בענביו מוימ״ב: **ברכות לד, ב. זח״א קלה ב (במהנ״ע). סידור קב, ב ואילך. סה״מ תקס״ב ח״א ע׳ קיד (וביאורי הזהר להצ״צ כרך א ע׳ קמ ואוה״ת נ״ך ע׳ דש).**

שו״ה בשמרים — אך הם . . ועולה: **יד: אף שהן . . א: נעשה.**

שו״ה זמן — מתוק: **אה: מחזק. ד: מתקן.**

פנימי׳ בינה (בחי׳) יובל עילאה עולם החירות כו׳: **ראה יאיר נתיב במאורי אור מערכת יובל. זח״ב קפג, א. תורה אור מגלת אסתר צז, ג. לקוטי תורה ר״ה נז, ג. ס, ב. וש״נ.**

בינה . . יין הטוב שמשומר ממגע נכרי: **ראה ספר המאמרים תקס״ח ח״א ע׳ קפג. ביאורי הזהר סה, א: סו, ד. אור התורה בראשית ע׳ 138.**

(אך יין . . נכרי כו׳): **החצע״ג ניתוספו ע״פ יח.**

עומד על השמרים בפ"ע ואין מתערבים זע"ז כלל, אדרבה השמרים נופלים למטה מטה מאד כי אם מתקרבים יותר מתקלקל היין מן השמרים מן הטעם הרע וגס שבשמרים כידוע, ואדרבה כל מה שיובדל ויוברר היין מן השמרים ויוצלל ביותר כמו היין הישן כנ"ל מתחזק כחו יותר ולא יפיג ריחו וטעמו לעולם כו'. אך כשצריכים [ליקח את] היין לשתי' כמו בשולחן המלך שיין מלכות רב א"צ לשמרים כלל ויבררו אותם מה שיוכל להיות ממנו יין טוב והנשאר ממנו הגסות ביותר שרעים ומזיקים ולא יהי' לתועלת לחזק היין שופכי' אותו לחוץ כו' וד"ל.

והנמשל מכ"ז יובן למעלה בשרש נש"י שנק' כרם הוי' צבאות ובגלות מצרים א' גפן ממצרים תסיע כו', והוא מבחי' יין הטוב דבחי' בינה עילאה כמ"ש וחכך כיין הטוב, ושרש ע"ש דנוגה הוא מבחי' השמרים שביין העליון שהוא מבחי' הפסולת וגסות שביין זה ומשם יניקת אוה"ע כו', וז"ש אך שמריה ימצו ישתו כו' (כידוע דע"י חטא עה"ד נתערבה יינה בשמרי' כו' או כמ"ד גפן הי' וחוה סחטה לו מן הענבים שנק' ענבי רוש כו' שהם [בחי'] דינים קשים דגבורות קשות שמסתעפי' מחיצוניות בינה מסיבת השבירה דז"מ דתהו). וזהו ענין הגלות שגלו ישראל לבין אוה"ע כו' שמתבררים שם מן השמרים כאשר נבדל מהם בחי' הרע דק"נ ע"י יסורים ולחץ כמו וימררו את חייהם כו' וכמו ופרעה הקריב לבם לאביהם שבשמים כו', וע"י זה מתחזק כח הנשמה יותר כמשל חיזוק כח היין מן השמרים דוקא לפי שיש בהם כח חזק יותר מצד שרשם בגבו' דב"ן דז"מ דתוהו כידוע. וזהו ענין ובבואה לפני המלך שמתעלה בחי' המל' שרש נש"י למעלה אז א' עם הספר דוקא כנ"ל. והענין הוא דכאשר אין נש"י עולים למעלה כ"כ אלא הם למטה כמו שהן בגופי' בעולם העשי' שזהו כמו היין שבחבית שעומד על השמרים בבחי' הגבו' דעה"ד טו"ר להתברר בזמן הגלות כנ"ל, הרי אז צריכים לשמרים לחיזוק כח היין כנ"ל וע"כ אין דין ומשפט כלל על ע"ש דק"נ על שעבודם הקשה ועל כל פרטי מעשיהם כי דומין לשבט ורצועה

שו"ה למטה — מתקרבים יותר: **ד: היו מתערבי' יחד. ו: מתקרבים יחד. יח: הם מתערבים יחד.**

כרם הוי' צבאות . . גפן ממצרים תסיע . . וחכך כיין הטוב . . דנוגה: **ישעי' ה, ז . . תהלים פ, ט . . שיר השירים ז, י . . יח: דק"נ.**

כידוע דע"י חטא עה"ד נתערבה יינה בשמרים: **ראה שער התשובה ח"ב ד, ג. בונה ירושלים ע' פב (נדפס גם בס' מאמרי אדה"ז-הקצרים ע' רנט).**

גפן הי' וחוה סחטה לו . . ענבי רוש: **האזינו לב, לב. ברכות מ, א. בראשית רבא פי"ט, ה. זח"א לו, א. וראה ע"ח של"ח פ"ד. ספר המאמרים תקס"ב ח"א ע' קטו. סה"מ תקס"ח ח"א ע' קפג. ביאורי הזהר סה, א.**

וימררו את חייהם . . ופרעה הקריב לבם לאביהם שבשמים: **שמות א, יד [הקריב יח: נכפלה תיבה זו]. שמות רבא פכ"א, ה. פדר"א פמ"ב. וראה פירוש המילות פד, א. ביאורי הזהר צה, ג-ד. ס' מאמרי אדה"א-ויקרא ח"ב ע' תקנג.**

שו"ה השמרים — הגבו': **דז: הבירור.**

לבד כמו אשור שבט אפי שאין לרגוז על השבט המכהו כו׳, וגם לא יתכן לדקדק במשפט על דבר שאין בערכו כלל שלא יתן איש את לבו ע״ז כלל. וכך הוא ביניקת ע״ש דק״נ שמקבלים רק מן החיצוניות דחיצוניות כנ״ל כמ״ש הן גוים כמר מדלי וכשחק מאזנים כו׳ כאין ואפס כו׳. אך כאשר דין ומשפט מתעורר על נש״י שהם בבחי׳ הפנימי׳ דתו״מ בשרש מקורם למעלה מעלה והן עולים למעלה נקיים וברורים מן הסיגים בהעלותם מבירור העליון דספר זכרון הנ״ל מפני שעולים לפני המלך ממש (כמו בר״ה ויו״כ שעולים בפנימי׳ ועצמו׳ דא״ס ב״ה שבפנימי׳ הכתר והוא בחי׳ החותם דנעילה כו׳ כידוע), אז דוקא א׳ עם הספר הנ״ל להביא ולהעלות גם לע״ש דנוגה לבחי׳ ספר הנ״ל להתברר שם דהיינו לעיין בהם ולמצוא ולברר לבחי׳ הטוב שבהם כמו המסנן לשמרים עצמם כנ״ל, והם לא יוכלו לעמוד שם בבירור זה העליון מצד פחיתות ערך דרע גמור דק״נ דלא יגורך רע כו׳ ונופלים ממילא למטה בהבדלה והרחקה מבחי׳ הטוב שבקדושה וכמו ימחו מס׳ חיים ברשעים גמורים הנ״ל, מפני שהוציא כל בחי׳ הטוב מן הרע ואינו רק רע ע״ז נאמר תמותת רשע רעה ואין לו קיום כלל, וזהו ישוב מחשבתו הרעה על ראשו כו׳ וד״ל.

ואחר כ״ז יובן ענין בעתה אחישנה הנ״ל באופן אחר, דפי׳ הפשוט דבעתה דוקא אחישנה היינו בעת וזמן עלי׳ המל׳ שהיא כנ״י למטה שתעלה למעלה ותבא לפני המלך כנ״ל שהוא באא״ס שבפנימי׳ הכתר (כמו ובזה הנערה באה כו׳) אז דוקא [אחישנה] להחיש זמן הקץ דגאולה קודם שיבא זמנו והוא מפני שאז יאמר עם הספר כנ״ל שיעלו ויבואו גם ע״ש דנוגה להתברר שם כנ״ל, ולא יוכלו לעמוד שם בבירור זה כנ״ל, וממילא יפלו למטה ויכלה קיצם גם שהוא קודם זמנם כנ״ל וד״ל. אך עדיין אין זה מובן דהלא גם בכל ר״ה ויו״כ עולין נש״י בפנימי׳ הכתר כידוע בענין נעילה דיו״כ ולמה לא יחיש זמן של הגאולה מטעם הנ״ל. ועוד דעלי׳ זו דכנ״י לפני המלך ממש היינו בתשובה ואה״ר במס״נ אליו לבדו כמו מי לי בשמים כו׳ ובמעשים טובי׳ דוקא וא״כ איך אמר דזכו אחישנה דמשמע שלא בעתה, ולא זכו בעתה דוקא וה״ז היפוך גמור דודאי אם פי׳ בעתה היינו בעת הכושר שלה לעלות למעלה כנ״ל שנק׳ עת דודים כנ״ל וזהו כאשר זכו דוקא, ואיך א׳ לא זכו בעתה וזכו אחישנה כנ״ל. אך הענין הוא דבאמת מ״ש ובבואה

אשור שבט אפי . . שאין בערכו: **ישעי׳ י, ה. . בז: שאינו בערך השוה. דו: שאינו בערך חשוב.**

הן גוים כמר מדלי . . דין: **ישעי׳ מ, טו. . ב: אין דין.**

שעולים . . בפנימי׳ ועצמו׳ דא״ס ב״ה שבפנימי׳ הכתר והוא בחי׳ החותם דנעילה כו׳ כידוע: **ראה סידור קלג, א: קלה, ב. לקוטי תורה במדבר צג, ד.**

שו״ה גמורים — שהוציא . . תמותת רשע רעה: **יח: שאחר שהוציאו . . תהלים לד, כב.**

שו״ה שלה — דודים כנ״ל: **יח: דודים כו׳.**

לפני המלך א׳ עם הספר אינו ענין א׳ אלא הם ב׳ ענינים, והם ב׳ מיני בירורים דאו״י ואו״ח (כמ״ש בביאור לדרוש הנ״ל ע״פ ובבוא׳ לפני המלך ע״ש באריכות) והוא הבירור שמלמעלה למטה והבירור שמלמטה למעלה שהם ב׳ הפכים ממש כו׳. והמשל בזה בב׳ מיני בירורים שיש בכסף הא׳ הבירור הנקי דוקא כמו בורר פסולת מתוך האוכל דהיינו שמבררים את הפסולת מן הכסף שבבירור הראשון יוצא רק הפסולת הגס [שאע״פ שנבדל ונברר הפסולת הגס], עדיין נק׳ הפסולת וסיג הדק הנשאר בכסף בשם פסולת גמור בבירור הב׳, וכן מבירור הב׳ לבירור הג׳ ומג׳ לד׳ כו׳ הכל נק׳ בשם פסולת [גמור] דוקא, אלא שבבירור האחרון נק׳ פסולת דק שבדקות עד שלא ישאר רק הכסף הנקי וזך ביותר כו׳, וזהו בחי׳ הבירור שמלמטה למעלה שהולך ועולה בעילוי אחר עילוי כו׳ שהוא בבחי׳ או״ח כידוע. ואמנם הבירור השני הוא בהיפוך ממש מבירור זה והוא שמבררים לפסולת כמו פסולת וסיג שנברר מן הכסף מבררים אותו ומוציאים הכסף והטוב ממנו ומה שנשאר ממנו הפסולת מבררים אותו בפעם ב׳ והנשאר מבירור הב׳ עוד פסולת מבררים אותו פעם ג׳ וכן מג׳ לד׳ כו׳ עד הבירור האחרון שמבררים בו הפסולת הנשאר באחרונה שהוא היותר גס מכולם, ומה שלא יוכל להתברר ממנו בבירור זה האחרון זורקים חוץ לאיבוד כו׳, וזהו משל לבחי׳ הבירור שמלמעלה למטה (כמשי״ת). ולפ״ז הרי בבירור הנקי בירור האחרון הוא פסולת היותר דק שנשאר עדיין בכסף עד שיהי׳ זך ונקי בתכלית, ובבירור הפסולת הוא להיפוך שבבירור האחרון הוא שמבררים לפסולת היותר גס מכולם עד שלא נשאר בו [רק] הפסולת גמור שזורקים אותו לחוץ וא״כ ב׳ מיני בירורים הללו הן ב׳ הפכים ממש. וידוע בענין כור המצרף שהוא נעשה לפי אופן הדבר שצריכים לברר בו אם בדקות או בגסות שאם מבררים דבר דק ביותר צריך להיות מעשה המצרף דק כו׳ ואם הדבר שמבררים בו הוא גס ביותר צריך להיות מעשה המצרף בגסות, ולפ״ז יובן ממילא ההפרש בין ב׳ מיני בירורי׳ הנ״ל שבבירור הפסולת שמה שלא נברר בבירור הא׳ במצרף היותר דק יורידוהו לכור ומצרף הגס יותר ממנו לפ״ע גסות הפסולת עד שבבירור האחרון שהפסולת גס מכולן יורידוהו לכור ומצרף היותר גס כו׳ אבל הבירור נקי הנ״ל הוא להיפך שמבררים לכסף בעילוי אחר עילוי כנ״ל, א״כ מצרף לכסף הזה בבירור הא׳ הוא לפסולת הגס יותר ובירור הב׳ לפסולת היותר דק, כך עולים בבחי׳ עילוי הבירור ממצרף למצרף [דק וגבוה] יותר [נעלה] עד הבירור דק האחרון לברר לפסולת היותר דק שבכסף כו׳ ובירור דפסולת הנ״ל נהפוך הוא שיורד ונברר בירידת

ב׳ מיני בירורים דאו״י ואו״ח . . ב׳ מיני בירורים שיש בכסף: **ראה ספר המאמרים תקס״ה ח״א ע׳ תו. תורת חיים וירא קד, א ואילך. ביאורי הזהר צב, א. שער האמונה פמ״ט. שער התשובה ח״ב מה, ב. אור התורה במדבר ע׳ תתעו.**

שו״ה הפסולת — הראשון . . עדיין: **אבז: העליון . . ניתוסף ע״פ יח.**

שו״ה בעילוי — הזה . . הוא: **ניתוסף ע״פ ידי״ח . . ניתוסף ע״פ יח.**

המדריגות ממצרף למצרף גס יותר עד הבירור האחרון שהוא גס מכולם כו'. והנמשל מכ״ז מבואר במ״א שזהו ההפרש בין ביעור ובירור הרע מן הטוב בתכלית הקצה שזהו [בירור] הנשמות שנק' הזדככות הצורה עד הפסולת היותר דק שיהי' זך ונקי בתכלית כמו מי יעלה בהר ה' נקי כפים ובר לבב לגמרי אשר לא כו' וכה״ג (והוא שנק' טהרה שזהו עיקר ענין עלי' הנשמות ממדריגה למדריגה בעלותם בכל חודש ושבת כו' דהיינו מג״ע התחתון לג״ע העליון (ולפני ג״ע התחתון צריך להיות בירור הגיהנום לרע גמור), והוא ע״י נהר המפסיק שטובלים בו הנשמות כדי שע״י זה יוכלו לקבל ממדריגה העליונה דגעה״ע (שהוא העונג האלקי בהשגה דבינה שבבריאה שנבדל בערך מעונג האלקי שבמדות אהוי״ר שביצירה כו' כידוע בענין אימא מקננא בכורסיא כו'), ומג״ע העליון דבריאה עולם בהיכלות דאצי' כמו מיכאל כה״ר מקריב נשמות ע״ג המזבח דאצי' כו' ועד״ז זה יעלו עוד באצי' עד עצמות המאציל לאשתאבא בגופא דמלכא ממש כו' כנ״ל במ״ש ובבואה לפני המלך ממש כו', וכמ״ש ילכו מחיל אל חיל כו' שאין שיעור לעליות הללו ובפרט בנשמות הגבוהות כאבות ומשה ואהרן וכה״ג שנק' קדושים שא' וקדושי' בכ״י יהללוך סלה בלי הפסק לעולם כמ״ש בענין משובח ומפואר עד עד כו' כמ״ש במ״א, וכך יהי' בעלי' דנש״י יותר בימהמ״ש [ותחה״מ ועוה״ב] כו' כי ימוהמ״ש לגבי תח״ה הוא ערך כמו געה״ת לגבי געה״ע ותח״ה לגבי העוה״ב הוא כמו ג״ע העליון דבריאה לגבי האצי' כנ״ל וד״ל (וגם בעוה״ב שנק' חד חרוב עולים בעילוי אחר עילוי עוד כמא' ת״ח אין להם מנוחה [אפי'] בעוה״ב שנא' ילכו כו' כמא' אין זולתך מלכינו לחיי העוה״ב כמ״ש במ״א).

ואמנם כ״ז הוא בבחי' הבירור הא' הנ״ל שהוא מלמטה למעלה דוקא דהיינו גם מה שנברר בעולם העשי' שנק' בירור הפסולת היותר גס

מי יעלה בהר ה' נקי כפים . . וכה״ג: **תהלים כד, ג־ד . . ניתוסף ע״פ יח.**

שו״ה נהר . . דגעה״ע (שהוא . . שבמדות: **אה:** נה״ד . . **ניתוסף ע״פ ידיח.**

אימא מקננא בכורסיא: **תקוני זהר תי' ו (כג, א).**

מיכאל כה״ר מקריב נשמות ע״ג המזבח דאצי': **ראה זח״א פ, א. מנחות קי, א בתוד״ה ומיכאל (ובספר המאמרים אתהלך לאזניא ע' פג: ע״ג המזבח שבבריאה). בונה ירושלים ע' קנח (נדפס גם בס' מאמרי אדה״ז־ענינים ע' רמד). ביאורי הזהר נז, ג; עא, א; קיט, א. שער התשובה ח״ב יא, ד. תורת חיים וישב סח, ד; שמות ו, א; תרמב, א ואילך. ס' מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע' א. וש״נ. ח״ב ע' עתר.**

לאשתאבא בגופא דמלכא: **נסמן לקמן ע' רנה.**

וקדושי' בכ״י יהללוך סלה בלי הפסק: **ראה תורת חיים ויחי צה, ד; צז, ב; שמות ה, ב ואילך. שער התשובה ח״א כח, ד. לקמן ע' שכד.**

משובח ומפואר עדי עד כו' כמ״ש במ״א: **סידור מד, א. פירוש המילות עח, ב.**

ימוהמ״ש לגבי תח״ה הוא ערך כמו געה״ת לגבי געה״ע: **ראה תורת חיים שמות ט, ב; תרמה, א.**

ת״ח אין להם מנוחה: **סוף ברכות.**

אין זולתך מלכינו לחיי העוה״ב כמ״ש במ״א: **(ברכת יוצר אור לשבת). ראה בונה ירושלים סי' קכו (נדפס גם בס' מאמרי אדה״ז־מארז״ל ע' תעג. וראה בהנסמן לשם).**

עדיין אין זה כלום וצריך בירור שני בעולם היצירה כו׳ לפסולת היותר דק (וזהו שעולים הנשמות מעשי׳ ליצירה דרך עמוד א׳ שמתבטלים שם אחר הטבילה בנה״ד שזהו הכל כמצרף לכסף נקי וד״ל), וכך מיצירה לבריאה ומבריאה לאצי׳ עד רום המעלות שכ״ז נק׳ בירור אחר בירור ועלי׳ אחר עלי׳ שהוא בבחי׳ או״ח עד שחוזר למקורא דכולא כנ״ל וד״ל. אבל הנה בחי׳ הבירור הב׳ הנ״ל שהוא מלמעלה למטה היפך בחי׳ בירור זה ממש והוא שנק׳ בירור הפסולת שתחלה נברר בחי׳ הפסולת הדק ביותר כנ״ל, וכך יובן למעלה בהיות ידוע בענין שבירת הכלים דז״מ דתוהו שנפלו למטה כמ״ש וימלוך וימת כו׳ שהוא מבחי׳ גבו׳ עליונו׳ דבחי׳ ב״ן דתהו שלפני האצי׳ (ונק׳ בה״ר שלפני אדם דתיקון כנ״ל), וע״י בחי׳ השבירה שהוא בבחי׳ ס״ג דתוהו נתערבו בהן מבחי׳ הפסולת דגבו׳ עליונות שהוא בתכלית [הדקות] מאד ומה שנברר מהם ע״י שם מ״ה החדש שהוא מלך הח׳ הדר כו׳ נכלל בבחי׳ האצי׳ ונעשה בבחי׳ חשמל דנוגה דאצי׳ שמלביש לזו״נ כנ״ל, ומה שנשאר עוד מהם עדיין בחי׳ סיגים שהן יותר גסים ולא נבררו ונכללו באצי׳ ירדו עוד למטה במצרף וכור יותר נמוך, והוא בשם מ״ה דחו״ב בעולם הבריאה והן נשמות ומלאכי׳ דבריאה עד חשמל דנוגה דבריאה שרובו טוב כו׳, וכן יורד והולך מלמעלה למטה יותר מבריאה ליצירה כידוע כי מה שלא נברר מהם בבריאה נברר מהם למטה ביצי׳ במצרף נמוך יותר כנ״ל ומה שלא נברר ביצי׳ נברר בעשי׳ עד בירור האחרון בסוף העשי׳ עד בחי׳ נוגה דעשי׳ שרובו רע כנ״ל שהוא פסולת הגבו׳ היותר גס כנ״ל ונק׳ ג״כ גבו׳ קשות דשיורי הז״מ כו׳ שאין להם בירור עוד (שמסתעף מהם רע גמור דג׳ קליפות הטמאות לגמרי) עד לע״ל דכתיב ואת רוח הטומאה אעביר כו׳, וזהו שנק׳ בזוה״ק בשם מתקלא שהוא בחי׳ המדידה שמודדים בו הניצוצו׳ דתוהו למטה מטה לבא בבירורים בבירור הפסולת כנ״ל, ויש בזה נשמות ומלאכים גבוהים מאד שנתהוו מבחי׳ סיגים דגבו׳ העליונו׳ דתוהו שהי׳ כלולי׳ במאציל ונפרדו ויצא ע״י בחי׳ המתקלא הנ״ל להתברר בנשמות קין והבל שנולדו

עמוד: ראה תורה אור ק, ב (וש״נ). שער התשובה ח״א מד, ג. ביאורי הזהר עא, א. תורת חיים חיי שרה קמ, ב ואילך; שמות ט, א. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תרעו.

וימלוך וימת . . דתהו . . בה״ר שלפני אדם דתיקון כנ״ל: ראה וישלח לו, לב־לג ואילך . . ניתוסף ע״פ **יד** . . [בהמה רבה . . כנ״ל **יח:** כר]. ראה אמ״ב שער התפלין פל״ט. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תרנז ואילך.

שם מה החדש . . הד״ר: נסמן לעיל ע׳ ל.

חשמל דנוגה דאצי׳: ראה ספר המאמרים אתהלך לאזניא ע׳ כג. אמרי בינה שער הציצית פי״א. ביאורי הזהר קט, ד.

ומה שנשאר . . ירדו עוד למטה . . בעולם הבריאה . . דבריאה: [דבריאה ניתוסף ע״פ **ידיחכד**]. ראה שער האמונה פנ״א. שער התשובה ח״ב מו, א (ע״ח שמ״ב פ״ג).

בזוה״ק בשם מתקלא . . המדידה שמודדים: נסמן לעיל ע׳ כה . . **ידיח:** הירידה שיורדים.

שו״ה גבוהים — במאציל . . להתברר בנשמות קין והבל: **א:** באצי׳ . . ראה ס׳ הגלגולים פכ״א ואילך.

אחר חטא עה״ד שבקין א׳ קניתי איש את הוי׳ כו׳ וכן הבל והדורות שנסתעפו עד נח כו׳. וכה״ג כמה נשמות דאצי׳ ומלאכים דאצי׳ כמו שמע׳ ואבטליון ור״ע ור״מ וגם נשמות האבות ומשה ואהרן וכל הצדיקים ונביאי׳ בדורות הראשונים ואחרונים הגם שהיו בבחי׳ התיקון דפנימי׳ ועצמי׳ האדה״ע ירדו ג״כ למטה בגלגולים דבחי׳ טיקלא הנ״ל לברר לעה״ד טו״ר בלבושי׳ דנוגה ע״י אהוי״ר במס״נ ותו״מ כנ״ל, והוא ענין ירידת התו״מ מעולם לעולם באבי״ע עד תו׳ דעשי׳ הנגלית לנו דאין זה פלא כלל דמה שבעולם העליון עולם דתוהו נק׳ בחי׳ סיגים ופסולת כשבא לעולם שלמטה הימנו ע״י בחי׳ טיקלא הנ״ל נעשה שם בבחי׳ פנימי׳ כי אין ערך כלל לאצילות עם אורות שבעצמות המאציל וכן מחיצוניו׳ הנופל מאצי׳ נעשה בחי׳ פנימיות בעולם הבריאה כי אין ערוך כלל לנברא עם הבורא כידוע, וע״כ יכול להיות מחיצוניות דאו״כ דאצי׳ מלאכים ונשמות דבריאה (כמו מבחי׳ דומם שבעליון נעשה בחי׳ אדם מדבר בעולם התחתון כו׳), וראי׳ לזה ממה שמג׳ מיני כלים רת״ס דנה״י דז״א נעשי׳ [בחי׳] נר״נ בבי״ע כידוע). ונמצא מובן מזה עכ״פ שמבירור זה שמלמעלה למטה הוא היפך מהבירורי׳ הנ״ל שמלמטה למעלה שעולין בעילוי אחר עילוי עד רום המעלות ובבירור זה הוא בדרך ירידה מגבוה לנמוך עד למטה מטה ביותר כנ״ל וד״ל.

ובדרך כלל עיקר ההפרש ביניהם הוא שבבירור שמלמטה למעלה הוא ביעור הרע מן הטוב עד תכלית הדק שברע וכמו וסביביו נשערה מאד שמדקדק עמהם אפי׳ כחוט השערה כו׳ וכמו ענין שמים לא זכו בעיניו כו׳ שזהו בר״ה שעולים הכל בבחי׳ עילוי אחר עילוי מתחתון לעליון שכל שעולה יותר למעלה גם מה שהי׳ זך וישר בעולם שלמטה נק׳ פסולת וסיג בעולם העליון עד גם תכלית הדקות כחטא יחשב כו׳, והוא בחי׳ הבירור דגבו׳ שבחכ׳ שגם הטהור וצדיק לא יצדק שאין זה כדבעי למיעבד לפ״ע הרוממות בעצמות א״ס, דאא״ס למעלה עד אין קץ כו׳. אבל בירור הב׳ הוא תיקון ובירור דבחי׳ הטוב מן הרע מלמעלה למטה כנ״ל שזהו בבחי׳ החסדים

קניתי איש את הוי׳ כו׳ . . וכה״ג: **בראשית ד, א [כו׳: יד: ממש] . . בז: ובהבל.**

שו״ה לאצילות . . כלל . . להיות . . מלאכים: **ניתוסף ע״פ ידיחכד. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות כלל . . כלל . . א: להחיות . . למלאכים.**

דומם שבעליון נעשה בחי׳ אדם מדבר בעולם התחתון: **ראה תניא ספי״ג. אור התורה בראשית תתרצה, א.**

שמג׳ מיני כלים . . נר״ן בבי״ע: **ראה ע״ח שער השמות פ״א. קו״א ד״ה להבין מ״ש בפע״ח (קנו, ב). ספר המאמרים תקס״ח ח״א ע׳ קכ. תורת חיים שמות מא, א.**

שו״ה ביעור . . וסביביו נשערה מאד שמדקדק עמהם אפי׳ כחוט השערה: **דה: בירור . . תהלים נ, ג. יבמות קכא, ב. וראה תקוני זהר תי׳ יט (לח, א־ב).**

ענין שמים לא זכו בעיניו: **[ענין ניתוסף ע״פ יח]. איוב טו, טז.**

תכלית הדקות כחטא יחשב: **ראה גם ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תתעח־ט ובהנסמן שם.**

כדבעי למיעבד: **ראה כתובות סז, א.**

שבח״ע שיורד עד למטה מטה למצוא טוב גם בטמא ורשע שהוא פסולת הגס ביותר ונק׳ תורה של חסד דוקא שגם הטמא יטהר ורשע יצדק עד בחי׳ רע גמור שאין בו טוב כל וכלל יזרק לחוץ כנ״ל וד״ל. א״כ הרי ב׳ מיני בירורי׳ הללו הם ב׳ הפכים לגמרי ועכ״ז יוכלו להתקיים שניהם והא׳ תולה בחבירו והוא מ״ש דטהרה דוקא מביאה לידי קדושה שהוא בירור דאו״ח הנ״ל מביא וממשיך לבחי׳ הבירורי׳ דאו״י הנ״ל שנק׳ קדושה, וכמו תח״ה לפני עוה״ב כנ״ל (כמ״ש במ״א בענין כדכד שזהו שהם וישפה צ״ע וצ״ת או״י ואו״ח הנ״ל, וא׳ ליהוי כדין וכדין והוא ענין תשומע״ט יחד וכמשי״ת וד״ל).

ומעתה יובן מכ״ז שמ״ש ובבואה לפני המלך עם מ״ש אמר עם הספר הם ב׳ דברים הפכים ממש שהם ב׳ מיני בירורים הנ״ל דאו״י ואו״ח הנ״ל הנק׳ טהרה וקדושה כנ״ל, דענין עלי׳ המל׳ למעלה זהו כמו עלי׳ הנשמות מלמטה למעלה מגעה״ת לגה״ע עד רום המעלות כנ״ל והיינו עלי׳ המל׳ בחי׳ ב״ן דאצי׳ שעולה למעלה בעילוי אחר עילוי עד מל׳ דא״ס שנק׳ המלך סתם מלך מלכי כו׳ שזהו למעלה ממקור ההשתלשות דע״ס דאצי׳ כו׳ שלמעלה. גם מג״ר דכח״ב בכלל, והוא בפנימי׳ ועצמי׳ דא״ס ב״ה שלמעלה מחו״ב ורצה״ע שבתו״מ ג״כ, והו״ע התשובה דיוה״כ שעולי׳ נש״י לפני שם הוי׳ דתו״מ כמ״ש כי ביום הזה יכפר עליכם סתם ולא נזכר שם הוי׳ והוא מ״ש לפני הוי׳ תטהרו בטה״ע העצמי׳ שמשם נמשך מרעדכ״ר י״ג מדה״ר הפשוטי׳ לסליחת העונות כמ״ש אנכי אנכי מי שאנכי שנק׳ סדכ״ס ולא ידע לי׳ בר איהו כו׳ ויתגלה רק בעוה״ב הוא מוחה פשעיך למעני דוקא כו׳ וכידוע והוא להפוך גם הזדונות כזכיות כמ״ש אם יהיו חטאיכם כשנים כו׳ שזהו למעלה ממשפט התו״מ (כידוע בענין לוחות האחרונות שעלה משה בר״ח אלול וירד ביו״כ שהם מ׳ ימים כמ׳ ימים הראשונים וא׳ מה ראשונים

תורה של חסד . . הטמא יטהר כו׳: **ראה תורת חיים חיי שרה קלד, ב (ועייג״כ שם בראשית טו, א). פירוש המילות צד, א.**

דטהרה . . מביאה לידי קדושה: **ראה במשניות סוף סוטה. ע״ז כ, ב. וצע״ק. לקמן ע׳ שכח.**

טהרה . . בירור דאו״ח . . הבירורי׳ דאו״י . . קדושה: **ראה אמרי בינה שער הציצית פ׳ טו־טז, כ־כא. תורת חיים תולדות כ, ד. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ יח ואילך.**

שו״ה וממשיך — לבחי׳: **ד: לכח.**

כמ״ש במ״א בענין כדכד . . שהם וישפה . . ליהוי כדין וכדין: **ב״ב עה, א. ראה ד״ה ושמתי כדכד (הא׳) לקוטי תורה ראה כד, ד; ס׳ המאמרים תק״ע ע׳ קפה ואילך [יודפס בעז״ה לקמן בפ׳ ראה].**

שו״ה ומעתה — אמר: **ניתוסף ע״פ ידי״ח.**

שעולי׳ . . שם הוי׳ . . לפני הוי׳ תטהרו: **ראה תורת חיים תולדות כ, ד.**

אנכי מי שאנכי שנק׳ סדכ״ס: **נסמן לקמן ע׳ קמא.**

סדכ״ס ולא ידע לי׳ בר איהו: **ראה זח״ג רפח, א.**

לוחות האחרונות . . בר״ח אלול . . מה ראשונים ברצון כו׳ שהוא ברצוה״פ: **[ראשונים: יח: אלון]. ראה תנחומא תשא לא (וב״ח או״ח סי׳ תקפא). רש״י דברים ט, יח. י, י. אור התורה שה״ש ע׳ תקמו. לקמן ע׳ שלב.**

ברצון כו׳ שהוא ברצוה״פ שנקרא רעדכ״ר כך אלו ברצון. וזהו אלו״ל אני לדודי ודודי לי הרועה בשושני׳ י״ג מכילין דרחמי והיינו ע״י בחי׳ החותם שנעשה בנעילה דיו״כ כמו יבחר לנו כו׳ שהוא גם בעצם הרוממות דא״ס למעלה עד כו׳ בר״ה ויו״כ דוקא, אז דוקא נבדלו שם נש״י בבחי׳ הפנימי׳ ועצמי׳ למעלה מן הרצון והטעם כמ״ש במ״א בענין הגורלות דיו״כ שהוא איך שיפול הגורל למעלה גם מבחי׳ מקור הרצון כך יהי׳ הרצון שלמעלה מן השכל. וזהו ובבואה לפני המלך דוקא דקאי אדסמיך לי׳ כי המן הפיל פור הוא הגורל כו׳ דהיינו ברוממות העצמו׳ ממש כי קמי׳ ממש כחשיכה כאורה, אך מ״מ ובבואה לפני המלך נבחרה שם בבחי׳ הפנימי׳ ועצמי׳ וע״כ ישוב ממילא מחשבתו הרעה כו׳ והוא ענין הגורלות דיו״כ דידוע דיום כיפורים הוא כפורים כמ״ש במ״א וד״ל). וזהו דאחר בירור הא׳ דאו״ח בתשו׳ כמו וידוי דיו״כ אשמנו בגדנו כו׳ שעולה כנ״י לפני המלך ממש הוא שגורם בירור הב׳ דאו״י בבחי׳ ההמשכה והירידה דחו״ב שבכתר בהבדלה בין טו״ר ולהפוך חשוכא לנהורא כו׳ הוא ע״י תשו׳ המשכ׳ י״ג מדה״ר שנמשך ביו״כ על כל השנה כמ״ש כי עמך הסליחה למען תורא כו׳ כמ״ש במ״א.

וזה ענין א׳ עם הספר שאחר ובבואה לפני המלך בתשו׳ שלימה והוא ספר דתו׳ שבכתב שנק׳ ס׳ חיים כמ״ש כי עץ חיים היא שבה התגלות אור רצוה״ע דמצות שמלובש בחו״ב דתושב״כ ותושבע״פ שם הוא שנכתבים כל נשמות הצדיקים לחיים עליונים לאלתר מצד התקשרות אור נשמתם באותיות דס׳ החיים [הזה דג׳ קשרים הם כנ״ל, ונמצא מעלי׳ זו שעלתה לפני המלך הוא שיורדים למטה להכתב בספר החיים] (אבל נפשות הרשעים שלא עשו תשו׳ שלא יעלו למע׳ כמ״ש מי יעלה בהר נקי כפים כו׳ ולא יוכלו להכתב בס׳ החיים הזה לחיים טובים העליונים שמצד הרע שבהם יפלו וימחו מס׳ החיים בבחי׳ כרת כידוע, וגם בחי׳ הטוב שבהם לא יעלה למעלה שם אלא מ״מ יורדים למטה להתברר בפעם ב׳ וכנ״ל בבירור הב׳ בבחי׳ בירור הפסולת. והוא שמאריך אף לרשעים הרבה דורות עד שיתבררו ויתלבנו בבחי׳ בירור הטוב שבהם עד הפסולת הגס ביותר שלא יוברר מהם בחי׳ טוב כלל יאבדו ויכלו [וילכו] לחרפות ולדראון עולם כו׳ וד״ל).

אלו״ל ר״ת אני לדודי ודודי לי: **[ר״ת ניתוסף ע״פ יחכד]. נסמן לקמן ע׳ שלב.**

הרועה בשושני׳ י״ג מכילין דרחמי: **ראה זח״א א, א. לקוטי תורה ראה לג, א.**

יבחר לנו . . דא״ס: **תהלים מז, ה . . ד: דאוא״ס.**

כמ״ש במ״א בענין הגורלות . . שיפול הגורל . . כך יהי׳ הרצון . . המן הפיל פור: **ראה תורה אור קכא, א. קכג, ג. וראה לעיל ע׳ לו.**

שו״ה ממילא — הרעה . . דידוע דיום כיפורים הוא כפורים כמ״ש במ״א: **ניתוסף ע״פ יח . . ראה תקוני זהר תי׳ כא (נז, ב) ונצוצי זהר שם. תורה אור ד״ה ומרדכי יצא. שם סד״ה חייב אינש (הא׳ והב׳). הוספות ד״ה ויקח המן פ״ח.**

דתו׳ שבכתב שנק׳ ס׳ חיים . . כי עץ חיים היא שבה: **ראה גם לקמן ע׳ שלא. [כי ניתוסף ע״פ יח . . שבה: יח: כו׳ שהן]. נסמן לעיל ע׳ כא.**

אמנם הנה מבואר למעלה בענין בחי׳ טיקלא הנ״ל שגם נשמו׳ הגבוהות דאצי׳ באו בבחי׳ הבירור הזה שיורד מגבוה לנמוך והוא מבחי׳ פסולת הדק ביותר דגבורות העליונות דבחי׳ ב״ן וס״ג דז״מ דתוהו שלמעלה מבחי׳ האצי׳ כו׳, והוא שיורדים ניצוצות דכלים דתוהו הללו להתברר בבחי׳ ספר העליון הנ״ל בחו״ב דתוה״ק מלמעלה למטה בכל ציור קומת אדם והוא בבחי׳ אדם דאצי׳ ואדם תתאה דבי״ע. והענין הוא דכנ״י הן בציור קומת אדם ויש נשמות שמבחי׳ ראש ומוחין כו׳ כמו ראשי אלפי ישראל ת״ח הגדולים שבדור עד בחי׳ עקביי׳ כע״ה וכה״ג, וכך הוא בכללות דקומת אדם בכל הדורות כמו קורא הדורות מראש דא״ק כידוע, וידוע הכלל דכל שהאור גבוה יותר הכלי שלו קטן יותר כאור החו״ב שמרובה וגדול מכולם והכלי שלהם במוחי׳ קטן וקצר וכן כל הכלים שבראש כעיני׳ ואזני׳ כו׳, והאור שאינו גבוה כ״כ הכלי שלו גדול ורחב יותר כמו המדות שבלב כו׳ עד הירכיים שאור שלהם קטן יותר שהוא רק בבחי׳ נה״י לבד ע״כ הכלי שלהם רחב וגדול יותר שמתפשטים הרבה בשטח אורך ורוחב וחיותם במיעוט האור רק כח ההילוך בלבד, עד העקביים שהן נה״י שבנה״י חיותם מועט יותר והכלי גם ועב יותר. כך יובן בציור צלם דאדה״ע והתחתון הנ״ל כמו כללות נש״י למטה בדורות הנמשכי׳ זא״ז שהן בציור אדם ברמ״ח איברים כו׳ שמתחלה נמשך מבחי׳ האורות דבראש ומוחין דחב״ד להתברר בבחי׳ טיקלא הנ״ל, והם כמו נשמות דורו של משה שנק׳ דור דעה במוחין דחב״ד כו׳ ואח״כ עד דוד ושלמה שהיו דורות הללו נשמות גבוהות שהם במדות שבלב כו׳ עד אחר חורבן ב״ש ששמשו בב״ק כו׳ ועדיין הי׳ מבחי׳ ירכין כתנאים ואמוראים שהיו מבחי׳ האצי׳ שבבריאה כו׳, וכן בדורות הגאונים עד אלף הוי״ו מבחי׳ יצירה. וע״כ נמשך הגלות הזה הארוך כירכיי׳ שהכלי שלהם בבחי׳ התפשטות גדולה עד נשמות דעשי׳ בנה״י שבנה״י בבחי׳ עקביים שהכלי שלהם בגסו׳ יותר מכולם והאור מיעוט ביותר, וכן נשמות הדורות היותר אחרונים שנק׳ עקבא דמשיחא שבסוף אלף הוי״ו לפני ביאת משיח

הכלל דכל שהאור גבוה יותר הכלי שלו קטן יותר: ראה ס׳ הגלגולים פט״ז. בונה ירושלים אות סב (נדפס גם בס׳ מאמרי אדה״ז־הקצרים ע׳ רסה). ספר המאמרים תקס״ב ע׳ ג. ביאורי הזהר קלא, ד — קלב, א.

דורו של משה שנק׳ דור דעה: במדבר רבא פי״ט, ג. זח״ב סב, ב. ע״ח של״ב פ״א. שער הכללים פי״א. שעה״פ עה״פ ויוסף הורד. לקוטי תורה במדבר לז, ב. הנסמן במראי מקומות ללקו״ת עקב טז, ב (בהוצאת קה״ת תשד״מ).

עד אחר חורבן ב״ש ששמשו בב״ק: [חורבן . . ששמשו בב״ק: ניתוסף ע״פ **יח** . . **א**: ששמשו כה״ג]. ראה סוטה מח, ב. זח״א רלח, א.

כתנאים ואמוראים . . אצי׳ שבבריאה: להעיר ממ״ש לעיל ע׳ עג. ספר המאמרים תקס״ח ח״א ע׳ תכה. אור התורה במדבר ע׳ תתעד.

וכן . . הדורות היותר אחרונים שנק׳ עקבא דמשיחא: [**יח**: והן . . **יח**: עקבות משיחא (תיבת) שבסוף ניתוספה ע״פ **יח**]. תהלים פט, נב. ראה סוטה מט, ב. ס׳ הגלגולים ספ״א. תניא פ״ב. ספר המאמרים אתהלך לאזניא ע׳ לו. שערי אורה ה, א; מד, א. שער התשובה ח״ב מה, א. דרך חיים סט, ד; צ, ב. אור התורה דברים ע׳ תעט. דרך מצותיך קעו, א. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תתמד. וש״נ.

שמתבררים ויוצאי׳ נשמו׳ מבחי׳ עקביי׳ העליונים דמל׳ דאצי׳ בסוף העשי׳ (ועד״ז באדם דאצי׳ כנשמות האבות ומשה ואהרן עד שמאי והלל וכה״ג) וזהו עד דמטי רגלין ברגלין כו׳ (והן נשמות דעתה שהעיקר הוא רק בבחי׳ עשי׳ דעשי׳ שהוא מעשה המצות מצד עצמן גם בלא אהוי״ר כו׳ כמ״ש במ״א). וכ״ז נמשך ובא דרך ירידה מלמעלה למטה דוקא עד גם בנשמות היותר [גסים] כנשמו׳ דעקביים הנ״ל יורד ג״כ להתברר במתקלא הנ״ל, וגם נשמות הרשעים יתבררו ויתלבנו שם ונמצא בהם מבחי׳ הטוב כמו שרואי׳ שנמצא טוב הרבה בצדקה וכמה מצות גם בפי״ש. וכתי׳ וחשב מח׳ לבלתי ידח כו׳ ומח׳ הללו היינו בחי׳ בירור ביטקלא הנ״ל שזהו ענין הגלגולי׳ של הנשמות שיכול להיות שיהי׳ נשמה א׳ בגלגולי׳ כמה פעמי׳ עד שיוציאו ממנו בחי׳ הטוב הגנוז בו (וע״כ יכול להיות שיהי׳ רשע מוליד צדיק כחזקי׳ שנולד מאחז וכן להיפך כמנשה בן חזקי׳ כו׳). וגם נשמות הצדיקי׳ יכולי׳ להתגולל בעמקי היכלו׳ דק״נ כדי שיתבררו משם בתוס׳ רב מבחי׳ הטוב הגנוז בק״נ (כרחב״ת שזהו תיבת רחב״ת) וע״כ יתארך זמן הגלות האחרון ביותר (כי גם ק״נ מתברר והוא כל בחי׳ הטוב הגנוז בהם שנפלו מז״מ דתהו ע״י שיולידו נש״י בגופי׳ תחת השרי׳ דק״נ כידוע בענין ס״ר נש״י שהיו במצרים שעז״א ואעשך שם דוקא לגוי גדול). ואז באים גם ע״ש דק״נ להתברר בספר הנ״ל שהוא בחי׳ הטיקלא הנ״ל כי גם הם מקלי׳ מחיצוי׳ ואחוריי׳ דמל׳ דקדושה, והוא מ״ש דחוי׳ קטיר לרגלוהי כו׳ כמ״ש ואתה תשופנו עקב כו׳ (כרחב״ד שהי׳ נחש כרוך על עקבו כו׳) וכאשר נתברר בחי׳ עקביי דמל׳ דקדושה כנ״ל אז באים גם הם לידי בירור הטוב שבהם אע״פ שנוגה דעשי׳ רובו רע אבל מיעוטו טוב כו׳ (ואע״פ שגם בחי׳ הטוב שבנוגה כחסד לאומים כו׳ וכה״ג ואינו בערך חיצוניות דטוב דקדושה (כמצות דפושעי ישראל כו׳) מ״מ נברר

עד דמטי רגלין ברגלין . . דעתה שבעיקר: [**יח: היותר אחרונים והעיקר**]. **זח״ב רנח, א. וראה מק״מ שם ועמה״מ טו, ג; לז, ב־ג. ס׳ הגלגולים ספ״א. שער התשובה ח״ב מו, ג. שער האמונה ספ״מ. ספר מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תתמה. וש״נ.**

שו״ה שנמצא — בפי״ש: **ידיחכד: בפ״מ [בפועל ממש].**

שיכול להיות שיהי׳ נשמה א׳ בגלגולי׳ . . שיהי׳ רשע מוליד צדיק: [**נשמה ניתוסף ע״פ יח**]. **ראה ס׳ הגלגולים פ״א ופ״ד.**

להוציא הטוב הגנוז . . רחב״ת: **ראה לקוטי תורה להאריז״ל פ׳ וישלח עה״פ והארץ גו׳ רחבת.**

שיולידו נש״י בגופי׳ תחת השרי׳ דק״נ כידוע בענין ס״ר נש״י שהיו במצרים: **ראה תורת חיים שמות נה, ב: שלה, א. ביאורי הזהר קלו, א. ספר המאמרים תקס״ח ע׳ עו.**

שו״ה נש״י — במצרים . . ואעשך . . לגוי גדול: **יח: בגלות מצרים . . לשון הכתוב לך יב, ב. וראה ויגש מו, ג. תבוא כו, ה.**

דחוי׳ קטיר לרגלוהי: **ראה תקוני זהר עב, א. ביאורי הזהר קל, ד. פירוש המילות מד, ג.**

ואתה תשופנו עקב . . כרחב״ד שהי׳ נחש כרוך על עקבו: **בראשית ג, טו . . נסמן לעיל ע׳ מא.**

שו״ה ואינו . . דטוב . . דפושעי ישראל: **יד: אינו . . ד: הכלי. יח: הכלים דטוב . . יח: תפילי׳.**

נברר מהם . . ונעשה לבוש טוב . . כמו מה יפו פעמיך: **ראה ד״ה מה יפו בלקוטי תורה שיר השירים (מג, ב) ובדרך מצותיך (קעה, ב).**

מהם גם הטוב ההוא ונעשה לבוש טוב לרגלי המל׳ כמו מה יפו פעמיך בנעלים כו׳ (וכעניַן חנוך הי׳ תופר מנעלים לשכינה כו׳ דכתנות אור באל״ף הוא מטוב שבנוגה דנשמות ובע׳ זהו כמו הנעל). ויובן זה ע״ד דוגמא בבירור דנשמה בגוף נה״א ונה״ב דידוע דשרש נה״א מבחי׳ מ״ה דאדם דאצי׳ שהוא בצלם אלקי׳ ממש והבירור שבה אינו רק מאיזה שמץ תערובות פסולת דק מאד בתכלית כמו בחי׳ גסות וישות בהתנשאו׳ עצמו מאד כמו ויגבה לבו בדרכי הוי׳ או בחי׳ לגרמי׳ כדי שיהי׳ קדוש ומקבל שכר כו׳, והבירור הוא שיבא לבחי׳ ביטול ממש לאין בתכלית ויבורר הפסולת הדק הנדבק בו שיכול להסתעף מזה רע דק״נ שהן יסורי׳ של הצדיקי׳ בעוה״ז ומרירות הנשמה בתשו״ע או תו״מ שנק׳ ספר כנ״ל. אבל נה״ב ששרשו מבחי׳ נוגה דעשי׳ דגם שמתבררת מן הרע שבה היינו מרע גמור בפ״מ דגם בחי׳ הטוב שבה בהתפעלות לב בשר בהתלהבות וכוונה שלימה בתפלה מעורב טו״ר ממש שהוא הגסות ממש והשקר והחן לגרמי׳ כמו למען שמי יכבד ה׳ כו׳ וכה״ג, וגם המצוה שעושה מעורב ברע ושקר להתייהר כמדות הטובו׳ הטבעי׳ להתחסד עם הבריות שהוא להתפאר כחסד דישמעאל כו׳. וא״כ אין ערך כלל לבירור דנה״ב עם בירור דנה״א כו׳ כערך בירור פסולת הגס ביותר לבירור הנקי ביותר מפסולת הדק ביותר כנ״ל, א״כ בשעה שהנה״א מתברר בתפלה או ביסורים של אהבה וע״י תו״מ אין מקום כלל לבירור דנה״ב שעומדת במקומה בלי בירור כלל כי אין ערך כלל ביניהם, ועכ״ז מאחר שהנה״א מלובשת היא בנה״ב כאור בכלי וצורה בחומר ע״כ בגמר הבירור דנה״א בעמקות הרצון האלקי בדביקות והתקשרות אמיתית, באה״ר בתענוגים להתענג על ה׳ ולהתפשט מכל רצון זר מכל וכל בלי שום תערובות פסולת

חנוך הי׳ תופר מנעלים לשכינה: בנוסח זה מובא גם בתורת חיים שמות רכא, ב (וראה שם עג, ב. בביאורי הזהר קמח, ג [מ״מארז״ל״]). מובא במג״ע עה״ת בראשית נז, ג. עמה״מ קג, ד [״ואמרו חכמים ז״ל במדרש״]. בספרי הרמ״ע: עש״מ מא׳ אכ״ח ח״ג סי׳ כב (עיי״ש); פה״ר שכ״ב פ״ב; מא׳ מעין גנים כ, ב; שפת אמת לב, א. ס׳ מאמרי אדה״ז-פרשיות התורה ח״א ע׳ נא ובהנסמן לשם.

מנעלים לשכינה . . ובע׳ . . הנעל: **ד:** מנעלים לשבע נערות [ראה זח״ב רס, ב]. **אב:** בי״ע . . **יח כד:** ובעיי״ן . . **ידיחכד:** עור הנעל כו׳.

דכתנות אור . . מטוב שבנוגה . . כמו הנעל: ראה בראשית רבא פ״כ, יב. תקוני זהר י, ב; צב, ב. ראה תורה אור ה, ב. תורת חיים שמות יא, א; תלט, ב. וראה גם לקמן ע׳ קטו.

שו״ה בבירור — בגוף . . דשרש . . שהוא: **יחכד:** וגוף . . **ד:** שיש . . ניתוסף ע״פ **ידיחכד.**

שו״ה דק — בהתנשאו׳ . . ויגבה לבו . . ומקבל . . והבירור . . ממש: **דו:** בהרגשת . . דברי הימים-ב יז, ו . . **יח:** או לקבל . . **ב:** והבירור הב׳ . . **יח:** מיש.

שו״ה שמתבררת — דגם . . שבה . . וכוונה שלימה: **יח:** וגם . . ניתוסף ע״פ **יח** . . **א:** וכוונה שבלב. **ב:** ובינה שלימה.

שו״ה שהוא — והחן . . ה׳: **יח:** ורק . . ניתוסף ע״פ **ידיח.**

שו״ה במקומה — ביניהם: ניתוסף ע״פ **יח.**

בגמר הבירור דנה״א . . אבל כ״ז שלא נגמר בירור דנה״א . . אין מקום עדין לפעול בנה״ב: ראה תורה אור צו, ב-ג.

אפי׳ דק שבדקות שנק׳ בר לבב כו׳ אזי גם התפעלות הנה״ט בלב בשר בחום הטבעי׳ מתברר ממנו בחי׳ הטוב והאמת שבה, שיופשט מרצון הטבעי החומרי שיהי׳ גם הוא לה׳ לבדו וימאס בהבלי עוה״ז לעקור רצונו׳ זרות לגמרי כידוע לעובדי ה׳ בתמים כו׳, אבל כ״ז שלא נגמר בירור דנה״א באמתית החפץ והרצון האלקי מצד אור נשמתו שנמשכת לשרשה כו׳ אין מקום עדין לפעול בנה״ב היפוך רצון הטבעי כו׳ וד״ל. וזהו האות והסימן לבירור היפה דנה״א בק״ש ותפלה כאשר גם הנה״ט באה בבירור האמיתי והוא מה שימצא בה יותר הפסולת שלא יוכל לברר ויפול למטה ונפרד מן הטוב שבה וכמו אחרי הפרד לוט מעמו שזהו אחוריי׳ דמל׳ דאברהם כו׳ אבל קודם הבירור האמיתי מעורב טו״ר יחד אמת ושקר כו׳. וזהו שא׳ ר״ע מתי יבא לידי ואקיימנה במס״נ הגופני דוקא, וכן ריב״ז לא ידע באיזה דרך מוליכין אותו אע״פ שנשמתו הי׳ בתכלית הטוב אך לא ידעו בנה״ב שלהם אם נברר בתכלית להפריד הפסולת לגמרי כו׳ כי לא יגורך רע כו׳ כנ״ל וד״ל.

ומכ״ז יובן בדוגמא למעלה בדרך כלל ג״כ בבירור דבחי׳ טיקלא הנ״ל דגם הרשעי׳ דק״נ באים בבירור הטוב שבהם כמו הנה״ב באדם בבירור הפסולת הגס כנ״ל, ואמנם זהו דוקא לאחר שנגמר ונשלם בירור העליון דנש״י למעלה מכל פסולת דק מאד מראש לרגל דהיינו בחי׳ נש״י דעקבו׳ משיחא כו׳ אז נסקרי׳ גם ע״ש דק״נ ונפשות הרשעים לבוא בבירור לפי ערכם והרע הגמור שבהם שא״א להתברר מהם נופל ויוצא לאיבוד וימחו מספר החיים כנ״ל כמ״ש ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי כו׳ וכן בפרוח כו׳ להשמדם וכה״ג, אבל כ״ז שנש״י לא נגמר הבירור שלהם לא יש מקום לבירור החיצוני׳ דק״נ כלל כי אין ערוך כלל ביניהם, ועכ״ז הא בהא תליא ומיד אחר הבירור דנש״י כמו ביו״כ באים גם הם לבירור הטוב כו׳. וזהו א׳ עם הספר אחר ובבואה כו׳ ואם לא עלתה אסתר למעלה אין חוששים לחיצוני׳ דק״נ כלל וכמשל הנה״ב כנ״ל כי אינם בערך וסוג הזה כלל. ובאמת

אחרי הפרד לוט מעמו . . דמל׳ דאברהם: **לך יג, יד . . לעיל ע׳ מו . . ב: דמל׳ כו׳. דו: דמ״ה דאברהם.**

שא׳ ר״ע מתי יבא לידי: **ברכות סא, ב. וראה ספר המאמרים תקס״ב ע׳ יג. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תרכז וש״נ; במדבר ח״א ע׳ עט.**

ריב״ז לא ידע באיזה דרך . . אע״פ שנשמתו: **ברכות כח, ב. ראה לקוטי תורה ויקרא נ, ד. סידור רפח, ב. שער האמונה פכ״ז. ביאורי הזהר קיא, א. אור התורה במדבר ע׳ א׳נט (בשם אדה״ז); כרך ו ע׳ א׳תרצז; נ״ך ע׳ תקע. מאה שערים כו, א [נדפס גם בס׳ מאמרי אדה״ז־מארז״ל ע׳ לא. וראה בהנסמן לשם]; לו, א [נדפס גם בס׳ מאמרי אדה״ז־הקצרים ע׳ תפד ואילך]. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תקנז. וש״נ. ולהעיר מקצורים והערות לתניא ע׳ מו־מז וספר המאמרים תקס״ח ח״א ע׳ שסג.**

שו״ה ומכ״ז — דגם הרשעי׳ דק״נ: **ד: דגם הרע שבקליפו׳ שבק״נ. יח: שגם הרע דק״נ.**

שו״ה דנש״י — בחי׳ נש״י: **יח: עד בחי׳ עשי׳.**

בפרוח כו׳ להשמדם: **תהלים צב, ח. ראה פירוש המילות פג, א ואילך.**

מ״ש א׳ עם הספר קאי בכנ״י לאחרי העילוי שלה ואז יבואו גם הם בספר וכאשר נתבררו גם הם מן הרע יוכלו ליכלל גם הם בקדושה האלקי׳ וכמו לע״ל שיהפוך אל עמים שפה ברורה כו׳ וכתיב במשיח ונהרו אליו כל הגוים כו׳ וראי׳ מע׳ פרי החג לע״ש דק״נ במקיפי׳ דסוכות אחר יוה״כ דוקא כמ״ש במ״א.

ומעתה יש להבין במא׳ הנ״ל דזכו אחישנה לא זכו בעתה כו׳ דלפי המבואר למעלה בענין ובבואה לפני המלך א׳ עם הספר שהם ב׳ מיני בירורים דאו״ח ואו״י הנ״ל והגם שהם ב׳ הפכי׳ הא בהא תלי׳ דוקא כנ״ל, והוא טהרה שמביאה לידי קדושה כו׳, הנה בזה יובן כללות ענין ר״ה ויו״כ וסוכות עד ש״ע כמבואר למעלה, דבר״ה זהו בחי׳ העלאה דאו״ח דוקא עד ביו״כ א׳ לפני הוי׳ ממש תטהרו כנ״ל, והרי א׳ תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגינו שזהו ר״ה שנק׳ כס״א כס א׳ שעולה ברוממות העצמות ממש ונק׳ המלך הקדוש והמלך המשפט כו׳. ועכ״ז נמשך מהעלאה זו דוקא בחי׳ ההמשכה דמקיפי׳ דסוכות כמ״ש ליום חגינו כו׳ והוא ע״י י״ג מדה״ר דרעדכ״ר שנמשך ביוה״כ כמ״ש למעלה ומבואר במ״א, ומסוכות וש״ע נמשך על כל השנה המשכה דתו״מ וכל גילוי אלקו׳ דאהוי״ר לכללות נש״י כידוע. וזהו כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב וידוע דחוקי׳ ומשפטים הם המצות שזהו חק ומשפט הכללי שנמשך בר״ה ויו״כ על כל השנה דוקא, וז״ש כי חק לישראל דוקא לנשמות כמו שהן בשרשן חקוקי׳ בס׳ החיים בתו׳ שלמעלה דישראל מתקשראן באורייתא בסתים וגלי׳ כנ״ל, ומשפט לאלקי יעקב נשמות שבגופי׳ להיות הבירור דעה״ד טו״ר בפ״מ, והכל מטעם הנ״ל בענין א׳ עם הספר שזה כאשר הובררו נש״י בס׳ החיים לטוב ולזכות כמו בזכות מכריע העוונות, והוא ע״י שעלתה כנ״י תחלה לפני המלך עצמו בתשו״ע ותשו״ת בוידוי ועינוי דיו״כ כמ״ש ועניתם את נפשותיכם כו׳ ממשיכי׳ עי״ז י״ג מדה״ר העליוני׳, ע״כ נק׳ חק לישראל דוקא ומשפט לאלקי יעקב שזהו הכח ועוז לישראל על כל השנה בהמשכת התו״מ שנק׳ חק

מע׳ פרי החג לע״ש דק״נ . . אחר יוה״כ דוקא כמ״ש במ״א: **ראה תורה אור לד, ב. תורת חיים שמות שלט, ב.**

שו״ה ומעתה — במא׳: **א: בטעם.**

תקעו בחודש . . ר״ה שנק׳ כס״א כס א׳: **תהלים פא, ד. ר״ה ח, סע״א. ראה ספר המאמרים תקס״ח ח״א ע׳ תכא (ואור התורה דברים ע׳ א׳שמו). תורת חיים שמות שלט, ב.**

המלך הקדוש והמלך המשפט: **ברכות יב, ב. וראה עטרת ראש ע׳ 13 ואילך.**

ומסוכות וש״ע נמשך על כל השנה: **ראה לקוטי תורה דברים פד, ב.**

כי חק לישראל דוקא לנשמות . . ומשפט לאלקי יעקב בנשמות שבגופי׳: **[דוקא א: הוא ומשפט דוקא. יחכד: הוא דוקא]. ראה עטרת ראש ע׳ 45.**

שו״ה בזכות — ע״י . . עצמו: **ניתוסף ע״פ יחכד.**

ומשפט כנ״ל וכמ״ש ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל דוקא וכן משפט וצדקה ביעקב אתה עשית וכה״ג, והוא מטעם הבחירה העליונה שנבחרו ישראל ויעקב למעלה מעלה בפנימי׳ ועצמו׳ דאא״ס ב״ה ממש למעלה מן הרצון לגמרי כמ״ש יבחר לנו כו׳ הבוחר בעמו ישראל כו׳ (כנ״ל בגורלות דיוה״כ כו׳), שזהו ובבואה לפני המלך כו׳ ע״כ נמשך ונבחר התו״מ שנק׳ חק ומשפט למעלה שיוברר בהם נש״י שזהו א׳ עם הספר שיצאו זכאי׳ שם ג״כ והוא בחירה ובירור הב׳ דאו״י הנ״ל שהוא הבחירה ובירור שע״י החכ׳ ודעת דתו״מ כמו כי יעקב בחר לו י״ה כנ״ל וד״ל.

וזהו אני לדודי ודודי לי כו׳ [אני לדודי] זהו בחי׳ עלי׳ דכנ״י שהוא בחי׳ המל׳ בבחי׳ או״ח עד עצמו׳ א״ס ב״ה בר״ה ויוה״כ כנ״ל, ודודי לי זהו בחי׳ ההמשכה דאו״י דתו״מ מלמעלה למטה בכנ״י וכ״ז ע״י שרועה בשושנים שהן י״ג מדה״ר דיו״כ כנ״ל, ואל תקרי שושנים אלא ששונים שהן התו״מ כי גם י״ג מדה״ר דרעדכ״ר נמשך ע״י לוחות האחרונות שירד ביו״כ להיות אל רחום וחנון כו׳ (שהוא תשו״ע ישוב ירחמינו כו׳ ע״י תשו״ת כמ״ש בסידור). וזהו אני לדודי ועלי תשוקתו בבחי׳ מקיף שהן מקיפי׳ דסוכות שנק׳ צילא דמהימנותא כמ״ש ה׳ צלך וכידוע, וכתיב ועלי תשוקתו שזהו בש״ע דוקא שהוא בחי׳ הקליטה שהוא בבחי׳ או״פ בכלי דוקא כידוע, ומש״ע וש״ת נמשך על כל השנה כנ״ל כמ״ש כי חוק לישראל הוא משפט כו׳ וכמ״ש במ״א וד״ל. וזהו ענין טהרה וקדושה בכלל דטהרה מביאה לידי קדושה כנ״ל שהן ב׳ מיני בירורי׳ הנ״ל הא׳ בירור הרע מן הטוב בתכלית בנשמות שזהו בירור הפסולת הגס תחלה כמו שעולי׳ הנשמו׳ מבירור הפסולת הגס דלבושי׳ צואי׳ דגיהנם מרע גמור תחלה ואח״כ עולי׳ לגעה״ת, וכן מגעה״ת לג״ע העליון יש בירור שני במצרף דק ביותר לפסולת הדק ביותר שהוא נה״ד כו׳ כנ״ל כך עולי׳ בעלי׳ זו למעלה מזו ממצרף למצרף גבוה ונעלה יותר [עד בירור הפסולת היותר דק כו׳ בבואה לפני המלך עצמו שסביביו נשערה מאד אפי׳ כחוט השערה ממש וכך הוא בענין עלי׳ דנש״י בר״ה] בתחלה ביעור הפסולת

ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל: **תהלים עח, ה.**

משפט וצדקה ביעקב אתה עשית: **תהלים צט, ד.**

שו״ה ישראל — דאא״ס: **ד דא״ס.**

שו״ה המל׳ — א״ס: **א: אוא״ס.**

ואל תקרי שושנים אלא ששונים: **שבת ל, ב. וראה לקוטי תורה דברים לב, ד; לג, ד.**

י״ג מדה״ר . . נמשך ע״י לוחות האחרונות: **ראה גם לקמן ע׳ שלב.**

מקיפי׳ דסוכות שנק׳ צילא דמהימנותא: **זהר אמור קג, א — קד, א (וראה זהר תצוה קפו, ב). סידור רנז, א.**

בש״ע . . בחי׳ הקליטה . . או״פ בכלי כידוע: **ראה פע״ח שער הלולב פ״ח. לקוטי תורה דברים פח, ד; צא, א. אור התורה דברים ע׳ א׳תתכד.**

הגס שהוא תשובה תתאה בלב נשבר ונדכה בוידוי שאו׳ אשמנו עד תעבנו כו׳ סרנו כו׳ ואח״כ עולי׳ יותר בבירור הרע היותר דק בבחי׳ תשו״ע דעשי״ת שאו׳ ממעמקים קראתיך ה׳ עד יוה״כ שעולי׳ בתכלית העילוי ששם שמים לא זכו בעיניו כו׳ וסביביו כו׳, וזהו ובבואה לפני המלך מלך הקדוש כו׳ וכמ״ש לפני ה׳ תטהרו שזהו טהרה עילאה שלמעלה מן הקדושה והוא ענין הבהקת האור בעצם כמו שהוא במהו״ע ית׳ ממש שהוא מקור כל קדושה והוא יו״כ שנק׳ קדוש ה׳ מכובד שמעין עוה״ב ממש כו׳ (כמ״ש במ״א בענין כי בענן אראה כו׳) ואז א׳ עם הספר שזהו בחי׳ בירור שני דאו״י שנק׳ קדושה (והוא בחי׳ המשכת הקדושה עליונה שנמשך בתו״מ כמו אשר קדשנו במצותיו כו׳ כנ״ל כמ״ש כי חק הוא) וגם המשכו׳ י״ג מדה״ר נק׳ קדושי׳ שזהו בחי׳ י״ג ת״ד דכה״ר כידוע שז״ש כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן כו׳ עד שנמשך למטה ממש לסלוח העון והחטא בפ״מ להיות נושא עון ועובר על פשע כו׳ שזהו לטהר גם את הטמא ולהצדיק לרשע ע״י מעט טוב שנמצא בו שנק׳ תו׳ של חסד כנ״ל והוא בחי׳ בירור הפסולת שהוא למצוא ולהוציא הטוב הגנוז ברע כו׳ עד קצה האחרון כו׳ עד שלא ישאר רק הפסולת הגס ביותר שאין בו טוב כלל שנזרק לחוץ כנ״ל, ומבואר למעלה שבבירור זה הנק׳ בירור הפסולת תחלה נברר הפסולת הדק ביותר במצרף הדק ביותר כמו פסולת הדק שבגבו׳ עליונות דז״מ דתוהו כו׳ ואח״כ יורד מלמעלה למטה עוד לברר הפסולת הגס ממנו במצרף נמוך וגס ממנו כו׳, לכן יורד למטה ממצרף למצרף נמוך עד בירור הפסולת הגס ביותר דק״נ דעשי׳ כו׳ [שזהו מאצי׳ לבריאה ומבריאה ליצי׳ עד נוגה דעשי׳ שרובו רע כו׳ והוא בחי׳ הטיקלא הנ״ל שיורדת עד למטה מטה מלפני האצי׳ עד בחי׳ העקביי דעשי׳ כו׳] לברר גם לטוב שברע הגס ביותר והוא ענין הזדככות החומר הגופני שמק״נ בנה״ב ג״כ כנ״ל, והיינו ע״י המשכת הקדושה דאו״י שנמשך עד למטה ממש כנ״ל.

וזהו ענין א׳ עם הספר שהוא ס׳ החיים דתו׳ העליונה שלפני האצי׳ בחכה״ק דעצמו׳ א״ס ממש כמ״ש אז ראה ויספרה הכינה גם חקרה דתו׳ קדמה לעולם אלפי׳ שנה כמ״ש ואהי׳ אצלו אמון אומנא כו׳ ונק׳ חכ׳ הברורה מכבר ואח״כ ירדה למטה באבי״ע שזהו חו״ב ומו״ד כו׳. וזהו מ״ש

יו״כ שנק׳ קדוש ה׳ מכובד שמעין עוה״ב . . כי בענן אראה: **שבת קיט, א. זח״ב מז, א. ראה עטרת ראש שער יוה״כ סעיף א־ב; ז.**

יגמה״ר . . י״ג ת״ד . . כשמן הטוב: **ראה לקוטי תורה דברים יד, א. ביאורי הזהר סד, ג. שערי אורה מב, א.**

שו״ה פשע — מעט הטוב: **ב: מע״ט.**

שו״ה בחי׳ — עד: **ניתוסף ע״פ יח.**

הכינה בחו״ב דאצי׳ וחקרה במדות דאצי׳ והיינו מו״ד בבריאה ויצי׳ דהיינו תושב״כ ותושבע״פ עד תו׳ הנגלית בעולם העשי׳ שניתן לאדם בסוף מעשה לברר ולהבדיל בין טו״ר בפ״מ שזהו כמו בירור הפסולת הגס ביותר כי גם שעיקר התו״מ אינו רק להבדיל בין טו״ר וטו״ט ולא להפוך הטמא לטהור ורע עצמו לטוב כנודע, מ״מ הרי הבדלה זו [אינה] רק לרע וטמא גמור שאין בו טוב כלל שלא יכול לברר שילך לאיבוד כמו ואת רוח הטומאה אעביר כו׳ וכן ימחו מס׳ חיים כנ״ל וד״ל. ועז״א ויאמר לאדם דוקא שהוא אדם חיצוני נשמה בגוף גשמי דק״נ הן יראת ה׳ היא בועשה טוב היא ח״ע דס׳ העליון וסו״מ גמור בינה עילאה דנתב״ס דוקא כנ״ל. וזהו בחי׳ בירור דטיקלא הנ״ל שיורד גם למטה מטה ביותר לברר גם לק״נ דעשי׳ ונק׳ תו׳ של חסד לטהר גם לטמא ע״פ תשו׳ וי״ג מדה״ר כנ״ל שג״ז נמשך ע״פ התורה והוא מ״ש יתבררו ויתלבנו הרשעים כו׳, שזהו בכל ר״ה ויו״כ שגם הקשב״ק יתעורר בתשו׳ מחמת י״ג מדה״ר הנ״ל וגם הרחוק נעשה קרוב והטמא יטהר כו׳ לפי שבעשי״ת א׳ בהיותו קרוב מטעם המשכו׳ דקדושה העצמי׳ ממש למטה מטה כמ״ש אנכי אנכי מוחה פשעיך למעני כנ״ל עד שזדונות עצמן נעשו כזכיות וד״ל. וזהו ג״כ ענין תשומע״ט בכלל שהן בחי׳ או״ח ואו״י דב׳ בירורי׳ הנ״ל, ותשו׳ דיו״כ קודם למע״ט שנמשך בסוכות וש״ע משום דהא בא תליא דוקא דאם אין עלי׳ המל׳ בר״ה ויו״כ לפני המלך בתשו׳ שלימה עד שנבחרו בעצמו׳ המאציל למעלה מן הרצון וחכ׳ לא יוכל להיות ההמשכה דתו״מ בספר הנ״ל שהוא בירור שבחו״ב כנ״ל (והוא ענין כדכ״ד כדין וכדין כנ״ל שהם שוהם וישפה, אך תחלה צ״ל בחי׳ הטהרה דאו״ח שהוא ישפה בחי׳ צ״ת בעלי׳ המל׳ למעלה ואח״כ הקדושה דאו״י דתו״מ שזהו שה״ם אותיות מש״ה בחי׳ צ״ע יוסף ומשה). וזהו יפה שעה א׳ בתשו׳ ומע״ט בעוה״ז מכל חיי העוה״ב דהיינו המע״ט שאחר התשו׳ דוקא שזהו בירור דאו״י דתו״מ אחר העלאה דאו״ח בתשו׳ הוא בירור הנקי כמו מי יעלה בהר ה׳ נקי כפים בפו״מ בירור הפסולת הגס מרע גמור ואח״כ בר לבב אשר לא נשא לשוא נפשו כלל בעלי׳ הנשמות בעא״ע כנ״ל, אז ישא ברכה מאת ה׳ בהמשכה דברכת

הכינה בחו״ב דאצי׳ וחקרה במדות דאצי׳: **להעיר מלקוטי תורה דברים עא, ג. תורת חיים לך פ, א. אור התורה שמות ע׳ א׳תתקנא־ב.**

שו״ה נשמה — דק״נ . . דס׳: **ד: דזו״נ . . יח: דכתר.**

בכל ר״ה ויו״כ שגם הקשב״ק יתעורר בתשו׳ מחמת י״ג מדה״ר: **ראה קו׳ ההתפעלות נ, ב. תורת חיים שמות תקמו, ב (ולהעיר משער התשובה ח״א כט, ד: נד, ד. ח״ב סא, א. שערי אורה מה, א — ועיי״ש בקו׳ ההתפעלות בהערה).**

שו״ה שבעשי״ת — ממש: **ניתוסף ע״פ יח.**

שו״ה דאם — שנבחרו . . שבחו״ב: **ב: שנבררו. ד: שנתאחדו. יח: שיובררו . . ב: שבחכ׳. ד: שבין טו״ר.**

שה״ם אותיות מש״ה: **ראה גם תורת חיים שמות תקכה, א (ואור התורה דברים ע׳ עז). ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תקעז. ד״ה ושמתי כדכד (סה״מ תק״ע ע׳ קפה), יודפס בעז״ה לקמן בפ׳ ראה.**

המצות וצדקה [שזהו יב״ק דמצות] שזהו בירור הב׳ דאצי׳ מלמעלמ״ט כו׳ והוא התכללות דאו״ח ואו״י יחד דוקא, וזהו ואולך אתכם קוממיות ב׳ קומות וז״ש ולציון יאמר איש ואיש יולד בה צ״ע וצ״ת כו׳, אבל תשובה דאו״ח בלי מע״ט שזהו בבואה לפני המלך בר״ה ויו״כ למעלה בבירור הפנימי׳ העליון ולא ירד למטה בס׳ החיים בבירור דאו״י בתו״מ לא יועיל כלום לפי שלא נתברר הטוב שיש ברע בנוגע דבי״ע למטה כנ״ל, וכן בהיפוך מע״ט בלא תשו׳ לא יועיל מאחר שלא בא לפני המלך בבירור הפנימי׳ שלמעלה מן הרצון וחכ׳ שבתו״מ בתכלית הבירור הנקי הנ״ל הגם שיצאו זכאים בבירור השני דאו״י בתו״מ למטה בעולם העשי׳ לא יאיר מעצמו׳ ופנימי׳ דא״ס ב״ה למטה כמו שהוא למעלה ממש רק ע״י לבושי׳ והעלמות משום דהבדלה בין טוב לרע שע״י החכ׳ לא יוכל לברר לרע גמור שיכלה לגמרי או שיהופך לטוב לגמרי כ״א ע״י התשו׳ דוקא שנק׳ טהרה שמביאה לקדושה דעוה״ב. וע״כ יפה שעה א׳ בתשומע״ט בעוה״ז יותר מכל חיי העוה״ב שאינו רק בחי׳ הקדושה דמצות לבד כידוע וד״ל.

וזהו ענין מלכיות זכרונות ושופרות דר״ה שזהו הכל בחי׳ עלי׳ דכנ״י למעלה בבחי׳ או״ח דתשו׳ בוידוי הנ״ל, וא׳ אמרו לפני מלכיות שתמליכוני עליכם כו׳ שזהו ענין קעמ״ש בביטול הרצון הזר לאכפיי׳ לס״א בתשו׳ בפו״מ ומצד שרש נש״י [למע׳] במל׳ דא״ס בבחי׳ הפנימי׳ ע״כ א׳ שתמליכוני עליכם דוקא כמ״ש ותרועת מלך בו דוקא כמ״ש במ״א (וכאדה״ר שקיבל עליו עומ״ש וא׳ ה׳ מלך גיאות כו׳), וזכרונות הוא עלי׳ הב׳ דנש״י בשרשם הראשון בפנימי׳ ועצמיו׳ שנק׳ זכרון הברית כמו שנבחרו ברוממו׳ העצמו׳ דוקא, והן י״פ דזכרונות כו׳ שהוא רק הבדלת הפנימי׳ מן החיצוניות למעלה מן הרצון והטעם כמו זכרתי לך חס״נ דוקא וכה״ג כמ״ש במ״א. וא׳ ובמה יעלה זכרונכם לפני לטובה בשופר דוקא שזהו בחי׳ [התגלות] הפו״ע דתענוג הפשוט שנק׳ שעשועי המלך בעצמותו ממש כמ״ש במ״א, וכ״ז הוא בדרך עלי׳ בעצמו׳ ממש ואח״כ כאשר באה לפני המלך א׳ עם הספר שזהו בחי׳ הירידה מעליון לתחתון לבירור הב׳ דאו״י בתו״מ שנק׳ חק ומשפט עד שלא הביט און ביעקב כו׳, וגם הזדונות נעשו כזכיות ע״י י״ג מדה״ר ונכתבו

שו״ה המצות — וצדקה. . דאצי׳: **ד: דצ״ג. . יח: דאו״י.**

יב״ק דמצות: **ראה שער היחוד פ״ל. תורת חיים וישלח נה, ב־ג (ובמש״נ בלקוטי תורה ברכה צג, ד). ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תתיב.**

שו״ה טוב — החכ׳. . דמצות: **א: התו״מ. . ד: דעצמיות.**

אמרו לפני מלכיות. . בפו״מ: **ר״ה טז, סע״א. . ד: וסו״מ. יד: בסו״מ בפו״מ.**

ותרועת מלך בו. . וכאדה״ר שקיבל עליו עומ״ש וא׳ ה׳ מלך גיאות: **בלק כג, כא. . תהלים צג, א [גיאות ניתוסף ע״פ יד]. פדר״א פי״א, וראה פיה״מ סוף תמיד.**

ובמה יעלה זכרונכם לפני לטובה בשופר: **ר״ה טז, א.**

כולם בסה״ח ואז יבואו [כולם] במשפט גם ע״ש דנוגה וזהו כי ה׳ עליון נורא מלך גדול וכמ״ש ועל המדינות בו יאמר כו׳ וכמ״ש כי אלקי׳ שופט זה ישפיל זה ירים כו׳ ולפי אופן מעשיהם דוקא אם טוב אם רע וע״פ משפט התו׳ דוקא כנ״ל לפי שזהו שנק׳ סופר כנ״ל. והנה עם כל הנ״ל בב׳ מיני בירורים דאו״י ואו״ח שז״ש ובבואה כו׳ אמר עם הספר וזהו ענין ר״ה ויו״כ עד סוכות וש״ע כנ״ל, והנה יובן מזה ג״כ ענין ההפרש בכלל בין זמן הגלות שנק׳ עיבור או שינה ובין הגאולה שנק׳ לידה. ותחלה י״ל בענין הגלות בטעם ענין הנ״ל שאין דין ומשפט לע״ש דק״נ כלל וכשלות הרשעים כו׳ ומקבלי׳ ביותר מכפי המדה ומשפט דתו׳ כו׳ ולהיפך יסורי הצדיקי׳ כו׳ ואורך הגלות ג״כ ביותר מכפי המדה ומשפט דתו׳. כי הנה מבו״ל שעיקר בחי׳ הבירור והבדלה למעלה בפנימי׳ הרצון ותענוג שלמעלה מן החכ׳ הוא בין הפנימי׳ לחיצוניות שנק׳ מותרות ונובלות שבדרך אגב וטפל [נופל בו] כו׳ ויש בזה ב׳ אופנים בירור א׳ למעלה מן החכ׳ והוא במקיפי׳ דתוהו כו׳ כענין החלומות שבשינה שבהעלם ומקור הרצון כנ״ל בענין פותר ותופר כו׳, והב׳ בירור דחכ׳ דבתו״מ שזה הי׳ בא״י דוקא שהוא בחי׳ התיקון כנ״ל. והנה ב׳ בירורים הללו זהו בחי׳ או״ח ואו״י הנ״ל כמ״ש ובבואה כו׳ דהנה מבו״ל בענין מ״ש ויגר מזה אך שמריה ימצו ישתו כל רשעי ארץ כו׳ שנש״י נמשלו ליין העליון שמעורב בשמרי׳ בהעלם גדול מאד (כענין הפסולת הדק שהי׳ בהעלם בז״מ דתוהו כשנפלו למטה כו׳ דכתיב בהו וימלך וימת וכענין ה׳ ממית ומחי׳ שממית ומשפיל לצדיק למטה דמאן דנפיל מדרגי׳ נק׳ מיתה, אך כדי להחיותו מחדש לכן מוריד שאול לצדיק עם רשע ויעל כו׳ שזהו תח״ה שלפני העוה״ב אבל תחי׳ זו למעלה מאור וחיות שלפני המיתה כמ״ש במ״א), וכאשר היין עומד על השמרים זמן רב מתברר מן היין כל חלקי השמרים הדקים שבו ונופלי׳ למטה עד שנעשו שמרים רבים וגסים, וזהו כמו ענין בירור הא׳ דאו״ח הנ״ל שהוא בירור הנקי ביותר כו׳ עד שיהי׳ היין צלול וברור ביותר והוא בירור נש״י בזמן הגלות שעולי׳ בבירור אחר בירור למעלה מעלה עד שהן בתכלית הבירור והזכות בתשו׳ שלימה בבואה לפני המלך כנ״ל. (וזהו כענין השינה שמתבררי׳ כל חלקי הפסולת הדק שברצון

כי ה׳ עליון . . ועל המדינות בו יאמר . . כי אלקי׳ שופט: **תהלים מז, ג . . מוסף לר״ה (זכרונות) . . תהלים עה, ח [ושם: וזה, וכ״ה בידיחכד].**

שו״ה התו׳ — כנ״ל לפי . . סופר: **ניתוסף ע״פ יח . . בדוז: ספר.**

ה׳ ממית ומחי׳ שממית ומשפיל לצדיקים למטה . . עם רשע ויעל: **ראה זח״ג רכ, ב וביאורי הזהר לשם (קיא, א ושם מס׳ הכוונות). עמק המלך לה, ד; מ, ד; קטז, ב. בונה ירושלים אות ע (נדפס גם בס׳ מאמרי אדהא״ז־הקצרים ע׳ קל). דרך חיים מט, א. שער התשובה ח״א ו, ג־ד.**

דמאן דנפיל מדרגי׳ נק׳ מיתה: **ראה זח״ג קלה, ב (מובא בע״ח ש״ט פ״ב). לקוטי שיחות חיי שרה כרך י״ד ע׳ 211.**

תחי׳ זו למעלה מאור וחיות שלפני המיתה כמ״ש במ״א: **ראה דרך חיים מט, א.**

בהעלם ע"י השינה כנ"ל וע"י השינה זמן רב מתברר ביותר כמו השכל והנפש עצמה כו' וכן בחי' העיבור דנר"נ נכללי' במקיף דיחידה כו'), וע"כ שולט כח הדיני' ביותר על ישראל (כמו בר"ה שנק' יום הדין שגם שמים לא זכו כו' מצד העלי' בעצם הרוממו' כנ"ל ביותר ממשפט התו' ומצות להיות למעלה מן הרצון שבחכ' כנ"ל, ועוד לפי שצריך לנקות גם בחי' רע הנעלם ביותר ולהוציא בחי' הטוב הנעלם ביותר שצ"ל ע"י יסורים ולחץ שנק' נסיון כמנוסה במצרף כמו בחנת לבי צרפתני כו' שהן הגלות שנק' כור הברזל כמו בגלות מצרים שמררו את חייהם בעבודה קשה שלא הי' זה ע"פ משפט התו' אחר שלא קבלו עדיין התו"מ כו' רק לנסותם לדעת אשר בלבבם כמו כי מנסה ה' אתכם הישכם אוהבים כו', כי ע"י יסורים וגלות יוצא בחי' ההעלם לגילוי והוא בחי' הטוב הגנוז ונעלם ביותר שנק' אה' מסותרת לבא למס"נ עקה"ש וכה"ג וכמו ופרעה הקריב כו' וחלק הרע היותר נעלם יוצא לחוץ ונפרד מן הפנימי' כענין שנא' בפ' עקב וזכרת את כל הדרך כו' למען ענותך לנסותך לדעת אשר בלבבך התשמור מצותיו וא"ל ויענך וירעיבך ויאכילך את המן כו' וכתיב במן למען אנסנו הילך בתורתי א"ל כמ"ש במ"א). והבירור הב' הוא בבחי' או"י דתו"מ להבדיל בין טו"ר בתכלית כנ"ל שזה הי' מ"ת פב"פ בגילוי אא"ס ב"ה עצמו ופנימי' רצונו וחכ' באמרו אנכי כו'. וזהו ענין א' עם הספר הנ"ל עד שיוברר גם הק"נ דעשי' כמ"ש וזרח משעיר כו'. ואם היו שומרים התו"מ בא"י בתכלית לא הי' שליטה לע"ש דקליפת נוגה כלל רק מן התמצית היותר גס כו' שיוברר גם מהם כל בחי' הטוב ולא ישאר רק רע שיאבד ממילא כו', והוא כמו שמבררים השמרים אחר שנתברר היין בתכלית רק שמסננים אותו ונותנים בכוס כמ"ש כי כוס ביד ה' חמר מלא מסך שיש בו חריפות וחמיצות קשה שהרע שבו מזיק לשותה וז"ש ויגר מזה הכוס אך שמריה ימצו ישתו כל רשעי ארץ כנ"ל וד"ל. וזה יהי' לע"ל בימהמ"ש שנק' גאולה שלימה שהוא בחי' לידה כמ"ש אני היום ילדתיך שיהי' אז בבחי' גילוי אא"ס בפנימי' יותר ממ"ת והוא גילוי סוד ה' שבתו"מ כנ"ל והוא מ"ש עד יעבור עמך ה' כו' (וכמשי"ת). וזהו קץ הימין הנ"ל שיהי' קץ לחושך דק"נ שיתבררו ויתלבנו רשעי' כנ"ל עד הגס ביותר יושלך

שו"ה בהעלם — כמו . . כח הדיני': **ד: כח . . א: כח הדמיון . . יח: כל הדינים.**

בחנת לבי צרפתני . . הגלות שנק' כור הברזל: **תהלים יז, ג (בדילוג) . . דברים ד, כ. ובכ"מ.**

שלא הי' זה ע"פ משפט התו' . . ע"י יסורים וגלות . . הטוב הגנוז: **ראה תורה אור עד, א־ב. תורת חיים וישב נט, א; שמות ח, ב; פז, א ואילך (וראה גם תורת חיים מקץ עח, ג. ביאורי הזהר צה, ג־ד. דרך חיים כז, ג ואילך לענין יסורים).**

שו"ה עקה"ש — וכה"ג: **ניתוסף ע"פ יח.**

שו"ה לנסותך — וא"ל . . את המן: **יח: א"ל [אם לא] . . ניתוסף ע"פ יח.**

למען ענותך לנסותך . . במן למען אנסנו . . כמ"ש במ"א: **ראה ד"ה אחרי ה' בלקוטי תורה (דברים יט, ב) ובדרך מצותיך (קפה, ב). לקמן ד"ה ויענך ע' חצר.**

כי כוס ביד ה' . . כנ"ל: **תהלים עה, ט (בדילוג) . . יח: דוקא.**

לאיבוד כמ״ש ואת רוה״ט יעביר כנ״ל ובחי׳ הטוב שבהם יבורר כמ״ש ונהרו כו׳ (וכן בר״ה או׳ כל העמים תקעו כו׳ עד ידבר עמים כו׳ יבחר לנו כו׳ שזהו בחירה שע״י חכ׳ דאו״י עד למטה מטה כנ״ל בענין הטיקלא).

ובכל זה יתורץ הענין הנ״ל במה שאין דין ומשפט לע״ש דק״נ בזמן הגלות וענין יסורי הצדיקים ואורך הגלות כ״כ בהסתר פנים מאד כמ״ש ואנכי הסתר כו׳ דאסתלק לעילא לעילא כו׳ כנ״ל, דודאי כל שמתעכב יותר בירור העליון הזה שבגלות ועולה בעצמו׳ יותר יותר יהי׳ מעלת יתרון האור והגילוי מן ההעלם והעצמי׳ כו׳ כמ״ש העם ההולכים בחושך ראו אור גדול כמ״ש במ״א ואם לא הי׳ אריכות הגלות כ״כ לא הי׳ גילוי אור גדול כ״כ כזה משום דהא בהא תליא כנ״ל בגלות מצרים. ואחר כ״ז יובן בתוס׳ ביאור מאמר זה דזכו אחישנה לא זכו בעתה דהיינו אם זכו בתשומע״ט שהם ב׳ מיני בירורי׳ דאו״ח ואו״י הנ״ל כמ״ש ובבואה לפני המלך א׳ עם הס׳ כו׳ שאז יבואו במשפט גם ע״ש דנוגה להתברר בס׳ החיים הנ״ל, אז אחישנה פי׳ שיחיש וימהר הדין ומשפט הזה לבררו כי ידונם במשפט ודין קשה כמ״ש כי כוס ביד ה׳ וכו׳ ימצו ישתו כו׳ ולא יוכלו לעמוד בדין ויכלה קיצם במהרה קודם זמנו ששם קץ לחשך וממילא יחיש וימהר הקץ דגאולה שנק׳ קץ הימין כו׳ וזהו אחישנה להתגלו׳ האור הגדול הפנימי כנ״ל. אבל לא זכו כלל לא בתשו׳ דאו״ח הנ״ל ולא במע״ט דאו״י שאז אין דין ומשפט לע״ש דק״נ כלל מטעם הנ״ל לא יחיש וימהר הזמן דגאולה אלא בעתה דוקא והיינו בעת רצון למעלה שיפקוד ויזכור הברית כמו פקוד פקדתי כו׳ וכמו בעת רצון עניתיך, והוא כאשר תהי׳ כנס״י ראוי׳ להפקד למעלה באמצעו׳ התעוררו׳ האה״ר העצמי׳ העליונה שמצד עצמה כמ״ש אם תעירו כו׳ עד שתחפץ כו׳ והוא כמו לא תבוא עוד אל המלך כ״א חפץ בה המלך ונק׳ בשם כו׳ ובהגיע תור אסתר כו׳, ונק׳ ארץ חפץ שחפץ בה מצד עצמו וכן תקרא חפצי בה והוא מפני שהיגע עתה עת דודים כו׳ כמ״ש ואעבור עליך כו׳ והנה עתך עת דודים כו׳. וזהו כענין שארז״ל מפני מה לא נא׳ נו״ן באשרי מפני שא׳ נפלה ולא תוסיף

ואורך הגלות . . כל שמתעכב יותר . . ראו אור גדול כמ״ש במ״א: **ישעי׳ ט, א. ראה אמרי בינה פתח השער פי״. תורת חיים שמות ב, ג. ובכ״מ.**

שו״ה בירור — בעצמו׳ יותר . . והעצמי׳ . . כ״כ כזה: **יחכד:** יותר **בעצמו׳ . . ד:** הזה **עצמו . . ידיחכד: כזה.**

שו״ה יבואו — דנוגה . . פי׳: **יח: דק״נ . . ד: לפי.**

פקוד פקדתי . . בעת רצון עניתיך . . כנס״י: **שמות ג, טז . . ישעי׳ מט, ח . . ניתוסף ע״פ יח.**

אם תעירו . . ארץ חפץ . . חפצי בה: **נסמן לעיל ע׳ מא . . מלאכי ג, יב . . נסמן לקמן ע׳ קז.**

עתה עת דודים . . כמ״ש . . דודים כו׳: **יחזקאל טז, ח [ושם: עתך, וכ״ה ב יח] . . ידכד: כמ״ש ואעבור עליך ואראך כו׳ ואומר לך כו׳ וכן לעתיד אמר שם ואעבור עליך והנה עתך עת דודים כו׳. יחכד:** וד״ל **[והשאר ליתא ב־יח וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: דודים כו׳ . . דודים כו׳].**

מפני מה לא נא׳ נו״ן באשרי . . נפלה: **עמוס ה, ב. ברכות ד, ב. זח״ג קנה, א.**

קום כו׳ אבל חזר דוד וסמכה ברוה״ק כמ״ש סומך ה׳ לכל הנופלי׳ וזוקף לכל כו׳ דהיינו אעפ״י שלא תוכל לקום מכח עצמה מפני שלא זכו בתשומע״ט כו׳ אבל סומך ה׳ לסוכת דוד הנופלת כו׳, וכך א׳ בזוהר דקוב״ה יקים לה כו׳ והוא מ״ש כנס״י סמכוני באשישות כו׳ שחולת אהבה אני בגלותא כו׳. וענין סמיכה זו היינו דוקא בנפילת כנס״י למטה מטה ביותר כמו הנופל מלמעלמ״ט בהגיע סמוך לארץ יסמכנו בידי׳ ויחזקנו שלא יוטל לארץ ממש כמ״ש כי יפול לא יוטל ממש כי ה׳ סומך ידו כו׳ (וכמ״ש במ״א שזהו כח הגדול בגבו׳ יתירה להחזיק ביד הנופל למטה בארץ כ״כ כו׳), וזהו ועלו מושיעי׳ כו׳ לשפוט את הר עשו כו׳ ומושיעי׳ הללו היינו בחי׳ העזר והישועה של כח המשפיע עצמו להקים את סוכת דוד הנופלת כמ״ש סומך ה׳ לכל הנופלי׳ וכמ״ש דקוב״ה יקים לה כו׳ וא׳ מושיעים שנים שהן בבחי׳ חו״ג כיד ימין ושמאל כו׳. והענין הוא כמו עד״מ הנופלי׳ לארץ שיגדל הרחמנו׳ האב על הבן ויקימנו בב׳ ידיו ומעלהו על ידי׳ לראשו וכמו כן א׳ אנכי תרגלתי לאפרים תחלה ואח״כ קחם על זרועותי כו׳ שצריך שיושפלו ב׳ ידיו כ״כ למטה להגביהו מן הארץ, וכך הי׳ ביצי״מ דגאלם ביד חזקה וביד הגדולה כו׳ והוא ע״י בחי׳ הרחמים שכלול מב׳ מדו׳ דחו״ג יחד שמדה״ר מתפשט למטה מטה ביותר כמו כנשר יעיר קנו כו׳ וכמו והאם רובצת כו׳, והוא בחי׳ רחמי׳ הגדולים שמתפשט למטה עד אין שיעור גם בחשך ואפילה דק״נ כמו במצרים שנגלה עליהם מלך כו׳ והוא למעלה מן הסדר וההגדרה דהשתל׳ דע״ס דאבי״ע כמ״ש קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרי׳ מקפץ על הגבעו׳ כו׳ למעלה מן החכ׳ ומדו׳ כידוע רק מצד אה״ר ורחמי׳ העצמי׳ שמבריח לקצה התחתון כו׳. וכן לע״ל א׳ ברגע קטן עזבתיך וברחמי׳ גדולי׳

שו״ה קום — כו׳ . . סומך ה׳ . . לסוכת דוד הנופלת: יח: בתולת ישראל . . תהלים קמה, יד . . עמוס ט, יא [ושם: סוכת].

א׳ בזוהר דקוב״ה יקים לה: זח״ב רמ, א. תקוני זהר תי׳ סד (צה, ב). וראה ספר המאמרים תקס״ח ח״א ע׳ ריג, ושם מוכיח ממ״ש עה״פ לה יטמא — ראה זח״ג פט, א.

סמכוני באשישות כו׳ שחולת אהבה אני בגלותא: שיר השירים ב, ה. זח״ג מ, א (וביאורי הזהר לשם סט, ב). וראה תקוני זהר תי׳ ו בתרא (קמד, א). ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תקס. וש״נ.

שו״ה בגלותא — למטה . . כי יפול לא יוטל: נִיתוסף ע״פ יח . . תהלים לז, כד.

ועלו מושיעי׳ . . מושיעים שנים . . בבחי׳ חו״ג: עובדי׳ א, כא . . להעיר מביאורי הזהר יד, א.

אנכי תרגלתי לאפרים . . קחם על זרועותי: [יח: זרועותיו. נסמן לקמן ע׳ רצז]. ראה תורת חיים שמות קסג, סע״ב ואילך.

כנשר . . כו׳ . . והאם . . כו׳: האזינו לב, יא [יח: על גוזליו ירחף כו׳] . . תצא כב, ו [יח: על האפרוחים כו׳].

במצרים שנגלה עליהם כו׳ למעלה מן הסדר וההגדרה . . מדלג על ההרי׳ . . למעלה מן החכ׳ ומדו׳ כידוע: [וההגדרה ידיחכד: והדרגה]. סדר הגש״פ. שיר השירים ב, ח. ראה ד״ה קול דודי בלקוטי תורה שה״ש יד, ב ובהנסמן במראי מקומות לשם [בהוצאת קה״ת תשד״מ] (ולהעיר מאור התורה שמות ע׳ רצה ודברים ע׳ א׳יב).

שו״ה על — ורחמי׳ העצמי׳ . . ברגע קטן עזבתיך: יח: ור״ר עצמי׳ . . ישעי׳ נד, ז.

אקבצך כו׳ וכן א׳ אם יגאלך טוב כו׳ שהן תו״מ יגאל וא״ל וגאלתיך אנכי מצד רח״ר העצמי׳, ועלי׳ זאת שע״י הרחמי׳ הגדולי׳ עולה למעלה ג״כ עד אין קץ ותכלי׳ ברוממו׳ העצמו׳ כמ״ש ואשא אתכם על כנפי נשרים כו׳ ואביא אתכם אלי ממש וכמ״ש ישאהו על אברתו כמו הנשר שעולה בשמים כו׳ והוא העלי׳ שלא בהדרגה כלל (וכמ״ש במ״א בענין אל מוציאם ממצרים כו׳ כתועפו׳ ראם לו וכן ותרם כראם כו׳ כראם זה כששוכב על רגליו מושפל הוא לארץ ואינו ניכר בגובהו וכשעומד פתאום יוגבה עד למעלה וכך ישראל כשעולין עולין למרום כו׳ (שהוא בחי׳ המל׳ שהוא בחי׳ נקודה תח״י כשעולה עולה לפנימי׳ הכתר שזהו חיריק שנעשה חולם ע״ג האותיו׳ כו׳). וזהו ועלו מושיעי׳ בה״צ כו׳ להקי׳ סוכת דוד הנופלת כשהן בתכלי׳ השפלו׳ וממילא ישפוט להר עשו כו׳ כשזה קם זה נופל כו׳ וכמ״ש סומך ה׳ כו׳, אך ורק זהו בעת רצון שהגיע עתו עת דודים כו׳ כמו בגאולה דמצרים שא׳ ואעבור עליך והנה עתך עת דודי׳ ואז נגלה עליהם כו׳ שלא בסדר והדרגה כלל כמ״ש מדלג על ההרי׳ כו׳ כנ״ל וד״ל.

אך הנה תחלה י״ל מהו ענין המושיעי׳ דהיינו בב׳ מדו׳ דחו״ג הנ״ל ואח״כ יובן ענין הרחמי׳ כנ״ל, דהנה ידוע דבבחי׳ אהוי״ר דאברהם ויצחק שהאבו׳ הן המרכבה למעלה ממש בבחי׳ חו״ג הנ״ל דע״י וא״א שלמעלה מן ההחכ׳ שנק׳ ימי קדם או הרי קדם כו׳ (בחי׳ טורי חשוכא שבהעלם הרצון למעלה מטורי נהור׳ דחכ׳) הן העוזרי׳ ומושיעי׳ לבניהם אחריהם בכל דור ודור ובפרט בר״ה ויוה״פ שנק׳ ברית ראשונים וכמ״ש וזכרתי לך את בריתי

אם יגאלך . . תו״מ . . וגאלתיך אנכי מצד רח״ר: **ראה גם תו״ח ח״ש קלז, א: תולדות כ, ג. לקמן ע׳ שלא.**

ואשא אתכם . . כו׳ . . ישאהו על אברתו . . עלי׳ שלא בהדרגה: **יתרו יט, ד [ותיבת כו׳ ליתא ב יח]. . המשך הכתוב כנשר. ראה לקוטי תורה דברים עח, ב. סידור ד, א: ה, ד. ולהעיר מתורת חיים בראשית ה, ג ואילך.**

וכמ״ש במ״א בענין אל מוציאם . . ותרם כראם כו׳ כראם זה כששוכב . . וכשעומד . . וכך ישראל: **בלק כד, ח [ושם: מוציאו]. תהלים צב, יא. ראה פירוש המילות פז, א. שער האמונה פי״ב. שער התשובה ח״ב כא, ג (והשווה לבמדבר רבא פ״כ, כ עה״פ כתועפות ראם).**

ישראל כשעולין עולין עד למרום: **[עד ניתוסף ע״פ יח]. ראה מגילה טז, א.**

המל׳ . . נקודה תח״י: **זח״ג קצא, א ומהרח״ו שם. ביאורי הזהר ק, א.**

המל׳ . . חיריק שנעשה חולם: **ראה תקוני זהר לט, א. ספר המאמרים תקס״ח ח״א ע׳ רצה. ביאורי הזהר מה, ג. דרך חיים מז, ב.**

שו״ה ישפוט להר עשו: **יח: ישפטו לרשעים.**

שו״ה והנה — כלל: **ניתוסף ע״פ יחכד.**

שהאבות הן המרכבה: **נסמן לקמן ע׳ רטו.**

ע״י וא״א . . ימי קדם או הרי קדם: **ראה זח״ג רח, א. שער היחוד פכ״א. וראה לעיל ע׳ נה.**

בחי׳ טורי חשוכא . . למעלה מטורי נהורא: **זח״ג רח, א ואור התורה דברים ע׳ א׳שצ. וראה שער היחוד פכ״ה. שער האמונה פס״ח. לקמן ע׳ של (ולהעיר מזח״ג רמט, ב וביאורי הזהר לשם קטז, א־ב ואור התורה דברים ע׳ א׳תשסט).**

שו״ה ודור — שנק׳ . . וזכרתי לך את בריתי: **יחכד: שנזכר . . בחוקותי כו, מב [ותיבת לך ליתא שם. וכ״ה ב יחכד].**

כו׳ והיינו שיומשך מכח האה״ר דחסד דאברהם שלפני האצי׳ כנ״ל בריבוי ההשתל׳ מאצי׳ לנשמו׳ דבריא׳ כו׳ עד נשמו׳ דעשי׳ וכמו בנשמו׳ דעקבו׳ משיחא דעכשיו שיתעוררו באה׳ ותשוק׳ האלקי׳ מלמטלמ״ע כאו״א לש״ד וכמ״ש עד יערה עלינו רוח ממרום שהוא רוח התעוררו׳ האה״ר העליונה שמעוררת את הלב בנר״ן דכנס״י להיו׳ נמשך בכל לבו ונפשו ורוחו ונשמתו לה׳ לבדו וכמו אם תעירו את האה׳ כו׳ וכתי׳ משכני אחריך נרוצה שכנס״י מבקשי׳ שימשיך את לבם בחבלי עבותות האה׳ מלמעלה ואז ממילא אחריך נרוצה באה״ר כניצוץ הנמשך אל השלהבת כו׳, זהו סיבת כל התעוררו׳ אה׳ ותשוקה לה׳ אחד בכל בוקר וערב דוקא שהוא הארת אור חסד דאברהם כידוע וזהו שנק׳ ימין מקרבת כמו ימין מקרבת דאב לבנו כו׳ או מאיש לאשתו כו׳ שע״י התקרבו׳ וחיבה ואה׳ זו יתירה ביד ימינו כו׳ שיחבקנו יתעורר בליבו אליו אה״ר ונמשך בכל לבו אחריו ועל כן יכול להטות לבבו אליו שישמע לו בכל אשר יצוה לו לעשות הטוב והישר ולהתרחק מכל דבר רע המזיק ולא יעבור על רצונו כו׳, וכן יומשך לו שפע רב טוב הגשמיו׳ וישגיח עליו בעין חמלה ויצילנו מכל הקמי׳ עליו כו׳ ועי״ז יתחזק לב הבן לאהוב ולידבק באביו. וכך הוא למעלה באהבת ה׳ לישראל כמ״ש אהבתי אתכם אמר ה׳ וכן א׳ אה״ר אהבתנו ואה״ע אהבתיך ע״כ משכתיך אלי בחבלי עבותות כי ע״י בחי׳ ימין מקרבת שהוא בחי׳ ימין דחסד עליון שלפני האצי׳ ברצון ותענוג שלמעלה מן החכ׳ שנמשך ע״י חסד דאברהם עד למטה למטה ממש ברוחני׳ לעורר את האה׳ במע״ט ותפילה ובגשמיו׳ בשפע רב בפרנסה וחיים טובים כו׳ ולהצילם מכל אויביהם הקמים עליהם כו׳ וד״ל.

וכך הוא בבחי׳ פחד יצחק העליון שממשיך בחי׳ יראה ופחד אלקי׳ בלב נשבר בכאו״א מישראל שלא יעבור על רצונו באיזה איסור כו׳ ויהי׳ סו״מ תמיד אעפ״י שאין בלבו יראת אלקי׳ מכח עצמו אבל נמשך עלי׳ התעוררו׳ היראת אלקי׳ מלמעלה בכל יום [ויום] כנ״ל באה׳ דאברהם, ואם לא ישמע ואין פחד אלקי׳ בלבו יענש בגופו ובממונו ומבטשין אותו מלמעלה בריחוק בשמאל דוחה היפך ימין מקרבת כאב שמיסר לבנו ביסורי׳ ומדבר לו קשות ובריחוק ובהסתר פני׳ עד שיכנע לבבו וישוב אליו בְאמת, כי הביטוש

לש״ד: **יד: לפום שיעורא דילי׳.**

שו״ה נרוצה — זהו . . וערב . . ימין מקרבת כו׳ מאיש כו׳ שיחבקנו: **ידיחכד:** וזהו . . **יחכד:** ליתא . . **ראה ע״ח שלי״ט פ״ט. תורת חיים וישלח מה, ד.**

שו״ה כידוע — כו׳ . . כו׳ . . וחיבה ואהבה . . כו׳: **יח: תיבת כו׳ ליתא . . וחיבורם אה׳.**

שו״ה אליו — לו . . כו׳ . . יומשך . . הגשמיו׳ . . ויצילנו: **ניתוסף ע״פ יח . . יח: ליתא . . יח: ימשיך . . יח: בגשמיות . . ב: ויקימנו.**

אהבתי אתכם . . אה״ר אהבתנו ואה״ע אהבתיך ע״כ משכתיך: **מלאכי א, ב . . ברכת ק״ש (נוסח אשכנז). ירמי׳ לא, ב.**

שו״ה נשבר בכאו״א: **יחכד: כאו״א.**

הקשה מפיל לבו הקשה ומרכך לרע הקשה וגם לרע הדק שבהעלם גנוז [בנפשו] ימרק הכל עד שיהי׳ לבו רק טוב כו׳. וכך יובן למעלה בבחי׳ שמאל העליון שהוא בבחי׳ הגבורו׳ דקו שמאל שנק׳ שמאל דוחה (וכמ״ש יצר תינוק ואשה יהי׳ שמאל דוחה כו׳) שכאשר נמשך מפחד העליון האלקי ע״י פחד יצחק למטה בנשמו׳ שבגופי׳ ויתעוררו בפחד אלקי׳ כנ״ל כמו בר״ה שאז הוא בחי׳ פחד יצחק הוא שנק׳ דין קשה שהוא אימת יום הדין הנורא שנמשך עכאו״א מישראל וגם שבא בפר״ע וקלות כל השנה לגמרי יפול בלבו פחד אלקי׳ מיום הדין בר״ה ברוחני׳ וגשמי׳, וגם באמת בר״ה הוא בחי׳ הדין הנורא להיו׳ מלך מרומם נורא וכמ״ש כי ה׳ עליון נורא כו׳ ונק׳ אלקי׳ שופט להשפיל ולהרים עד משכו כו׳ ובמדה״ד הנורא דוקא, ע״כ יש בזה היום דר״ה מבחי׳ פחד אלקים שיהי׳ לע״ל דכתי׳ ובאו במערו׳ צורי׳ מפני פחד ה׳ כו׳ לפני שיתגלה ממל׳ דא״ס עצמו בקירוב ובגילוי למטה כמו שהוא למעלה כמ״ש במ״א, וכמו״כ בר״ה יש מעין זה גם למטה בכל העולמו׳ עד עוה״ז השפל וכמ״ש ובכן תן פחדך ה׳ על כל מעשיך כו׳ לפי שהשלטן לפניך שנק׳ מלך הקדוש עד ושמך נורא כו׳ וכידוע. וע״כ מחמת זה גם מדה״ד בדקדוק גדול הוא בר״ה עד ששמים לא זכו כו׳ וכמ״ש מי יצדק לפניך בדין כו׳ וע״כ נק׳ דינא קשיא ונמשך מדה״ד על כל העולמו׳ ובפרט על נש״י שידונו בשמאל דוחה בביטושי׳ כנ״ל, והוא בחי׳ דין שבחסד שהוא הלחַץ והדחק בחיי צער גופני וצער בנים וכה״ג כדי שיכנע הלב לאביהם שבשמים ולטהר מכל סיג ופסולת גם מרע הדק שבהעלם מאד כנ״ל ויתעוררו בתשו״ש [לאביהם שבשמים] (כמו מנשה ששב לאל בכל לבו ע״י יסורים וכה״ג גם למעלה ממשפט התו״מ מטעם הנ״ל וד״ל). אך [אחר] בחי׳ שמאל דוחה בר״ה שנק׳ גבו׳ שבחסד (שעיקר המכוון הוא רק בשביל שיטיב דוקא ויקבל רוב טוב ברכות ברוחני׳ וגשמיו׳ כו׳) אז נמשך בחי׳ ימין מקרבת באור האה״ר דרב חסד העליון ביוה״כ כמו בי״ג מדה״ר לסליחת העוונו׳ (כמשי״ת).

שו״ה הקשה — ומרכך: **א: ומהפך. ד: ומרחק.**

יצר תינוק ואשה יהי׳ שמאל דוחה . . ע״י: **סוטה מז, א . . ד: עד.**

בר״ה . . יום הדין הנורא . . וגם שבא: **ראה לקמן ע׳ שב. אוה״ת דברים ע׳ קעט: תרצו . . דו: וגם שהוא.**

שו״ה הנורא — נורא . . כי ה׳ עליון נורא . . אלקי׳ שופט להשפיל . . עד משכו כו׳: **יח: גדול ונורא . . תהלים מז, ג . . ע״ד תהלים עה, ז . . א: ליתא. ד: על מלאכים כו׳. וז: עד מלכי כו׳. יחכד:** על מלכי כו׳.

שו״ה דר״ה — אלקים . . ובאו במערו׳: **ניתוסף ע״פ יח . . ישעי׳ ב, יט (בדילוג).**

ובכן תן פחדך . . שהשלטן לפניך . . ושמך נורא: **תפלת העמידה דר״ה.**

מי יצדק לפניך בדין: **פיוט א־ל אמונה (לר״א הקליר, מוסף יום א׳ דר״ה) עשה״כ בתהלים קמג, ב.**

נק׳ דינא קשיא . . נש״י: [**אב: דיני׳ קשי׳**]. **פע״ח שער ר״ה פ״א . . ב: עשי׳.**

בתשו״ש: **יד: בתשובה שלימה.**

שו״ה (לאביהם — וכה״ג . . התו״מ . . וד״ל) . . דוקא . . טוב: **ידכד:** וכה״ג) . . **ידכד:** התורה . . **ידכד: וד״ל . . ד:** דרכו . . **ידכד: ליתא.**

וזהו שמאלו תחת לראשי בר״ה בשמאל דוחה ועיקר המכוון להעלות ראשי לקירוב ויחוד שהוא להקים מן הנפילה לארץ וכנ״ל במ״ש סומך ה׳ כו׳ והוא ביד שמאל דבחי׳ הגבו׳ שבחסד, ואח״כ וימינו תחבקני ביוה״כ שנמשך התעורר׳ אה״ר בלב כנס״י ע״י ימין מקרבת כנ״ל על כל השנה כולה וזהו עיקר ההקמה מן הנפילה הנ״ל שמחזירו פב״פ בחיבוק זה כו׳ וד״ל. וזהו ענין וזוכר חסדי אבות ומביא גואל לבני בניהם עד דור האחרון למען שמו באה׳ דימין מקרבת כו׳. אך הנה לפי״ז י״ל מאחר שמדה״ד בר״ה נורא ואיום מאד עד שלא יצדק לפניו כל חי מצד עצם הרוממו׳ דשמים לא זכו בעיניו בו׳ ומצד בחי׳ שמאל דוחה הנ״ל שיבוא בבחי׳ הדין בתכלית הקצה לבער גם לפסולת ורע הדק ונעלם ביותר (וראי׳ ממה שבר״ה יבואו בני האלקי׳ שהן מלאכי דכחות הדין דשם אלקי׳ שעומדים להתיצב נגד החסדי׳ דשם הוי׳ ויבא גם השטן בתוכם שהוא דין הקשה ביותר שאין בו מיתוק לטוב כלל שנק׳ רק רצועה לאלקא׳ שנק׳ מה״מ כו׳ ומתקבל ממנו גם קטרוג דק כ״כ שבהעלם גדול גם בצ״ג כאיוב שאין איש תו״י וסו״מ כמוהו בכל הארץ, והוא במה שטען החנם ירא איוב אלקי׳ הלא אתה שכת בעדו בימין מקרבת ברב חסד דמקיפי׳ העליוני׳ ואולם גע אל עצמו אם לא כו׳ וכיון יפה שבשפתי׳ לא חטא כו׳ כידוע וד״ל) וכך בכל ר״ה עומד ובא גם השטן דגבו׳ קשו׳ לגמרי בתוך בני האלקי׳ לקטרג על ישראל גם על בחי׳ הרע הדק ונעלם שבהם וכמ״ש על עמך יערימו סוד כו׳) וא״כ איך יש ביכולת אח״כ לבחי׳ החסד דימין מקרבת ביוה״כ להמתיק לדין הגדול והנורא הזה שבר״ה ובפרט לסלוח לעוונו׳ גם לעוברי רצונו ממש כו׳. אך הענין הוא דעיקר המתקה זו לכח הדין שבעצם הרוממו׳ (שעז״א מי יודע עוז אפך וכיראתך עברתך כו׳) ע״י בחי׳ ר״ר העצמי׳ שברדכ״ר שנק׳ רחמי׳ גדולי׳ שאין להם שיעור למעלה דכל שמרומם ביותר יותר יגדל הרחמי׳ ויתפשט למטה ביותר בעומ״ת דוקא, והיינו הוידוי דיוה״כ והעינוי דועניתם את נפשותיכם כו׳ והוא ענין המשכת י״ג מדה״ר להיו׳ נושא עון כו׳ למעלה ממשפט התו׳ גם לעוברי רצונו כו׳

שמאלו תחת לראשי בר״ה . . ראשי . . וימינו תחבקני ביוה״כ: [ראשי: **א: ראשי״]. להעיר מלקוטי תורה דברים פז, א־ב.**

וזוכר חסדי אבות . . לבני בניהם . . באה׳ דימין מקרבת: **ראה תורת חיים לך פט, ג; שמות צ, ב** (ולהעיר **מביאורי הזהר קב, ב־ג).**

שבר״ה יבואו בני האלקי׳ . . נגד החסדי׳ דשם הוי׳: **ראה איוב א, ו. זהר בא לב, ב. פינחס רלא, א. תורת חיים וירא ק, ד; קט, א ואילך. ויגש צה, א.**

השטן . . רצועה לאלקא׳: **דרך מצותיך פט, ב מזהר. ביאורי הזהר קמ, ד.**

השטן . . שנק׳ מה״מ . . איש תו״י וסו״מ . . ואולם גע אל עצמו: **בבא בתרא טז, א . .** [**תם וישר וסור מרע**] **ראה איוב א, ח־י . . שם ב, ה** [**ושם: אולם — בדילוג. תיבת ואולם — שם א, יא**].

שבשפתי׳ לא חטא כו׳: **איוב ב, י. בבא בתרא שם. וראה תורת חיים תולדות טו, ב.**

בכל ר״ה עומד . . השטן . . על עמך יערימו סוד: **ראה זהר** (**רעיא מהימנא**) **שופטים ערה, א . . תהלים פג, ד.**

מי יודע עוז אפך וכיראתך עברתך: **תהלים צ, יא.**

וד״ל. ושורש הענין הוא לפי שר״ר הללו באי׳ ממהו״ע ית׳ ממש שלמעלה מבחי׳ מעלה ומט׳ דסוכ״ע וממלא כו׳ ע״כ מרחם על השפלים התחתוני׳ כמו על העליוני׳ ממש בשוה לפי ששוה ומשוה קטן וגדול מעלה ומטה יחד שהרחמנות על העליוני׳ כמו על התחתוני׳ ממש מאחר שאין ערוך כלל אליו ממש וע״כ מחבר מעלה ומטה יחד ואין לו שיעור למעלה ומטה וד״ל.

ויובן דבר זה ממה שאינו רואי׳ בהמשכת י״ג מדה״ר בעשי״ת לעורר את כאו״א בתשו׳ שלימ׳ שאנו רואי׳ בזה דבר פלא גדול ביותר והוא מה שבעשי״ת והעיקר בר״ה ויוה״כ מתעוררי׳ בתשו״ש מקירות הלב בבכי׳ עמוקה מקרב ולב כל איש ואיש גם הרשעי׳ הקלי׳ ביותר שהלך שובב בדרך לבו כל הימים ולבו קשה כאבן ולא נפל מכל גם מביטושי׳ גדולי׳ עכ״ז בר״ה ויוה״כ נכנע גם לבבו האבן והמס ימס והי׳ למים כו׳ כי אימת מות נפלה עליו פתאום למעלה מדעתו ושכלו, ואימה זו היא ברוחני׳ הוא בשרש נשמתו למעלה דמזלי׳ חזי ומשם מכה האור לעורר בלבו הגשמי לירא מיום הדין הגדול והנורא באימת מות ממש בגשמי׳ ממש כמו שדנין אותו למטה בפ״מ כו׳ משום דאעפ״י שחטא ישראל הוא כו׳, ואמנם דוקא בימים האלה לפי שבעשי״ת א׳ דרשו ה׳ בהמצאו למטה ממש כמו למעלה וכן קראוהו בהיותו קרוב וקרוב ממש שזהו כמו קירוב המאור עצמו לגבי הניצוצו׳ העומדי׳ למטה בחשך גס ואפלה שמיד יאירו ויוכללו במאור הגדול הזה שגם חשך הגס לא יחשיך מפניו כלל כו׳, וכך הוא בעשי״ת שעצמו׳ אא״ס ממש כמו שהוא למעלה ממש לפני הצמצום הראשון דקו״ח כו׳ שנק׳ קדושת העצמו׳ ממש נמשך הוא למטה בסוף העשי׳ בנש״י שבגופי׳ החומריי׳ שהן בחשך גס ואפילה דרע דק״נ, וזהו בהמצאו ממש בהיותו קרוב ממש לנש״י גם לקל שבקלי׳ שעברו על כל התו״מ שיש בו ניצוץ קדוש כו׳ וע״כ מיד נשבר גם לב הרשעי׳ גמורי׳ ויבכו בבכי׳ אמיתי׳ על רחוקם ממקורם שנק׳ מות ברוחני׳ ויעשו תשו׳ שלימה. וגם הצדיקי׳ גדולי׳ כרשעי׳ יחשבו בעיניהם מפני אימת

שו״ה מבחי׳ — השפלים התחתוני׳ . . קטן וגדול: **ב: הנופלים בתחתונים . . יחכד: ליתא.**

שהרחמנות על העליוני׳ . . שאין ערוך: **ראה לקוטי תורה דברים מא, א. פירוש המילות סו, א. אוה״ת לתהלים (יהל אור) ע׳ תרעה.**

שו״ה שבעשי״ת — בתשו״ש . . בבכי׳ עמוקה: **יד: בתשובה שלימה . . יד: בבחי׳ אה״ר ועמוקה. יחכד: בבכי׳ רבה ועמוקה.**

שו״ה ויוה״כ — למים: **יח: לטוב.**

בשרש נשמתו . . דמזלי׳ חזי: **ראה מגילה ג, א ולקוטי תורה דברים לו, ב: עא, ד (וראה שעה״ק לרח״ו ח״ג שער ה).**

שו״ה למעלה — לעורר . . בפ״מ . . . אעפ״י שחטא ישראל הוא: **יח: להאיר . . בז: כפי . . סנהדרין מד, א.**

שו״ה למטה — במאור: **אב: באור.**

גם לקל שבקלי׳ . . שיש בו ניצוץ קדוש כו׳ וע״כ מיד נשבר: **ראה במש״נ לעיל ע׳ מד בענין קירוב המאור.**

הדין כו׳ וכידוע שכל שאינו בוכה בעשי״ת אין נשמתו שלימה) ויפול גם עליהם אימת מות ברוחני׳ ובגשמי׳ כמ״ש מי לא נפקד כהיום הזה כו׳ לפי ששוה ומשוה צדיק ורשע בדין, רק ע״י המשכת ר״ר העצמיו׳ דוקא הוא מתקרב לנש״י למטה בגילוי אור עצמותו שבכחו להאיר אורו גם בחשך גס ואפילה דק״נ כו׳ וקמי׳ כחשיכ׳ כאור׳ כו׳ שעי״ז יתעוררו נש״י בתשו״ש שאין זה מכח עצמם כלל וכלל רק שמחזירים אליו פב״ב כמו השיבנו ה׳ אליך ונשובה כו׳ ממילא פב״פ, והשבה זאת מלמעלה היא ע״י המשכ׳ י״ג מדה״ר מר״ר העצמיי׳ כנ״ל שחשב מחשבו׳ לבלתי ידח ממנו נידח כו׳ הוא העושה התעוררו׳ תשובה אמיתית בעשי״ת בכללו׳ נש״י כקטן כגדול צדיק ורשע כנ״ל וכמו במצרים שנגלה עליהם מלך כו׳ כמו שהם למטה בנש״ט דמצרים כמ״ש למעלה ממש כמ״ש ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך כו׳, שזהו שלא בהדרגה כלל כמ״ש מדלג על ההרי׳ כו׳ להיותו למעלה מבחי׳ מעלה ומטה כנ״ל (היינו שיוכל להדוך רשעי׳ תחתם כמו ברע דק״נ כמו שהן בגיאותן מטעם זה עצמו דגם חושך כו׳ רק שבנש״י להיותם בבחי׳ עצמי׳ ממש מאיר בהן כמו שהן למטה ממש בחושך גמור כמ״ש למעלה ממש שיחזרו כולם אליו (וכמ״ת שעכ״ד פ״נ מטעם זה כו׳) וזהו מטעם הנ״ל להיותו למעלה מבחי׳ מעומ״ט כנ״ל דכל ההשתל׳ דקו״ח כנ״ל ע״כ מחבר מעומ״ט יחד שיוכל להיו׳ למטה כמו למעלה ממש (והיינו בחי׳ רחמי׳ הגדולי׳ כנ״ל שמתפשט למטה עד אין תכלית ועולה למעלה עד אין שיעור כו׳ וכנ״ל וד״ל). וזהו כנשר יעיר קינו כו׳ בגלות מצרים כו׳ שנגלה עליהם מלך כו׳ ישאהו על אברתו כו׳ [במ״ת] שא׳ ואביא אתכם אלי ממש כו׳ וכך הוא ביוה״כ שלפני ה׳ תטהרו ובי״ג מדה״ר שנמשכי׳ מר״ר העצמי׳ ונמשך עד למטה לסלוח העון בפ״מ שהן בחי׳ המקיפי׳ דסוכות כידוע וד״ל.

והנה הגם שמבואר למעלה בענין אה״ר העליונה דחסד דאברהם כו׳ שהוא מקור ג״כ לנש״י למשוך לבבם להתפעל באה׳ ותשוקה האלקי׳ כו׳ וכן פחד יצחק כו׳ וא״כ מה יתרון מעלה בכח עליון המעורר התשוב׳ שזהו נמשך ג״כ מצד אה״ר העצמי׳ שמחמתה נמשך ר״ר העצמיי׳ (כמו הבן יקיר לי

כל שאינו בוכה בעשי״ת אין נשמתו שלימה: **נסמן לקמן ע׳ שיט.**

השיבנו ה׳ אליך ונשובה: **איכה ה, כא.**

שהם . . בנש״ט דמצרים: **ראה זהר חדש יתרו לא, א. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א־במדבר ח״א ע׳ דש לע׳ נב.**

ועברתי . . אני ולא מלאך: **בא יב, יב. ספרי תבוא כו, ו. זהר (מדרש הנעלם) וירא קיז, א. סדר הגש״פ.**

להדוך רשעי׳ תחתם: **ראה גם לעיל ע׳ כז.**

וכמ״ת שעכ״ד פ״נ מטעם זה: **שבת פח, ב. ראה תורת חיים מקץ עז, ג.**

ובי״ג מדה״ר . . לסלוח העון . . המקיפי׳ דסוכות כידוע: [דסוכות: **א: דסובב]. ראה לקוטי תורה דברים פז, ב.**

שו״ה מקור . . להתפעל: **דו: המעורר . . ב: להתפלל.**

אפרים כו׳ המו מעי לו רחם כו׳) עד שמחזירים פב״פ כנ״ל, אמנם מבואר במ״א שזהו ההפרש בין חסד דאברהם לרב חסד דכה״ג שהוא אהרן שממנו וע״י דוקא מקור ההמשכו׳ די״ג מדה״ר כנ״ל (וראי׳ לזה ממ״ש לע״ל כי אברהם לא ידענו כי אתה אבינו וגואלנו מעולם שמך כמשי״ת) והגם שאברהם הי׳ הרועה הראשון להמשיך התעוררו׳ האה׳ בלב כנס״י אך עכ״ז יש בזה שיעור ומדה בגבול ויכול לפסוק אורה שלא יוכל לעמוד האה׳ ומה שיתעורר יופסק במעט זמן כמו בק״ש ותפילה שמתעורר מחסדו אהבה עליונה יופסק מיד כו׳, לפי שאה׳ רבה זו הגם שהוא למעלה מהטעם מ״מ היא באה לפ״ע האה׳ דכנס״י כמים הפא״פ כו׳ וכמו בהעלא׳ מ״ן דאברהם אוהבי שהמשיך בחי׳ מקיף דאה״ר בערך לפי הגבלת או״פ דאהב׳ שלו כו׳, וע״כ יש מ״ד דזכות אבות תמה (וכמ״ש למה ה׳ תתעינו כו׳ מדרכיך שהוא דרך הוי׳ דאהב׳ דאברהם שיצוה לבניו ושמרו דרך הוי׳ כו׳ ותקשיח לבנו מיראתך מפחד יצחק כו׳ כמ״ש במ״א). ומ״ש ומביא גואל לב״ב כו׳ באהב׳ תמה כמו אהבה זו מטעם הנ״ל וכן פחד יצחק כו׳ שאם לא הי׳ נפסק הרי הי׳ כנס״י תמיד באוי״ר במ״ע ול״ת, וזהו כי ההרים ימושו שהן זכות אבות שנק׳ הרים עליונים שהן חג״ת דא״א כו׳ וד״ל אבל חסדי מאתך לא ימוש כו׳ והוא בחי׳ אה״ר העצמי׳ שחפץ בנש״י מצד עצמו שלא ע״י סיבת אהבה מלמט׳ כלל וכלל כמו כ״א כאשר חפץ בה המלך כו׳ ונק׳ ארץ חפץ וכמ״ש והארץ אזכור ונק׳ חפצי בה בעצמו׳ ממש כנ״ל. וזהו בחי׳ אה״ר דכה״ג דאהרן כו׳ (אותיות נראה כו׳) דהיינו כנ״ל בגילוי המאור לגבי הניצוצו׳ כמו שהם למטה ממש גם דלא אכשר דרא בתו״מ כלל ואין קורא בשמך באה׳ ויראה ותשו׳ כלל וכלל מ״מ נמשך אה״ר העצמי׳ להם באתעדל״ע מצד עצמו (וכמו בכל צרתם לו צר ממש ומושיעם מיד אעפ״י שאין צועקים כו׳ כמ״ש טרם תקרא כו׳) והוא מצד ר״ר העצמיי׳ הנ״ל שאין לו שיעור ואין לו הפסק לעולם וכמ״ש וחסדי העצמי מאתך לא כו׳ וד״ל. וזהו אהרן אותיו׳ נראה שנראה למטה כמו למעלה ממש להיותו למעלה מבחי׳ מעומ״ט כו׳ וע״כ לא

מבואר במ״א . . חסד דאברהם לרב חסד דכה״ג: **ראה תורה אור פב, א. לקוטי תורה במדבר ד״ה בהעלותך הא׳ (ואור התורה במדבר ע׳ שנ).**

ממ״ש לע״ל כי אברהם לא ידענו . . לעמוד: **ישעי׳ סג, טז. שבת פט, ב . . דו: לעורר.**

יש מ״ד דזכות אבות תמה: **שבת נה, א.**

למה ה׳ תתעינו . . דאהב׳ דאברהם . . ותקשיח לבנו מיראתך מפחד יצחק כמ״ש במ״א: **ראה לקמן ע׳ של. תורת חיים חיי שרה קלו, ד ואילך; ויצא לו, א.**

כי ההרים ימושו שהן זכות אבות . . וד״ל . . חסדי מאתך לא ימוש . . אה״ר העצמי׳: [וד״ל: **יח:** כנ״ל]. **ראה תורת חיים נח סא, ד (ולקוטי תורה דברים מא, ב).**

דאהרן . . אותיות נראה: [**יח:** **ונק׳ רב חסד דע״י כו׳**]. **ראה זח״ג קג, א ומק״מ שם. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תשסז. וש״נ.**

בכל צרתם לו צר . . טרם תקרא: **ישעי׳ סג, ט. ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ עג וש״נ . . ישעי׳ סה, כד [ושם: יקראו].**

יופסק כחו לעורר גם הנשמו׳ שהן נדחים למטה מטה גם בגופי׳ גשמיי׳ שיהי׳ בהם כח להעלו׳ מ״ן בתשו׳ שלימה כו׳ והוא הנק׳ כח המעלה מ״ן, וז״ש עד יערה עלינו רוח ממרום דוקא כו׳ (והוא ב״ק המכריז בכל יום שובו כו׳ כידוע) עד שגם רשעים גמורים שנק׳ אובדים ונדחים ורחוקים יחזרו בתשו׳ שלימה כנ״ל עד שגם הטמא יטהר (כמו זדונות נעשו זכיות) והרחוק נעשה קרוב כו׳ (והוא עיקר ענין העבודה דכה״ג בבגדי בד לפני ולפנים להקטיר קטורת ביוה״כ כמ״ש כי בענן אראה כו׳ להמשיך בחי׳ [רב] חסד העצמי׳ הנ״ל) וזהו כי אתה אבינו דוקא גואלינו מעולם שמך מעולם הא״ס עצמו שהוא נצחי בלתי הפסק וגבול כלל להיו׳ מבחי׳ אור העצמי ממש כנ״ל. וזהו אם תעירו ואם תעוררו את האה׳ שהוא אה״ר העצמי׳ ממש הנ״ל עד שתחפץ מצד עצמו כי אין העלאת מ״ן מגיע לשם כלל וכלל מטעם שאינו בא רק מצד עצמו בלבד כנ״ל וכמו בעשי״ת שנק׳ קרוב והוא שביו״כ א׳ כי בענן אראה כו׳ שמזה נמשך בחי׳ מקיפי׳ דסוכות בז׳ רועין כידוע כו׳ וד״ל.

אך הנה גם בחי׳ האה״ר העצמי׳ הנ״ל שמעורר התשובה אמיתית שאין לו הפסק וגבול כלל כנ״ל להיותו מבחי׳ אור קדושת העצמי׳ דר״ר הנ״ל, הנה גם הוא יש בו ב׳ אופנים שהוא מבחי׳ חו״ג רק שהם בלי גבול כלל והיינו ימין מקרבת ושמאל דוחה דר״ה ויו״כ, שבר״ה נמשך עוז אהבה רבה זו לעורר התשובה בלב כל או״א בבחי׳ יראה ואימה גדולה כמו אימת יום הדין הנורא מאד שיפול בלב כ״א גם בלב האבן הקשה מאד כנ״ל ומזה יתעורר בתשו׳ בלב נשבר ונדכ׳ עד מאד עד שיבכה במר נפשו כו׳ (וכמו האב שמטיל אימה יתירה על בנו עד שירך לבו מאד ויבכה כו׳), והב׳ בימין מקרבת שהוא המשכת עוז האה״ר העצמי׳ הנ״ל ברב חסד ורחמים שבא בנש״י בבחי׳ קירוב לקרב את לבם לאביהם שבשמי׳ שישובו אל ה׳ בשמחה וחדוה ברצון ותענוג כי נהפך לבם מרע לטוב מן הקצה כו׳ לשוב אל ה׳ בבחי׳ פנימי׳ הלב דוקא, וכדוגמא שא׳ לע״ל והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר וא׳ ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחקתי תלכו כו׳ וכה״ג וכמו אדם שרואה בנפשו שפתאום יבא בלבו התעוררו׳ תשו׳ לאהוב את ה׳ בכל לבו ולדבקו בו בתו״מ ולעזוב לגמרי דרך הרע כו׳ ונהפך

שו״ה יופסק — לעורר גם: **ב: לעורר כח.**

ב״ק המכריז בכל יום שובו כו׳: **נסמן לקמן ע׳ קמב.**

שביו״כ א׳ כי בענן . . שמזה נמשך בחי׳ מקיפי׳ דסכות . . כידוע: **ראה עטרת ראש ע׳ 73 ואילך. תורת חיים שמות רנה, א; שמא, ב.**

שו״ה והיינו — עוז . . התשובה: **יח: אור . . א: התשוקה.**

והסירותי את לב האבן . . ואת רוחי אתן בקרבכם . . ולעזוב . . כו׳: **יחזקאל לו, כו . . שם, כז [ושם: בחוקי. וכ״ה ב״ח] . . ב: ולילך בדרכי הוי׳.**

לבו לאיש אחר (כמו נתן דצוציתא כו׳). ולהיפך יש התעוררו׳ תשו׳ שיבא מלמעלה בבחי׳ הגבו׳ לבוא לידי מרירות ולב נשבר וכמו בבכי יבואו כו׳ וכמ״ש בצר לך ומצאוך כו׳ ושבת עד ה׳ אלקיך כו׳ שהוא ע״י יסורים ולחץ וצרות רבות בגשמיות שע״ז יומשך [בלבו] מלמעלה התעוררו׳ התשו׳ האמיתית בלב נשבר כנ״ל, או שלא ע״י יסורים וביטושי׳ כלל כמו בעשי״ת וכה״ג ובכל עת מצוא שיפול פתאום הרהור תשו׳ במרירו׳ עצומה (וכמו תשב אנוש עד דכא אם בגשמי׳ ביסורי׳ או ברוחני׳ בנשמתו במרירות [ותשו׳ אמיתי׳] ותאמר שובו בני אדם כו׳ לפי שמעון אתה היית כו׳ וירדו נש״י למטה שיעלו ע״י תשו׳ בלב נשבר ונדכא דוקא שזהו עצמות התעה״פ באה״ר העצמו׳ הנ״ל רק שמלובש בהיפוכו ביסורי׳ וצער שנק׳ דין שבחסד כנ״ל כדי לבער גם הרע הדק ונעלם בטוב כנ״ל ולהיפך המשכת התשו׳ ע״י הקירוב דחסד הנ״ל עד שגם הרחוק מאד נעשה קרוב כו׳ זהו לברר לבחי׳ הטוב הגנוז גם ברע גמור וד״ל). וב׳ מדריגו׳ אלו דחו״ג להמשכת התשוב׳ היינו בב׳ בירורי׳ דאו״י ואו״ח הנ״ל וכלולי׳ שניהם במדו׳ שהוא בחי׳ רחמי׳ גדולי׳ העצמי׳ הנ״ל שמחבר מעלה ומטה יחד מטעם הנ״ל רק שיורד ונמשך למטה בב׳ אופנים הנ״ל (והוא ענין שלות הרשעים לשלם לשונאיו ביתר מכפי המדה ויסורי׳ של הצדיקי׳ ביתר מכפי המדה דהא בהא תלי׳ משקל א׳ להם כנ״ל במ״ש אמלאה כו׳ שזהו לפי אופן המשכת התשו׳ בבחי׳ הגבורו׳ כו׳ דשמאל דוחה הנ״ל כדי שינקו מכל סיג אפי׳ בדקות גדול ויוכלו לקבל הפנימי׳ דעוה״ב ולהיפך לפ״ע זה עצמו משלם לשונאיו לברר ממנו כל הטוב כדי להאבידו בעוה״ב וד״ל. וכן בהמשכת התשו׳ ע״י הקירוב דחסד לקרב גם הרחוק ביותר להוציא ממנו הטוב כו׳ כנ״ל. והנה זהו ג״כ שלות הרשעי׳ שישלם להם ברב חסד להוציא ממנו הטוב אבל להיפך כדי להאבידו כנ״ל.

והנה עם כל הנ״ל יובן במא׳ לא זכו בעתה דוקא דהיינו בעת התעוררו׳ האהבה והתשוקה בכנס״י מלמעלה מצד שיתעוררו באה״ר עצמיי׳ הנ״ל אעפ״י שלא זכו בתומע״ט מצד עצמו כלל הנה יפתח ה׳ לבבם וישובו אל ה׳ באמת כמו ומל ה׳ את לבבך לאהבה את ה׳ כו׳ אך א״כ הול״ל בעתו ולא בעתה דזהו עת רצון וחפץ העליון שיתעורר באה״ר ור״ר עצמיי׳ הנ״ל וכמו אשר המלך חפץ כו׳ וכתי׳ עת לכל חפץ תחת השמים עת לאהוב כו׳ וכמ״ש עד שתחפץ וזהו בעתה, ואם הכוונה על עתה של אהבה עד שתחפץ

כמו נתן דצוציתא: ראה שבת נו, ב. סנהדרין לא, ב ברש״י ד״ה לדזיו ליה (ובסה״ד מע׳ נתן דצוציתא, עיי״ב). ראה גם ס׳ מאמרי אדה״א-ויקרא ח״א ע׳ פט. ח״ב ע׳ תשו.

בצר לך ומצאוך . . רבות: ואתחנן ד, ל . . יח: ורעות.

שו״ה בב׳ — מדו׳: יח: במדה״ר.

שו״ה דשמאל — ויכולו: ב: ולא יוכלו.

ומל ה׳ את לבבך . . אך . . חפץ כו׳: נצבים ל, ו (בדילוג) . . יח: ליתא. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: כו׳ . . כו׳.

עת לכל חפץ . . עת לאהוב . . עד שתחפץ: קהלת ג, א [ושם: ועת] . . שם, ח . . שיר השירים ח, ד.

שהוא בעת רצון כמו ביוה״כ כמו אחישנה איך שייך להחיש העת של האהבה קודם שתחפץ מצד עצמה כנ״ל. אך צ״ל דבאמת מ״ש לא זכו בעתה דוקא זהו עת המוגבל שלה שהוא הזמן של עליי׳ דכנס״י למעלה שתלוי בעת רצון וחפץ המשפיע דוקא כנ״ל, אך זה עצמו הוא שא׳ אחישנה כו׳ וזהו כפשוטו כו׳ דבעתה דוקא אחישנה ולא כמו שחלק לב׳ דברי׳ הפכי׳ דזכו אחישנה ולא זכו בעתה דא״כ מ״ש אחישנה אין זה בעתה כו׳. והענין הוא דהגם שלכאורה זהו כמו ב׳ הפכי׳ ובנושא א׳ דבעתה עת המוגבל יחיש וימהר שיבא קודם זמנו כו׳, והענין הוא לפי שבעתה דוקא שהוא עת דודים דבחי׳ המל׳ שהוא כנס״י עולי׳ בזכרון טוב באה״ר ור״ר העצמיי׳ הנ״ל אז דוקא יחיש וימהר הקץ כו׳.

כי הנה באמת י״ל במחלוקת דר״א ור״י למה נחלקו בב׳ קצוות רחוקי׳ כאלה דשניהם ביתר מכפי המדה דלר״א אם עושי׳ תשומע״ט דוקא נגאלין שא״א שיהי׳ כולם צדיקי׳ או כולם בע״ת ואיך יהי׳ במדה״ד כ״כ ולא במדת חסד ורחמי׳ כמו ביוה״כ וכה״ג, ולר״י גם שאין עושין תשומע״ט נגאלין שזהו ג״כ ביתר מכפי המדה ברב חסד שלא כדין ומשפט התו׳ שהרי גם י״ג מדה״ר ביוה״כ אינו נמשך כ״א ע״י תשובה דוקא, וכך יקשה במא׳ דר׳ יוחנן שהוא ג״כ מדבר בב׳ קצוות רחוקי׳ כר״א וכר״י יחד דהינו או בדור שכולו זכאי כר״א שעושי׳ תשו׳ או בדור שכולו חייב כר״י שבלא תשו׳ נגאלין. וגם המא׳ הג׳ דר׳ אלכסנדרי בעתה אחישנה חלק לב׳ קצוות רחוקי׳ זכו אחישנה זכו דוקא כר״א או בדור שכולו זכאי או לא זכו כלל בעתה דוקא. ואעפ״י דמ״ש בעתה הוא כמו ממוצע בין ר״א ור״י ובין כולו זכאי או כולו חייב שאין שניהם שוין עכ״פ לענין למהר הקץ כו׳ עכ״ז חלק הדבר גם הוא לב׳ קצוות [רחוקים] בין זכו או לא זכו כלל כר״א ור״י [ור׳ יוחנן] הנ״ל.

ובאמת הרי לפי כל הנ״ל בענין כח הר״ר ואה״ר עצמי׳ המעורר לכנס״י שישובו בתשו׳ שלימה וגם יסיר לב האבן כו׳ ורוח חדש יתן בהם שילכו בחוקותי כו׳ א״כ יכול להיו׳ פשר דבר במחלוקת דר״א ור״י הנ״ל ובמא׳ דר״י הנ״ל דבלא תשובה כלל אין נגאלין, אך לא כר״א שאו׳ שיהי׳ תשובה שלהם מכח עצמם דוקא כמ״ש שובו אלי ואשובה אליכם כו׳ אלא גם אם התשובה שעושין באה מכח ההתעוררו׳ שמעוררי׳ אותו מלמעלה כמו ב״ק המכריז בכ״י כנ״ל שהוא נמשך מי״ג מדה״ר דר״ר עצמי׳ הנ״ל, גם זה תשובה אמיתית הוא יותר מכח עצמם וכן מעשה הטוב במצות שמעוררי׳ אותו מלמעלה כמו בר״ה שאו׳ כי חק לישראל הוא כו׳ כנ״ל שבודאי ע״ז נגאלין קודם זמן [הקץ] המוגבל, וז״ש בעתה אחישנה שזהו בעת רצון

שו״ה ובאמת — עצמי׳ המעורר: **יח: העליונה המעוררים.**

שו״ה ובמא׳ — כלל: **ניתוסף ע״פ יח.**

דרדכ״ר בר״ר הנ״ל לפקוד לכנ״י לעוררם בתשומע״ט כנ״ל (בב׳ אופני׳ דחו״ג בחסד וקירוב דימין ובביטול דפחד אלקי׳ דשמאל דוחה כו׳ כנ״ל) אלא אחישנה למהר זמן הקץ המוגבל לעלית המל׳ כמבואר למעלה שכח הזה דאה״ר העצמי׳ הנ״ל נמשך ממהו״ע ית׳ שלמעלה מבחי׳ מעומ״ט ע״כ מחבר מעומ״ט כו׳ וד״ל.

וביאור הענין הנה ידוע דאוא״ס למעלה עד אין קץ כו׳ והוא בחי׳ הגבורו׳ [דא״ס] שזהו בחי׳ הצמצום שהוא בחי׳ הסתלקות ועילוי בעצמותו ממש כו׳, וגם אוא״ס מתפשט למטה מטה עד אין תכלית והוא בחי׳ החסדי׳ כי חפץ חסד הוא כו׳. ובב׳ מדות אלו דחו״ג הכלולי׳ בעצמו׳ הוא מקור הראשון לבחי׳ ההשתל׳ דקו״ח שיש בו בחי׳ מעלה ומטה עכ״פ דאם לא בחי׳ הצמצום הראשון הנק׳ מק״פ כו׳ הי׳ אוא״ס ממלא כל החלל כו׳ כמ״ש בע״ח. ונמצא יש בקו״ח ב׳ מדריגו׳ דחו״ג הנ״ל צמצום והתפשטו׳ שבא בקו המדה כו׳ בהתכללו׳ משניהם יחד דוקא ע״כ מודד כל אופן וציור ההשתל׳ דאבי״ע כו׳ כמ״ש במ״א (והוא כל ציור קו״ח דא״ק עד עקב דא״ק בעשי׳), וגם נותן מדה ושיעור לבחי׳ המקיפי׳ דעגולי׳ העליוני׳ מראש לסוף כו׳. וממילא יובן מזה דהארת אוא״ס עצמו שלמעלה גם מבחי׳ חו״ג הנ״ל הנק׳ צמצום והתפשטו׳ בכלל הנה אין לפניו אפי׳ בחי׳ מעלה ומטה כלל, והוא הטעם שיכול להאיר מטה מטה כמו למעלה מעלה וזהו ממש בשוה כנ״ל שזהו ענין המשכת הכח לעורר בתשו׳ שהוא מחבר מעלה ומטה בשוה ממש להיותו למעלה גם מבחי׳ מעומ״ט שבקו״ח עד סוף העשי׳.

וזהו ענין הממוצע הנ״ל בין ר״א ור״י דלר״א צ״ל ע״י תשו׳ דוקא שהוא כמו בבחי׳ אוא״ס בבחי׳ הגבו׳ דאו״ח, ע״כ א׳ שובו אלי בהעלאת דאו״ח ואשובה אליכם ממקומי העצמי כו׳ (וכמ״ש בזוהר ישוב ירחמנו כו׳ מאן אתר מהאי ע״ק כו׳ מלמעלה למטה כו׳), ולר״י גם בלא תשו׳ נגאלין לפי שמצד בחי׳ אור החסד דאו״י שקודם הצמצום הרי מתפשט למטה עד אין תכלית וגם יכול להאיר למטה גם בחשך דסוף העשי׳ כמו למעלה ממש

שו״ה דחו״ג — ובביטול . . אלא: **ד: ובביטוש . . יח: אז.**

ידוע דאוא״ס למעלה עד אין קץ . . למטה מטה עד אין תכלית: **נסמן לקמן ע׳ קסו.**

שו״ה (דא״ס) — ועילוי: **יח: בעילוי אחר עילוי.**

חו״ג הכלולי׳ בעצמו׳ . . מקור . . דקו״ח . . יש בקו״ח . . צמצום והתפשטו׳ . . כמ״ש במ״א: **ראה שער האמונה פי״. תורת חיים וישלח מז, ג ואילך. שמות רלט, ב. ספר המאמרים אתהלך לאזניא ע׳ רכב.**

דאם לא בחי׳ הצמצום . . הי׳ אוא״ס ממלא כל החלל כו׳ כמ״ש בע״ח: **ש״א ענף ב.**

שו״ה כו׳ — (והוא . . קו״ח: **יח: והוא . . יח: קומת. כד: קומת אדם.**

עקב דא״ק בעשי׳: **ראה ע״ח ש״ב ענף ב; ש״ג פ״ב. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ טו. וש״נ.**

שו״ה מזה — דהארת אוא״ס עצמו . . חו״ג . . בכלל . . וזהו: **ב: דהוא ית׳ א״ס עצמו . . יח: מעתיק זה, בהוספת תיבת „הזה״ גם לעיל שו״ה כו׳ — בעשי׳ . . ניתוסף ע״פ יח.**

וכמ״ש בזהר ישוב ירחמנו . . ע״ק: **[ע״ק: בדוז: ע״ס]. נסמן לעיל ע׳ כג.**

מטעם הנ״ל וד״ל, אמנם כח המעורר התשו׳ למטה שלא כפי׳ ההשתל׳ כלל זהו שמחבר ומשוה מעומ״ט יחד מטעם הנ״ל וד״ל. אך הנה עדיין י״ל למה לא נגאלין ע״י המשכת י״ג מדה״ר דיוה״כ מאחר שנמשך משם כח ועוז התעוררו׳ התשו׳ בלב כ״א מישראל אפי׳ ברשע גמור כנ״ל, ועוד לפי״ז י״ל מ״ש בעתה אחישנה דממ״נ אם עושי׳ תשו׳ ודאי אחישנה קודם עתה, ואם אין עושין איך יחיש גם ע״י הממוצע הנ״ל אם צ״ל בעתה דוקא שזהו דבר והיפוכו כנ״ל, ואם פי׳ בעתה שתהי׳ ראוי׳ כנ״י להפקד למעלה שהוא בעת רצון לעורר לכנ״י בתשו׳ הרי עת רצון זה הוא בכל יוה״כ כנ״ל ועכ״ז אין נגאלין כו׳. אלא צ״ל בפי׳ בעתה שאין זה בעת שתהי׳ ראוי׳ מחמת התעוררות המשפיע דא״כ הל״ל בעתו כנ״ל, אלא פי׳ בעתה בעת שלה דוקא דהיינו שתהי׳ ראוי׳ ליחוד עליון מצד עצמה דוקא והוא כאשר יהי׳ התעוררות [ר״ר של] האה״ר והתשו׳ האמיתי׳ בכנ״י מצד כח עצמם שיש בלב כאו״א, ולכך נק׳ אה׳ מסותרת כמו בעת שבא בנסיון למסור נפשו עקדה״ש או בצר לו ביותר כמו בצר לך ומצאוך ושבת כו׳ וכן תשב אנוש עד דכא ממש כו׳ וז״ש עד שתחפץ מרצון וחפץ עצמה שאז נק׳ ארץ חפץ כו׳. אבל מה שנתעוררו בנ״י בעשי״ת בתשו׳ שלימה כנ״ל הגם שזהו בא מכח האור דעצמו׳ א״ס ב״ה כשהוא בגילוי למטה כמו למעלה בקירוב האור לגבי הניצוצות כנ״ל ומ״מ אין זה רק לפי שעה בעשי״ת לבד שא׳ בהיותו קרוב כו׳, אבל אח״כ הרי אנו רואי׳ שכ״א לפי ערכו על מקומו הראשון עומד לילך בדרך שרוצה כו׳. וגם שמי״ג מדה״ר הנ״ל נמשך עזר לנשמה על כל השנה שזהו ע״י ב״ק המכריז בכ״י שובו בני׳ שובבי׳ כו׳, אבל לא כל אדם זוכין לכך לשמוע ולהתפעל [בתשובה] מכרוז זה כו׳ רק עד שתתעורר האה׳ והתשוקה מכח עצמו׳ דנש״י (כמו כוחה של הארץ מצד עצמה שלא ע״י גשמי׳ כמ״ש במ״א [על ששאלה כנ״י ויבא כגשם לנו כו׳] (שהוא ש״ע אחר העלא׳ מ״ן דתשו׳ דיו״כ [וא׳ לה אהי׳ כטל לישראל כו׳] שמעורר לכח הארץ עצמה כו׳, וידוע שיש כח בארץ עצמה יותר מהשפעת המשפיע בה (שמחדש

בלב כאו״א . . אה׳ מסותרת . . למסור נפשו עקדה״ש: **ראה תניא פי״ח־יט.**

שו״ה ממש: **ניתוסף ע״פ יח.**

שו״ה דעצמו׳ — האור . . הניצוצות: **יח: המאור . . הניצוץ.**

שו״ה בדרך . . עזר . . ב״ק המכריז: [עזר: **אב:** עוד]. **ראה סידור פה, א. תורת חיים שמות קיד, א (וראה לעיל).**

לא כל אדם זוכין לכך לשמוע: **ראה שער התשובה ח״ב סא, א. שערי אורה מו, א. אבל ראה שער התשובה ח״א יח, ד ודרך חיים פז, ב.**

שו״ה שזהו — זוכין לכך . . והתשוקה מכח: **יח: זוכה . . דוז: והתשובה מכח. יח: והתשובה מצד.**

כוחה של הארץ מצ״ע שלא ע״י גשמים: **ראה שעה״א פל״ד. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ תקצד ואילך.**

כמ״ש במ״א . . ששאלה כנ״י . . וא׳ לה אהי׳ כטל . . ארץ לא שבעה מים: **תענית ד, א. וראה לקוטי תורה דברים עא, ג ואילך. במדבר ה, ב. פירוש המילות י, ג. שער התשובה ח״א כב, ג.**

ידוע שיש כח בארץ עצמה . . שמחדש יש מאין . . שנתב״ס: **ראה אגה״ק סי׳ כ (קלב, א).**

יש מאין ממש כו׳) כמו ארץ לא שבעה מים כו׳ לפי שנתב״ס דוקא וכמ״ד ארץ קדמה ונברא תחלה דוקא כו׳ וד״ל. וזהו והארץ אזכור מצד כח עצמה משא״כ עכשיו א׳ פקדת הארץ ותשוקקי׳ כו׳ וז״ש ארץ שרצתה לעשות רצון קונה וכמ״ש במ״א. וזהו בעתה עת עלי׳ המל׳ באה״ר שלה העצמו׳ וכשתחפוץ מצד כח עצמה הוא ב[עת] קץ הגאולה דמשיח שנק׳ קץ הימין שזהו בסוף אלף הוי״ו שאז זמן עליו׳ העולמו׳ כמו בעש״ק כידוע אז דוקא אחישנה להחיש ולמהר הגאולה קודם זמנה כמו בת״ר לחיי נח צ״ע כמ״ש בזוה״ק, וסיבת המהירות הזאת בא יבא מחמת המשפיע שנתעורר אצלו אז אה״ר של העצמו׳ להיות חפץ חסד וחושק ביותר בכנ״י ונק׳ ארץ חפץ חפצי בה בבחי׳ העצמו׳ שהן ג״כ בלי שום אמצעי כלל וכמו בכל חצות לילה שישאג כארי׳ על נוהו כו׳ (ואחית תרין דמעין לימא רבא כו׳). וזה יהי׳ בימוהמ״ש דכתי׳ בי׳ ישכיל עבדי כו׳ וגבה מאד וכתי׳ אני היום ילדתיך כו׳ כמ״ש למעלה שזהו שם אהי׳ אנא זמין לאתגלא׳ כו׳, וז״ש טובה הארץ מאד מאד אם חפץ בנו ה׳ כו׳. ולפי״ז אין כאן דבר והיפוכו כלל כמ״ש בעתה אחישנה דהיינו כשיגיע עתה עת דודים כנ״ל אז אחישנה למעלה מזמן המוגבל (וכמו שא׳ רבי לר״ש ברי׳ בני דעת קונך יש בך כו׳), ומטעם הנ״ל שבבחי׳ עצמו׳ אא״ס ממש שוה מעומ״ט ממש ע״כ יוכל להיות למטה כמו למעלה ממש שלא עפ״י סדר השתל׳ דקו המדה כנ״ל (וכמ״ש במ״א דגם בקו המדה עצמו [יש] מבחי׳ עצמו׳ הא״ס ממש שלפני הצמצום הראשון ע״כ סובל ב׳ הפכים דצמצום והתפשטו׳ כא׳ ויכול לאכללא שמאלא בימינא וכדוג׳ דמקום ארון אינו מן המדה אעפ״י שהי׳ עומד במקום וגבול כנ״ל, וזהו וי״ו דוהנורא כו׳ וכך גם בעתה דקו המדה אחישנה למעלה מן המדה וד״ל.

אך א״כ מוכרח מזה כדעת ר״א שאם עושין תשו׳ דוקא נגאלין והוא בעתה בעת דודים שתתעורר באה׳ ותשו׳ מכח עצמה דוקא שז״ש שובו אלי כו׳, הענין הוא דגם מה שתתעורר מכח עצמה דוקא זהו בעת המוגבל דוקא כמו ובהגיע תור אסתר כו׳ ובבואה לפני המלך כו׳ והוא זמן עלי׳ המל׳ למעלה, ועל עת זו א׳ שאחישנה וימהר הקץ ויחיש לעת הזאת שתתעורר מעצמה כמו אהי׳ כטל כו׳ שמלחלח ומעורר כח הצומח שבארץ

וכמ״ד ארץ קדמה . . וז״ש ארץ שרצתה לעשות רצון קונה: **חגיגה יב, א . . בראשית רבא פ״ה, ח. וראה שער האמונה פל״א.**

בסוף אלף הוי״ו . . כמו בעש״ק . . בת״ר לחיי נח כמ״ש בזוה״ק: **ראה זח״א קיז, א; קכח, א (במדהנ״ע); קפא, סע״ב וביאורי הזהר לשם (כה, א). ולהעיר משער היחוד בתחלתו. תורת חיים וישב סג, ב ופלח הרמון לשה״ש קכ, ב.**

שא׳ רבי לר״ש ברי׳: **כתובות סב, ב (ושם: לא הובא ר״ש).**

דמקום ארון אינו מן המדה . . וי״ו דוהנורא: **יומא כא, א . . ראה תורה אור יא, א. לקוטי תורה דברים ח, א. ביאורי הזהר עז, ב. לקמן ע׳ קפה.**

לצאת מן ההעלם לגילוי כו׳ (וזמן עלי׳ המל׳ הוא בכלות אלף הוי״ו כמו בה״ש דעש״ק ויחיש וימהר להוסיף מחול על הקודש זמן רב קודם כמו בת״ר לאלף הוי״ו וכה״ג), והיינו [י״ג] מדה״ר שנמשך בכל יוה״כ לעורר התשובה שנעשה מזה התעוררו׳ כח האה״ר והתשו׳ בכנס״י למעלה עד שראוי׳ ליגאל. וזהו שבכל ט״ב נולד משיח כמ״ש בו אני היום ילדתיך היום אם בקולו תשמעו כו׳, אך זהו למעלה מעלה בבחי׳ הרוחני׳ דנשמו׳ באבי״ע עד ג״ע התחתון דעשי׳ אבל לא בא ונמשך למטה בגילוי בגשמיו׳ (וכידוע שהי׳ קץ משיח בשנת ת״ח למעלה רק מפני הקטרוג לא בא למטה ונהפך לדין קשה וכך הי׳ בתתנ״ו לאלף הה״א), וכמ״ש בקץ משיח לבא לפומי׳ לא גלי׳ וכן ללבי גליתי לאברי לא גליתי וכו׳ וכמ״ש לדניאל ואתה סתום וחתום כו׳, ועכ״ז א׳ ויפח לקץ ולא יכזב כו׳ הגם שכלו כל הקיצין ברוחני׳ כו׳ יש קץ האחרון שיבא בפ״מ בעוה״ז כמ״ש חכה לו כו׳ והוא מחכה אלא שמדה״ד מעכבת כמ״ש בגמרא. אך שיש בזה ב׳ אופנים א׳ רק בגשמיו׳ כמו בהצלחה גדולה כדוד ושלמה כמ״ש אין בין עוה״ז לימוהמ״ש כו׳ וכמ״ש ברמב״ם, והב׳ ברוחני׳ דאור חיי הנשמו׳ בתוקף גילוי אור אלקי למטה כמו למעלה כמו ואשפוך את רוחי כו׳ ומלאה הארץ דיעה כו׳ כולם ידעו אותי כו׳ למעלה מגילוי האור דמ״ת שלא נזדככו הגופי׳ שלהם כ״כ והן כל הנחמות שבישעי׳ כמו ועמדו זרים כו׳ והי׳ כו׳ וד״ל.

אך כ״ז מדבר בקץ הגאולה דמשיח שיהי׳ קודם אלף הז׳ דעוה״ב וקודם תחה״מ, ומבואר למעלה דזה יהי׳ בהעברה בנחל מצרים שיכהו לז׳ נחלים שהן ז״מ דתוהו כו׳, וע״ז מחלוקת דר״א ור״י ומא׳ דר״י הנ״ל וענין זכו ולא זכו כו׳ ובחי׳ הממוצע ביניהם שהוא ע״י המשכות כח המעלה מ״ן דתשו׳ ואה״ר עד שתחפץ כו׳ (לב׳ הפכים הנ״ל בעתה כו׳), הרי כ״ז אינו רק הארה א׳ בעלמא מכח מהו״ע דא״ס ב״ה שמחבר מעלה ומטה יחד כנ״ל שזהו

בכלות . . מדה״ד: **ב:** בכל . . **א:** והיינו מדו׳ הר״ר.

שבכל ט״ב נולד משיח: **ראה ירושלמי ברכות פ״ב ה״ד (ואיכה רבא פ״א, נא). במדבר רבא פי״ג, ה. ועייג״כ בשער הכוונות ענין ט״ב בסופו ומ״ש ע״ז בברכי יוסף או״ח סתקנ״ט ס״ז ודו״ק.**

שו״ה התחתון — בגשמיו׳ . . קץ משיח בשנת ת״ח למעלה: **א:** **בנשמות . . ראה זח״א קלט, ב (עמה״מ לג, א־ב: סח, ב: עט, ג: קלב, ב. ובונה ירושלים סעיף צה (נדפס גם בס׳ מאמרי אדה״ז־הקצרים ע׳ שנו).**

שו״ה משיח — לא בא . . בתתנ״ו: **ד:** **בא . .** **א:** **בת״ר לח״נ.** **ב:** **בת״ת ת״כ.** **ו:** **בתתח״ן.**

בקץ משיח לבא לפומי׳ לא גלי׳: **שוחר טוב פ״ט. קהלת רבא פי״ב. זוהר חדש בראשית ח, א. וראה פירוש המילות טו, ב.**

ללבי גליתי לאברי לא גליתי . . חכה . . שמדה״ד מעכבת כמ״ש בגמ׳: **סנהדרין צט, א . . סנהדרין צז, ב.**

אין בין עוה״ז לימוהמ״ש כו׳ וכמ״ש ברמב״ם: **ברכות לד, ב. רמב״ם הל׳ תשובה פ״ט ה״ב: הל׳ מלכים פי״ב ה״ב. וראה זח״ג קכה, א (ואגה״ק סכ״ז). דרך חיים פצ״ב. שער האמונה פנ״ו.**

שו״ה שבישעי׳ — כמו: **ניתוסף ע״פ יח.**

שו״ה נחלים — ומא׳ דר״י הנ״ל: **א:** **במא׳ הנ״ל.** **ב:** **ומארז״ל.**

שו״ה דתשו׳ — הפכים: **דז:** **הפי׳.**

מה שיש עליו' וירידו' בקו״ח או״ח ואו״י בחי' התיקון ותוהו או עגולים ויושר מקיפי' ופנימי' וכה״ג כולם יחד למטה ולמעלה ממש בשוה להיותו למע' מבחי' מעלה ומטה כנ״ל. וזהו כמו ציור קומת אדם דא״ק בראש הקו״ח עד עקב דא״ק דעשי' שכלול מראש לסוף מבלי שימצא ראש וסוף, וזהו תשובה דאו״ח מרגל לראש ומע״ט מראש לרגל כו', ואדם [זה] אדמה לעליון ממש שזהו משיח שא' בו וגבה מאד כו' כידוע. אבל העברה הב' שא' עד יעבור סתם יהי' בנהר פרת היינו נהר שיוצא מעדן עצמו וכנ״ל שז״ש אשר אהי' הב' אנא זמין לאתגלאה כו' בעוה״ב אחר תה״מ שזהו העדן עצמו דעין לא ראתה כו' אפילו משה ומשיח דלמת״ב כלל כו' כנ״ל, ה״ז מבחי' עצמיו' דאא״ס שנק' שעשועי המלך בעצמו כו' שלמעלה גם מחיבור מעלה ומטה יחד שאין שם אפי' בחי' תחלה וסוף שיפול בו ענין חיבור מעלה ומטה (והוא למעלה מטה״ע וכענין אוא״ס למעלה כו') ששם אין העלא' מ״ן דתשובה והמשכה דמע״ט מגיע כלל כו' וע״כ לא יתכן לומר בו ענין קץ ושיעור שיבוא באיזה זמן המוגבל, שזה אינו שייך רק לפ״ע הבירורי' דתוהו כו' שיש בזה קו המדה בעליו' וירידו' כו'. אבל בעוה״ב שהוא עדן עצמו באלף הז' נק' מנוחה לח״ע בחי' מנוחה עצמי' ואינו תלוי בשביתה והעלאות דוא״ש כו' שנק' עלית המל' בכלל.

וראי' לזה הוא ממ״ש שש שנים תזרע שדך כו' ושבתה הארץ שבת לה' כשביעית למטה שבחריש וקציר תשבות לגמרי (אלא תוציא הארץ לחם פנג כו') וגם לא יהי' אז יחוד עליון דא״ס עצמו בכנס״י ע״י בחי' ממוצעי' כלל אלא עין בעין כו' (ולא כמ״ת שהי' משה שושבינא דמלכא כמ״ש משה ידבר כו' וא' הטיבו כו' נביא אקים להם כו' כי לא יוכלו לשמוע קול אלקי' מתוך האש כנ״ל, וגם העלאת נש״י הי' ע״י אהרן כה״ג שושבינא

שו״ה מקיפים — כולם: **ד: כלולים. ז: כוללם.**

אדם . . אדמה לעליון ממש: **נסמן לקמן ע' קכב.**

שו״ה דאא״ס . . אוא״ס: **דז: דא״ס . . ד: א״ס.**

באלף הז' נק' מנוחה לח״ע: **משנה סוף תמיד. ר״ה לא, א ורש״י שם. וראה פירוש המילות ד, ג. תורת חיים חיי שרה קלה, א; שמות שכא, א. אמרי בינה [קה״ת תשמ״ה] שער התפילין קכה, ג.**

שו״ה בזה — אבל . . עדן . . בשביתה והעלאות: **ד: והב' שהוא בעדן . . ד: בסיבת העלאות דוא״ש כו'. יח: בסיבת העלאות דז״א.**

שש שנים תזרע שדך ושבתה הארץ שבת לה': **בהר כה, ג. ב.**

תוציא הארץ לחם פנג: **בשער האמונה פל״ב שכ״ה במדרש. ראה זח״א מז, ב; רמו, א; רנ, ב. לעיל ע' כג הערה ד״ה שתוציא גלוסקאות. תורת חיים שמות לב, ב; שמב, א. אמרי בינה שער הק״ש פפ״ח. ס' מאמרי אדה״א-ויקרא ח״א ע' קלו. ח״ב ע' תשט הערה ד״ה לחם הפנים.**

כמ״ת שהי' משה שושדמ״ל . . אהרן כה״ג שושדמ״ט: **זח״א רסו, ב. זהר בשלח מט, ב. (רע״א מהימנא) ויקרא כ, א. זהר מצורע נג, ב. (רע״א מהימנא) שופטים ערה, ב. וראה תורה אור והוספות ר״פ תצוה תורת חיים שמות קו, א ואילך.**

משה ידבר . . הטיבו . . נביא אקים להם: **יתרו יט, יט . . ואתחנן ה, כה. שופטים יח, יז . . שם, יח.**

דמטרוניתא כו׳ משא״כ בעוה״ב יתייחדו שלא ע״י אמצעי כלל), וע״ז אמר בעתה אחישנה דקאי אדסמיך לי׳ לא יהי׳ לך השמש כו׳ ולא יבוא עוד שמשך והיינו בימוהמ״ש, ואח״כ א׳ ועמך כולם צדיקי׳ בעוה״ב לעולם ירשו ארץ החיים בעדן עצמו כנ״ל הקטן יהי׳ לאלף כו׳ שזהו כמו חיים נצחיים דא״ס ממש שנק׳ חיי עולם שמתפשט לאין שיעור ורוממות [למטה] כמו למעלה ממש שלא ע״י אמצעי כלל מטעם הנ״ל וד״ל. וזהו ענין חלוקה הנ״ל בלמעני אעשה למעני ממש למעלה גם מן הממוצע הנ״ל, וזהו אשר אהי׳ וכן עם זו קנית וכן יבחר לנו כו׳ [לשון להבא] וזהו טובה הארץ מאד מאד שזהו בעוה״ב, וע״ז א׳ בעתה באלף הוי״ו אחישנה שלא ע״י אמצעי להתייחד במהו״ע ית׳ ממש יחוד נצחי כנ״ל וד״ל.

בעז״ה פ׳ דברים שבת חזון

ציון במשפט תפדה כו׳ ציון בחולם כו׳, כי הנה נקודת החולם היא בראשי אתוון ובזה נבדל מעלת החולם מכל הנקודות כי כל הנקודות המה תחת האותיות כמו הקמץ וחיריק וסגול כו׳ רק החיריק הוא תחת האות והמלאפום בתוך האות והחולם ע״ג האות. והענין הוא כידוע שהנקודות הוא בחכמה והחולם הוא בבחי׳ הכתר שבחכ׳ כי ע״י הנקודות שתחת האותיו׳ יש חיבור ופירוש לאותיו׳ זע״ז וה״ז בחי׳ אור וחיות שלהם ממקור חוצבם בחכ׳ כידוע דבכל צירופי אותיו׳ יש אור חכ׳ ושכל המקור להם שלפי אותו אופן

לא יהי׳ לך השמש . . ולא יבוא עוד שמשך . . ועמך כולם צדיקי׳ . . הקטן יהי׳ לאלף: ישעי׳ ס, יט (בדילוג). שם, כ [ושם: לא, וכ״ה ב״ח] . . שם, כא . . שם, כב.

שו״ה בלמעני — הנ״ל . . וכן יבחר לנו . . הוי״ו: **אוז:** הב׳. **ד:** הג׳. **יח כד:** הג׳ הנ״ל . . **יח:** ליתא. ומובא להלן בסיום המאמר במקום התיבות הנ״ל וד״ל . . **דז:** הז׳.

ציון: מאמר זה נמצא בביכלאך כת״י: **א** (107) קכא, א. **ב** (624) ב, ב [שם בא בהמשך לד״ה כי תצא שנדפס בספר המאמרים תקס״ה ח״ב ע׳ תתכ, עם תיבת הקישור וזהו ציון — וכנראה שהמעתיק צירף ב׳ המאמרים מכיון שגם בהמאמר שלפנינו נתבארו פסוקי ר״פ תצא]. הדפים בבוך נכרכו שלא ע״פ הסדר. על שני מאמרים שבבוך בא עליהם התאריך שהם משנת תקע״ו. **ג** (873) קכ, ב בכותרת: פ׳ דברים שבת חזון. **ד** (974) קיב, א בכותרת: בעז״ה שבת חזון. **ה** (2030) קח, א בכותרת: בעז״ה שבת חזון.

המאמר נעתק מבוך כת״י **ג** ובין אריחיים ניתוספו אותיות או תיבות מבוך כת״י **א** ו **ב**. שינויים אחדים שבין הכת״י נרשמו בשולי הגליון. סיום או התחלת חצאי עיגול שחסר ב **ג** ונמצא בשאר הביכלאך תוקן בפנים, מבלי להעיר על כך.

מאמר זה מיוסד על ד״ה זה דשנת תקנ״ח — נדפס בס׳ מאמרי אדה״ז־נביאים ע׳ (כג) כו ואילך (ד״ה ציון מהצ״צ אור התורה ישעי׳ ע׳ צה ס״ב בחלק שלא נדפס לע״ע). וראה גם שם ע׳ כט ואילך.

ציון במשפט תפדה . . נקודת החולם היא בראשי אתוון: ישעי׳ א, כז . . ראה זהר (רעיא מהימנא) ויקרא יז, א.

שהנקודות הוא בחכמה: ראה פרדס שער (כח) הנקודות פ״ז. שיעור קומה מערכת נקודות ספ״ז.

כידוע דבכל צירופי אותיו׳: ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תתקכד.

אור השכל דוקא כך יתהוו האותיו׳ בצירופי׳ כאלו דוקא, וכמו שאנו רואים בכל שכל שיש לו צירופי אותיו׳ במחשבה שמתהווים ממילא ומיוחדים לפי אופן השכל דוקא כו׳ אך אין הצירופי׳ מובנים כי בלא נקודות לא ידע לצרף כלל כפי אופן הארת השכל שבהן ויוכל לצרף אותן באופן שיהי׳ בהיפך השכל לגמרי אך הנקודות המצרפי׳ כל תיבה אינו רק עפ״י אמיתת אור השכל שבהם בלי תוס׳ ושינוי כלל כידוע, ונמצא ששורש הנקודות באמיתת מקור חוצב התהוות האותיו׳ שהוא אור השכל כמו שהוא שממנו יחוייב אופני הצירופי׳ וז״ש מצרף לחכ׳, וכן בצירוף אותיו׳ הדיבור אינו רק ע״י הנקודות דווקא שגם אם ימצאו כל האותיו׳ מה׳ מוצאות [הפה] אחה״ע מהגרון וגיכ״ק מהחיך כו׳ לא יוכל לצרף אות ג׳ מהחיך עם חי״ת מהגרון בלא נקודות וכא׳ באין במבטא האותיו׳ עם הנקודו׳ לפי ששורש הנקודות בחכ׳ ואבא יסד ברתא כידוע ומבואר במ״א. אך זהו בחי׳ גילוי אור השכל בצירופי אותיו׳ להבין ולהשיג המכוון מהם, אבל אות החולם שע״ג האות הגם שבא ג״כ להורות החיבור והצירוף אבל הרי מאיר הארתם מלמעלה ע״ג האות דווקא שזה מורה על היות שרשו בבחי׳ העלם אור השכל שבלתי מתיישב ובא בגילוי באותיות ע״כ עומד ע״ג האותיו׳ ומרוב העלמו בבחי׳ אין דחכ׳ שהיא בחי׳ כתר שבחכ׳ לא יוכל להאיר בגילוי בתוך האות כמלאופום ומכש״כ תחת האות בחיריק אלא ע״ג האותיו׳ מלמעלה (ואעפי״כ שייך לאות ובא ומאיר מן ההעלם שהרי ניתן לדרוש כמו למה נקוד על וישקיה״ו וכה״ג משא״כ הטעמים שהם בבחי׳ הכתר עצמו ע״כ אין בהם דרש כלל כמ״ש במ״א), וענין הארתו מן ההעלם דהיינו שאעפ״י שהוא בהעלם ע״ג האותיו׳ מ״מ מאיר עליו בבחי׳ אור עכ״פ הנה זהו הנק׳ אור דמקיף דחכ׳ כשבא ומאיר מן ההעלם [שלו], והיינו מ״ש ותחלימנ״י ותחיינ״י פי׳ תחלימני לשון חיזוק שהוא כח אור המקיף שמחזק לכח ואור חיות האו״פ מן ההעלם, וע״כ אמר ותחלימנ״י וממילא ותחייני. בבחי׳ או״פ והוא בחי׳ החולם בחי׳ כתר

שו״ה השכל — ושינוי . . כידוע: **ב: ובלי גירעון . . א: וכלל.**

וז״ש מצרף לחכ׳: **כ״ה בכ״מ בדא״ח: ראה שער היחוד פ״נ. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ קמח: במדבר ח״א ע׳ שה לע׳ קח. ס׳ מאמרי אדה״ז־מארז״ל ע׳ קנא ובהנסמן לשם.**

אחה״ע מהגרון: **ראה ספר יצירה (פ״ב מ״ג) מנטובא שכ״ב פ״ב מ״א. עץ חיים שער (ה) טנת״א פ״ג. שער (כה) דרושי הצלם דרוש ב. תשובות וביאורים מכ״ק אדמו״ר שליט״א [קה״ת תשל״ד] סי״ג ע׳ 62 הערה 1.**

ואבא יסד ברתא: **נסמן לקמן ע׳ רל. וראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תתקכד ואילך. ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״א ע׳ קנב ואילך. הנסמן לעיל בהערה ד״ה וז״ש.**

למה נקוד על וישקיה״ו: **ראה ספרי בהעלותך ט, י. ילקוט שמעוני וישלח (לג, ד) רמז קלג (ירושלים תשל״ג). ושי״נ.**

משא״כ הטעמים . . אין בהם דרש כלל: **ראה ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב ע׳ תקעא וע׳ תקפא ואילך. אור התורה וארא כרך ז ע׳ ב׳תקנח. ע׳ ב׳תקעה. וראה לקוטי שיחות יתרו כרך טז ע׳ 573.**

ותחלימנ״י ותחיינ״י: **ישעי׳ לח, טז [ושם: והחייני — אבל כ״ה בכ״מ בדא״ח, ומהם: לעיל ע׳ לה. ביאורי הזהר שמיני סח, א. ס׳ מאמרי אדה״ז־נביאים כאן ע׳ כו. ספר המאמרים תקס״ב ח״א ע׳ רכז. תורת חיים שמות [והוא מר״ח טבת תקפ״ב (ע״פ בוך 493) או משמות תקפ״ד (ע״פ בוך 754)] נג, ב. המשך תער״ב ח״ב ע׳ תרפו). ראה לקוטי תורה ויקרא ו, ג. וראה גם ביאורי הזהר שם.**

הנק׳ מזלא. ויובן זה ממה שמצינו בהתעוררו׳ בע״ת מן הב״ק שמכריז כו׳ וכמ״ש עד יערה עלינו רו״ח ממרום עלינו דוקא בבחי׳ מקיף שהוא רוח רחמים רבים העליוני׳ שנמשך על כל נפש מישראל בבחי׳ מזל״א שבו וע״ד שאמרו אע״ג דאינהו לא חזי מזלייהו׳ חזי והמזלא פועל גילוי התעוררו׳ באו״פ שבנפש לשוב בתשוב׳ שבלב והיינו יערה למזלא שהוא עלינו כו׳ וכמו שחרדה גדולה נפלה בלבם מכח המזל״א דחזי כו׳, הרי אנו רואי׳ שכח אור המקיף מאיר מן ההעלם שלו לפעול פעולת גילוי התעוררו׳ במוח ולב לשוב בתשובה בפו״מ, ועד״ז יובן בכללות נש״י כמ״ש ותחלימנ״י ותחיינ״י שזהו בחי׳ החולם ע״ג האותיות הן האו״פ של כללות נש״י, והיינו ציון בחולם דוקא וד״ל.

והנה מבואר [למעלה] בפי׳ כי מאיש לוקחה זאת דבחי׳ אש שחורה דבע״ת וכה״ג נמשך מאש דדכורא שהוא בחי׳ אש דר״ר העליוני׳ שיתעוררו לצאת מחושך הגוף [לשוב] בתשובה שלימה, והוא ג״כ ענין החול״ם דציו״ן כנ״ל. אך יש בזה ב׳ אופנים, הא׳ כאשר מתעורר אח״כ בתשובה מעומקא דלבא בבחי׳ נקודה פנימי׳ שבלב בבחי׳ אש שחורה הנ״ל, וע״ז אמר ותחיינ״י ממש בבחי׳ יחידה שבנפש ששורה בנקודת הלב הפנימי והוא בחי׳ רצון פשוט ועצמי מעצמ[ו]ת כל הנפש וכמו תשובת ראב״ד שיצאה נשמתו בבכי׳ וכה״ג ואז הוא למעלה מציו״ן בחולם (ואש שחורה שבפנימי׳ הלב עולה אח״כ ע״ג אש לבנה נקבה תסובב גבר לנקודת החולם, וזהו צור לבבי שנעשה ציו״ן במלאפו״ם בתוך האות מהחולם שע״ג האות כי האות עצמו הוא בבחי׳ מל׳ דלא כמ״ש בסמוך), שזהו והנערה אשר חפ״ץ בה המל״ך כו׳ שהוא נשמה שחפץ ורצון הפשוט העצמי דעצמות אוא״ס מאיר בה שסובב ומקיף גם לבחי׳ החולם שהחולם אינו אלא כתר שבחכ׳ ולא בחי׳ כתר עצמו כנ״ל, והיינו ענין אש שחורה שעולה ע״ג ולמעלה מבחי׳ אש לבנה דנקודת החול״ם המשפיע מן ההעלם כנ״ל באריכות. וזהו צו״ר לבב״י כמו הצור שיש בהעלם כל מה שעתיד להוציא ממנו ניצוצי׳ כך עצמות הנפש ממש הנק׳ יחידה הוא עצם היולי פשוט שמשם יאיר כל מקיף הנק׳ מזל״א שנק׳ מקיף דחי׳ בחי׳ חכ׳ לבד וד״ל. אך כאשר נקודת החול״ם לא בא הארתו בתוך נקודת הרצון העצמי ההיולי הפשוט רק בהתפשטו׳ אורו בלב שנק׳ רעותא דלבא לפי שעה שאין זה פנימי׳ נקודת הלב ממש ואינו נק׳ צור לבבי אז אין

שו״ה והנה — (למעלה): **בכתי״ זה ליתא. אבל כ״ה בג׳ הכת״י.**

כי מאיש לוקחה זאת: **בראשית ב, כג. ראה ס׳ מאמרי אדה״ז־נביאים כאן ע׳ כד ואילך. ד״ה והי׳ לכם לציצית תקס״ה בסידור שער הק״ש פ, א ואילך ומקבילו בלקוטי תורה שלח מד, ג ואילך.**

ראב״ד שיצאה נשמתו בבכי׳: **עבודה זרה יז, א.**

נקבה תסובב גבר . . צור לבבי . . ציו״ן במלאפום: **ירמי׳ לא, כא . . תהלים עג, כו . . יחזקאל לט, טו.**

והנערה אשר חפ״ץ בה המל״ך: **כ״ה גם בדרך חיים שער התפלה מא, ד. ועד״ז בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ יב. ע׳ שמ. והוא ע״ד אסתר ב, יג. יד.**

בו הארת חפץ ורצון ה׳ הפשוט העצמי ג״כ ואין זה בחי׳ נערה שחפץ בה המלך כו׳ וממילא יש לזה מנגדי׳ בקליפות עומק רע לנגד עומק טוב (משא״כ ביחידה כמ״ש מיד כלב יחידתי כו׳ ונק׳ עומקא דעומקא כמ״ש ממעמקי׳ קראתיך כמ״ש במ״א) היינו ענין ציון במלאפום בתוך האות בלבד דהיינו רק בבחי׳ המדות חיצוני׳ שבלב שהוא אות הוי״ו ובתוכו מאיר נקודת החולם ואינו מאיר מלמעלה כלל ואין זה ותחייני לבחי׳ יחידה כלל. וזהו מכף רגל ועד ראש אין בו מתו״ם, דהנה תו״ם בחולם מורה על תמימות הרצון הפשוט העצמי שלא יש יניקה לחיצוני׳ שם כלל מטעם הנ״ל וז״ש הולך בתו״ם ילך בט״ח ושאנן מכל דבר רע דקליפות כו׳, אבל בחי׳ תם בלא חולם אין תמימות הרצון רק במדות ששרשם בחכ׳ לבד הרי יש לזה מנגד באזלע״ז כו׳ ואינו הולך בטח כי צריך למלחמה תמיד כו׳, וזהו מכ״ף רגל ועד ראש פי׳ כי קומת פרצו״ף אדם כלול מג׳ חב״ד חג״ת נה״י ובחי׳ החולם שהוא בחי׳ הכתר מאיר במוחי׳ חב״ד ובחג״ת ובנה״י וכללות נש״י נק׳ קומה שלימה יש שנק׳ ראשי אלפי כו׳ מבחי׳ המוחין חב״ד ויש מבחי׳ חג״ת עד בחי׳ עקביים כידוע כו׳ ואמר שבכולן אין בהם מהארת התום שהוא בחי׳ החולם המאיר בפנימי׳ נקודת הרצון וגם בבחי׳ המוחין שנק׳ ראש אין שם מהארת הרצון העצמי שבבחי׳ יחידה וגם לא במדות שבלב בחי׳ חג״ת וגם לא בבחי׳ המעשה דנה״י שנק׳ רגל אין בו מבחי׳ התום, משא״כ הולך בתו״ם הרי גם בבחי׳ הליכה דמעשה בסומ״ר וע״ט בפ״מ בלבד יוכל להיות בתמימות הרצון העצמי גם שאין בו שכל ואהבה ויראה כו׳, כמו שאנו רואים בפשוטי ההמון שימצא בחי׳ צדיק תמים בנקודת פנימי׳ שבלב במעשה בלבד אבל אין בו מתו״ם מכף רגל עד ראש כו׳, ולע״ל תקרא חפצי בה בכללות פרצוף קומה דכנ״י מרגל ועד ראש כו׳. ולמעלה יובן מזה במל׳ דאצי׳ שרש כנ״י בהפרש שבתפלה שנק׳ צור לבבי לך אמר לב״י בקשו פנ״י את פניך ה׳ כו׳ והיינו בשחר, ובלילה כשיורדת בהיכלות ליתן טרף לביתה הוא בחיצוני׳ שבלב ונק׳ ציון במלאפו״ם כו׳ ויש אחיזה לחיצוני׳ מזה בהיכלות דנוגה ג״כ כידוע וד״ל.

עומק רע לנגד עומק טוב: **ראה ספר יצירה פ״א מ״ה.**

מיד כלב יחידתי . . ממעמקי׳ קראתיך: **תהלים כב, כא. קל, א. ראה ביאורי הזהר פינחס קיא, א. וראה גם ד״ה אתה אחד מכ״ק אדה״א [קה״ת תשכ״ה] ע׳ 9. לקוטי תורה תצא לז, ג. — א: השמיט כל הקטע שבא בהחצאי עיגול.**

מכף רגל ועד ראש . . תו״ם בחולם . . הולך בתו״ם ילך בט״ח: **ישעי׳ א, ו . . משלי י, ט. ראה ספר המאמרים תקס״ב ח״א ע׳ רכז. אמרי בינה שער הציצית יד, א. דרך חיים שער התשובה ז, ב־ג. ס׳ מאמרי אדה״ז־נביאים כאן ע׳ כו. ע׳ כט.**

וכללות נש״י נק׳ קומה שלימה: **ראה לעיל ע׳ מז. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תערה. וש״נ.**

ראשי אלפי . . עקביים: **ראה תניא פ״ב.**

תקרא חפצי בה: **ישעי׳ סב, ד [ושם: יקרא, אבל כ״ה גם לעיל ע׳ פז. אמרי בינה קמה, ב]. ראה לקמן ע׳ קמה. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תשסב. וש״נ.**

לך אמר לב״י: **תהלים כז, ח.**

והנה במ״ש ציון במשפט דוקא תפדה היינו במשפט התו׳ דוקא דמשפט איהו רחמי כו׳ בחי׳ ת״ת שהוא הרחמי׳ והן משפטי התו׳ בדיני ממונות להציל עשוק מיד עשקו לחייב את החייב בדין ולהצדיק את הצדיק בדין וכמו ושפטו העדה והצילו כו׳, וז״ש כמשפטיך חייני דכמו בחי׳ נקודת החול״ם הנ״ל שהוא בחי׳ המשכת ר״ר העליוני׳ מבחי׳ חפץ ה׳ להאיר בכנ״י שע״ז [נאמר] ותחלימנ״י ותחיינ״י כך משפטיך חייני לכנ״י כי שרש המשפט נמשך ג״כ מבחי׳ ר״ר העליוני׳ דמשפט איהו רחמי כידוע. ולזה א׳ ציון בחולם שיאיר בכנ״י בחי׳ החול״ם ע״י משפט תפד״ה, ופי׳ תפדה הוא לפדות נשמותיהם מיניקת החיצוני׳ וכמ״ש וברחמים גדולי׳ אקבצ״ך כו׳, להיות שמבואר למעלה שיש עומק טוב ועומק רע והוא מבחי׳ עה״ד טו״ר ועומק רע הוא בחי׳ התקשרו״ת עצמיות הרצון דנה״ב בתאות עוה״ז המכסה ומסתיר על נקודת הרצון העצמי שאינו מאיר בגילוי וכמו וירא את העם כי ברע הוא כו׳ (וגם דבחי׳ יחידה לא נטמא בטומאת עומק רע וכמ״ש מיד כלב יחידת״י כנ״ל אבל מ״מ מוסתר ונעלם כמ״ש רשע מכתיר את הצדיק כו׳ וד״ל). והנה התורה נק׳ עץ חיים שלמעלה מעה״ד וע״כ התורה היא דוקא המברר לעה״ד טו״ר להבדיל בין טמא לטהור כו׳ זה יוכל לעלות וזה לא יוכל לעלות, והעיקר במשפטי התורה בדיני ממונות שע״ז נאמר כי משפטי״ך חיינ״י מפני שמסיר יניקת הרע לגמרי מכל וכל וממילא בא לידי גילוי בחי׳ נקודה פנימי׳ הלב דכנ״י וז״ש חייני ממש, והטעם הוא כמ״ש ויורהו ה׳ עץ וישלך אל המים וימתקו כו׳, וזהו עה״ח דתו׳ שעושה למיין מרירין למתיקין, והוא ענין בחכ׳ אתברירו ואין זה הבדלה בין טו״ר בלבד שא״כ לא היו נמתקין מרירות המים בעצם אלא שמהפך עצם הרע לטוב, וזהו ההפרש בין משפט דדיני ממונות כמו הלכות נזיקין שהרע עצמו המזיק נהפך לטוב כשנשפט לחיוב לשלם לניזוק וכה״ג בכל דיני ממונות בתובע ונתבע שהעשוק ניצול מעושקו והעושק נתתקן בתיקון גמור כשהוא ציית לדין להשיב את הגזילה שבידו כו׳, משא״כ שאר דיני התו׳ כמו הלכות טומאה וטהרה אין הטמא נעשה

דמשפט איהו רחמי: **ראה זהר קדושים פה, ב. (אדרא זוטא) האזינו רצא, ב. תקוני זהר בהקדמה יז, ב. יאיר נתיב למאורי אור מערכת משפט סק״ה. שער היחוד והאמונה ספ״י. ספר המאמרים תקס״ג ח״ב ע׳ תרצו [נדפס גם בס׳ מאמרי אדה״ז־הקצרים ע׳ ת].**

ושפטו העדה והצילו . . כמשפטיך חייני: **מסעי לה, כד. כה . . [בשאר הביכלאך — וכ״ה גם לקמן בפנים — כי משפטיך] תהלים קיט, קמט. קנו.**

וברחמים גדולי׳ אקבצ״ך: **ישעי׳ נד, ז.**

וירא את העם כי ברע הוא: **חיבור שני כתובים: תשא לב, כה (ושם: וירא משה את — אבל כ״ה גם בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תרצ). כב.**

רשע מכתיר את הצדיק: **חבקוק א, ד.**

להבדיל בין טמא לטהור: **נסמן לקמן ע׳ רמה.**

וירהו ה׳ עץ וישלך אל המים וימתקו: **בשלח טו, כה. ראה אמרי בינה [קה״ת תשמ״ה] שער הציצית צא, ג. שער התפילין קמב, ד. תורת חיים וירא קז, ב. משפטים תמא, ב.**

בחכ׳ אתברירו: **נסמן לקמן ע׳ רצה.**

טהור ואין הפסול נעשה כשר כו׳ רק שנעשה הבדלה בלבד ביניהם כו׳. וזהו ציו״ן בחולם היינו ע״י המשפט תפדה מיניקת הרע עצמו הנק׳ עומק רע ויוכל החולם להאיר אור פנימי׳ הלב וכמ״ש משפטיך חייני וד״ל.

ועוד יש טעם למ״ש ציון במשפט תפדה בדרך כללות על בחי׳ כללות כל התורה שנק׳ משפט וכל המצוות נק׳ צדקה וכמ״ש אשר יצוה כו׳ לעשות משפ״ט וצדק״ה, וזהו כללות הכונה בפסוק זה שאמר ציון במשפט תפדה שהיא התורה ושבי׳ שבגלות באוה״ע בצדקה שהן המצות. והענין הוא להיות שעיקר המכסה על נקודת פנימי׳ הלב הוא ההתקשרות בעניני העוה״ז כמו תאות הכבוד והעושר בהגבהת הלב, וכל הגבהה וגסות שורש תאותו בא ברשפי אש ההתלהבות דוקא שטבע האש לעלות ולהגביה א״ע משא״כ טבע הקרירות כמים שאינו עולה אלא יורד כו׳, כידוע ענין המאמר דבנוהי דאברהם שיצא ממנו ישמעאל דקליפה בחי׳ הגסות והגבהה הוא בגלותא דאדום דוקא שאעפ״י שבנוהי דאברהם המה [בבחי׳] האהבה האלקי׳ אבל אברהם יצא ממנו ישמעאל שהוא הגסות והגבהת הלב שאחר האהבה שבתפלה (כמו לא כאברהם שקראו הר), ואיך יהופך הגבו׳ ע״י האהבה אחר שממנו מסתעף ויונק בבחי׳ מותרות, וגלותא דאדום הוא רשפי אש ההתלהבות תאות העושר והכבוד כו׳ וא״כ א״א שיהופך הגסות כ״א בדבר היפוכו המנגדו דוקא, והוא בחי׳ השפלות בתכלית הבא מצד ה[יראה מ]רחוק דוקא כמו וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק להיות שהשפלות שמחמת הביטול במציאות עד שעומד מרחוק מגודל היראה ופחד ומצד עוצם הקטנות ושפלות בעצמו הנה זהו תכלית הכיווץ בעצמותו עד שנראה כאלו אינו במציאות כלל כזבוב ופרעוש בעלמא וזהו היפוך ממש מבחי׳ התפשטו׳ וההגבהה והגסות כידוע, וא״כ בהכרח לומר כמו שטבע המים היפוך האש לקרר חמימותו כך טבע מהות בחי׳ השפלות מרחוק הנ״ל היפך חמימות הגבהת הלב כו׳ לעמוד לנגדו להפכו מטבעו והוא לקרר את חמימות לגמרי, וכנראה בחוש בכל גסי הרוח שגם אם בהיכלו כולו גס בהתפשטו׳ יתירה שהיא בבחי׳ חמימות אש הבוער להשתרר על הכל (בל״א שארפקייט כו׳) כו׳ הנה בבואו לפני המלך ועומד מרחוק בשפלות עצומה עד כאלו אינו במציאות אז יקורר לגמרי כאיש עני ושפל כו׳.

אשר יצוה כו׳ לעשות משפ״ט וצדק״ה: **ויראה יח, יט (ושם: צדקה ומשפט). וראה גם לעיל ע׳ א.**

דבנוהי דאברהם . . בגלותא דאדום: **ראה זהר (רעיא מהימנא) פינחס ריח, סע״ב. ספר המאמרים תקס״ט ע׳ פה וע׳ צז. ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״א ע׳ רמח ואילך. שערי תשובה ח״ב שער התשובה פט״ז ואילך.**

דאברהם שיצא ממנו ישמעאל: **ראה פסחים נו, א. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תרנה.**

לא כאברהם שקראו הר): **ראה פסחים פח, א. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״א לע׳ שצב.**

שו״ה שבתפלה — הגבו׳: **ב: הגסות.**

וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק: **יתרו כ, טו. וראה לקמן ע׳ קעז.**

והנה עפ״י כ״ז יובן בטעם משפט התורה שע״ז א׳ ציון במשפט תפדה כנ״ל, בהיות ידוע בעיקר ענין לימוד התו׳ שהוא ע״י שפלות והכנעה יתירה באימה ופחד בתחלה כמו וינועו ויעמדו כו׳ וכמ״ש בגמ׳ רבא יתיב באימתא ופתח בשמעתתא והיינו השפלות שמצד היראה מרחוק דוקא שהוא ההיפוך ההתלהבות דאהבה שבבחי׳ הקירוב, ולזאת יש ביכולת מציאת ת״ת בשפלות ויראה לקרר ולבטל כל חמימות תאות התקשרותו ברע הנק׳ עומק רע הנ״ל שבא מחמימות רשפי אש הגבהת הלב כו׳ כי הוא היפוכו המנגדו ממש וד״ל. וזהו ציון במשפט שהוא לימוד התורה ביראה ושפלות מרחוק תפדה מכל ההתקשרות רע וממילא מאיר נקודת פנימי׳ הלב כנ״ל. אך א״כ למה א׳ במשפט תפדה שהוא בתורה עצמה שנק׳ משפט מצד עוצם אור דתורה והרי לפי הנ״ל אין זה רק מצד התחלת הלימוד כשבא ללמוד שעומד מרחוק בשפלות וה״ז מצד השפלות ולא מצד עצם אור דתורה כו׳ ופשט הכתוב באמרו במשפט משמע במשפט התו׳ מצד עצמה דוקא. והתירוץ ידוע להיות דאורייתא מח״ע נפקת בחי׳ מ״ה דחכ׳ בחי׳ פנימי׳ אבא שהוא פנימי׳ ע״י שבזה שורה עצמו׳ אוא״ס כו׳ בחי׳ אין האמיתי כו׳ והוא ג״כ בחי׳ גילוי חפץ הוי׳ העצמי ביחידה שבנקודת הלב והיינו ששורה על בחי׳ כח מה שבנפש בשעת קה״ש כמ״ש בסמוך. אך כתיב יהב חכמתא לחכימין דוקא דהיינו בבחי׳ שפלות ביטול היש לגמרי כמו וינועו ויעמדו מרחוק וכה״ג בזה דוקא שורה מ״ה העצמי דח״ע וכמ״ש במ״א, ולזה הטעם רבא יתיב באימת״א ביטול היש ואח״כ פתח בח״ע מ״ה העצמי כו׳, והיינו במשפט מצד עצם התורה בחי׳ מ״ה דח״ע דוקא, אבל אין זה רק במי שיש בו בחי׳ השפלות שבתחלה והכל ענין א׳ ולא קשה מידי וד״ל.

ושביה בצדקה, הנה ביפ״ת כתיב ועשת את צפרני׳ והסירה [את] שמלת שבי׳ מעלי׳ כו׳, וקאי זה בזמן גלות כנ״י באוה״ע בשבי׳ והיינו בעול שעבוד פרנסה בעבודה קשה במחשבה דו״מ בחי׳ לבושי הנפש ובפרט כשנטמאי׳ בטומאת הרהורי׳ רעים בגזל ועריות כו׳, ע״ז נאמר והסירה שמלת שבי׳ מעלי׳ שצריך להסירם לגמרי ולא יועיל להם תיקון ובירור כלל לפי שאין בהם מבחי׳ הטוב כלל ונק׳ לבושי מסאבותא רק מרע ממש, משא״כ בחי׳ התקשרות הלב בתאות עוה״ז גם בבחי׳ עומק רע שהוא בבחי׳ פנימי׳ הרצון בהתקשרות עצמיות מ״מ יועיל לו תקון ובירור ע״י בכי׳ ומרירות לעורר עליו רחמים רבים העליוני׳ וכנ״ל בענין ציון בחול״ם, וע״ז אמר

וכמ״ש בגמ׳ רבא יתיב באימתא: **נסמן לקמן ע׳ קצג.**

שו״ה בשפלות — הנק׳ . . ההתקשרות רע: **א: ליתא. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: ברע . . רע.**

דאורייתא מח״ע נפקת . . פנימי׳ אבא שהוא פנימי׳ ע״י: **נסמן לקמן ע׳ רעט . . נסמן לקמן ע׳ רלה.**

יהב חכמתא לחכימין: **דניאל ב, כא. וראה ס׳ מאמרי אדה״ז-כתובים ח״ב ע׳ קצו ואילך.**

ועשת את צפרני׳ והסירה: **תצא כא, יב. יג.**

שו״ה כשנטמאי׳ — בגזל: **אוצ״ל וגזל.**

ובכתה את אבי׳ ואמה כו׳ שהבכי׳ תיקון לזה, אבל לשמלת שבי׳ הנ״ל אינו מועיל בכי׳ אלא צריך להסירם לגמרי כו׳ וד״ל. וביאור הדברים הנה יש להקדים בענין מס״נ על קדה״ש שאנו רואים דבר הפלא ופלא בכל נפש מישראל גם בקל שבקלים שיוכל למסור נפשו בפ״מ להריגה על קדה״ש בכל עת שיתבעוהו להמיר דתו וא״ל יהרג הנה לא יפול [בלבו] ספק אפי׳ רגע אלא תומ״י יוחלט דעתו ורצונו להריגה אעפ״י שיוכל להיות שבעת הזאת אשר נתפס למשפט ותובעים אותו להמיר הוא בתכלית ההתקשרות בפנימי׳ לבו בעניני עוה״ז מ״מ מבטל כל עומק רצונו המקושר בתאות וחמדת עוה״ז וימסור נפשו על קדה״ש באותה השעה ממש, וא״כ בהכרח לומר שגדול כח התקשרות נפשו בה׳ אחד בבחי׳ עצמיות כ״כ עד שכלא חשיב לגביו כל עומק רצונו והתקשרותו שלו בחיי גופני וע״כ מואס בחייו הגשמי׳ לגבי עצמי׳ חיי נפשו האלקי׳. ומזה יש הוראה גמורה שגם בהיות האדם מקושר בפנימי׳ עומק לבו ורצונו בעניני חיי הגשמיי׳ הנה לא נאמר שכל פנימי׳ עומק הלב מקושר בחיות הגופני הזה שא״כ לא הי׳ יכול לעמוד על נפשו במס״נ בפ״מ בשעה זו ממש מאחר שכל פנימי׳ נפשו ולבבו מקושר כו׳, אלא בהכרח לומר שאין כל לבבו ונפשו מקושר כי בחי׳ פנימי׳ הלב המקושר בחיי הגופני הגם שהוא מונע ומסתיר על גילוי אה״ר הטבעי׳ והעצמי׳ ממש שבבחי׳ יחידה כנ״ל עכ״ז מאיר הארת אה״ר העצמי׳ המסותרת בבחי׳ מקיף בהעלם עכ״פ, והוא הנק׳ עצם הרצון שבעצמו׳ הנפש ממש שמאיר בנקודת הלב בהעלם רק שבשעת קדה״ש בא מן ההעלם אל הגילוי ע״כ מיד שיתבעוהו להמיר מתגבר ומתגלה עצמיות התקשרות נפשו בה׳ אחד מן ההעלם שבלבו בלי שום הכנה וסיוע לזה מצד כח השכל והדעת כלל כי בענין מס״נ בפ״מ שוין הת״ח עם ע״ה והצדיקים עם הרשעים שגם קל שבקלי׳ בא במס״נ על קדה״ש כי לענין [בחי׳] יחידה שבנפש הכל שוין (והוא בחי׳ גלגלתא דכנס״י בחי׳ כת״ר שבכת״ר שע״ז א׳ ויחן ישראל כי ברצון הפשוט כאיש א׳ בלי התחלקות ורצונות שונות של ס״ר נשמות כל א׳ לפי שכלו אלא רק כמו רצון אחד פשוט ועצמי כאיש א׳ וגם לא ס״ר רצונות פשוטי׳ אלא רק רצון א׳ פשוט כו׳). ומאחר שבשעת קדה״ש מאיר בגילוי בהכרח שלא בשעת קדה״ש מאיר בהעלם עכ״פ דהיינו מה שיש בכח כל א׳ מישראל למסור נפשו כו׳.

ולפי״ז הרי מובן מכ״ז בענין ובכתה את אבי׳ כו׳ דגם לבחי׳ עומק התקשרות פנימי׳ הרצון והלב בחיי עצמיי׳ הגופני׳ יועיל לזה תיקון ובירור להתהפך לגמרי לה׳ על ידי בכי׳ ומרירות שבוכה על התקשרות נפשו בעוה״ז, ובכי׳ זאת באה מכח הארת המקיף דיחידה הנ״ל דוקא מאחר שמואס

ובכתה את אבי׳ ואמה: **המשך הכתוב והסירה (ושם: ואת אמה).**

ויחן ישראל: **יתרו יט, ב (ושם: ויחן שם. וראה הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ צט) וברש״י שם.**

בחייו ובוכה במר נפשו מאד כמו ראב״ד שיצאה נשמתו בבכי׳ וכן בעי״ת שגם קל שבקלי׳ בוכה באמת כידוע וכנ״ל בענין הב״ק כו׳. והנה בחי׳ ר״ר העליוני׳ שמעורר בבכי׳ אמיתית מנקודת הלב דבחי׳ יחידה דוקא הוא שמטהר את נפשו מכל טומאות עוונות החמורי׳ ג״כ כי מעורר למעלה ג״כ מבחי׳ עצם הרצון הפשוט שבעצמו׳ אוא״ס ממש וכמ״ש במ״א בענין הציץ המרצה תמיד וכמ״ש ונרצה לו כו׳ תמיד לרצון בלי [שום] שינוי התחלקו׳ רצון כו׳ הנק׳ רעדכ״ר עילאין דהיינו מקור כל רצונות הפשוטי׳ כו׳ וד״ל. והיינו ציון במשפט תפדה שתפדה כל עומק הרע דכנ״י המקושר בחייהם הגופני׳ גם הרע העצמי נהפך, והפדי׳ ע״י הבכי׳ שמעורר ר״ר שהוא בחי׳ משפט דאיהו רחמי כנ״ל (וזהו המשך הפ[רשה] כי תצא למלחמה כו׳ דקאי בכנ״י בגלותא שמברר מ״ה לב״ן במלחמה כו׳ וכמרז״ל גלו לאדום שכינה עמהם כו׳, וזהו וראית בשבי׳ כי בגלות השכינה באוה״ע הרי היא בשבי׳ ממש והיא נק׳ יפת תואר באורות וכלי׳ כמ״ש הנך יפה רעיתי כו׳ וכמ״ש במ״א בענין וראית יפ״ת כו׳ וגם בגלות לא שחור תוארה כלל אדרבה כמו שושנה בין החוחי׳ כו׳ שע״י הבירורים תתיפה בג׳ גווני׳ כו׳, וחשקת בה משום דב״ן לאחר הבירור למעלה ממ״ה והוא בבחי׳ ס״ג כו׳ דא״ח ע״ב כו׳, והבאת אל תוך ביתך זו תורה שנק׳ משפט שתפדה מטומאת העונות עי״ז כנ״ל, והטעם ואח״כ וגלחה את ראש״ה בחי׳ שערות סומקי דסומקי שבגלגלתא דנוק׳ שנאחזי׳ בה שורש יניקת החיצוני׳ וכמ״ש במ״א בענין שער באשה ערוה כו׳ ומה שיצמחו אח״כ בבחי׳ הקדושה האלקי׳ וע״ז אמר ודלת ראש״ך כארגמן כו׳ וד״ל. וכן ועשתה את צפרני׳ שמן הבשר ולחוץ דבטופרהא אחידי׳ כו׳, והסירה [את] שמלת שבי׳ בבחי׳ מקיפי׳ דמדו״מ לבושי מסאבותא כו׳ שכל אלה אין להם בירור ותיקון כלל מבחי׳ שם מ״ה כו׳ אלא צריכי׳ העברה והסרה לגמרי כי ג׳ אל[ה] בחי׳ שערות וצפרנים

כמו ראב״ד שיצא נשמתו בבכי׳: **עבודה זרה יז, א.**

בעי״ת שגם קל שבקלי׳ בוכה: **ראה לקמן ע׳ שיט.**

הציץ המרצה תמיד . . ונרצה לו . . תמיד לרצון: **ויקרא א, ד. תצוה כח, לח. ראה יומא ז, ב. דרושי ועשית ציץ בתורה אור ובתורת חיים פ׳ תצוה.**

כי תצא למלחמה . . שמברר מ״ה לב״ן . . גלו לאדום: **תצא כא, י. ראה בסמוך הערה ד״ה דב״ן . . נסמן לקמן ע׳ רצה.**

וראית בשבי׳ . . יפת תואר . . הנך יפה רעיתי: **תצא שם, יא . . שיר השירים ד, א.**

דב״ן לאחר הבירור למעלה ממ״ה . . דא״ח ע״ב: **משלי יב, ד. ראה לקוטי תורה בחוקותי מז, ג ובהנסמן במראי מקומות לשם [קה״ת תשד״מ]. ספר המאמרים תקס״ו ע׳ קעט. ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב ע׳ תקי־תקיא ובהנסמן לשם.**

והבאת אל תוך ביתך . . וגלחה את ראש״ה . . סומקא דסומקא: **תצא שם, יב. ראה זהר תזריע מח, ב.**

שער באשה ערוה . . ודלת ראש״ך כארגמן: **שיר השירים ז, ו. ברכות כד, א. ראה ספר המאמרים תקס״ח ח״א ע׳ קצד ואילך. לקוטי תורה אמור לב, א; תצא לו, ג; נצבים נב, ב. סה״מ תקס״ה ח״ב ע׳ (תתכט) תתלו ואילך. ביאורי הזהר אמור פ, ב־ג. אמרי בינה (קה״ת תשמ״ה) שער הציצית צו, ב. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תעח.**

דבטופרהא אחידי׳: **ראה זהר אחרי ס, ב. בהערה שלפנ״ז.**

ולבושים דשמלת שבי׳ שנק׳ לבוש שק שאין להם בירור דטוב כלל משא״כ מ״ה שבפנימי׳ הרצון והלב דכנ״י בגופי׳ מקושר גם בעבירות חמורות הכל נהפך מרע לטוב ממש, והוא מ״ש וישבה בביתך ובכתה אבי׳ כו׳ לאבי אבות הטומאה דקליפה שמועיל ג״כ תיקון כנ״ל, והתיקון הוא ע״י הבכי׳ ומרירות דכנ״י על עומק רע שבנפשם הבהמית כו׳ וכמ״ש במ״א בענין בבכי יבואו שהן בחי׳ מ״ת בוכין כו׳, ואחר כן תבוא אלי׳ ובעלת להמשיך מ״ד על העלאת מ״נ דתוהו דבחי׳ ס״ג שזהו מבחי׳ שם מ״ה החדש דוקא כידוע בענין מלך השמיני הדר כו׳, והיתה לך לאשה כמ״ש ושם אשתו מהטבא״ל בת מטר״ד בת מ״י זהב בגבו׳ דתוהו כו׳ וד״ל. (אך הפשט דובכתה להיפך שבכי׳ זאת על ריחוקה ופירודה מאבי׳ [ואמה] דקליפה ששרשה כו׳ וגם זה אמת כמ״ש וישקיה״ו ויבכ״ו ובכי׳ דעשיו שהוא איש שעיר דתוהו שנתרחק משרשו דקליפה כו׳ וכן ויבך בכי גדול כו׳ כשעולה ונכלל בתיקון היינו מפני שאינו רוצה לפרד משרשו למטה בקליפה ובכי׳ זו היינו הפסולת שבדמעות שבזה יוצא לחוץ כל רצון זר המקושר בקליפה ונטהר ממנו עי״ז וד״ל).

ומעתה הנה י״ל ההפרש שיועיל תיקון דבכי׳ על התקשרו׳ פנימי׳ הלב ולא על לבושי׳ דמסאבותא דמחדו״מ בטומאת עוה״ז כו׳ דלכאורה אם בכי׳ זו באה מבחי׳ יחידה העצמי׳ לעקור הרצון הזר המקושר בלב כ״ש וק״ו שבכחה לעקור הרצון שמלובש [בלבוש ד]מחדו״מ כו׳ שהוא בחי׳ חיצוני׳ יותר מרצון שבלב כו׳. אבל שרש הטעם הוא להיות שהמחדו״מ הן בחי׳ לבושי׳ נפרדים מעצמו׳ הנפש הנה אדרבה היא הנותנת לומר שאין להם תיקון ובירור ע״י תשובה בבכי׳ וכה״ג כי גם אם הרצון הפנימי שבלב נתהפך ע״י בכי׳ מעומק הלב לא מגרר אחריו כלל לבוש אותיו׳ המחשבה כהרהורי עבירה וכה״ג מפני שאותיו׳ המחשבה שחָשב באיזה דבר רע הרי הוא מופרד במהות דבר בפ״ע כלבוש האדם שנטמא ונתלכלך בכתמים המזוהמים שלא יועיל להם טהרת הלב או טבילת גופו במקוה אלא צריכים כביסה בפ״ע כך טומאת המחשבה אין לה חיבור עם הרצון הפנימי שבנפש שתטהר בטהרתו כי נשאר טומאתו במהות בפ״ע ונק׳ לבושי מסאבותא כידוע, וכמו כל מחשבות זרות ונכריות בהבלי חמדת ותאוות עוה״ז ממעשה בהמה שהאותיו׳ הללו קיימים לעולם ובצאת הנפש לשוטט בעולם כמו בשינה או שעת

וישבה בביתך . . בבכי יבואו שהן בחי׳ מ״ת בוכין: **ראה תצא שם, יג . . ירמי׳ לא, ח. ראה מדרש עשרת הדברות ס״ב. בחיי ויקרא ב, יג. תקוני זהר ת״ה (יט, ב). תוספות השלם בראשית א, ח ד. דרך חיים שער התשובה פי״א.**

ואחר כן תבוא . . שם מ״ה החדש . . מלך השמיני הדר: **המשך הכתוב תצא שם, יג . . עץ חיים שער (י) התיקון פ״ב ועוד . . וישלח לו, לט. ע״ח שם פ״ג.**

והיתה לך לאשה . . ושם אשתו מהטבא״ל: **המשך הכתובים תצא ווישלח שם.**

וישקיה״ו ויבכ״ו . . דעשיו שהוא איש שעיר . . ויבך בכי גדול: **וישלח לג, ד . . ע״ד תולדות כז, יא . .**

[ב: ויבך עשו בכי גדול] לשון הכתוב (בדילוג השם חזקיהו) מלכים־ב כ, ג; ישעי׳ לח, ג. וראה תולדות כז, לח.

הפטירה יצאו ג״כ כל האותיו׳ מחשבה ודיבור כו׳ והן נצחיי׳ וקיימי׳ לא תאבד אפי׳ אות א׳ כמו שלא תאבד הנפש עצמה כמ״ש במ״א בענין עבירה מלפפתו כו׳ וה״ז כמו לבוש גשמי הנעשה בעשי׳ ופועל גשמי שישנו למציאותו בהגשמת מהות יש ודבר ממש ואיך יבוטל מציאת ישותו ע״י עקירת הרצון הרוחני שבלב ומכ״ש הבל אותיות הדיבור הנפרדי׳ מן העצמות יותר ומכ״ש אותיו׳ המעשה הבא בפועל גשמי שהוא דבר נבדל לגמרי כו׳ ומה יועיל להם הבכי׳ שבלב אחר שכבר המה במציאות בעשי׳ גשמי׳ וד״ל.

אך עדיין אין זה מובן למה נק׳ לבושי׳ מסאבותא דהיינו שאין בהם בחי׳ הטִוב כלל רק רע בלבד עד שצריכי׳ הסרה לגמרי כמ״ש והסירה שמלת שבי׳ כו׳ כנ״ל הלא גם ללבושי׳ יועיל טהרה וכיבוס כמ״ש וכבס את בגדיו במים וכידוע, [ו]הנה הענִין הוא להיות שהלבושי׳ הללו דמחדו״מ להיותם מופרדים מן העצם לא יאיר בהן כלל מהארת אור עצמי׳ הרצון דיחידה בחי׳ אה״ר המסותרת הנ״ל שמאיר בקדה״ש שממנו באה הבכי׳ כנ״ל ולזאת נדבקי׳ בהם יותר מטומאת החיצוני׳ דהיינו מבחי׳ מקיפי׳ דקליפה (וכמרז״ל הני מאני דרבנן דבל[ו] מחופיא דידהו כו׳ והפושט או לובש ב׳ לבושים כא׳ קשה לשכחה כמ״ש במ״א וכשהיו כנ״י בתכלית העילוי בימי [משה] נאמר שמלתך לא בלתה כו׳), והיינו שורש ג׳ קליפות הטמאות לגמרי שמקבלי׳ מג׳ לבושי׳ דמחדו״מ כידוע (אך הטעם שאמרו דהרהורי עבירה קש[ין] מעבירה דלכאורה מעשה העבירה קשה הרבה יותר להיותה באה בפ״מ שהוא יש גמור ואין לו תיקון כלל יותר מטומאת המח׳ במוח הרוחני שיש לה חיבור יותר עם העצם כו׳, הענין הוא דכתרין דמסאבותא היינו בחי׳ כתר דקליפה והוא בחי׳ המקיף שלהם ששורה על לבוש המחשבה יותר כמ״ש במ״א בענין

עבירה מלפפתו: סוטה ג, ב. ראה שערי תשובה ח״א שער התשובה ו, ב ואילך. שערי אורה ע׳ סו ואילך. ע׳ ח. ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב ס״ע תרנד ואילך. ע׳ תרנט. וראה גם לקוטי תורה בהר מא, סע״א ואילך.

וכבס את בגדיו במים: מצורע יד, ט (בדילוג).

הני מני דרבנן: ברכות ו, א.

והפושט . . ב׳ לבושים כא׳: ראה ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״א ע׳ קצט: בסה״ק. תורת חיים תרומה תנב, א. עטרת ראש שער יוהכ״פ ספ״ב (ל, א). פ״ח (לו, א). מנחת אהרן לר׳ יעקב בר׳ דוד פרדו [ויניציאה תקס״ט, צילום ירושלים תש״ם] כלל כב ס״ב. שלחן הטהור לרי״א מקאמרנא [תל אביב תשכ״ג] או״ח ס״ב ס״א.

לובש ב׳ לבושי׳ כא׳: פרי עץ חיים שער (א) התפלה פ״ב. שער הכוונות ענין ברכות השחר. שלחן ערוך אדה״ז חאו״ח ס״ב ס״ג במהדו״ת ובמהדו״ק. ספר המאמרים תקס״ה ח״ב ע׳ תשכז.

שמלתך לא בלתה: עקב ח, ד. ראה אור תורה — להה״מ — שם. לקמן ע׳ קסה.

הרהורי עבירה קשנין) מעבירה: יומא כט, רע״א (כגי׳ הע״י). ראה גם שערי תשובה ח״א שער התשובה ו, ד. דרך חיים שער התשובה יז, ג־ד. יט, ג־ד. אמרי בינה [קה״ת תשמ״ה] שער הציצית פה, סע״א.

דכתרין דמסאבותא: ראה זהר שמיני מא, ב. אחרי ע, א.

י״ה דחו״ב שהן שרש הל״ת כו׳ ולכך לא חרבה הארץ על הגזל כו׳ רק על עזבם תורתי כו׳). וזהו שא׳ והסירה שמלת שבי׳ שצריך הסרה לגמרי ולא יועיל כביסה וטהרה כי הן לבושי מסאבותא לגמרי [כו׳ רק] רע גמור שלבושי׳ צואי׳ יסיר לגמרי וילבוש א״ע בלבושי׳ חדשי׳ וטהורים ונקיים הנק׳ לבושי דכי׳ (וכמ״ש ביהושע כה״ג הסירו הבגדי׳ הצואים מעלי[ו] כו׳ שהוא עון אשר חטא שלא מיחה כו׳ והלבש אותו מחלצות כו׳) והיינו לבוש דמעשה הצדקה כמשי״ת בעז״ה וד״ל).

(אך במ״א מבואר בענין ויר״ח רי״ח בגדי״ו כו׳ שהן בגד״י עשיו החמודו״ת שמתבררי׳ ע״י הלבושי׳ דמצות שנלקחי׳ מנוגה כו׳ כמ״ש וריח שלמותיך כו׳ כמ״ש הינוקא בריחא דלבושיי[כ]ו כו׳ והיינו שנק׳ לבושי דכי׳ שטהרה מטומאה באה וכמו בזמן הבירור דמ״ה לב״ן דנוגה שנא׳ וכל מלבוש״י אגאלתי כו׳ ע״ד המשל דמבשל קדרה כו׳ וכמ״ש בענין תרומת הדשן אבל מועיל כביסה עד שנק׳ לבוש דכי׳, הענין הוא דיש הפרש בזה בין לבוש שק דקליפה שהוא של עור וכמ״ש ויעש לאדם ולאשתו כתנות עור וכמ״ש וש״ק אשים כסות[ם] וכמו הרהורי עבירה דרע גמור וכה״ג שקשין כו׳ ומ״ש בתורתו של ר״מ כתוב כתנות אור באל״ף היינו לבוש דקדושה שקודם החטא שנק׳ זהר״א עילאה (וכמו בגדי כה״ג שנק׳ בגדי קודש דח״ע ולא בגדי טהרה וכידוע בחי׳ בגדים דכה״ג שהן בחכ׳ בראש כה״ג נוטל חלק בראש כו׳) עוטה אור כשלמה דתו׳ שהוא בבחי׳ עה״ח שלמעלה מעה״ד

י״ה דחו״ב שהן שרש הל״ת: **ראה שער האמונה בהקדמה ו, א.**

לא חרבה הארץ על הגזל . . על עזבם תורתי: **ירמי׳ ט, יב (ושם: את תורתי). ראה ספר המאמרים תקס״ה ח״א ע׳ קכח:** מארז״ל . . **שוויתר** . . **על** הגזל. **וראה בהנסמן לשם. סה״מ תקס״ז ע׳ שיד (אבל ראה שם ע׳ שח). אמרי בינה שער הק״ש פק״א. וראה לוח התיקון (קה״ת תשמ״ה) לשם. פתיחתא דאיכה רבא ב.**

הסירו הבגדים הצואים . . שלא מיחה: **זכרי׳ ג, ד. סנהדרין צג, סע״א.**

ויר״ח רי״ח בגדי״ו . . בגד״י עשיו החמודו״ת . . וריח שלמותיך . . בריחא דלבושיי(כ)ו: **תולדות כז, כז [ושם: את ריח — אבל כ״ה גם בתורת חיים תולדות כא, א]. שם, טו (בדילוג). שיר השירים ד, יא. זהר בלק קפו, א. ראה סידור שער התפלה כז, ב. כח, ב.**

וכל מלבוש״י אגאלתי . . תרומת הדשן: **ישעי׳ סג, ג. יומא כג, ב.**

ויעש לאדם ולאשתו . . ושק אשים כסות(ם): **בראשית ג, כא (בדילוג השמות). ישעי׳ נ, ג. ראה הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תתצו.**

בתורתו של ר״מ כתוב כתנות אור באל״ף: **ראה בראשית רבא פ״כ, יב. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תצג. וש״נ. וראה גם לעיל ע׳ עח.**

בגדי כה״ג שנק׳ בגדי קודש: **תצוה כח, ב.**

שו״ה ולא — בגדים: **בבוך אד ליתא.**

כה״ג נוטל חלק בראש: **ראה יומא יד, א (במשנה). זהר ויצא קמז, א (וראה בלקוטי לוי יצחק לשם). סידור שער הסוכות רסח, רע״ג. ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״א ע׳ שנד. אמרי בינה (קה״ת תשמ״ה) שער התפילין קלג, א. שערי אורה שער החנוכה ע׳ מב. פירוש המלות פקס״ד.**

עוטה אור כשלמה דתו׳: **תהלים קד, ב. ראה בסמוך פסקא וביאור הדברים. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תצב. וש״נ.**

כנ״ל כי בחכ׳ לא הי׳ שבירה וכמ״ש ימותו ולא בחכ׳ כו׳ ומה שנק׳ לבושי דכי׳ שנטהרי׳ מן הטומאה דוקא הן מבחי׳ נוגה המורכב מטו״ר והרע מתברר ונעשה כולו טהור וטוב והוא מה שנפל בשבירה מז׳ מדות כו׳ ובחכ׳ אתברירו להבדיל בין טמא לטהור כו׳, והיינו כללות המצות שנעשי׳ מלבושי׳ דנוגה דוקא אך כל מצוה אינה באה רק מן הטהור והכשר ולא מן הטמא ופסול כמו הקרבנות מבהמה הטהורה דוקא וכה״ג בכל המצות שהרי לולב הגזול פסול וכמ״ש במ״א, והיינו וירח ריח בגדיו כו׳ וכן לבוש דצדקה מיגיעו כפו כו׳ שבכשרות דוקא כו׳ וד״ל).

והנה אחר שהסירה שמלת שבי׳ לגמרי תתלבש כנ״י בלבושי דכי׳ שהן בחי׳ לבושי׳ דמעשה המצות כי כל מצוה נעשי׳ במחדו״מ ויש מ״ד דמצות אין צריכות כונה שבלב כו׳ רק ביטול רצון בחיצוני׳ דמחדו״מ כי המעשה עיקר ולא הכונה כו׳, והוא בחי׳ לבוש דמעשה הצדקה שכוללת כל המצות וכמ״ש וצדקה תהי׳ לנו כי נשמור כו׳ וכידוע. וזהו כללות ענין הפסוק הזה דציון במשפט תפדה ע״י בכי׳ לעורר ר״ר או ע״י משפט התו׳ כנ״ל שזהו להפוך הרע לטוב, אבל ושבי״ה בצדק״ה פי׳ שבי׳ שבאין בשבי׳ ביד השונא דהיינו ברשותא נוכראה דג׳ קליפות הטמאות לגמרי כנ״ל שאין בהן בחי׳ טוב כלל ואין להם תיקון וצריכי׳ הסרה לגמרי וכמ״ש והסירה [את] שמלת שבי׳ מעלי׳ ו[ת]תלבש בלבושי׳ טהורי׳ שכבר נברר[ו] מכל טומאה דרע לגמרי, והוא לבוש דצדקה כמ״ש וילבש צדקה כשריון כו׳ וכן לבושו צדקה [כו׳] (אך הפשט דושבי׳ בצדקה שתפדה בצדקה כמו חטאך בצדקה פרו״ק כי צדקה תציל ממות דרע גמור ג״כ דכמו שנפש תחת נפש במיתה כך בחיי״ם שצדקה לחיות נפש העני שתציל נפשו ממות הרוחני דכתר דקליפה שנק׳ מת מעיקרו כו׳ וד״ל).

וביאור הדברים הנה תחלה יש להקדים ההפרש שבין לבוש דתורה דכתיב בה עוטה אור כשלמה שאעפ״י שנאמר כי נר מצוה ותורה אור עכ״ז נק׳ שלמה כי גם אור החכ׳ דתורה מאי״ן האמיתי תמצא בבחי׳ יש דלבוש, אך לבוש זה בחי׳ עצמיות הוא ולא נפרד מן העצם כמו אותיו׳

בחכ׳ לא הי׳ שבירה וכמ״ש ימותו ולא בחכ׳: **איוב ד, כא. ראה לעיל ע׳ ט. לקמן ע׳ רצט.**

לולב הגזול פסול: **סוכה כט, ב (במשנה). ראה תניא פל״ז (וראה לקוטי לוי יצחק לשם). תורה אור בשלח סא, ב.**

דמצות אין צריכות כונה: **ראה עירובין צה, סע״ב. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תרפ. ושי״נ.**

הצדקה שכוללת כל המצות וכמ״ש וצדקה: **ואתחנן ו, כה. וראה הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ עדרת וע׳ תערה.**

דג׳ קליפות הטמאות לגמרי . . טוב כלל: **ראה תניא ספ״א ובליקוט פירושים וכו׳ לשם.**

וילבש צדקה כשריון . . לבושו צדקה: **ישעי׳ נט, יז . . פיוט (לימים נוראים) האוחז ביד — וכל מאמינים.**

חטאך בצדקה פרו״ק כי צדקה תציל ממות: **ע״ד דניאל ד, כד. משלי י, ב. יא, ד.**

כי נר מצוה ותורה אור: **משלי ו, כג.**

השכל שלפי עצם מהות אור השכל כך יתהווה אותיו׳ שיתלבש בהם ואין האותיו׳ נבדלים מן עצם החכ׳ גם באותיו׳ שבאי׳ בה׳ מוצאות [הפה] דאבא יסד ברתא כידוע, וכך הן כל צירופי ס״ר אותיות דתושב״כ דאוריי׳ מח״ע העצמי נפק׳ (וזהו כתנות אור דחכ׳ שאין הלבוש מסתיר אלא אדרבה על ידו יאיר אור העצמי׳ יותר כמ״ש במ״א וגם א״א להחליפו שהרי אותיו׳ דתושב״כ באים בדקדוק חסירות ויתירות כו׳ וד״ל), אבל לבוש דמעשה המצות לבוש נפרד הבא במעשה שאפשר לפושטו וללבוש לבוש אחר, וע״ז נמשלו כללות המצות לצדקה דוקא כי לבוש דצדקה הוא לבוש ממש כמו לבוש האדם שנבדל לגמרי מעצמות גופו רק שפעלו ועשאו ולא נמצא בלבוש זה רק כח פועל המעשה שהוא כח היותר חיצוני מבחי׳ התפשטו׳ היוצא מחוץ לעצם כו׳, וה״ז כשאר יגיע כפו שהן נבדלי׳ לגמרי מעצמותו רק רושם והתפשטו׳ כח חיצוני דפועל המעשה דיגיע כפו נשאר בהן ע״כ ידאג קצת באיבוד מעשה ידיו ומיד ישכח ויוכל לשכוח לגמרי או להסיר ולסתור זה שבנה ועשה ולעשות באופן חדש כו׳, וכך הוא ענין הצדקה שנק׳ מעשה כמ״ש והי׳ מעשה הצדקה כו׳ שהוא רק בבחי׳ ההשפעה היותר חיצוני כי הצדקה נשפעת מיגיע כפו בבחי׳ המעשה בלבד ולא מפנימי׳ שבנפשו כלל רק מחיצוני׳ התפשטו׳ כחו בדבר הנבדל הימנו שהוא מעשה ודין בלבד ואין זה ערך לגבי השפעה הפנימי׳ ממנה שהוא שפע הדיבור שיש בו בחי׳ פנימי׳ הרבה גם שגופו של הבל הדיבור גשמי הוא אבל כח המלובש בו בא מאור השכל הפנימי או מנקודת הלב כמו דברים היוצאים מן הלב כו׳ ומתאחד יותר עם העצם כנ״ל ומכ״ש גופה של השפעת השכל מרב לתלמיד שנשפע ע״י הדיבור שהוא פנימי יותר (וגם פנימי׳ התענוג שמלובש ומתאחד עם הדיבור כמו ראוה מדברת כו׳ וראי׳ מדאגה בלב איש ישיחנה בדיבור וכה״ג) ויש השפעה יותר פנימי׳ מזה והוא כמו השפעת הזיווג שהוא תענוג עצמי יותר מתענוג שבשכל ע״כ מוליד בדומה כו׳ (וכל אלה אעפ״י שנתלבשו בלבושי׳ דמחשבה וגם במעשה אין הלבוש נפרד מן העצם אלא מתאחדים [בעצם] וא״א להחליפם), אבל לבושי׳ דמעשה הנבדל הגם שמתענג במעשה זו כמו במעשה הצדקה והחסד שמטבע הטוב [להיטיב ו]להתענג בנתינת ממון ליד העני מ״מ נבדל גוף המעשה מן העונג הזה ויכול להחליפו בלבוש

דאבא יסד ברתא . . ס״ר אותיות דתושב״כ . . דאורייתא מח״ע העצמי נפק׳: **ראה לעיל ע׳ קה. ראה לקוטי שיחות בראשית כרך כ ע׳ 419 הערה 12 . . ראה לעיל ע׳ קי.**

שו״ה פועל — היוצא . . והתפשטו׳: **ב: ליתא. ואולי נשמט מפני תיבות הדומות: התפשטות . . והתפשטות.**

והי׳ מעשה הצדקה: **ישעי׳ לב, יז.**

שו״ה התפשטו׳ — ודין: **ד: (נכפל תיבות שהוא המעשה והתחיל לכתוב וד ואח״כ נכתב) ביד, וממעל לשורה כתב ודין.**

ראוה מדברת . . מדאגה בלב איש ישיחנה: **כתובות יג, א (במשנה) . . ראה משלי יב, כה. יומא עה, רע״א.**

אחר כי אין העונג [רק] בבחי׳ החסד והטוב שעושה ואין הנתינה דממון הכרחית לזה כי יכול להטיב לו באופן אחר שלא ע״י נתינה (וגם בעונג המלובש בבחי׳ גוף המעשה מצד עצמה דוקא כמו לבנות בנין נאה אין המעשה עצמה עיקר העונג רק ההידור של המעשה שמזה מקבל עונג הרי העונג שמקבל הוא העיקר ולא גופה של מעשה וכך הוא המעשה לעשות לבוש ודירה לעני העונג שמקבל מזה נבדל רק שמלובש במעשה זו ואם לא העונג לא הי׳ עושה כלל ע״כ יחליפנו מלבושים אלו ללבושים אחרים כו׳ ויש מעשים הרבה שגופה של מעשה הוא העיקר העונג כו׳, וכך יש בלבוש דמחשבה ודיבור הפרש הזה כו׳ וד״ל.

והדוגמא מזה יובן בלבושי׳ דמצות כי למעלה בשרשן שנק׳ מצות הוי׳ כידוע הן בבחי׳ עצמיות התענוג העליון שבהן ונקראו תרי״ג ארחין כו׳ אבל בירידתן למטה שנתלבשו בדברי׳ נבדלי׳ לגמרי בעניני הגסות דעוה״ז ה״ז כמו המתענג בעשי׳ נבדלת שהמעשה נבדל והעונג שמלובש בזה פושט א״ע ומתלבש בלבוש רוחני יותר בח״ע, וכידוע דמעשה המצות נעשו לבושי׳ רוחני׳ לנשמה בג״ע שעל ידן תשיג השגות אלקות כו׳ ואיך אפשר שהגשמת מעשה דנתינת פרוטה לעני יהי׳ לבוש לנשמה אלא פושט ולובש א״ע בלבוש רוחני שהוא בחי׳ הרוחני׳ של מעשה זו דנתינת פרוטה, ומכ״ש אם מעורב טו״ר כמו להתייהר כו׳ שמברר הלבוש ועושי׳ אותן לבושי׳ דכיא או שיסירו הלבושים הצואים וילבשו אותו בלבוש אחר רק שהוא מעין ודוגמא של אותה מעשה המצוה שעשה דוקא, והוא, ענין הטבילה בנהר דינור שהנשמות בעלותן טובלין שם להסיר מהם כל אותיו׳ דהרהור[י] מחשבה ודברים בטילים דעוה״ז שקבלו וגם מחשבה דיבור ומעשה דתורה ומצות שמעורבים טו״ר מתבררים שם כו׳, וע״ז נאמר כמו לבוש תחליפם כך הלבושים דמחדו״מ מתחלפים ע״י הבירורי׳ עד״מ כמו שאנו רואים שאין המחשבה עומדת אלא תשוטט [ב]צירופים שונים הצירוף הראשון חלף ועבר והשני בא כו׳, אבל בדיבור אין החילוף במהירות כ״כ כי יכול לנוח בצירופי׳ מיוחדים רק שביכלתו להפוך ולהחליף בדיבורו מצירוף לצירוף כו׳, ובמעשה אין החילוף בנקל כמו בדיבור כי בקושי בא חילוף המעשה לשנות ולסתור מעשה הראשון ולעשות מחדש כו׳ וד״ל.

וזהו ושבי׳ בצדקה שהיא המעשה החיצוני יותר אבל הבירור קשה יותר בין במעורב טו״ר שבמצות בין בהסרת הרע דלבושי׳ צואים שבא במעשה

מצות הוי׳ . . תרי״ג ארחין: **ראה זהר (אדרא רבא) נשא קכט, א. קלו, א.**

שו״ה פושט — בח״ע: **אד: בג״ע. ב: בפ״ע.**

דמעשה המצות נעשו לבושי׳: **ראה זהר ויקהל רי, א.**

הטבילה בנהר דינור: **ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תתכא ואילך. וש״נ.**

כמו לבוש תחליפם: **וכ״ה בס׳ מאמרי אדה״ז־נביאים כאן כז, א, ובתהלים קב, כז: כלבוש.**

רק אחר הבירור דמעשה היותר אחרון הנה נעוץ תחלתן בסופן סוף מעשה דוקא הוא שעלה במחשבה תחלה כידוע, ולזאת אמר ושבי׳ בשמלת שבי׳ דמחשבה כו׳ בצדקה יחליפם ממילא כי הכל הולך אחר סוף מעשה דוקא מטעם הנ״ל וכמ״ש במ״א בענין ויהי נועם הוי׳ עלינו כו׳ ומעשה ידינו כוננה עלינו [ו]מעשה ידינו דוקא וכמ״ש בצדקה תכונני וד״ל (והיינו ושבי׳ דבר השב אנה ואנה והוא השבת דלבושי׳ דמחשבה שתלוי במעשה הצדקה דוקא וד״ל).

* * *

נעוץ תחלתן בסופן סוף מעשה . . במחשבה תחלה: **ראה ספר יצירה פ״א מ״ז. פיוט לכה דודי. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תרג. וש״נ.**

ויהי נועם הוי׳ . . כוננה עלינו . . בצדקה תכונני: **תהלים צ, יז (ושם: אדני אלקינו, וראה מנחת שי שם. א: ה, ב: כר). ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תתמו. שערי אורה שער החנוכה ע׳ 28. עטרת ראש שער ראש השנה ע׳ כד . . ישעי׳ נד, יד.**

ב״ה פ׳ ואתחנן

ואתחנן אל ה׳ בעת ההיא לאמור אתה החילות להראות את עבדך כו׳.

להבין מהו אתה החילות אתה דוקא ומהו הטענה שבשביל זה שכבר החילות להראות כו׳ מבקש שיעבור הירדן לראות את הארץ כו׳. הנה אמרז״ל דקודם שנברא העולם הי׳ הוא ושמו בלבד, ויש להבין מה שייך לשון שם הקריאה קודם שנברא העולם שהי׳ הוא לבדו ואין עוד כו׳ מי הוא הקוראו בשמו, ומהו ענין שמו זה אחר שאין מי שיקראנו וגם אינו נתפס בשם כלל כי השמות הוא רק על שם ההמשכה וההתפשטות חוץ מעצמותו כמו בהמשכת אור החכמה הוא יו״ד דשם הוי׳ וה״א בבינה כו׳ וכידוע דד׳ אותיות דשם הוי׳ היינו סדר אופן ההמשכה וההשתלשלו׳ צמצום והתפשטות כו׳, אבל קודם ההשתלשלות אי[ך] יתכן ענין שם הוי׳, אלא צריך לומר דשמו זה הוא שמו העצמי ואיך יתכן ענין קריאת שם לעצמו ומהותו ית׳ דלית מחשבה תב״כ, וא״כ מה זה שאמר שקודם שנברא כו׳ הי׳ הוא ושמו בלבד כו׳. אך הנה כתי׳ כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו וקאי על הנשמה שהוא בחי׳ אדם בצלם אלקים שהוא הנק׳ בשמי ולכבודי בראתיו כו׳ וא׳ בזהר לכבודי בגין דישתמודען לי׳ כו׳ דתכלית המכוון הי׳ בבריאת האדם בגין דישתמודען [לי׳] דיכירו אותו וידעו גדולתו וכבודו כו׳, וזהו פי׳ לכבודי בראתיו כו׳. וזהו פלא איך יתכן לומר זה למעלה באלקים חיים שהוא הבורא את הנברא יש מאין ממש מה תופס מקום לגבי עצמותו ית׳ מה

ואתחנן: מאמר זה נמצא בביכלאך כת״י: **א** (606) עג, א. ובסיומו נרשם: חסר. מוגה מגוף כ״י כ״ק אדומו״ר נעב״מ [נשמתו עדן בגנזי מרומים]. בא׳ מראשי העמודים נרשם [זמן העתקתו]: היום יום כ״ה בחדש אייר. **ב** (426) שמז, א ושם נעתק רק חלק.

המאמר נעתק מבוך כת״י **א** ובין אריחיים ניתוסף אותיות או תיבות שנמצאים בבוך כת״י **ב**. שינויים אחדים שביניהם נרשמו בשולי הגליון. סיום או התחלת חצאי עיגול שהי׳ חסר בבוך **א** ונמצא בבוך **ב** תוקן בפנים מבלי להעיר על כך.

• • •

מאמר זה מיוסד על ד״ה זה וביאורו שבספר המאמרים תקס״ד ע׳ קצו ואילך, ומקבילו בלקוטי תורה ואתחנן ב, א ואילך. מאמר זה דתקס״ד בתוס׳ הערות וכו׳ באור התורה ואתחנן ע׳ מה ואילך. ע׳ קיג. ולהעיר שעל המאמר דלקו״ת כותב הצ״צ באור התורה ענינים ר״ע קכח: מוגה מרבינו ז״ל. וכ״ה גם בהערות כ״ק אדמו״ר מוהרש״ב נ״ע [לקו״ת קה״ת תשד״מ בהוספות יח, ג].

• • •

בהביכלאך לא נרשם תאריך המאמר אבל ממה שמביא את ספר אמרי בינה שנדפס בשנת תקפ״א, מוכח ששנת אמירת המאמר היא בין השנים תקפ״א־תקפ״ז.

ואתחנן אל ה׳: ואתחנן ג, כג. כד (בדילוג).

דקודם שנברא העולם: ראה פרקי דרבי אליעזר פ״ג. לעיל ע׳ לא. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב לע׳ תקעב. ספר המאמרים באתי לגני ע׳ רא.

החכמה . . יו״ד . . וה״א בבינה: ראה תקוני זהר בהקדמה ו, ב.

דד׳ אותיות דשם הוי׳: ראה ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב ע׳ תקסא.

דלית מחשבה תב״כ: ראה תקוני זהר בהקדמה יז, א.

כל הנקרא בשמי . . וא׳ בזהר: ישעי׳ מג, ז . . נסמן לקמן ע׳ רעח.

שהאדם הנברא בע"ג שהוא עצמו בראו אם ישבחנו ויכיר גדולתו כו' הרי כל ידיעה והכרה שהאדם יוכל להשיג ולהכיר בבוראו הוא בתכלית הצמצום דכלא ממש חשיב כו'. ועוד מ"ש דישתמודען לי' משמע למהו"ע ממש, וזה א"א אחר שהנברא בע"ג איך ישיג וידע לבלתי בע"ג כי האדם נברא יש מאין אחר הצמצום כמ"ש ויברא ה' אלקים את האדם עפר כו' ויפח באפיו נשמת חיים כו', ואיך א' לכבודי בראתיו יצרתיו כו'. וגם מ"ש בזוהר בכמה דוכתי על מ"ש וידעת היום אתה הראת לדעת כו' דכל ב"נ דלא אשתדל למידע [לי'] לקודב"ה לית לי' חולקא בההוא עלמא כו', ידיעה זאת איך יתכן באמיתי' עצמות א"ס ב"ה דלית מחשבה תפיסא בי' כלל אפי' מחשבה הקדומה דא"ק כו'.

אך הנה יובן כל זה עפ"י הקדמה הידוע בעיקר אמיתית הכוונה שהי' בהשתלשלות בבריאה ויצי' כו' שהוא רק כדי לאהפכא חשוכא לנהורא כו', ופי' חשוכא כמ"ש [ר]ז"ל כברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא שהוא בחי' הצמצום וחושך והעלם בתחילה דכתי' ישת חושך סתרו שמעלים ומסתיר אור העצמות ואח"כ יאיר אור שהוא מקור כל העולמות וכמ"ש באורך נראה אור בבחי' הארה דהארה לבד כידוע. ובזה יתורץ הקושיא הנ"ל דגם שהבריאה היא יש מאין בע"ג כו' היינו מצד בחי' הצמצום והסתר אור העצמות, אבל זה הי' הכוונה בבריאה זו שע"י יהי' היפך החושך לאור והוא שיהי' גילוי אלקות כמו שהוא בעצמו שלפני הצמצום גם אחר הצמצום וחושך שאחר ההשתלשלות ולא יסתיר הצמצום כלל אדרבה יהופך החושך עצמו לאור שזהו עיקר ענין לאהפכא חשוכא לנהורא למעלה וכמ"ש כיתרון האור מן החושך עצמו דוקא וכן אמר מגלה עמוקות מני חושך שמן ההעלם עצמו כשהוא מאיר הוא הרבה יותר מאור עצמו לפי שלגבי עצמות אא"ס ב"ה גם חושך לא יסתיר לפניו וקמי' כחשיכה כו', ע"כ גם בחי' ההעלם והחשך העליון יאיר כו' היפך ההשתלשלות שע"י צמצום והעלם העצמות יאיר אור כו' ומחמת זה גם בבחי' חושך וצמצום גמור שאחר ההשתלשלות שמסתיר אור אלקי לגמרי גם שם יוכל להיות גילוי אור העצמות דא"ס ב"ה ממש, שזהו פי' הפשוט דגם חושך לא יחשיך ממך כו' כמו שבחי' חושך וצמצום העליון נהפך לאור מפני גילוי אור העצמות כנ"ל וד"ל.

ויברא ה' אלקים: **בראשית ב, ז (ושם: וייצר).**

וידעת היום אתה הראת לדעת כו' דכל ב"נ: **ואתחנן ד, לט. לה. ראה זהר תרומה קסא, ב.**

לאהפכא חשוכא לנהורא . . כברייתו של עולם: **ראה זהר בהקדמה ד, א . . נסמן לקמן ע' רי.**

ישת חושך סתרו . . באורך נראה אור: **תהלים יח, יב . . שם לו, י. וראה לקמן ע' קלג. ע' קעח.**

כיתרון האור מן החושך . . מגלה עמוקות מני חושך: **קהלת ב, יג. איוב יב, כב. וראה לקמן ע' קצז.**

גם חושך . . כחשיכה: **ראה הערה הבאה.**

דגם חושך לא יחשיך ממך: **תהלים קלט, יב.**

וזהו שא' לכבודי בראתיו בגין דישתמודע' לי' ממש דהיינו שיכירו וידעו למוה"ע ית' ממש גם בבחי' הצמצום וההסתר שלאחר הבריאה יש מאין הנק' חושך גמור כו', וזהו לכבודי ממש שזהו בחי' כבוד זיו יקרי' העצמי' שקודם ההעלם וצמצום הראשון. ואין כאן תימה איך יוכל האדם בע"ג ונברא יש מאין להכיר ולידע במוה"ע כו' אחר שנגלה אור העצמות דא"ס בלי העלם והסתר וצמצום כלל (וזהו פי' הב' באורך העצמי נראה אור עצמותך ממש ע"י תו"מ כמ"ש במ"א). וזהו שאמר דכל ב"נ דלא אשתדל למידע לי' לקודב"ה ממש גם בהאי עלמא שזהו ע"י לאהפכא חשוכא לנהורא כנ"ל לית לי' חולקא בעוה"ב שאז יהי' ע"ז גילוי אור עצמות א"ס ב"ה בלי העלם והסתר כלל כמ"ש ולא יכנף עוד מוריך כו' וכן א' הנה אלקינו זה כו' (וכמאמרז"ל לע"ל הקב"ה מוציא חמה מנרתקה שהוא שם אלקים המגן ונרתק לא יסתיר כלל לעצם שם הוי' כו'). אך הנה אין זה הכח ועוז לאהפכא חשוכא לנהורא למעלה מעלה עד שבזה גם בחי' חושך שלמטה יהופך ויומשך גילוי עצמות אלקות גם למטה אחר הצמצום כמו שהי' קודם שנברא העולם כו' רק ע"י האדם דוקא. וזהו שאמר כל הנק' בשמי דוקא ולכבודי בראתיו כו' בגין דישתמודעון לי' כו' לפי שהאדם הוא בצלם אלקים וכפי' אדם אדמה לעליון משום דנשמת אדם נמשך ממוה"ע ית' כמ"ש ויפח באפיו נשמת חיים ומאן דנפח מתוכי' נפח כו' וכמ"ש ואתה נפחת בי כו' כידוע (ודוקא ע"י מעשה המצות ות"ת ותשובה ותפילה וצדקה כו' וכה"ג שבזה דוקא מהפכים חשוכא לנהורא למטה שהוא בירור והיפוך הרע דק"נ שנק' חושך וצמצום גמור לאור ועי"ז נהפך חושך העליון לאור כמשי"ת). וזהו הטעם שנשמת האדם נקרא בשם נר ה' כמ"ש נר ה' נשמת אדם כו' כי הנה הגם שנשמת אדם בכלל ובפרט הוא בריאה מאין ליש כנ"ל אבל שרשה הוא בעצמות אא"ס ב"ה שלפני צמצום והעלם דחושך סתרו הנ"ל רק שברא אות' מאין ליש ע"י צמצום והעלם בתחילה כמ"ש בראתיו יצרתיו כו', וע"כ נק' נר ה' גם בהיותה בגוף למטה אחר צמצום והסתר גמור כאור הנר גשמי'

פי' הב' . . ע"י תו"מ: ראה ד"ה כי עמך מקור חיים הנסמן לקמן ע' קעח.

ולא יכנף . . הנה אלקינו זה . . לע"ל הקב"ה מוציא חמה מנרתקה: ישעי' ל, כ . . שם כה, ט . . ראה נדרים ח, ב. סידור שער התפילין [והוא משנת תקס"ז] יח, ד. שער החנוכה רעא, ג.

וכפי' אדם אדמה לעליון: [**ב**: מוחק תיבת וכפי', ואולי כוונתו למחוק רק האות „כ"]. אדמה לעליון — לשון הכתוב ישעי' יד, יד. וראה עשרה מאמרות — לרמ"ע מפאנו — מאמר אם כל חי סל"ג (קצג, ב). של"ה (תולדות אדם) ג, א. (בית דוד) כ, ב. (תורה שבכתב פ' בראשית) רסח, ב. (דרוש צאן יוסף) שא, ב. (פ' עקב) שעג, א. (ס"פ האזינו) שפו, ב. עבודת הקדש ח"א פי"ז ואילך. לעיל ע' מח; קג. לקמן ע' שה. תו"ח שמות [והוא מר"ח טבת תקפ"ב — ע"פ בוך 493 כד, ב] סו, א. אמרי בינה פתח השער יד, סע"ב. שער הציצית פג, א. ס' מאמרי אדה"א־ויקרא ח"א ע' ז. וש"נ. ח"ב ע' תרס. אור התורה יתרו ע' א'מד ואילך.

ומאן דנפח . . וכמ"ש ואתה נפחת בי: ברכות ס, ב. ברכת אלקי נשמה (ושם: אתה. אבל כ"ה ברמב"ם הל' תפילה פ"ז ה"ג. ועוד. הובאו במכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א נדפס בליקוט פירושים וכו' לתניא פ"ב ע' סט). תניא רפ"ב ואגה"ק סט"ו בשם הזהר. בס' מאמרי אדה"ז־אתהלך ע' קה בשם חז"ל. וראה הנסמן בלקוטי הגהות לתניא שם.

נר ה' נשמת אדם: משלי כ, כז.

שטבעה להאיר אורה גם באישון לילה בחושך ואפילה ממש לא תכבה ולא תחשיך אורה כל חושך ואפילה כו׳ כך הנשמה האלקי׳ גם בהיותה בגוף חומרי ובעוה״ז השפל החומרי שבו הסתר והעלם אור האלקי לגמרי ונק׳ חושך ואפילה ממש ועכ״ז אור הנשמה האלקי׳ תאיר באור ה׳ ונק׳ נר הוי׳ ממש, והוא בהיות שהנשמה האלקי׳ תשיג בהשגה האלקי׳ בגדולת עצמות אא״ס שנק׳ סובב כ״ע כו׳ ותתפעל מאד בהתלהבות התשוקה ממוה״ע ית׳ כמו כלתה נפשי כו׳ צמאה לך נפשי וכה״ג אזי בזה מעורר להיות בחי׳ גילוי עצמות אא״ס ב״ה ממש גם בזה העולם הגשמי שיאיר גם בחושך ואפילה דק״נ וכמ״ש גם חושך לא יחשיך ממך כו׳. וזהו שהנשמה נק׳ נר הוי׳ שמאירה באור דשם הוי׳ דבחי׳ סובב כו׳ גם במקום חושך ואפילה בעוה״ז השפל כמו אור הנר הגשמי שמאיר גם בחושך ואפילה כו׳, וכן ע״י מצות ת״ת שקוראי׳ בשמותיו ית׳ וכמ״ש אשר יקראוהו ממש באמת ואין אמת אלא תורה שנק׳ אור הוי׳ ממש הרי מאיר אור ה׳ גם בחושך הגשמי דק״נ בעוה״ז כו׳, וכן ע״י מצות מעשיות שעושים בפ״מ בדברים גשמיים דק״נ שמהפכים חשוכא לנהורא בבירורים דרפ״ח כו׳ ע״ז נמשך אור א״ס ב״ה באור דשם הוי׳ בכל מצוה כמ״ש כי נר מצוה כו׳. ויובן מנשמה פרטי׳ שנק׳ נר הוי׳ [ד]כללות נש״י שהן נרות רבים מאד הרבה יותר מס״ר וכל א׳ וא׳ נק׳ נר ה׳ באופן פרטי ב[תורה ו]תפילה ותשובה ומע״ט הרי זה כמו שמדליקין ריבוי נרות מאד שיאירו ברוב אורה להאיר גם במקום חושך ואפילה ביותר והוא העוה״ז שנש״י שנק׳ נרות ה׳ מאירים ומהפכים חושך לאור, ולזה ירדה הנשמה מלמעלה למטה רק להאיר את החושך וצמצום גמור והוא להמשיך לגילוי אא״ס ב״ה למטה כמו שהוא למעלה ממש לפני צמצום וחושך העליון שזה הי׳ עיקר הכוונה בתחילת בריאת האדם בגין דישתמודעין לי׳ כו׳, ודוקא אדם לפי שנק׳ בשמי ממש שהוא בחי׳ שמו העצמי שהוא ושמו בלבד קודם שנברא העולם וע״כ או׳ אתה הוא כו׳ וד״ל.

והנה מטעם זה יובן ג״כ מה שכנ״י נק׳ בשם ברכה כמ״ש זרע ברוכי ה׳ כו׳, וכן והייתם ברכה בקרב הארץ כו׳, כי הנה פי׳ ברכ״ה הוא בחי׳ המשכה מן ההעלם לגילוי בתוספת מרובה על העיקר כמו שיתברך אדם במעשיו בתוס׳ מרובה שלא לפי ערך שזהו הבא מלמעלה למטה ברוב שפע

כלתה נפשי כו׳ צמאה לך נפשי: **תהלים פד, ג. סג, ב.**

ת״ת שקוראי׳ בשמותיו ית׳: **נסמן לקמן ע׳ קלט.**

אשר יקראוהו . . באמת ואין אמת אלא תורה: **תהלים קמה, יח. ירושלמי ר״ה פ״ג ה״ח. איכה רבא פתיחתא ב. ילקוט שמעוני דניאל (ח, ב) רמז תתרסו. תקוני זהר תכ״א (נ, א). וראה ברכות ה, ב.**

כי נר מצוה . . אתה הוא: **משלי ו, כג . . תפלת השחר.**

זרע ברוכי ה׳: **ישעי׳ סה, כג. ב [וכ״ה בסה״מ תקס״ד ובלקו״ת כאן]: ברך — ישעי׳ סא, ט.**

והייתם ברכה בקרב הארץ: **ישעי׳ יט, כד (ותיבת והייתם ליתא שם, ובזכרי׳ ח, יג: והייתם ברכה. ובלקו״ת כאן: והי׳ ברכה [לך יב, ב] ברכה בקרב הארץ — אבל כ״ה גם לקמן ע׳ קכה. בסה״מ תקס״ד כאן ע׳ קצז. תורת חיים בשלח קע, ב).**

והצלחה יתירה כו׳, והפי׳ הב׳ בברכה מלשון המבריך את הגפן כו׳ שלוקח ענף [ש]ל הגפן ומבריכו בארץ שנטיעה והבר[י]כה זו תעשה צמיחה רבה בגידולו מצד יניקתו מן הארץ שזהו הבא ג״כ מהעלם לגילוי בתוס׳ מרובה על עיקר הנטיעה והברכה זו כו׳. וכך יובן ג״כ בענין כנס״י שנק׳ ברכה כמ״ש דאיהו ברו״ך ואיה״י ברכה שהיא בחי׳ הכלי המחזיק הברכה. דהנה בחי׳ המשכת גילוי עצמות אא״ס ב״ה שלמעלה מעלה מכל [ה]השתלשלות דכתי׳ בי׳ כי עמך מקור חיים כו׳ שנק׳ סדכ״ס דלית מחשבה תפיסא בי׳ כו׳ נק׳ ברוך כמ״ש ברוך ה׳ אלקי ישראל מן העולם כו׳ מעולם הא״ס עצמו שנק׳ סדכ״ס כו׳ שזהו בחי׳ עלמא דאתכסייא בדרך כלל שיבא ויומשך לגילוי גמור בבחי׳ השתלשלות דאבי״ע עד שיאיר בגילוי גם למטה בארץ שזהו שנק׳ עלמא דאתגלייא בכלל והוא בחי׳ ממלא כ״ע שנק׳ כח הפועל בנפעל כידוע במ״ש אני ראשון ואני אחרון כו׳. וזהו רק ע״י ישראל דוקא שהן בחי׳ הכלי המקבל המשכה וגילוי אא״ס ב״ה בנשמתם בעבודה שבלב בתפילה כנ״ל במ״ש כל הנק׳ בשמי ולכבודי כו׳, והוא כאשר יתפעל האדם בהתלהבות ודביקות אמיתי׳ בהשג׳ אור א״ס עצמו בבחי׳ סובב כו׳ שאז הרי מה שהי׳ בהעלם גדול בנפשו האלקי׳ מגילוי אור א״ס עצמו הוא שבא לידי גילוי גמור בהתפעלות האה״ר דכל לבבך וכל נפשיך כו׳ שאם לא הי׳ בהעלם תחילה לא הי׳ בא בהתפעלות כזאת כלל (וראי׳ מאוה״ע דגם דקרו לי׳ אלקא דאלקייא אין בהם רק בחי׳ ההודאה מרחוק ויראו׳ כו׳ אבל לא אה״ר פנימי׳ ועצמי׳ כזאת כו׳ לפי ששורש כנס״י עלו במחשבה בפנימי׳ ועצמי׳ כי חלק הוי׳ ממש הן כו׳). ונמצא דמה שבא בגילוי בהתפעלות הנפש מעצמות א״ס ב״ה בחי׳ סדכ״ס כו׳ שזהו הבא מן ההעלם שבנפשו הוא הנק׳ בשם ברכה בנפשו ממש כי הרי קודם שיצא לגילוי התפעלות אלקות בלבבו הי׳ רק בהעלם ובכ״ח בעצם נקודת נפשו בבחי׳ עלמא דאתכסייא וכשיצא מן ההעלם לגילוי זהו שיצא מעלמא דאתכסייא לאתגלייא בנפשו ולבו וע״כ נק׳ ברכה כמו שמתברך בגשמיות במעשה ידיו שלא הי׳ בגילוי תחילה רק שיצא מהעלם ואי״ן לגילוי בהצלחה ושפע רבה וכמו הצומח מן הנטיעה שהבריך בארץ כנ״ל וד״ל.

וזהו שאמר דאיהו ברוך ואיהי ברכה, פי׳ דודאי מה שנק׳ בנ״י ברכה הוא רק בחי׳ הכלי לקבל הברכה שהוא לקבל בחי׳ גילוי עצמות א״ס ב״ה

המבריך את הגפן: **כלאים רפ״ז.**

דאיהו ברו״ך ואיה״י ברכה: **זהר תרומה קסב, א. (רעיא מהימנא) ואתחנן קסד, ב.**

כי עמך מקור חיים . . סדכ״ס: **תהלים לו, י . . זהר יתרו פט, א. תרומה קמו, ב.**

ברוך ה׳ אלקי ישראל: **תהלים קו, מח. ועוד. ראה סה״מ תקס״ד ולקו״ת כאן. ס׳ מאמרי אדה״א-ויקרא ח״א ע׳ רנג.**

אני ראשון ואני אחרון: **ישעי׳ מד, ו.**

דקרו לי׳ אלקא דאלקייא . . כנס״י עלו במחשבה . . כי חלק ה׳: **מנחות בסופה . . ראה בראשית רבא פ״א, ד. ס׳ מאמרי אדה״א-ויקרא ח״ב ע׳ תקלט ובהנסמן שם . . האזינו לב, ט. תניא ספכ״ח.**

בהתפעלות אלקות ובפרט בתו״מ שהוא גילוי רצה״ע ממש, אבל הממשיך ברכה זאת הוא בא מעצמות א״ס ב״ה שנק׳ סדכ״ס כו׳ מקור כל הברכות והמשכות כמ״ש כי עמך מקור כו׳, והוא הנק׳ ברו״ך בעצם וכאשר הוא נמשך ומתגלה למטה בכנ״י הוא שנק׳ ברכה בה״א שבא מן ההעלם לגילוי וד״ל. וזהו ברוך ה׳ אלקי ישראל דוקא מן העולם כו׳ פי׳ ששם הוי׳ שבעצמותו ית׳ בא ונמשך מן העולם סדכ״ס לגילוי עד עולם התחתון כו׳. וברכה זו היא בא׳ בתוס׳ מרובה לאין שיעור כלל להיות׳ בא׳ מהעלם העצמות ממש, וזהו מטעם הנ״ל בענין גילוי העלם וצמצום הראשון דישת חושך סתרו שהוא עצמות המאור כו׳, ע״כ יאיר גם את החושך שלמטה כו׳. וכך יובן הטעם בענין הברכה להיותה מעצמות׳ ית׳ ממש כנ״ל, ע״כ היא בבחי׳ א״ס כמ״ש ברכת ה׳ היא תעשיר כו׳, וז״ש והייתם ברכה בקרב הארץ שע״י שמקבלים כנס״י מא״ס ב״ה עצמו דז״ש איהו ברוך ואיהי ברכה ממילא נעשית כנ״י בחי׳ ברכה בקרב הארץ להיות כל שפע ברכה בעולמות עליונים עד עלמא דאתגלייא הכל ע״י ישראל, וזהו בקרב הארץ דוקא לפי שנק׳ זרע ברך הוי׳ ששרשם מאור הזרוע לצדיק עליון כמ״ש כי אתה אבינו והוא נק׳ בר״ך הוי׳ כמ״ש דאיהו ברוך כו׳ והוא מה שהן ממשיכים שם הוי׳ מן ההעלם דעצמות א״ס ב״ה לגילוי כמו ברכו את ה׳ כו׳ וכמ״ש ברוך ה׳ כו׳ כנ״ל וד״ל. וזהו פי׳ בראשית ב״ת דבראשית הוא בשביל ישראל שנק׳ ברכה כו׳ כידוע. ובזה יובן ג״כ פי׳ ברוך שאמר והי׳ העולם דהיינו מה שכבר אמר ברצונו וחכמתו וכבר הי׳ העולם בכללות כל ההשתלשלות מאין ליש בי׳ מא׳ וכללותם מא׳ א׳ דבראשית רק שצריך לצאת לגילוי גמור מן ההעלם לחדש מע״ב בכל יום זהו שאו׳ ברוך שיבא ויומשך מן ההעלם לגילוי במ״ש כבר והי׳ העולם והוא מה שמתברך שם הוי׳ מן העולם ועד העולם ע״י כנס״י דוקא כנ״ל וד״ל.

והנה כל ענין הנ״ל בבחי׳ הגילוי מן ההעלם שנק׳ כנס״י בשם ברכה ובשם נ״ר ה׳ כו׳ כל זה אינו רק בחי׳ גילוי הארה והמשכה בעלמא דשם הוי׳ שמתברך ויוצא מן ההעלם לגילוי כמ״ש ברוך הוי׳ כו׳, אבל אין כל זה ערוך כלל לגבי בחי׳ שם הוי׳ שבעצמות ממש והוא מה שאמר דקודם שנברא העולם הי׳ הוא ושמו בלבד כו׳ שהוא שם הוי׳ שבעצמותו ממש כו׳. ויובן זה עד״מ בנפש האדם מה שמתפעל בנפשו ברוב התלהבו׳ התשוקה והתענוג להתענג על ה׳ באה״ר כו׳ כנ״ל שנק׳ ברכ״ה זהו רק גילוי הארה בעלמא

שו״ה בהתפעלות — ובפרט . . מקור: **ב: בתפי׳ וכ״ה . . דוקא.**

ברכת ה׳ היא תעשיר: **משלי י, כב. וראה שערי תשובה שער התפלה סו, א ואילך.**

כי אתה אבינו . . ברכו את ה׳ . . ברוך ה׳: **ישעי׳ סג, טז . . תהלים קלד, א . . נח ט, כו.**

דבראשית . . בשביל ישראל: **ראה רש״י בראשית א, א. לקוטי שיחות מקץ כרך ג ע׳ 820 הערה 3.**

ברוך שאמר והי׳ העולם: **ברכת ברוך שאמר.**

וכללותם מא׳ א׳ דבראשית: **ראה לקמן ע׳ רפה.**

לגבי עצם הנפש האלקי׳ כמו שהיא שכלולה ממש באלקות ודבוקה וצרורה בצרור החיים את ה׳ ממש ואין לעונג האלקי באה״ר שמתפעלת הנפש ונשמה בגוף ערוך כלל להתפעלות עצם הנשמה במקורה כמו בג״ע שנשמות נהנין מזיו כו׳, וכמו שאין ערך לעונג גשמי שבגוף לגבי עונג הרוחני׳ שבנפש עצמה אע״פ שזה העונג הוא גילוי ההעלם שבעצם הנפש כו׳ אבל אין זה נוגע כלל לעצם הנפש ואין זה פועל שינוי בעצם כלל להיותו רק בחי׳ גילוי אור הבא בשינוי המהות מרוחניות שבעצם לגשמיות שבחיי בשר ודם כו׳ ואין העצם משתנה כלל מצד הגילוי כידוע במשל זיו השמש בחלון כו׳. וכמו״כ יובן בנמשל למעלה שזה שמתברך שם הוי׳ מן ההעלם שבעצמות א״ס ב״ה מעולם ועד עולם בכנס״י בתפילה ותו״מ וגם בג״ע כו׳ אינו רק בחי׳ גילוי מן העצמות שאין לו ערוך כלל לשם הוי׳ עצמו שבעצמותו ממש וגילוי המשכה אור שם הוי׳ זה אינו נוגע כלל ואינו עושה שינוי כלל בעצמות המאור שהוא עצמות א״ס ב״ה דמה שנק׳ ברוך הוי׳ אין זה רק גילוי מעצמותו כנ״ל וע״כ אין שינוי כלל בעצמותו בין קודם הגילוי דברכה בשם הוי׳ לאחר הגילוי כו׳ וכמ״ש אני הוי׳ לא שניתי כו׳ והוא שם הוי׳ שבעצמותו שאין בו שינוי כלל וכמו שאו׳ אתה הוא כו׳ דהיינו שהוא ושמו בלבד בלי שינוי כלל לפי שזה הגילוי הבא בבחי׳ ברכה והמשכה אינו תופס מקום כלל וכלל רק שצריך לקרוא בקריאה בעלמא כמו שקוראין לאדם בשמו שאינו נוגע לעצמותו כלל שאינו רק כדי שיפנה ע״י קריאה זו (משא״כ שמו העצמי שהוא ושמו בלבד מתאחד הוא בבחי׳ עצמותו ממש כו׳).

וזהו ענין י״ג מדה״ר שנאמר ויקרא הוי׳ הוי׳ אל רחום וחנון כו׳ שקרא והמשיך להיות גילוי שם הוי׳ מהוי׳ שבעצמותו ממש כו׳, וידוע די״ג מדוה״ר נק׳ י״ג ת״ד שהן רק בחי׳ שערות בלבד, כמו עד״מ יניקות שערות באדם ששורש צמיחתם הוא רק מן הגומא שבראש שיש בה חיות מצומצם איזה שמץ רוחני בהעלם גדול ובא ונמשך ממותרי המוחין הרוחניים (בסיבת תוס׳ אור רב שבוקעי׳ ויוצאי׳ כמו בזקן שקנה חכמה ויש בזה יתרון מעלה מגוף המוחין כמ״ש במ״א), ומצד עצם מהותן הן בחי׳ נפרד מגוף ולא יש בהן חיות כלל מפני שהן רק בחי׳ צומח כו׳ שהרי כשיחתוך אותן לא ירגיש

בג״ע שנשמות נהנין מזיו: **ראה ברכות יז, א.**

אני הוי׳ לא שניתי . . אתה הוא . . שהוא ושמו בלבד: **מלאכי ג, ו . . ברכת השחר . . נסמן לעיל בריש המאמר.**

שקוראין לאדם בשמו שאינו נוגע לעצמותו כלל: **ראה ס׳ מאמרי אדה״א ויקרא ח״א ע׳ נג ובהנסמן שם; ח״ב ע׳ תשכב; במדבר ח״א ע׳ טז.**

ויקרא הוי׳ הוי׳ . . די״ג מדוה״ר נק׳ י״ג ת״ד: **תשא לד, ו . . נסמן לקמן ע׳ רפט.**

שערות . . ממותרי המוחין . . לא ירגיש כאב: **ראה לקמן ע׳ רכז. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תשעה. ושי״נ.**

בזקן שקנה חכמה . . כמ״ש במ״א: **נסמן לקמן ע׳ רכח. ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תפח. ע׳ תקכד. ע׳ תשעה.**

כאב כלל כו' כידוע. והנמשל מזה למעלה היינו בחי' יודי"ן ווי"ן כו' שהוא ענין וי"ו דקדו"ש שנמשך מקדושה העצמי' בגילוי אור מן ההעלם כמו בי"ג מדה"ר שנק' י"ג ת"ד וכמו מזל ונוצר שהוא מקור החכמה שנמשכה מאין ליש כידוע. ובזה יובן ג"כ כללות ענין הברכות שהן בחי' המשכות מצומצמות בדילוג גדול מאד שנמשך מהעלם דסדכ"ס כו', כמו ברוך שא' והי' העולם וכה"ג ברוך אתה הוי' מן ההעלם לגילוי כנ"ל. ואמנם אין גילוי זה מן ההעלם העצמות רק לכנס"י והוא מ"ש בא"י אלקינו שבחי' הוי' שבעצמות סדכ"ס יהי' אלקינו בגילוי לנוכח ממש וכמו לע"ל דכתיב הנה אלקינו זה כו' ואח"כ ממה שיתבר"ך שם הוי' שבעצמות להיות בגילוי אלקינו יהי' נק' מלך העולם וכנ"ל בפי' והייתם ברכה בקרב הארץ, וזהו שא' דכשם שא"א לעולם כו' וד"ל (וזהו שא' חייב אדם לברך ק' ברכות וזהו מ"ה ה' שואל א"ת מ"ה אלא מא"ה לפי שע"ס כלולים כל א' מי' הן ק' ברכות בשם הוי' שבכל פרט ופרט שבע"ס וכמו"כ ויקרא ה"ה ה' ה' בכל פרט מי"ג מדה"ר כו').

והנה מעתה יש להבין מהו ענין ובחי' שם הוי' שבעצמות שנק' סדכ"ס כו' איך שייך שבשם הוי' בד' אותיות י' צמצום וה' התפשטות כו' אחר שהוא למעלה מעלה מהיות גם מקור להשתלשלות כנ"ל. ותחילה יש להבין בפי' ענין השתלשלות ומהו ענין שלמעלה מן ההשתלשלות כו'. דהנה פי' השתלשלות הוא לשון שלשלת כמשל השלשלת שכל טבעת נשתלשל מטבעת הכלולה בעליון הימנה בסופה וגם כמו משלשלין פירות כו' שזהו כאשר צריך להוריד ולהמשיך דבר מה מגבוה לנמוך נק' השתלשלות כשלשלת שמשתלשלת מטבעת לטבעת והתחתון קשור בעליון הימנו ועליון בעליון הימנו עד שאחוז ראש בסוף כו'. וכך הוא בענין השתלשלות מעילה לעלול שכל עלול הוא קשור בעילה שלו והעילה נק' עלול לגבי העליון הימנו כו' עד שמתקשר ראש לסוף כא'. ויובן זה בהשתלשלות הכחות בנפש האדם בה'

יודי"ן ווי"ן . . מזל ונוצר: **ראה ס' מאמרי אדה"א-ויקרא ח"ב ע' תקא ובהנסמן שם.**

בא"י אלקינו . . הנה אלקינו זה: **נוסח הברכות . . ישעי' כה, ט.**

דכשם שא"א לעולם . . חייב אדם לברך: **תענית ג, ב (ושם: כשם — אבל כ"ה גם בסידור שחרית סו, ד) . . מנחות מג, ב.**

מ"ה ה' שואל א"ת מ"ה אלא מא"ה: **עקב י, יב (ושם: ה"א). גירסת הרי"ף והרא"ש ספ"ט דברכות. אבודרהם ברכת המצות פסקא גרסינן במנחות (ירושלים תשכ"ג, כט, א). ספר המנהיג קודם דיני תפלה ו, א. ערוך מערכת מאה. סידור ר' עמרם גאון ע' א בשם הירושלמי. רש"י ותוס' מנחות שם. פי' הר"מ מבוטריל לספר יצירה פ"א מ"א [ירושלים תשכ"ב טו, א]. בחיי עקב שם. כד הקמח [לרבינו בחיי] מערכת ברכה [ירושלים תש"ל ע' פד]. זהר תרומה קכז, א. (רעיא מהימנא) קרח קעט, א. פינחס רנד, א.**

שו"ה שואל — ק' . . ה"ה: **ב: יו"ד . . ליתא. ואולי גם בכת"י זה נמחק.**

השתלשלות . . שלשלת . . משלשלין פירות: **ראה גם ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תרלה. ס' מאמרי אדה"א-במדבר ח"א ע' לד. וראה ג"כ לקמן ע' קנא.**

עד שאחוז . . הימנו כו': **ב: ליתא. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: עד . . עד.**

מדריגות דנרנח״י כו׳ שהרצון והתענוג הוא הראשון בהתעוררות הנפש ויורד הרצון והתענוג ומתלבש בשכל וטעם וכבר יש שכל וטעם זה עצמו הבא בגילוי לבוש לרצון בהעלם והתכללות ברצון עצמו בסופו אע״פ שאין טעם לרצון בגילוי תחילה כו׳ ונק׳ התכללות עלול בעילה שהוא השכל ברצון ואח״כ יוצא מן ההעלם לגילוי בפ״ע להלביש לרצון ולכסות אותו ונק׳ הרצון פנימי׳ והשכל המלבישו חיצוניות כו׳, וזהו כטבעת שאחוזה בסוף העליונה ויורדת למטה כו׳. וכך הוא מן השכל אל המדות שבלב שהן אוי״ר שנולדים מן השכל וטעם שבמוח שכוללם השכל במוח תחילה כידוע, והן אוי״ר שבמוח עצמו, ואח״כ יוצאי׳ לגילוי בלב במהות בפ״ע ומלבישים לשכל וטעם ההתבוננות שבמוח ונק׳ השכל פנימי׳ והמדות חיצוניות שמלבישים ומכסים לשכל כי מוסתר השכל בהתפעלות המדות כידוע ע״ד הנ״ל ברצון שמתלבש ומוסתר בשכל כו׳, וכך הוא מן המדות אוי״ר שבלב במחשבה שבמוח שתחילה כלולה המחשבה וההרהור במדות אוי״ר שבלב ולא ניכר במציאות כלל ואח״כ נובעי׳ ויוצאים אותיות המחשבה מהעלמם בלב לגילוי במהות אותיות המחשבה במוח כידוע דכל אהבה ותשוקה שבלב מוליד אותיות והרהורים דמחשבה באהבה וכן ביראה שבלב מוליד אותיות מחשבה של יראה ופחד וכן כעס ודין כו׳ ונק׳ המדות שבלב פנימי׳ המוסתר במחשבה שמלבשת אותן שהוא החיצוניות כו׳, וכך הוא מן המחשבה אל הדיבור שהמחשבה נק׳ פנימי׳ והדבור שיצטרך לדבר מה שחושב כלול הוא במחשבה בהעלם תחילה ואח״כ יוצא לגילוי במהות דיבור בפ״ע כו׳ ומלביש למחשבה הפנימי׳ המוסתר בו כו׳, וכך הוא מן הדיבור אל המעשה שמה שיצוה בדיבור לעשות כבר הי׳ כל המעשה כלול בדיבור שידבר איך ומה לעשות ויצאה המעשה לגילוי מהעלמו בדיבור במהות נבדל לגמרי והדיבור מוסתר לגמרי בבחי׳ פנימי׳, והמעשה הוא הלבוש שמלביש לדיבור ומעשה כו׳, והוא לבוש האחרון יותר מכולם. וזהו כמשל השלשלת שמשתלשל ויורד מרצון עד המעשה ונקשרים זה בזה מראש לסוף כא׳ ממש שהרי מה שעלה ברצונו הוא שעושה בפ״מ, ונמצא מציאת הראש שהוא הרצון בסוף דמעשה רק שירד בהתלבשות בשכל ושכל במדות ומדות במח׳ ומחשבה בדיבור ודיבור במעשה כו׳. ויובן מזה בנמשל במע״ב שברצונו העליון ית׳ ברא הכל מאין ליש בפו״מ רק שהוא בא בהתלבשות והשתלשלות עו״ע שהרצון העליון נתלבש בחכמה וכת״א בראשית בחוכמתא וחכמה נתלבשה במדות עליונות ומדות במחשבה עליונה ומחשבה בדיבור העליון שהן הי׳ מאמרות והדיבור במעשה שא׳ ויהי כן בפ״מ כידוע, ומלמטה למעלה הרי המעשה כלול תחילה בדיבור ודיבור במחשבה ומחשבה במדות ומדות בשכל וחכ׳ וחכמה ברצון. וזהו [ג״כ] פי׳ וענין העלם וגילוי שבכל עו״ע בפרטות שכל עילה הוא בחי׳

וכת״א בראשית בחוכמתא: נסמן לקמן ע׳ עדר.

שא׳ ויהי כן: **בראשית א, ז. ועוד.**

העלם לעלול הבא להלבישו בגילוי כמו המחשבה נק׳ העלם לגבי הדיבור והדיבור נק׳ העלם לגבי מעשה וכך המדות העלם המחשבה והשכל העלם המדות והרצון העלם השכל, וזהו דוקא כאשר יוצא העלול מן העילה במהות בפ״ע אבל כאשר כלול הי׳ בהעלם בעילה שלו הי׳ להיפך שהעלול הי׳ בהעלם שנק׳ עיבור והתכללות בהעלם בעילתו ולא ניכר במציאות כלל מפני שהעילה הי׳ בגילוי ואח״כ נתעלם העילה בעלול ונעשה בו בחי׳ פנימי׳ המוסתר והעלול מלבישו כנ״ל בהשתל׳ עו״ע דרצון ושכל ומדות ומדו״מ שנק׳ נרנח״י בכללות כידוע וד״ל.

ונמצא מובן מכל זה שבאותו השם והכינוי שהוא בחי׳ גילוי ההעלם שנק׳ העלם התחתון העלול המקבל מן העליון הימנו נק׳ גם העליון הימנו באותו השם והכינוי לגבי העליון שמקבל ממנו שהוא רק בחי׳ גילוי ההעלם, דאע״פ שעליון זה נק׳ העלם לגבי התחתון הימנו אבל לגבי העליון הימנו נק׳ גילוי מאחר שנק׳ עלול לגבי העליון ומלבישו בבחי׳ חיצוניות, כמו העלם המחשבה בדיבור שנק׳ הדיבור בשם גילוי המחשבה שבהעלם כנ״ל כך ממש נק׳ המח׳ לגבי המדות שבלב בשם גילוי ההעלם שבמדות מאחר שהמחשבה מקבל מן המדות ומלבישם בחיצוניות כנ״ל, וא״כ ודאי שהמחשבה שהיא גילוי המדות נק׳ בשם דיבור ממש כדיבור שבפה שמגלה המחשבה ולא תקרא בשם מחשבה כלל רק בשם דיבור מאחר שאינה רק גילוי העלם המדות כו׳, ועד״ז ממש ממדות לשכל שנק׳ המדות גילוי העלם של השכל נק׳ גם המדות באותו השם של מח׳ לגבי המדו׳ עד גם השכל לגבי הרצון שנק׳ גילוי העלם הרצון כו׳, דהיינו מפני שכל בחי׳ מקבל נק׳ גילוי לגבי המשפיע ונק׳ העלם לגבי המקבל הימנו, ונמצא דכל אלה נק׳ משפיע ומקבל משפיע לתחתון הימנו בבחי׳ העלם ומקבל מעליון הימנו הרי הוא בבחי׳ גילוי ״כו׳ וד״ל.

והנמשל מכל זה בהשתלשלות עו״ע למעלה בהתלבשות תחתון לעליון ועליון לעליון הימנו כנ״ל שזהו ג״כ בבחי׳ העלם וגילוי כנ״ל, הנה זהו מ״ש בזהר בהשתלשלות המדריגות עליונות דדא לגו מן דא כו׳ דא מוחא לבר וכמה מחשבתי׳ למחשבתי׳ אית כו׳, פי׳ כל עליון סתום ונעלם בהתלבשות בשלמטה הימנו שנק׳ מוחא בבחי׳ פנימי׳ כנ״ל והתחתון מלביש לעליון שהוא בחי׳ החיצוניות. ואמנם מובן בכל זה שמבחי׳ האחרונה דמשפיע נעשה פנימי׳ במקבל, והוא מ״ש בע״ח דחיצוניות שבעליון נעשה

שו״ה העלם . . הימנו נק׳ . . שנק׳ עלול לגבי׳ העליון: **ב: ליתא . . ליתא. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: העליון . . העליון.**

מ״ש בזהר . . דדא לגו מן דא: **ראה זהר בראשית כ, רע״א. פרדס שער (כג) ערכי הכינויים מערכת מוח.**

שו״ה מוחא — לבר: **ב: לדא כו׳. וכ״ה לקמן ע׳ קל בשו״ה כנ״ל ובסה״מ תקס״ד ולקו״ת כאן.**

וכמה מחשבתי׳ למחשבתי׳ אית: **ראה תקוני זהר תי״ט (מא, ב). תס״ט (קטו, א).**

מ״ש בע״ח דחיצוניות שבעליון: **עץ חיים שער (יד) או״א פ״ט.**

פנימי׳ בתחתון ופנימי׳ שבתחתון הוא חיצוניות שבעליון שכלול בו בתחילה כנ"ל, וז"ש דא לגו מן דא דא מוחא לדא כו׳ וד"ל. והנה בלשון המקובלים נק׳ היכלות פנימי׳ והיכלות חיצוניו׳ ובל׳ הגמ׳ נק׳ בתי גוואי ובתי בראי כו׳ (ומ"ש במסתרים תבכה נפשי כו׳ היינו בבתי גוואי לא יתכן דהא אין עצבות לפני המקום בפנימי׳ רק בהיכלות החיצוניות שנק׳ בתי בראי כמ"ש הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום כו׳ והענין מובן לי"ח וד"ל). וביאור הדבר מובן עפ"י הנ"ל כמו בחי׳ המחשבה ודיבור שלמעלה בחי׳ מחשבה עליונה הוא הנק׳ עלמא דאתכסייא עלמין סתימין דלא אתגליין ועלמא דאתגלייא שהוא בחי׳ הדיבור העליון שבדבר ה׳ ורוח פיו ברא הכל מאין ליש וכל אות וצירוף ברא בריאה מיוחדת בפ"ע, וידוע שמתחלקים אותיות הדבור העליון לריבוא רבבות צירופים שוני׳ והן ריבוי כתו׳ המלאכים דבי"ע כמו אלף אלפים ישמשונ׳ כו׳ וכן בהתהוות תולדות הנשמות דבי"ע בפנימי׳ העולמות כו׳, וכל בחי׳ דיבור העליון זה אינו רק בחי׳ גילוי ההעלם דמחשבה עליונה שכל מה שבא בדיבור בגילוי הכל כלול במחשבה תחילה כו׳, ונק׳ עלמא דאתגלייא המלביש להעלם המחשבה כו׳, וכמו"כ במחשבה עליונה נתהוו עלמין סתימין מאותיות וצירופים דמחשבה כמו מה מאד עמקו מחשבותיך וכתי׳ כי לא מחשבותי כו׳ ע"ד זה שנמשך מן הדיבור וכמשל אדם שחושב מה שידבר כו׳ שנמצא גם כל בריאה שבגילוי הדיבור הי׳ תחילה כלול במחשבה עליונה וכמ"ש כל מה ש[יש] ביבשה יש בים כו׳ כידוע. וע"ד דוגמא בחי׳ נשמה דבריאה שהוא נמשך מחסד דמל׳ דאצי׳ הוא שורש נשמת אברהם בפנימי׳ ושורש מיכאל בחיצוניות שרשן במחשבה עליונה ג"כ בבחי׳ חסד באותיות המחשבה שנק׳ עלמה דאתכסייא כנ"ל ונק׳ אברהם איש החסד בעולם המחשבה כו׳ עד [ה]חסד שבמדות עליונות שנק׳ העלם לגילוי המחשבה עד חסד דחכמה עליונה שנק׳ העלם המדות עד חסד שברצון העליון ומקור הרצון כו׳ שנק׳ מח׳ הקדומה כי הרצון נק׳ ג"כ בשם מחשבה כידוע, ונמצא דבחי׳ אברהם ומיכאל דבי"ע שבדבור מלביש לחסד דמחשבה ומחשבה למדות ומדות לחכמה וחכמה לרצון עד מחשבה הקדומה כו׳. וזהו

בתי גוואי ובתי בראי . . אין עצבות לפני המקום: **חגיגה ה, ב. וראה גירסת הר"ח שם. פרדס שער (ח) מהות והנהגה פי"ב. לקוטי הש"ס להאריז"ל חגיגה שם. ספר המאמרים תקס"ד כאן ע׳ רה. ביאורי הזהר וישב כב, סע"ד ואילך. ולהצ"צ שם ע׳ קכב. אור התורה נצבים ע׳ א׳רסח; דברי הימים ע׳ תשז ואילך; איכה ע׳ א׳נב.**

במסתרים תבכה נפשי . . הן אראלים צעקו חוצה: **ירמי׳ יג, יז. ישעי׳ לג, ז.**

אלף אלפים ישמשונ׳: **דניאל ז, י.**

מה מאד עמקו מחשבותיך . . כי לא מחשבותי: **[תיבת מה ליתא בכת"י ב]. תהלים צב, ו (בדילוג) . . ישעי׳ נה, ח.**

כל מה ש(יש) ביבשה יש בים: **ראה ירושלמי שבת פי"ד ה"א. חולין קכז, א. וראה גם אמרי בינה שער הק"ש ל, א. ספר המאמרים תקס"ג ח"א ע׳ קנד ואילך [בנוסח א שם בע׳ קנה שו"ה כו׳ נשמט קטע, ונמצא בתורת חיים בשלח רכז, א]. לקוטי תורה צו יד, ב. ס׳ מאמרי אדה"א־ויקרא ח"א ע׳ רד. תו"ח שם רסה, ב.**

אברהם איש החסד: **נסמן לקמן ע׳ רטו.**

הרצון נק׳ ג"כ בשם מחשבה: **ראה לקמן ע׳ רפה.**

שאמר כמה מחשבתי' למחשבתי' אית דא לגו מן דא כו' דא מוחא לדא כו' כמו דמח' דמדות חיצוניות למחשבה דמדות ומדות חיצוניות למח' דחכמה וחכמה לרצון עד מח' הפשוטה כו' עד שגם המחשבה דרצה"ע נק' ג"כ רק בחי' דיבור לגבי מחשבה העליונה ממנה כו' כמ"ש מה מאוד עמקו מחשבותיך כו', וכך הוא ענין בתי גוואי ובתי בראי דהיכלות חיצוניות שנמשך בדיבור לגבי היכלות פנימיות שבמח' וכן ממח' למדות וממדו' לשכל כו' כנ"ל. ויובן זה ג"כ במלאכים שנתהוו מן הדיבור דגם הן נמשכים בבחי' השתלשלות עו"ע וכמ"ש וקרא זה אל זה ומקבלי' דין מן דין כו' שבחי' הקריאה הזאת הוא מה שנק' דיבור בעליון נעשה מחשבה בתחתון ומה שנק' מחשבה בתחתון נק' דיבור בעליון וכן מעליון לעליון הימנו כו', כמו מה שאצלינו נק' מחשבה הוא רק דיבור בעולם העליון כו' וכמ"ש במ"א וד"ל.

והנה כל הנ"ל בבחי' ההשתלשלות עו"ע שהוא בבחי' העלם וגילוי בהתלבשות עליון בתחתון כו' שז"ש בזוהר דא לגו מן דא כו' הכל הוא בבחי' הגילוי דשם הוי' מן ההעלם שבעצמות ממש שקוצו ש"י הוא בחי' הכתר שנק' אי"ן בהעלם והוא המשפיע ליו"ד דחכמה וכמ"ש והחכמה מאי"ן תמצ"א כידוע, ונק' היו"ד בחי' גילוי לגבי ההעלם דאי"ן זה שבכתר שהוא הרצון והתענוג כידוע, והיו"ד דבחי' החכמה נק' העלם וצמצום לגבי הה"א דבינה עילאה שהי' הוא כציור נקודה בלי התפשטות לאורך ורוחב כלל כמו מה פשפשת כו' וממנו נמשך להיות בחי' השגה דבינה לאורך ורוחב מן ההעלם לגילוי גמור כו', וזהו ג"כ מאין דחכמה ליש דבינה כידוע ונק' בינה בחי' גילוי להעלם דחכמה וכפי' הנ"ל שכל עליון נק' העלם לגבי התחתון המקבל ממנו כו', וכן בינה בחי' ה"א ראשונה נק' עלמא דאתכסייא בחי' העלם לגבי הוי"ו שהן המדות מפני שהוא רק כמו קו א' שהולך ונמשך מהשגה שבמוח שנק' הסתר והעלם כמח' לגבי הדיבור כנ"ל והתפעלות המדות בלב נק' גילוי ההעלם שבמוח בינה כו', וזהו בינה בן י"ה שבמוח כי אוי"ר שבלב נולדים מן המוח הבינה דוקא ונק' אם הבנים כידוע כו', והמדות שבלב נק' משפיעים לדיבור וגם למחשבה כנ"ל), ונק' המדות העלם לגבי הדיבור כו' והדיבור העליון הוא בחי' ה"א תתאה דמל' ולמטה היינו

וקרא זה אל זה ומקבלי' דין מן דין: **ישעי' ו, ג ותרגום יונתן שם. וראה ס' מאמרי אדה"א-ויקרא ח"ב ע' תתקכו.**

דיבור בעליון נעשה מחשבה בתחתון . . במ"א: **ראה הערה שלפנ"ז.**

שו"ה שאצלינו — וד"ל: **ע"כ נמצא בכת"י ב.**

שקוצו ש"י הוא בחי' הכתר: **זהר ויקרא י, ב. ראה אגרת התשובה פ"ד (צד, ב). לקוטי שיחות אגרת התשובה כרך יט ע' 416 ואילך. ע' 426 ואילך.**

הכתר שנק' אי"ן . . והחכמה מאי"ן תמצ"א: **איוב כח, יב. ראה ס' מאמרי אדה"א-ויקרא ח"ב ע' תנח. וש"נ.**

הכתר . . שהוא הרצון והתענוג: **ראה גם ס' מאמרי אדה"א ויקרא ח"ב ע' תקל.**

ליו"ד דחכמה . . הה"א דבינה . . מה פשפשת: **ראה תקוני זהר בהקדמה ו, ב . . זהר בהקדמה א, ב.**

בינה בן י"ה . . אם הבנים: **זהר (רעיא מהימנא) נשא קכג, סע"א . . נסמן לקמן ע' רנג.**

קבלת מ״ש שאחר התפעלות האוי״ר בלב שזהו ה״א תתאה בהתפשטות אורך ורוחב שנק׳ עלמא דאתגלייא שמקבל ע״י ווי״ן שהן המדות וזהו ו״ה כו׳. והיינו מ״ש בזוהר דא לגו מן דא היו״ד מתצמצם בה״א ראשונה כנקודה בהיכלא כו׳ וה״א בוי״ו וי״ו בה״א תתאה.

אך הנה למעלה מכל השתלשלות דעו״ע בהעלם וגילוי הנ״ל הרי הוא בבחי׳ עצמות אא״ס ב״ה הפשוט בתכלית הפשיטות שהוא למעלה מבחי׳ צמצום והתפשטות העלם וגילוי כו׳ דזה לא שייך רק בבחי׳ ההתפשטות וגילוי אור הנמשך ויורד מלמעלה למטה דוקא אז צריך שיהי׳ נמשך ויורד מהעלם לגילוי ממש בדרך וסדר המדריגות דשם הוי׳ דוקא כנ״ל, אבל במוה״ע ממש שלמעלה מבחי׳ השפעה וגילוי אור אין שם בחי׳ העלם וגילוי עד שהעלם וגילוי שוין שם ממש כידוע, וזהו הנק׳ למעלה מן ההשתלשלות דעו״ע, אך מ״ש אנת עילאה על עילאין וסדכ״ס למחתב״כ כו׳ ולפעמים נק׳ עילות כל העילות אין הכוונה מצד ההשתלשלות מאחר דלית מחשבה תפיסא בי׳ כלל וכלל וכמ״ש לאו דאית לך צדק ידיעא כו׳ עד ולאו מכל אינון מדות כלל וכמ״ש בס״י ע״ס בלי מ״ה בלי מהות כלל כו׳ וכידוע. רק עכ״ז הרי אנו או׳ מחדש בטובו מע״ב בכל יום פי׳ בטובו העצמי ממש, והיינו בחי׳ חפץ חסד שבעצמות טובו הגדול שבבחי׳ א״ס ממש שמפני זה עלה ברצון הפשוט להאציל ולברוא כו׳, והיינו בחי׳ שם הוי׳ שבעצמותו ית׳ שלמעלה מעלה מכל בחי׳ ההשתלשלות דהעלם וגילוי אור כו׳ רק שעלה ברצונו הפשוט ובחכמתו ובינתו הפשוט׳ שהן י״ה דלתבונתו אין מספר כו׳ עד בחי׳ מחשבה הקדומה והפשוטה שנק׳ מל׳ דא״ס והוא כללות שם הוי׳ שבעצמות שכלולים מע״ס הגנוזות בעצמו׳ והיינו שנק׳ סדכ״ס דלית מחשבה תפיסא בי׳ כו׳, ועכ״ז זהו עיקר ומקור לשם הוי׳ דע״ס שבא בדרך העלם וגילוי דא לגו מן דא כנ״ל.

ואמנם זהו הכל בבחי׳ העלם העצמות ממש שלא בדרך וסדר המדריגות דצמצום והתפשטות כו׳, והוא מ״ש גליף גליפו בטה״ע שהוא מה ששיער בעצמו בכח מה שעתיד להיות בפועל כו׳. וזהו ואהבת את הוי׳ כו׳ וכל את הוא ריבוי לרבות עוד דבר הטפל ונכלל בשם הוי׳ וכמו את הטפל בכ״מ כו׳. והענין הוא כידוע דעיקר מס״נ הוא במוה״ע ית׳ ממש דוקא כמ״ש

אנת עילאה על עילאין . . עילות כל העילות: **ראה תקוני זהר בהקדמה יז, א . . ראה זהר בראשית כב, ב. פרדס שער (ג) אם הא״ס הוא הכתר פ״א.**

לאו דאית לך צדק ידיעא . . בס״י ע״ס בלי מה: **ראה תקוני זהר שם, ב . . פ״א מ״ב ובמפרשים שם.**

מחדש בטובו מע״ב בכל יום: **ע״ד ברכת יוצר.**

גליף גליפו בטה״ע שהוא מה ששיער בעצמו בכח: **ראה זהר בראשית טו, א. ראה לעיל ע׳ כה. לקמן ע׳ שיד וע׳ שנד. תורת חיים בראשית ח, ב. שערי אורה ע׳ סו. שערי תשובה ח״ב חינוך מב, א וריש ע״ב. שער היחוד פי״. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תרסט ובהנסמן שם. שם ע׳ תשצ.**

ואהבת את הוי׳ . . את הוא ריבוי . . את הטפל: **ואתחנן ו, ה . . ירושלמי ברכות פ״ט ה״ה . . ברכות לו, ב. ועוד.**

אליך ה׳ נפשי אשא אליך דוקא, וא״כ בואהבת את הוי׳ אין זה לשם הוי׳ הבא בגילוי בסדר השתלשלות והתלבשות בצמצום והתפשטות העלם וגילוי בע״ס כו׳ שהרי באמרו ה׳ אחד היינו אחדות הפשוטה שהוא מוה״ע ית׳ ממש כמש״א אליו ולא למדותיו. ואמנם מה שאמר ואהבת את את זה הוא הטפל להוי׳ כו׳, הענין הוא דעיקר הרצון במס״נ הוא לבחי׳ שם הוי׳ הנעלם במוה״ע ממש הנ״ל שלמעלה ממעלה מן ההשתלשלות לגמרי והוא מ״ש שהי׳ הוא ושמו בלבד כו׳ הכל בבחי׳ אח״פ כו׳), אבל צריך שיתפעל באה״ר כדי להמשיך לבחי׳ הגילוי מן שם הוי׳ שבעצמות ממש גם שנק׳ טפל ובטל ונכלל בעצמותו ית׳ כמ״ש כי עמך מקור חיים כו׳ כי סדר ההשתלשלות דע״ס דא לגו כו׳ אינו רק בחי׳ הארה דהארה בעלמא כמ״ש באורך נראה אור כו׳ הרי עכ״ז מתייחד בא״ס בבחי׳ שמו הגדול שהוא מל׳ דא״ס בקו״ח שנמשך בע״ס דאצי׳ עד שאמר דאיהו וחיוהי חד ממש וכמ״ש אנת מלגיו כל ספי׳ מלבר כו׳ אנת הוא דמייחד לון ומקשר לון כו׳ וממלא כל שמהן כו׳, ולכך א׳ ואהבת את הוי׳ את הטפל כו׳ מפני שמתייחד עם העיקר ומקורא דכולא שהוא עצמותו ית׳ ממש (וע״ד שא׳ וכי אפשר לידבק בשכינה עצמה הדבק במדותיו ובזה יוכל להמשיך בחי׳ ברכות דשם הוי׳ בש״ע) (וכמ״ש בהקדמה ס׳ א״ב שזהו ענין כוונה השני׳ בק״ש באחד דתמליכוהו בשמים ובארץ כו׳ שהוא בבחי׳ יחוד דאור א״ס בע״ס כו׳).

והנה הטעם שבאהבה דוקא צוה לאהבה את ה׳ גם בחי׳ הטפל ומתייחד בעיקר והלא במצות מס״נ העיקר הוא למס״נ באח״פ בעצמותו ית׳ דוקא כמ״ש אליך ה׳ כו׳ כנ״ל. הענין הוא לפי שידוע שהרצון הוא מתחיל בכלי המוח דוקא ולא בלב והוא במחשבה שיחשוב מיד יתפעל ברצון וחשק גדול למעלה מן השכל וטעם כידוע, וזהו עיקר ענין האהבה ששרשו בעצם רק בחי׳ הרצון שהוא לשון אב״ה כידוע וה״א הנוספת בתיבת אהבה הוא אשר בא ונמשך ויורד הרצון שבמוח אל הלב בבחי׳ התפעלות הלב נק׳ אהב״ה בה״א שהוא הבל הלב הבא בגילוי והוא ע״ש בחי׳ ההתפעלות של האהבה בלב שנולדה מן הרצון שבמוח דוקא (והוא למעלה משכל וטעם שבמוח כו׳) ונק׳ רעותא דלבא כידוע. והנה מבואר למעלה שהתפעלות הנפש ברצון כו׳ הוא הנק׳ בשם ברכה דוקא, והיינו דווקא ע״י בחי׳ התגלות האה״ר בגילוי בלב דוקא שעי״ז מתברך שם הוי׳ מן ההעלם לגילוי בנפשו ואע״פ

אליך ה׳ נפשי אשא . . ה׳ אחד . . אליו ולא למדותיו: **תהלים כה, א . . ואתחנן ו, ד . . נסמן לקמן ע׳ רנו.**

כי עמך מקור חיים . . באורך נראה אור: **נסמן לעיל ע׳ קכא.**

אנת מלגיו . . אנת הוא . . וממלא כל שמהן: **ראה תקוני זהר בהקדמה יז, א־ב.**

וכי אפשר לידבק בשכינה . . בהקדמה ס׳ א״ב . . דתמליכוהו בשמים ובארץ: **[עד״ז באמ״ב דבסמוך] ראה סוטה יד, א. כתובות קיא, ב . . פתח השער [אמרי בינה] . . נסמן לקמן ע׳ רלג.**

הרצון שהוא לשון אב״ה: **ראה ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב ע׳ תשמט ובהנסמן לשם. ספר המאמרים תקס״ד [ע׳ קצט] ולקוטי תורה [ב, ג] כאן.**

שאין זה ערוך לגבי עצם שם הוי׳ שבעצמו׳ שרש נשמתו מ״מ נק׳ ברכה שזהו בחי׳ גילוי ההעלם עכ״פ, וכך יהי׳ ע״ז למעלה שיתברך שם הוי׳ שבעצמות לבא מן ההעלם לגילוי אור הוי׳ בע״ס דאצי׳ נק׳ ברכת הוי׳ למעלה כמ״ש ברוך הוי׳ מן העולם ועד עולם שזהו מעולם הא״ס שנק׳ סדכ״ס לגילוי עולם הנאצל בע״ס כו׳, וזהו דוקא ע״י בחי׳ האהבה שהוא גילוי רצון העליון שבמוח שנמשך ומתגלה בלב דוקא שכך יומשך אתעדל״ע מרצה״ע שבהעלם גם במוח החכמה לבא לידי גילוי בשם הוי׳ דע״ס כו׳ וד״ל. ובזה יתורץ ענין הנ״ל במ״ש ואהבת את הוי׳ את הטפל כו׳ דאע״פ שבאמת עיקר מצות מס״נ הוא באח״פ במוה״ע דוקא וזהו דוקא בנקוד׳ הרצון הפשוט שבהעלם עצם הנפש כו׳ שמזה דוקא יבא למס״נ על קדוה״ש בפ״מ והוא מ״ש אליך ה׳ נפשי אשא נפשי ממש כמו כלתה נפשי כו׳, אך זהו היפוך רצון העליון בסדר ההשתלשלות כו׳ שיומשך דוקא מן ההעלם דהוי׳ שבעצמות לגילוי כו׳, ולזאת מצות ואהבת את הוי׳ שע״י אה״ר ברצון הנגלה בלב כנ״ל הוא שנמשך מהעלם העצמות ממש לבחי׳ הוי׳ בגילוי שנק׳ א״ת הוי׳ את הטפל לעיקר שם הוי׳ שבעצמות כנ״ל, וכמו ענין והחיות רו״ש כו׳ שאחר מס״נ באח״פ בהסתלקות הרצון שבעצם הנפש יאהוב את הוי׳ בגילוי רצון בלב והוא שיומשך מן ההעלם להיות את הוי׳ כו׳. וזהו פי׳ ואהבת שעיקר ענין הרצון בלב שנק׳ רעותא דלבא כנ״ל הוא להיות את הוי׳ כו׳ מן ההעלם לגילוי וכמו ברוך אתה הוי׳ כנ״ל וד״ל.

והנה מ״ש א״ת הוי׳ משמע עוד יותר גילוי מגילוי הראשון דשם הוי׳ דאצי׳ שבא מהעלם העצמות ממש, והוא כידוע דא״ת היינו כ״ב אתוון מא׳ עד תי״ו שהן כללות צירופי אורות שנבראו בהן כל העולמות מאין ליש וכמ״ש ואתה מחי׳ את כולם וי״ו דואת׳ הוא ההמשכה מבחי׳ מדות עליונות דהוי׳ דאצי׳ לבחי׳ הדיבור העליון, וזהו הנק׳ א״ת הוי׳ את הטפל להוי׳ דאצי׳ והוא כאשר מתגלה עוד מהוי׳ דאצי׳ לצרופי אותיות הדבור העליון בחי׳ מל׳ דאצי׳, שז״ש ואת״ה א״ת הטפל כנ״ל שבא בה״א מוצאות הפה וכמ״ש בס״י וקבען בפה כו׳ שבא בהשתלשלות רבות בג׳ עולמות דבי״ע עד שמלכותו ית׳ בכל משלה עד ע״ש דנוגה דכתי׳ מלך אלקים על גוים וכמן הבו לה׳ משפחות עמים הללו את ה׳ כל גוים דקרו לי׳ אלקא דאלקייא כו׳, ולפי שזה הגילוי דאת הוי׳ הוא רק להיות בריאה יש מאין ממש בזמן ומקום וגם בבחי׳ עולם נפרד כו׳ ע״כ נק׳ את הטפל ממש והוא שם אלקים שנק׳ טפל לשם

כמ״ש ברוך הוי׳: **ראה לעיל ע׳ קכד. וש״נ.**

כלתה נפשי . . והחיות רו״ש: **תהלים פד, ג. יחזקאל א, יד.**

דא״ת היינו כ״ב אתוון מא׳ עד תי״ו . . ואתה מחי׳ את כולם: **זהר בראשית כט, ב . . נחמי׳ ט, ו.**

בס״י וקבען בפה: **ראה ספר יצירה פ״ב מ״ג.**

מלך אלקים . . הבו לה׳ . . הללו את ה׳ . . דקרו לי׳ אלקא דאלקייא: **תהלים מז, ט. צו, ז. קיז, א. מנחות בסופה.**

הוי' כמ"ש שמש ומגן הוי' אלקים כידוע וכמ"ש ואהבת את ה' אלקיך ממש כו' וצריך שיהי' גילוי האהבה בלב שהוא גילוי רצה"ע שבמוח יבא בלב שיהי' גילוי אלקות גם למטה מטה באת הוי' שיורד בג' עולמות עד עוה"ז השפל שע"ז אמר ג"כ ברוך ה' מן העולם ועד עולם כו', ואע"פ שאנו אומרים אין ערוך לך ה' אלקינו בעוה"ז שהוא נברא בה"א דאתה מחי' כו' כמ"ש בה"א נברא העוה"ז עלמא דאתגלייא כו', אבל התשוקה בלב הוא שיהי' נמשך ונגלה כבוד ה' גם בעוה"ז דוקא, וכענין שא' שיהא ש"ש מתאה"ב על ידך למטה מטה דוקא כו', והיינו ע"י בחי' אהבה דואהבת שהוא פועל יוצא וכמו באהבה דאברהם אוהבי הי' תשוקתו שיהי' גילוי אלקות גם באוה"ע וע"כ נק' אב המון גוים שעשה גרים רבים כו', ויש זה בכאו"א בדרך ירושה שש"ש מתאהב על ידו וד"ל.

וזהו ג"כ ענין עת לאהוב כו', דהנה עיקר האהבה והרצון בלב צריך להיות יותר בגילוי אלקות למטה מטה בבחי' המל' שנק' עת מפני שיש שם ענין התחלקות הזמן דעבר הוה ועתיד שהוא מֶלך מָלך ימלוך כידוע בענין עולם שנה נפש שהתחלקות הזמן הוא במה שבא המשכה האלקי' מאין ליש בבי"ע שנק' עולם דוקא אז שייך בחי' הזמן דעבר הוה ועתיד כו' וזהו עולם שנה נפש כו', אבל למעלה בבחי' מקור השפע האלקי' קודם שנמשך בגילוי גמור ממש שהוא בחי' המל' עצמו כמו שהוא בבחי' האצי' הרי הוא הנק' מקור הזמן שבא בהתחלקות שכוללם יחד כו', וכמו ו' אלפי שנה שכלולים יחד, וכך למעלה בעולמות העליונים הרוחניים כו' והוא ד' רבתי דאחד בבחי' האצילות שנק' מקור חיים כו' ועכ"ז הרי נק' בשם מקור כל החיים כו', והוא בחי' ה"א אחרונה דשם הוי' שנק' עלמא דאתגלייא כו' עכ"פ לגבי שם הוי' דז"א דאצי' עצמו והוא הנק' את הוי' טפל להוי' דאצי' כנ"ל (והוא א"ת כ"ב אותיות דמל' דאצי' עצמו), אבל שם הוי' דאצי' עצמו אע"פ שנק' גם הוא בחי' גילוי העלם העצמות דמאציל עצמו מ"מ הוא נבדל בערך

שמש ומגן הוי' אלקים . . ואהבת את הוי' אלקיך: תהלים פד, יב . . ואתחנן ו, ה.

אין ערוך לך . . בה"א נברא העוה"ז: ברכת יוצר לשבת. ראה מנחות כט, ב.

שיהא ש"ש מתאה"ב על ידך: יומא פו, א. וראה תורה אור תולדות יז, ג. ספר המאמרים תקס"ח ח"א ע' תקיז. והגהת הצ"צ שם ע' תקטו. תורת חיים תולדות [והוא מתולדות תקפ"ה — ע"פ בוך 811 קנב, א] א, א ואילך. תו"א תצוה פב, סע"ב ואילך. סה"מ תקס"ה ח"א ע' שה ואילך. אמרי בינה (קה"ת תשמ"ה) שער התפילין פקע"ב. אור התורה ישעי' כרך א ע' רנה.

דאברהם אוהבי . . אב המון גוים שעשה גרים רבים: ע"ד ישעי' מא, ח . . לך טז, ה. ראה רמב"ם הל' עבודת כוכבים וחוקותיהם פ"א ה"ג.

עת לאהוב . . המל' שנק' עת: קהלת ג, ח . . ראה זהר ויגש רו, ב. תרומה קנה, ב. אחרי נח, א. פרדס שער (כג) ערכי הכינויים מערכת עת.

המל' . . התחלקות הזמן: ראה שער היחוד והאמונה פ"ז. לקוטי תורה דרושים לש"ש סז, ג. ספר המאמרים תקס"ד כאן ע' קצט. סה"מ תקס"ח ח"א ע' תל. אמרי בינה שער הק"ש פל"ז. עטרת ראש שער ר"ה פ"ז.

שו"ה גם — מ"מ: אינו ברור בהכת"י.

למעלה מבחי׳ הגילוי דא״ת הטפל כו׳ ונק׳ סובב כ״ע בכלל ולא יתכן לומר בו גם לשון מקור הזמן דמלך וימלוך אחר שהוא למעלה מבחי׳ המל׳ הנק׳ ממלא כ״ע כו׳ ונק׳ בחי׳ העלם עצמות אלקות לגבי בחי׳ הגילוי דמל׳ באותיות (ואע״פ שנק׳ הוי׳ ע״ש הי׳ הו׳ ויהי׳ לא קאי על בחי׳ הזמן ממש שהוא ענין עבר הוה ועתיד אלא באצי׳ עצמו שהן המדות דאצי׳ שהן בחי׳ מקוריים למל׳ שכל מה שנמשך לדיבור כולל כא׳ עבר הוה ועתיד שבזמן דמל׳ מלך וימלוך כו׳ וזהו שא׳ נער הייתי גם זקנתי שרו של עולם דבריאה שמקבל ממל׳ אמרו אבל קודב״ה עצמו במדות דהוי׳ דאצי׳ מי איכא זקנה קמי׳), ולפי״ז לא יתכן לקרות בחי׳ עת שהוא כולל לבחי׳ זמן שבא בהתחלקות דעבר הוה כו׳ (וכמ״ש עת לאהוב ועת לשנו״א ע״ת לבנות ועת להרוס כו׳ שהן כ״ח עי״תי׳ שמתחלקים לימין ושמאל והוא דשם דאת זלע״ז עשה האלקי׳ כו׳) רק לבחי׳ המל׳ שהוא נק׳ ע״ת דוקא, וע״ז אמר ואל יבא בכל עת כו׳ כמ״ש בזהר והוא א״ת הטפל הנ״ל שע״ז דוקא צריך לעורר את האהבה כמ״ש ואהבת את הוי׳ כו׳ שיהי׳ רק האהבה לה׳ לבדו ואין זר אתו כו׳, וע״ז נאמר עת לעשות להוי׳ פי׳ עת זה דבחי׳ המל׳ שיורד עד למטה מטה כנ״ל צריך לעשותו בבחי׳ שם הוי׳ דאצי׳ שיבא מן העלם העצמות דאצי׳ לגילוי עד למטה מטה והוא ע״י האהבה דואהבת את ה׳ שבק״ש ע״י בחי׳ גילוי אור האהבה והרצון בהבל הלב דוקא שהוא ה״א דאהבה הניתוסף באהבה להיות גילוי בלב התפעלות הרצון מן ההעלם שבמוח כו׳, וכמו״כ למעלה יתברך שם הוי׳ מן העלם העצמות מעולם ועד עולם עד למטה מטה ממש כנ״ל וד״ל.

והנה אחר שאמר ואהבת את הוי׳ את הטפל דוקא מטעם הנ״ל אח״כ הוא מפרש להיכן תהי׳ המשכה גילוי הוי׳ זה מן ההעלם דעצמות אלקות, הוא שא׳ בכל לבבך דוקא, והן ב׳ לבבות פנימי׳ הלב וחיצוניות הלב כידוע שזהו ויחד לבבינו כו׳ וזהו ענין בתי גוואי ובתי בראי הנ״ל. והענין הוא כידוע דבחי׳ פנימי׳ הלב שם משכן רוח האלקי בחלל הימני שכאשר נמשך ומתגלה בו שם הוי׳ מן ההעלם דנקודה הרצון דבחי׳ יחידה וודא״י הי׳ שמור ומתקיים כל היום גם בהיותו מוטרד מאד והולך במקום טומאה ורע כמ״ש

הוי׳ ע״ש הי׳ הו׳ ויהי׳: **ראה עץ חיים שער (א) דרוש עגולים ויושר ענף א. שלחן ערוך אדה״ז חאו״ח ס״ה ס״א.**

נער הייתי . . שרו של עולם . . מי איכא זקנה: **תהלים לז, כה. ראה יבמות טז, ב.**

עת לאהוב ועת לשנו״א . . דאת זלע״ז: **נסמן ריש פסקא זו . . ע״ד קהלת ז, יד.**

ע״ת לבנות ועת להרוס . . כ״ח עי״תי׳ . . דשם: **עד״ז הובא בספר המאמרים תקס״ה ח״ב ע׳ תשלד. וראה קהלת שם ג, ב . . קהלת שם. וראה שערי אורה שער הפורים ע׳ 172 . . כ״ה בהכת״י.**

ואל יבא בכל עת כו׳ כמ״ש בזהר . . עת לעשות לה׳: **אחרי טז, ב. וראה הנסמן לעיל הערה ד״ה עת . . תהלים קיט, קכו.**

ויחד לבבינו: **ברכת ק״ש. וראה לקמן ע׳ קעו. וש״נ.**

גם כי אלך בגיא צלמות כו׳ כי אתה עמדי וכמ״ש בזוהר עמ״ש שמני כחותם כו׳ דאע״פ דאזיל הכא והכא דיוקני אשתאר בך ממש, וזהו הנק׳ בתי גוואי כו׳. אך באופן שיהי׳ חיצוניות הלב שהוא ביסוד האש שבחלל השמאלי שבלב שמלא תאות רעות באש זרה כו׳ שמור מבחוץ דהיינו לאכפייא לסט״א כו׳ שיהי׳ לבו ברשותו להטותו שלא יומשך אחר הרע בדרך כפי׳ בע״כ עכ״פ וכמו ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם שלא יתור לילך אחר תאוות רעות וחמדת לבו ועיניו כו׳, והוא שיהי׳ עוצם עיניו מראות ברע כו׳ וכה״ג, ואז כאשר ישמור לב החומרי מכל טומאה ולכלוך ממילא יהי׳ גילוי אור האלקי בפנימי׳ הלב שנק׳ בתי גוואי הנ״ל באופן שיהי׳ מואס ברע לאהפכא חשוכא לנהורא כו׳ כי יסוד האש זרה שבלב כאשר הוא מתקרר ואיננו מתפשט כלל בתאות וחמדת עוה״ז אזי לא יחשיך אור הוי׳ שבחלל הימני, אבל כאשר אינו שומר לחיצוניו׳ לבו ומתפשט בכל תאוות רעות איך יאיר אור האלקי ברוח החיים שבלב דלא יגורך רע כו׳ וכמ״ש כי קצר המצע כו׳ וכמ״ש אם ה׳ כו׳. וז״ש בכל לבבך בשני יצריך שעצה האמיתי׳ לזה הוא שגם בהתפעלות האהב״ה האלקי׳ באמרו ואהבת את ה׳ בכל לבבך שיהי׳ גם היצה״ר שבחלל השמאלי אוהב אהבה אלקי׳ דוקא בחום הטבעי באש התלהבות וצמאון כמו באהבה טבעי׳ ומורגשת בלב בשר כמו לבי ובשרי ממש ירננו כו׳ שאז יוכלל אש הזרה דק״נ באש שלהבת י״ה שהוא רשפי אש האהבה האלקי׳ שבא מצד התפעלות הנשמה ברוח האלקי׳ שבחלל הימני כו׳, וזהו שצריך להמשיך גילוי ההעלם דשם הוי׳ הנ״ל בב׳ לבבות דוקא שאז יוכל להיות כובש יצרו הרע על כל היום בבחי׳ לאכפייא עכ״פ כו׳, והא בהא תליא דאם כובש יצרו מלהתפשט בהרהורים ברע כל היום יכול הוא להביא גילוי אור ה׳ בכל לבבך גם בחלל השמאלי כו׳ (וכמ״ש במ״א עמ״ש של נעלך מעל רגליך כו׳ שהגוף נק׳ נעל מעור החשמ״ל דק״נ שהוא לבוש שק דתאות הרעות שאם יסירנו ממילא המקום שאתה עומד עליו שהוא הנשמה אלקי׳ שעומדת בפנימי׳ הלב שנק׳ בתי גוואי כנ״ל אדמ״ת קוד״ש הו״א מקוד״ש העליו״ן דשם הוי׳ שבעצמות כו׳ ששורה שם ומתלבש בו מן ההעלם לגילוי תמיד כנ״ל וד״ל.

גם כי אלך . . אתה עמדי . . שמני כחותם כו׳ דאעפ״י דאזיל: **תהלים כג, ד . . שיר השירים ח, ו. וראה זהר ויחי רמד, סע״ב. רמה, רע״א. (סבא) משפטים קיד, א.**

ולא תתורו . . עוצם עיניו מראות ברע: **שלח טו, לט . . ישעי׳ לג, טו (ושם: ועוצם — אבל כ״ה גם בלקוטי תורה כאן ב, ג. ואור התורה ואתחנן כאן ע׳ נ).**

דלא יגורך רע . . כי קצר המצע . . אם ה׳ . . בכל לבבך בשני יצריך: **ע״ד תהלים ה, ה . . ישעי׳ כח, ב. וראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ יט ובהנסמן שם . . ראה מלכים־א יח, כא . . ברכות נד, א (במשנה).**

לבי ובשרי . . ירננו: **תהלים פד, ג.**

של נעלך מעל רגליך: **שמות ג, ה. ראה גם ספר המאמרים תקס״ד כאן ע׳ קצט. אור התורה ואתחנן ע׳ נא.**

והנה כל הנ"ל בענין המשכות הגילוי דשם הוי' מן ההעלם דעצמות שזהו מ"ש בגין דישתמודעין לי' ממש כו', והוא ע"י ענין לאהפכא חשוכא לנהורא כו' ע"י האהבה בק"ש ותפילה שזהו במצות ואהבת את ה' בכל לבבך כו', הנה כל זה הוא רק בחי' אתעדל"ת שגורם אתעדל"ע בהמשכות גילוי אלקות מלמעלה למטה כנ"ל שיאיר מן ההעלם לגילוי בלב כאו"א כו' רק לפי המדה דוקא והיינו לפי אופן התעוררות האהבה מלמטה בלבד כמו כמים הפא"פ כן לב האדם העליון לאדם התחתון שהן כנס"י כידוע. אך הנה מצות ת"ת שכנגד כל המצות שאו' בק"ש והיו הדברים האלה כו' ודברת בם כו' היא העולה למעלה מעלה הרבה במדריגה מכל ענין התפילה באתעדל"ת הנ"ל, וכידוע שיש ב' מדריגות באתעדל"ע א' אתעדל"ע שבאה מצד אתעדל"ת דוקא כענין התפילה כנ"ל, והב' אתעדל"ע שבאה בלא סיבת העלאת מ"ן דאתעדל"ת כלל רק בעצמו ומאליו דוקא כמו במ"ת דכתיב וירד הוי' על ה"ס כו' שירידה זאת הי' באתעדל"ע שמצד עצמותו ית' בלי שום התעוררות מלמטה כלל (רק מ"ש כל אשר דיבר ה' נעשה כו' שאין זה אתעדל"ת רק לקבל רצונו כו'), שזהו מדריגה עליונה ביותר מאחר שבא מצד מוה"ע ממש שאין אתעדל"ת מגיע לשם כלל כמ"ש אם צדקת כו' לפי שאין ערוך לו כלל כל ההשתלשלות כו', וע"כ ודאי באתעדל"ע שמצד עצמו אין בזה שינוי והפסק לעולם ואין בזה שיעור ומדה כלל וכלל כו' להיותו בא מכח עצמות אא"ס ב"ה שאין בו שינוי והפסק והוא נמשך בבחי' א"ס בלי מדה ושיעור כו'. אבל באתעדל"ת שע"י התפילה יש בה שינויים רבים והפסק לפרקים, כי הנה בחי' העלאת מ"ן גם באה"ר בכל לבבך כו' ובצעק לבם בתפילה במרירות ושפלות והכנעה ביותר הנה ודאי רוח אייתי רוח ואמשיך רוח כו' שנתעורר מלמעלה למטה ג"כ להיות אא"ס ב"ה נמשך ונתגלה מהעלם העצמות שנק' סדכ"ס כו' כנ"ל וכמו הברכה דברוך את"ה הוי' כו'. אך זה הגילוי בא רק במדה ושיעור לפ"ע העלאת מ"ן דרוח אייתי רוח ואמשיך רוח רק לפי ערך ההעלאה ולפרקים יופסק גילוי אור זה דשם הוי' לגמרי מפני שאין אתעדל"ת כלל או שההעלאה בהתעוררו' הוא רק בחיצוניות הלב ובחיצוניות הרצון כמ"ש כי פנו אלי עורף ולא פנים שנק'

בגין דישתמודעין לי': **ראה לעיל ע' קכ.**

כמים הפא"פ . . התחתון: **משלי כז, יט (ושם: לפנים). ראה ס' מאמרי אדה"א-ויקרא ח"א ע' ג. וש"נ.**

ת"ת שכנגד כל המצות . . והיו הדברים האלה . . ודברת בם: **ראה פאה בתחלתה . . ואתחנן ו, ר"ז ובספרי שם. יומא יט, ב וברש"י שם. וראה לקוטי שיחות חגה"פ כרך ז ע' 268 הערה 2; ואתחנן כרך יט ע' 39 הערה 16; פקודי כרך טז ע' 463 (וכצ"ל באור התורה ואתחנן כרך ו ע' ב'רנב בהערה).**

ב' מדריגות באתעדל"ע: **ראה ס' מאמרי אדה"א-ויקרא ח"א ע' ד. וש"נ.**

וירד ה' על ה"ס . . כל אשר דיבר ה' נעשה: **יתרו יט, כ. שם, ח.**

אם צדקת כו': **איוב לה, ז.**

רוח אייתי רוח ואמשיך רוח: **ראה זהר תרומה קסב, ריש ע"ב. הנסמן לקמן ע' רי.**

כי פנו אלי עורף ולא פנים . . הסתר אסתיר פני . . היח"ע: **ירמי' ב, כז. וילך לא, יח. וראה ספר**

יחוד אב״א כמו בזמן הגלות דכתי׳ הסתר אסתיר פני כו׳ ע״כ גם במצות מעשיות שעושי׳ אין היח״ע שבהן רק בבחי׳ אב״א כו׳ כמ״ש במ״א משום דכמים הפא״פ כו׳ כנ״ל, וגם בעי״ת שנחזרים פב״פ ע״י התשובה כידוע יש בזה שינוים רבים באופנים שונים אם בצמצום וקטנות או בהתפשטות וגדלות המוחין כו׳, וכמו שיש הפרש דרך כלל בין יחוד דו׳ ימות החול לשבת בזה וגם בג׳ רגלים שנק׳ מועדי הוי׳ כו׳ יש בזה שינויים רבים כו׳ אם בחסדים או בגבורות בפנימי׳ ומקיפי׳ דפסח הוא בבחי׳ החסד כו׳, וגם זה הכל בא במדה ושיעור עפ״י רצון העליון של המאציל במא׳ קו המדה כו׳ שמודד כל העלאת מ״ן והמשכות מ״ד כו׳ כמ״ש במ״א בענין אי״ה שוקל כו׳.

אך במצות ת״ת שבאה אתעדל״ע רק מצד עצמו לבד כנ״ל לפי שמצות ת״ת אינו רק לדבר דבר ה׳ ממש כמ״ש והיו הדברים האלה כו׳ ודברת בם וכן א׳ ושמתי דברי בפיך דברי ממש הרי זה בא מעצמות אא״ס ב״ה ממש כמו במ״ת ממש שאמר אנכי כו׳ שאין בזה שינוי והפסק כלל וכלל גם שאין אתעדל״ת כלל למטה באהבה בק״ש ותפילה כו׳ מאחר שאין זה בא מסיבת התעוררות שלמטה כלל, כי הנה הקורא באותיות התורה קורא בשמותיו של הקדב״ה ממש שנק׳ שמו העצמי כמו שהי׳ קודם ההשתלשלות הוא ושמו בלבד כו׳, וכמו שאמר אשר אנכי מצווך היום כו׳ מי שאנכי סדכ״ס דלית מחשבה תפיסא בי׳ כלל הוא המצוך היום והוא המדבר בפיך כו׳ כמ״ש ודברי אשר שמתי בפיך כו׳ שאין האדם רק בחי׳ כלי לדבר ה׳ שמדבר בפיו כו׳ וכמ״ש תען לשוני אמרתיך כו׳, ע״כ בקריאה זו בשמותיו א׳ קרוב ה׳ כו׳ לכל אשר יקראוהו באמת ואין אמת אלא תורה הרי כל קריאה זולת קריאה בתורה אינו נק׳ קריאה באמת כמו קריא׳ וצעקה בתפילה שע״ז א׳ מי כה׳ אלקינו בכל קראינו אליו אין זה כקריאה בתורה שקורא בה למוה״ע ממש שנק׳ אמ״ת כמ״ש ואמת ה׳ לעולם וכן א׳ אמיתך אלקי כו׳ לפי שהתורה נק׳ אמת וע״כ הקריאה בתורה קוראו לה׳ כמו שהוא באמיתית עצמותו ממש

המאמרים תקס״ג ח״ב ע׳ תרעט. שערי תשובה ח״ב חינוך פמ״ח (הא׳) נג, סע״ב ואילך. תורת חיים תצוה תצה, א ואילך . . היחוד עליון.

בג׳ רגלים שנק׳ מועדי הוי׳: **ראה אמור כג, ב. ד ואילך.**

כמ״ש במ״א בענין אי״ה שוקל: **ישעי׳ לג, יח. ראה תורה אור שמות נג, ב. ספר המאמרים תקס״ה ח״א ע׳ רד. ס׳ מאמרי אדה״ז-נביאים ע׳ קכג.**

ושמתי דברי בפיך: **בישעי׳ נט, כא: ודברי אשר שמתי בפיך, וכ״ה בסמוך בשו״ה מחשבה. ובישעי׳ נא, טז: ואשים דברי בפיך.**

הקורא באותיות התורה קורא בשמותיו: **ראה זהר יתרו פז, א. פתיחת הרמב״ן עה״ת. דרשת הרמב״ן תורת ה׳ תמימה [ירושלים תשכ״ד ע׳ קסז]. שיעור קומה להרמ״ק סנ״ח. יונת אלם פכ״ט. הנסמן במראי מקומות ללקוטי תורה (קה״ת תשד״מ) פינחס עו, ב.**

אשר אנכי מצווך . . מי שאנכי . . ודברי אשר שמתי בפיך: **ואתחנן ו, ו . . ראה לקמן ע׳ קמא הערה ד״ה אנכי . . נסמן ריש פסקא זו.**

תען לשוני אמרתיך . . קרוב ה׳ . . ואין אמת אלא תורה: **תהלים קיט, קעב. קמה, יח. נסמן לעיל ע׳ קכג.**

מי כה׳ אלקינו . . ואמת ה׳ לעולם . . אמיתך אלקי: **ואתחנן ד, ג (בדילוג). תהלים קיז, ב. עא, כב.**

להיות שאותיות התורה נק׳ שמותיו העצמיים ממש, וז״ש על ביטול תורה דוקא אין קורא בשמך ממש כו׳, ולכך על עון ביטול תורה דוקא חרבה הארץ כמ״ש על מה אבדה כו׳, ולכך אין העולם מתקיים אלא בהבל תשב״ר הגם שאין להם אוי״ר כו׳ כי גם מבלתי התעוררות באוי״ר דב״ר ה׳ הוא שנגלה בפיהם מלמעלה למטה בבחי׳ אתעדל״ע שמצד עצמו ממש שאין אתעדל״ת מגיע לשם כלל. וא״כ ודאי מובן שמצות ת״ת גדול מכל המצות ומן התפילה במה שאין בזה שינוי והפסק לעולם לפי שאינו תלוי במעשה התחתונים כלל וע״כ אין לעולם קיום נצחי כ״א במצות ת״ת מפני שהוא בחי׳ אתעדל״ע שמצד עצמו דוקא שאין בזה שינוי והפסק כלל גם דלא אכשור דרי כלל בתפילה ותשובה ומצות מעשיות ולא יועילו כל המקטרגים לכסות אור דתורה כמ״ש לא יכבה בלילה נרה כו׳ נר דתורה דנר דמצות עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה אור דתורה ולכך אין ד״ת מקבלים טומאה דבע״ק מותר בד״ת כו׳ (וכמ״ש ואתה מרום לעולם ה׳ כו׳ כמו שא׳ יעקב משמש במרום כו׳ שהוא יח״ע דמצות ת״ת שאין כל קטרוג יכול לעלות לשם כלל וז״ש ואתה מרום כו׳ ע״כ כי הנה אויביך יאבדו יתפרדו כו׳, משא״כ על התפילה יש בחי׳ מנגד המקטרג כו׳ והוא מטעם הנ״ל וד״ל).

וזהו שא׳ משה אתה החילות להראות את עבדך כו׳. דהנה תוכן כוונת הבקשה דמשה הי׳ שיכנס לא״י לקיים המצות התלויות בארץ דוקא מפני שזה הי׳ תחילת הכוונה הראשונה בירידה זו שירד ה׳ על הר סיני ואשר הוציאם מא״מ כו׳ והוא באמרו אנכי ה׳ אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים כו׳ כי נעוץ תחילתן בסופן דוקא כמ״ש סוף דבר כו׳ כי זה כל האדם

אין קורא בשמך . . על מה אבדה: ישעי׳ סד, ו (ושם: ואין, וכ״ה בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ ה. וש״נ). וראה ג״כ הערת כ״ק אדמו״ר שליט״א בס׳ שיעורים בספר התניא ספל״ז ע׳ 463 . . ירמי׳ ט, יא.

אין העולם מתקיים: ראה שבת קיט, ב. רמב״ם הל׳ תלמוד תורה רפ״ב. וראה סידור שער הק״ש פז, ג־ד. דרך חיים שער התפלה פע״ז. ספר הליקוטים דא״ח צמח צדק מערכת הבל ס״ח (ע׳ כח ואילך). לקוטי שיחות בין המצרים כרך יג ע׳ 267. וראה גם ספר המאמרים תקס״ג ח״א ע׳ קמג. סה״מ תקס״ה ח״ב ע׳ תרעה. סה״מ תקס״ט ע׳ רכט. ולהעיר מלקוטי הש״ס להאריז״ל פירוש מאמרי רז״ל ע״ד הסוד ד״ה הנה לשון הרמב״ם (בני ברק תשל״ב כב, ב).

לא יכבה בלילה נרה: משלי לא, יח. וראה שערי אורה שער החנוכה ע׳ 48. תורת חיים וישב נז, ב־ג.

עבירה מכבה מצוה: ראה סוטה כא, א. ספר המאמרים תקס״ה ח״ב ס״ע תשצב ואילך. ע׳ תשפג. דרך מצותיך ד״ה אחרי ע׳ 376. לקמן ע׳ שי.

אין ד״ת מקבלים טומאה: ברכות כב, א. וראה לקוטי שיחות בין המצרים כרך ח ע׳ 352 בהערות 6־5. ד״ה ציון במשפט תפדה תשל״ה. נדפס בקונטרס מאמרים ע׳ קנא הערות 8־46. לקמן ע׳ שלה.

ואתה מרום לעולם ה׳ . . כי הנה אויביך יאבדו: תהלים צב, ט. י.

יעקב משמש במרום . . שאין כל קטרוג: זהר חיי שרה קלג, א. וראה ביאורי הזהר שם יד, ב. ויקרא נט, ד [נדפס ג״כ בספר המאמרים תקס״ח ח״א ע׳ קמא]. פירוש המלות פקל״ב (פו, ג). סה״מ תקס״ט ע׳ יט. אור התורה קדושים ע׳ קי. סה״מ תקס״ג ח״א ע׳ נה. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ קמב.

תוכן כוונת הבקשה דמשה: ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תרלז. וש״נ. לעיל ע׳ ז.

אנכי . . נעוץ תחילתן . . סוף דבר: יתרו כ, ב . . נסמן לעיל ע׳ קיט . . קהלת יב, יג.

העליון דחכמת אדם שבמ״ת כו׳, ומפני שלא הי׳ בירידה זו דמ״ת בחי׳ העלאת מ״ן באתעדל״ת כלל רק מהתעוררות עצמותו ית׳ לבד כנ״ל ע״כ זהו שאמר משה אתה החילות כו׳ אתה בעצמך מצד התעוררות עצמותך בלבד החילות להראות כו׳ בהגלותך וירידתך על הר סיני והוא בדיבור הראשון אנכי כו׳ ושאר הדברות מבלתי סיבת התעוררות מלמטה כלל כו׳ לפי שאין אתעדל״ת מגיע לשם כלל מאחר שבא רק ע״י עצמותו ממש כו׳ שנק׳ סדכ״ס דלמחת״ב כלל כו׳, והוא מ״ש אנכי מי שאנכי כו׳ דלא ידע לי׳ בר איהו בלחודוהי כו׳, והוא הטעם שאין בזה שום שינוי והפסק כלל שהוא נצחיות בבחי׳ נצחיות דא״ס עצמו ובלי גבול ומדה כלל כנ״ל. וזהו אתה החילות להראות את גדלך ואת ידך החזקה שהן ב׳ דברות דאנכי ולא יהי׳ לך שבדיבור א׳ נאמרו (מה שאין הפה יכול לדבר כו׳ והוא להיותו בבחי׳ חו״ג שבעצמו׳ ממש כו׳) שמפי הגבורה עצמו שמעו כו׳, והן ב׳ מדות דחו״ג שכוללי׳ כל התרי״ג מצות בחי׳ ה״ח עליונים שרש רמ״ח מ״ע שנכללו בדיבור דאנכי וה״ג שורש השס״ה ל״ת כו׳ כידוע. והיינו את גדלך בחי׳ התפשטות וגדולת אור חסד דא״ס שבא ונמשך שם הוי׳ שבעצמות ממש לגילוי מן ההעלם ברמ״ח מ״ע כו׳ עד למטה מטה בלי שיעור ומדה כו׳. ואת ידך החזקה בחי׳ הגבורה דיד שמאל בשס״ה ל״ת (שהוא יו״ד ה״א דשם הוי׳ כידוע במ״ש שמי עם י״ה שס״ה כו׳) שזהו בחי׳ פנימיות ומקור לכל ההשתלשלות דקו״ח שאחר הצמצום הראשון כשעלה ברצונו להאציל ולברוא כו׳ וכמ״ש אם לא בריתי כו׳ וכמא׳ תנאי הי׳ להקב״ה בוי״מ בראשית העליונים שבכתר אם יקיימו כו׳ וד״ל (וזהו שאמר אשר מי אל בשמים וארץ כו׳ שהוא בחי׳ מקיפים ופנימי׳ דכללות ההשתלשלות דקו״ח כו׳ שיעשה כמעשיך וכגבורותיך שבמ״ת שנגלה על הר סיני ממקום ומדריגה שבמוה״ע ממש הרי בחי׳ ירידה זאת היתה בשמים ובארץ בשוה ממש, וזהו ששוה סובב וממלא שנק׳ שמים וארץ העליונים כמו הודו לאל השמים כו׳ לפי שלגבי מוה״ע ממש שוה עמ״ר עם עמ״ת כו׳ מפני שהראה מעשיך וגבורותיך שכלול מחו״ג באנכי ולא כו׳ וד״ל).

אנכי מי שאנכי . . דלא ידע לי׳ בר איהו בלחודוהי: **ראה תניא מהדורא קמא ספמ״ט (ע׳ תו). אבן עזרא תולדות כז, יט. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״ז-פרשיות התורה ח״א לע׳ רט . . ראה זהר (אדרא רבא) נשא קכט, ב. קמ, ב.**

דאנכי ולא יהי׳ לך . . מה שאין הפה יכול לדבר . . שמפי הגבורה עצמו שמעו . . שרש רמ״ח מ״ע . . השס״ה ל״ת: **ראה שלחן ערוך אדה״ז חאו״ח סתצ״ד ס״ח . . ראה ר״ה כז, א . . ראה מכות כד, א . . ראה זהר יתרו צא, א. זח״ב (תוספות) רעו, א. של״ה ר״פ יתרו שטו, ב. תניא פ״כ.**

שמי עם י״ה שס״ה: **בלקוטי תורה פקודי ג, ב: בת״ז בהקדמה ד׳ ד׳ סע״ב וד׳ ה׳ ע״א. וראה הנסמן במראי מקומות לשם (קה״ת תשד״מ).**

אם לא בריתי . . תנאי הי׳ להקב״ה . . אשר מי אל בשמים וארץ: **ירמי׳ לג, כה . . נסמן לקמן ע׳ רפ . . המשך הכתוב אתה החילות (ואתחנן ו, כד. ושם: ובארץ).**

הודו לאל השמים: **תהלים קלו, כו.**

והנה באמת פשט הכתוב משמע דאתה החילות זה קאי על הגדולות ונפלאות שהראה ביצ״מ ובמסעות שבמדבר, וז״ש את גדלך וידך החזקה כמ״ש ויוציאנו ה׳ ביד חזקה כו׳ והן מעשיך וגבורותיך ממש. ואמנם זה הי׳ לכללות ישראל ומה זה שאמר החילות להראות את עבדיך כו׳ דוקא, ואם שהי׳ הכל ע״י משה דוקא. הענין הוא שגם זה אמת שאתה החילות כו׳ מצד התעוררות עצמך דוקא בלי אתעדל״ת כלל, והוא מה שנגלה במצרים בכבודו ובעצמו וגאלם באותות ומופתים וביד חזקה כו׳ שלא ע״י התעוררות מלמטה כלל והכל ע״י משה דוקא שהוא מקור ענין אתעדל״ע שמצד עצמו שבא לעורר ולעשות אתעדל״ת בתחתונים כידוע, שזהו הנק׳ כח המעלה מ״ן כו׳, והיינו מה שנמשך כח העליון של המשפיע למטה במקבל לעורר את האהבה שיוכל לעלות ולקבל והוא כאשר אין במקבלים כח להתעורר מצד עצמם כלל אזי נמשך להם כח ועוז הזה שיוכלו להתעורר בהתעוררות אהבה ותשוקה לעלות כו׳, וכמו שידוע בענין מ״ש עד יערה עלינו רוח ממרום כו׳ שזהו ענין הב״ק שמכריזין בכל יום ויום שובו בנים שובבים כו׳ דהיינו רוח האלקי שנמשך למטה מטה בלב כאו״א מישראל לעשות בו התעוררות תשובה שלימה מקרב ולב עמוק כו׳, וכנראה בחוש שלפרקים יתעורר האדם פתאום בתשובה שלימה לעבודת ה׳ בתו״מ בלי שום הכנה וכוונה בלבו בתחילה כלל רק מצד המשכה עליונה דב״ק שמכריז ומעורר בכל יום שובו כו׳, ובחי׳ ב״ק זה שרשו בקול העליון (ע״כ נק׳ בת קול כו׳) שהוא קול ה׳ עצמו שמתעורר מצד עצמו, אך שהתעוררות זו הוא רק כדי לעורר את הנשמות שלמטה שנפלו לבלתי ידח ממנו נדח כו׳ שיהי׳ בהם כח להתעורר באהבה ותשו׳, וז״ש עד יערה עלינו ממש רוח ממרום כו׳ והוא בחי׳ ב״ק זה שיורד ונמשך עד למטה מטה גם ברשעים לעורר׳ בהרהורי תשו׳ שלימה וכמו בכל חצות לילה דקודב״ה שואג כארי שאג ישאג כו׳ ואחית תרין דמעי׳ כו׳ ויורד ומתלבש בב״ק ביום (ובלילה הוא מה שבטש בגדפוהי דתרנגולא כו׳ כידוע). וכדוגמא זאת הי׳ ביצ״מ ובמסעות שבמדבר שהי׳ אתעדל״ע מצד עצמו ית׳ בלי אתעדל״ת כלל, ואמנם הי׳ זה רק לעורר את האהבה בכנס״י שיהי׳ בהם כח להעלות מ״נ באהבה ותשוקה כו׳, וזה הי׳ כל הנסים ונפלאות שבמצרים ובמדבר כו׳. וז״ש אתה החילות כו׳ שהי׳ אתעדל״ע מצד עצמך להראות ע״י עבדך את גדלך כו׳, אבל מפני שהי׳ רק כדי לעורר לכנס״י אין זה אתעדל״ע

ויוציאנו ה׳ ביד חזקה: **ואתחנן ו, כא. תבא כו, ח (ושם: ה׳ ממצרים).**

עד יערה עלינו . . הב״ק . . שובו בנים שובבים: **ישעי׳ לב, טו. ירמי׳ ג, יד. כב. ראה זהר נשא קכו, א. לעיל ע׳ צו וע׳ ק וע׳ קו. שערי תשובה ח״ב פמ״ח (הב׳) נד, ב. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ ט. וש״נ. ח״ב ע׳ תקעג. וש״נ.**

לבלתי ידח ממנו נדח . . בכל חצות . . שאג ישאג כו׳ ואחית תרין דמעי׳: **שמואל־ב יד, יד. ירמי׳ כה, ל. ראה זהר ויקהל קצה, סע״ב ואילך. לעיל ע׳ מא.**

שבטש בגדפוהי דתרנגולא: **ראה זהר ר״פ בהר קז, סע״ב ואילך. שלח קעב, א. ספר המאמרים תקס״ב ח״ב ע׳ שצז.**

שמצד עצמו ממש שאינו בא לעורר למטה כלל, והוא כמו במ״ת שירד ה׳ כו׳ שבא להתגלות מצד עצמו בבחי׳ פנימי׳ ועצמיות כמו שהוא בעצמו בלי כוונה לעשות אתעדל״ת לבד במקבלים (וגם הקולות וברקים שהי׳ לעשות בכנס״י בחי׳ ביטול גדול שיהי׳ כלי לקבל הרי עיקרם הי׳ מצד גילוי א״ס ממש בעצמו׳ ופנימי׳ כמו שא׳ אנכי כו׳ כידוע) (והן ה׳ קולות קול ה׳ על המים קול ה׳ בכח כו׳ שהוא רק קול דתורה בקול אדם בד״ת שהוא קול דבר ה׳ לבד שאינו כדי לעורר כו׳).

וזהו שאמר אתה החילות בקול דמ״ת שהוא רק גילוי פנימי׳ ועצמי׳ באתעדל״ע כו׳ שזה למעלה הרבה מאתעדל״ע שבא לעורר ולעשות אתעדל״ת הגם שמתעורר ג״כ מעצמו כו׳, וזהו שאמר להראות את עבדך דוקא כי משה נק׳ שוש׳ דמלכא שמוריד החתן לגבי הכלה כו׳ וכמ״ש משה ידבר כו׳ לפי שבחי׳ פנימי׳ כח מ״ה דמשה הוא בחי׳ הממוצע להוריד ולהמשיך מפנימי׳ א״ס כו׳ וכן בחיצוניות במעשה הנסים ונפלאות הי׳ הכל ע״י משה, ואמנם בכאן מדבר על מ״ת דוקא שהי׳ אתעדל״ע מעצמו בבחי׳ הפנימיות ועצמיות דוקא וגם זה אמת דאתה החילות כו׳ באתעדל״ע שבא לעורר אתעדל״ת. וזהו אתה החילות לעורר לכנ״י כו׳ ג״כ ע״י עבדך ולזאת ביקש שיכנס לא״י עם כנס״י כדי שעל ידו יהי׳ בחי׳ המשכות מ״ד ע״י העלאת מ״נ שבמצות שיעשו בארץ אחר שכבר המשיך משה בהן כח ועוז שיוכלו להעלות מ״ן כמ״ש אתה החילות להראות את עבדך כו׳ והוא בכל הנפלאות שבמצרים ובמסעות שבמדבר כמו דכתיב ויכתוב משה מוצאיהם למסעיהם כו׳ כמ״ש במ״א. ונמצא מובן מכל זה דכל זה שהקדים משה לומר אתה החילות כו׳ קודם שביקש אעברה נא ואראה את הארץ כו׳ הוא משני טעמים, הא׳ במה שנתן התורה בבחי׳ פנימי׳ ועצמיות שלו שאתה החילות ודוקא לעבדך כו׳, ולזאת ראוי שיכנס לא״י לקיום המצות שבה לפי שנתב״ס דוקא, לפי שהגם שאין אתעדל״ת מגיע למוה״ע ממש כמ״ש אם צדקת כו׳, אבל המעשה בארץ הוא תחילת הכוונה ביריד׳ זאת העצמי׳ שמצד עצמו במ״ת והי׳ זה יותר גדול ממ״ת בהתגלות בחי׳ פנימי׳ כו׳ וכמ״ש כי זה כל האדם כו׳ וכמ״ש אל יתהלל חכם בחכמתו כו׳ כ״א לעשות חסד ומשפט וצדקה בארץ דוקא וד״ל (ולא הי׳ צריך להעלאת מ״ן כלל כמשי״ת). והטעם הב׳ מצד הכח העליון שהוא הממשיך לעשות הכנה בכנס״י בהעלאת מ״נ

ה׳ קולות קול ה׳ על המים קול ה׳ בכח: **תהלים כט, ג. ד. ראה ספר המאמרים תקס״ה ח״א ע׳ מד.**

משה נק׳ שוש׳ דמלכא . . משה ידבר: **נסמן לעיל ע׳ קג.**

ויכתוב משה מוצאיהם למסעיהם: **מסעי לג, ב (ושם: את מוצאיהם). ראה ספר המאמרים תקס״ג ח״ב ע׳ תרלט.**

אם צדקת: **איוב לה, ז.**

כי זה כל האדם . . אל יתהלל . . לעשות חסד ומשפט: **קהלת יב, יג . . ירמי׳ ט, כב-ג (ושם: עושה חסד משפט [ולגי׳ מדנחאי ומשפט]. ראה הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א-ויקרא ח״ב ע׳ תרטז).**

רצה שיכנס לא״י עמהם שיהי׳ ע״י שלימות ההמשכת מ״ד שיהי׳ ע״י העלאת מ״נ שלהם באופן שלא הי׳ חורבן הארץ כלל וכלל כו׳. וכל זה נכלל בטעם א׳ והוא מ״ש אתה החילות מצד עצמך שאינו לפ״ע העלאת מ״נ כלל ע״כ אעברה נא כו׳ כדי להיות קשר וחיבור לתחילה בסוף הכל מצד עצמך דוקא וד״ל (והיינו שאמר אשר מי אל בשמים וארץ כו׳ שאין אתעדל״ת בשמים רק לפ״ע העלאת מ״נ מן הארץ כו׳ משא״כ מעשיך וגבורותיך במ״ת שהכל מכח עצמותך ממש כנ״ל וד״ל).

ולהבין זה בתוס׳ ביאור, הנה יש להקדים מארז״ל בכל המצות שצריך לברך עובר לעשייתן דוקא ובאמת ברכות המצות הרי הן מד״ס לבד כידוע ולמה הקדימו אותן לגוף המצות שהן דאורייתא. אך הנה ידוע שגוף מעשה המצות נעשית בדברים גשמיים דק״נ כצמר דציצית וקלף דתפילין וכה״ג בכל המצות, וכאשר נעשה המצוה בדבר גשמי דנוג״ה ה״ז נק׳ מצות הוי׳ ממש כמֹו בלבישת התפילין כו׳ והוא שנמשך ונגלה במעשה זו בחי׳ רצה״ע שמעצמות ופנימי׳ אא״ס ב״ה כידוע. וזהו שנק׳ מעשה המצות בשם העלא׳ מ״ן שעולה מלמטה למעלה לרצון ונח״ר לה׳ שאמר ונעשה רצונו העליון הפנימי׳ ובכל מצוה ומצוה נמשך יחוד האור העליון לפי אופן מעשי׳, ונמצא שמה שנמשך יחוד אור העליון במצות הוא הנק׳ המשכות מ״ד שאחר העלאת מ״ן דגוף מעשה המצות כמו במצות תפילין לאחר שלבשם בראשו ובזרועו נמשך יח״ע דאא״ס בד׳ פרשיות ובתים בחי׳ המקיפים דבחי׳ ד׳ מוחין בפ׳ קדש מאיר אור מקיף דחכמה עילאה כו׳ וכמ״ש וראו כל עמי הארץ כי שם הוי׳ נק׳ עליך כו׳ וכמ״ש במ״א, וכה״ג במצות ציצית אחר שלבשו נמשך מקיף כללי דמל׳ שמים ובחי׳ ל״ב נתיבות חכמה שבל״ב חוטין כו׳ וכה״ג בכל המצות. וא״כ הי׳ ראוי שיהי׳ המשכות אלקות בבחי׳ מ״ד אחר המעשה דמצות ע״י הברכות שיאמר ברוך אתה כו׳ אשר קדשנו במצוותיו כו׳ ולמה הקדימו הברכות עובר לעשייתן דוקא.

אך הענין הוא משום דצריך להיות בחי׳ המשכה עליונה מכח העליון מעצמות א״ס ב״ה שלמעלה מן ההשתלשלות שיהי׳ כח במעשה המצות שתקרא בשם מצות ה׳ ממש, והוא שתעלה למעלה לרצון לפני ה׳ להיות נמשך בה בחי׳ גילוי רצה״ע ממש בבחי׳ המשכות מ״ד והיינו כענין בחי׳ כח

רצה שיכנס לא״י . . שלא הי׳ חורבן הארץ: [כנצ״ל: **שלא יהי׳**]. **באור התורה ואתחנן ע׳ סה [ע׳ ב׳רא]: באור החיים [דברים א, לז. ואתחנן ג, כה] ובמגלה עמוקות [באוה״ת שם ע׳ צג: בילקוט ראובני — ואתחנן ג, כה ד״ה במדרש — בשם מגלה עמוקות אופן קפז — והוא טה״ד ביל״ר ובאוה״ת וצ״ל: קפה. לקוטי שיחות האזינו כרך יט ע׳ 346 בהערה].**

וד״ל): **כאן נרשם בכת״י אחר: עד כאן.**

שצריך לברך עובר לעשייתן . . ברכות המצות הרי הן מד״ס: **פסחים ז, ב . . ראה ברכות טו, א. רמב״ם הל׳ ברכות פ״א ה״ב־ג. שו״ת פאר הדור סכ״ו.**

וראו כל עמי הארץ: **תבוא כח, י.**

המעלה מ״ן בענין התעוררות התשובה כו׳ כנ״ל. ולכך ברכות המצות עובר לעשייתן דוקא והוא באמרו ברוך אתה הוי׳ שיומשך כח ועוז בבחי׳ אתעדל״ע מצד עצמות א״ס ב״ה להיות קדשנו במצותיו כו׳ פי׳ שיהי׳ המצות הנעשי׳ בדברי׳ גשמי׳ קדוש בקדושת הוי׳ ותקרא מצות הוי׳ כמצותיו ממש שנק׳ רמ״ח אברי׳ דמלכא כו׳ תרי״ג ארחין כו׳ ארחות הוי׳ כו׳ והוא בחי׳ אתעדל״ע בשביל אתעדל״ת שבמצות, ולזה תקנו לברך עובר לעשייתן דוקא ולא אחר עשייתן כו׳ (אבל בחי׳ המשכות מ״ד שנמשך במצות אח״כ הרי הוא למעלה הרבה מאתעדל״ע שבברכות המצות כמו בבחי׳ כח העליון המעלה מ״ן לעורר בתשובה כב״ק שמכריז כו׳ הרי התשובה שנתעורר אח״כ שנהפך הרע לטוב עולה למעלה מעלה להיות המשכות מ״ד ממדריגה עליונה הרבה יותר מאתעדל״ע שנמשך לעורר בתשובה והוא בחי׳ אורות דתוהו שקדם לתיקון ע״י בחי׳ היפוך חושך לאור למטה ששרשו בתוהו שקודם לתיקון כידוע שלזה הי׳ עיקר המכוון בתחילת הרצון להיות בריא׳ האדם כנ״ל בענין לאשתמודעין לי׳ כו׳. וכך הוא בענין המצות שבודאי גוף מעשה המצות בעלותם לה׳ שהוא עצמות רצה״ע כו׳ גבוה הרבה מן ברכות המצות שהן רק ליתן כח ועוז שתהי׳ המצוה כלי כו׳ (ועכ״ז א׳ עליהם ערבי׳ עלי ד״ס יותר מיינה של תורה כמ״ש במ״א באורך וד״ל), אך עכ״ז הברכות של המצות הן מד״ס והן חכמי ישראל שנק׳ עיני העדה הם דוקא תקנו את הברכות להיות שרשם מבחי׳ אור החכמה שבתורה שהוא מדריגת משה (כמשי״ת) והוא מפני שמצות ת״ת שרשה בבחי׳ אתעדל״ע שמצד עצמו למעלה גם מאתעדל״ע שבא לעשות העלאת מ״נ דמצות שלזה מצות ת״ת כנגד כולם לפי שיש בכלל מאתיים מנה ע״כ יש כח ועוז בחכמים דוקא לתקן ברכות המצות שהוא לעשות קדוש׳ המצות בהעלא׳ מ״ן כנ״ל וד״ל.

וזהו שאמר אעברה נא ואראה את כו׳, דהנה כל עיקר כוונת הבקשה דמשה הי׳ שיכנס לא״י שע״י יהי׳ גילוי עצמות אא״ס בכנס״י מהתעוררות עצמותו לבד שלא ע״י אתעדל״ת כלל בכנס״י בהיות שעל ידו דוקא תקרא כנס״י בשם ארץ חפץ כו׳, לפי שא״י היא נק׳ ארץ חפץ לפי שתמיד חפץ ורצון ה׳ בה בלי הפסק ושינוי כלל לעולם כמ״ש ארץ אשר ה׳ אלקיך דורש

מצות . . שנק׳ רמ״ח אברי׳ דמלכא: **ראה תקוני זהר ת״ל (עד, סע״א). הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ ק.**

תרי״ג ארחין . . ארחות הוי׳: **ראה זהר (אדרא רבא) נשא קכט, א. קלו, א . . תהלים כה, י.**

עריבי׳ עלי ד״ס: **ראה עבודה זרה לה, א וברש״י שם. תורת חיים וארא ד״ה זה [אודות שנת אמירתו — ראה ס׳ מאמרי אדה״ז־הקצרים ע׳ תרכ בהערה] עט, סע״א ואילך** וקיצור **באור התורה־מארז״ל ע׳ נ.**

חכמי ישראל שנק׳ עיני העדה: **ראה עץ חיים שער (ח) דרושי הנקודות פ״א. ספר המאמרים תרנ״ד ע׳ רפח. לקמן ע׳ רלו. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״א לע׳ רסד.**

כנס״י בשם ארץ חפץ . . לפי שא״י היא נק׳ ארץ חפץ: **ראה לעיל ע׳ ה וע׳ קז. ראה גם ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ סז. ח״ב ע׳ תשט.**

ארץ . . ה׳ אלקיך . . בה: **עקב יא, יב.**

אותה כו׳ עיני ה׳ אלקיך בה כו׳ מטעם הנ״ל דנעוץ תחילתן בסופן דוקא וכמו והארץ אזכור כו׳, וזהו דוקא בקיום המצות התלויות בארץ וכן שאר מצות שעל הרוב נאמר כי תבאו אל הארץ כו׳, וכל התוכחה דמשה במשנה תורה הוא רק שיקיימו כל התו״מ בבואם לארץ דוקא, ואז יקרא כנס״י ג״כ ארץ חפץ פי׳ חפץ הוא הרצון שבא מצד העצמיות והפנימי׳ מצד עצמות א״ס ב״ה ולא מסיבת העלאת מ״ן באתעדל״ת באהבה כו׳ רק ע״י המצות הנעשות בארץ דוקא הוא שנק׳ ארץ חפץ מפני שהן חפצו ורצונו העצמי׳ כו׳ (ואין זה נק׳ העלאת מ״נ להמשיך מ״ד שהוא אתעדל״ע שבא ע״י אתעדל״ת כנ״ל בענין ברכות המצות מאחר שהמצות הן עצמן פנימי׳ רצונו העצמי כו׳ אלא שצריך לברך עובר לעשייתן כדי שיהי׳ העלא׳ הסוף בתחילה לבד אבל לא כמו אתעדל״ת דתפילה ותשובה שבא ההמשכה במדה ושיעור ושינויי׳ רבים לפ״ע ההעלאה דרוח אייתי רוח כו׳ משא״כ מעשה המצות שרשן באנכי ולא יהי׳ לך שהי׳ מצד עצמו שאין בזה הפסק ושינוי ואינו במדה וגבול כנ״ל בענין אתה החילות כו׳ וד״ל).

אך יש להבין מ״ש אעברה נא ואראה מה תועלת יהי׳ בראי׳ לבד אם לא שיכנס לדור שם לעשות המצות בפ״מ כדי שע״י יקראו ארץ חפץ בב׳ דברים הנ״ל היינו גם שיהי׳ כנס״י בחי׳ כלי במצות שלהן כענין ברכות המצות הנ״ל. אבל הנה יש להקדים תחילה שורש הראי׳ וההסתכלות שעי״ז תקרא ארץ חפץ דוקא. דהנה ידוע ענין ההפרש בין ראיי׳ השכל להבנת השכל דבחי׳ ראיית השכל הוא למעלה הרבה מהבנת והשגת השכל שמשיג בכלי המוח דבינה, שהרי אנו רואים בחוש בכל דבר מה שיצייר אדם בשכלו וכלי בינתו בכל פרטי חלקיו אח״כ כאשר יראה אותו הדבר בעיניו ממש אז יתקצר ויסתלק כל בחי׳ התפשטות השכל שהי׳ בכלי ההשגה ויהי׳ רק בבחי׳ תנועה וסקירה אחת שסוקר וצופה ומביט בעיניו כל מה שהבין והשיג תחלה בכלי השגת השכל, כמו שידוע בענין שמיעה וראי׳ שאינו דומה שמיעה לראי׳ דאעפ״י שכבר השיג בשכלו בשמיעה כל פרטי הדבר כמו שהוא מ״מ אינו דומה לראי׳ בעין שרואה בעצם הדבר שא״א שישיג בהבנת השכל לעצם הדבר כמו שהוא רק בראי׳ ממש, וכמו״כ אינו דומה הבנת והשגת השכל בדבר מה לראי׳ השכל והוא כשרואה בעין שכלו את אמיתת הדבר כמו שהוא ממש כמו כשצופה ומביט ורואה את הנולד שזהו מה שעתיד להיות הרי רואה הדבר הנולד להיות כמו שהוא אע״פ שרואה בעין שכלו לבד משא״כ כשמשיג באיזה טעם וסברא שנק׳ הבנת השכל שלא יכוין לאמיתת הדבר כמו שהוא וכן עד״ז החכם שיודע הצפון וגנוז באיזה ערמה ומרמה הרי יראה בעין שכלו הרבה יותר משיבין וישיג בכלי השכל שנמצא ראיי׳

והארץ אזכור . . כי תבאו אל הארץ: **בחוקותי כו, מב . . בא יב, כה. ועוד.**

שאינו דומה שמיעה לראי׳: **ראה מכילתא יתרו יט, ט. לקח טוב שלח יג, יח.**

השכל כמו ראי׳ בעין ממש שבראי׳ בעין יסתלק כל בחי׳ התפשטות השכל שהשיג מקודם כנ״ל, וזהו ההפרש בין חכמה לבינה שלזה נק׳ החכמים עיני העדה כו׳ וד״ל.

והנה באמת יש להבין בזה דלפ״ז ודאי לא יגיע וישיג בשמיעה שהוא בבחי׳ בינה לבחי׳ ראי׳ דחכמה וכמו שגזר אומר דאינו דומה שמיעה לראי׳ גם לראיי׳ השכל כנ״ל, וא״כ הרי מעלת בחי׳ הראי׳ דחכמה נבדל בערך מן השמיעה דבינה, ולמה אנו רואים שמיד שישכיל אדם איזה שכל הוא בבחי׳ הברקה והבהקת אור לבד כמו בתנועה וסקירה א׳ נסקר במוח החכמה כל מה שישיג אח״כ במוח בינה לאורך ורוחב בהתפשטות והגשמת השכל לתופסו היטיב בכלי מוחו וכמו בתחילת העיון בלימוד שנופל התחכמות דבר שכל חדש עדיין אין בו בחי׳ השגה ותפיסא רק בא בבחי׳ הברקה והבהקה על המוח (בל״א עש בליצט) ואח״כ מתפשט להיות שכל וסברא מושגת ממש כנראה בחוש א״כ הרי בא בחי׳ הסתכלות דחכמה להשגה דבינה מאין ליש ויש להם ערך ויחוס עכ״פ היפך הענין שא׳ שאינו דומה שמיעה לראי׳, וכן אנו רואים בהיפוך שאחר שהשיג בכל פרטי חלקי הסברא במוח בינה יבא לכלל קיצור והסתלקות רק נסקר הכל בתנועה א׳ והוא בבחי׳ הברקה א׳ לבד כידוע, ועכ״פ יש בזה ערך והשתוות כמו שיעשה אדם קיצור מאריכות או יאריך בדבר שקיצר כו׳. אך הנה הענין הוא שיש הפרש בזה בין ראיי׳ עין השכל שהוא כרואה בעין ממש ובין ראיית השכל שבא בהשגה וסברא עכ״פ, דהנה א׳ בס״י הבן בחכמה וחכם בבינה, והענין הוא שיש ב׳ מיני חכמות א׳ בחי׳ אור הברקת השכל שמתפשט מאין ליש בהשגה ותפיסא מקיצור ותמצית לאריכות או מאריכות נעשה קיצור ותמצית כקודם ההשגה זהו הנק׳ ראיית השכל לבד דמה שבא בהשגה שכל נתפס ונסקר בבחי׳ ראיי׳ שהוא בבחי׳ אי״ן של הי״ש וזהו חכם בבינה בחי׳ ע״ב דס״ג כו׳ והוא אשר בא תמיד בהשגה כנקודה די׳ שבא להתפשטות בה״א כו׳. וכך הוא בבחי׳ חו״ב שבנשמה שאנו מוצאי׳ בכמה מקומות שנק׳ בחי׳ ראי׳ על הדבר שבא בהשגה והתבוננות דוקא כמו שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה הרי התבוננות זו הבא בהשגה ממש דמי ברא אלה מאין ליש הוא שאמר וראו בראיית השכל דחכ׳ שלמעלה מן ההשגה והוא מפני שראי׳ זו תמצית ההשגה לאמיתתו כמו שהוא כו׳ אבל אין זה רק בהשג׳ דבר זה לבד דמי ברא אלה כו׳ ואינו נק׳ ראי׳ המהות כלל בראיי׳ העין שע״ז א׳ אינו דומה שמיעה לראי׳ כו׳ וכן שמע ישראל כו׳ וגם מ״ש טעמו וראו כי טוב ה׳ וכה״ג וד״ל.

הבן בחכמה וחכם בבינה: **ספר יצירה פ״א מ״ד. וראה גם לקמן ע׳ רנא.**

חכם בבינה בחי׳ ע״ב דס״ג: **ראה גם ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תרפח ובהנסמן שם.**

שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה: **ישעי׳ מ, כו.**

שמע ישראל . . טעמו וראו כי טוב ה׳: **ואתחנן ו, ד. תהלים לד, ט.**

אך ראי׳ הב׳ בחכמה הוא בעין השכל שנק׳ ראיית המהות כרואה בעין ממש שזהו המכוין לאמיתת עצם הדבר כמו שהוא ממש שאין שמיעה והשגה דבינה תופס שם כלל וכמו שא׳ דאינו דומה שמיעה כו׳, וזהו כחכם הרואה את הנולד שרואה אמיתית עצם הדבר כרואה בעין ממש שע״כ א׳ חכם עדיף מנביא כו׳ שאין זה שייך לענין שכל הבא בהשגה כלל רק כמו הרואה לאור הנר כו׳, וע״כ זהו הנק׳ עין השכל כו׳. ובעבודה שבלב ומוח היינו בחי׳ ראיי׳ עי״ן השכל באלקות שנק׳ בשם הסתכלות והבטה ממש כענין צופה ומביט עד סוף כל הדורות בסקירה א׳ שמה שנסקרי׳ הכל א׳ היינו כמו בבחי׳ ראיי׳ עין ממש ולא כמו ראיי׳ השכל שנק׳ הברקת האור של ההשכלה לבד כו׳, וכך א׳ על ר״מ בעי״ן השכל דבלבא את חזי כו׳ שזהו כמו ראיי׳ המהות באא״ס ב״ה ממש מאחר שהוא הנק׳ הסתכלות והבטה ממש, וזהו בחי׳ עומק דחכמה כ״ח מה ממש שבלב שהלב רואה בראיי׳ עין השכל שא״א שיבא בכלי המוח דבינה כלל רק בלב דוקא ולזה א׳ בעין השכל דבלבא דוקא (וכמ״ש במ״א בפי׳ ממעמקים כו׳ שזהו פנימי׳ אור אבא שבוקע יסוד אימא ונמשך בלב). והיינו בחי׳ משה שנאמר בו וירא ראשית לו והן בחי׳ עיני העדה עיני׳ ממש (והוא כמו שאמר בשבחי האריז״ל כשהי׳ מנמנם הי׳ רואה בעין השכל כמה סודות התורה שהי׳ צריך לומר ס׳ שנה כו׳ וכמו שא׳ בזהר באד״ר דר״ח א׳ נושא עון חמינא והוא ענין אסתכלנא ברזא דחכ׳ (וכמ״ש בס׳ ש״א בענין העברה בנהר פרת ע״י משיח משא״כ ראי׳ הבהקת השכל שיכול לומר בשעה ושתים לבד כו׳).

והנה עד״ז יובן הענין גם כאן במה שביקש משה אעברה נא ואראה כו׳ להיות שעיקר כוונה דמשה הי׳ שיכנס לא״י הוא שיהי׳ יחוד קודב״ה ושכינתי׳ שהן כנס״י בתמידות בלי שינוי והפסק כלל כנ״ל ואם יהי׳ תלוי באתעדל״ת יהי׳ בזה הפסק ושינוי כמו שהי׳ חורבן בהמ״ק ראשון ושני כמ״ש כי ידעתי כו׳, ולזאת רצה לראות את הארץ בבחי׳ ראי׳ שהוא בחי׳ ראי׳ דחכמה הפנימי׳ הנ״ל שהוא בעין השכל כראי׳ העין ממש כנ״ל שזה היחוד

כחכם הרואה את הנולד . . חכם עדיף מנביא: **תמיד לב, א . . בבא בתרא יב, א.**

צופה ומביט עד סוף כל הדורות: **ברכת זכרונות.**

על ר״מ בעין השכל דבלבא את חזי . . בפי׳ ממעמקים: **[רעיא מהימנא] ראה זהר [רעיא מהימנא] משפטים קטז, ב. ראה גם סה״מ תקס״ג ח״א ע׳ קעא.**

משה שנאמר בו וירא ראשית לו: **ברכה לג, כא. ראה בראשית רבא פ״א, ד.**

בשבחי האריז״ל . . ס׳ שנה: **סיפור זה הובא בכ״מ בדא״ח בשינויים — חלק מהשינויים — ראה במקומות שנסמנו בס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״א ע׳ רסד. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ שכט; במדבר — שבועות — ד״ה להיע טל תורה (נמצא בדפוס).**

בזהר באד״ר דר״ח א׳ נושא עון חמינא: **[ר׳ חזקי׳]. ראה נשא קלב, ב (ושם: פתחו ואמרו. ובס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות שם ע׳ רסה: וא׳ לו ר״ש. וראה בהנסמן במראי מקומות לשם).**

וכמ״ש בס׳ ש״א: **[שער האמונה] פ״ס.**

כי ידעתי: **וילך לא, כט.**

בבחי' ראי' המהות פב"פ כו' הוא למעלה מכל היחודים עליונים שאין בזה הפסק ושינוי כלל מטעם הנ"ל שבראיי' עין השכל אין המחשבה והשגה דבינה מגיע לשם כלל כמו שאינו דומה שמיעה לראי' כו'. וכך הוא למעלה בעצמות ופנימי' אא"ס ב"ה דגם שנק' סדכ"ס דלית מחשבה תפיסא בי' כלל היינו דוקא מחשבה אפי' מחשבה הקדומה כו' לפי שאמיתת עצמותו כמו שהוא ית' ממש אינו נתפס בשום מחשבה אף במחשבה ושכל הנעלם מכל רעיון להיותו עילא' על כל עילאין וסדכ"ס כו', אבל למעלה מבחי' המחשבה דבינה הוא יכול להתפס והוא בבחי' ראי' והסתכלות דעין השכל שנק' ראי' המהות שרואה אמיתת עצם הדבר כמו שהוא וכמו שא' בעין השכל דבלבא כו' כנ"ל, וכמו לע"ל דכתיב וא' הנה אלקינו זה לנוכח כו' וגם בימות המשיח דכתיב כולם ידעו אותי בידיעה והכרה כראי' העין ממש (ע"כ קטן בדעת וגדול בדעת שוין בזה), וזהו הנק' לאסתכלא ביקרא דמלכא כמ"ש לחזות בנועם ה' כו', ומעין זה הי' במ"ת דכתיב וכל העם רואים את הקולות רואים את הנשמע כו' דאע"פ שלא ראו כל תמונה זולת קול דברים כו' אבל קול ה' ממש הוא שראו וזהו רואים את הנשמע כו' והן ב' דברות דאנכי ולא יהי' לך שמפי הגבורה עצמו שמענו כו'. אך למשה הי' בבחי' ראי' פב"פ ממש כאשר ידבר איש אל רעהו כו' וכמ"ש פב"פ דיבר ה' עמכם בהר מתוך האש אנכי עומד בין ה' וביניכם כו', וז"ש אתה החילות להראות ממש כו', ע"כ ביקש לראות את הארץ שהוא בחי' המל' שנק' ארץ חפץ כנ"ל כדי שיהי' יח"ע דא"ס ב"ה בכנ"י בבחי' ראי' פב"פ שנק' הבטה והסתכלות ממש שאין מחשבה והשגה מגיע לזה כלל ולא יהי' בזה שינוי והפסק כלל, וכמו במ"ת דכתיב כי עין בעין נראה אתה כו' וכמ"ש עניך יונים וכתיב עיניו כיונים כמשל היונים שמסתכלים זה בזה כו' וכן עין ה' אל יראיו מלמעלה למטה ועיני בנ"י מביטים ומסתכלים בעצמות א"ס ב"ה שהוא בחי' הסתכלות פב"פ שאינו נפסק כלל להיותו בבחי' פנימי' ועצמיות (ולא כראי' דרגל דיראה כל זכורך את פני ה' כו' כשם שבא לראות כו' שאין זה בבחי' ראי' המהות רק בבחי' העלם ומקיף בלבד) ואז תקרא ארץ חפץ שלא יהי' חורבן הארץ כלל מטעם הנ"ל וד"ל. חסר

* * *

ושכל הנעלם מכל רעיון: **ראה ס' מאמרי אדה"א-ויקרא ח"ב ע' תרכב. וש"נ.**

הנה אלקינו זה . . כולם ידעו אותי: **ישעי' כה, ט. ירמי' לא, לג.**

לאסתכלא ביקרא דמלכא . . לחזות בנועם ה': **נסמן לקמן ע' רלו . . תהלים כז, ד.**

וכל העם רואים . . את הנשמע: **יתרו כ, טו. ראה לקמן ע' רנא. וש"נ.**

שלא ראו כל תמונה זולת קול דברים: **ראה ואתחנן ד, יב.**

דאנכי ולא יהי' לך . . שמענו . . כאשר ידבר איש אל רעהו: **ראה מכות כד, א . . תשא לג, יא.**

פב"פ דיבר ה' עמכם . . אנכי עומד בין ה' וביניכם: **ואתחנן ה, ד־ה.**

כי עין בעין נראה אתה . . עניך יונים . . עיניו כיונים . . עין ה' אל יראיו: **שלח יד, יד (בדילוג) . . שיר השירים א, טו. ד, א . . שם ה, יב . . תהלים לג, יח.**

דיראה כל זכורך את פני ה' . . כשם שבא לראות: **ראה תשא לד, כג (ושם: האדון ה') חגיגה ב, א.**

בעזר״ה פ׳ ואתחנן שנת תקפ״א

ונשב בגי[א] מול בית פעור כו׳. להבין הירושלמי דברכות פרק הי׳ קורא (הביאו התוספת ריש פ׳ קמא דברכות בר׳ חייא רבא שאמר מימי לא אכוונתי בתפלתי זמנא חדא כו׳). דהנה ידוע שיש כמה מיני שפע שהם רק בבחי׳ החיצונית וחיצונית דחיצונית, כמו ג׳ כחות הנק׳ מחדומ״ע שאינם רק בחי׳ לבושי׳ חיצוני׳ לנפש, כמו כח התנועה מן הגוף שהוא רק בחי׳ גילוי הארה בעלמא מן רוחניות הדם הוא הנפש, וכן רוח הבל הדיבור אינו רק בחי׳ חיצוני לגבי רוח החיים שבלב ואעפ״י שאות[י]ו[ת] הדיבור דק יותר מן התנועה מ״מ נק׳ לבוש חיצוני לגבי הרוח שבלב, וכן גם אותיות המחשבה הוא לבוש חיצוני לגבי הנשמה שבמוח ואעפ״י שהוא דק יותר מן הדיבור, וא״כ גם שהמחשבה נק׳ חיצוניות אבל הדיבור נק׳ חיצוניות דחיצוניות המחשבה והתנועה חיצוניות דהבל הלב כו׳, ולפ״ז הרי מובן לכאורה דמלב[י]שים זא״ז ומקבלים זמ״ז כמו כח התנועה שבדם שמלביש לחיות רוחני דהבל הלב ומקבל הימנו והלב מקבל מן המוח כידוע, אך אין זה רק בעצם מהותם דמוח ולב וכבד שהם בחי׳ כלים לנר״ן כידוע אבל בבחי׳ חיצוניות המתגלה מהם אין הענין כן, שהרי אנו רואים שאין גילוי לבוש דתנועה מקבל התהוותו מבחי׳ גילוי אותיות הדיבור כי הוא כח נבדל בעצם מהותו לגמרי ואין לו שייכות כלל לאותיות הדיבור וגם אותיות הדיבור אינם מקבלי׳ התהוותם מן המחשבה רק יוצאים מהבל הלב כידוע ואין כל כח מג׳ כחות הללו מקור לחבירו כלל אלא כ״א נפרד לעצמו ויוצא ממקורו המיוחד לו כו׳, ולכאורה אנו רואים שג׳ כחות הללו כולם מקבלים מהבל הלב כי גם

ונשב בגי(א): **נמצא בהביכלאך: א (123) רלו, א. ב (499) קמח, ב. ג (554) טז, א. ד (587) קצא, א. ה (624) מז, ב. ו (789) ג, א (דף הראשון חסר). ז (811) ק, א ובכותרת: בעזר״ה פ׳ ואתחנן שנת תקפ״א. ח (817) קלב, א. ט (1078) לא, א (העתקה משובשת). יא (1084) א, א (חסר). יב (1748) סב, א.**

המאמר נעתק מבוך יב ובין אריחיים ניתוספו אותיות או תיבות מבוך אג. שינויים אחדים שבין הכת״י צויינו בשולי העמוד. סיום או התחלת חצאי עיגול שחסר בכת״י זה ונמצא בשאר הכת״י — תוקן בפנים מבלי להעיר על כך בהערה.

מאמר זה מיוסד על ד״ה זה שנדפס בספר המאמרים תקס״ב ח״א ע׳ פח. ס׳ מאמרי אדה״ז־אתהלך ע׳ רנח. ובתוס׳ הגהות באור התורה ואתחנן ע׳ קמד.

ונשב בגי(א) . . הירושלמי דברכות: **ואתחנן ג, כט. ראה ירושלמי ברכות פ״ב ה״ד.**

דברכות פרק הי׳ קורא: **אגחט: ליתא. בהיא: דתוספתא. ז מוסיף: הלכה יו״ד (וכנראה שזוהי הוספת המעתיק. וראה בהערה הסמוכה ד״ה הביאו . . דברכות).**

הביאו התוספת ריש פ׳ קמא דברכות: **בבוך כת״י 81 (שממנו נדפס ספר המאמרים תקס״ב הנ״ל): הירו׳ (הביאו התוס׳ בפ״ק דברכות) ותיקן הצ״צ בגוכי״ק ממעל לתיבת הירו׳:** פרק הי׳ קורא **(הביאו התוס׳) ומחק התיבות בפ״ק דברכות. וראה סה״מ אתהלך ואור התורה כאן.**

הביאו . . דברכות: **ז: (הביאו התוס׳ פ״ק דר״ה דט״ז ע״ב (וגם במס׳ שבת דקי״ח ע״ב) ותוס׳ ב״ב דקס״ד ע״ב). וכנראה שזוהי הוספת המעתיק. וראה לעיל בהערה ד״ה דברכות.**

דמוח ולב וכבד . . כלים לנר״ן: **ראה אבן עזרא משפטים כג, כה.**

אותיות הדיבור . . יוצאים מהבל הלב: **ראה אגרת הקדש ס״ה.**

המחשבה נתהוה מן הלב ונק׳ הרהורי לבא להרהר במחשבה מה שחפץ בלבו דוקא הרי זה בחי׳ גילוי הבל הלב להיות מקור למחשבה וכן אותיות הדיבור לא נמשך מן המחשבה רק שנמשך בהגשמה יותר בבחי׳ קול גשמי מורכב מאמ״ר גשמיים ובמחשבה ההבל דק יותר (והם בחי׳ לא״ה ורח״ל שמקבלים מהב״ל הל״ב דיעקב וכמ״ש הקל קול קלא פנימאה במחשבה כו׳) וגם כח התנועה שבדם מקבל מהבל רוח החיים שבלב. אך הנה בירידת השפע כשצריך אדם להביא דבר לידי מעשה הרי חושב במחשבה שמחמת הכרח חפץ הלב והמחשבה מתלבש בדיבור אעפ״י שאין מהות הדיבור עצמו נמשך מן המחשבה כנ״ל כי אין המחשבה מקור להתהוות הדיבור רק שמאירה בדיבור לדבר רק מה שחושב דוקא אבל מהות הדיבור יוצא מהבל הלב כנ״ל ומן הדבור בא אל המעשה והתנועה, ונמצא מתחברים מדו״מ לצאת בדרך עילה ועלול אעפ״י שאינם מקוריים זה לזה כלל רק בבחי׳ לבוש בלבד מלבישים זא״ז אבל בעצם מהותן הרי המוח מקור ללב והלב מקור לתנועה ומעשה כנ״ל, כי יש הפרש בין בחי׳ כלים דנר״ן שהן מוח לב וכבד לבחי׳ לבושים שלהם שהן מחדו״מ שבבחי׳ הכלים הרי הן מקבלין זמ״ז עיקר מציאות התהוותם כנ״ל אבל בבחי׳ לבושים דמחדו״מ אינם מקבלים עיקר התהוותם זמ״ז רק שמלבישים זא״ז לבא אור השפע מן המחשבה לדיבור כו׳ כמו דרך עילה ועלול כנ״ל וד״ל.

והנה מעתה יש להבין בהנמשל מכל הנ״ל במחדו״מ שהן ג׳ עולמות דבי״ע שנתהווה מן האצי׳ כידוע בפי׳ לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, שהרי ידוע בכללות ענין [ג׳] עולמות דבי״ע שנק׳ בשם השתלשלות עו״ע ומבחי׳ האחרונה שבעילה נתהווה פנימי׳ העלול כמו שלשלת שבתחתית הטבעת העליונה קשורה ראש של טבעת התחתונה כו׳ וא״א להיות עליי׳ לעלול לקבל יותר מכפי שרשו ומקור חוצבו שהוא בחי׳ העילה שלו ולא למעלה הימנו כלל. וזהו כל עיקר ענין עו״ע שכללות המכוון בזה היינו דוקא כאשר לא יוכל לבא עצמיות השפע כמו שהוא במשפיע למטה מטה כ״א ע״י הדרגה במיעוט אחר מיעוט כו׳ עד שיתצמצם כ״כ רק כדי קבלת המקבל היותר אחרון, והוא הנק׳ השתלשלות השפע הבאה דרך עו״ע דהיינו שהשפע משתלשל מעילה לעילה ומתצמצם עוד מן העלול למטה הימנו וכן

הרהורי לבא . . לא נמשך מן המחשבה: **ראה ברכות נה, סע״ב . . אג: נמשך מהלב. דח: נמשך מהמחשבה. ה: נמשך מן הבל הלב. ז: נמשך המח׳ ותיקן ממעל לשורה כבכת״י ה.**

קול . . מורכב מאמ״ר . . הקל קול: **ראה זהר תצוה קפד, ב. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תרנא וש״נ . . תולדות כז, כב.**

לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו: **ישעי׳ מג, ז [ושם: ולכבודי. ראה הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ עתר]. ראה ד״ה מי מנה בספר המאמרים תקס״ג ח״ב ע׳ תר. לקוטי תורה בלק סז, א.**

השתלשלות . . שלשלת: **ראה מאמרים שנסמנו בריש המאמר. לעיל ע׳ קכז.**

שו״ה דוקא — השפע: **ג: השכל.**

עד״ז משתלשל מעילה לעלול עד רבבות פעמים עד שמתקבל בצמצום כלי העלול המצומצם ביותר מכולם, וכדוגמא זו אמרו שוקי החיות כנגד כולם קרסולי החיות כנגד כולם כו׳ שהוא ענין בחי׳ אחרונה שבעילה שכוללת כל מה שיקבל העלול וכל מה שיסתעפו מן העלול עד היותר אחרון וזהו כנגד כולן דוקא, ועד ـ שיש בכלל מאתים מנה שבכלל המספר הגדול נכלל המספר הקטן ואינו במציאות כלל, כמו במספר רבבה נכללו מספר אלפים ובאלף נכלל מספר מאה ובמאה נכלל מספר עשרה ובמספר העשרה נכלל מספר האחדים שא״א להמצא מציאת מספר האחדים כ״א שבתחלה יחלקו למספר העשרה ליו״ד חלקים וכן במספר העשרה לגבי המאות והמאות לגבי האלפים והאלפים לגבי הרבבה דהיינו שזהו בהכרח כדי שימצא מספר אלפים שיתצמצמו לחלקי הרבבה ויהי׳ רק חלק היו״ד ממנו אלף וכן יצמצמו עוד להאלף להיות חלק היו״ד ממנו מאה והמאה לעשירית עד שימצא מספר האחדים, ונמצא שלא הי׳ מציאת מספר א׳ בלתי צמצום הרבבה והאלף והמאות והעשיריות כו׳ ואם לאו כל מספר קטן נכלל בגדול הימנו עד שלא נמצא רק מספר הגדול מכולם הכוללם יחד שהוא הרבבה כו׳. ועכ״פ מובן בזה בנמשל בבחי׳ עו״ע שא״א להמציא מציאת העלול היותר אחרון מכולם בלתי שיהא בחי׳ צמצום והסתלקות העילה היותר עליון להיות רק בחי׳ אחרונה שבו מאיר כמו חלק אלף מן הרבבה כו׳ ואח״כ יצמצם העלול שלו א״ע ג״כ עד״ז וכן עד״ז יהי׳ צמצום אחר צמצום ומיעוט אחר מיעוט עד שיוכל להמצא מציאת העלול היותר אחרון ואם לאו הרי נכלל ובטל כל עלול בעילתו כהתכללות המספר הקטן בגדול הימנו עד שלא נמצא רק עילה הראשונה בלבד הכוללם יחד כמובן ממשל המספר הנ״ל וד״ל.

ויובן זה בתוספת ביאור עד״מ אחר מן השפעת שכל מן המשפיע אל המקבלים, והוא כאשר עמוקה חכמת המשפיע ביותר עד שלא יוכלו לקבל ממנו בעצמו כמו שהשכל עמוק אצלו ביותר אלא ע״י שיצמצם אותו השכל באמצעות רבוי ירידות המדרגות שלו כאשר יובא ויומשך בריבוי המדרגות מעילה לעלול דהיינו ע״י ריבוי המקבלים שמקבלים השכל הזה זמ״ז עד שהוקטן ונתצמצם אור השכל למקבל היותר אחרון בצמצום גדול מאד, דהיינו שתחלת השפע מעצמות המשפיע מקבל האיש היותר עליון בחכמה ששכלו גדול מכולם כו׳ וממנו יקבל הקטן הימנו ומן הקטן הימנו יקבלו מי שקטן הימנו כו׳ ועד״ז יומשך אור השכל בהדרגת עו״ע מעליון לתחתון עד שמגיע לתלמיד הקטן מכולם שקיבל מהיותר אחרון בחכמה בצמצום מאד מאד, וזה מובן ודאי שא״א לכל תלמיד לקבל רק מעליון הימנו בלבד ולא מעליון מן המשפיע שלו שכל עלול אינו משיג רק לעילתו ולא

שוקי החיות . . קרסולי . . כנגד כולם: **ראה חגיגה יג, א. תניא ספי״ג. סידור שער התקיעות רמא, א. לקוטי תורה דרושים לראש השנה נו, ב. שיר השירים לב, ד. דרך מצותיך שרש מצות התפלה פ״כ (קכח, א).**

שו״ה לקבל — עמוק אצלו . . כאשר יובא: **א: אצל המשפיע עמוק. ג: אצלו עמוק . . אג: ליתא.**

יוכל להשיג בעליון מעילתו כלל וכלל מאחר שממנו נמצא התהוות קבלתו כו׳ והקטן מקבל מגדול הימנו והגדול הימנו מגדול הימנו כו׳ עד היותר גדול מכולם שהוא המשפיע הראשון ומכ״ש שא״א לומר שהקטן מכולם יוכל לקבל מהגדול מכולם ששכלו בטל לגבי שכל הגדול כמו ביטול א׳ ברבבה שאינו במציאות כלל (וגם הראשון המקבל מן המשפיע הוא בטל לגביו אבל אין זה רק כביטול אלף ברבבה כנ״ל). והנה עתה מובן ג״כ שא״א להמצא מציאת שכל הקטן מכולם בשפע זו כ״א אחר ירידות והעלמות אור השפע מעליון לתחתון שבכל ירידה וירידה הוקטן ונתצמצם השכל בשינוי המהות עד שמגיע אל הקטן מכולם בתכלית הצמצום כנ״ל, אבל אם הי׳ הרב המשפיע בעצמו אומר כל עומק השכל כמו שהוא אצלו לכולם בלי שיצומצם בירידת כנ״ל הרי א״א שיבא השכל לכלל בחי׳ צמצום והקטנה כזו לעולם שהרי כאשר הגדול מכולם אומר הדבר חכמה אזי אין מקום כלל וכלל לכל המקבלים הימנו זת״ז עד הקטן מכולם לפי שנכלל ובטל כל שכל הראשון המקבל בכלל דברי הרב המשפיע כמו ביטול מספר מאה באלף ואלף ברבבה כו׳ וממילא אין מקום למקבל מן הראשון שנכלל בשכל מקבל הראשון כו׳ ועד״ז אין מקום ותפיסה כלל לכל המקבלים עד היותר אחרון ששכלו בטל ונכלל ג״כ בדבר שכל הזה רק שנכלל בביטול יותר כביטול א׳ ברבבה וכה״ג, אך כדי שיהי׳ מקום ומציאת לכל המקבלים מן היותר עליון עד היותר תחתון [א״א] כ״א שיצמצם הרב ולא ישפיע רק היותר אחרון במדרגה לתלמיד העליון יותר והעליון הזה יצמצם גם הוא ולא ישפיע למקבל הימנו רק היותר אחרון כו׳ ועד״ז עד הקטן מכולם כנ״ל שאז יש מציאת ומקום לכל מקבל להיות מקבל מעליון הימנו וגם להשפיע לתחתון הימנו. וזהו משל אמיתי לענין ובחי׳ השתלשלות דעו״ע שהוא אור השפע הבאה בהדרגה ומיעוט אחר מיעוט כו׳ שזהו כאשר רחוק ערך המקבל מלקבל מן המשפיע בעצמו כנ״ל וד״ל.

והנמשל מכל הנ״ל יובן ג״כ למעלה בהשתלשלות ג׳ העולמות דבי״ע כידוע שנק׳ השתלשלות עו״ע דוקא דהיינו שעולם הראשון הוא עולם הבריאה ומבחי׳ אחרונה דע״ס דבריאה נעשה מקור ליצירה ומבחי׳ אחרונה דע״ס דיצירה נעשה מקור לעשי׳, וזהו דרך כלל ודרך פרט נסתעף מעליון לתחתון מעילה לעלול בירידות וצמצומים המדרגות זה למטה מזו עד היותר אחרון שהן המלאכים דעשי׳ שמשפיעים בע׳ שרים כו׳ שנק׳ נוגה דעשי׳ שזהו בחי׳ ומדרגה היותר אחרון ששם מצומצם אור האלקי בתכלית הצמצום וההסתר עד שהן בבחי׳ נפרד לגמרי כו׳ לומר כחי ועוצם ידי כו׳ ידינו

שו״ה כו׳ — מקבל מגדול: **מכאן חסר בבוך יא עד לקמן ע׳ קסא אמצע פסקא ואחר.**

שו״ה שהרי — אין מקום: **ג: לא היו יכולים לקבלו.**

שו״ה וכה״ג — ומציאת לכל: **אג: למציאת שכל.**

שו״ה רק — מציאת ומקום: **אג: מציאת ומקור.**

כחי ועוצם ידי כו׳ ידינו רמה: **לשון הכתובים עקב ח, יז. האזינו לב, כז.**

רמה וכה"ג. והנה באמת א"א שימצא מציאת צמצו[מי]ם והסתר כזה בסוף העשי' כ"א אחרי ירידות המדרגות ברבבות צמצום במיעוט אחר מיעוט כ"כ עד שיוכל להיות בחי' צמצום גדול כ"כ וכמובן מן משלים הנ"ל בשפע דעילה ועלול, אבל אם לא הי' השפע האלקית באה דרך רבוי עו"ע כ"כ לא הי' יכול להיות מציאות צמצום כ"כ כמו ע' שרים דעשי' וכה"ג שהרי כל עלול הי' נכלל בעילתו ע"ד שיש בכלל מאתים מנה וע"ד ביטול המקבל בעליון הימנו עד שכולם בטלים בעילה הראשונה כנ"ל, וכך למעלה לא הי' מקום ותפיסה למציאות עולמות בהדרגה זת"ז כלל כי כולם היו בטלים בעילה הראשונה שהוא עילות העילות שמאמיתות המצאו נמצאו הכל רק כמו ביטול א' ברבבה כך ביטול דעשי' וכביטול אלף ברבבה הוא ביטול דבריאה כו' כי כל עולם נכלל בעליון הימנו עד שעולם הבריאה בטל במל' דאצי' מקור כולם שנק' עילה הראשונה כנ"ל, רק לאחר הסתלקות וצמצום האצי' בבריאה ובריאה ביצירה ויצירה בעשי' אזי יוכל להיות מציאות הצמצום דע' שרים היותר אחרון ודו"ל. וכיוצא בזה יובן ג"כ במציאת חלקי דצח"ם שאנו רואים לעין שיש בכלל מדבר גם חלקי הדומם והצומח והחי ובחי יש צומח ודומם ובצומח נמצא מציאת הדומם אבל בדומם לא נמצא רק חלק הדומם ולא נמצא בו חלקי הצומח ולא חלקי החי והמדבר כלל ובצומח לא נמצא חלקי החי והמדבר ובחי לא נמצא חלק המדבר, אשר זה מורה שכל אחד מהן נסתלק העליון הימנו בלבד כמו מן החי נסתלק חלק המדבר בלבד ומן הצומח נסתלק גם החי ומן הדומם נסתלק גם הצומח, והרי זה כענין הנ"ל בירידות המדרגות במיעוט אחר מיעוט כו' עד שלא נשאר רק חלק הדומם המצומצם ביותר, וכן הוא בענין ג' עולמות [בי"ע] שהן לנגד דצ"ח ומדבר בבחי' אצילות כידוע ועשי' נק' דומם בכלל שהוא היותר מצומצם, וכ"ז מפני בחי' השתלשלות בריבוי עו"ע שנסתלק העליון בהמשכתו לתחתון כו' וד"ל.

אך הנה מעתה עדיין יש להבין דאם הענין הוא בבחי' השתלשלות עו"ע הרי כל עלול נכלל בעילתו כדצ"ח במדבר כו' וכמספר קטן בגדול או כשכל קטן בגדול הימנו כו' א"כ מאין נמצא בחי' הסתלקות העילה להיות מציאת העלול במהות מדרגה בפ"ע נבדל הימנו עד שיוכל להיות היותר מצומצם במהות בפ"ע, כמו ע"ד דוגמא הרי מספי' חכמה שבמל' דעשי' נמצא מציאת שכל אנושי בחי' מדבר ודצ"ח כלולים בו כנ"ל מאין נמצא שיהי' הצומח דפרי ותבואה נבדל הימנו ולא נכלל בו וכן חלק החי בפ"ע והדומם בפ"ע שהרי לפי המשלים הנ"ל מובן שנכלל העלול בעילתו ולא ניכר בהתחלקות בפ"ע כלל אם לא ע"י העלם והסתלקות העילה כו', וזה אינו בהתהוות העולמות דבי"ע כנ"ל שהרי ג' העולמות הן כמו כמשל דמדו"מ שאינן מקבלין התהוותן זמ"ז כלל אלא רק שמלביש[י]ם זא"ז שהמחשבה מתלבשת בדיבור כו' ואמנם כל אחד נבדל בפ"ע כו' וא"כ איך יש מציאות התחלקות עליון ותחתון כלל בעולמות מאחר שאין לאחד שייכות עם

חבירו כלל שיקרא זה עליון וזה תחתון כו', ואם מצד סדר ההתלבשות שהמחשבה עליון יותר ואח"כ מתגלה בדיבור כו' אין זה עליון ותחתון ממש ואין זה כדמיון משל הנ"ל בהשפעת עו"ע, ומ"ש וקרא זא"ז ותרגומו ומקבלין דין מן דין וכן גבוה מעל גבוה שזהו ממש דרך עו"ע מזה מוכרח לומר שהוא בבחי' עו"ע ממש והדרא קושיא לדוכתא מאין נמצא שיהי' הסתלקות העילה כו', ואם מצד בחי' הכלים דנר"ן מוח ולב כו' שהן מקוריים זל"ז כנ"ל הרי מזה יקשה יותר שבהכרח מזה שבטל העלול בעילתו כמו התנועה לגבי הלב והלב במוח כו', וגם לפי הנ"ל דמדו"מ מקבלים כולם מהבל הלב ויציאת השפע מתחבר מן המחשבה שבמוח כו' ג"כ לא יתורץ איך נבדל העלול מן העילה כ"כ עד שיוכל להמצא מציאת דומם בפ"ע כו' וד"ל.

והנה לתרץ דבר זה יש להקדים הקדמה א' בענין בחי' הפרס"א כו'. דהנה כתיב יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים שזהו בחי' הפרס"א הנז' בזוהר כמו ענין חצר הכבד שהוא המפסיק בין אברי הנשימה לאברי המזון כו'. ולהבין זה יש להקדים מ"ש במ"א בפי' וכל קרבי את שם קדשו שהם בחי' מלאכים עליונים דאצי' שנק' בחי' קרביים לאדם העליון בחי' ז"א וז"ש וכל קרבי כו' ובר"מ נז' שהן בחי' אצטומכ"א עליונה המבררת כל שפע מזון העליון הנמשך לז"א כו'. וביאור הדברים יובן עד"מ בקרביים שבאדם התחתון למטה, דהנה אנו רואים באצטומכא הגשמי שטבעה הוא לברר לכל מאכל שאכל דרך הפה כי המאכל מתבשל בקיבה בחום הטבעי שבה ונתפרדו כל חלקיו כמו שמתפרדים חלקי האוכל כמתבשל על האש, וידוע דכל מאכל יש בו בתערובות מפנימיות וחיצוניות יחד דהיינו חלקי החיות והטעם הרוחני שבו עם חלקי הגשמה שבו מעורבים יחד והיו לאחדים ממש בלי ניכר שיש בו חיצוניות ופנימיות שהוא גסות ופסולת והטעם וחיות המובחר בב' דברים מחולקים רק הוא דבר ממשי א' כו', אך ע"י הבישול יוצאים כל חלקיו שהיו בתערובות לאחדים להיות מפורדים זמ"ז כמו ע"י בישול באש שטעם המאכל יוצא נפרד לבדו כו' והחיצוניות נשאר לבדו כו' כך בבישול הקיבה נפרד כל חלקי הטוב והמובחר לצאת לבדו כמו חיות הטעם שבמאכל מתהפך לדם וחיות רוחני' לעלות ללב ומשם למוח ומן גידי המוח נשלח ממנו חיות דק ורוחני לכל האיברים דרך העורקים כו' והוא

וקרא זא"ז ותרגומו . . גבוה מעל גבוה: **ישעי' ו, ג ותרגום יונתן שם. קהלת ה, ז. וראה ס' מאמרי אדה"א-ויקרא ח"א ע' טז וע' צז; במדבר ח"א ע' לד.**

יהי רקיע בתוך המים . . הפרס"א הנז' בזוהר: **בראשית א, ו. זהר צו לב, ב.**

וכל קרבי את שם קדשו . . מלאכים . . קרביים . . ובר"מ . . אצטומכ"א: **תהלים קג, א. ראה זהר לך פז, סע"א. (רעיא מהימנא) פנחס רלד, ב ואילך. ס' מאמרי אדה"ז-אתהלך ע' קיב ואילך [והוא משבת פ' ואתחנן תקנ"ח — והנחת כ"ק אדה"א בס' שני המאורות יב, א (הוספות להערות וציונים לאתהלך שם)]. מאמרים שנסמנו בריש המאמר. ס' מאמרי אדה"א-ויקרא ח"ב ע' תרסח.** וש"נ.

שו"ה המובחר — ממשי א': **אג: אחד ממש.**

עיקר ענין השביעה לאחר עיכול המאכל בשש שעות דוקא והחיצוניות שבמאכל נפרד לעצמו ונעשה חיות גס יותר והוא להיות דם גשמי כו׳, והפסולת [הגשמי] הגס הנשאר לאחר הבישול היטיב לאחר שלימות העיכול הוא הנדחה לחוץ ואין בו תערובות חיות פנימי׳ המאכל כלל וכלל עד שאינו ראוי ליתן חיות לאיברים גם בהגשמה כו׳ משא״כ כאשר לא יפרד הפסולת לגמרי עדיין יש בו מבחי׳ החיות הרוחני לחיות לאיברים חיות גשמי כמו כח התנועה וההרגשה שנמשך מגסות המאכל שיש בו עדיין מחיות הרוחני בהגשמה עכ״פ והיותר רוחני עולה ללב ולמוח לחזק השכל והמדות כו׳ אבל הפסולת הגס ביותר לא יש בו מבחי׳ החיות הרוחני כלל גם בהגשמה להחיות חיות גשמי ג״כ אפילו לאבר הפחות שבהם כמו גם לצפרניים ושערות שצומחין מן המותרות אינם מקבלים חיות כלל מן הפסולת הזה (ע״כ [הוא] נדחה לחוץ לגמרי מפני שאין בו חיות כלל רק חלק הרע שבמאכל המזיק לגוף היפוך החיות כו׳ כידוע שכל מזונות הוא מעה״ד טו״ר שנפל בשבירה כו׳ וד״ל).

וא״כ הרי מובן עכ״פ שיש הרבה חלקים שונים בבירורי המאכל ע״י בישול הקיבה עד שלא נשאר רק היותר גס ופסולת כו׳ שאינו ראוי לכלום כו׳. והנה אנו רואים שינוי החלקים ההם בבירור הטוב מן הרע במה שאנו רואים הרבה חלוקים שונים במדרגות קבלת חיות כל האיברים שמקבלים מן המאכל הזה שהרי המוח מקבל חיות היותר עליון ורוחני כידוע והלב מקבל בהגשמה יותר ואיברים הפנימי׳ חלוקים כולם במדרגות שונות כ״א לפי ערכו וטבעו ומזגו עד שגם הצפורן שמקבל חיות היותר חיצוני מגיע לו ג״כ חיות נוספות ע״י המאכלים כו׳, ומזה מוכרח לומר שיש כל אלה החלוקי מדרגות שונות באופני בישול המאכל בקיבה בתחלה אשר ע״כ יצא לחלק לכמה מדרגות חלוקות ממוח שבראש לרגל כו׳ ופרטי אופני הבישול של הקיבה הן הנה ריבוי מדרגות חלוקות באופני בישול ההרכבה של החלקים של המאכל בפנימי׳ וחיצוניות שבו כו׳ וד״ל. ויובן זה ע״ד דוגמא כמו שיעשו מחתיכת עיסה א׳ הממוזגת בכמה מיני טעמים מחולקים שונים זמ״ז בחמיצות ומתיקות וכה״ג כמה מיני דברים מטעמים מחולקים ושונים בכמה מיני מזיגות והרכבות טעמים שונים באופן טעמי החמיצות והמתיקות ע״י ריבוי שינוי אופני התערובות שמערב חלקי העיסה הזאת באופנים שונים זו למעלה מזו עד שאין כל א׳ דומה לחבירו כלל כו׳ וכמו שיתין מיני צעי שהיו עושין מדבר מאכל א׳. וכך יובן בענין בישול הקיבה דגם שמפריד כל החלקים שבמאכל להיות החיצוני׳ נבדלות לגמרי מן הפנימית כנ״ל אמנם אדרבה

(ע״כ . . וד״ל): **החצאי עיגול ניתוסף ע״פ אג (ג חסר הסיום).**

שו״ה רואים — קבלת . . במדרגות: **א: ליתא. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: במדרגות . . במדרגות.**

שיתין מיני צעי: **ראה מגילה ז, ב. — אגהז: ציקי קדירה.**

היא הנותנת שעי״ז יוכל להיות כמה מיני אופנים שונים בבירור פרטי חלקי החיות מן המאכל לחיות למוח ולב ולכל פרטי חלקי האיברי׳ הפנימי׳ והחיצונים עד ציפורן הרגל כו׳, והן הנה בחי׳ ריבוי אופני יציאת חלקי ההרכבה ע״י הבישול בפנימית וחיצונית שבמאכל אם כך או כך כו׳ וד״ל, וה״ז כמו בישול הגשמי באש שכל חלקי המאכל המה מתפרדים מתערובות שלהם כנ״ל אבל הרי יוצאים בכמה חלקי הרכב[ו]ת וטעמים שונים והוא מפני שהאש מבלבל המים ברתיחה גדולה עד שהמאכל עולה ויורד בסיר בתהפוכות שונות מלמעלה למטה ומלמטה למעלה בלי מנוחה ולפי אופני בלבול העליות וירידות כן יהי׳ אופני יציאת הטעמים וחיות שבמאכל בדקות וגסות שבו כו׳, וכמו מצרף לכסף שמהפך ומברר הכסף שמתהפך העליון לתחתון ותחתון לעליון כמה פעמים עד שיבדל כל חלק ועומד על מקומו הסי״ג בפ״ע כו׳, וכך הוא בישול הקיבה להעמיד לכל חלקי ההרכבה לכל א׳ על מקומו ולכך ימצאו ריבוי חלקי מדרֵגות בקבלת חיות האברים לכל א׳ לפי מזגו וטבעו כנ״ל וד״ל.

והנה מעתה יש להבין בענין הפרסא עליונה שהיא חצר הכבד המבדיל ומפסיק בין אברי הנשימה להקרביים כו׳. דהנה אברי הנשימה שהן הריאה והלב [יש] בהן רוח החיים בחי׳ פנימי׳ חיות כל הגוף והן למעלה מבחי׳ בירור לברר למאכל כמו הקרביים וכה״ג לפי שכל עיקר ענין בירור המאכל אינו רק להמשיך האור והחיות הרוחני שבלב וריאה כו׳ אל כל האיברים ע״י שהדם נהפך ועולה ללב כו׳ והוא להיות תוספת אור וחיות בלב בחלל השמאלי ומשם יוצא לריאה כו׳, אמנם אין ערך כלל בין חיות גשמי הנברר מן המאכל לגבי חיות רוחני שבלב ע״כ הוצרך להיות כמו מחיצה מבדלת ביניהם שהוא חצר הכבד שלא יעלה בירור כח המאכל כמו שהוא אלא לאחר הזדככות דרך המחיצה הזאת והוא שעי״ז לא יגיע ללב רק הטעם הרוחניות שבמאכל שנברר מן הקיבה והוא המובחר שבדם שעולה ללב כנ״ל, וכמ״כ בהמשכות אור והחיות אח״כ מן הלב אל האברים הוא ג״כ ע״י המסך הזה שמתברר בו אותו האור והחיות ומשנה המהות כו׳ (כמו קרומא דחפייא על המוח שבו יעבור אור השכל מלמעלה מן השכל לכלי המוח שיש בזה ג״כ ב׳ דברים כאלה כמ״ש במ״א באריכות וד״ל) כי כל שפע הנמשך ממהות למהות אחר צריך להיות ע״י הפסק מחיצה שנק׳ פרס״א כגון חצר הכבד (והגרון גם הוא מפסיק בין המוחין והמדות כמ״ש במ״א). והנה יש עוד תועלת במחיצה זו שנק׳ חצר הכבד להיות ממנה כח ועוז לקיבה שתוכל לברר את חלקי המאכל בין פנימי׳ לחיצוניו׳ ולהבדיל את הפנימי׳ מן החיצוניו׳ ואם לא היתה מחיצה זו על הקיבה לא הי׳ כח בקרביים לברר כ״כ

מצרף לכסף . . כמה פעמים: **ראה ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב ע׳ תרצ: עד ט״ז פעמים.**

קרומא דחפייא על המוח: **ראה זהר [אדרא רבא] נשא קכח, ב.**

והגרון גם הוא מפסיק: **ראה תורה אור וארא נח, ב.**

לפי שעיקר בחי׳ מחיצה זו ג״כ אינו רק בחי׳ כח ההבדלה להבדיל בין אברי הנשימה דריאה ולב לקרביים, ו[ה]גם שהבדלה זו היא רוחניות ביותר (ובהכרח שיש בה מכח החיות הרוחני שבלב וגם מהגשמת הקרביים כמו כל ממוצע המבדיל והיינו בעליוני׳ ששם מונחים הריאה והלב כו׳ הוא דק ורוחני מערך דקות ורוחני׳ דריאה ולב כו׳ ובתחתיתו הוא גס בערך גסות הקרביים כו׳) מ״מ יוכל להיות ממנה כח ומקור להבדלה הגשמיות שבחצר הכבד להבדיל בגשמיות המאכל בין רוחני׳ לגשמיותו כנ״ל וע״כ מחיצה זו חופפת על הקרביים להמשיך בהם כח הבדלה זו (ועוד מטעם אחר המבואר במ״א שא״א לכח חיצוני לפעול פעולתו בלי הסתלקות ממנו הכח הפנימי מפני שבטל ונכלל בו כתלמיד דטריד למבלע כו׳, וע״כ עיקר העיכול דקיבה הוא בשינה שנסתלקו אז כחות הפנימי׳ כי בהארת כח הפנימי דמחשבה בטל כח המעכל ולא יכול לפעול פעולתו כ״כ כו׳, וכך כאן בבירור שבקיבה אם לא המסך הזה המעלים לכחות הפנימי׳ דריאה ולב לא היתה פועלת הבירור כ״כ כו׳, וזהו היפך הענין הנ״ל דמסך זה נותן כח לקיבה להבדיל כו׳, ואפשר דשניהם אמת שהוא מעלים וגם נותן כח להבדיל הבדלה גשמי׳). ודוגמא מזה יובן במה שאנו אומרים המבדי״ל בין קוד״ש לחו״ל שהוא הבדלה עליונה ומזה נמשך הבדלה בין אור לחושך ואח״כ בין ישראל לעמים ובין יום הז׳ כו׳ שהבדלה העליונה יש בה בחי׳ העלם אור הקוד״ש העליון (כמו והבדיל״ה הפרוכ״ת לכם בין הקודש לקודש הקדשים שהוא קרומא דחפיא כו׳ שמבדיל בין גולגלתא למוחין בין כתר לחכמ׳ כו׳) (וגם נותן כח להבדלת החיצוני׳ כו׳ וד״ל).

והנמשל מכל הנ״ל בענין הקרביי׳ באדם למטה בגשמיות יובן ג״כ למעלה בבחי׳ קרביי׳ העליוני׳ דאדם העליון דאצי׳ שהרי בצל״ם אלקי״ם נעשה האדם וכמ״ש ויברא ה׳ את האדם בצלמ״ו כו׳, וז״ש וכל קרב״י את שם קדשו שם קדש״ו דז״א הוא בחי׳ מוחין דאו״א שנמשכין ללב דז״א כו׳. והנה כדוגמא דאדם התחתון נאמר כל תוארי אדם למעלה בציור איברים פנימי׳ וחיצוני׳ כמו וירא ה׳ כו׳ ויתעצב אל לב״ו ה׳ ניצב ועומד ויושב וכה״ג וכן

שיש בה . . הרוחני . . מהגשמת . . כמו כל ממוצע: **ראה גם לקמן ע׳ רכד.**

שו״ה הקרביים . . שבחצר הכבד . . כנ״ל . . חופפת על הקרביים: **אג: (ש)בעליונו. ז: ליתא ובכת״י זה אינו ברור, ואולי נמחקה תיבה זו . . א: שבקיבה גח: שבחלל הקיבה . . א: כ״כ . . א: מחופפת.**

שא״א לכח חיצוני לפעול פעולתו: **ראה סידור שער המילה קמז, ג.**

שו״ה כ״כ . . דמסך: **ג: ליתא. ואולי נשמט מפני תיבות הדומות: המסך הזה . . דמסך זה.**

המבדי״ל בין קוד״ש לחו״ל . . ובין יום הז׳: **ע״ד נוסח ברכת הבדלה.**

והבדיל״ה הפרוכ״ת לכם . . בין כתר לחכמ׳ . . (וגם . . וד״ל): **תרומה כו, לג (ושם: ובין קודש). ראה גם ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ס״ע תשסח וריש ע׳ תשסט ובהנסמן שם . . אג: וגם . . וד״ל.**

נעשה . . ויברא ה׳ את האדם בצלמ״ו: **[א: עשה את — נח ט, ו] בראשית א, כז.**

וירא ה׳ . . ויתעצב אל לב״ו ה׳ ניצב ועומד ויושב: **בראשית א, ד (אלקים). ו, ה. ו. ויצא כח, יג. יתרו יז, ו. שמואל־א ד, ד.**

ידי יסדה ארץ כו׳, ונז׳ ג״כ ענין אכילה כמו בקרבנות שנאמר לח״ם אלקי״ך לחמ״י כו׳ וכתי׳ אכלתי יערי כו׳ אכלו ריעים וכה״ג. והענין הוא דהשפעה [עליונה] הנמשך לז״א בבחי׳ מאכל ומזון הוא כאשר בא בבחי׳ העלם האור והחיות כמו העלם חיות גשמי במזון גשמי שלאחר הבירור יצא הארתו ויחי׳ ללב ומוח כנ״ל, כך למעלה כאשר נמשך לז״א בהתלבשות מזון ונברר בבחי׳ קרביי״ם העליונים והן בחי׳ מלאכי׳ דאצי׳ שהן בבחי׳ אברים הפנימי׳ דז״א שלמעלה מבחי׳ כלים ואברים החיצוני׳ דז״א כמו יד״י יסדה ארץ כו׳ וכה״ג שהן מקור כל העולמות בע״ג כידוע אבל בחי׳ כלים ואברים הפנימי׳ הן למעלה מהיות מקור לעולמות כי אינם רק בחי׳ מקבלי השפע לעצמו וכמ״ש בזוהר תלת שליטין אינון לעיל״א מוח״א ולב״א וכבד״א כו׳, אך לאחר קבלת השפע לעצמו נמשך לאברים החיצוני׳ תוס׳ חיות ג״כ וממילא נמשך לעולמו׳ כו׳, והיינו ענין האצטומכא העליונה שמבררת המזון העליון להבדיל הפנימי׳ מן החיצוני׳ וכנ״ל באריכות בטבע האצטומכא הגשמי שמבשל המזון ועי״ז נפרדו החלקים כו׳ עד שהיותר רוחני יעלה ללב ומוח דז״א כו׳ והחיצוני׳ נמשך לחיצוני׳ האברי׳ כמו עד״מ כח התנועה כו׳ ובחי׳ הפסולת לגמרי נדחה לחוץ והוא מקור יניקת החיצוני׳ (שמזה שרש ע״ז דפעור שמקבל מבחי׳ נקב אחוריים כו׳ כמשי״ת), ויש הרבה חילוקי מדרגות שונות באופני בירור זה דאצטומכא העליונה מפני שצ״ל ריבוי אופני המזיגות שונות בקבלת חיות של כל האברים דז״א עד ציפורן הרגל כו׳, וכנ״ל באריכות במשל העושה מעיסה א׳ כמה מיני מטעמים כו׳ (והוא ענין המטעמים שעשה יעקב ליצחק שהוא בחי׳ [ז״א] למען יקבל הברכות כמ״ש ואכלת ושבעת וברכת כו׳). ואמנם כח הבדלה זו שבאצטומכא העליונה להבדיל הפנימי׳ מן החיצוני׳ הוא מפני בחי׳ הפרסא עליונה שנק׳ חצר הכבד למעלה להבדיל בין מוחא ולבא ואברי׳ הפנימי׳ לקרביי׳ העליוני׳ כו׳ שתועיל להיות מקור וסבה להבדלה חיצוני׳ כו׳ כנ״ל במשל באורך. ומובן מכל הנ״ל דלפי אופני הבירור דקרביים העליוני׳ בהבדלת פנימי׳ מן החיצוני׳ כך יהי׳ אופני קבלת השפע בעולמו׳ שמקבלים מחיצוני׳ הכלים ואברים דז״א כידוע וד״ל.

וזהו יהי רקיע בתוך המים ויהי׳ מבדיל בין מים למים כו׳, פי׳ רקיע זהו בחי׳ הפרסא עליונה שנק׳ חצר הכבד להבדיל בין בחי׳ מים עליוני׳ שבבחי׳ אברי׳ הפנימי׳ כלב ומוחי׳ כו׳ עד בחי׳ החסדי׳ העליוני׳ שבחז[ה] דז״א כו׳ שהוא בחי׳ מוחין ומדות דאצי׳ כמו שהן בעצמותן למעלה מהיות

ידי יסדה ארץ . . לח״ם אלקי״ך לחמ״י . . אכלתי יערי . . אכלו ריעים: **ישעי׳ מח, יג . . אמור כא, ח. פינחס כח, ב . . שיר השירים ה, א.**

תלת שליטין אינון לעיל״א: **זהר תרומה קנג, א.**

ע״ז דפעור שמקבל מבחי׳ נקב אחורים . . כמשי״ת: **ראה כתבי האריז״ל המצויין לקמן ע׳ קסה הערה ד״ה אותיות . . אגזח: כמ״ש במ״א.**

המטעמים שעשה יעקב ליצחק . . ואכלת ושבעת וברכת: **ראה תולדות כז, ט. יד. יז . . עקב ח, י.**

מקור לשפע העולמות ובין בחי׳ מים דחסדי׳ התחתוני׳ שמתחת לפרסא שהוא ענין הבירורי׳ דמזון העליון שבאצטומכא העליונה שנק׳ קרביי׳ כו׳ כדי לשלוח הארה ושפע לכל האברי׳ וכלים החיצוני׳ בשביל השפעה לעולמו׳ בע״ג (ולמעלה יותר הוא בחי׳ הקרומא דחפיא על מוחא שנאמר בו והבדילה הפרוכת [לכם] בין קודש כו׳ ותרגום פרוכת פרסא והוא המבדיל בין מים עליוני׳ דמו״ס למים תחתוני׳ שהוא בחי׳ חכמה דאצי׳ הבא בבחי׳ כלי ונק׳ מוחא כו׳ שנאמ׳ בו כולם בחכמה עשית משא״כ במי״ם עליו״ני׳ שמעל לרקיע זה שנק׳ שכל הנעלם מכל רעיון ונק׳ פלאות חכמה והוא שרש התורה דאורייתא מח״ע דוקא נפקת ונק׳ נובלות חכמ׳ שלמעלה כו׳ כמ״ש ואהי׳ אצלו אמון כו׳ וז״ש יהי רקיע בתוך [ה]מים [בתוך המים] העליוני״ם כו׳ [ויהי מ]בדיל בין מים דאורייתא כו׳). ורקיע הזה נעשה ממים העליוני״ם וכמ[ש]״כ ועל ראש״י החיו״ת רקי״ע כעין הקר״ח כו׳ דאגליד״ו מי״א כו׳ פי׳ בחי׳ מים עליוני׳ דבינה נעשה נגל״ד כגד״ל בבחי׳ העל״ם ולבו״ש להיות מאיר על ראשי השגות המלאכי׳ בבחי׳ מקיף (וכך יש בג״ע העליון רקיע מצוייר בו כ״ב אתוון דאורייתא כו׳ שהוא כמו כעין הקר״ח כו׳ בחי׳ מקיף על הנשמות כו׳), והרקיע הזה נעשה מבחי׳ בינה עצמה כו׳ (וכמ״ש במ״א בפי׳ הנני בא אליך בעב הענן כו׳). והענין הוא כי כדי שיומשך השפע ממהות אלקות בלתי בע״ג לראשי החיות בע״ג כו׳ צריך להיות ע״י בחי׳ העלם ומסך המבדיל כו׳ ומבדיל זה הוא בחי׳ מקיף להם כו׳ וכך למעלה מעלה עד רום המעלות יש בחי׳ פרסא הנק׳ רקיע מבדיל כו׳. והנה מבחי׳ שפע המזון העליון דאצי׳ שנברר בקרביי׳ העליוני׳ נמשך אחר הבירור עד למטה מטה גם בעולם הנפרד יש מאין למלאכים דבריאה ויצי׳ כו׳ וכמ״ש לחם אבירים אכל איש לחם שמלאכי השרת ניזונין בו שהוא מבחי׳ מזון העליון האלקי רק שירד למטה בהתלבשות כפי ערך קבלת כלי המלאכי׳ הנבראי׳ בע״ג כו׳ לפי שהוא

ותרגום פרוכת פרסא: **בתורה אור לך יב, סע״א: ופרכת ת״א פרסא. אבל באור התורה לך כרך ד ע׳ 1434 בשולי הגליון: דת״א** מסך [תרומה כו, לו] פרסא. **ובסידור שער המילה קמה, א הוא כבפנים: ותרגום. ראה תרגום אונקלוס** (ורש״י) **ויקהל לה, יב. תרגום יונתן בן עוזיאל ורש״י תרומה כו, לא.**

שו״ה מוחא . . כולם בחכמה עשית . . שכל הנעלם מכל רעיון . . דאורייתא מח״ע: **ג: דח״ס . . תהלים קד, כד . . ראה לעיל ע׳ קמט . . נסמן לקמן ע׳ רעט.**

נובלות חכמ׳ שלמעלה . . ואהי׳ אצלו אמון: **בראשית רבא פי״ז, ה . . משלי ח, ל.**

ועל ראש״י החיו״ת רקי״ע . . דאגליד״ו מי״א: **יחזקאל א, כב [ושם: ודמות על ראשי — אבל כ״ה בכ״מ, ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תסט. וש״נ] . . ע״ד זהר בשלח נ, ב.**

בג״ע העליון רקיע . . כ״ב אתוון: **ראה שער היחוד והאמונה פ״ה. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תעג.**

ועל ראשי החיות רקיע . . בינה: **ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תנ. ע׳ תע. ע׳ תעג.**

שו״ה עליוני׳ — נגלד כגד״ל: **אבגהוט: ונגלד. ד: כגולד. ז: נתגלד. ח: כגלד. וכנראה צ״ל נגלד כגל״ד.**

הנני בא אליך בעב הענן: **יתרו יט, ט (ושם: הנה אנכי — אבל כ״ה גם בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ קפד (וש״נ יח, יט וצ״ל: יט, ט). ח״ב ע׳ תצז).**

שו״ה הנפרד . . דבריאה ויצי׳ . . לחם אבירים: **א: הנפרדי׳ . . א: דבי״ע . . תהלים עח, כה. ראה יומא עה, ב.**

נמשך מבחי׳ פנימי׳ דפנימי׳ שבמזון העליון כו׳ כנ״ל שיש הרבה חילוקי׳ במדרגות אופני הבירורים דמזון כו׳ רק בירידתו למטה נתגשם כמו מזונא דחכמתא שירד בלבוש חיצוני דמ״ן שהוא ג״כ אותו הלחם אבירים כו׳ ואם לא בחי׳ הקרביי״ם העליוני׳ המבררים לא הי׳ נבדל כ״כ בבחי׳ פנימיות להיות רוחני עד למטה מטה לנשמות בגופי׳ כו׳ וד״ל.

ואחר כל הנ״ל יתורץ הקושיא דלעיל איך ימצא בחי׳ צמצום כ״כ להיות רק חלק הדומם בפ״ע כו׳ מאחר דהשתלשלות הוא דרך עו״ע כו׳, דהנה ודאי זה אמת דההשתלשלות הוא בבחי׳ עו״ע ומקבלין דין מן דין כו׳ אך הנה בחי׳ מקור השפע דעולמות כמו שהוא למעלה בבחי׳ ז״א כו׳ הוא בא בבחי׳ הבירור כמזון בבחי׳ הקרביי׳ העליוני׳ דז״א כו׳ בכמה אופני׳ שוני׳ עד שיוכל להיות מזה המשכה אלקית מצומצמת ביותר כמו עד״מ להיות מזה חיות מצוצמם גם לצפורן הרגל כו׳ או להיות מזון למלאכי׳ ונשמות דעשי׳ כו׳ עד אשר יוכל להתצמצם ג״כ בחלקי דצח״ם דעשי׳ להיות רק חלק הדומם לבד בלי חיות צומח וחי כו׳ מפני שכ״כ נבדל הפנימי׳ מן החיצוני׳ עד שיוכל להיות ג״כ הסתלקות בדומם גם מבחי׳ חיות דצומח כו׳ ועד״ז יובן עד רום המעלות בהשתלשלות דעו״ע בכל פרטי המדרגות שלהם דגם שהעלול מקבל מעילה שלו כנ״ל אבל מקבל לאחר הבירור דפנימי׳ מן החיצוני׳ ע״ד הנ״ל בבחי׳ הפרס״א כו׳ וד״ל.

והנה כתיב ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב ואת המות והרע כו׳, ויש להבין למה כפל הדברים חיים וטוב ומות ורע כו׳. אך הנה מבואר למעלה בענין בירור המזון העליון בבחי׳ קרביים העליוני׳ עד שלא נשאר רק בחי׳ חיצוניו׳ הפסולת הגס שאין בו חיות כלל וכלל ומשם מקבלים החיצוני׳ כו׳. אך הנה ודאי מוכרח לומר שגם בפסולת גמור זה יש קצת חיות מעט מזעיר עכ״פ, שהרי אנו רואי׳ שמן הפסולת הגס יוכלו כמה ברואי׳ גמורים לקבל חיות גמור מהם עד שיתוסף בהן חיות הרבה מאוד ויחיו ויתקיימו ע״י הפסולת הזה כמו החזיר שאוכל הצואה ויחי׳ ממנו ומתקיים בתוס׳ חיות רב וחזק כו׳, אשר ע״כ מן ההכרח לומר שיש גם בפסולת הזה בחי׳ חיות קצת עכ״פ גם שהוא בתכלית הפסולת והגסות, והטעם הוא דהפסולת הזה גם שאין בו רק היותר חיצוני מ״מ כאשר אוכלו ברי׳ הרי יחי׳ ממנו בתוס׳ חיות מכמו שיש בפסולת הזה וכשאין ברי׳ אוכלו הוא כלה ונפסד לגמרי, והי״ז לפי ערך רוחניו׳ החיות שבמאכל שגם הוא אם אין אדם אוכלו הוא נפסד וכלה כו׳ וכשאדם אוכלו מתחזק חיות נפשו וכחותי׳ שהוא תוס׳ חיות הרבה יותר מגוף החיות הרוחני שנעשה אחר

ראה נתתי לפניך: נצבים ל, טו (ושם: לפניך היום (אבל כ״ה גם בהמאמרים שנסמנו בריש המאמר) . . ואת הרע).

שו״ה נשאר — הפסולת: **א:** פסולת דפסולת.

בירור המאכל כו׳ וכך בפסולת המאכל כאשר ברי׳ אוכלתו יתוסף בו חיות הרבה. והנמשל מזה יובן למעלה ביניקת החיצונים דגם שמקבלים רק מבחי׳ החיצוני׳ והפסולת כנ״ל מ״מ כאשר מקבלים הרי החיות שבהם ניתוסף בתוס׳ חיזוק גדול שיחיו ויתקיימו בכח גדול יותר כו׳ וד״ל. אך גוף הפסולת קודם שנעשה ממנו חיות לבריאה להיות ממנו בריאה חזקה בפ״ע כו׳ הרי אין בו חיות כ״כ ואינו נק׳ רק בשם פסולת בלבד דהיינו שנסתלקו ונתצמצם הימנו כל בחי׳ פנימיו׳ החיו׳ הרוחני עד שלא נשאר ממנו רק היותר חיצוני אבל מ״מ גם בחי׳ חיצוניו׳ זאת הוא בגדר איזה מהות ומציאות עכ״פ דהיינו שמתייחס לגדר המזון רק שהוא היותר חיצוניותו (ויותר מקליפת הפרי כקליפת אגוז שאינו מתייחס כלל לפרי רק שומר שלו בלבד וגם כמו שבולת החטה שנק׳ פסולת התבואה וראוי למאכל בהמה מ״מ פסולת החטה או הפרי עצמה גם לאחר הבירור מן החטה כל פנימיות שבה הוא יותר מתייחס אל המזון מפני היותה מתאחדת בגוף הפרי טרם בירורה כו׳ וד״ל. וזהו שהחיצוני׳ נק׳ קליפה לפרי ומקבלים החיות מפסולת המאכל כו׳).

והנה אין לדמות ענין הפסולת הנ״ל רק כמו ענין חיות המצומצם באבן הדומם שיסתלק ממנו חיות הצומח והחי כו׳ ולא נשאר בו רק היותר חיצוני שהוא בחי׳ חיות הדומם בלבד או כמו עץ הנשרף ויצאו ונסתלקו כל חלקי המורכבים בו מדצ״ח כו׳ ולא נשאר רק היותר חיצוני שבו שהוא חלק הדומם והוא האפר כו׳ שגם שזהו בחי׳ הסתלקות החיות לגמרי מ״מ נשאר קצת חיות היותר מצומצם שהוא נחשב בגדר מציאות ונק׳ אבן או אפר ונק׳ בשם בריאה ומהות כשאר כל הנמצאי׳ והברואים דהיינו שיק׳ בשם דומם עכ״פ רק שאין בו חיות כ״כ כמו בצומח כו׳, ואעפ״י שודאי א״א לומר ערך כלל לאבן הדומם לגבי השכל מ״מ ע״י אמצעי׳ רבי׳ מתייחס גם הדומם לשכל כמו ע״י חלקי החי והצומח שבאדם כו׳ ואם לא הי׳ חיות כלל וכלל בדומם לא הי׳ מציאותו בעולם כלל אלא ודאי נחשב הדומם בגדר מציאות רק שהוא בתכלית הצמצום של החיות יותר מכל הנמצאי׳ כו׳, אבל כאשר הפסולת הזה נעשה ממנו חיות גס לבריאה גסה אעפ״י שנעשה עי״ז ברי׳ חזקה כנ״ל אך הוא ברי׳ הגרוע מכל הברואי׳ כמו המזיקים וחיותם מן הפסולת הרע כמו העלוקה שמושכת פסולת הדם כו׳ וד״ל.

והענין הוא דזה הוא דמיון להבין למעלה ההפרש בין מו״ת לר״ע. דהנה ענין המו״ת אינו רק בחי׳ הסתלקות החיות לגמרי מכל וכל עד שלא נשאר כלום מן החיות בגוף המת אך עכ״ז יש בו איזה קצת חיות המצומצם ביותר והוא הנק׳ הבל דגרמי׳ כו׳ שעי״ז יחי׳ בתחיית המתים

שו״ה כקליפת — וגם: **א: בלבד וגם אינו. ה: בלבד), ותיבת וגם ליתא.**

הבל דגרמי׳ . . כמ״ש בזוהר: **ראה זהר שלח קסט, א. קע, א. עץ חיים שער (ה) טנת״א פ״ה. שער (יח) רפ״ח ניצוצין פ״א. לקמן ע׳ שכג.**

כמ״ש בזוהר וע״כ המת הוא כמו אבן דומם או עפר כמ״ש הקיצו ורננו שוכני עפ״ר כו׳ מפני שכבר נסתלק ממנו כל החיות אבל יש בו מציאות דומם בעצמותיו וגם הבל דגרמי׳ כו׳, אבל הרע נמשך מחלק הר״ע שבפסולת ע״כ האוכלו דוקא הוא כמו ברי׳ המזקת שאינו נק׳ בריאה כלל וכל אדם הורגו גם שהוא ברי׳ בחיות רב יותר מן הדומם כמת וכה״ג מ״מ גרוע הרבה מן המת עד שאינו נק׳ בשם מציאות כשאר כל הנמצאי׳ שבעולם דלכך הותרה הריגתו אצל כל אדם כו׳. וזהו ההפרש בין מו״ת לר״ע בגשמיות. וככה יובן למעלה ברוחניות בשרש המו״ת והר״ע. דהנה ידוע ששרש כל הקליפות הוא הנק׳ מו״ת כמ״ש רגלי׳ יורדות מו״ת כו׳ והוא היפוך הקדושה שנק׳ חיי״ם, ובחי׳ המו״ת למעלה הוא בחי׳ הסתלקות אור וחיות האלקי דקדושה מכל וכל ולא נשאר רק החיות המצומצם ביותר כמו ענין פסולת המזון הנ״ל שנחשב כמו הדומם וכה״ג ומזה כל עיקר יניקת החיצונים, אבל כל זמן שיש עדיין הארת האור והחיים העליוני׳ גם בבחי׳ הארה דהארה לא יוכלו החיצונים לקבל, ולכך כל עיקר יניקת החיצונים בטומאת המת שנק׳ אב״י אבו״ת הטומאה כו׳ וכל חיותם הוא בבחי׳ המו״ת כו׳, אך אין זה נק׳ עדיין בשם רע רק בשם מו״ת שהוא נחשב בגדר מציאות עכ״פ רק שהוא היותר מצומצם וחיצוני כנ״ל והוא מפני שנסתלק לגמרי בחי׳ אור וחיות העליון כו׳, אבל כאשר החיצוני׳ מקבלים זה לחיות עצמן אזי המה מתחזקי׳ בתוספ׳ חיות בעצמם ומהותם כמו ברי׳ אוכלת הפסולת כעלוקה שמושכת פסולת הדם וכה״ג וזה אינו נק׳ בשם בריאה ומציאות אלא נק׳ ר״ע שקשה הרבה מן המו״ת אעפ״י שיש בהם חיות רב יותר מן בחי׳ חיות המצומצם במו״ת כו׳ אבל הוא בחי׳ חיות קשה מגבורות הקשות המזיקים לבני אדם והותרה הריגתם אצל כל בן חי כי לא נחשבו בכלל הנמצאי׳, ע״כ אינם נמצאים המזיקים בישוב העולם רק במדבר וכה״ג ששם שרש משכן כל הקליפות שנק׳ ארבעה אבות נזיקין כו׳, והוא כמו הברי׳ שנתחזקה לבחי׳ יש ודבר הפועל רע גמור מפני שאכל את הפסולת כו׳ כנ״ל. וזהו עיקר ענין ההפרש בין בחי׳ מו״ת לר״ע למעלה שהרע מקבל מן המו״ת והוא קשה יותר מן המות כנ״ל וד״ל.

וזהו ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב כו׳ דאת זלע״ז עשה האלקים כו׳ ובקליפה נק׳ מו״ת ור״ע כאשר אוכל הפסולת שנק׳ מות אזי נק׳ ר״ע כנ״ל הטעם והוא שתופס את בחי׳ הפסולת להיות חיו״ת ועיקר נעשה

הקיצו ורננו שוכני עפ״ר . . נמשך . . דוקא: **ישעי׳ כו, יט . . אגזח: ליתא.**

רגלי׳ יורדות מו״ת: **משלי ה, ה.**

המת שנק׳ אב״י אבו״ת הטומאה: **ראה רש״י פסחים יד, ריש ע״ב ד״ה בחלל. יז, א ד״ה רבינא. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״ז-פרשיות התורה ח״ב לע׳ תרעה. לקוטי שיחות חוקת כרך יח ע׳ 239 ואילך.**

הקליפות שנק׳ ארבעה אבות נזיקין: **בבא קמא ב, א (במשנה). ראה זהר (רעיא מהימנא) משפטים קיח, א. ספר הערכים חב״ד כרך א מערכת אבות נזיקין. לקוטי לוי יצחק לזהר בלק ע׳ תג.**

דאת זלע״ז עשה האלקים: **ע״ד קהלת ז, יד.**

טפל וטפל ופסולת נעשה לו עיקר החיות כו׳, אבל בסטרא דקדושה הוא להיפוך שהחיי״ם הוא בחי׳ החיים העליונים האלקי׳ שמחיי׳ את כל [העולמות] העליונים ותחתונים מאין ליש כידוע שהוא בחי׳ מל׳ דאצי׳ שמלכותו מלכות כל עולמים כו׳ והוא היותר פנימי שבפנימיות כו׳ והאור שבמקבלים שמקבלים אותו האור והחיות האלקי נק׳ אור זה בשם טו״ב היפוך בחי׳ הר״ע דקליפה דהיינו שמזה יבא כל שפע רב חסד וטוב להחיות לכל הנמצאי׳ כו׳ היפוך ממש מבחי׳ רע המזיק ומקטרג כו׳, וזהו ענין עץ הדעת טו״ר שמסתעפים ממות וחיים כו׳ (ויותר נכון לפרש דחיי״ם וטו״ב הוא בחי׳ זו״נ דקדושה דטוב הוא בחי׳ יסו״ד וחיים הוא בחי׳ המלכו״ת ומו״ת ור״ע הוא בחי׳ דכ״ר ונוק׳ דקליפה מות בחי׳ נוק׳ ור״ע בחי׳ דכר וכמ״ש מא״ס בר״ע ובחור בטו״ב כו׳). וזהו שהוזהרו ישראל עם קרובו ובחרת בחיים כו׳ ולא במות ורע דהיינו שלא יעשו להם עיקר החיות מן בחי׳ הטפל והפסולת הנק׳ מו״ת שמסתעף הימנו הרע הקשה הנ״ל ולא יטמאו בטומאתם אלא יהי׳ להם בחי׳ חיי״ם העליוני׳ לבחי׳ עיק״ר החיות וכמ״ש כי הוא חיי״ך כו׳, שזהו ובחר״ת בחיים ולא במו״ת כמו הע׳ שרים כו׳, וז״ש לא תצא כצאת העבדים כו׳ אינון כתרי דמסאבותא כו׳, וזהו לא יחפו״ץ במו״ת המ״ת כו׳. וזהו שאמרו אין מזל לישראל שאין ישראל מקבלים מבחי׳ שפע המזלות העליונים שנמשך מהן שפע לע׳ שרים שתופסים הפסולת לעיקר ומקור לחצוב להם בורו״ת נשברי״ם אבל ישראל מקבלים מפנימי׳ האור והחיות האלקי דע״ס דבי״ע שהוא העיקר והמקור וזהו שכתוב בית ישראל ברכו את הוי״ה כו׳ ואין עושין מן הטפל עיקר ח״ו כי חלק הוי״ה עמו וה׳ בדד ינחנו שהובדלו מטומאת יניקת החיצונים (גם שהולך השפע בע׳ שרים וע״י השר מקבלים ישראל שדרים תחתיו מ״מ בחי׳ השגחה פנימי׳ עליהם מבחי׳ פנימי׳ האור האלקי רק שמלובש בסוד גלות באותו השר וכמ״ש גלו לאדו״ם שכינה עמהם כו׳), והיינו אין מז״ל לישראל, וגם ב[בחי׳] בני חיי ומזוני במזל״א תליא אבל פנימיות האור האלקי הוא עיקר המשפיע בני וחיי כו׳ לישראל רק

שמלכותו מלכות כל עולמים: **[א: שמלכותך] ע״ד תהלים קמה, יג.**

הוא בחי׳ זו״נ דקדושה דטוב: **ג: ליתא. ואולי נשמט מפני תיבות הדומות: הוא . . הוא.**

מא״ס בר״ע ובחור בטו״ב . . ישראל עם קרובו: **ישעי׳ ז, טו. טז . . תהלים קמח, יד.**

שו״ה כו׳ — דהיינו: **ע״כ נמצא בכוך יא.**

כי הוא חייך . . לא תצא כצאת העבדים: **נצבים ל, כ . . משפטים כא, ז.**

לא יחפו״ץ במו״ת המ״ת . . אין מזל לישראל: **[ג: אחפוץ] יחזקאל יח, לב . . שבת קנו, א.**

לחצוב להם בורו״ת נשברי״ם: **[א: בארות בארות] ירמי׳ ב, יג.**

בית ישראל ברכו את הוי״ה . . כי חלק הוי״ה עמו וה׳ בדד ינחנו: **תהלים קלה, יט . . האזינו לב, ט. יב (ושם: ה׳).**

השפע בע׳ שרים . . השגחה: **[גח נוסף: פרטית]. ראה גם ספר המאמרים תקס״ד ע׳ רמה. אור התורה לך כרך ד ע׳ תרעה ואילך: דרושים לשמ״ע ע׳ א׳תתכח.**

גלו לאדו״ם שכינה עמהם . . בני חיי ומזוני במזל״א תליא: **ספרי מסעי לה, לד. וראה לקוטי שיחות צו כרך ז ע׳ 210 הערה 29 . . ראה מועד קטן כח, א.**

שמתלבש במזל בבחי׳ טפל כו׳ וד״ל. וזהו צדיק באמונת״ו יחי״ה פי׳ יחי״ה בבחי׳ חיים העליונים דאצי׳ שמחי׳ כל העולמות מאין ליש כו׳ כמ״ש ובחרת בחיים כו׳ שהטפל בטל לגבי העיקר ולא לתפוס להטפל עיקר ח״ו, וגם בחיים הגשמיים דמזון ומלבוש וכה״ג לא יתפוס [רק] ל[ה]עיקר [היינו] רק לבחי׳ אור האלק״י השופע מאין ליש והיש טפל ובטל לאי״ן האלקי בתכלית, ואעפ״י שבחי׳ אי״ן של היש אינו מושג בהשגה גם בעולמות עליונים ונק׳ סד[כ]״ס כו׳ אבל צדיק באמונת״ו [באמונה] שלמעלה מן ההשגה יחי׳ בחיים העליונים הנ״ל כאלו רואה בעיניו ואעפ״י שהיש ניכר אצלו ובחי׳ [ה]אין מוסתר אצלו מ״מ מצד האמונ״ה יחי׳ בו כמ״ש כי הוא חייך ממש גם בגשמיות כו׳ וכמ״ש דוד כי ממך הכל ומידך נתנו לך כו׳ וכמ״ש במ״א ודוקא צדיק שמהפך מיש לאין כו׳ כידוע וד״ל.

וזהו ונשב בגיא מול בית פעו״ר. כי הִנה ע״ז דפעור ידוע שהיו מתריזין עצמן לפני׳ כו׳, והענין [ד]ע״ז הוא להמשיך עליהם בזה מבחי׳ פסולת שפע העליונה דוקא ולעשות מהטפל עיקר כנ״ל בענין הפסולת והוא בחי׳ גסות דקליפה בתכלית והוא אותיות פעו״ר ופרע״ה רק שפעור בוא״ו בחי׳ דכר (שהוא מבחי׳ אחוריים דז״א כו׳) ופרעה בה״א בחי׳ נוק׳ המקבל כל פסולת כמו יותר״ת הכב״ד דנטיל כל פסולת כו׳ וד״ל. והנה ישראל היו במדבר במעלה ומדריגה עליונה מאד דהיינו למעלה מבחי׳ עה״ד טו״ר כי בעמדם בהר סיני פסקה זוהמתן שבחטא אדם הראשון בעה״ד [טו״ר] מנחש הקדמוני כו׳ (גם שבחטא העגל נפסק מהם הארה זו מ״מ בלוחות השני׳ חזר להם קצת כו׳), והוא שהי׳ מאכלם ומלבושם מלמעלה מן הטבע כמו אכילת המן שהי׳ לחם רוחני שנבלע באברי׳ ולא יצא ממנו פסולת כלל מפני שהוא בחי׳ מזון העליון שלמעלה מעה״ד טו״ר ולא כשאר המזונות שנמשכו מעה״ד טו״ר ע״כ יש בהם בירור הפסולת שנדחה לחוץ כנ״ל אבל המן לא הי׳ בו פסולת כלל, ומ״ש ויתד תהי׳ לך כו׳ היינו במזונות שתגרי אוה״ע מוכרין כו׳ כידוע, וגם במלבושים הרי נאמר שמלת״ך לא בלת״ה מעליך כו׳ (שלא הי׳

צדיק באמונת״ו יחי״ה . . ובחרת בחיים: **ע״ד חבקוק ב, ד . . נצבים ל, יט.**

וכמ״ש דוד כי ממך הכל ומידך נתנו לך: **דברי הימים־א כט, יד.**

צדיק שמהפך מיש לאין: **ראה בהמאמרים שנסמנו בריש המאמר. פסקא שלאח״ז ד״ה וענין הגיא.**

ע״ז דפעור ידוע שהי׳ מתריזין עצמן לפני׳: **סנהדרין סד, א.**

שו״ה גסות — והוא אותיות . . (שהוא מבחי׳ . . כו׳) . . וד״ל: **א: (והוא מעשה . . שהוא נקב . . ליתא . . וד״ל).**

אותיות פעו״ר ופרע״ה: **באור התורה ואתחנן כאן ע׳ קמט: ואפשר לומר פעור אותיות עורף דשייך לבחי׳ פרעה. וראה עץ חיים שער (לב) הארת המוחין פ״ה. שער מאמרי רשב״י פרשת תצוה על זהר קפד, ב.**

בהר סיני פסקה זוהמתן . . בלוחות השני׳ חזר להם קצת: **ראה שבת קמו, רע״א. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה לע׳ שלד.**

המן . . שנבלע באברי׳ . . ויתד תהי׳ לך . . במזונות שתגרי אוה״ע מוכרין: **תצא כג, יד. יומא עה, ב.**

שמלת״ך לא בלת״ה מעליך . . הני מאני דרבנן דבל״ו: **עקב ח, ד. ברכות ו, א. וראה גם לעיל ע׳ קיד.**

לחיצונים יניקה בלבושים שלהם וע״כ לא בלת״ה כו׳ [כמו] הני מאני דרבנן דבל״ו כו׳), ע״כ ע״ז דפעו״ר הי׳ קליפה המנגד למעלה ומדרגה זו, [כי ענין של] הפעו״ר הוא דוקא להמשיך בחי׳ הפסולת כו׳ היפוך המן שהוא כבר ברור ואין צריך בירור כלל, וכדי שלא יפלו ממדרגה זו ע״י ע״ז זו דפעור הוצרכו לעקור ולשרש קליפה זו ע״י שישבו בגי״א מו״ל בי״ת פעו״ר פי׳ מול לנגד ע״ז דפעור כדי לבטלה ולהכניעה בזה כו׳ וד״ל.

ועניין הגי״א הזה הוא היפוך ומנגד ממש לבחי׳ קליפה דפעור הנ״ל. ויש להקדים בזה ענין הידוע בפי׳ כי אל דיעות הוי׳ ב׳ דעות א׳ דעת המשפיע שהוא בחי׳ סוכ״ע שמלמעלה למטה דכולא קמי׳ כלא וכאין ונק׳ המשפיע יש האמיתי וכל המקבלים אי״ן וכל״א כו׳ ודיעה [ב׳ דעה] דמקבלים להיפוך שהרי אור המשפיע מוסתר מהם והשפע נמשך ממנו מאי״ן ליש הרי אי״ן דמשפיע בהעלם במקבלים והיש ניכר בהשגה כו׳. והנה גם בעבודת הצדיקים שמהפכים מי״ש לאי״ן כמו בהתענגם על הוי״ה בג״ע וכה״ג מ״מ בחי׳ סוכ״ע נק׳ אצלם בשם סדכ״ס להיות כי כלי השגתם הוא בבחי׳ יש ודבר עכ״פ והוא כפי דעה דמקבל שהמשפיע אצלו בחי׳ אי״ן היפך דיעה דמשפיע כנ״ל, אך [הנה] ע״י תו״מ בפו״מ נמשך בחי׳ סובב הכללי שנק׳ סדכ״ס למטה מטה דוקא להיות למטה כמו שהוא למעלה בעצמותו ממש כידוע בענין אנכ״י ד׳ הדברות כו׳ והן הנה בחי׳ תרי״ג ארחין ותר״ך עמודי אור כו׳ בחי׳ כת״ר כו׳, רק שבחי׳ גילוי המשכה זו באה בבחי׳ ירידה גדולה מאד כמו מאגרא רמה לגיא עמוקה ביותר (וכידוע בענין דומה דודי לצבי שמחזיר ראשו לאחוריי״ו כו׳), והיינו ענין עומק רום ועומק תחת דבחי׳ אא״ס למעלה עד אין קץ בעילוי אחר עילוי בעצמותו כו׳ והרי זה נק׳ רו״ם [כמו שמים לרום כו׳ וכמ״ש כי גאה גאה כו׳ ונק׳ סדכ״ס, עד״מ הר הגבוה ביותר שלא יוכל האדם להשיגו בסופו בסיבת עוצם גבהו] כי נעלם מן העין, ופי׳ עומק תחת הוא מה שאא״ס נמשך למטה מטה עד אין תכלית דהיינו מה שיוכל לבא בירידות המדרגות למטה במצות דדצ״ח גשמיים כידוע בענין

כי אל דיעות הוי׳ ב׳ דעות: **שמואל־א ב, ג. ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ רסב. וש״נ. ח״ב ע׳ תשצח. וש״נ.**

שו״ה המשפיע — שהוא בחי׳ . . דכולא קמי׳ . . נמשך ממנו: **ג: ליתא (מתחילה כתב תיבת מוסתר הובא בשו״ה להיפך אחרי תיבת המשפיע ומחקו) . . כל הקטע ליתא.**

תרי״ג ארחין ותר״ך עמודי אור . . כתר: **זהר אדרא רבא נשא קכט, א. קלו, א. אגרת הקדש סכ״ט. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תסא.**

מאגרא רמה לגיא עמוקה: **[א: לבירא עמיקתא] ראה חגיגה ה, ב.**

דומה דודי לצבי שמחזיר ראשו: **שיר השירים ב, ט. ראה זהר שמות יד, א (עה״פ ח, יד). דרך חיים שער התפלה קט, ד.**

אא״ס למעלה עד אין קץ: **ראה זהר חדש יתרו לד, ג. תקוני זהר תי״ט (מ, ב). לעיל ע׳ צט. אמרי בינה שער הק״ש פי״א. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תתג. ע׳ תתפח. המשך יו״ט של ר״ה תרס״ו ע׳ קסה.**

שמים לרום . . כי גאה גאה . . אקב״ו: **משלי כה, ג . . בשלח טו, א . . ראה ספר המאמרים תקס״ב ע׳ לא.**

אקב״ו כו׳, והרי ידוע דכל ערך מדת הגובה דהר גבוה הוא המדה הנמצא ממש בגיא עמוקה ביותר ויוכל להיות שיעור ומדה א׳ לגובה ההר עם עומק הגי״א לכל הר ועמק לפי ערך מדתם. וזהו משל להבין בענין התו״מ בפ״מ שאא״ס נמצא למטה מטה ביותר וכמ״ש אתה אל מסתת״ר כאדם המסתתר בגיא עמוקה ביותר כמו שמסתתר בראש ההר הגבוה ביותר כו׳. אבל הנה בחי׳ הארת האי״ן של הי״ש המוסת״ר בתו״מ הרי הוא היפך הסת״ר אי״ן של היש שבעבודת הצדיקים בג״ע וכה״ג שהרי נק׳ אצלם סתימ״ו [דכ״ס] כו׳ כמו משל המסתתר בהר הגבוה כו׳ וכנ״ל בענין דיע״ה דמקב״ל כו׳, אבל בחי׳ הסתר דאא״ס בתו״מ למטה הוא בחי׳ דיעה דמשפיע שהוא היש כו׳ שהרי בחי׳ עצמותו מוסתר ומלובש בתו״מ רק שמוסת״ר מן ההשגה בלבד כו׳ וד״ל.

וזהו ונשב בגי״א כו׳ הוא בחי׳ ירידת אא״ס למטה מטה בתו״מ לברר בירורי׳ דנוגה ושם נמצא מהותו כו׳, וזהו היפך בחי׳ ההשתלשלות מאין ליש שבחי׳ האי״ן מוסתר לגמרי אבל בתו״מ ב׳ מעלות יש הא׳ שבהן בחי׳ מהותו דמשפיע ולא הארתו למקבלים בלבד והב׳ שאינו מוסתר לגמרי כמו הפלאת האי״ן דמקבל אלא מלובש בהסתר בלבד וד״ל. ופי׳ ונש״ב בגי״א שהי׳ להם בחי׳ ישיב״ה בגי״א זה להשיג ע״י קבלת התורה במהות ועצמות כנ״ל וכמ״ש היש ה׳ כו׳ אם אי״ן פי׳ אם אי״ן האמיתי שנק׳ י״ש האמיתי בדיעה דמשפיע הוא בקרבינו ממש כו׳ אשר לא יושג גם לנשמות בג״ע כלל כנ״ל. וע״כ הי׳ ישיבה זו בגיא למול ולנגד ע״ז דפעור כי אין מקום ושרש לע״ז דפעור רק מצד בחי׳ השתלשלות מאין ליש שהאור נמשך בבחי׳ פנימיות וחיצוניות ואחוריים כענין אכלו רעים כו׳ כנ״ל בענין וכָל קרב״י כו׳, אבל בבחי׳ העצמות שלמעלה מן ההשתלשלות שהוא כמו דיעה הא׳ דמשפיע כו׳ כנ״ל אין מקום כלל לבחי׳ חיצוניות אלא הכל בחי׳ פנימיות שהוא למעלה מבחי׳ הבירורים וכל שפע שנמשך משם אין בו חלק לחיצונים כלל מפני שא״א להיות [בו] בחי׳ פסולת כלל. וזהו ענין התורה שהוא כח החכמה לברר לנוג״ה להבדיל בין טמ״א [לטהור] כו׳ לבער כל הפסולת וסיג לאהפכא חֲשוכא לנהורא כו׳ לפי ששרש התורה נמשכה מבחי׳ העצמות וכמ״ש ואהי׳ אצלו אמון כו׳ למעלה מבחי׳ ההשתלשלות מאין ליש הנ״ל ע״כ

שו״ה ממש — עמוקה. . מדתם: **אגזח:** ליתא.

אתה אל מסתת״ר: **ישעי׳ מה, טו.**

שו״ה בחי׳ — המוסת״ר. . היש: **א: ליתא. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: היש. . היש.**

שו״ה מאין — אבל. . לגמרי: **א: ליתא. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: מוסתר לגמרי. . מוסתר לגמרי.**

היש ה׳ כו׳ אם אין. . אם: **בשלח יז, ז. . אגזח:** ליתא.

אכלו רעים: **שיר השירים ה, א.**

ואהי׳ אצלו אמון. . כל אמרת אלקי צרופ״ה: **משלי ח, ל. ל, ה. ראה גם תורת חיים בראשית יד, ד ואילך. פירוש המילות פס״ז. פקל״ב.**

יש בכח התורה לברר כו׳ וכמ״ש במ״א בענין כל אמרת אלקי צרופ״ה כו׳, וזהו ענין המן שאכלו קודם מ״ת י״א יום כדי שיקבלו את התורה ויהי׳ בכחם לברר בירורים כו׳ וכמ״ש למען אנסנו הילך בתורתי כו׳ כמ״ש במ״א, והיינו שישבו בגיא כדי לעקור ולשרש לע״ז דפעור שהיא בבחי׳ הפסולת משום שעיקר התורה ומצות לבער הר״ע והמו״ת כנ״ל בענין ובחרת בחיים בוחר בטוב ומואס ברע שזהו כללות המצות בסור מרע ועשה טוב כו׳ מפני ששרש התורה מבחי׳ העצמות שירד למטה בהתלבשות ענינים גשמיים דנוג״ה עד״מ המסתתר בגיא עמוקה כנ״ל בענין עומק תחת כו׳ וד״ל.

ובכל הנ״ל יובן ג״כ ענין א׳ בהפרש שבין ק״ש לתפלה. דהנה לכאורה יש לתמוה הרבה בעניני החלוקים [ש]בין ק״ש לתפלה שהרי התפלה היא מדרבנן ונק׳ חיי שעה וק״ש שהיא מדאורייתא והיא חיי עולם וא״כ למה התפלה דש״ע צריך כוונה ומעומד דוקא ובק״ש יושבין וקורין וגם יש אומרים שא״צ כוונה רק מצות קריאה כמבואר בגמר׳ דברכות, ו[ל]ענין מי שתורתו אומנתו ק״ש חמורה מתפלה שהרי מי שתורתו [אומנתו] מפסיק לקרות ק״ש ואינו מפסיק להתפלל תפלת ש״ע כידוע. ועוד יש להבין במה שאנו מוצאים שבתפלה דש״ע צריך כריעות והשתחוואות בברוך כו׳ ובק״ש א״צ כריעה כלל והלא מאחר דמי שתורתו אומנתו מפסיק לק״ש מפני שהיא מדאורייתא והיא חיי עולם למה הקילו בה שא״צ כריעה כו׳. אך הנה מבואר למעלה בענין אל דיעו״ת הוי״ה כו׳ דקמי׳ עצמות המאציל הנבראים כלא וכאין כנ״ל ולגבי הנבראים בחי׳ אלקות מוסתר ונק׳ אי״ן כו׳. והנה ידוע שבק״ש עיקר הכוונה הוא בבחי׳ יחו״ע דאצי׳ בעצמות המאציל ויחו״ת דבריאה באצי׳ כו׳ שכ״ז אינו רק בחי׳ ביטול הי״ש לאי״ן בכללות ההשתלשלות. ויובן זה ע״ד הנ״ל במשל בירור הקרביים במאכל להבדיל הפנימי׳ מן החיצוניו״ת כו׳. דהנה קודם הבירור הרי כל חלקי המאכל מעורבים יחד פנימיות וחיצוניות והיו לאחדים כאלו מהות דבר א׳ בלי התחלקות בין טוב לרע כלל וכלל רק ע״י בישול הקיבה יצאו כל החלקי׳ מפורדים כו׳ ויצא כל הטוב והמובחר בפ״ע והחיצוניות בפ״ע, והרי זה כמו הבישול באש שכל שמבשלים הבשר יותר יותר יצא ממנו התגלות הטעם שבו

שו״ה יש — וכמ״ש . . כו׳: **אג: ליתא. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: כו׳ . . כו׳.**

המן שאכלו קודם מ״ת י״א יום: **כ״ה גם בסידור שער בהמ״ז קט, א. וראה ס׳ מאמרי אדה״ז-פרשיות התורה ח״ב ע׳ תריד ובהנסמן לשם.**

למען אנסנו הילך בתורתי: **בשלח טז, ד. ראה סידור שם. אמרי בינה שער הק״ש יח, ב. תורת חיים בשלח דש, א ואילך.**

בההפרש שבין ק״ש לתפלה: **ראה אמרי בינה פתח השער ט, ב ואילך.**

התפלה היא מדרבנן . . וק״ש שהיא מדאורייתא: **נסמן לקמן ע׳ רנד.**

חיי שעה . . חיי עולם . . בגמר׳ דברכות . . שתורתו אומנתו . . מפסיק: **ראה שבת י, א . . ראה שם יג, ב . . שבת יא, א.**

שבק״ש . . יחו״ע . . ויחו״ת: **ראה זהר בראשית יח, ב. דרושי ק״ש לקמן בספר זה.**

וקודם שיבשלוהו היטב עדיין לא נתגלה בו טעמו כי הטעם הוא מן בחי' חלק הטוב והמובחר שבו וקודם הבישול היטב מעורב הטוב בפסולת ומתאחדים יחד אך בהפרד הטוב אז יבא לכלל גילוי טעם שבו והפסולת יותר ניכר לעצמו בגסות יותר וכל שהפסולת נשאר בגסות יותר זה הוא סימן והוראה גמורה שיצא כל הטוב ביותר שאז הטעם נגלה בבחי' הדקות ביותר, וכמשל היתוך הכסף שעוצם גסות הפסולת בסיגים מורה על עוצם טוב הבירור של המובחר [ביותר] שהוא כסף הנקי ביותר וכל שאין הפסולת גס כ"כ עדיין יש בו מחלק הטוב ולא יצא הטוב בתכלית הבירור אזי ממילא בהכרח שיש בטוב מעורב מחלקי הפסולת והסיגי' ע"כ אינו כסף נקי כ"כ, וכך הוא בדקות טעם המאכל שתלוי בטוב הבישול שמבדיל ביותר חלקי הפסולת ואם לאו עדיין מעורב בטעם הנברר גם בחי' גסות הפסולת מאח[ר] שתחלה היו לאחדים מעורב טו"ר בכל פרטי חלקיהם עד שלא נמצא החלק היותר קטן שאינו מורכב משניהם יחד כו' עד שאין טוב בלא פסולת ואין פסולת בלא טוב כו'. ונמצא מובן מזה עכ"פ דגם שלגבי חלק הטוב זהו מעלה יתירה ממה שהובדל לגמרי מחלקי הפסולת כו' אבל לגבי הפסולת זהו גירעון גדול מאד במה שנשאר לבדו בתכלית הגסות כי קודם הבירור הרי הי' מתאחד בטוב והיו לאחדים עד שהי' גם הוא כמוהו בלי ניכר הפרש ביניהם כלל וכלל דהיינו שבכל חלקי פסולת הי' בו כל חלקי הטוב כלולים ובכל חלקי הטוב כלולים כל חלקי הפסולת רק שהוא בדרך העלם ולא בבחי' גילוי כי אחר הבירורים יוצאים כל החלקים בגילוי אז אין לא' חיבור כלל אם זולתו ונעשה להיפך ממש שאין בטוב מן הפסולת כלל ואין בפסולת מן הטוב כלל כו' ועכ"פ גם שהוא בהעלם הרי מתאחד הפסולת בטוב קודם הבירור ואינו ניכר בבחי' פסולת כלל וכלל כו' וד"ל.

והנמשל מכל זה יובן למשכיל למעלה בענין יחודא עילאה דק"ש שהוא בחי' ביטול הי"ש לאי"ן כנ"ל, להיות ידוע בע"ח בכמה דוכתי שכל בחי' אור ושפע עליונה נמשכת מלמעלה למטה דרך עילה ועלול שנק' ג"כ פנימי' וחיצוניו' שבחי' חיצוניו' דעילה הוא [פנימי' ד]עלול שנק' טפל לגבי העיקר וגם שמתאחד בו ממש אבל אינו רק בחי' אחוריים וחיצוניות [שלו] בלבד ומבחי' חיצוניות שבעליון נעשה פנימיות לתחתון כו' וזהו מתחלת ההשתלשלות דכל עלול דבוק בעילתו ונכלל בו והיו לאחדים ממש (כמו ענין אותיות השכל שנכללו בשכל ולא ניכר שם שהוא בחי' חיצוניות כלל אלא הוא עצם א' עם השכל רק בהגלות חלקי השכל למטה יצאו מפורדים אור פנימיות השכל לבדו ואותיות השכל או חיצוניות שלו לבדו כו') וכל שבחי' החיצוניות כלול בפנימיות שלו אינו ניכר כלל בבחי' חיצוניות אלא הוא כמו עצם וגוף אחד כו', וזהו כדמיון הנ"ל במאכל קודם

ידוע בע"ח: **ראה שם שער (יד) או"א פ"ט. לעיל ע' קכז ואילך.**

הבירור שהחיצוניות שבו מתאחד עם חלק הפנימי בלי ניכר הפרש כלל וכלל ביניהם כי מעורבים בכל פרטי חלקיהם כו׳ וזהו מעלה יתירה לבחי׳ החיצוניות להיות בערך א׳ עם הפנימיות רק שהוא בהעלם כנ״ל, אבל לאחר ההשתלשלות מאין ליש הרי כל חיצוניות נק׳ י״ש בפירוד בפ״ע ובחי׳ הפנימיות הוא בפ״ע ואין הטפל בטל ומתאחד עם העיקר כו׳ והוא מעלה יתירה לבחי׳ הפנימיות כנ״ל וגירעון גדול לבחי׳ החיצוניות שהובדל מן פנימיות המקור שלו ונעשה בבחי׳ יש ונפרד לעצמו כו׳ כמשל הנ״ל בבירור החיצוניות מן הפנימי׳ כו׳ וד״ל.

וזהו כל ענין יחודא עילאה דאצילות בק״ש כמו ליחד בחי׳ אורות דאצילות במאציל עצמו שנאצלו מאין ליש בבחי׳ פנימיות וחיצוניות כנ״ל שנק׳ ג״כ אורו״ת וכלי״ם כידוע שיהי׳ בחי׳ ביטו״ל הי״ש לאי״ן דהיינו להיות בחי׳ החיצוניות נכלל ומתאחד בבחי׳ הפנימי׳ כמו בחי׳ הכלים באורות והאורות בעצמות המאציל שזהו ענין יחוד הטפל בעיקר ולא להיות יש ודבר בפ״ע מובדל מבחי׳ העיקר כו׳ ע״כ נק׳ יחוד שמתאחד הטפל בעיקר והיו לאחדים ממש כו׳ וד״ל. והוא ע״ד הנ״ל בבחי׳ אור מזון שבקרביים העליונים קודם שמתברר ונבדל הפנימיות מן החיצוניות כו׳, שזה כמו עד״מ שיש בכלל מאתים מנה כו׳ שא״א להמצא כלל מספר קטן בפ״ע מפני שנכלל במספר הגדול כו׳ או כמו שכל הקטן בגדול מכולם כו׳ כך כל עלול נכלל בעילתו ולא ניכר [במציאות] בפ״ע כלל עד שא״א שימצא בחי׳ דומם בפ״ע כו׳ כנ״ל רק עילה הראשונה הכוללת כולם. וזהו בק״ש עיקר הכוונה אלי״ו ולא למדותי״ו כו׳ עד עילת העיל[ו]ת בחי׳ עצמות המאציל ממש כו׳ וד״ל. וזהו שגם מי שתורתו אומנתו מפסיק לק״ש שהוא מ״ע דאורייתא ליחד ולבטל הטפל לגבי העיקר דהיינו שהי׳ ביטול הי״ש לאי״ן בפרט ובכלל כנ״ל עד עיקרא ושרשא דכולהו עלמין בחי׳ סובב הכללי המקיף לכל ההשתלשלות דק״ו כו׳ וד״ל.

אך הנה גם בבחי׳ ביטול ויחוד הטפל לעיקר אין הכוונה שיבוטל ממציאותו לגמרי אלא הרי הוא במהותו כמו שהוא רק שהוא טפל ובטל לגבי העיקר ומתאחד עמו ולא יהי׳ בבחי׳ יש בפ״ע כו׳, והיינו להיותו בבחי׳ דיעה הב׳ דמקבל אל המשפיע שהוא ענין ההשתלשלות מאין ליש ע״כ נראה למקבל שהוא היש והמשפיע אצלו בבחי׳ אי״ן נעלם מהשגתו עד שבכללות נק׳ סתימו דכל סתימין כו׳ כנ״ל באריכות רק שכאשר נתהווה [היש] הוא בחי׳ נפרד בפ״ע, והיחוד דק״ש הוא שיהי׳ בטל היש ונכלל באי״ן ע״ד הנ״ל ביחוד דחיצוניות ופנימיות כו׳. אבל גם זה הרי הוא כפי אופן ההשתלשלות

אלי״ו ולא למדותי״ו: נסמן לקמן ע׳ רנו.

שו״ה דק״ו: [דקו וחוט או דקו]. **אגהז:** ליתא. **חט:** הקו.

שהוא מאי״ן לי״ש בחי׳ פנימי׳ וחיצוניות רק שהחיצוניות מתאחד ונכלל בפנימי׳ כו׳. אבל הנה בחי׳ דיעה הא׳ דמשפיע אל המקבל שהוא להיפוך מן ההשתלשלות מאי״ן ליש כו׳ דהיינו המשפיע הוא בחי׳ יש האמיתי והמקבל האור הוא בחי׳ אי״ן וכל״א כו׳ שזהו למעלה הרבה מבחי׳ השפע מאי״ן ליש כו׳ אלא הרי זה המשכה מי״ש האמית״י לאי״ן דמקבלים שלא יהא מוסתר בהם בבחי׳ אי״ן כדרך ההשתלשלות מאין ליש כו׳ אלא בחי׳ מהותו ממש מתגלה בהם כנ״ל בענין ונש״ב בגי״א כנ״ל באורך.

וזהו ההפרש בין ק״ש לתפלה, שבק״ש שהוא רק יחוד הטפל לגבי העיקר בלבד הרי היש במציאותו רק שהוא טפל כו׳ א״צ כריעה והשתחוואה, כי הנה ענין ההשתחוואה הוא באצילות עצמו ולא בבחי׳ בריאה גם שהבריאה נכלל באצילות אין זה בחי׳ השתחוואה [כו׳ דהנה יש הפרש בין ביטול היש לאין הנ״ל בטפל לגבי העיקר וכה״ג, לבחי׳ ביטול במציאות לגמרי מכל וכל כמו השתחואה] גשמית שהעבד משתחווה לפני רגלי המלך הגדול שנופל בכל גופו ע״פ שטח הארץ שזה מורה ביטול עצמותו מכל וכל מפני גודל האימה ופחד עד שנשאר כאבן דומם ממש בלי הרגשת עצמותו כלל וכלל כמ״ש במ״א שזהו כמו החרדה שמסתלקים כל חושי הגוף כו׳ [שנק׳ ביטול במציאות לגמרי כו׳ אך עכ״ז נק׳ גם זה ביטול היש רק שלא נשאר כלל אלא נהפך לבחי׳ אין ממש ולא כמו ביטול הטפל כו׳] שנשאר במהותו רק שבטל ומתאחד שנק׳ מבטל א״ע בלבד, אך גם בביטול המציאות לגמרי הרי הי׳ י״ש תחלה ונתהפך לאין כו׳ וא״כ אין זה דומה למהות האי״ן עצמו שאינו בא מבחי׳ ביטו״ל הי״ש כלל אלא הוא בבחי׳ עצמיו״ת דאי״ן כמו שהוא ממש כו׳ וד״ל. וכיוצא בזה יובן למשכיל למעלה בבחי׳ ההפרש שבין ק״ש לתפלה בענין הכריעה כנ״ל דבחי׳ הכריעה וההשתחוואה דאצילות הוא בחי׳ ביטול במציאות לגמרי כנ״ל שגם שהי׳ יש תחלה הרי נהפך בבחי׳ אי״ן דאצי׳ ש[זה] א״א בעלי׳ וביטול דבריאה באצי׳ שאינו רק בביטול הטפל כו׳ כנ״ל בענין חיצוניו׳ ופנימי׳ כו׳, ואעפ״י שגם ביטול מציאות אינו מהות האי״ן כמו שהוא כנ״ל אבל מהות האי״ן עצמו כמו שהוא שורה ומתלבש בו להיות בבחי׳ האי״ן ממש אחרי שנהפך מיש לאין כו׳, משא״כ בביטול דטפל וחיצוניו׳ הרי זה בחי׳ יש רק שמבטל א״ע כו׳ כנ״ל אשר ע״ז לא יוכל לשכון בחי׳ אי״ן אמיתי שהוא בחי׳ עצמיות המאציל כו׳. וזהו שבתפלה דוקא שהוא אחר ביטו״ל היש דק״ש הוא בחי׳ השתחוואה שהוא בחי׳ ביטול במציאות כנ״ל דהיינו בבחי׳ אין דאצי׳ שבזה יכול להיות בחי׳ המשכה מיש האמיתי

שו״ה ההשתלשלות — דהיינו . . ליש כו׳: **א: ליתא. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: מאין ליש כו׳ . . מאין ליש כו׳.**

כמ״ש במ״א . . חרדה: **ראה ס׳ מאמרי אדהז״-אתהלך ע׳ קיח. ע׳ קכב. מאמרים שנסמנו בריש המאמר.**

שו״ה רק — בלבד: **א: מכל וכל.**

לאין דמקבלים כנ״ל, וזהו פי׳ ברו״ך מלמעלה למטה מהוי״ה העצמי׳ לאלקי׳ אי״ן דיש כו׳ כמו שהוא קמי׳ העצמיות דוקא, ולזה צריך השתחוואה ביטול המציאות אין של היש כו׳ ולא ביטול היש כביטול הטפל בלבד ע״כ אין כריעה והשתחוואה בק״ש רק בש״ע וד״ל. וזהו ג״כ הטעם שבק״ש יושבין וקורין רק בהודאה וביטול היש כו׳ ולא בבחי׳ ביטול במציאות לגמרי אבל בתפלה צ״ל מעומ״ד כו׳ כמו עמידה דמלאכים בתכלית הביטול במציאות כמו בעמדם תרפנה כו׳ כמ״ש במ״א, וכן בק״ש יש אומרים שא״צ מצות כונה רק מצות קריאה כנ״ל ובתפלה צריך כוונה לכוון לבו לכל הדיעות כידוע וד״ל.

אך עדיין יש להבין לפי הנ״ל למה לענין מי שתורתו אומנתו ק״ש חמור מתפלה שמפסיק לק״ש ואינו מפסיק לתפלה אחר שהתפלה הוא בבחי׳ ביטול המציאות כמו שהוא בעצמות המאציל שלמעלה מיחוד דק״ש כנ״ל איך אפשר דתורה עדיף ממנה שאין מפסיק לתפלה כו׳. אך הנה הענין הזה יובן בהקדים הקדמה א׳ הידוע בענין ההפרש בין מדות שבחכמה שנק׳ ו״ק דאבא כמו חסד שבחכמה כו׳ למדות חו״ג שבלב שנולדים מן השכל כידוע עד שאין ערוך ביניהם כלל וכלל, והוא כמו שאנו רואים שהמדות שבחכמה אינם מהות טבע הגשמה כהגשמת התפעלות הלב רק בחי׳ מהות שכל בלבד כמו החסד שבחכמה שהוא שכל וסברא המחייבת לזכות וחסד שאין בזה התפעלות גשם הלב כלל רק ענין שכלי כשאר השכליים, משא״כ המדה שבלב לחסד ולזכות הוא גשם מדה טבעיות כטבע מדות הבהמה כו׳, ואעפ״י שבאדם נולד החסד בלב מן הטעם והשכל אעפ״כ בבוא התולדה בלב הוא כשאר מדה טבעיות כו׳. ושרש הדבר הוא לפי שבחי׳ מהות ועצם החכמה הוא עצם וכח ומהות נבדל בערך הרבה ממהות ועצם המדות עד שגם בחי׳ המדות שבחכמה נבדלים בערך מן המדות שבלב כנ״ל, וראי׳ לדבר זה הוא ממה שאנו רואים הפרש אחר ביניהם והוא במה שהשכל והחכמה א״צ למקבלים דהיינו שמציאות׳ ומהות׳ גם בלתי מקבלים הימנה כלל והמדות א״א להמציא מציאותם כלל כ״א כאשר יש מקבלים שיקבלו אור שפעם ובאם לאו אינם במציאות מדות כלל אבל החכמה לעולם תקרא בשם חכמה אעפ״י שאינו בא למקבלים אור ושפע הימנה, וכמו שאנו רואים בטבע המדות כמו איש החסד שטבעו להתחסד עם הבריות שנק׳ מחמת זה בשם חסדן כידוע הרי אינו נק׳ חסדן רק כאשר הוא מתחסד בפ״מ עם הבריות אבל כאשר לא נמשך חסדו לבריות כלל גם שטבעו חסד וטוב מאחר שאינו משפיע חסד אינו נק׳ חסדן כלל אלא כילי כו׳ מפני שעיקר מציאות החסד אינו רק בבואה

ברו״ך . . השתחוואה: ראה גם ספר המאמרים תקס״ה ח״ב ע׳ תשיז.

בעמדם תרפנה: יחזקאל א, כד. ראה גם תורת חיים חיי שרה קלה, ד.

שו״ה אפשר — ממנה: **אגח**: ממעשה. **ט**: משמונה עשרה.

שו״ה שבלב — לחסד . . התולדה בלב: **א**: ליתא. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: שבלב . . בלב.

לידי מקבל אור שפעה ובלתי אור שפעה למקבלים אינו במהות מדת חסד כלל ולא נק׳ בשם חסד כלל וכלל כו׳, וכן שאר המדות נצוח והתפארות כו׳, משא״כ החכמה כמו איש החכם שעוסק בעומק המושכלות לעצמו ומבין בכל החכמות עמוקות בעיון שכלו הגדול הרי נק׳ חכם גדול גם שאינו משפיע כלל שום שכל וחכמה לתלמידים מפני שעיקר מציאת החכמה הוא בעצם טרם שישפיע אותה למקבלים ומה שישפיע ממנה אינו רק אורה המאיר לזולתו בלבד (ואמנם גם מה שיש בטבע הטוב להטיב אעפ״י שאינו מטיב הרי יש בכחו להטיב אין זה רק כמו שיש בכח החכם להתחכם בחכמות ולא נתחכם עדיין כלל שאינו נק׳ חכם כלל רק כשעוסק בחכמות כנ״ל וזה א״א להיות באיש הטוב בלתי השפעת טוב לזולתו דוקא ואם לאו מה שיש בכחו וטבעו להטיב כמו העני שאין לו מה להיטיב גם שהוא טוב וחסדן בטבעו אינו נק׳ בשם חסד וטוב כלל כמו גם החכם בטבעו כשאינו עוסק בשום דבר חכמה כלל שאינו נק׳ בשם מציאות חכמה כלל). ועפ״י משל זה יובן למשכיל למעלה בבחי׳ פרצוף החכמה שנבדל בערך מפרצוף המדות במה שלא תצטרך למקבלים כנ״ל אשר ע״כ בבחי׳ המדות נבדלים המה כנ״ל במדות שבחכמה לזכות שנבדל מערך הגשמות המדות שבלב כנ״ל.

ולפ״ז יובן ג״כ למעלה בענין מי שתורת״ו אומנת״ו דהיינו בחי׳ כלי אומנו״ת דחכמה דאצילות שהם בחי׳ המדות ו״ק דאבא כמו חסד שבחכמה כו׳ שזהו כמו עד״מ הנ״ל מאיש החכם לעצמו כאשר משפיע לזולתו החכמה שעסק בה כו׳ כך עפ״י עצם השכלתו בחכמה מחייב שכלו לזכות או לחוב דגם שהם ג״כ שכליים כו׳ אבל הן נמשכין ונשפעין מעצם כח החכמה ונק׳ ו״ק דאבא כו׳ וד״ל. אך הנה מ״מ הרי מובדלים בערך מן המדות שבלב כנ״ל באריכות וא״כ גם בחי׳ השכל שבמדות שבלב אין לו ערוך כלל אליהם. וזהו ההפרש בין תורה שנק׳ חיי עולם לתפלה שנק׳ חיי שעה פי׳ חי״י עול״ם הוא בחי׳ ו״ק דאבא שהן מדות שבח״ע דתורה להבדיל בין טמא כו׳ כשר פסול חייב זכאי שבחכמה עצמה כנ״ל וחי״י שע״ה הוא בחי׳ המשכות המדות דז״א שבהן השכל וח״ע מצומצם ביותר ואין לו ערוך למדות דח״ע כנ״ל. וזהו ענין ברכות ש״ע באמרו ברוך אתה הוי״ה שנמשך מהוי״ה דז״א במל׳ דהיינו מבחי׳ הבל הלב העליון כו׳. אבל מבחי׳ המדות שבחכמת המאציל עצמו שנק׳ חכי״ם כו׳ א״א להמשיך משם באותיות וצירופים שבמל׳ כ״א מי שתורת״ו הוא כל״י אומנת״ו להמשיך תמיד מן המדות דח״ע שבתורה כו׳ וד״ל. וזהו שלענין מי שתורת״ו אומנת״ו ק״ש חמור מתפלה שמפסיק לק״ש ואינו מפסיק לתפלה, כי הנה התפלה הוא רק בחי׳ המשכות מוחין המצומצמים במדות דלב העליון במל׳ ע״כ נק׳ חי״י שע״ה שהמלכות נק׳ שעה מלך [מלך] ימלוך כו׳ והתורה הוא הגבוה למעלה

שהמלכות נק׳ שעה: **ראה גם לעיל ע׳ קלה.**

מן המדות דז״א להיותה בבחי׳ המדות דחכמה עצמה שא״א להשפיל א״ע למטה כ״כ בבחי׳ המל׳ להמשיך המשכות גשמיות בעולמות באומרו רפאינו וכה״ג, ע״כ מי שתורת״ו כל״י אומנת״ו כנ״ל אינו מפסיק מלימודו להתפלל ש״ע (ואעפ״י שמבואר למעלה שהתפלה הוא בחי׳ ביטול המציאות כו׳ שהוא כלי להשראת העצמות להיות כמו בחי׳ דיעה הא׳ דאצל המשפיע כו׳ היינו רק כדי להמשיך במל׳ שהוא מקור לבי״ע ע״י השתחוואה באמרו ברו״ך כו׳ כנ״ל אבל התורה [הוא] ג״כ בבחי׳ העצמיות דאא״ס שבחכמה כמ״ש וה׳ בחכמה כו׳ שהוא ג״כ כמו דיעה א׳ דמשפיע כו׳ כמו שהוא מלמעלה למטה רק בבחי׳ המשכה כו׳ ובזאת יתרון מעלתה על התפלה שאינה נמשכת במל׳ שנק׳ חיי שעה בשביל העולמות אלא נק׳ חי״י עול״ם בבחי׳ מדות דח״ע [עצמה] ולא בשביל זכות וחסד הבא בבחי׳ גבול כמו מדות שבלב שדן את כל העולם כו׳ משא״כ כשיושב ועוסק בתורה להבדיל כו׳ שזהו מדות שבח״ע לעצמו כו׳, ולפ״ז מה שהתורה פוטרת מן התפלה היינו משום דיש בכלל מאתים מנה כביטול מדות שבלב למדות שבחכמה כו׳ אבל בק״ש חייב גם מי שתורתו אומנתו מפני שהוא היחוד דטפל לעיקר עד רום המעלות והוא בבחי׳ יחוד או״א בפנימיו״ת כמ״ש במ״א ואעפ״כ א״צ כוונה ומעומד כתפלה מטעם הנ״ל וד״ל).

וזהו ענין הירושלמי בר״ח רבא שאמר [מימי] לא כוונתי כו׳ משום דר״ח רבא הי׳ תורת״ו כלי אומנת״ו ע״ד הנ״ל ע״כ לא הי׳ יכול להשפיל א״ע להמשיך מבחי׳ מדות דח״ע כשר ופסול כו׳ שהי׳ בחי׳ מרכב״ה לשם בתמידות להיות מכוין בהם בחי׳ המשכות עליונות למל׳ בברכות ש״ע באמרו ברוך אתה ה׳ כו׳ מטעם שהמדות דח״ע הן הגבוה למעלה מזה כנ״ל, וכן רב יהודא דהוי מצלי מל׳ יום לל׳ יום וכה״ג הוא ג״כ מטעם זה וד״ל.

* * *

וה׳ בחכמה: **ג: ה׳ — משלי ג, יט.**

בר״ח רבא . . כו׳: **ז מוסיף עה״ג: (וכן שמואל ור׳ בון ב״ח ור׳ מתנא (?) שם בירושלמי הנ״ל). וכנראה זוהי הוספת המעתיק. וראה לעיל בתחלת המאמר הערה ד״ה דברכות; הביאו . . דברכות.**

רב יהודא דהוי מצלוי מל׳ יום: **ראש השנה לה, א.**

בעז״ה שבת נחמו תקפ״ו פה ק״ק לובאוויטש

וידעת היום והשבות אל לבבך [כי הוי׳ הוא האלקים] כו׳. הנה יש להבין מ״ש וידעת היום דאין יום בלא בוקר וערב כמ״ש ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד, ולמה אמר בענין התכללות דערב ובוקר שנק׳ יום אחד דמשמע שתלה ידיעה זאת דהוי׳ הוא האלקים ביום שכלול מערב ובוקר דוקא (ובאמת עיקר יחוד דהוי׳ אלקים הוא בק״ש ביחודא עילאה דשמע ישראל ויחו״ת דבשכמל״ו שצ״ל בוקר וערב בק״ש של שחרית ושל ערבית כל אחד בפ״ע כמ״ש ובשכבך ובקומך). אך הענין הוא [משום] דעיקר הכוונה כאן הוא ביחוד דהוי׳ הוא האלקים שהן ב׳ הפכים הוי׳ בבחי׳ חסד דבחי׳ סובב כ״ע ואלקים בבחי׳ הצמצום דבחי׳ ממלא כו׳ שיתחברו [כא׳] ממש [דוקא] כמ״ש בזהר דהוי׳ הוא האלקים כולא חד ממש למהוי אחד באחד כו׳ על כן הזכיר קודם זה ב׳ דברים שצריך להקדים קודם זה היחוד שהם ג״כ ענין התכללות שני הפכים כאחד והוא מ״ש היו״ם שכלול מערב ובוקר שהן ב׳ הפכיים. וכך הוא ענין והשבות אל לבבך שהן שני לבבות דחלל הימני וחלל השמאלי דיצ״ט ויצה״ר שהן ב׳ הפכים בתכלית כידוע, ויתאחדו כאחד, שגם חלל השמאלי יהופך לאהוב את הוי׳ שזהו בכל לבבך בשני יצריך כו׳

וידעת היום: נמצא בהביכלאך: **א** (38) נח, א [ונסמנו ל״ג סעיפים ומתחיל מסעיף ב]. **ב** (456) פה, ב [ונסמנו ל״ג סעיפים]. **ג** (527) קלה, א [בכותרת: בעז״ה פ׳ ואתחנן]. **ד** (549) קפ, א [ונסמנו ל״ב סעיפים]. **ה** (628) קסג, א [בכותרת: בעז״ה שבת נחמו תקפוא״ו פה ק״ק לובאוויטש. ונסמנו כ״א סעיפים והשאר חסר בהבוך]. **ו** (714) קפ, ב [בכותרת: תורת אדמו״ר מהר״ד נ״ע. ועד״ז נרשם בסוף המאמר]. **ז** (753) רס, ב [ובכותרת: בעז״ה תורת אדמו״ר מה שאמר בשבת נחמו שנת תקפ״ט (!) לפ״ק פה ליבאוויטש. ונסמנו ל״ג סעיפים]. **ח** (869) רמא, א [חסר באמצעו ובסופו]. **ט** (936) מד, ב [ובכותרת: בע״ה שבת נחמו שנת תק״פ דלי״ת]. **יא** (1078) מה, א [נסמנו ט׳ סעיפים]. **יב** (1119) קלד, א [ובכותרת: בעז״ה שבת נחמו תקפ״ו פ׳ ק״ק ליבאוויטש. ובכת״י אחר נרשם: פ׳ ואתחנן. ונסמנו כ״ח סעיפים והשאר חסר]. **יג** (1278) עא, א [ונסמנו ל״ג סעיפים]. **יד** (2009) ט, א [נסמנו ט״ז סעיפים]. **יז** (2015) מא, א [ובכותרת: פ׳ ואתחנן. נסמנו כ״ב סעיפים].

המאמר נעתק מכת״י **ג** ובין אריחיים ניתוספו אותיות או תיבות שנמצאים בבוך **אדט**. שינויים אחדים שבין הכת״י נרשמו בשולי הגליון. סיום או התחלת חצאי עיגול שהי׳ חסר בכת״י זה ונמצא בהשאר — תוקן בפנים מבלי להעיר על כך.

מאמר זה מיוסד על ד״ה זה בספר המאמרים תקס״ו ע׳ שיא. ומקבילו — בלקוטי תורה ואתחנן ז, ד. וראה אמרי בינה שער הק״ש פמ״ד. לכמה ענינים במאמר זה ראה גם תורת חיים בראשית לח, ב ואילך; תצוה תסד, ב ואילך.

וידעת היום והשבות אל לבבך . . ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד: **ואתחנן ד, לט . . בראשית א, ה. וראה גם ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״א ע׳ ו.**

ביחודא עילאה דשמע ישראל ויחו״ת דבשכמל״ו . . ובשכבך ובקומך: **זהר בראשית יח, א . . ואתחנן ו, ז.**

הוי׳ . . סובב כ״ע ואלקים . . ממלא: **ראה גם ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ס״ע תשפח.**

כמ״ש בזהר דהוי׳ הוא האלקים . . למהוי אחד באחד: **ראה זהר בהקדמה יב, א. תרומה קסא, ב . . זהר תרומה קלה, סע״א.**

שו״ה ענין — כאחד . . הפכיים: **א: ליתא. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: הפכים . . הפכים.**

בכל לבבך בשני יצריך: **ספרי ואתחנן ו, ה. ברכות נד, א (במשנה). לקוטי תורה חוקת נח, ד.**

בכל לבבך . . דהוי׳ (הוא ה)אלקים: **בלקוטי תורה כאן מציין: (ועיין מזה בר״ח [בראשית חכמה] שער האהבה ספ״ה עה״ק [עבודת הקדש] ח״א פרק יא יב ובזהר פ׳ וארא דכ״ו ע״ב ודכ״ז ע״א ובפי׳ הרמ״ז).**

וכמו ויחד לבבנו כו׳, ועי״ז יהי׳ יחוד דהוי׳ [הוא ה]אלקי׳ גם שהם ב׳ הפכיים. ונמצא הטעם שסדר ג׳ אלה בזה אחר זה דהא בהא תליא, דהיינו כאשר ידיעה זו יהי׳ בבחי׳ התכללות דיום שכלול מבוקר וערב וע״י יחוד והתכללות דשני לבבות אז יהי׳ יחוד דהוי׳ הוא האלקים, וזהו וידעת היום דוקא כו׳ וד״ל.

[ב] **ולהבין** ביאור הדברים ואיך שזה משל לזה, דהתכללות דיום מערב ובוקר משל להתכללות דב׳ לבבות הנ״ל והנמשל משניהם הוא מה שלמעלה ג״כ יהי׳ יחוד וחיבור ב׳ הפכיים דהוי׳ הוא האלקים כו׳, הנה יש להקדים תחלה ענין א׳ בפי׳ ואהבת את הוי׳ כו׳ מהו את הוי׳ דכל את הוא ל׳ טפל ומה יש לרבות עוד דבר חוץ ממנו יתב׳ שיתכן עליו לומר האהבה גם בדרך טפל, דאין עוד מלבדו כו׳, וכתיב מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ כו׳ (ואם הכוונה באת זה הטפל שהוא שם אלקים הטפל לשם הוי׳ הלא אמר כי הוי׳ הוא האלקים כולא חד, ועוד שאמר את הוי׳ אלקיך כו׳). אך הענין [הוא] דאמרו רז״ל שמעון העמסוני הי׳ דורש כל אתין שבתורה כיון [שהגיע] לאת הוי׳ אלקיך תירא פירש עד שבא ר׳ עקיבא ולימד את זה לרבות תלמידי חכמים כו׳, והקושי׳ ידוע למה פירש באת זה דיראה יותר מאת דאהבה שאמר ואהבת את הוי׳ כו׳ שלא פירש, כי מה יש לרבות באת זה דאהבה כו׳ דמאותו טעם שפירש מאת דיראה הי׳ לו לפרוש מאת דאהבה כו׳. [אך] אמנם [הנה] יש להקדים תחלה עיקר ההפרש בין אהבה ליראה. דהנה מהות התפעלות האהבה הוא מרחוק דוקא ולא מקורב וכל שיהי׳ הריחוק יותר יותר תגדל האהבה ברשפי אש התשוקה והצמאון ביותר לדבר הנאהב לו ותתעורר ביותר מנקודה הפנימית בתגבורת גדולה וחזקה ביותר כנ״ל משא״כ אם האהוב מקרוב אצלו לא יהי׳ התגלות האהב׳ כל כך ותשאר בהעלם גדול אצלו עד שנראה כאילו אינו אוהבו כלל, וכמו שנראה בחוש כל זה באהבת האב אל הבן, שכל שהבן מרוחק מאביו ביותר

ויחד לבבינו: **ברכת ק״ש. וראה גם לעיל ע׳ קלו. אמרי בינה פתח השער פי״ב. תורת חיים תרומה תנ, א. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תרצ.**

ואהבת את ה׳ . . את . . טפל: **ואתחנן ו, ה . . ברכות לו, ב. ועוד.**

דאין עוד מלבדו . . מי לי בשמים: **ואתחנן ד, לה. תהלים עג, כה.**

שמעון העמסוני הי׳ דורש כל אתין שבתורה . . תלמידי חכמים: **ראה פסחים כב, ב ושם נסמן לעקב י, כ. בקדושין נז, רע״א: בבא קמא מא, ב נסמן לואתחנן ו, יג. וממ״ש המהרש״א בפסחים שם: ולעיל** . . בההוא פרשתא **משמע, שהכוונה להכתוב דואתחנן. אבל ראה קונט׳ חיבור קטן — שייך למ״ע ג״ח להרא״ל עפשטיין — הגאון מקעניגסבערג [ספרי בעל הפרדס בני ברק תשל״ח ח״ב ע׳ טז] שהכוונה על הכתוב דעקב.**

והקושי׳ ידוע: **בספר המאמרים תקס״ו (בהביאור) ע׳ שיז; ובלקוטי תורה כאן:** בתשובת מהרי״ל **[ס״א]; סה״מ תקס״ג ח״ב ע׳ תרצה (נדפס גם בס׳ מאמרי אדה״ז־הקצרים ע׳ שכח. אור התורה דברים כרך ה ע׳ ב׳כ).**

דהנה מהות התפעלות האהבה הוא מרחוק דוקא: **ראה המאמרים שנסמנו בריש המאמר. לקמן ע׳ רלח. ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״א ע׳ קכט. ח״ב ס״ע תשסה. עטרת ראש דרוש לעשי״ת סח, א. אמרי בינה שער הק״ש פע״ד.**

במשך זמן רב ביותר תגדל בלבו אליו האהב׳ והתשוקה לראותו כמו ביעקב לגבי יוסף כו׳ (כי עיקר מהות התפעלות האהבה תבוא מהיפוך שלה שהוא הריחוק או כאשר יפול אוהבו בצרה או שונאים רוצים להפילו אז מתעורר האהבה בכל כח ועוז ולא כאשר אוהבו כנפשו בשלוה או בקירוב, ואעפ״י שמבואר במ״א להיפוך שכל קירוב יותר ממשיך האהבה יותר, וראי׳ ממה שאמרו שאיזהו שונא כל שלא דבר עמו שלשה ימים, ויראה מרחוק דוקא כמו שרואים בכל דבר פחד שמרחוק יתפחד יותר כו׳, זהו בחיצוניות אהב׳ ויראה שבלב שנמשך מחיצוניות המוח דראי׳ מקרוב ממשיך אהבה ושמיע[ה] מרחוק ממשיך יראה יותר כו׳, אבל בבחי׳ פנימיות הלב נהפוך הוא, דמרחוק יצא העלם פנימיות האהבה יותר לגילוי כנ״ל, וכמו כן ביראה ופחד מקרוב יתפחד בפנימיות לבו יותר עד שמתבטל מציאותו ממש ויהי׳ כאבן כמו במתן תורה [דכתי׳] וירא העם וינועו [ויעמדו מרחוק] וכן לע״ל שיהי׳ גילוי אלקות בקירוב שיפול פחד הוי׳ כו׳ כנ״ל).

[ג] **וזהו** מזמור לדוד בהיותו במדבר יהודה כו׳ צמאה לך נפשי כו׳ בארץ צי׳ ועיף בלי מים, דהנה כמו שתגדל ותתגבר תשוקת [דאהבה] האב אל הבן כאשר הוא מרוחק מאביו ביותר כמו כן באהבת הבן אל האב כמים הפנים אל פנים ודאי תגדל ותתגבר תשוקת אהב׳ הבן אל אביו כאשר הוא מרוחק מאביו ביותר. וכמו כן יובן למעלה באהבת הוי׳ לישראל וכמ״ש אהבתי אתכם אמר ה׳ שתגדל ותתגבר אהבתו ותשוקתו לישראל בזמן הגלות שכנס״י מרוחקים מאור פני מלך חיים כו׳, וכמ״ש ובפשעכם שולחה אמכם כו׳ [ואי׳ בזהר דקוב״ה בגלותא אסתלק לעילא כו׳ ואתתא אתרחקת מבעלה בבחי׳ גלות השכינה בע״ש דנוגה כו׳] (והוא ענין מ״ש בזהר דכל חצות לילה קוב״ה אחית תרין דמעין לימא רבה כו׳ וזהו שאוג ישאג [כו׳ ש]שואג כארי כו׳), וכמו״כ בכנס״י באהבתם העצמית להוי׳ כאהבת הבן אל האב כמ״ש כי בנים אתם כו׳ ואומר כי אתה אבינו בזמן הגלות שהן בבחי׳

כמו ביעקב לגבי יוסף: **באמרי בינה כאן: וכמו [ויגש מה, כז] ותחי׳ רוח יעקב בבשורת יוסף.**

ואעפ״י שמבואר במ״א להיפוך: **ראה ביאורי הזהר בחוקותי פג, ג. אמרי בינה שם פע״ד.**

שאיזהו שונא כל שלא דיבר עמו שלשה ימים: **סנהדרין כז, ב (במשנה).**

שו״ה יצא — העלם . . וירא העם וינועו: **א: ליתא. ט: המשכו׳ . יתרו כ, טו.**

(ג) וזהו מזמור לדוד . . ציה ועיף בלי מים: **[א: לא נסמן כאן סעיף חדש, וראה לקמן ס״ד] . . תהלים סג, א־ב.**

כמים הפנים אל פנים: **ע״ד משלי כז, יט.**

אהבתי אתכם אמר ה׳ . . מאור פני מלך חיים: **מלאכי א, ב . . ע״ד משלי טז, טו.**

ובפשעכם שולחה אמכם . . דקוב״ה בגלותא אסתלק לעילא . . אתרחקת: **ישעי׳ נ, א. ראה זהר ויגש רי, א. בשלח נח, ב. ויקרא כ, ב . . אט: אתתרכת.**

בזהר דכל חצות לילה . . שאוג ישאג: **ירמי׳ כה, ל. ברכות ג, א. זהר ויקהל קצה, סע״א. קצו, א. לעיל ע׳ מא.**

כי בנים אתם: **ראה יד, א (ותיבת כי ליתא שם. אבל כ״ה גם בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ שצ).**

כי אתה אבינו: **ישעי׳ סג, טז. וראה גם תורה אור מגילת אסתר צג, א ואילך. ס׳ מאמרי אדה״ז־נביאים ע׳ קצ ואילך.**

הריחוק ביותר ברוחניות נשמתם ובגשמיות בשעבוד עול הלחץ ודוחק בפרנסתם כו׳ אז תגדל ותתגבר אור האהבה להוי׳ בתשוקה נפלאה ביותר, ונק׳ שלהובי דרחימותא כמ״ש בזהר רשפי׳ רשפי אש שלהבת י״ה בגלותא [דוקא] מטעם הנ״ל, עד שיכול להיות שתגדל האהבה בזמן הגלות יותר מבזמן ביהמ״ק שהיו בבחי׳ הקירוב כו׳ שהרי אמר צמאה לך נפשי כמה לך בשרי בארץ צי׳ ועיף בלי מים דוקא שהוא בהעדר והסתלקות אור האלקי בצמצומים דאחוריים ביותר שנק׳ ארץ צי׳ ועיף בלי מים שאין בחי׳ חסדים העליונים מאירים ומשפיעים שם כלל כמדבר שאין שפע וברכה בא לשם כלל, שם דוקא תגדל הצמאון לאלקות ביותר מצד עצם הריחוק ביותר שיתעורר אז בבחי׳ פנימית [ועצמי׳ ו]נקודת האהבה ביותר עד שאמר כן בקודש חזיתיך כלומר הלואי שיהי׳ האהבה ברשפי אש כזאת בקודש בהיותה בבחי׳ הקירוב ושם חזיתיך כו׳ כי מצד עצם הריחוק יותר [תתחזק ו]תשתוקק לראות כמו מה תשתוחחי כו׳ מתי אבוא ואראה פני אלקים כו׳.

[ד] **והנה** כמו״כ יובן גם כן בכללות כל השתלשלות כל העולמות בכלל שנק׳ ג״כ ארץ צי׳ כו׳, להיות ידוע שאין כל ההשתלשלות נמשך רק בבחי׳ הארה מצומצמת מאלקים חיים כמ״ש הודו על ארץ ושמים רק הוד וזיו בעלמא כמ״ש באורך נראה אור הארה דהארה ע״י מסך מפסיק כו׳ כידוע, ואף גם זאת ההארה באה בריבוי הצמצומים והתלבשות והעלמות בהעלם אחר העלם עד צמצום האחרון יותר בעולם הזה השפל להיות רוחניות שבגשמיות שהן ד׳ יסודות ארמ״ע ודצח״מ דעשי׳, ואפי׳ פנימיות האור והשפע דבחי׳ מל׳ דאצי׳ בג״ע העליון וג״ע התחתון דיצירה ועשי׳ אינו בא רק ע״י בחי׳ צמצום דשם אלקים שנק׳ זיו השכינה כו׳ כידוע, אבל במהותו ועצמותו ית׳ לית מאן דתפיס בי׳ כלל ונק׳ סדכ״ס והוא בחי׳ סוכ״ע

שו״ה הריחוק — הלחץ . . אור: **א: הארץ . . רשפי אש.**

רשפיה רשפי אש: **שיר השירים ח, ו.**

שו״ה בצמצומים — דאחוריים: **אדיד: האחרונים [ט: נשמט מתיבת דוקא . . מים. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: מים . . מים].**

כן בקדש חזיתיך: **תהלים סג, ג. ראה זהר תרומה קמ, סע״א ואילך. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ קה.** וש״נ. **ח״ב ע׳ תקנט.**

מה תשתוחחי כו׳ מתי אבוא: **תהלים מב, ו. יב. מג, ה. מב, ג.**

(ד): **א:** [ג].

הודו על ארץ ושמים . . באורך נראה אור: **תהלים קמח, יג. לו, י. ראה לעיל ע׳ קכא. ד״ה כי עמך בספר המאמרים תקס״ג ח״א ע׳ נט ואילך: שערי אורה שער החנוכה מד, ב. נא, א; ס׳ מאמרי אדה״ז־כתובים ח״א ע׳ מד ואילך. תורת חיים בראשית לה, א. עטרת ראש דרוש לעשי״ת נא, א. שער היחוד פט״ו. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תקמד וע׳ תשסז.**

שו״ה בהעלם — האחרון יותר: **א: האחרון. ד: היותר אחרון.**

לית מאן דתפיס . . ונק׳ סדכ״ס: **זהר (רע״א מהימנא) פינחס רכה, א. [ד: לית מח׳ תב״כ — תקוני זהר בהקדמה יז, א]. יתרו פט, א. תרומה קמו, ב.**

בכלל שמאיר עליהם רק בבחי׳ מקיף שמרחוק הוי׳ נראה עליהם ועל כן גם מלאכים דבריאה אומרים קדוש הוי׳ כו׳, וכמו כן הנשמות שבג״ע דבריאה רק בכל שבת עולים להשתחוות לפני הוי׳ בבחי׳ ביטול במציאות ממש כידוע. וזהו פי׳ צמאה לך נפשי כו׳ דקאי על בחי׳ הצמצום דשם אלקים בנשמות ומלאכים דבי״ע שנק׳ נפשי בחי׳ נפש דוד כידוע בענין עש״ן שמצד הריחוק העצום מהעצמות דשם הוי׳ שבאצי׳ תגדל התשוקה והצמאון דבחי׳ נפש זה לגבי בחי׳ סוכ״ע, וכמ״ש בזהר על פ׳ [אלקי׳] אל דמי לך כו׳ דבחי׳ אלקים שבעולמות שנק׳ נהורא תתאה קרי תדיר לנהורא עילאה [דאצי׳] ולא שכיך לעלמין וע״ז נאמר למען יזמרך כבוד כו׳, לכן אמר צמאה לך נפשי באר״ץ צי׳ שהוא מ״ש והאר״ץ הדום רגלי להיות ראש לשועלים כו׳, וכן אמר נפשי אויתיך בלילה דוקא בהיות [בחי׳] המל׳ בבחי׳ הסתר בעולמות שנק׳ מדת לילה כו׳ כידוע שמפני הריחוק אז תגדל התשוקה והצמאון ביותר לבחי׳ סובב כנ״ל ומטעם הנ״ל מאחר שאין ערוך כלל לצמצום העולמות אפי׳ העולם היותר עליון עם עצמות אלקות דבחי׳ סובב דאפי׳ בבחי׳ מל׳ דאצי׳ אין מקבלין רק הארה אחת מצומצמת מאד כו׳ ע״כ יתכן לקרותם בשם ארץ צי׳ כו׳ כמו בלא מים פי׳ גילוי אור דבחי׳ מי החסדים העליונים דשם הוי׳ שאינו מאיר בהם רק ע״י בחי׳ מסך (משא״כ בשבת מאיר בשם אלקים [מ]שם הוי׳ בבקיעת אור החסדים דהוי׳ באלקים כידוע בענין ד״ו כל״ח כו׳) מטעם שא״א להם להשיג במוה״ע אור העצמי כמו שהוא ע״כ [תגדל] התשוקה ביותר, וזהו מה תשתוחחי נפשי כו׳ מתי אבא להיות בבחי׳ היחוד דהוי׳ ואלקים, וזהו מתי אבא ואראה פני אלקים דוקא וד״ל.

שמרחוק הוי׳ נראה עליהם: **ע״ד ירמי׳ לא, ב.**

מלאכים דבריאה אומרים קדוש הוי׳: **ראה תניא רפל״ט. לקוטי שיחות אגרת התשובה כרך יט ע׳ 408 הערה 6.**

בכל שבת עולים להשתחוות לפני הוי׳: **ישעי׳ סו, כג (בדילוג). ראה לעיל ע׳ סה. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תתכב. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב לע׳ תשכט.**

שו״ה כידוע — וזהו . . עש״ן: **א: [ד] וזהו [וראה בריש הסעיף] . . עולם שנה נפש.**

(אלקי׳) אל דמי לך . . ולא שכיך לעלמין: **תהלים פג, ב. ראה זהר תרומה קמ, רע״א. וישלח קעח, ב. לך עז, ב. פו, ב.**

למען יזמרך כבוד . . והארץ הדום רגלי: **תהלים ל, יג . . ישעי׳ סו, א.**

ראש לשועלים: **ראה זהר חדש מדרש הנעלם שיר השירים עא, א. פרדס שער (יח) מיעוט הירח פ״ב. ע״ח חיים שער (מז) סדר אבי״ע פ״ד. עבודת הקודש ח״ד פ״ח. אור התורה בראשית כרך א ע׳ 80.**

נפשי אויתיך בלילה . . המל׳ . . מדת לילה: **ישעי׳ כו, ט . . ראה סידור שער החנוכה רעט, סע״ב ואילך. תורה אור מקץ לז, סע״א ואילך. ס׳ מאמרי אדה״ז־אתהלך ע׳ ערה. שערי אורה שער החנוכה כט, א.**

שו״ה לבחי׳ — העולמות: **כ״ה בכמה כת״י. ובכת״י זה: העצמות.**

שו״ה צי׳ — כמו בלא . . החסדים העליונים . . משא״כ: **אט: בלי . . א: החכ׳ העליונה . . אט: (ו)רק.**

כידוע בענין ד״ו כל״ח: **מובא גם בתורת חיים ויצא כו, ד. שערי תשובה ח״א שער התשובה פכ״ג. ס׳ מאמרי אדה״א־במדבר ע׳ קז [נדפס גם בסה״מ תקס״ה ח״ב ע׳ אלח].**

שו״ה שא״א — אור העצמי: **א: ליתא. דיד: אור האצי׳.**

[ה] **וזהו** מזמור לדוד בהיותו במדבר יהודה כידוע דעוה״ז השפל שבא אחר כל הצמצומים והעלמות כנ״ל נק׳ בשם מדבר להיות שהוא אחרון יותר מכל ההשתלשלות דעולמות הרוחניים והשפע אלקי. מתצמצם בו מבחי׳ צמצום היותר אחרון עד שנתצמצם בכח הטבע דד׳ יסודות (דאלקים בגימ׳ הטבע כו׳), וגם הרי נמשך מותרות שפע דחיצוניות דשם אלקים לע׳ שרים דנוגה דעשי׳ בבחי׳ מ״ח צירופים האחרונים שלזה נק׳ בשם מדבר העמים בכלל וכמ״ש אשר חלק הוי׳ לכל העמים כו׳ (לבד א״י שנק׳ אמצעיתא דכל עלמין שאין שם הצמצום דלבוש שק דנוגה כל כך כ״א בדקות מאד ונק׳ פרוכתא קלישתא כמ״ש במ״א), וע״כ נק׳ מדבר בכלל כמו המדבר שאין בו שפע וחיות פנימי כלל, ואמנם היא הנותנת להיות משם דוקא בחי׳ הודאה להוי׳ לבחי׳ סוכ״ע דוקא שלמעלה מכל שפע העולמות בהשתלשלות מטעם העמוק ביותר כו׳, ולכך נק׳ מדבר יהודה על שם ההודאה להוי׳ שמתגברת יותר במדבר וכידוע בטעם קריאת שם יהודה כמ״ש הפעם אודה את הוי׳ כו׳. וזהו מזמור לדו״ד כו׳ שהוא בחי׳ מל׳ למעלה בהיותו במדבר יהודה דוקא אז נתגבר התשוקה האלקית ביותר, ואז אמר צמאה לך נפשי כמה לך בשרי בארץ צי׳ כו׳ (וכמו שאנו רואים בכל ניצוץ קטן מישראל שמצד עוצם הריחוק בטרדות צוק העתים בהבלי הזמן יבא לכלל התגברות התשוקה בקומו בבוקר ליתן תודה לה׳ מעומק הצמאון והוא ענין הודו לה׳ כו׳ שאחר ברכת השחר כמ״ש במ״א).

[ו] **והנה** מעתה יש להבין בשורש ענין אהוי״ר במה שהן ב׳ הפכיים דאהבה הוא מרחוק דוקא אבל היראה ופחד בא דוקא מצד הקירוב ביותר, ויובן זה במה שאנו רואים בכל אדם שטבע נפשו בעומק ההתבוננות בקירוב אחר קירוב יותר להשיג אור א״ס ב״ה איך שהוא ית׳ סוכ״ע ומרומם לבדו ומתנשא מימות עולם וכל השתלשלות העולמות אינם

דעוה״ז . . נק׳ בשם מדבר: **ראה מאמרים שנסמנו בריש המאמר.**

דאלקים בגי׳ הטבע כו׳: **פרדס שער (יב) הנתיבות פ״ב. ראשית חכמה שער התשובה פ״ו (ד״ה והמרגיל, קכא, ב). וראה שם שער האהבה ספ״א (ד״ה וכדי להבין, נב, ד). של״ה פט, א (דאיתא בזהר). קפט, א (ומרומז בזהר). שח, ב. שו״ת חכם צבי סי״ח. שער היחוד והאמונה רפ״ו. סידור שחרית מד, ב.**

אשר חלק הוי׳ לכל העמים: **ואתחנן ד, יט [ושם: ה״א אותם — ועד״ז הוא בסידור שער המילה קמט, ד].**

א״י שנק׳ אמציעותא דכל עלמין: **ראה זהר וישב קפו, א. שערי זהר — מרגלית — יומא נד, ב. תנחומא קדושים י.**

פרוכתא קלישתא כמ״ש במ״א: **זהר תרומה קמא, א. ראה ספר המאמרים תקס״ח ח״א ע׳ שנד ואילך. לקוטי תורה מסעי פט, ב ואילך. ס׳ מאמרי אדה״ז־הנחות הר״פ ע׳ קי ואילך. וראה גם סידור שער המילה קמט, סע״א. סה״מ תקס״ו ע׳ סט. סה״מ תקס״ב ח״ב ע׳ שנב (נדפס גם בס׳ מאמרי אדה״ז־הקצרים ע׳ רפא. ס׳ מאמרי אדה״ז־כתובים ח״ב ע׳ קנ).**

שו״ה דוקא — העולמות . . העמוק: **אד: האלקות . . א: הריחוק.**

הפעם אודה את הוי׳ . . הודו לה׳: **ויצא כט, לה . . דברי הימים־א טז, ח.**

שו״ה הקירוב — שטבע: **אדט: שמייגע.**

ומרומם לבדו ומתנשא מימות עולם: **ע״ד ברכת יוצר.**

מקבלים רק מבחי׳ זיו ואור האלקי שמתצמצם ומתחלק בעולמות דקמי׳ ממש כלא חשיב משום דבחי׳ דסוכ״ע לית מח׳ תפיסא בי׳ וכתיב כי [אני הוי׳ לא שניתי] וכמאמר אתה הוא עד שלא נברא העולם כו׳ ושוה ומשוה קטן וגדול ובשמים ממעל כמו על הארץ מתחת ממש בהשוואה אחת [ממש] וכה״ג, אז תפול [עליו] אימה ויראה בבחי׳ ביטול הפנימי מכל עצמותו ממש, וכ״ש בהתבוננות דבחי׳ ממכ״ע בבחי׳ כח הפועל בנפעל ממש שהוא מקרוב יותר שנתפעל ביראה ביותר וכמלאכים שעונים ואומרי׳ ביראה כו׳ (כמשי״ת) וכל שיתקרב יותר [ל]עומק הדבר בהתבוננות זאת וכה״ג יתבטל יותר ממציאות[ו] באמיתית הביטול בבחי׳ העדר הרגשת עצמו לגמרי מכל וכל כידוע (ואעפ״י שבחי׳ התבוננות זאת דבחי׳ סוכ״ע הוא למעלה מן ההשגה ומרחוק הוי׳ נראה לו איך שהוא מובדל ומרומם לבדו וכולא קמי׳ כלא חשיב כו׳ שא״א שיבא זאת בהשגה בקירוב מאחר דלית מחשב׳ תפיס׳ בי׳ כלל כו׳, עכ״ז מאחר שמשיג עכ״פ הפלאת והבדלת הערך כנ״ל מזה יבא לבחי׳ יראה ופחד שכל דבר המרומם ומופלא מאד כאשר יראנו מקרוב יבא לבחי׳ הפחד כו׳ כ[מו כאשר יבוא לפני] מלך שמרומם ביותר מכל אדם כאשר יבא בקירוב יפחד ממנו יותר מכמו שהוא מרחוק, וכמו במ״ת שראו דבר מופלא ומרומם מאד נעלה מכלי הגבלתם בעצם גילוי אור הוי׳ בקולות וברקים נתבטלו בחרדה ופחד גדול כמ״ש וירא העם וינועו כו׳ וכתיב ויחרד כל העם כו׳, ונמצא יש כאן ב׳ סיבות לפחד זה א׳ מצד התנשאות אור האלקי ורוממותו והפלאתו ביותר והב׳ מצד קירובו שנגלה לעין כל, ואם יחסר א׳ מב׳ אלה לא יהי׳ הפחד כל כך. וא״כ מזה מובן גם כן דבהתבוננות דסובב דוקא כשבא בקירוב יותר כו׳ שתפול היראה ופחד יותר וכך הוא במלאכים גם באור האלקי דממכ״ע שמאיר עליהם בקירוב [יותר] והוא מרומם ומופלא ביותר וכאשר מאיר עליהם בקירוב יתבטלו ממציאותם בפחד גדול כמו האופנים וחיות הקודש ברעש גדול כו׳, וכך יובן גם בכל אדם בהתבוננות דממלא כל עלמין דוקא שבא בהשגה במוח בקירוב יותר אעפ״י שאינו מרומם ומופלא מן ההשגה כ״כ כבחי׳ סוכ״ע מאחר שיכול להשיג ממש איך שהוא ית׳ מחי׳ את הכל מאין ליש ממש כמ״ש ואתה מחי׳ את כולם כו׳ וכתיב שאו מרום עיניכם וראו ממש מי ברא אלה מ״מ מצד שבא דבר זה בקירוב יותר ועכ״ז

לית מחז תפיסא בי׳ . . כי [אני הוי׳ לא שניתי: **תקוני זהר בהקדמה יז, א . . מלאכי ג, ו.**

אתה הוא עד שלא נברא העולם: **תפלת השחר. וראה של״ה ג, ב.**

ושוה ומשוה קטן וגדול: **פיוט האוחז ביד — וכל מאמינים.**

וכמלאכים שעונים ואומרי׳ ביראה . . ומרחוק הוי׳ נראה לו: **ע״ד ברכת יוצר . . ע״ד ירמי׳ לא, ב.**

שו״ה שיבא — בהשגה: **ד: בשכל.**

שו״ה מאד — בעצם . . העם: **ד: ליתא.**

וירא העם וינועו . . ויחרד כל העם: **יתרו כ, טו. יט, טז.**

שו״ה בקירוב — במלאכים גם: **א: גם במלאכים אפי׳. ד: גם במלאכים. טיד: גם במלאכים גם.**

האופנים וחיות הקודש ברעש גדול: **ברכת יוצר.**

ואתה מחי׳ . . שאו מרום עיניכם וראו . . מי ברא אלה: **נחמי׳ ט, ו . . ישעי׳ מ, כו.**

הוא האור האלקי עצמו מובדל ומרומם בכל העולמות מאחר שנק׳ מקור חיים כידוע, א״כ יפול מזה בפחד יותר כמו המלאכים ממש יותר מהתבוננות דסובב, כנראה בחוש בכל עובד[י] אלקים באמת. וזהו שהיראה במלאכים יותר מבנשמות לפי שמקבלים בקירוב משם אלקים וע״כ הם נצחיים יותר כמ״ש יראת [ה׳] לחיים כידוע לפי שמקבלים עליהם עומ״ש ביראה ופחד כו׳, ולע״ל יתגלה גם בחי׳ הוי׳ דסובב בקירוב ממש יותר משם אלקים במלאכים כמ״ש ונגלה כבוד הוי׳ וראו כל בשר כו׳, על כן אז דוקא יהי׳ פחד הוי׳ על כל הברואים ביותר וכמ״ש ובאו במערות צורים מפני פחד הוי׳ כו׳ וכמו שאו׳ ובכן תן פחדך הוי׳ כו וייראוך כל המעשים כו׳).

[ז] **ונמצא** מובן עכ״פ שהאהוי״ר הן ב׳ הפכים רחוקים מן הקצה אל הקצה ממש כו׳, וא״כ י״ל איך יוכל להיות שיתחברו שני הפכים כאלה בנושא אחד ממש שהוא בלב האדם שאנו אומרים וייחד לבבינו לאהבה וליראה כו׳ (וכן מצות האהבה הוא בכל לבבך בב׳ לבבות שהן אהב׳ ויראה דבאהב׳ נכלל היראה כידוע בפי׳ ואהבת [שהוא] גימטרי׳ ב׳ פעמים אור אור ישר ואור חוזר כו׳). אך הענין הוא דמ״ש ואהבת את הוי׳ כו׳ את זה הטפל בא לרבות דבר מה, ומה בא לרבות אחר שאין עוד מלבדו כו׳ כנ״ל, הענין הוא דאת הוי׳ בחי׳ טפל להוי׳ היינו מה שנמשך גם מבחי׳ סובב בממלא כו׳ כמ״ש הוי׳ אלקיך מה שהוי׳ הוא אלקיך ממש כאשר הוא בא ונמשך גם בבחי׳ ההשתלשלות דממלא כ״ע דגם שם הוא נמצא בבחי׳ סובב דוקא, וכידוע בענין מ״ש את השמים ואת הארץ אני מלא, אני מלא בבחי׳ ממלא דוקא, אמנם זה האור בא בהשואה אחת ממש בשמים ובארץ כמו בחי׳ סובב עצמו כו׳, דאין פי׳ סובב סובב מלמעלה בלבד ואינו מאיר למטה בעולמות כלל, אלא אדרבה בחי׳ מקיף דסוכ״ע נמשך גם הוא ומאיר בעולמות (שהרי נק׳ אור מקיף וכל אור משפיע הוא) רק שהאור והשפע באה בבחי׳ ההעלם דאין בלא גילוי באו״כ ממש וכמאמר איהו תפיס בכולהו עלמין ולית מאן

יראת (ה׳) לחיים: **משלי יט, כג. ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תקלט. וש״נ.**

ונגלה כבוד הוי׳ . . ובאו במערות צורים . . ובכן תן פחדך: **ישעי׳ מ, ה . . ישעי׳ ב, יח (בדילוג) . . תפלת העמידה לימים נוראים.**

וייחד לבבינו לאהבה וליראה: **ברכות ק״ש. וראה ספרי ואתחנן ו, ה.**

ואהבת (שהוא) גימטרי׳ ב׳ פעמים אור: **פרי עץ חיים שער הק״ש פכ״ג. שער הכוונות ענין ק״ש דרוש ז. סידור האריז״ל במקומו. תניא ספמ״ג. ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ עו.**

הוי׳ אלקיך: **ואתחנן ו, ה. [א: ה׳ הוא אלקים — ראה ואתחנן ד, לה. לט].**

שו״ה כמ״ש — מה שהוי׳ . . דממלא כ״ע: **ד: כו׳.**

את השמים ואת הארץ אני מלא: **ירמי׳ כג, כד. ראה תניא פמ״ח. סידור שער האלול רכו, א. לקוטי תורה חקת סה, ב. לקמן ע׳ רלד.**

שו״ה דאין — באו״כ: **ד: באור וחיות.**

איהו תפיס בכולהו עלמין: **ראה זהר (רע״מ מהימנא) פינחס רכה, א. זהר חדש יתרו לד, ד. ס׳ מאמרי**

דתפיס בי׳ כלל וכן אמר הוא מקומו של עולם ועכ״ז ואין העולם מקומו כו׳, ומקרא מפורש המגביהי לשבת המשפילי לראות כו׳ דהיינו בחי׳ סובב שמגביי׳ לשבת למעלה מכל ההשתלשלות משפיל[י] לראות בהשגחה פרטית [בשוה] רק שמשפיל לראות בשמים ובארץ בהשוואה ממש [כו׳ ו]כמ״ש [את] השמים ו[את] הארץ אני מלא בהשוואה כו׳ וכמאמר דלית אתר פנוי מיני׳ מיני׳ ממש כו׳ [ולית אתר בפרט פנוי מיני׳ ממש כנ״ל כמו שהוא בהתבוננות דבחי׳ ממלא כ״ע בבחי׳ כח הפועל בנפעל ממש שהוא מקרוב יותר שנתפעל ביראה וכמלאכים שעונים ואומרים ביראה כו׳ כמשי״ת] רק שהוא בבחי׳ ההעלם וכמ״ש והקדוש בשמים ובארץ בשוה. וזהו פי׳ הפשוט דהוי׳ הוא האלקים [ד]גם בשם אלקים המצמצם ברוב הצמצום דממלא כ״ע כו׳ הוא הוי׳ דסובב כו׳ כולא חד כו׳, וזהו הנק׳ את הוי׳ את הטפל להוי׳ דסובב עצמו וכמ״ש כי עמך מקור חיים כו׳ וד״ל. וזהו אני הוי׳ לא שניתי גם אחר שנברא העולם בשם אלקים המצמצם ומסתיר על שם הוי׳ כמ״ש כי שמש ומגן הוי׳ אלקים כו׳ וכמאמר אתה הוא [כו׳], וזהו ואהבת את הוי׳ שהוא אלקיך ממש כו׳ וד״ל. וביאור הדבר ידוע שזהו בחי׳ ידיעה כללית שיודע את כל ההשתלשלות מראש לסוף (כמו המגביהי כו׳ וכן משמים הביט ה׳ ראה את כל בני כו׳) כאחד בהשוואה אחת ובאה ג״כ דרך פרט כמשל האדם שיודע א״ע מראשו לרגלו וגם מרגיש לכל אחד ואחד מן האברים גם בפרט שהוא ית׳ סובל את הכל כאחד וכמאמר הוא מקומו של עולם כמו ברוך המקום וגם בפרט בכל עולם ואין העולם מקומו דלית מאן דתפיס בי׳ כלל, ואין זה שני הפכיי׳ כלל משום שאינו נתפס בעולמות בבחי׳ גילוי אור וחיות גמור משום דכולא קמי׳ כלא חשיב וכמ״ש במ״א באריכות על פ׳ כי אל דיעות הוי׳ כו׳ וד״ל.

[ח] **אך** הנה א״כ יש להבין במ״ש ואהבת את הוי׳ כו׳ הרי האהבה אינה באדם רק מצד הריחוק דוקא כנ״ל ובחי׳ את הוי׳ הטפל שהוא

אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ עה הערה ד״ה שו״ה (וכמא׳. אמרי בינה שער הק״ש פי״ג. שערי תשובה ח״א שער התשובה פכ״ג.

הוא מקומו של עולם . . המגביהי לשבת המשפילי לראות: **בראשית רבא פס״ח, ט . . תהלים קיג, ה. ו. ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ רסד. וש״נ. ח״ב. ריש ע׳ תשפו.**

דלית אתר פנוי מיני׳: **נסמן לקמן ע׳ רלד.**

והקדוש בשמים ובארץ בשוה: **ברכת ישתבח. ראה לקוטי תורה שלח נא, ד. חקת סה, ב. ואתחנן ד, ב.**

כי עמך מקור חיים: **תהלים לו, י.**

כי שמש ומגן . . וכמאמר אתה הוא: **תהלים פד, יב . . תפלת השחר.**

משמים הביט ה׳: **תהלים לג, יג.**

ברוך המקום: **מדות ספ״ה. הגדה של פסח פסקא זו. ראה גם תורת חיים בראשית מג, רע״א. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תרצ.**

כי אל דיעות הוי׳: **שמואל־א ב, ג. ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ רסב ואילך. וש״נ. וראה גם הנסמן בח״ב ע׳ תשצח.**

הארת סובב בממלא בא בבחי׳ הקירוב ותתפעל ביראה ולא באהבה מטעם הנ״ל (אעפ״י שהארת דבחי׳ סובב בממלא אינו בא בגילוי כ״א בהעלם (ולע״ל יתגלה כו׳) מ״מ מאחר שנתאמת אמיתית הדבר ששמים וארץ [אני] מלא עד דלית אתר פנוי מיני׳ ממש הרי זה בא בבחי׳ קירוב כאילו רואה בעיניו ויפול ביראה שמקרוב ולא באהבה כו׳). אך הענין הוא כמאמר רז״ל על פ׳ שלום שלום לרחוק ולקרוב לרחוק שנעשה קרוב כו׳, פי׳ ע״י השלום העליון [הוא] שמחבר ב׳ הפכיים לעשות מהרחוק קרוב, דהיינו שהאהבה שבאה מבחי׳ הריחוק יוכלל [ויהי׳ בחי׳] יראה מקרוב כי מה שכ׳ מרחוק הוי׳ נראה לי שהוא בחי׳ סובב כו׳ כנ״ל דלית מח׳ תפיס׳ בי׳ כלל שיבא מזה האהבה והתשוקה ביותר כו׳ ויבא בבחי׳ הקירוב והוא בהתבוננות בשמים ובארץ אני מלא דלית אתר פנוי מיני׳ כו׳ ויפול ביראה (וכמו לע״ל דכתיב ונגלה כבוד הוי׳ כו׳ שיבא מן ההעלם לגילוי כו׳ כנ״ל), ואמנם לא שהעיקר הוא היראה שמקרוב והאהבה נכלל בזה אלא שגם היראה נכלל באהב׳ להיפוך שזהו ענין הקירוב יהי׳ בבחי׳ ריחוק, כמו בחי׳ סובב שבממלא הנ״ל הרי נק׳ קדוש בשמים ובארץ דלית מח׳ תב״כ אע״ג דאיהו תפיס בכ״ע כו׳, הרי בחי׳ קרוב נעשה רחוק שמזה יבא האהבה, וזהו שלום לרחוק ולקרוב כלומר לשניהם בשוה לרחוק כמו לקרוב משום דרחוק נעשה קרוב וקרוב נעשה רחוק כו׳ לפי שמתכללים זה עם זה [ממש] כמו כל ב׳ הפכיים שמתכללים זה עם זה והיו לאחדים כמו התכללות דימין ושמאל דחו״ג לאכללא שמאלא בימינא וימינא בשמאלא כך הריחוק דאהבה נכלל בקירוב דיראה ויראה שמקרוב נכלל בריחוק דאהבה כו׳, וזהו שלום שלום כפולה לרחוק ולקרוב על שם ב׳ מיני התכללות דבר והיפוכו א׳ לרחוק שנעשה קרוב כו׳ שזהו לאכללא ימינא דאהבה בשמאלא דיראה והב׳ לקרוב דיראה שנק׳ שמאלא שנכלל בימינא דאהבה וד״ל (ולפי הנ״ל שמבואר במ״א להיפוך דאהבה מקרוב ויראה מרחוק כמו שמעתי שמעך יראתי כו׳ דשמיעה מרחוק מוליד יראה וראי׳ מקרוב מוליד אהבה א״כ מ״ש א״ת הוי׳ א״ת זה הטפל הוא היראה שמרחוק שנכלל באהב׳ שמקרוב לאכללא שמאלא בימינא דוקא, וזהו לרחוק שנעשה קרוב כו׳ כנ״ל וד״ל).

[ט] **אך** הנה כיצד יהי׳ בחי׳ התכללות כזאת בין ב׳ הפכים דאהוי״ר שיוכללו יחד ע״ד הנ״ל שרחוק נעשה קרוב כו׳ כנ״ל הנה זהו ע״י בחי׳ השלום דוקא כמ״ש [שלום] שלום לרחוק כו׳. והענין הוא דבחי׳ שלום

שו״ה הארת. . והתפעל: **איד: באה. ד: בא. . א: וכל שבבחי׳ הקירוב יתפעל.**

שלום שלום לרחוק ולקרוב: **ישעי׳ נז, יט. ראה ברכות לד, ב.**

מרחוק הוי׳ נראה לי: **ירמי׳ לא, ב.**

לאכללא שמאלא בימינא וימינא בשמאלא: **באור התורה דרושים לשבועות ע׳ קצב: בזהר פ׳ קרח [ראה שם ר״פ קרח ובאור החמה שם]. לקוטי תורה מטות פז, ג.**

ולפי הנ״ל. . שמעתי שמעך יראתי: **לעיל פ״ב. . חבקוק ג, ב.**

זה הוא שנמשך מלמעלה דוקא כמו ויקרא לו הוי׳ שלום שהוי׳ עצמו נק׳ שלום ע״כ הוא העושה שלום בין ב׳ הפכיים כו׳ לפי שהוי׳ נק׳ אל עליון ע״כ קונה שמים וארץ יחד בשוה, פי׳ אל עליון הוא עצמיות אא״ס ב״ה שלמעלה ועליון מכל ההשתלשלות דסובב וממלא כו׳, דבחי׳ סובב וממלא לא שייך רק בבחי׳ ההשתל׳ דאור ושפע ונק׳ סובב כל עלמין בבחי׳ מקיף עכ״פ (דבחי׳ קו וחוט) אבל בעצמות ממש (כמו שהוא קודם הצמצום דקו וחוט) שם שוה המשפיע עם המקבל דהיינו בחי׳ המקיף עם הפנימי שיהי׳ יחד ממש כו׳, וזהו בשמים ממעל שהוא בחי׳ סובב בכלל ועל הארץ מתחת בחי׳ ממלא בכלל שניהם שוים כו׳ (וכמ״ש כי אל דיעות הוי׳ שבחי׳ דיע׳ עליונה עם דיעה תחתונה שניהם שוין כו׳), ועי״כ משם יכול להיות חיבור עליון ותחתון בשוה, שז״ש אל עליו״ן דוקא ע״כ קונה שמים וארץ בהשוואה אחת ממש עד שגם למטה מטה בפרטות ההשתלשלות בבחי׳ עילה ועלול משפיע ומקבל כמו רוחניות וגשמיות שניהם שוים וכמ״ש כחשיכה כאורה כו׳, וזהו שנק׳ שלום שמחבר עליונים ותחתונים [אעפ״י שהן ב׳ הפכים להיותו למעלה מעלה מכל ההשתל׳ דעו״ע כו׳ ע״כ יכול להיות חיבור רוחני׳ וגשמי׳ משפיע ומקבל] יחד כו׳. וז״ש עושה שלום במרומיו בין בחי׳ מיכאל וגבריאל שר של מים ושר של אש ואין מכבין זה את זה כלל לפי שבבוא ההארה שלמעלה משניהם מתבטלים ממציאותם ומתכללים יחד כו׳, וכך הוא למעלה בבחי׳ חו״ג העליונים כמ״ש לך הוי׳ הגדולה והגבורה כו׳ שם האיר האור דעצמות המאציל שנק׳ אל עליון ומתכללים ב׳ הפכים דחו״ג יחד כמו שמתחבר עליון ותחתון משפיע ומקבל כו׳.

[יו״ד] **וזהו** ענין וא״ו דוהנורא שהוא בחי׳ הממוצע שיכול לכלול חו״ג דבחי׳ הגדול והגבור שהן ב׳ קוין דימין ושמאל דאצי׳ אעפ״י שהן ב׳ הפכיים מצד שהוא עליון משניהם (דקו האמצעי עולה עד פנימיות הכתר, והוא בחי׳ הקו״ח ששרשו בעצמות אור א״ס ב״ה ממש שלפני הצמצום הראשון שמאיר בפנימיות הכתר שנק׳ אל עליון ע״כ יש בכחו לאכללא שמאלא בימינא כו׳ דהיינו שיאיר אור החסד בכלי הגבורה ואור הגבורה בכלי החסד (וכמ״ש במ״א באורך בענין ב״פ דק״ש). וזהו דבחי׳ אל עליון נק׳

ויקרא לו הוי׳ שלום . . אל עליון . . קונה שמים וארץ: **שופטים ו, כד . . לך יד, כב.**

שו״ה המשפיע — שיהי׳: **אט: שוים.**

כחשיכה כאורה: **תהלים קלט, יב [אד: קמי׳ כחשיכא כאורה — נסמן לקמן ע׳ רלה].**

עושה שלום במרומיו: **איוב כה, ב. ראה במדבר רבא פי״ב, ח. תנחומא ויגש ו. זח״א השמטות רסג, א. מגלה עמוקות אופן קעז. אגרת הקדש סי״ב. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב לע׳ תרמה: ס׳ מאמרי אדה״א־במדבר ח״א בהוספות ע׳ שח — לע׳ קכד).**

לך הוי׳ הגדולה והגבורה . . שם האיר: **דברי הימים־א כט, יא . . א: שבהארת. ט: שבהאור.**

וא״ו דוהנורא: **תפילת העמידה. נסמן לעיל ע׳ קא.**

בענין ב״פ דק״ש: **ראה ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב ע׳ תשח ובהנסמן לשם.**

נורא כמ״ש כל העמים תקעו כף [כו'] כי הוי' עליון נורא כו', דהנה פי' נורא הוא כאשר [בא] בתוקף עוצם גילוי האור כמו שהוא בעצמותו ית' ממש שמרומם ונשגב לבדו מכל ההשתלשלות דקו״ח שנק' נורא תהלות כו' ואז נק' בשם אל עליון נורא כו', ועד״מ מלך ב״ו הגם שיושב המלך בהיכלו סגור [ומוסגר] אימתו מתפשט בכל המדינה אבל הוא בא במדה ושיעור לפי התפשטות גדולתו מרחוק יפול אימה ויראה על כל אחד ואחד לשרים ולעבדים כו', אבל בהגלות נגלות עצמותו ממש בשער המלך תפול אימתו ופחדו [ביותר] על כל השרים והעבדים ביותר מכפי המדה ושיעור רק לכולם בשוה כו' (וזהו הנק' נורא שהוא נורא בעצם (ואז נכלל גם ב' הפכיים כמו בין ב' שרים גדולים יתכללו כאחד כמו עושה שלום במרומיו כו' כנ״ל). ובחי' נורא כזה הוא ג״כ מבחי' אל עליון נורא כאשר בא מאור עצמותו ית' ממש בכל ההשתלשלות דעולמות אבי״ע והוא בחי' וא״ו דוהנורא שזהו בחי' המשכ' דנורא בעצם בחי' גילוי אור עצמותו ית' (משא״כ כשהוא בהעלמו בעצמות אינו נק' נורא כו') בכל העולמות גם במלאכים דבי״ע וכמו ועזוז נוראותיך יאמרו כו' (כמ״ש במ״א באריכות), וע״כ לא נזכר וא״ו בגיבור אלא הגדול הגיבור שהן ב' קוין דחח״ן ובג״ה כו', רק בקו האמצעי דנורא [נזכר] וי״ו שבו יהי' בבחי' התגלות אור העצמי עד שנק' בשם נורא שצריך לזה וא״ו דוקא, והמשכ' דוא״ו זה נמשך עד סוף כל העולמות גם בע״ש דנוגה שנק' אל עליון נורא מלך גדול על כל הארץ עד שיתבטלו גם הם ממציאותם כמו לע״ל שיתגלה אור העצמות ממש גם בעוה״ז השפל מכולם שעי״ז יפול פחד הוי' על כל הברואים כנ״ל (ומעין זה הי' במתן תורה שאנו אומרים בהגלותך מלכינו כו' גם בריות מבראשית חרדו ממך כו'), וכה״ג הי' למטה בנסים ונפלאות שבמצרים דכתיב ועברתי בארץ מצרים כו', וכמו במחנה סנחריב דכתיב והשמיע ה' את הוד קולו ונתבטלו ממציאותם לגמרי, והגם שעכשיו ג״כ יש יראה ואימה על ע' שרים דנוגה כמ״ש יראו מה' כל הארץ כו' וכתיב מי לא ייראך מלך הגוים כו', אבל הוא בא במדה ושיעור בלבד, וזהו תפול עליהם אימתה [ופחד] ביותר מכפי המדה והצמצום דשם אלקים כו' והוא מבחי' כללות נורא כמו שיהי' לע״ל וכה״ג, וראי' לזה שגם

כל העמים תקעו . . נורא . . פי' נורא: **תהלים מז, ב. ג . . ד: כי ה.**

שו״ה התפשטות — ואחד: **אט: לפי ערכו.**

שו״ה ובחי' — ג״כ . . ממש בכל . . עצמותו ית': **א: למעלה. דיד: הבא ג״כ למעלה. ט: ג״כ למעלה . . א: ליתא. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: ית' . . ית'.**

ועזוז נוראותיך יאמרו: **תהלים קמה, ו.**

שו״ה כמו — מכולם: **ד: ממש.**

בהגלותך מלכינו . . חרדו ממך . . ועברתי בארץ מצרים: **וכ״ה לקמן פי״ח. ראה ברכת שופרות . . בא יב, יב.**

והשמיע ה' את הוד קולו: **ישעי' ל, ל. ראה ס' מאמרי אדה״א־במדבר ח״א ע' מט. וש״נ.**

יראו מה' . . מי לא ייראך: **תהלים לג, ח . . ירמי' י, ז.**

תפול עליהם . . כללות נורא: **בשלח טו, טז . . ד: שם הוי'. יד: גילוי נורא.**

במלאכים עליונים אמר הושיט אצבעו הקטנה ביניהם [ביותר מכפי המדה] ושרפם כו׳ וד״ל.

[יא] **וזהו** ענין שלום שלום לרחוק ולקרוב לרחוק שנעשה קרוב כו׳ שמבחי׳ סוכ״ע שבאה האה׳ שמרחוק יהי׳ בבחי׳ קירוב והירא׳ שמקרוב יהי׳ בבחי׳ אהבה מרחוק שזהו בחי׳ התכללות דב׳ הפכיי׳ דסובב וממלא בחי׳ משפיע ומקבל כו׳, ולמטה הוא חיבור והתכללות דאהוי״ר שהוא אהב׳ וביטול רו״ש כאחד יחד ישכנו ואינם סותרים זא״ז כלל כמו עושה שלום במרומיו כו׳ מטעם שהוא בחי׳ אל עליון נורא בעצם שלמעלה משניהם מטעם הנ״ל ע״כ מחבר ב׳ הפכים יחד לרחוק ולקרוב בשוה ממש וד״ל.

וזהו ואהבת את הוי׳ [כו׳] את הטפל, שהוא היראה שהוא מצד הקירוב ואהבה שמצד הריחוק שניהם כאחד כלולים ואינם ב׳ הפכים כלל, מחמת שבא האור מלמעלה משניהם שהוא בחי׳ אל עליון נורא בעצם ששם שוים קרוב ורחוק כו׳ ע״כ יכול להיות אהבה וביטול כאחד (עד״מ כשיושבים השרים ורואים פני המלך עמם בסעודה שהן באהבה ושמחה מבפנים ויראה ואימה מבחוץ וגם אם מראה להם פנים צהובים וישמח עמהם אז ישמחו בשמחה ואהבה מבחוץ ויראה [ואימה] מבפנים, וזהו התכללות אמיתי׳ דאהוי״ר כאחד כנ״ל וד״ל), וכמו בהתכללות דאה׳ ויראה דאברהם ויצחק שבאברהם הי׳ האהבה עיקר והיראה כלולה בה וביצחק הי׳ היראה עיקר והאהבה כלולה בה כו׳ וענין עקידת יצחק הי׳ בחי׳ התכללות דיראה דיצחק באהבה דאברהם. ובזה מתורץ מה שפי׳ שמעון העמסוני מאת דיראה ולא פירש מאת דאהבה כי באת דאהבה יש לרבות עוד דבר [אחד] מה שיוכלל באהבה שהיא היראה שנכללת באהבה כנ״ל בענין עקידת יצחק, וזהו כל התורה ומצות עכשיו לאכללא שמאלא בימינא דוקא, אבל באת דיראה א״א לרבות לאהבה שתהי׳ נכללת ביראה בבחי׳ טפל שזהו נגד יסוד התור׳ ומצות שלא לעשות מבחי׳ הגבו׳ עיקר והחסדים טפל שהוא לאכללא ימינא בשמאלא שזה לא יהי׳ רק לע״ל שיהיו הלוים כהנים כו׳ לפי שקו השמאל דגבור׳ יהי׳ במעלה עליונה ביותר מן החסדים כמעלת הזהב על הכסף כו׳, וע״כ לע״ל יאמרו בני ישראל כי אברהם לא ידענו רק על יצחק כי אתה אבינו כו׳ מטעם זה, אבל

הושיט אצבעו הקטנה . . ושרפם: **סנהדרין לח, ב. ראה לקמן ע׳ רלה. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ קסא. וש״נ. ח״ב ע׳ תרנ; במדבר שם. אמרי בינה שער הק״ש סג, ג.**

עד״מ כשיושבים השרים: **[כשיושבים: א: שיש ב׳ הפכים בין] ראה ספר המאמרים תקס״ח ח״א ס״ע תקנה. שערי תשובה שער התפלה פ״כ. תורת חיים בראשית לט, א.**

לע״ל שיהיו הלוים כהנים: **ראה לקוטי תורה להאריז״ל יחזקאל. תניא פ״נ. ביאורי הזהר להצ״צ כרך א ע׳ שמ ואילך [נדפס גם בכרך ב ע׳ תתקכ]. הערת כ״ק אדמו״ר שליט״א בשיעורים בספר התניא שם ע׳ 690.**

כי אברהם לא ידענו . . כי אתה אבינו: **[כ״ה בכ״מ — ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ עז. וש״נ] ראה ישעי׳ סג, טז. שבת פט, ב. לקוטי תורה להאריז״ל ישעי׳ נב, ג. ספר המאמרים תקס״ח ח״א ע׳ תקכא. תורה אור תולדות יז, ג. תורת חיים תולדות [והוא משנת תקפ״ה] ד, ד. אור התורה ישעי׳ כרך א ע׳ שב.**

עכשיו נהפוך הוא שהכהנים עיקר והגבורות דלוים נכלל בהם כמ״ש וילוו עליך וישרתוך כו׳ [(כמ״ש במ״א בפ׳ קרח שזה הי׳ טעות וחטא קרח ועדתו שרצו לעשות מהגבורה עיקר כו׳). וזהו שפירש שמעון העמסוני מאת דיראה] (ובמ״א מבואר להיפוך שעכשיו היראה עיקר כמ״ש ועתה ישראל מה הוי׳ אלקיך שואל מעמך כ״א ליראה והאהבה נכלל ביראה ממילא וכמ״ש סוף דבר כו׳ האלקים כו׳ וזהו דוד בן ישי הקים עול כו׳ וד״ל, אבל גם ע״ד הנ״ל דראי׳ מקרוב [דוקא] ושמיעה מרחוק הרי היראה מרחוק דוקא והאהבה מקרוב ואת דאהבה שהוא היראה טפל לאהבה שזהו לרחוק שנעשה קרוב הרי זה סותר ג״כ לזה וא״כ מה שפירש מאת דיראה משום שאין לרבות בה האהבה כלל שזהו כמ״ש ועתה ישראל מה כו׳ כ״א ליראה כו׳ כמו שיהי׳ לעתיד לבוא פחד הוי׳ על כל כו׳ אינו מובן כלל כו׳).

[יב] **וזהו** שאמר וידעת היום והשבות אל לבבך שהזכיר בכאן ב׳ מיני התכללות דב׳ הפכים, א׳ במ״ש וידעת היו״ם שהוא התכללות דערב ובוקר שנק׳ יום אחד והיינו כמו שידוע שהלילה ויום הן ב׳ הפכים כמו אהוי״ר הנ״ל (וכמו שיתב׳), והתכללות הב׳ בכל לבבך שהן שני יצריך יצה״ר ויצר טוב והוא שיוכלל היצה״ר שבחלל השמאלי לטוב לשוב בתשובה שלימה בסור מרע בפו״מ שזהו לאכפייא לס״א להיות לבו ברשותו לסור מכל רע אפי׳ לקדש עצמו בדברים המותרים שהן תאוות היתר שלא ימלא כריסו כו׳ ולעשות הכל נגד טבעו הרע כו׳ ואפי׳ בדיבור שלא להרחיב פיו ולשונו כאות נפשו שזהו היפוך היראה וקבלת עומ״ש כו׳, וזהו שומר פיו ולשונו מכל דבר רע כלה״ר ורכילות והוללות כו׳ שומר מצרות נפשו [שישמור נפשו] מצרות הקטרוגים הקשים ורעים שנק׳ צרות נפשו ממש ברוחניות וגשמיות (כידוע דעומק רום ועומ״ת תלוי בדיבור דוקא שמוציא מן ההעלם לגילוי כו׳ וע״כ ע״י ריבוי דברים בטלים נופלים ריבוי מח׳ זרות כו׳), וכמ״ש מי האיש החפץ חיים וטוב דבחי׳ עומק טוב בקרבת אלקים באהוי״ר ותור׳ ומצות נצור לשונך מרע כו׳ וד״ל, וזה א״א כ״א ע״י שהיראה תהי׳ כלולה באהבה שהוא אהבה וביטול יחד, אבל באהב׳ בלא יראה מזה בא חולי הרעה הזאת שאינו שומר פיו ולשונו שממילא אינו נשמר מצרת נפשו, וכנראה בחוש שפריק׳ עול בהוללות וכל דבר[י בלע ו]רע [ו]און ומרמה בא[ה רק]

וילוו עליך וישרתוך . . כמ״ש במ״א בפ׳ קרח: **קרח יח, ב. ראה לקוטי תורה קרח נד, ב ואילך. ספר המאמרים תקס״ב ח״א ע׳ רכו. ע׳ רלא. ח״ב ע׳ תסו.**

ועתה ישראל . . סוף דבר . . דוד בן ישי הקים עול: **עקב י, יב . . קהלת יב, יג . . שמואל־ב כג, א (בדילוג).**

שומר פיו ולשונו . . שומר מצרות נפשו: **משלי כא, כג.**

שו״ה וגשמיות — רום ועומ״ת: **אדט: רע ועומק טוב.**

מי האיש החפץ חיים וטוב . . נצור לשונך מרע: **תהלים לד, יג (בדילוג. ושם: טוב). יד.**

דברני בלע: **תהלים נב, ו. וראה מצודת דוד שם.**

ע״י מיעוט היראה אעפ״י שנתפעל באהב׳ וחדוה אדרבה מזה יפול בהרחבת פיו ולשונו תהלך בארץ באין מעצור לרוחו, וכמ״ש ברמב״ם מועתק בש״ע בתחלתו שאין תנועת האדם והרחבת פיו כשעומד לפני המלך כו׳ וד״ל. והיינו שאמר בכל לבבך דוקא שיגבור היצ״ט על יצה״ר לכבוש יצרו ולעצור רוחו כו׳, והוא ענין התכללות דאהוי״ר הנ״ל וד״ל (וזהו הרחיבי מקום אהלך שתוכל להכיל ב׳ הפכיי׳ דאהוי״ר דהיינו גם שהוא בחדוה דאהבה יהי׳ באימה ויראה לעצור רוחו ולשמור פיו ולשונו כו׳ (וכמשל הנ״ל ביושבים לפני המלך, וכאהב׳ דאברהם שהי׳ כלול מיראה פנימית מאד מאד עד שארכבותיו דא לדא נקשן כו׳ וד״ל).

[יג] אך הנה כל זה בא באהוי״ר שבאה מן ההתבוננות דיחו״ע ויחו״ת שבק״ש שהוא בחי׳ סובב וממלא כידוע, וזהו ואהב״ת את הוי׳ בכל לבבך בשני יצריך שהיא היראה שנכללת באהבה לאכללא שמאלא בימינא כו׳ במה שכופה לבו או להפוך לבו מן הרע אל הטוב שנק׳ אתכפייא ואתהפכא כו׳. ואמנם כל זה הוא רק בחי׳ רצון לרצון דהיינו שחפץ ורוצה בקרבת אלקים באמת ושיהי׳ בחי׳ גילוי אלקות באהוי״ר זאת, אבל עדיין אין בזה גילוי אלקות ממש (כידוע דאהוי״ר נק׳ גדפין לבד כו׳, ואעפ״י שאהב׳ ויראה ג״כ מ״ע כמ״ש ואהבת כו׳ אבל אין זה רק יסוד ושורש לגוף מעשה המצות שנק׳ עבודה ממש שבהן גילוי אלקות ממש כידוע דאהב׳ שורש רמ״ח מ״ע ויראה שורש שס״ה ל״ת כו׳ וכמ״ש לאהבה את הוי׳ ולעבדו כו׳ וכן את הוי׳ כו׳ תירא ואותו תעבוד הרי העבודה היא העיקר רק שצ״ל עובד מאהוי״ר כו׳). והיינו מ״ש בק״ש אחר ואהבת כו׳ והיו הדברים [האלה] כו׳ שהן התומ״צ שבהן נמשך גילוי עצמות אור א״ס [ב״ה] ממש שלמעלה [שנק׳ אנכי ממש כו׳] שלמעלה מבחי׳ שמות דהוי׳ ואלקים סובב וממלא כו׳, והוא עיקר העבודה שלזה הי׳ עיקר הכוונה בתחלת ההשתלשלות דסוף מעשה במח׳ תחלה, וכמ״ש סוף דבר כו׳ כי זה כל האדם ותכלית חכמ׳ תשובה ומע״ט

ולשונו תהלך בארץ: **ע״ד תהלים עג, ט. ראה דרך חיים בהקדמה ע׳ 4. שער התשובה פ״ז.**

וכמ״ש ברמב״ם מועתק בשו״ע בתחלתו: **מורה נבוכים חלק שלישי פנ״ב. הובא ברמ״א שו״ע אורח חיים בתחלתו. ובשו״ע אדה״ז שם ס״א ס״ב. ובמהדו״ת ס״א ס״ה.**

הרחיבי מקום אהלך: **ישעי׳ נד, ב.**

שארכבותיו דא לדא נקשן: **ע״ד דניאל ה, ו.**

דאהוי״ר נק׳ גדפין: **ראה תניא פ״מ. לקמן ע׳ שה.**

שאהב׳ ויראה ג״כ מ״ע כמ״ש ואהבת: **ואתחנן ו, ה. ראה עקב י, כ. ספר המצות להרמב״ם מ״ע ג־ד. רמב״ם הל׳ יסודי התורה רפ״ב.**

שו״ה ג״כ — כו׳: **א נוסף: וכן ה׳ תירא (ואותו תעבוד).**

דאהב׳ שורש רמ״ח מ״ע ויראה שורש שס״ה ל״ת: **ראה תניא פ״ד. ס׳ מאמרי אדה״א־במדבר ע׳ קלא. וש״נ.**

לאהבה את הוי׳ ולעבדו . . את הוי׳ כו׳ תירא . . והיו הדברים: **עקב יא, יג (ושם: ה״א) . . עקב י, כ (ושם: אותו) . . ואתחנן ו, ו.**

דסוף מעשה במח׳ תחלה . . ותכלית חכמ׳ תשובה ומע״ט: **פיוט לכה דודי . . ברכות יז, א.**

ואמרז״ל דיפה שעה אחת בתשוב׳ ומע״ט בעוה״ז מכל חיי העוה״ב כו׳, ועבודה זאת צ״ל בשמחה ובטוב לבב דוקא וכמ״ש תחת אשר לא עבדת כו׳ בשמחה ובטוב לבב מרוב כל למעלה מכל דחיי העוה״ב אעפ״י שעוה״ב הוא שכר המצות אבל מעשה המצו׳ עצמה כאשר היא נעשית בשמחה ובטוב לבב דוקא הוא למעלה משכרה (דשכר המצוה אינו רק [בחי׳] גילוי אור התענוג ורצון העליון שבמצוה ומעשה המצות בשמחה מגיע בעצמות בעל הרצון שנחת רוח לפניו מה שאמר ונעשה רצונו בשמחה וטוב לבב, ולכך אנו רואים שכל רזין מפנימי׳ וסודות התורה לא יזכה האדם רק מחמת שמחה של מצוה כמ״ש האריז״ל לרח״ו תלמידו). וזהו שאומרים בברכת המצות אשר קדשנו במצותיו מצותיו ממש דכתיב רחבה מצותך מאד בבחי׳ א״ס ממש שלמעלה משכר המצות כו׳ והוא בקדושת מהותו ועצמותו ית׳ ממש ומזה נמשך רק הארה אחת בעוה״ב בגילוי אור התענוג העליון לנשמות כו׳, וממילא נמשך מקור כל יחו״ע שבאו״כ דאצי׳ שז״ש בא״י אלקינו עד שיהי׳ מלך העולם ממקורא דכולא שהוא בחי׳ מל׳ דא״ס שע״ז אמר מלכותך מלכות כל עולמים להיות בבחי׳ סובב וממלא כו׳ [שהוא בחי׳ סובב וממלא בהשתלשלות כמו ביחו״ע ויחו״ת בק״ש אבל במהותו ית׳ ממש יוכל לשכון ב׳ הפכים דשמחה ויראה כא׳ ממש בצלותא בלחש כו׳ ביראה וביטול לבד כידוע כו׳ וד״ל וכמ״כ] בב׳ שמות דהוי׳ ואלקים וכל זה מטעם שקדשנו כו׳ וד״ל.

[יד] **והנה** ענין שמחה וטוב לבב שבעבודה ומעשה המצות הוא בא ע״י התפעלות האהב׳ ודביקות האמיתי שהאהם׳ והדביקות והשמחה הוא הכל א׳ כידוע בענין אם הבנים שמחה דבהתבוננות דבינה בחי׳ מקור המוליד האהבה שם היא השמחה אלקית ומתאחדת עם האהבה והיא החדוה שבלב כידוע, אך יש בשמחה זו ב׳ [מיני] מדריגות א׳ שמחה שבאה׳ ודביקות בתפלה מצד ההתבוננות (ושמחת הלב) ושמחה הב׳ בשמחה (וטוב לבב) של מצוה שהוא למעלה יותר מחיי העוה״ב כנ״ל. והנה שמחה שבאהב׳ האלקית צ״ל בבחי׳ ההתכללות מיראה דוקא שהוא בחי׳ הביטול והיינו שיהי׳ אור האה׳ ושמחה האלקית גם אחר [שיהי׳ בו בחי׳ היראה והביטול ואינם ב׳

דיפה שעה אחת: **אבות פ״ד מי״ז. ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ס״ע מג ואילך (ושם ובאמרי בינה כאן מו, ב. ספר המאמרים תקס״ט ע׳ ח הובא: דיפה).**

תחת אשר לא עבדת: **תבוא כח, כז.**

שנחת רוח . . ונעשה רצונו: **ע״פ הספרי פינחס כח, ח.**

כמ״ש האריז״ל לרח״ו תלמידו: **ראה ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב ע׳ שמח ובהנסמן לשם: כתובים ח״ב ע׳ י. ספר המאמרים תקס״ו ע׳ רמז. ד״ה ויספו ענוים מכ״ק אדה״א (קה״ת תשמ״ה) בתחלתו ובהנסמן שם. ד״ה בששה״ק תקע״ט בס׳ מאמרי אדה״א־במדבר (שבועות) בסופו [נמצא בדפוס].**

רחבה מצותך מאד: **תהלים קיט, צו.**

מלכותך מלכות כל עולמים: **תהלים קמה, יג.**

כידוע בענין אם הבנים שמחה: **תהלים קיג, ט. ראה ס׳ מאמרי אדה״ז־אתהלך ע׳ מו. ע׳ נז. תורה אור וארא נז, ב.**

הפכים כלל. וזהו כענין שאנו אומרים וכל הלבבות יראוך וכל קרב וכליות יזמרו לשמך הרי יש כאן] דבר והיפוכו [כאחד], ואיך קרב וכליות יזמרו לשמך ברינה וחדוה והלב יהי׳ ביראה ופחד באותה שעה עצמה, אלא צ״ל שאין זה ב׳ הפכיים כלל ואינם סותרים זא״ז כלל. והענין הוא דבקרב וכליות שהם פנימים יותר [יותר] יהי׳ החדוה וזמר ובאותה שעה עצמה יהי׳ הלב ביראה דהיינו שהיראה וביטול יהי׳ מבחוץ והשמחה מבפנים בקרב וכליות שיזמרו לשמך כו׳ (ולפעמים יהי׳ להיפוך דבקרב וכליות יהי׳ היראה ופחד עד שארכבותיו דא לדא נקשן והשמחה והחדוה יהי׳ בלב כמ״ש למעלה בענין השרים [שיושבים] לפני המלך בסעודה כו׳), וגם במקום אחד בלב עצמו יוכל להיות ב׳ הפכיים דשמחה ואהבה עם יראה וביטול כמ״ש וגילו ברעדה במקום גילה שם תהא רעדה שם דוקא דהיינו במקום גילה שבלב תהא רעדה מבפנים וגילה מבחוץ כו׳ וא״ז ב׳ הפכיים כלל (וכמו באהבה דאברהם שהי׳ כלול מיראה ופחד מבפנים כו׳ כנ״ל בענין עקידת יצחק כו׳).

[טו] אך הנה י״ל בזה דהלא רישא דקרא [אמר] עבדו את ה׳ ביראה דוקא ואח״כ אמר וגילו ברעדה הרי עיקר העבודה צ״ל ביראה רק שגילו ברעדה ויראה זו ג״כ ולא שתהא רעדה [זו] מבפנים וגילה מבחוץ. אך הענין הוא דלפעמים הרי אמר עבדו [את] הוי׳ בשמחה בואו לפניו ברננה כו׳ והשמחה היא האהבה שגורמת החדוה ושמחה כו׳, אלא צ״ל שיש ב׳ מיני עבודה, א׳ עבודה שבלב זו תפלה שצ״ל בשמחה ורננה כמו בפסוד״ז וכה״ג, ומ״ש עבדו את הוי׳ ביראה היינו עבודת מעש׳ המצות, אך הרי אמר תחת אשר לא עבדת כו׳ בשמחה וטוב לבב דוקא, וצ״ל ששניהם אמת והוא שיתחברו ב׳ הפכיים הללו כאחד והוא מ״ש וגילו ברעדה במקום גילה שהוא שמחה של מצוה מבחוץ תהי׳ רעדה ויראה מבפנים, שז״ש עבדו את ה׳ ביראה, ואמנם מה שיוכלו לשכון כאחד בלב אחד יראה ושמחה א״ז אלא בשמחה של מצוה דוקא, לפי שהמצו׳ שרשם במהו״ע בעל הרצון שהוא למעלה מחיי העוה״ב שע״ז אמר וישמחו בך ישראל מקדשי שמך [בתומ״צ] וכתיב שם נשמחה בו ממש שהוא בעוה״ב שהוא שכר המצות, וזהו מפני שא׳ שקדשנו במצותיו ממש בקדש העליון מְמש כו׳ כנ״ל, ע״כ יכול להיות גילה

וכל הלבבות יראוך וכל קרב וכליות יזמרו לשמך: **פיוט נשמת. ראה המאמרים שנסמנו בריש המאמר. תורת חיים חיי שרה קל, רע״א.**

וגילו ברעדה במקום גילה . . רעדה: **תהלים ב, יא. ברכות ל, ב. ראה תורת חיים בראשית לח, ב ואילך.**

(טו) . . עבדו את ה׳ ביראה . . עבדו (את) הוי׳ בשמחה: **יד: לא נסמן . . תהלים ב, יא. שם ק, ב. ראה תורת חיים שם.**

עבודה שבלב זו תפלה: **תענית ב, סע״א. וראה אור התורה עקב ע׳ תרח.**

שו״ה ביראה — א״ז . . בעל: **ט: אין זה . . א: בעצמות.**

וישמחו בך ישראל מקדשי שמך: **נוסח ברכת היום דיו״ט [בהשמטת תיבת כל. וכ״ה בכ״מ. ראה ס׳ מאמרי אדה״א-ויקרא ח״א ע׳ קלב. וש״נ. א: כל ישראל].**

שם נשמחה בו . . שקדשנו . . ממש (הא׳): **תהלים סו, ו . . א: אשר קדשנו . . דטיד: ליתא. א: וצונו כו׳.**

ברעדה כנ״ל (משא״כ בשמחה ואהבה שבתפלה הגם שכלולה מיראה לא יוכל להיות במקום אחד בלב רק כמו קרב וכליות יזמרו לשמך והלבבות יראוך או להיפוך אעפ״י שיוכל להיות חדוה ומרירות בלב ונק׳ אהבה דאתכלילת מתריז סטרין כידוע זהו בא [בחילוף] כמו [שא׳] דחדוה תקוע בלבאי מסטרא דא ובכי׳ מסטרא דא וכן באהוי״ר בתפלה בבחי׳ רו״ש כמו מתי אבוא כו׳, לפי שזהו בבחי׳ הוי׳ ואלקים שהוא בחי׳ סובב וממלא שבא בהשתלשלות כמו ביחו״ע ויחו״ת דק״ש, אבל במהו״ע ית׳ ממש יוכל לשכון הפכיים דשמחה ויראה [כא׳] ממש (אבל צלותא בלחש הוא ביראה וביטול לבד כידוע וד״ל), וכמו״כ במצות ת״ת ששרשה במהו״ע חכמתו ית׳ ממש, וכמ״ש והיו הדברים [האלה] אשר אנכי ממש כו׳ כללות ב׳ הפכיים דשמחה ויראה כאחד כמו בזמן מ״ת שעל כל דיבור [פרחה נשמתן] כו׳ [מרוב [חדווה] שמחה ותענוג ויראה וחרדה מבפנים שנא׳ ויחרד [כל העם] כו׳ וירא העם וינועו כו׳], ומלמעלה למטה בקולות וברקים ביראה ופחד ה׳ פנימית וגם באור פנימי בשמחה ותענוג בפנימית כמ״ש באור פניך כי רציתם כו׳ כלול שמחה ויראה כאחד והתורה עצמה כלולה מאש ומים כמ״ש מימינו אש דת [למו] כו׳, והכל מטעם הנ״ל וד״ל.

[טז] **וזהו** והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום היום דוקא כמו שאמר היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם, ושכר המצות בעוה״ב אינו רק מבחי׳ יוד דשם הוי׳ כמ״ש כי בי״ה הוי׳ צור עולמים כו׳ ביו״ד נברא העוה״ב, ומעשה המצות עצמם הוא במהו״ע שאנכי מצוך היום לעשותם כנ״ל, וע״כ הוא גבוה מחיי העוה״ב שאין שם רק בחי׳ גילוי [זיו מאתו ית׳] מאות א׳ דיו״ד דשם הוי׳ כו׳, אבל גילוי עצמות אור א״ס ב״ה דבחי׳ אנכי אינו אלא היו״ד במעשה המצות וע״כ אמר דיפה שעה אחת כו׳ וד״ל. והנה אחר והיו הדברים כו׳ אשר אנכי כו׳ אמר ושננתם לבניך ודברת בם כו׳ להיות שאנכי זה שאמר אשר אנכי מצוך לא קאי על משה כמשמעות הפשוט

אהבה דאתכלילת מתרין סטרין: **ראה תורת חיים בראשית לח, ג.**

דחדוה תקוע בלבאי מסטרא דא: **ראה זהר אחרי עה, א. (היכלות) פקודי רנה, א. תניא ספל״ד. אגרת התשובה פי״א.**

מתי אבוא: **תהלים מב, ג.**

וכמו״כ במצות . . והיו הדברים: **יד: נסמן סעיף טו . . ואתחנן ו, ו.**

שעל כל דבור . . ויחרד . . וירא העם וינועו: **נסמן לקמן ע׳ רצד . . יתרו יט, טז. כ, טו.**

באור פניך כי רציתם: **תהלים מד, ד (ושם: ואור — אבל כ״ה גם בשערי אורה שער הפורים ע׳ 186). ראה גם לקוטי תורה דרושים לר״ה נט, ד.**

מימינו אש דת: **ברכה לג, ב. וראה גם לעיל ע׳ יח. סידור שחרית סו, ג.**

(טז) . . היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם: **יד: לא נסמן . . ואתחנן ז, יא. ראה ערובין כב, א. לקוטי שיחות ואתחנן תשד״מ.**

כי בי״ה הוי׳ צור עולמים . . ביו״ד נברא העוה״ב: **ישעי׳ כו, ד. ראה מנחות כט, ב.**

שו״ה אינו — והנה . . ושננתם לבניך ודברך בם: **יד: נסמן סעיף טז . . ואתחנן ו, ז.**

שו״ה להיות — זה שאמר . . הפשוט בפרש׳ א׳: **א: א״ס . . ט: הכ׳ היפך הפשט זו.**

בפרש׳ א׳ דק״ש שמשה אמר לישראל [שמע ישראל] ואהבת כו׳ אלא קאי על בחי׳ אנכי שבמ״ת שאנכי ולא יהי׳ לך מפי הגבורה עצמו שמענו כו׳ שהוא בחי׳ מהו״ע ממש כנ״ל, ואמר כאן לפרש הדבר הזה איך יכול להיות גילוי דבחי׳ אנכי זה [אשר] על לבבך היינו במה שבא לבחי׳ הדיבור בד״ת דוקא שעי״ז דוקא בא אנכי זה לגילוי מן ההעלם והוא מ״ש ושננתם לבניך ודברת בם דוקא משום דאין אנכי זה שבמ״ת בא כ״א ע״י [בחי׳ ה]התכללות דגילה ורעדה הנ״ל כמו שהי׳ במ״ת ממש כו׳ ע״כ זהו אינו בא אלא בבחי׳ הדיבור זה דד״ת דוקא ולא בעבודה שבלב בתפלה. והטעם הוא כי הנה בתפלה העיקר הוא האהבה, ויראה נכלל בבחי׳ טפל בעלמא כו׳, וע״כ באתעדל״ת נעשה אתעדל״ע כמים הפנים אל פנים ג״כ מבחי׳ המשכ׳ אהבה עליונה מלמעלה למטה רק בבחי׳ מקיף בלבד וכמ״ש וימינו תחבקני, ואעפ״י ששמאלו [ג״כ] תחת לראשי אבל הוא טפל ובטל באהבה דימין מקרבת ולזאת אין האהבה עליונה נכנסת בתוך מוח ולב האדם בגילוי ממש מפני שאין השמחה [דיראה] בגילוי [גמור כו׳] וע״כ האהבה [דואהבת כו׳] חולפת ועוברת מיד אחר התפלה [כידוע] לפי שהמקיף דימינו תחבקני הוא רק מבחוץ לבד כו׳, אבל כאשר בחי׳ השמאל דיראה בגילוי גמור בתוך האהבה כענין במקום גילה שם תהא רעדה ויראה ממש אז יש להאהבה קיום נצחי מפני שנכנסת בתוך תוכו ממש ולא יעבור לעולם גם אחר התפלה כל היום כו׳, והוא גם בשמחה שמפני זה שנשמח בדברי תורתך שם דוקא תהא רעדה וביטול במציאות כרבא דיתיב באימתא [ופחד וכמא׳ מה להלן באימה] ויראה ואעפ״י שעל כל דיבור [ודיבור פ״נ] כו׳ כנ״ל וא״ז רק במ״ת דוקא (או במעשה המצות דכתיב עבדו את ה׳ ביראה וגילו [ברעדה] כו׳ משא״כ בתפלה כו׳ [וד״ל]).

[יז] **ולהבין** זה הנה ידוע בענין מדריגת משה שנק׳ מחוקק שנאמר שם חלקת מחוקק ספון והטעם שנק׳ מחוקק ידוע לפי שאותיות

שאנכי ולא יהי׳ לך מפי הגבורה עצמו שמענו: **מכות כד, רע״א.**

באתעדל״ת נעשה אתעדל״ע: **נסמן לקמן ע׳ קצה.**

כמים הפנים אל פנים . . וימינו תחבקני: **ע״ד משלי כז, יט . . שיר השירים ב, ו. ח, ג.**

דימין מקרבת: **נסמן לעיל ע׳ צ.**

שו״ה כו׳ — שמפני זה: **איד: שמבפנים.**

כרבא דיתיב באימתא: **ראה דקדוקי סופרים שבת ל, ב. פסחים קיז, א. וכ״ה גי׳ ר״ח ומאירי פסחים שם. תניא פ״ז (ראה בליקוט פירושים שם ע׳ קסד).**

ופחד . . מה להלן באימה . . במ״ת: **א: בשמעתא . . ברכות כב, א . . איד: בדיבור בד״ת.**

משה שנק׳ מחוקק . . שם חלקת מחוקק ספון: **ברכה לג, כא. ראה בבא בתרא טו, א. ביאורי הזהר בשלח מד, סע״ד. לקוטי תורה חוקת סג, ב. סד, ב. מטות פח, א. ואתחנן ח, ד. ספר המאמרים תקס״ד ע׳ קעו וע׳ קעג. סה״מ תקס״ה ח״א ס״ע תמח. סה״מ תקס״ז ע׳ קפה. ע׳ ר. ע׳ רפד. ע׳ רצט. ע׳ שיד. אמרי בינה שער הק״ש מו, ג.**

התורה באין בבחי׳ חקיקה כמ״ש זאת חוקת התורה כו׳ כמו הלוחות שהיו מכתב אלקים חרות על הלוחות והוא מצד שורש האותיות שבתור׳ הקדומה שבמהותו ועצמותו ית׳ ממש בבחי׳ החקיקה שנק׳ אותיות עצמיים כמ״ש במ״א בענין אז ראה ויספרה כו׳ שלזה נק׳ ספר ומשה נק׳ סופר שהוא מחוקק שהוא נתן התורה לישראל בבחי׳ חקיקה ג״כ והוא ענין קבלת התורה שהוא בא בבחי׳ חקיקה כמו החוקק בכלי שעושה בה חלל בית קיבול שיתפשט בם אור דתורה בתוך תוכו ממש, וזהו ענין קול דתורה גם עכשיו שכל הקורא בתורה קורא בשמותיו [של הקב״ה כו׳] שעושין בחי׳ חקיקה בנפש ישראל כו׳ שהוא בחי׳ הביטול העצמי בחי׳ מ״ה דחכמה דמשה כו׳ וכמ״ש ואשים דברי בפיך ואשים ממש שנכנס בתוך תוכו כו׳ והוא ענין האימה [וביטול] במציאות שיש בכל או״א מישראל בעסקו בתורה דוקא כמו מה להלן באימה וביראה כו׳, והוא בשעת מתן תורה דנחקק בהן קול ה׳ דיו״ד הדברות כמ״ש קול ה׳ חוצב להבות אש כו׳ בבחי׳ עצמיות ונקבע זה ל[דורי] דורות, וגם השמחה שיש בד״ת ניתן לכאו״א משמחה ותענוג שהי׳ במתן תור׳ והוא ענין גילה ורעדה כאחד ממש שזהו השמחה והביטול [משניהם] יחד שנכנס בתוך פנימי׳ הנפש דוקא, וע״כ בחי׳ המקיף דאהבה עליונה ומצות ת״ת בדיבור הוא קיום נצחי וכמ״ש ואשים דברי בפיך ובצל ידי ממש כסיתיך כו׳ וכתיב בשכבך תשמור עליך כו׳ ואינו חולף ועובר לעולם גם בלכתו בשוק כו׳ שאין זה במקיף [דאהבה] העליונה שבתפלה מפני שאין בה היראה וביטול דבחי׳ מה בעצם שיש בדיבור דתורה וד״ל.

[יח] **וזהו** וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל, פי׳ אשר שם ממש בבחי׳ חקיקה שלזה נק׳ בשם מחוקק בפנימיות שלהם דוקא שנכנס אור דאמיתי׳ התורה בתוך תוכם להיות בחי׳ כלי בית קיבול לקבל בבחי׳ הפנימיות דוקא, וזש״א לפנ״י בני ישראל בבחי׳ הפנימיות כו׳ וכמ״ש ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל כו׳. ומפני זה יראה וביטול הפנימיות עם השמחה כאחד באים בד״ת דוקא, ואף גם בנשמות השפלות ביותר בתכלית הירידה דק״נ [גם בהם יוכל אור דתורה לחקוק בהם וכמאמר אין ד״ת מקבלים טומאה דלכך גם בע״ק מותר בד״ת, וכמו שהי׳ מ״ת] במדבר

זאת חוקת התורה: **חוקת יט, ב. ראה לקוטי תורה חקת נו, א. ספר המאמרים תקס״ה ח״ב ע׳ תרצא.**

הלוחות שהי׳ מכתב אלקים חרות על הלוחות: **תשא לב, טז.**

שו״ה שבמהותו — ממש . . אז ראה ויספרה: **איד: שהן . . איוב כח, כז.**

שכל הקורא בתורה קורא בשמותיו: **ראה זהר יתרו פז, א. הנסמן לעיל ע׳ קלט.**

ואשים דברי בפיך: **ישעי׳ נא, טז.**

קול ה׳ חוצב להבות אש: **תהלים כט, ז.**

שו״ה עליונה — ת״ת בדיבור . . בשכבך תשמור עליך: **תוקן ע״פ אד. ובכת״י זה: יחו״ת . . משלי ו, כב.**

וזאת התורה . . לפני . . שם . . דאמיתי׳: **ואתחנן ד, מד . . א: ליתא . . אדט: דאותיות.**

ויקם עדות ביעקב . . אין ד״ת מקבלים טומאה: **תהלים עה, ה . . ברכות כב, א.**

העמים דק״נ והאיר אור דתורה גם בחושך ואפילה [כו׳ וכמ״ש] קול קורא במדבר כו׳ וכתיב קול ה׳ יחיל מדבר שהוא קול הוי׳ ביו״ד הדברות שהי׳ קורא במדבר העמים והאיר [גם] במקום חושך שנתבטל ממציאותו וזהו קול ה׳ יחיל מדבר כמו שאנו אומרים בהגלותך מלכינו על הר סיני גם בריות בראשית חרדו ממך כו׳, וזהו קו״ל [קורא במדבר] שהוא קול [דתורה] שבמ״ת פנו דרך ה׳ פי׳ קול זה דמ״ת שהוא למעלה בבחי׳ מהו״ע ית׳ ממש כו׳ הוא אשר עשה דרך לה׳ ופנה כל המסכות והעלמות גם במדבר והוא מ״ש פנו דרך להוי׳ להיות גילוי הוי׳ גם בדברים גשמיים דנוגה [דעשי׳] והוא מטעם [שלפני] קול זה גם חושך לא יחשיך כו׳ שהוא מקשר הכל בהשוואה אחת, משום דקמי׳ ממש כחשיכה כאורה ממש וכמ״ש המגביהי לשבת המשפילי לראות כו׳, ע״כ קול דתורה קורא גם במדבר פנו דרך להוי׳ כו׳ וד״ל. וזהו שאמר ושננתם לבניך ודברת בם שבדיבור דקול דתורה דוקא הוא שמתגלה בחי׳ אנכי דמ״ת ולא קול דתפלה כו׳ וד״ל.

[יט] **וזהו** ענין סמיכות ג׳ פסוקים אלה שבק״ש, שבתחלה אמר ואהבת את הוי׳ שהוא אהוי״ר יחד באופן שנכלל היראה באהבה כענין חדוה ומרירות רו״ש כו׳ ומזה יבא לבחי׳ גילוי דאנכי בדיבור דד״ת שמקשר ומחבר ב׳ הפכיים דגילה ורעדה כאחד ממש כמו במ״ת, אך אין זה רק גילוי האור מלמעלה למטה ועדיין לא בא האור דעצמות א״ס ב״ה שבקול דתורה למטה ממש להיות בחי׳ כלי ממש שזהו ענין המצות בפו״מ כמ״ש והתורה והמצוה כו׳, וזהו וקשרתם דתפילין שאחר מצות ת״ת ודברת בם דאעפ״י דת״ת כנגד כולם מטעם הנ״ל בקול דתורה אבל העיקר [הוא] שיהי׳ גילוי העצמיות בקדושת המצות בעשי׳ בפו״מ, וזהו ענין מצות התפילין דוקא שאמרו דהוקשה כל התורה [כולה] לתפילין כו׳ שהרי בד׳ פרשיות דתפילין שכתובי׳ על קלף גשמי הרי נמשך שם הוי׳ ממש בד׳ פרשיות הללו אות יו״ד דחכמ׳ בפרש׳ קדש כו׳ וזהו שרש כל המצות בכלל כידוע ועל כן הוקשה כל התורה [כולה] לתפילין להמשיך קדושה העליונה שבעצמיות ממש בבחי׳ עשי׳ ממש דמה דת״ת כנגד כולם הוא מפני שמביא לידי מעשה, ולכך ג׳ פסוקים אלה יש להם חיבור וקשר זע״ז שזה מביא לזה כסדרן דוקא ואם יחסר א׳ אין [זה] שלימות העבודה דבלא אהוי״ר לא יומשך גילוי דאנכי בד״ת כמו האומר אין לי אלא תור׳ כו׳ וכמו״כ תור׳ בלא מעשה או מעשה בלא תורה כו׳ וד״ל.

קול קורא במדבר . . קול ה׳ יחיל מדבר: **ישעי׳ מ, ג . . תהלים כט, ח.**

בהגלותך מלכינו על הר סיני: **[ט: בהגלותך מלכותך עליהם] נסמן לעיל פ״י.**

פנו דרך ה׳: **המשך הכתוב דקול קורא.**

שו״ה מ״ש — (דעשי׳) . . גם חושך לא יחשיך . . כחשיכה כאורה . . המגביהי לשבת: **ניתוסף ע״פ ט.**

א: בח״ע. דיד: במ״ע? במע׳? . . תהלים קלט, יב . . נסמן לעיל פ״ז.

והתורה והמצוה . . דת״ת כנגד כולם: **משפטים כד, יב . . פאה בתחלתה.**

דהוקשה כל התורה (כולה) לתפילין: **קדושין לה, א. וראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תתקב.**

האומר אין לי אלא תור׳ . . תור׳: **יבמות קט, ב . . אטיד: ת״ת.**

[ד] **ובכל** זה יובן מ״ש וידעת היום והשבות אל לבבך כו׳, דהנה מבואר למעלה במה שאמר היום שהוא התכללות דערב ובוקר שנק׳ יום אחד והוא מ״ש ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד שערב קודם לבוקר שמפסוק זה אמרו כברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא, והענין ידוע שזהו בחי׳ הצמצום וההתפשטות, שמתחלה צ״ל הצמצום שנק׳ חושך ואח״כ נמשך התפשטות שנק׳ אור וא״א להתפשטות האור בלי קדימת הצמצום דחושך תחלה וכמאמר בתחלה עלה במחשבה לברוא [את העולם] במדה״ד כו׳ שהוא שם אלקים להיות שא״א להתפשטות אור ושפע אלקי׳ להוות הבריאה מאין לַיֵש אחר שאין ערך [כלל] לבעל גבול לגבי בלתי בע״ג ע״כ הוצרך להיות תחלה [בחי׳] הצמצום שמצמצם אור עצמותו תחלה ואחר הצמצום שנק׳ [מדת] לילה נמשך [בחי׳] האור והתפשטות שנק׳ מדת יום, וזהו ויהי ערב תחלה ואח״כ ויהי בוקר כו׳, והוא ענין המאמר כברייתו של עולם מאין ליש ברישא חשוכא בחי׳ הצמצום דבחי׳ חושך (כמ״ש והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך כו׳) והדר נהורא שהוא בחי׳ התפשטות דאור החסד עליון וכמ״ש כי בי״ה הוי׳ צור עולמים ביו״ד שהוא הצמצום שקודם להתפשטו׳ בה״א כו׳, ועכ״ז באמצעות יחוד דערב ובוקר נק׳ יום אחד ולא לילה [א׳] לפי שהצמצום וההסתר בשביל שיוכל להיות בחי׳ [יום] התפשטות דחסד ע״כ נכלל מדת לילה במדת יום ונק׳ יום אחד, ואעפ״י שאין יום בלא לילה שלפניו כו׳, והלילה ה[ו]לך אחר היום הבא וכמו שאָנו רואים שבלילה [ויום שבלילה] אין שפע פרנסה בין בני אדם שהוא זמן שכיבה ושינה שזהו בחי׳ הסתלקות וצמצום כו׳, וביום חסד אל כל היום בכל שפע פרנסה וכה״ג, אין הצמצום דלילה רק בשביל ביאת היום, וכללותם יחד נק׳ יום אחד בלבד כו׳ וד״ל. וזהו וידעת היו״ם [היום] דוקא יום שהוא כלול מערב ובוקר יחד שזהו ענין אחד ממש עם מה שאמר והשבות אל לבבך דהיינו שני לבבות דשני יצריך יצר טוב ויצר הרע [שבלב] שבשני חללי הלב א׳ בבחי׳ הביטול והיראה שבלב והב׳ בבחי׳ האהבה ותשוקה שבלב כנ״ל בענין יראה מקרוב ואהבה מרחוק שהן ב׳ הפכיים כו׳, וזהו ג״כ בחי׳ הצמצום ובחי׳ ההתפשטות דיראה וביטול הוא בחי׳ הצמצום שקודם להתפשטות דאה׳ ותשוקה כמו שבחי׳ הצמצום דמדת לילה קדמה ל[בחי׳ חסד] מדת יום [כמו ברישא חשוכא כו׳] וע״כ הכל הוא ענין אחד ממש וד״ל.

ויהי ערב ויהי בקר . . כברייתו של עולם: **בראשית א, ה. וראה תורת חיים תצוה תסד, ב. ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״א ס״ע ח.**

כברייתו של עולם . . בתחלה עלה במחשבה: **נסמן לקמן ע׳ רי.**

במדה״ד . . אלקים: **ראה רש״י בראשית א, א. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״א לע׳ שלז.**

והארץ היתה תהו ובוהו וחושך . . כי בי״ה הוי׳ צור עולמים: **בראשית א, ב . . ישעי׳ כו, ד.**

חסד אל כל היום: **תהלים נב, ג.**

שו״ה ואהבה — ובחי׳ . . שבחי׳ הצמצום: **ט: ליתא. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: הצמצום . . הצמצום.**

[כא] **ואמנם** הנה עדיין יש להבין מה שסמך ג׳ אלה יחד דמשמע דהא בהא תליא דוידעת היום אז והשבות אל לבבך כי הוי׳ הוא האלקים כו׳. אך הנה כתיב אני ראשון ואני אחרון, והיינו כברייתו של עולם מאין ליש הצמצום קודם לבחי׳ התפשטות כו׳ ברישא חשוכא כו׳, כך הוא בבחי׳ הצמצום הראשון שזהו אני ראשון שהוא עצמיות המאציל לנאצלים שאין ערוך כלל לאורות הנאצלים לגבי מהו״ע המאציל כידוע וכמ״ש אנת הוא חד ולא בחושבן כו׳ דלאו מכל אינון מדות כלל כו׳ הוצרך להיות ג״כ ע״י [בחי׳ ה]צמצום והעלם העצמיות תחלה שז״ש ישת חושך סתרו כו׳, וכתיב מגלה עמוקות מני חושך שמגלה האור מבחי׳ החושך והעלם הזה, וא״א להיות גילוי אור מהעלם העצמות אם לא שיעלים ויצמצם א״ע תחלה, כידוע המשל למשפיע לקטן שמוכרח לצמצם אור חכמתו העצמי׳ ומבטל א״ע בהעלם אחר העלם בכדי שיוכל להשפיע בצמצום רק כפי ערך קבלת התינוק הקטן (ויש כאן שני צמצומים אחד צמצום העצמיות ממש ואח״כ צמצום האור ושפע הבא למקבל) ואם לא בחי׳ הצמצום וביטול העצמיות [דמשפיע] לא הי׳ באפשר שיומשך למקבל שפע כפי קבלתו, ונמצא שצמצום זה שבעצמות המשפיע גורם גילוי אור ושפע למקבל בתמידות. וכך יובן הנמשל למעלה כמ״ש מגלה עמוקות מיני חושך, דהענין הוא דע״י צמצום הראשון שצמצם א״ע הוא שיוכל להיות גילוי אור להאציל עשר ספירות אורות וכלים כו׳, וכל עיקר הצמצום אינו אלא כדי שיוכל להשפיע בצמצום דקו וחוט כי לפי ערך בחי׳ הצמצום וביטול העצמיות הוא שגורם גילוי אור בתמידיות וד״ל. וזהו כמו בחי׳ מל׳ דאצי׳ בבי״ע שזהו אני אחרון שאמר כברייתו של עולם ברישא חשוכא כו׳ שע״י הצמצום בעצם המל׳ הוא הגורם [להיות] גילוי אור להשפיע מאין ליש ממש (אך באמת ענין מגלה עמוקות מיני חושך היינו שבחי׳ העלם העצמיות הוא שבא ומאיר בגילוי, שז״ש כיתרון האור מן החושך שהוא גדול יותר מאור ושפע המאיר אחר הצמצום כידוע, וזהו פי׳ מגלה עמוקות כו׳ שהוא היפוך הצמצום בעצמות הנ״ל, והוא שמאיר יותר מכפי המדה וצמצום דקו וחוט כו׳ וכן מאצי׳ לבי״ע כו׳, וזהו העוה״ב שמאיר מהעלם העצמיות דוקא כידוע, ומעין זה הי׳ במ״ת שהוא גילוי אור דאנכי סדכ״ס מבחי׳ ההעלם [העצמי] דעצמיות ממש וע״כ הי׳ קולות וברקים תחלה וקול השופר שהוא גילוי ההעלם דעצמיות דוקא, וזהו וידעת היום סתם שהוא [יְום] שעמדת לפני הוי׳ בחורב כו׳ ש[ע״כ] הי׳ בהם בחי׳ ביטול העצמיות תחלה ע״י קולות וברקים וקול השופר כו׳, ואח״כ נתגלה האור דאנכי מהעלם העצמיות ממש שא״א שיהי׳ בכחם לקבל האור דהעלם העצמיות כ״א ע״ז דוקא, כמו שיתב׳).

אני ראשון ואני אחרון . . אנת הוא חד: ישעי׳ מד, ו . . ראה תקוני זהר בהקדמה יז, א.

ישת חושך סתרו . . מגלה עמוקות מני חושך: תהלים יח, יב . . איוב יב, כב.

כיתרון האור מן החושך: קהלת ב, יג. וראה ס׳ מאמרי אדה״א-ויקרא ח״א ע׳ קסט. וש״נ.

שו״ה דאנכי — האור . . העצמיות: [ט: שע״כ האור] א: ליתא. והובאו תיבות אלו בהוספת תיבת כ״א לעיל בשו״ה שהוא — ש[ע״כ].

[כב] **והנה** ידוע שבאתעדל״ת נעשה אתעדל״ע באופן זה ממש דרוח אייתי רוח כו׳ לפי אופן העלאת מ״ן כך יהי׳ אופן ההמשכה כו׳, וכך הוא ג״כ בענין ובחי׳ צמצום הראשון שהוא ביטול בעצמות המאציל שיוכל להשפיע ולהאציל ולברוא כו׳ הרי נעשה למעלה צמצום זה ע״י אתעדל״ת דוקא, והוא בבחי׳ ביטול העצמיות באדם התחתון מלמטה למעלה, והוא ענין ביטול הרצון הטבעי בסומ״ר ועש״ט לעשות הכל נגד רצון הטבעי שהוא רק מה שמבטל כל עצמותו לגמרי (בל״א ער לייגט זיך אוועק כו׳) לגבי רצון הוי׳ שבתומ״צ כמאמר בטל רצונך מפני רצונו כו׳, והוא הנק׳ לאכפייא לסט״א שהוא היצה״ר שבחלל השמאלי שמלא תאות רעות לכבוש את יצרו שיהי׳ כפוף ובטל לגבי רצון האלקי שבתומ״צ בכל אשר יוכל לכוף את לבו בכל מיני כפי׳ כענין לעולם ירגיז אדם יצ״ט על יצה״ר כו׳ להכניע לבו הרע ולהשפילו מגדולתו וגיאותו כו׳, והיינו ע״י מרירות בלב נשבר ונדכה שנק׳ כובד ראש שהוא הכנעת הלב שלפני התפלה כדי שעי״ז יאיר האור האלקי בנשמתו בעבודה שבמוח ולב בתפלה כמו החושך שקודם לאור כיום שא״א בלא לילה שקדמו כך בתשוב׳ אמיתית אין עומדים להתפלל שהוא קרבת אלקים באור האלקי בתוך תוכו כו׳ כ״א בהקדים תחלה בחי׳ החושך שהוא בחי׳ הצמצום למעלה, ולמטה הוא ביטול העצמיות לבטל כל רצון זר ע״י מרירות והכנעת הלב שעי״ז נהפך הרע שהוא החושך לאור כו׳, וכך יהי׳ באופן זה אתעדל״ע להיות בחי׳ הביטול והצמצום בעצמותו להיות עי״ז גילוי האור שאחר הצמצום שמאיר ונמשך בכל העולמות כנ״ל בענין מגלה עמוקות מני חושך ע״י בחי׳ הצמצום העצמיות דוקא וד״ל (והיינו שיהי׳ בחי׳ יתרון האור מן החושך והעלם שיותר גדול מגופו של אור המאיר אחר הצמצום כו׳ לפי שלמטה ג״כ נהפך החושך לאור ורע לטוב ע״י תשובה בלב נשבר כו׳, שזהו יתרון מעלת בעלי תשובה על צדיקי׳ גמורים שממשיכים מבחי׳ חושך סתרו להיות מגלה עמוקות מני חושך כו׳ והוא ענין עוה״ב שאינו בא כ״א ע״י תשובה דוקא כמ״ש מאן דלא מהפך חשוכא לנהורא בהאי עלמא לית לי׳ חולקא בההוא עלמא שהוא עוה״ב מטעם הנ״ל שהעוה״ב הוא בחי׳ גילוי אור דהעלם העצמות דוקא, וכן הי׳ במ״ת שמפני זה הי׳ קולות וברקים וקול שופר כו׳ לעשות בהם בחי׳ הביטול במציאות תחלה כדי שעי״ז

שבאתעדל״ת נעשה אתעדל״ע: **ראה זהר לך פח, א. ויצא קסד, א. ויחי רלה, א. רמד, א. סידור שער הק״ש פא, סע״ד. שער בהמ״ז קיא, ג. ערב שבת קסג, ד. ספר המאמרים תקס״ז ע׳ רמ. ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב ע׳ תשכט ואילך. ס׳ מאמרי אדה״ז־ענינים ע׳ שיד. שערי אורה שער הפורים צז, סע״א. אמרי בינה שער התפלין פ״ל.**

דרוח אייתי רוח: **נסמן לקמן ע׳ רי.**

בטל רצונך מפני רצונו: **אבות פ״ב מ״ד.**

לעולם ירגיז אדם . . ולהשפילו מגדולתו . . ונדכה . . כובד ראש: **ברכות ה, א . . א: ולהפילו מגסותו . . בתשו׳ אמיתית . . ראה ברכות ל, ב.**

בתשוב׳ אמיתית . . אין עומדים להתפלל: **א: ליתא . . ברכות שם.**

מאן דלא מהפך חשוכא לנהורא: **ראה זהר בהקדמה ד, א. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תשיג. וש״נ.**

יאיר האור למעלה מבחי' העלם דעצמות דוקא שבכדי שיאיר אור הנעלם שבמהו"ע ית' הוצרך להיות קולות וברקים וקול השופר כו' וכמ"ש במ"א. וזהו וידעת היום יום של מ"ת שבכל יום אומרים נותן התורה מפני שבכל יום יהיו בעיניך כחדשים כו').

[כג] **וזהו** וידעת היום והשבות אל לבבך, פי' בכל לבבך בשני יצריך דוקא שהוא בחי' ביטול העצמות מכל רצון זר שבחלל השמאלי כנ"ל ואח"כ יאיר אור האלקי בנשמתו כו' שזהו לאכללא שמאלא בימינא כו' כמו שהצמצום עיקרו רק בשביל ההשפעה כך התשובה במרירות וביטול אינו רק בשביל גילוי אור האלקי שאח"כ שאין מאיר כ"א בהקדם החושך תחלה כנ"ל ועי"ז יהי' למעלה ג"כ יחוד וחיבור דמדת לילה במדת יום שנק' יום אחד כמ"ש ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד והוא ענין המאמר דכברייתו של עולם ברישא חשוכא שהוא בחי' הצמצום והדר נהורא שהוא בחי' התפשטות גילוי אור כנ"ל בענין מגלה עמוקות מני חושך כו' שזה א"א כ"א ע"י אתעדל"ת באופן זה דוקא, והוא כמ"ש והשבות אל לבבך בשני יצריך שהוא בחי' ביטול הנה"ב והתפשטות האור כו' כנ"ל, והיינו שסמך ענין וידעת היום עם והשבות אל לבבך מפני שזה תלוי בזה והכל ענין אחד כנ"ל וד"ל. אך א"כ שבאתעדל"ת יהי' אתעדל"ע הי' צ"ל תחלה ענין בכל לבבך שעי"ז יהי' חיבור יום ולילה וכאן אמר תחלה וידעת היום ואח"כ והשבות אל לבבך כו'. הענין הוא כידוע שכדי שיוכל להיות אתעדל"ת צ"ל אתעדל"ע לעורר אתעדל"ת (ונק' כח המעלה מ"ן כנ"ל), וגם כאן זהו שאמר תחלה וידעת היום, פי' וידעת בבחי' מוח הדעת שכלול מחו"ג דאהוי"ר ביטול ושמחה כאחד, כמו שאנו רואים שטרם שבאה ההתפעלות בלב באהוי"ר קדם תחלה ההתפעלות במוח באהוי"ר באופן זה ממש שהביטול ויראה קדם לאהבה ונכלל בה כנ"ל בחושך ואור, וזהו וידעת היום תחלה שהוא ההתכללות דערב ובוקר דיום אחד הנ"ל במוח הדעת שכולל חו"ג כנ"ל ואז ממילא והשבות אל לבבך בהתפעלות הלב באופן זה ומאתעדל"ת שבלב יבא ענין יחוד וחיבור הוי' ואלקים למעלה שהוא ג"כ ענין צמצום והתפשטות (כמשי"ת). וזהו סדר דוידעת היום והשבות אל לבבך כו' כנ"ל וד"ל.

[כד] **כי** הוי' הוא האלקים, הנה אמרו רז"ל במקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו וי"ל במה שאמר שם אתה מוצא כו' שם דוקא הל"ל

שבכל יום אומרים נותן התורה . . שבכל יום . . כחדשים: **בברכת התורה . . נסמן לקמן רד"ה והיו הדברים.**

בכל לבבך בשני יצריך: **נסמן לעיל פ"א.**

אתעדל"ע לעורר אתעדל"ת: **תורה אור תצוה פב, א. ספר המאמרים תקס"ה ח"א ע' שה.**

הדעת שכלול מחו"ג: **ראה עץ חיים שער (לד) תיקון הנוקבא פ"ג. תניא ספ"ג. ספמ"ג.**

במקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו: **כ"ה בכ"מ בדא"ח: ראה תניא פ"ג. אגרת הקדש ס"ח. והוא**

במקום גדולתו ענותנותו דמשמע מלשון זה דממקום הגדולה עצמו שם הוא הענוה ונכללים כאחד ממש, וזה יפלא לכאורה דהלא הגדולה והענוה המה ב׳ הפכיים ממש שהגדולה הוא בחי׳ ההתפשטות וההרחבה כגדולת המלך שמתפשט בהרחבה גדולה כיד המלך או כמו עושר גדול שמתפשט לפי גדולתו כו׳ וענוה הוא בחי׳ השפלות והצמצום בעצמו בהעדר ההתפשטות לגמרי ולבד העדר ההתפשטות הוא בבחי׳ צמצום וביטול כל עצמותו לגמרי מכל וכל בלתי ניכר למהות דבר מה כו׳ כידוע, וא״כ איך יוכל להיות שישכון ב׳ הפכים כאלה גדולה וענוה כאחד בשעה ורגע א׳ [ממש] שבודאי שבאותה שעה שהאדם הוא בבחי׳ הגדולה וההתפשטות א״א שיהי׳ אז בבחי׳ הצמצום והביטול בעצמו בתכלית. אך זהו דוקא במדת ב״ו, אבל מדת הקב״ה אינו כמדת ב״ו כו׳, וזהו שאמרו שבמקום גדולתו שם אתה [גופא] מוצא שם דוקא נמצא בו הענוה ואינם ב׳ הפכים כלל ואדרב׳ לפ״ע גדולתו כך ערך הענוה כו׳ וכמ״ש המגביהי לשבת המשפילי לראות דבשעה שמגביהי לשבת אז דוקא משפילי לראות כו׳ וכך אמר כי רם הוי׳ ושפל יראה דוקא וכן אמר את מי אשכון [את דכא] כו׳ וכה״ג.

[כה] **ולהבין** שורש וטעם הענין הנה יובן ע״פ כל הנ״ל בענין הצמצום וההתפשטות דחו״ג כנ״ל. דהנה בחי׳ הגדולה למעלה הוא בחי׳ התפשטות גילוי אור והענוה הוא בחי׳ הצמצום והעדר ההתפשטות כו׳, והענין הוא כידוע שבעצמות א״ס ב״ה ממש יש התכללות מב׳ מדות דחו״ג והוא בחי׳ מול״מ שקודם ההשתלשלות דקו״ח והוא מה שאא״ס נמשך בבחי׳ ההתפשטות למטה מטה עד אין תכלית דהיינו מה שנק׳ מקור לכל חיי העולמות דאבי״ע שהוא בבחי׳ החסד דוקא כמ״ש כי אמרתי עולם חסד יבנה כו׳ שהוא בחי׳ [חפץ] חסד שבעצמותו ממש שמחמת זה עלה ברצונו הפשוט להאציל ולברוא כו׳ כמ״ש בע״ח, והוא הנק׳ גדולה שהוא בחי׳ ההתפשטות דבחי׳ החסד (ובלשון המקובלים הראשונים היו קורים לחסד גדולה [גג״ת כו׳]), וז״ש ולגדולתו אין חקר וקאי על בחי׳ גדולתו העצמי שהוא בבחי׳ א״ס ממש כמו שהוא בעצמותו ומהותו כך הוא בבחי׳ א״ס להתפשטותו למטה מטה עד אין תכלית כו׳, והמדה הב׳ בבחי׳ גבורה שהוא בחי׳ התנשאות

ממגילה לא, א ע״פ גירסת דקדוקי סופרים שם. וראה בהנסמן בליקוט פירושים לאגה״ק שם (ע׳ קצ). אמרי בינה שער הק״ש פס״ג. — תיבת „שם״ הובאה בעין יעקב ועוד.

כי רם הוי׳ . . את מי אשכון: תהלים קלח, ו . . ראה ישעי׳ נז, טו. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ ס הערה ד״ה אני.

שו״ה וההתפשטות — דחו״ג כנ״ל . . גילוי . . כו׳: **א**: דחושך ואור כו׳. . **ט**: ליתא.

בחי׳ מול״מ: ראה גם לקמן ע׳ רי. וש״נ.

כי אמרתי עולם חסד יבנה . . כמ״ש בע״ח: תהלים פט, ג . . **ט**: ליתא. נסמן לקמן ע׳ רמט.

(ובלשון המקובלים הראשונים: ראה ד״ה בששה״ק תקפ״ו בס׳ מאמרי אדה״א־במדבר (שבועות) קרוב לתחלתו פסקא אך הנה [נמצא בדפוס]. אור התורה ואתחנן כרך ו ע׳ ב׳רכו ובהנסמן שם.

ולגדולתו אין חקר: תהלים קמה, ג.

ועילוי בעצמותו ממש בעילוי אחר עילוי [כנ״ל והעלם אחר העלם] בעצמותו [ממש] עד אין שיעור למעלה כו׳ (שנק׳ עומק רום כו׳), והוא הנק׳ בחי׳ ענוה למעלה שהוא בחי׳ הצמצום והעלם בעצמות בהעדר ההתפשטות (ואעפ״י שזהו מצד בחי׳ הרוממות דוקא, אבל מה שמצמצם [את] עצמו בשביל התגלות אור זהו הנק׳ ענוה וביטול בעצמותו וכמשי״ת בטעם השני שצמצום זה ג״כ בא מצד [בחי׳] הרוממות דוקא והיינו פי׳ הב׳ במקום גדולתו כו׳), והוא ענין ישת חושך סתרו הנ״ל, שזהו היפוך בחי׳ ההתפשטות דגדולה וחסד ממש. וא״כ לכאורה איך ישכון ב׳ הפכיי׳ כאלה יחד.

[כו] **אך** הענין [הוא] שבאמת אם הי׳ בחי׳ הגדולה למעלה כמו באדם למטה שהאור ושפע המתפשט הי׳ לו ערך והשתוות לגבי עצמות א״ס ב״ה ממש ודבר נוסף על העצם כמו גדולת האדם שהוא מוסיף ממש על עצם שלו כי משתווה יחוס וערך התפשטות גדולתו לגבי עצמו ואדרבה הרי מתעלה בעצמו במעלה עי״ז כו׳, ודאי א״א שיהי׳ ב׳ הפכים דגדולה וענוה כאחד, אבל למעלה בעצמות אור אסב״ה הרי נאמר לך הוי׳ הגדולה והגבורה שגם בחי׳ גדולתו העצמי׳ שעז״א ולגדולתו אין חקר כו׳ אין להתפשטות גדולה זו ערך כלל לגבי מהו״ע ית׳ ממש שאינו רק גילוי אור לבד בבחי׳ חסד לבד ואינו מוסיף על עצמותו מאחר שנק׳ שלימותא דכולא שאין דבר משלים אותו כו׳, וכמו כן מדת הגבורה שהוא בחי׳ הצמצום וההעלם בעצמו עד אין שיעור כו׳ ג״כ לך הוי׳ הגבורה כו׳ לפי שמהו״ע ית׳ ממש למעלה הרבה מב׳ מדות אלה המסתעפים מאורו וזיוו בלבד והיינו שהוא עצמו למעלה מבחי׳ העלם וגילוי הנק׳ צמצום והתפשטות או חושך ואור שע״ז אמר ג״כ כחשוכ[א] כאורה כו׳ צמצום והתפשטות שניהם שוין ממש לפניו מטעם זה וע״כ יוכל לחבר ב׳ הפכיים אלה בצמצום והתפשטות כאחד ממש, כמ״ש המגביהי לשבת המשפילי לראות באותה שעה שמגביהי כו׳ כנ״ל וכן כי רם הוי׳ ושפל יראה וכה״ג משום דעומק רום ועומק תחת שוין כו׳. וזהו ג״כ ענין הגדולה וענוה למעלה שהוא צמצום והתפשטות כנ״ל אין ב׳ מדות הללו סותרים זה את זה כלל, ואדרבה מתכללים במקום אחד, וזהו שאמר במקום גדולתו שהוא בחי׳ ההתפשטות דא״ס כנ״ל שם דוקא אתה מוצא ענותנותו בחי׳ הענוה בחי׳ הצמצום משום דקמי׳ ממש כחשוכ[א] כאורה צמצום והתפשטות שוין ושוכנים כאחד מפני ששניהם אין ערוך כלל לגבי מהו״ע ית׳ ממש כמ״ש לך הוי׳ הגדולה והגבו׳ כו׳ כנ״ל וד״ל.

שו״ה למעלה . . ההתפשטות: **ט נוסף: ודאי . . הגדולה כו׳. שנדפס לקמן פכ״ז שו״ה מתעלה.**

שו״ה שזהו — שמצמצם . . השני: **ט: ליתא, וכנראה השמטה מפני תיבות הדומות: שמצמצם . . שצמצום.**

שו״ה ב״ה — ממש: **אט: מעלה.**

שו״ה מתעלה — ודאי . . לך הוי׳ הגדולה והגבורה: **ט: כו׳. וראה לעיל הערה ד״ה שו״ה למעלה. דברי הימים־א כט, יא.**

מהו״ע ית׳ . . שנק׳ שלימותא דכולא: **עבודת הקודש חלק הייחוד רפ״ח.**

[כז] **אך** הנה אין זה הטעם מתיישב בלשון המאמר דבמקום גדולתו שם כו׳, דלפי טעם הנ״ל א״ז רק מחמת בחי׳ העצמות דא״ס ב״ה ממש שלמעלה מבחי׳ גדולה וגבורה כו׳, ומשמעות פשט המאמר דמחמת גדולתו שם נמצא הענוה כו׳. אך הנה הענין יובן עוד ע״ד הנ״ל ומטעם אחר לבד הטעם הנ״ל [משום דקמי׳] כחשוכ׳ כאורה צמצום והתפשטות שוין כנ״ל. והוא עפ״י כלל הידוע בכל מקום שכל הגבוה גבוה יותר יכול לירד ולהשפיל א״ע, והוא ענין מ״ש המגביהי לשבת המשפילי לראות כנ״ל דהיינו משום דמגביהי לשבת מפני עצם רוממותו ביותר מזה דוקא יבא ענין המשפילי לראות כו׳, וכמו שמצינו שהשרה שכינתו בהיכל ק״ק למטה אעפ״י שהשמים ושמי השמים לא יכלכלוך כמ״ש אני מרום וקדוש כו׳ איזה בית אשר תבנו לי כו׳, מפני שזהו המדה של הרוממות והתנשאות כל שהוא מרומם ביותר יותר יכול לירד ולהשפיל א״ע, וז״ש כי רם הוי׳ ושפל יראה, משום דרם הוי׳ על כן שפל יראה כו׳ (דעומ״ר מתפשט בעומ״ת והא בהא תליא כו׳), וגם כאן זהו ענין המאמר שאמר דבמקום גדולתו כו׳ פי׳ מפני מקום גדולתו העצמי שהוא עצם הרוממות והגדולה בעצמותו (היפוך פי׳ גדולה דלעיל שהוא ההתפשטות למטה [ממש] כו׳) שם אתה כו׳ שם דוקא מצד הגדולה והרוממות אתה מוצא ענותנותו מה שיכול לירד ולצמצם א״ע כ״כ שנק׳ ענוה והענוה לפי ערך הגדולה דוקא, וכמו שצמצם שכינתו למטה מפני רוממות העצמי הוא בא דוקא (וכמו שאמרו דהוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו ואמרו בזהר דאיהו תפיס בכולהו עלמין ולית מאן דתפיס בי׳, ואין זה ב׳ הפכים כלל דאדרבה היא הנותנת משום דאין העולם מקומו ע״כ יכול להשפיל א״ע ולהיות מקומו של עולם וכן משום דלית מאן דתפיס בי׳ איהו תפיס בכולהו עלמין משום דהא בהא תליא כו׳).

[כח] **אך** א״כ מה ייחדו מעלה זו למדות הקב״ה שאין זה במדת ב״ו הלא [גם] בכל מלך ושר תלוי ערך שפלותו לפי ערך רוממותו כמו שנראה בטבע התנשאות המלך שמשפיל א״ע להגבי׳ שפלים ולהשפיל גאים וירחם יותר על עני ושפל כו׳. הענין הוא דבמדת ב״ו ההתנשאות הוא בבחי׳ יש ולכן לא יסבול הגאים כ״א השפל יותר כידוע, אבל בחי׳ ההתנשאות האלקי הוא בבחי׳ אין וביטול וע״כ הוא גאה על גאים שלא יסבול בחי׳ יש

שכל הגבוה גבוה יותר: **ראה לקמן ע׳ רסג. שערי אורה שער הפורים נח, א. סה, א. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ שעב. ח״ב ע׳ תפו.**

שהשמים ושמי השמים לא יכלכלוך: **ע״ד מלכים־א ח, כז.**

אני מרום וקדוש: **כ״ה בכ״מ בדא״ח. ראה ישעי׳ נז, טו. לקמן ע׳ שטז. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ ס.**

איזה בית אשר תבנו לי: **ישעי׳ סו, א.**

דהוא מקומו של עולם . . דאיהו תפיס בכולהו עלמין: **נסמן לעיל פ״ז.**

שאין זה במדת ב״ו: **ח: נרשם עה״ג (כנראה בכתי״ הרא״י ריבלין): ע׳ סוטה ה, א.**

וגסות רק בחי׳ אין ושפלות כמ״ש אל מי אביט כו׳ וכן מ״ש כי רם הוי׳ ושפל יראה דוקא, ע״כ מוכרח לומר [מפני] שבמקום גדולתו ורוממותו שם הוא בחי׳ הענוה שהוא בחי׳ האין כו׳, ודוגמא לזה הי׳ בדוד מלך ישראל שהי׳ מרכבה לבחי׳ המל׳ דלעילא ואעפ״י שהי׳ בהתנשאות המלוכה הי׳ שפל מאד בעיניו והי׳ בעיניו בשפלות דעני ואביון ממש מפני שזהו בחי׳ המל׳ דקדושה שהוא התנשאות האלקי כנ״ל, ובאמת הרי הוא ית׳ נק׳ יש האמיתי מקורא דכולא, ועכ״ז במקום גדולתו שבעצמות שלגדולתו [העצמית] אין חקר שהוא בחי׳ העלם עצמותו ממש [שם] נמצא הענוה היתירה שהוא בבחי׳ אין ביותר, וכמו למטה משה הי׳ עניו מכל האדם מפני שהוא בחי׳ מ״ה בעצם מצד [בחי׳] גילוי אור א״ס שבנשמתו שאינו שורה כ״א בבחי׳ אין ומה ביותר כו׳, וזהו היפוך מדת ב״ו שבמקום גדולתו ורוממותו ממש לא יוכל להיות בבחי׳ אין כלל ואדרבה בבחי׳ ההתפשטות וגסות כמ״ש לי יאורי כו׳ משא״כ בהתנשאות האלקי כו׳ וד״ל.

[כט] **ומעתה** יתפרש ענין הגדולה והענוה בדרך אחר דהיינו בחי׳ הרוממות והעלם בעצמותו בעילוי אחר עילוי עד אין שיעור כו׳ ונק׳ גדולה העצמי׳ שלגדולתו אין חקר לפי שבחי׳ העלם העצמי׳ לא נק׳ צמצום כלל אלא אדרבה זהו בחי׳ עצם הרוממות וגדולתו כו׳ ואין נק׳ צמצום [כלל] רק מה שמצמצם האור כדי לבוא במדה ושיעור למקבל. נמצא יש כאן ב׳ מדריגות א׳ עצם רוממות וגדולת עצמותו שבבחי׳ ההעלם שנק׳ צמצום והעלם עצמותו כמו שהוא שאינו רק העלם גדולת העצמות דוקא, והב׳ היפוך זה והוא מה שמצמצם א״ע מהעלם גדולת העצמות כדי לבוא לגילוי אור למקבלים והוא הנק׳ ענוה בחי׳ ביטול בעצמותו כנ״ל והענוה זו תלוי׳ לפי ערך גדולת עצמותו מטעם הנ״ל שכל הגבוה [גבוה] יותר יותר יוכל לצמצם א״ע למטה מטה ביותר כו׳ וד״ל. והמדריגה הג׳ הוא בחי׳ [גילוי] האור למקבלים אחר צמצום זה שנק׳ ענוה שאינו בא רק במדה למקבלים (שזהו בחי׳ הקו״ח שאחר הצמצום כו׳), וע״ז אמר לך הוי׳ הגדולה בה״א שזהו רק התפשטות הגדולה באבי״ע, אבל מ״ש במקום גדולתו כו׳ הכוונה על בחי׳ גדולתו העצמי׳ שבהעלם עצמותו [ממש] שעז״נ ולגדולתו אין חקר כו׳ וד״ל.

[ל] **ולפ״ז** הרי יובן ג״כ בענין חושך ואור הנ״ל, דבחי׳ העלם העצמי׳ יש בו ב׳ מדריגות א׳ מ״ש ישת חושך סתרו ממש והב׳ הוא בחי׳

אל מי אביט . . בדוד . . המל׳: **ישעי׳ סו, ב (ושם: ואל זה) . . נסמן לקמן ע׳ רטו.**

בעניו בשפלות דעני ואביון: **תהלים מ, יח. ע, ו. פו, א. קט, כב.**

משה הי׳ עניו מכל אדם . . מ״ה בעצם: **בהעלותך יב, ג . . ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תשסז.**

לי יאורי . . וד״ל: **יחזקאל כט, ג . . ע״כ נמצא בכת״י יב.**

שו״ה יש — ב׳: **א:** ג׳.

הצמצום שמצמם א"ע להיות גילוי אור אח"כ, ומ"ש מגלה עמוקות מני חושך היינו מבחי' ההעלם דעצמות ממש שנק' גדולתו העצמית והוא העוה"ב שנק' יש כמ"ש להנחיל אוהבי יש יש האמיתי שהוא בבחי' אין האמיתי כו' וכמ"ש ונחי' לפניו ממש ומעין זה הי' במ"ת בקולות וברקים כו', וענין יתרון האור מן החושך היינו מבחי' חושך סתרו דהעלם העצמות כו', ומ"ש ויהי ערב [ויהי בוקר] כו' וכברייתו של עולם ברישא חשוכא [והדר נהורא] כו' זהו בחי' צמצום הב' בשביל גילוי אור כו' ועז"א כחשוכ' כאורה כו'. ולפי דרך הזה דבמקום גדולתו הרי התפשטות דגדולתו לפני הצמצום נק' חושך סתרו הרי גם ע"ז אמר כחשוכ[א] כאורה כו' ומטעם הנ"ל דמהו"ע ית' ממש למעלה גם מבחי' ההעלם דעצמות וגם עז"א לך ה' הגדולה כו' רק שלפ"ז נק' גדולה ולפי' דלעיל נק' גבורה כו' וד"ל.

[לא] **כי** הוי' הוא האלקים, פי' כידוע דשם אלקים הוא בחי' הצמצום ושם הוי' הוא בחי' התפשטות וכמ"ש כי שמש ומגן הוי' אלקים. ואמנם שם אלקים הוא בחי' הצמצום שקודם ההתפשטות כמו ברישא חשוכ' והדר נהורא הי' מאצי' לבי"ע וכן מן המאציל לנאצלים כו'. והנה ע"י שקדם לומר תחלה בבחי' יחוד דב' הפכים דצמצום והתפשטות דיום ולילה וצמצום והתפשטות דב' לבבות דאה' ויראה, ע"כ אמר אח"כ שעי"ז יהי' יחוד וחבור ג"כ דהוי' ואלקים ממילא דהא בהא תליא דבאתעדל"ת אתעדל"ע כו', והיינו מטעם הנ"ל בענין המאמר דבמקום גדולתו שם כו' דבחי' הגדולה והענוה שהוא בחי' צמצום והתפשטות שניהם שוין קמי' בחי' העצמיות דא"ס ב"ה דקמי' כחשוכ[א] כאורה כו' העלם וגילוי מפני שהוא למעלה מבחי' העלם וגילוי, וזהו הטעם ג"כ כי הוי' הוא האלקים שניהם שוין והכל אחד לפניו ממש וד"ל. ולפי זה מ"ש עוד בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד ג"כ יתפרש על דרך הנ"ל דבשמים ממעל הוא בחי' ההעלם והצמצום בעצמיות ועל הארץ מתחת היינו בחי' ההתפשטות למטה דוקא, ומפני ששניהם שוין לגבי העצמיות כו' ע"כ בשניהם יחד אין עוד בשוה משום דקמי' כחשוכ[א] כאורה כו'. ובאמת אין זה מתיישב שיפרש דבר אחד כמה פעמים, ועוד דמשמע דכל ידיעה זו שישיב אל לבבו הוא רק כי הוי' הוא האלקים בשמים ממעל [ועל הארץ מתחת] כו' שענין אחד הוא לבד כו'.

[לב] **אך** הנה יובן זה יותר על פי טעם הב' לפי' הב' דלעיל בענין המאמר דבמקום גדולתו כו' כנ"ל שהוא בחי' העלם העצמות שקודם לבחי'

להנחיל אוהבי יש . . ונחי' לפניו: **משלי ח, כא . . הושע ו, ב.**

שו"ה בחי' — ולפי . . כאורה כו': **א: ליתא. וכנראה נשמט מפני חיבות הדומות: כאורה כו' . . כאורה כו'.**

כי שמש ומגן הוי' אלקים: **תהלים פד, יב. ראה ס' מאמרי אדה"ז־פרשיות התורה ח"א ע' מד ובהנסמן שם. ס' מאמרי אדה"א־ויקרא ח"ב ע' תקד. ושי"נ.**

צמצום והתפשטות דאור כו׳ שלפי ערך בחי׳ הרוממות בעצמיות שנק׳ גדולתו העצמית כך יוכל לירד ולהשפיל א״ע ולצמצם האור כו׳, על פי זה יובן ג״כ מ״ש כאן בשמים ממעל שהוא עצם הרוממות שאין לו שיעור למעלה בעילוי אחר עילוי וכמו שאור א״ס אין לו שיעור למעלה עד אין קץ כך התפשטות אור א״ס למטה עד אין תכלית כו׳ והכל שיעור אחד דלפי ערך עומק רום כך ערך עומק תחת כמ״ש בס״י והיינו ששניהם בבחי׳ א״ס ממש. וזהו פי׳ בשמים ממעל בבחי׳ עומק רום עד אין שיעור למעלה כו׳ ועל הארץ מתחת בבחי׳ עומק תחת הכל אין עוד מלבדו להיותו בבחי׳ א״ס ממש, ואעפ״י דעומ״ר ועומ״ת שניהם בבחי׳ א״ס אבל שניהם בכח והשוואה א׳ משום דהא בהא תליא שלפי ערך הרוממות ממש כך ערך הירידה וההתפשטות, שזהו פי׳ במקום גדולתו כו׳ הוא עדיין בכח והעלם העצמות דאא״ס ומשם דוקא נמשך משניהם כאחד וניתן להיות בבחי׳ שיעור ומדה ג״כ בבחי׳ הצמצום וההתפשטות שהוא בחי׳ חושך ואור הנ״ל שאחר העלם העצמיות שהוא מדת לילה ויום כו׳ כמה יהי׳ בחי׳ הצמצום והסתר האור כדי שיוכל להאיר בנאצלים ונבראים כמאמר ברישא חשוכא והדר נהורא כו׳ וכמה יהי׳ בבחי׳ גילוי והתפשטות האור באבי״ע אחר הצמצום שיהי׳ צמצום והתפשטות זה ג״כ בשיעור ומדה א׳ לפי ערך בלתי יוסיף גילוי האור על הצמצום ולא יהי׳ כח הצמצום יותר מגילוי האור, והוא ענין מאמר קו המדה שמודד הצמצום וההתפשטות שאל״כ לא הי׳ מציאות אורות הנאצלים ונבראים כו׳ (ודוגמא ממה שהושיט אצבעו הקטנה כו׳ מפני שגם שם אלקים המצמצם בא במדה וממילא גילוי האור בא במדה כו׳ וכך הוא במקור ההשתלשלות דקו״ח כו׳ [וד״ל]).

[לג] **אך** הנה הגם שצמצום והתפשטות הכללי בא במדה ושיעור שנק׳ מדת יום ומדת לילה בכלל, אבל באמת אין להם שיעור ומדה כלל כמו שהן בשרשן בכח העלם העצמיות ממש שמדת יום אין לו שיעור למטה ומדת לילה אין לו שיעור למעלה דאור א״ס למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית שניהם בבחי׳ א״ס כו׳, רק ששניהם כאחד נמשך ובא להיות במדה ושיעור על פי מאמר קו המדה (ע״ד משל כח המתפשט וכח הצמצום שבלתי מוגבלים שיוכל להבאים במדה ואמנם מדה א׳ להם כמו שהן בשיעור אחד בלתי הגבלה דהא בהא תליא כו׳), [וזהו בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד בהשוואה [א׳] ושיעור א׳ בבחי׳ א״ס, וע״ז הזהיר וצוה וידעת [היום] דמדת יום ולילה כו׳] כי הוי׳ הוא האלקים שהצמצום עם ההתפשטות שבהשתלשלות העולמות אין לו שיעור ומדה למעלה ולמטה שניהם בבחי׳ א״ס ממש והוא מ״ש בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד הכל בבחי׳

כמ״ש בס״י: **ראה שם פ״א מ״ה.**

שו״ה משום — הירידה: **ע״כ נמצא בכת״י ח.**

שהושיט אצבעו הקטנה: **נסמן לעיל פ״י.**

א״ס וידיעה אחת היא לבד מטעם שנמשך מכח אחד דעומק רום ועומק תחת שבעצמות ממש (וגם עומ״ר ועומ״ת שהם בשיעור א׳ בבחי׳ א״ס בא ממהו״ע ית׳ שלמעלה מהם כנ״ל בפי׳ הא׳ הנ״ל ועל כן הוא ית׳ אין עוד בשניהם בשוה משום דקמי׳ כחשוכ׳ כאורה שניהם בשיעור א׳ והוא ענין העוה״ב שיהי׳ למטה כמו למעלה ממש (ודרך פרט הוא ענין יחו״ע ויחו״ת למהוי אחד באחד רק שבאבי״ע שם הוי׳ באצי׳ ושם אלקים בבי״ע היפוך בחי׳ צמצום והתפשטות הנ״ל דצמצום קודם להתפשטות, ופי׳ כי הוי׳ שבאצי׳ הוא אלקים שבבי״ע היפוך פי׳ הנ״ל כי הוי׳ הוא האלקים שקודם להתפשטות כו׳ וד״ל).

* * *

שמע ישראל ה׳ אלקינו ה׳ אחד הוא יחו״ע ובשכמל״ו הוא יחו״ת ועכשיו בעת הגלות יחו״ע גבוה מיחו״ת ולע״ל יהי׳ יחו״ת גבוה מיחו״ע וכמ״ש א״ח עט״ב, וזהו בשכמל״ו וע״ד הוא נצחי כמ״ש ה׳ ימלוך לעולם ועד מלכותי׳ מלכות עלם די לא תשתני לעלמין כו׳. ולהבין ביאור הדברים היטיב, הנה כתיב והחיות רצוא ושוב שהחיות ש״כ העולמות הוא בבחי׳ רו״ש רצוא הוא בחי׳ הסתלקות החיות ושוב הוא בחי׳ התפשטות החיות כו׳. עד״מ מבשרי אחזה שאנו רואים בנפש האדם למטה בהתלבשותה בגוף יש בלב בחי׳ ב׳ דפיקות ונק׳ ב׳ דפיקין דלבא כו׳, דפיקא א׳ הוא הסתלקות החיות והב׳ הוא התפשטות החיות, ועי״ז בא חיבור וקישור הנפש בגוף. וכמו״כ יובן הדבר למעלה שהמשכות אא״ס בעולמות הוא ע״י בחי׳ רו״ש דאדה״ע כמ״ש

שמע ישראל: **נעתק מבוך 126 עה, א. והניתן בין אריחיים ניתוסף מבוך 2029 רנד, א. למאמר זה ראה סידור שער הק״ש עה, ד ואילך. אמרי בינה שער הק״ש פל״ז ואילך.**

שמע ישראל . . אחד . . יחו״ע ובשכמל״ו הוא יחו״ת: **ואתחנן ו, ד. זהר בראשית יח, ב.**

א״ח עט״ב: **משלי יב, ד. וראה אמרי בינה פתח השער ה, ד.**

וע״ד הוא נצחי: **ראה ערובין נד, א. אור התורה בשלח ע׳ תקסז.**

ה׳ ימלוך לעולם ועד מלכותי׳ מלכות עלם: **בשלח טו, יח. דניאל ג, לג. ז, כז.**

די לא תשתני לעלמין: **עד״ז הוא בפירוש המילות פקכ״א (עח, ג). תורת חיים שמות [והוא מר״ח טבת תקפ״ב — ע״פ בוך 493 כד, ב] נט, ב.**

והחיות רצוא ושוב . . דלבא: **יחזקאל א, יד. ראה סידור שער הסוכות רנח, ג [נדפס ג״כ בספר המאמרים תקס״ב ח״א ע׳ כ]. תורה אור בראשית ב, ג. סה״מ תקס״ז ע׳ לא. סה״מ תקס״ח ע׳ תקמג. תורת חיים ויקהל תרי, א. ביאורי הזהר להצ״צ ח״א ע׳ קמח. הנסמן בריש המאמר.**

ש״כ: **של כל.**

ועל הכסא דמות כמראה אדם וכו׳ וד״ל. והענין הוא כידוע שבכל הנבראים שבעולם שהם ברואים יש מאין יש ג׳ בחי׳ עול״ם שנ״ה נפ״ש (והוא מ״ש והר סיני עשן עש״ן ר״ת עול״ם שנ״ה נפ״ש כו׳ כידוע), עולם הוא חומר הנברא כמו חומר העשב ונפש הוא החיות המחי׳ את העשב והוא משארז״ל אין לך עשב מלמטה כו׳ ושנה הוא זמן קיומו דהיינו זמן ההתחברות האור עם הכלי כו׳ כנראה בחוש שיש עשבים שגדלים חצי שנה ויש שגדלי׳ יותר כו׳. וכמו״כ הם הג׳ בחי׳ במדבר דהיינו באדם, עולם הוא חומר הגוף ונפש הוא נפש המחי׳ את הגוף ושנה הוא הזמן קיום הנפש בגוף וכמ״ש ימי שנותינו בהם שבעים שנה כו׳ כי מצד הנפש הי׳ חי עד עולם ומצד הגוף לא הי׳ חי אפי׳ רגע א׳ ומה שחי עיי״ן שנה ולא יותר הוא מצד ההתחברות הנפש בגוף על זמן מה, והוא בחי׳ שנה דהיינו שהוא ממוצע לחבר האור בכלי כו׳, ועיקר הממוצע הוא רו״ש שבלב כנ״ל שאם הי׳ הסתלקות לבד הי׳ נסתלק החיות לגמרי וכן אם הי׳ התפשטות לבד לא הי׳ חי אפי׳ רגע א׳ וע״י שיש הסתלקות ואח״כ התפשטות נמשך הנפש בגוף להיות חי ע׳ שנה וכו׳ וד״ל.

וכמו״כ יובן זה בענין בשיתא אלפי שנין דהוי עלמא בהיות כי ידוע מאמר הזוהר ע״פ כי ששת ימים עשה כו׳ דמ[ד]כתיב כי ששת כו׳ ולא כתי׳ בששת משמע שהששת ימים הם עשו את השמים ואת הארץ, והששת ימי׳ הם שיתא יומין עילאין שהם ו״ק דאצי׳ המנהיגים ומחיים את העולמו׳ בי״ע כו׳ וכמ״ש כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור שההמשכה על

ועל הכסא דמות כמראה אדם: **יחזקאל א, כו (ושם: דמות הכסא. אבל כ״ה בכ״מ, ומהם: לעיל ע׳ לה לקמן ע׳ דש. ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב ע׳ תקו. ע׳ תקח. ע׳ תקטז. ע׳ תקצא. מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תסז. וש״נ). ד״ה וכל העם רואים בס׳ מאמרי אדה״א־במדבר־שבועות (נמצא בדפוס).**

שבכל הנבראים . . עול״ם שנ״ה נפ״ש: **ראה לקוטי תורה חוקת סד, ד. אמרי בינה שם פל״ח.**

והר סיני עשן עש״ן ר״ת עול״ם שנ״ה נפ״ש: **יתרו יט, יח. ראה הקדמת הראב״ד לספר יצירה (ב, ג). שם פ״א מ״ב. פרדס שער (יב) הנתיבות פ״ה נתיב כג. שיעור קומה (להרמ״ק) מערכת אדם סט״ו (כח, ב). אור התורה יתרו ע׳ תתטז וע׳ תתכג.**

אין לך עשב מלמטה: **ראה בראשית רבא פ״י, ו. השמטות לזח״א רנא, א. זהר תרומה קעא, ב. קדושים פו, א. מורה נבוכים ח״ב פ״י.**

ימי שנותינו בהם שבעים שנה: **תהלים צ, י.**

בשיתא אלפי שנין דהוי עלמא: **נסמן לקמן ע׳ רסז.**

מאמר הזהר ע״פ כי ששת ימים עשה: **תשא לא, יז. זהר ויחי רמז, א. אמור צד, ריש ע״ב. ראשית חכמה שער הקדושה פ״ב (קל, ג). דרשות ופירושי רבינו יונה עה״ת פ׳ בראשית (ירושלים תש״מ ע׳ כ — דרשו חז״ל ע״ד צחות). רמב״ן בראשית ב, ג. בהר כה, ב. דרשת תורת ה׳ תמימה [כתבי הרמב״ן — ירושלים תשכ״ד — כרך א ע׳ קסח]. שו״ת הרשב״א ח״א סתכ״ג. בהערה הבאה.**

כי אלף שנים בעיניך: **תהלים צ, ד. ראה בראשית רבא פ״ח, ב. לקמן ע׳ רסז. אמרי בינה כאן. לקוטי תורה שיר השירים יז, ד. ספר המאמרים תקס״ו ע׳ קט. לקו״ת דרושים לר״ה נח, ב. ביאורי הזהר פינחס קי, ד. סה״מ תקס״ז ע׳ שמ. ע׳ שמז [נדפס ג״כ באור התורה דברים כרך ה דרושים לראש השנה ע׳ ב׳פט. ע׳ ב׳צו]. סה״מ תקס״ח ח״א ע׳ תקכט. ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב ע׳ תשסז. שער היחוד פ״נ. פירוש המלות פקס״ד. תורת חיים בראשית ח, ד. חיי שרה קכח, א. עטרת ראש שער ראש השנה ה, א. דרוש לעשי״ת [והוא משנת תקע״ג — כמבואר בהקדמה שם] מט, ב ואילך סו, ב. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תשמב. אור התורה (יהל אור) תהלים שם.**

אלף שנים נמשך מיום א׳ דאצי׳, ולכן ארז״ל דורו של אנוש הי׳ ניזונין בחסדו של הקב״ה לפי שבאלף שנה הראשוני׳ הי׳ ההמשכה מחסד דאצי׳ כו׳ וע״כ הגם שהי׳ עע״ז הי׳ מוצלחים כו׳, ואלף שנה השניי׳ נמשכים מגבורות של הקב״ה וע״כ הי׳ בו המבול, ובאלף הג׳ הי׳ ההמשכה מת״ת דאצי׳ ולכן נתנה בו התו׳ כו׳, עד שאלף הששי הוא מבחי׳ יסוד כו׳ כמ״ש במ״א באריכות. וההמשכה של מדות העליונות להחיות העולמות הוא בבחי׳ רו״ש וכמ״ש דור הולך ודור בא שבכדי שיבא דור חדש הוצרך להיות בחי׳ הסתלקות לדור שעבר. ויש ג״כ הג׳ בחי׳ עול״ם שנ״ה נפ״ש עולם הוא חומר של כל העולמות נפש הוא חיות אלקי שמחי׳ כל העולמות ושנה הוא זמן התחברות א״ס בעולמות כענין מארז״ל שיתא אלפי שנין הוי׳ עלמא וחד חרוב כו׳.

וכמו״כ יובן הענין בבחי׳ נש״י שעלו במח׳ כידוע. וביאור הענין כי הנה אי׳ מח׳ ואי׳ מח׳ אי׳ רצון ואית רצון כו׳, כי מח׳ ורצון דבר אחד הוא ממש וכמ״ש כאשר חשב לעשות ופי׳ כאשר רצה ברצון או כאשר חשב במחשבתו וכו׳. והענין הוא כי הנה יש תחילת המח׳ דהיינו תחילת הרצון וסופא דמח׳ שהוא סוף הרצון, ויובן ממשל בנין גשמי שכשעלה ברצונו הכללי לבנות בנין או רצון אחר עדיין אין בהרצון פרטי אופנים איך ומה וכמה חדרים יהי׳ בו רק רצון כללי לבנות בנין, ע״כ נק׳ תחלת המח׳ שבלתי נודע וניכר איך ומה ובאיזה אופן יהי׳, וזהו סופא דמח׳ כו׳. ולכאו׳ הי׳ נראה לומר שאינו שייך תחילת המח׳ לסופא דמח׳, וראי׳ לזה שיכול להיות שיעלה ברצונו לבנות בנין א׳ ועכ״ז אינו בא בגילוי לבנו׳ בפ״מ מחמת שנחלט הרצון בעצמות הנפש, וא״כ נראה מזה שתחלת המח׳ אינו [שייך כלל ל]סופא דמח׳. אמנם באמת אינו כן וכנודע דנעוץ תב״ס וסוב״ת כו׳ וכל מה שיש

דורו של אנוש הי׳ ניזונין בחסדו של הקב״ה: כ״ה בכ״מ, ומהם: לעיל ע׳ נא. לקמן ע׳ רסז. סה״מ תקס״ז ואוה״ת שנסמנו לעיל בהערה שלפנ״ז. ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה (ע״ש) וסה״מ תקס״ה שנסמנו לקמן בהערה ד״ה כמ״ש. אמרי בינה שער התפילין [קה״ת תשמ״ה] קלא, ב [ובהערה שם נדפס קעה, וצ״ל: קעא]. אור התורה תהלים (יהל אור) ע׳ קנג. סה״מ תרס״ה ריש ע׳ רלח.

דורו של אנוש . . עע״ז: ראה בראשית ד, כו. רמב״ם הל׳ עבודת כוכבים בתחלתן.

כמ״ש במ״א באריכות: ראה גם לקמן ע׳ רסח. ספר המאמרים תקס״ה ח״ב ע׳ תיב. ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״א ע׳ תיט. תורת חיים בראשית ח, ד. בשלח שכ, סע״א.

דור הולך ודור בא: קהלת א, ד.

נש״י עלו במח׳: נסמן לקמן ע׳ רצ.

אי׳ רצון ואית רצון: בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תתטו בשם הזהר. וש״נ.

כאשר חשב לעשות: ירמי׳ יח, יח (ושם: אשר חשבתי). וראה שער היחוד פ״מ.

וסופא דמח׳: בסידור כאן: וכמבואר בזהר בכמה דוכתי שיש סופא דמחשבה.

וזהו סופא דמח׳ כו׳: בסידור כאן: וסופה דמחשבה היינו שכבר נגמר במחשבתו מה שיהי׳ בפועל התגלות גמור כו׳.

דנעוץ תב״ס וסוב״ת: נסמן לעיל ע׳ קיט.

בסופא דמח׳ הי׳ תחילה בתחילת המח׳ וכן להיפוך מה שהי׳ בתחילת המח׳ בא ומאיר בסופא דמח׳ כו׳ וד״ל. ועוד יובן עד״מ מאומן שרוצה לצייר פלאן שתחלה עלה ברצונו לעשות ציור הפלאן [אך] בלתי נודע וניכר איך ומה ובאיזה אופן יהי׳ ציור הפלאן, וזהו בחי׳ תחילת המח׳ דהיינו תחילת הרצון, וסופא דמח׳ היינו כשנודע וניכר ברצונו איך ומה יהי׳ ציורו כו׳.

והנמשל מזה למעלה יובן למשכיל שהוא בחי׳ כתר הממוצע בין המאציל לנאצלים ויש בו מבחי׳ תחתונה שבמאציל ושרש וראש לנאצלים (וכמו כל ממוצע שיש [בו] ב׳ הבחי׳ בחי׳ המשפיע ובחי׳ המקבל וכמו שליח כו׳), וכידוע שיש [בו] ב׳ פרצופים בחי׳ עתיק ובחי׳ אריך בחי׳ עתיק הוא בחי׳ תחתונה שבמאציל (ונק׳ עתיק מלשון המעתיק הרים) כו׳ ובחי׳ אריך הוא שרש וראש לנאצלים. והענין הוא כנ״ל בתחילת המח׳ וסופא דמח׳ שכאשר עלה ברצונו הפשוט לברוא עולמות עדיין לא הי׳ ברצון הזה בחי׳ התחלקות ד׳ עולמות אבי״ע, וזהו תחילת המח׳, ואח״כ עלה ברצונו פרטי העולמות שיהי׳ עולם הראשון בבחי׳ אצי׳ ואח״כ עולם הבריא׳ עד עולם העשי׳, וזהו סופא דמח׳. והוא הב׳ בחי׳ ע״י וא״א שיש בכתר שתחלת המח׳ שהוא בחי׳ ע״י הוא בחי׳ תחתונה שבמאציל וסופא דמח׳ שהוא בחי׳ אריך הוא שרש וראש לנאצלים כנ״ל וד״ל.

והנה כ״ז הוא בעצם הרצון עדיין ואפי׳ סופא דמח׳ עדיין הוא סוף הרצון, ויש עוד בחי׳ סופא דמח׳ אשר שם נשלם דוקא עיקר שלימות הרצון של תחילת המח׳ והוא בסוף מעשה דוקא שבסוף מעשה דוקא נשלם עיקר ותחילת רצונו, וזהו נעוץ תב״ס דוקא וכן סוף מעשה עבמ״ת. ולמעלה הוא בחי׳ ז״א דאצי׳ שהוא התלבשו׳ אורות בכלים, ונק׳ בשם זעירא דאנפין כי האור דסופא דמח׳ שבעצם הרצון וסוף מעשה בפ״מ דבר אחד הוא ממש רק שבבחי׳ סוף הרצון שם הוא הענין באריכות, וע״כ נק׳ ארי״ך אנפי״ן, וכך בבחי׳ סוף מעשה בפ״מ שם הענין בקיצור וע״כ נק׳ בשם זעי״ר אנפי״ן, וכמו אומן המצייר על הנייר מפת הארץ שמצייר איזה נהר שמשך הנהר ש׳ פרסאות וכדומה בציור קו קטן וסוף המעשה עם סוף הרצון דבר אחד הוא ממש רק שבסוף הרצון שם הי׳ הנהר בבחי׳ אריכות כמו ש׳ פרסאות ובסוף מעשה שם הנהר בציון קו קטן כו׳. וכמו״כ יובן הדבר למעלה בבחי׳ א״א וז״א דאצי׳ שבחי׳ א״א שהוא סופא דמח׳ דהיינו סוף הרצון ובחי׳ ז״א דאצי׳ שהוא סוף מעשה בפ״מ התלבשות אוב״כ דבר אחד הוא ממש, רק שבא״א שם הוא הרצון אלקי להחיות העולמות בבחי׳ אריכות ובז״א דאצי׳ שם הוא

כתר הממוצע בין המאציל לנאצלים: **ראה לקמן ע׳ רצב.**

עתיק מלשון המעתיק הרים: **איוב ט, ה. וראה לקמן ע׳ רצג. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ רמה. וש״נ.**

סוף מעשה עבמ״ת: **פיוט לכה דודי. וראה מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תרטו.**

שמשך הנהר ש׳ פרסאות: **ראה אמרי בינה כאן (מב, א): שנהר ומדינה גדולה כמה מאות פרסאות.**

בקיצור כו׳ וד״ל. ובי הבחי׳ תחילת המח׳ וסופא דמח׳ הוא בחי׳ רו״ש הנ״ל שהוא בחי׳ ממוצע בין עצמות אא״ס לעולמות וכנ״ל שבחי׳ כתר הוא ממוצע בין המאציל לנאצלים וכנ״ל בארוכ׳ וד״ל.

והנה זהו דוקא מלמטה למעלה בחי׳ הרצוא דהיינו הסתלקות קודם ואח״כ בחי׳ השוב דהיינו התפשטות, אבל מלמעלה למטה שיש ג״כ בחי׳ הסתלקות והתפשטות בב׳ נשימות שבאף ונק׳ תרין פרדשקא דחוטמא כו׳ אך הוא בהיפוך בתחילה התפשטות ואח״כ הסתלקות, וכידוע דמלמעל׳ למטה הוא מול״מ בתחילה מטי ואח״כ ולא מטי כו׳. וא״כ לכאור׳ יוקשה קושי׳ עצומה דהלא נא׳ בצלם אלקים עשה את האדם וכן נעשה אדם בצלמינו כדמותינו כו׳, ולפי הנ״ל הוא בהיפוך דלמעלה הוא מול״מ בתחלה התפשטות ואח״כ הסתלקות ומלמטה למעלה הוא בהיפוך זה וא״כ האיך הוא בצלם אלקים כו׳. ועוד צריך להבין ענין אחר באתדל״ת שמעורר אתדל״ע שלפי אופן העלאות מ״נ באותו אופן יהי׳ המשכות מ״ד וכידוע דרוח אייתי רוח ואמשיך רוח כמוהו ממש וכמ״ש אם ישיב אליו לבו כו׳, ולפי המבואר למעלה [ש]בחי׳ הרצוא דלמטה יגרום בחי׳ מטי דלמעלה וב[ב]חי׳ השוב דלמטה יגרום הבחי׳ לא מטי דלמעלה כו׳, ונמצא התעוררות דלמטה גורם ההמשכה מלמעלה בהיפוך העלאות מ״נ שלו וכו׳. ועוד צ״ל מה שמבואר למעלה שלמעלה הוא בחי׳ מול״מ, והלא ידוע מארז״ל שבתחלה עלה במח׳ לברוא במדה״ד שהוא ענין הסתלקות ראה שאין העולם מתקיי׳ שיתף בו מדה״ר שהוא ענין התפשטות וכן ברישא חשוכא והדר נהורא כו׳ חשוכא הוא ענין הסתלקות ונהורא הוא ענין ההתפשטות וכן מגלה עמוקות מיני חושך, מכ״[ז] משמע דלמעלה הוא ג״כ בדרך רו״ש בתחילה הסתלקות ואח״כ התפשטות כו׳.

תרין פרדשקא דחוטמא: **ראה זהר (אדרא רבא) נשא קל, ב. אמרי בינה שער התפילין (קהת תשמ״ה) קכד, א ואילך.**

מול״מ: **זהר בראשית טז, ב. נח סה, א. וראה גם לעיל ע׳ ר.**

בצלם אלקים . . נעשה אדם: **נח ט, ו . . בראשית א, כו.**

באתדל״ת שמעורר אתדל״ע: **נסמן לעיל ע׳ קצח.**

דרוח אייתי רוח ואמשיך רוח: **ראה זהר תרומה קסב, ריש ע״ב. וירא צט, ריש ע״ב. סידור ערב שבת קסג, ד [נדפס ג״כ בספר המאמרים תקס״ה ח״ב ע׳ תשג]. אמרי בינה שער התפילין פל״א. אור התורה חנוכה כרך ב׳ ע׳ רפו.**

אם ישיב אליו ליבו: **איוב לד, יד (ושם: ישים, וכ״ה בבוך 2029). ראה סידור ערב שבת קסד, א. תורה אור מגלת אסתר קכא, ג.**

שו״ה למעלה — דלמעלה: **כ״ה בבוך 2029. ובכת״י זה: דלמט׳.**

שבתחלה עלה במוח לברוא במדה״ד . . מדה״ר: **ראה רש״י בראשית א, א. אור התורה נצבים ע׳ א׳קפט. לקוטי שיחות נח כרך כ ע׳ 31 הערה 7. וראה לעיל ע׳ קצו.**

ברישא חשוכא והדר נהורא: **שבת עז, ב [ושם: דברישא, אבל ברש״י שם: ברישא]. וראה גם לעיל ע׳ ו. ע׳ קכא. ס׳ מאמרי אדה״א-ויקרא ח״א ע׳ רלו.**

מגלה עמוקות מיני חושך: **איוב יב, כב.**

וכדי לתרץ ולהבין את כל הנ״ל היטיב יש להקדים מ״ש יוצ״א ובורא חושך כו׳, ולכאורה יפלא מאד הלא אור הוא למעלה הרבה מן החושך וכמ״ש וירא אלקים את האור כי טוב מכלל דחושך לאו טוב הוא וא״כ הל״ל בורא אור ויוצר חושך וכידוע שעולם הבריאה [הוא] גבוה הרב׳ מעולם היצירה ולמה א׳ יוצר אור ובורא חושך הלא נהפוך הוא. אך הענין הוא, דפי׳ חושך הוא מניעות האור כמ״ש וחשכ״ת בעדי שהוא ענין הסתלקות דהיינו העדר ההתפשטות לגמרי, ואין הפי׳ דההסתלקו׳ הוא בשביל ההתפשטות שאח״כ (וכדמיון הרב שמשפיע שכל לתלמידו שמסלק את פנימיות השכל בכדי שיוכל להמשיך ולהתפשט שכלו לפי ערך קבלת כלי המקבל שההסתלקות הוא בשביל ההתפשטות שאח״כ) דא״כ עיקר הכיוון הוא ההתפשטות ולפי״ז הי׳ לו לומר בורא אור ויוצר חושך כנ״ל, אלא ההסתלקות הוא הסתלקות בעצמותו מבלי שיש שייכות בו להשפיע רק שאח״כ מתהפך ההסתלקות להיות בשביל ההתפשטות (וזהו ברישא חשוכא והדר נהורא, פי׳ והדר שהחושך גופא מתהפך להיות בשביל נהורא, וכן פי׳ מ״ש מגלה עמוקות מיני חושך כנ״ל וד״ל). וע״כ א׳ יוצר אור ובורא חושך שהחושך הוא ההסתלקות שבעצמות המשפיע שהוא הסתלקות שאינו שייך כלל לבחי׳ התפשטות והוא גבוה במעלה מבחי׳ אח״כ שהוא האור כו׳ וד״ל.

ולהבין ביאור הדברים היטיב הנה יובן עד״מ ממח׳ ודיבור בנפש האדם למטה שהדיבור מקבל מן המח׳ כי מה שמדבר כבר הי׳ במחשבתו וגם בעת שמדבר מחשב איך ומה לדבר, ולכאו׳ יפלא מאד הלא המח׳ והדיבור הם מהותים נבדלי׳ והפכיים מן הקצה אל הקצה, כי עיקר מהות המח׳ הוא דוקא בסתימות מבלי שיגלה למקבל כמו כאשר טרוד האדם במחשבתו באיזה ענין לא ישפיע אותו כלל למקבל (בל״א דער פאר טראג פון דער מח׳ פאר זיך כו׳), ומהות הדיבור הוא דוקא הגילוי לזולתו כו׳, וא״כ איך ימצא מהות הדיבור מן המח׳ אחר שהן הפכיים מן הקצה אל הקצה. אך הענין כנ״ל בענין החושך כו׳ שעצם מהות המח׳ הוא בחי׳ סתומה בעצם ואינו שייך כלל למקבל כו׳ רק שמתהפך אח״כ להיות מקור לדיבור (כידוע דחלק העליון של המח׳ הוא מח׳ סתימאה וחלק התחתון של המח׳ מתלבש בדיבור ונק׳ עקבי לא״ה הנכנסים ראש רח״ל כו׳). ועפי״ז יובן ג״כ בענין תחילת המח׳ וסופא דמח׳ כי גם שם לכאורה יוקשה הקושי׳ הנ״ל, כי תחלת המח׳ וסופא דמח׳ הן בתכלית ההיפוך שתחלת המח׳ אינו שייך כלל

יוצ״א ובורא חושך . . וירא אלקים את האור כי טוב: **[יוצר אור] ישעי׳ מה, ז . . בראשית א, ד.**

וחשכ״ת בעדי: **באמרי בינה כאן מב, ג: לא חשכת — ראה וירא כב, יב. טז.**

(וזהו . . וד״ל): **החצאי עיגול ניתוספו מבוך 2029.**

שו״ה כלל — אח״כ שהוא האור: **בבוך 2029: האור שאח״כ.**

עקבי לא״ה הנכנסים ראש רח״ל: **ראה עץ חיים שער (לח) לאה ורחל פ״ג. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ רנד. לקמן ע׳ רפג.**

למקבל כי הוא בחי׳ תחתונה שבמאציל וסופא דמח׳ הוא המקור ושרש לנאצלים, וא״כ איך יתהווה סופא דמח׳ מתחילת המח׳ אחר שהן בתכלי׳ ההיפוך. אך הענין הוא שעצם מהות תחלת המח׳ אינו שייך כלל למקבל כי הוא הסתלקות שבעצמות המשפיע רק שאח״כ מתהפך להיות מקור ושרש לסופא דמח׳ כנ״ל. וכמו״כ יובן הדבר למעלה למשכיל .שע״כ א׳ יוצר אור ובורא חושך כנ״ל וד״ל.

ומעתה יתיישב שפיר מ״ש בצלם אלקי׳ עשה את האדם וכן נעשה אדם בצלמינו כדמותינו כו׳, שבאמת נעשה אדם בצלם אלקי׳ כי כמו שיש למעלה בחי׳ הסתלקות (שהוא הסתלקות שבעצמות המשפיע) שהוא גבוה הרבה מהתפשטות שאח״כ כנ״ל כמו״כ נא׳ באדם התחתון והחיות רו״ש (ומה שמבואר בס׳ הקבלה שלמעלה הוא בחי׳ מול״מ הוא אחרי ההתפכות של ההסתלקות להיות הסתלקות בשביל התפשטו׳ [כו׳)]. ובזה יובן היטיב ג״כ ענין העלאות מ״נ שגורם המשכות מ״ד באותו אופן ממש דרוח אייתי רוח כו׳, בהיות כי נודע הכלל דכל או״ח לקדמותו הוא חוזר כו׳, וע״כ בהעלאות מ״נ בבחי׳ הרצוא וההעלאה מעורר בחי׳ ההסתלקות שבעצמו׳ המשפיע ובבחי׳ השוב דלמטה שהוא ענין ההתפשטות שאחרי ההסתלקות שבעצמות (שהוא צמצום הא׳ ומק״פ המבואר בע״ח).

וזהו ענין שמע ישראל הוי׳ אלקינו ה׳ אחד, כי ישראל עלו במח׳ דהיינו בתחילת המח׳, והם ממשיכים להיות הוי׳ אלקינו הוי׳ כו׳, הוי׳ הראשון הוא תחילת המח׳ והוי׳ הב׳ הוא סופא דמח׳ ואלקינו הוא בחי׳ צמצום המפסיק בין שני ההויות כו׳. וזהו כל עיקר ענין ההתבוננות להבין איך שהוי׳ אלקינו [הוא] הוי׳ אחד, כי נעוץ תב״ס וסופן בתחילתן, וכנ״ל במשל בתחילת המח׳ וסופא דמח׳ שעיקר שלימו׳ בתחילת המח׳ נשלם דוקא בסוף מעשה בפ״מ כמ״ש סו״מ עבמ״ת כו׳ כנ״ל וד״ל.

והנה לע״ל יהי׳ יחו״ת גבוה מיחו״ע כו׳ אשת חיל עט״ב נקבה תסובב גבר וע״כ כתיב ה׳ ימלוך לעולם ועד מלכותי׳ מלכות עלם די לא תשתני לעלמין כו׳. וביאור הענין בהקדים בחי׳ זמן מהו (וכידוע שיחו״ת הוא מקור הזמן כו׳, דהנה בזמן יש ג׳ בחי׳ עבר הוו׳ ועתיד, והוא הי׳ הוה ויהי׳, כי בזמן יש מה שכבר עבר ומה שיהי׳ לעתיד ומה שהווה כו׳, ויש מקור לזמן ושם כלול ההי׳ ההווה והיהי׳, אך מ״מ אינו התכל[לו]ת אמיתי, וע״כ הוא מקור ושרש להזמן כי ממנו יתפשט ויסתעף הג׳ בחי׳ בהתחלקות גמור, ונק׳ סדר הזמן. ויש עוד בחי׳ אחרת שהוא למעלה אף מבחי׳ סדר הזמן ושם

צמצום הא׳ ומק״פ המבואר בע״ח): **ראה שם שער (א) דרוש עגולים ויושר ענף ב.**

שו״ה והנה — כו׳ . . נקבה תסובב גבר: **בבוך 2029: כי . . ירמי׳ לא, כא.**

שו״ה לעלמין — בחי׳ . . כו׳: **בבוך 2029: בפי׳ . . אוצ״ל: כו׳).**

כלולים ההי׳ והוה והיהי׳ כאחד ממש מבלי שימצא חילוק ביניהם כלל וכלולים שם בהתכללות אמיתי להיותו הרבה למעלה מבחי׳ זמן כנ״ל. ויובן עד״מ ממח׳ ודיבור שבדיבור יש עבר הוה ועתיד מה שדיבר כבר ומה שמדבר עתה ומה שידבר לבסוף, וידוע שהדיבור מקבל מן המח׳ וגם במח׳ יש הג׳ בחי׳ מה שחשב כבר ומה שמחשב עתה ומה שיחשב לבסוף. ויש עוד מקור ושרש להמח׳ והדיבור והוא המדות שבלב (וכמ״ש כי אמרתי עולם חסד יבנה שעיקר בנין העולמות הוא ממדות שבלב) ושם כלול ההי׳ והווה והיהי׳ כאחד בהתכללות ונק׳ מקור וסדר הזמן, שהגם שבמדות שבלב כלול העבר וההווה והעתיד כו׳ אך מ״מ הוא שרש ומקור להתחלקות הזמן שבמח׳ ודיבור כו׳. ויש עוד גבוה מעל גבוה ששם לא יתכן כלל לומר הג׳ בחי׳ שבזמן אפי׳ בהתכללות כמו במדות שבלב כו׳ אלא הוא למעלה הרבה מבחי׳ זמן כו׳ ואפי׳ ממקור הזמן כו׳ וד״ל. והנה עכשיו מאיר בזמן ממקור הזמן שהוא סדר הזמן כו׳ וע״כ בא בהתחלקות הג׳ בחי׳ הי׳ הוה ויהי׳, אבל לע״ל שיהי׳ עליות המלכות בעצמות, וכידוע דא״ח עט״ב כו׳, שהוא למעלה הרבה מבחי׳ זמן כו׳ ע״כ יאיר מלמעלה מהזמן בתוך הזמן עד שהזמן יהי׳ נצחי, וע״כ כתיב מלכותו מלכות עלם די לא תשתני לעלמין כו׳.

וזהו החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה, כי יש פלוגת׳ בגמרא אם בתשרי נבה״ע או בניסן נבה״ע, והלכה כמ״ד שבתשרי נברא העולם אבל הגאולה יהי׳ בניסן כמארז״ל בניסן נגאלו ובניסן עתידין ל[י]גאל כו׳. והענין הוא שיש ששה חדשים דדכורא וששה חדשים דנוק׳, ששה חדשים שמתשרי עד אדר הוא ששה חדשים דדכורא וששה חדשים שמניסן עד אלול הם ששה חדשים דנוק׳, וע״כ יהי׳ הגאולה בניסן דוקא שהוא ענין עליות המל׳ כו׳ כנודע. וזהו החודש הזה לכם כו׳, פי׳ שיהי׳ ההתחדשות מלמעלה מן הזמן בתוך הזמן, שזהו לכ״ם פי׳ לכללות נש״י שהוא בחי׳ מל׳ הוא מניסן שהוא בחי׳ גלגלתא דנוק׳, וזהו החודש הזה לכם כו׳ ראשון הוא לכם לחדשי השנה כו׳, ועי״כ יהי׳ הזמן דלעתיד זמן נצחי שלא יופסק לעולם כו׳ וכנ״ל וד״ל.

* * *

כי אמרתי עולם חסד יבנה: **תהלים פט, ג.**

החודש הזה לכם ראש חדשים: **בא יב, ב.**

אם בתשרי נבה״ע או בניסן נבה״ע: **ראש השנה י, ב ואילך. וש״נ. וראה לקוטי שיחות פ׳ החודש כרך טז ע׳ 483.**

בניסן נגאלו ובניסן עתידין ל(י)גאל: **ראש השנה יא, א. אור התורה בא ע׳ רנט. לקוטי שיחות אדר כרך יא ע׳ 308.**

ששה חדשים דדכורא וששה חדשים דנוק׳: **בעטרת ראש שנסמן לעיל ע׳ רז הערה ד״ה כי (נ, א): בלקוטי תורה [טעמי המצות] פ׳ בא מצות קידוש החדש. וראה לקוטי שיחות שבת הגדול כרך ג ע׳ 956 הערה 13.**

מניסן שהוא בחי׳ גלגלתא דנוק׳: **טעמי המצות שם.**

שמע ישראל, שמע שם ע׳, שם הוא בחי׳ מל׳ כמ״ש ויעש דוד שם, והנה קבלת המל׳ הוא מבחי׳ הע׳ של ישראל והוא כי בחי׳ ישראל הוא בחי׳ לי ראש שהוא בחי׳ אור אבא ומקבל ממנו בחי׳ המל׳ בחי׳ הע׳ שהוא ז״ת דאבא, כי בחי׳ מל׳ ללמג״כ, כי דוד הי׳ בחי׳ נפל וכמ״ש בזוהר דאוזפי׳ אדם קדמאה ע׳ שנין מדילי׳ ולכן נחסר מנין שנותיו של אדם ע׳ שנה וכן אברהם שאלו ה׳ שנים ויעקב כ״ח ויוסף ל״ז הרי שוב ע׳, וא״כ לכאורה קשה מפני מה לא חי דוד כ״א ע׳ שנין הלא האבות שאלו ב׳ פעמים ע׳, וגם לכאורה קשה איך אפשר שיהי׳ בחי׳ חיות דמל׳ דוד בבחי׳ גבול וזמן מספר ע׳ הלא כתיב דוד מלך ישראל חי וקיים שמשמע בלי הפסק וכמ״ש ברוך שם כבוד מל׳ לעולם ועד, ועד הוא בחי׳ נצחיות. וגם לכאורה איך תוכל הנשמה שהיא בבחי׳ נברא להיות בבחי׳ נצחיות. וגם להבין ענין ההפרש שבין דוד מלך ישראל שלא הי׳ לו כ״א חיים שאולין ובמשיח נאמר חיים נתת לו שמשמעו

שמע ישראל: מאמר זה נמצא בהביכלאך כת״י: א (113) רטו, א. ב (403) לה, א. ג (1084) קסט, ב. ונעתק מבוך ג ובין אריחיים ניתוספו אותיות או תיבות מבוך אב.

למאמר זה ראה ס׳ מאמרי אדה״ז־נביאים ע׳ א [ומתחיל: להבין מ״ש שמואל לישראל]. דרך מצותיך מצות מינוי מלך קח, א. אור התורה ענינים ע׳ רו [ומתחיל: לה״ע כפל הע׳ שנה]. ס׳ מאמרי אדה״ז־מארז״ל ע׳ רי [ומתחיל: להבין מ״ש בזוה׳]. ובשינויים — בספר המאמרים תרכ״ח ע׳ סב. ס׳ מאמרי אדה״ז־ענינים ע׳ קט [ומתחיל: הנה להבין כפל הע׳ שנין].

עוד בענין הע׳ שנה שניתנו לדוד — ראה הנסמן במ״מ בס׳ מאמרי אדה״ז־ענינים שם. ס׳ מאמרי אדה״ז־כתובים ח״א ס״ע כב ואילך.

שמע ישראל, שמע שם ע׳: ואתחנן ו, ד. זהר (רעיא מהימנא) פינחס רלו, ב. ראה לעיל ע׳ יב. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תשמא.

שם הוא בחי׳ מל׳ כמ״ש ויעש דוד שם: שמואל־ב ח, יג. ראה הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א שם. ספר המאמרים תקס״ח ח״א ע׳ שעד וע׳ תד. וראה פרדס שער (כג) ערכי הכינויים מערכת שם.

ישראל הוא בחי׳ לי ראש: ראה לקוטי תורה שלח מח, ב. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ צה.

מל׳ ללמג״כ: [מלכות לית לה מגרמא כלום]. עץ חיים שער (ו) העקודים פ״ו. ראה הנסמן בס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב לע׳ תקיא.

דוד הי׳ בחי׳ נפל: ראה גם סידור קצד, א. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תקלה. וש״נ.

בזוהר דאוזפי׳ אדם קדמאה ע׳ שנין מדילי׳: ראה זהר וישלח קסח, א. בראשית נה, סע״א. לך צא, ב. הנסמן בריש המאמר.

מפני מה לא חי דוד כ״א ע׳ שנין: ראה רא״ג באור החמה לזהר שם. מקדש מלך [ומ״ש בשם הרב — ראה לקוטי תורה להאריז״ל תהלים סל״ט. ספר הליקוטים ישעי׳ סל״ח, ט בסופו] שם. זהר הרקיע שם. לקוטי לוי יצחק שם. בהערה שלפנ״ז. אור התורה סידור ע׳ קצז.

האבות שאלו ב׳ פעמים ע׳: אוצ״ל: אדם והאבות.

הלא כתיב: בהמאמרים הנ״ל: אנו אומרים: בקידוש לבנה אומרים.

דוד מלך ישראל חי וקים: ראש השנה כה, א. נוסח קידוש לבנה.

ברוך שם כבוד מל׳ . . ועד הוא בחי׳ נצחיות: פסחים נו, א . . נסמן לעיל ע׳ רו.

ובמשיח נאמר חיים נתת לו: ראה תהלים כא, ה. סוכה נב, א. לעיל ע׳ יט. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ קיג. וש״נ.

בבחי׳ מתנה שאין לה הפסק, וגם כי בדוד לא הי׳ המשכות החיות כ״א מי״ס באו״כ דאצי׳ ובמשיח נאמר נתת לו שמשמעו מעצמיות בחי׳ אא״ס.

אך הנה כתיב בדוד ה׳ לא גבה לבי ולא רמו עיני, והנה פ׳ זה לא נאמר בבחי׳ מקרה כ״א שמשמעו שהי׳ בבחי׳ הוה תמיד מצד עוצם הביטול שלא הי׳ יכול להיות בבחי׳ יש לעצמו כי הי׳ בחי׳ מרכבה לבחי׳ מל׳ שמים כמו האבות שהיו מרכבה אברהם לבחי׳ מדת החסד דאצי׳ כו׳ כמ״כ דוד הי׳ בחי׳ מרכבה לבחי׳ מל׳ דאצי׳ עד שלא הי׳ יכול להיות בבחי׳ נפרד ויש לעצמו ולכן הי׳ גם הוא בבחי׳ מלך שהמשיך בחי׳ ביטול דמ״ש בכל ס״ר נש״י ולכן אמר לא גבה לבי. אך לכאורה כיון שהי׳ בבחי׳ מלך והוצרך להיות בבחי׳ התנשאו׳ דוקא איך הי׳ בבחי׳ עוצם הביטול כ״כ וגם למעלה הוא בחי׳ מלוכה הוא בחי׳ מדת התנשאות ואיך הוא בבחי׳ ביטול. אך מל׳ הוא בחי׳ מדה כאחד משאר המדות וכמ״ש לך ה׳ הממלכה ואיהו וחיוהי חד בהון, מ״מ יש הפרש גדול בין בחי׳ שאר המדות לבחי׳ מל׳ והוא כי בחי׳ כל המדות יש בהן בחי׳ שינוי בין העלמן בבחי׳ כחות הנפש ובין בחי׳ גילוי מצד אוב״כ להיות כל אור נק׳ בשם מציאות חכים כו׳, שבחי׳ גילוי הוא מציאות מורגשת ליש ודבר נבדל אף שחיוהי חד בהון מ״מ נראה במציאות אור החכמה ולא אור המדות משא״כ כשהן בהעלם כחות הנפש וכדומה הרי הן בלי מה. ובזה מובן מה שלכאורה קשה איך נק׳ בשם חכים ולא כו׳ הלא להלן אמר ולאו מכל אילין מדות כלל, אך כי שניהם אמת מצד עצם העלם האורות כמו שהן כלולי׳ בכחות הנפש הם לאו מכל מדות כלל כו׳ ומ״ש חכים ולא כו׳ הוא מצד האורות שנראי׳ ליש ומציאות עד שנעשה שינוי וחסרון בכחות הנפש בין קודם השפעתו ובין אחר השפעתו וכמשי״ת בסמוך ענין החסרון, משא״כ מהות מדת מל׳ אין בה שום שינוי בין העלמה לגילוי׳ כי אינה במציאות פרטי כלל כ״א בבחי׳ גילוי היא ג״כ כח היולי כמו בהעלם כחות הנפש, והוא כי אנו רואים שמדת מל׳ שהוא מדת ההתנשאות אנו

מתנה שאין לה הפסק: **ראה בבא בתרא קכט, ב. קלג, סע״א.**

ה׳ לא גבה לבי ולא רמו עיני: **תהלים קלא, א.**

בדוד . . מרכבה לבחי׳ מל׳ שמים: **ראה פרדס שער (כג) ערכי הכינויים. ס׳ ערכי הכינוים לבעל סדר הדורות. קהלת יעקב בערכו. אור התורה בראשית כרך א כ, ב. לקוטי לוי יצחק הערות לזהר תרומה ע׳ קו.**

האבות שהיו מרכבה: **בראשית רבא פמ״ז, ו. פפ״ב, ו. זהר (רע״מ מהימנא) פינחס רנז, ב. תניא פל״ד. ס׳ מאמרי אדה״ז־הקצרים ע׳ תקמ. תורת חיים לך פה, א. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תתנא; במדבר ח״א ע׳ סח. ס׳ הערכים־חב״ד ח״א מערכת אבות ס״ב.**

אברהם לבחי׳ מדת החסד דאצי׳: **ראה זהר בראשית מז, ב. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב לע׳ תקפ. ס׳ מאמרי אדה״א שם.**

לך ה׳ הממלכה ואיהו וחיוהי חד בהון: **דברי הימים־א כט, יא. ראה תקוני זהר ג, ב. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תתקיח בהערה.**

אוב״כ . . חכים . . ולאו מכל אילין מדות כלל: [אורות בכלים] . . **ראה תקוני זהר בהקדמה יז, ב.**

כי שניהם אמת: **ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תקטז. ושי״נ.**

רואים שע״י מדת ההתנשאות אז ינושאו עמ׳ כל כחות הנפש להיו׳ משתנה מרצון לרצון או מאהבה לשנאה וכדומה מענין חתונתו ושמחת לבו יוכל לאהוב גם את השונא, וא״כ הרי אנו רואי׳ שמדת ההתנשאו׳ הוא כח היולי כללי להטות עצמו׳ הנפש לבחי׳ כחות הנפש בבחי׳ תוס׳ יתירה והרי אינה מהות כלל כ״א לגלות ולהטות עצמיו׳ הנפש שבעצמותה לבחי׳ כחותי׳, כמ״כ אפי׳ בבחי׳ התגלותה בבחי׳ סוף מעשה כמו להוות נבראי׳ מאין ליש כמ״כ בחי׳ מל׳ אינה מהות כלל כ״א כח התגלו׳ לבד, וכמשל בחי׳ אותיו׳ המגלי׳ השכל שלא יוכל להיות נגלה בלי בחי׳ אותיו׳ כלל מ״מ עיקר הגילוי במציאות הוא מהות השכל כי נישג על ידו משא״כ האותיות המגלים אינם מהות באותיו׳ ההתגלות הנראה במציאו׳ הוא השגת השכל ולא כח ההתגלות ונק׳ אני ראשון ואני אחרון אני הוא נעוץ תחילתן בסופן איך יוכל להתגלות בהם והרי הוא בבחי׳ כח היולי פשוט כמו שהי׳ בתחלה בבחי׳ העלם כחות הנפש ולכן א״א להתגלו׳ כ״א במציאו׳ אחרת זולתי, ולכן אמרו מל׳ ללמג״כ אף שעיקר הוא בחי׳ כח המל׳ המגלה שהוא בחי׳ כח ההתגלות מ״מ בהכרח שלא יתגלה כ״א בדבר מה ומוכרח לקבל דבר מה לגלות, וה״ז ממש כעין טפת אודם דאמא שממנה כל עיקר בנין הולד כמ״ש אשה כי תזריע וילדה זכר מ״מ א״א לה להוליד כ״א ע״י שתקבל תחילה כח המוליד מטפת דכר, וכמ״כ חמה ולבנה כי יש מחלוקת איזה בחי׳ חצי כדור הלבנה זורח אם החצי הקרובה אל השמש או חצי התחתונה הרחוקה מאור השמש, והנה ע״פ הקבלה מוכרח שבחי׳ חצי התחתונה היא מאירה שהוא בחי׳ ה״ס אחרונו׳ אך שלא תוכל להאיר כ״א ע״י שתקבל תחילה מאור השמש אבל מ״מ מאירה אורה העצמי, וכמ״כ ארז״ל פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה, והנה בחי׳ יהושע הוא בחי׳ התגלות אורות העצמי׳ וכמ״ש איש אשר רוח בו שיכול להלוך נגד רוחו של כל אדם והוא הנחילם את הארץ ובחר לכאו״א חלקו ונחלתו א״כ הרי הוא בחי׳ כלליות ואעפי״כ לא יוכל להאיר כ״א ע״י שיקבל מבחי׳ משה שנק׳ שמש וכמ״ש ונתת מהודך עליו, וכמ״כ בחי׳ דוד הי׳ בבחי׳ זו שוה לבחי׳ יהושע שהי׳ ג״כ בחי׳ כלליות להיות נמשך בכל פרט ופרט

אני ראשון ואני אחרון . . נעוץ תחילתן בסופן: **ישעי׳ מד, ו . . ראה ספר יצירה פ״א מ״ז. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תרג. וש״נ.**

אשה כי תזריע וילדה זכר: **תזריע ב, ב. נדה לא, א. ראה ספר מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תר. ושם נסמן.**

יש מחלוקת איזה בחי׳ חצי כדור הלבנה זורח: **ראה ספר נחמד ונעים שער ח (סא, ב), הובא בסידור שחרית לשבת קפב, ד ואילך. פירוש המלות פמ״ח (כט, ג). ס׳ מאמרי אדה״א־במדבר ח״א ע׳ קכ וע׳ קמה ובהנסמן שם.**

פני משה כפני חמה: **בבא בתרא עה, סע״א. ראה ספר המאמרים תרס״ו ס״ע תקנג ואילך.**

איש אשר רוח בו . . כל אדם: **פינחס כז, יח. ראה ספרי שם. הובא בהקדמת התניא.**

והוא הנחילם את הארץ . . ונתת מהודך עליו: **ראה יהושע (יג, ז) פי״ד ואילך . . פינחס כז, כ.**

וכמ״ש ואקחך מאחרי הצאן ואתנך לנגיד על עמי ישראל מאחר שהי׳ רועה טוב לפרנס את הצן לכאו״א כמו שהיא צריכה את הנדחה והשבורה ולכן זכה הוא למל׳ להמשיך בחי׳ מ״ש מורגשת.

והנה מבחי׳ מהות דבר זה המקבל א״א להיות נמשך כולו כמו שהוא בלתי כ״א בחי׳ מעשה ובחי׳ תחתונה שבעליון כמשל מדת המלוכה כי מדת מהות המלוכה שהוא בחי׳ התנשאות הוא בחי׳ חיצוני׳ ואינה ממהות עצם כוחותי׳ כמו חכמה ומדות שבעצמותו ומ״מ מדת מלוכה אינה מתנהג כ״א ע״פ אופן חכמתו שבעצמותו רק שהיא בחי׳ תחתונה שמבחי׳ עצמותו, וכמו שיחת ת״ח צריכין לימוד לפי שחכמתו שבעצמותו הוא בבחי׳ רב מאוד לכן גם שיחתו היא חכמה נפלאה, וכן גם בענין איזה מלאכה שכל שכח חכמתו רב יותר יעשנה ביופי ובהידור, וכן גם מדות מלוכה שצריכה להתנהג במדריגה נכונה להשפיל לרומם לזכות ולחייב לענוש ולפטור הכל תלוי בבחי׳ אופן חכמתו שבעצמותו.

והנה אחר שבחי׳ מל׳ אינה מהות בפ״ע כלל כנ״ל לכן צריכה היא לקבל בחי׳ חכמה תחילה בבחי׳ עצמיות בבחי׳ העלם והוא מקבל בחי׳ ע׳ מישראל שהוא בחי׳ אור אבא בחי׳ אדם קדמאה והוא רק בחי׳ ז״ת דא״ק כי כמו שהוא בבחי׳ עצמותו הרי הוא בבחי׳ טעם נעלם שהוא בחי׳ עונג ושעשוע שא״א לו להתגלות בבחי׳ גילוי ועליו נאמר המתנשא מימות עולם שהם ז״ת דא״א להיות נתהווה רצון פרטי שזהו בחי׳ הע׳ דאוזיף לי׳ א״ק שבחי׳ כח ההתגלות א״א להיות נמשך כ״א מבחי׳ ז״ת דא״ק, ואף שבחי׳ מל׳ הוא כח התגלות כח היולי ופשוט לכל מ״מ אחר שבחי׳ א״ק שהוא בחי׳ מחשבה קדומה א״א להיות נתגלה עתה ובחי׳ מל׳ ללמג״כ כי אינה מהות בלתי זולת כח המקבל לכן נשארה היא בבחי׳ העלם עצמות הנק׳ מחשבה קדומה ולא אפשר להיות בחי׳ התגלות כ״א מבחי׳ א׳ דא״ק שהוא בחי׳ ז״ת דא״ק שממנו מתחיל שורש עיקר ההתגלות בבחי׳ התגלות רצון וטעם נגלה, אך שבחי׳ כח התגלות זה עדיין הוא בהעלם. והנה כדי להיות נמשך כח זה לבחי׳ מל׳ הנק׳ חכמות בחוץ תרונה שהוא מוחא עילאה דאתכליל במוחא

ואקחך מאחרי הצאן . . ישראל: **ראה דברי הימים־א יז, ז. שמואל־ב ז, ח (ושם: אני לקחתיך מן הנוה מן אחרי הצאן להיות נגיד על עמי ישראל. במלכים־א יד, ז (בירבעם); טז, ב (ביהוא) הלשון: ואתנך נגיד על עמי ישראל). וראה המאמרים שנסמנו בריש המאמר.**

שהי׳ רועה טוב . . כמו שהיא צריכה: **ראה שמות רבא פ״ב, ב.**

שו״ה והנה — בלתי: **ב: בפ״ע.**

שיחת ת״ח צריכין לימוד: **ועד״ז הובא בתורת חיים לך פב, ד. דרך חיים שער התפלה נה, ג. אור התורה לך כרך ו ע׳ 2148. ראה סוכה כא, ב. לקוטי שיחות מוצ״ש ח״ש כרך כ ע׳ 334 בהערות שם.**

המתנשא מימות עולם: **ברכת יוצר.**

חכמות בחוץ תרונה: **משלי א, כ.**

תתאה כי ענין קבלה זו היא אינה רק שתהי׳ בעצם כח המל׳ בחי׳ כח החכמה בעצם שהוא בהעלם בעצמות המל׳.

והנה כדי שתוכל להיות נמשך מבחי׳ עצם כח המל׳ בחי׳ כח ההתפשטות להיות בחי׳ כח חכמה להנהגת מלוכה בבחי׳ התגלות הוא שמקבלת ע״י בחי׳ יוסף וכמשי״ת. כי הנה אותו הע׳ שנין שמקבלת מהאבות אינו ע׳ שנין אחרים כ״א אותן ע׳ עצמן שקבלה מא״ק רק שקבלה להיות בה בבחי׳ העלם והנה עתה ע״י האבות היא מקבלת להיות בה בבחי׳ התפשטות. והנה ע״י בחי׳ אברהם מקבלת בחי׳ ה׳ שנין שהם בחי׳ ה״ח כי כל בחי׳ כח התפשטות הוא רק מבחי׳ חסדים כי אף שיתהווה בחי׳ דין אף שהדין הוא בחי׳ גבורה מ״מ התפשטות מדה״ד לענוש זהו מצד החסד להציל עושק מיד עושקו כמו אלמלא מוראו כו׳ ואין הכרח לו כ״א מצד החסד, ולכן הוא [מקבל] מבחי׳ אברהם, משא״כ מבחי׳ יצחק אינו מקבל מאומה כי אינה צריכה לו כי המה [מ]מקור ושורש א׳ כי בנין מל׳ הוא מהגבו׳, ומה גם כי יצחק הוא בחי׳ דינא קשי׳ ומל׳ דינא רפיא וא״כ תוקף בחי׳ כח הדין במל׳ ולכן אינה מקבלת מאומה ממנו, משא״כ אברהם מסתעף גם בחי׳ התפשטות הדין וכמ״ש ויהי כי זקן אברהם שבא לבחי׳ זקנה לכן בירך את אברהם בכ״ל בגימטריא ב״ת בחי׳ דינא דמלכותא, משא״כ יצחק הוא רק בחי׳ מכל שהוא בחי׳ מקצת הארה לבד ולא כולה, משא״כ בחי׳ אברהם הוא בבחי׳ בכל בגימטריא בת שהוא בחי׳ הנהגת המלוכה, ויעקב נתן כ״ח שהוא בגימטריא כח וכמ״ש ועתה יגדל נא כח אדני. והנה בחי׳ יגדל הוא ביו״ד רבתי והוא כי יו״ד מורה על בחי׳ הוה בתמידות ולכן אות הראשון דשם הוי׳ הוא בחי׳ יו״ד ובחי׳ יו״ד רבתי הוא בחי׳ כח אא״ס שיש בבחי׳ ראשית הקו״ח כדומה, כי

אלמלא מוראו: **ראה אבות פ״ג מ״ב.**

בנין מל׳ הוא מהגבו׳: **ראה רמ״ז ר״פ וישב קעט, א. ד״ה להי״ע הנסירה הנחת כ״ק אדה״א מליל א׳ דר״ה תקס״ו [ראה ספר המאמרים תקס״ה ח״ב ע׳ א׳קיט. וש״נ] נדפס בביאורי הזהר להצ״צ כרך א ע׳ שצו [ורק שינה ההתחלה בבוך 1055 שה, א (גוכתי״ק) ומתחלת: להי״ע . . תקיעת שופר]. לאח״ז בביאוה״ז הגהות וכו׳ (ובאור התורה דרושים לראש השנה ע׳ א׳תמ). והנחת הר״מ בן כ״ק אדה״ז [ראה אור התורה ויקרא כרך ד ע׳ תתקצא בהערה כי״ה] בסה״מ תקס״ה ח״ב ע׳ תתפה. ד״ה להבין כללות ענין עשרה עומקים הנחת כ״ק אדה״א מליל שבת תשובה תקס״ו נדפס בסה״מ תרכ״ז ע׳ רסז. והנחת הר״מ בן כ״ק אדה״ז בסה״מ תקס״ה שם ע׳ תתצז. ד״ה כבוד מלכותך בס׳ מאמרי אדה״ז-הנחות הר״פ ע׳ קפו. לקמן ע׳ רלח. אמרי בינה שער הק״ש סה, א.**

יצחק הוא בחי׳ דינא קשיא: **ראה זהר וישב קלז, א. קפ, א. מצורע נה, ב.**

ומל׳ דינא רפיא: **ראה זהר וישב קפ, א.**

ויהי כי זקן אברהם . . בכ״ל בגימטריא ב״ת: **חיי שרה כד, א [ושם: ואברהם זקן] . . בכ״ל בחילוף א״ת ב״ש ובפשוטו [הכל ביחד] בגימט׳ בת (פענח רזא חיי שרה כד, א).**

דינא דמלכותא . . יצחק . . מכל: **ראה גיטין י, ב . . תולדות כז, לג. בבא בתרא יז, רע״א.**

ועתה יגדל נא כח אדני: **שלח יד, יז.**

יו״ד מורה על בחי׳ הוה בתמידות: **בשער היחוד והאמונה פ״ד: כדפרש״י ע״פ [איוב א, ה] ככה יעשה איוב כל הימים.**

לכאורה בחי׳ ראשית הקו״ח א״א שיהי׳ כ״א ע״י בחי׳ הצמצום ומק״פ, והנה לאחר הצמצום איך יוכל להיות בו תוס׳ כמו בשבת ור״ח ויו״ט הנה בהכרח שישנו בו בבחי׳ קו זה בחי׳ כח אא״ס שהוא מבחי׳ אא״ס שלפני הצמצום הנק׳ מל׳ דא״ס, ונק׳ בחי׳ כח זה בשם מילוי בשם כח אדני שאף שהוא בא בחיצונית הדיבור במבטא בפה משא״כ כל אות כשהוא במקורו בלי מבטא גשמי הרי הוא א׳ פשוט בלי נצרך מבטא לפ׳ עמו וכן בבחי׳ מילוי דמילוי מ״מ בחי׳ מילוי דמילוי זה הי׳ בטמירו עמו הוא לו בחי׳ פנימיות רק שנעלם בו. והנה אחר שנגלה הרי הוא שהביאו לידי התגלות כמשל בחי׳ מל׳ דא״ס שנתהווה מבחי׳ רצון הפשוט להיות רצון על בחי׳ מלוכה, והנה בחי׳ מלוכה זו היא הביאו לידי גילוי מבחי׳ עצמיו׳ שהוא בחי׳ רצון פשוט להיות נחלק מבחי׳ עצמיות רצונו הפשוט לרצות במחשבתו אמלוך. והנה בהכרח בחי׳ מלוכה זו המביאו לידי רצון אנא אמלוך הוא בהעלם מאוד והוא נעשה לו בחי׳ פנימיות ואח״כ נתהווה טעם נעלם לבחי׳ רצון פרטי הנק׳ בחי׳ ח״ס דא״א כנ״ל, וכן אח״כ בבחי׳ חכמה הגלוי׳ עד בחי׳ מל׳ להחיות נבראים מאין ליש שהיא היא המביאו לידי רצון אנא אמלוך. ולכן נק׳ בחי׳ כח אדני, ונצרך כח זה לבחי׳ מל׳ כמו לרחם אף על מי שראוי לענשו הוא בחי׳ רח״ר שבחי׳ מדה זו אינה ממהות מלוכה כי שורש בחי׳ מל׳ הוא מבחי׳ הטעם הנעלם כנ״ל.

והנה מצד הטעם הוכרח להיות עונש לחייבים נפש החוטאת תמות וא״א להיות קבלה למציאות מלוכה בלתי אם מקבל בחי׳ כח העצמי שלמעלה מבחי׳ טעם נעלם אשר אין שם בחי׳ דין ועונש כלל ואין מגיע שם שום פגם כלל כי קמי׳ הכל שוה. וכח זה הוא דוקא מבחי׳ יעקב שנק׳ בחי׳ יבק״ע שהוא בחי׳ כח אא״ס מהעלם העצמו׳, ונק׳ בריח התיכון המבריח נחלה בלי מצרים, כי ב׳ קווין האלו אף שבהכרח נמשכים ג״כ מבחי׳ אא״ס מ״מ הרי נמשכין ע״י בחי׳ הצמצום דוקא, והנה בחי׳ גילוי תוס׳ אא״ס שיוכל להיות בהם יותר מכפי המדה זהו מצד בחי׳ יעקב שנק׳ נחלה בלי מצרים וכמ״ש ופרצת ימה וקדמה כמו שבחי׳ ימה וקדמה שבו הם בלי גבול כלל, ולכן נתן לו יעקב כ״ח שנים. והנה יוסף נתן לו ל״ז הוא כי יוסף הוא בחי׳

מילוי בשם כח אדני . . מילוי דמילוי: **ראה לקוטי תורה ושער הפסוקים להאריז״ל שלח יד, יז. מאמרים שנסמנו בריש המאמר. וראה ג״כ ספר המאמרים תקס״ג ח״ב ע׳ תקצה ואילך.**

נפש החוטאת תמות: **יחזקאל יח, ד. כ (ושם: הנפש . . היא תמות).**

יעקב שנק׳ בחי׳ יבק״ע: **ראה עץ חיים שער הכללים פ״י. ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״א ע׳ קנב ובהנסמן לשם.**

בריח התיכון המבריח: **ע״ד תרומה כו, ח. ראה זהר תרומה קעד, ב. בלק קפו, סע״א. זהר בהקדמה א, ב. אור התורה ויחי כרך ב שפה, ב.**

יעקב שנק׳ נחלה בלי מצרים וכמ״ש ופרצת: **ויצא כח, יד. שבת קיח, סע״א ואילך.**

יוסף הוא בחי׳ יסוד: **פרדס שער (כג) ערכי הכינויים מערכת יוסף.**

יסוד שהוא בחי' משפיע והוא קרוב אל המקבל יותר ולכן נאמר בו כל אשר לאיש יתן בעד נפשו שיוכל להשפיע כל עצמותו כי כך הטבע מעצמיו' המאציל בטבע יותר משהעגל רוצה לינק הפרה רוצה להניק, ולכן כל כח זה שבו הוא נותן אל המל' שהוא בחי' ל"ז, כי בחי' ל' הוא בחי' כח החכמה שבעצם המל' שיהי' לו בחי' כח חכמה בהתגלות, כי מבחי' אדם קבל בהעלם שיהי' בהעלם אבל מבחי' יוסף הוא מקבל שיהי' לו בחי' כח חב"ד שהוא בחי' שלשה וכ"א כלול מיו"ד הרי ל' וכן ל' מעלות, והן בחי' שלשים הגיבורים אשר לדוד. והנה אף גם כדי שיהי' השפעות להנהגת מלוכה גם זה הוא מקבל מבחי' יוסף אחר שבחי' מל' אינה מהות כלל לכן בהכרח לו לקבל גם בחי' התפשטות זו שהוא בחי' ז"ת ולכן קיבל מבחי' יוסף בחי' ל"ז.

אך להבין ענין השאלה שמשמעו ע"מ להחזיר הלא המה רק בחי' אורות עליוני' ואיך שייך בבחי' אורות בחי' שאלה להחזיר הלא אין בהם חסרון כלל כי איך שייך חסרון באור והלא הוא כמדליק מנר לנר. אך הנה יש הפרש בין בחי' השפעה בקירוב להשפעה בריחוק הנק' בחי' יורד מגבוה לנמוך כי בכל בחי' השפעה שבריחוק צ"ל נעשה חסרון בבחי' המשפיע. ויובן ע"פ משל שכשמשפיע איזה שכל עמוק לבחי' מקבל שיוכל לקבל בערכו כמו שהוא משפיע הרי לא נעשה שום שינוי וחסרון להמשפיע מצד השפעתו כי גם אור השכלתו כמו שהוא בפ"ע לא נמשך אצלו כלל והרי הוא רק כמדליק מנר לנר, משא"כ כשמשפיע לתלמיד שאינו יוכל לקבל ומוכרח להשפיע לו בדברים זרים וכמו ע"פ משל הנה ע"י בחי' השפעה נעשה שינוי וחסרון כי נמשך אור שלו העצמי וכמשל שיש לאורה קץ וגבול עד כמה תאיר. והנה כשצריך להאיר למרחוק יותר בהכרח ליטלה ממקום זה ולקרב אותה למקום אחר וכן בענין השלהבת כשצריך להאיר למרחוק צריך ליטל חלק מהשלהבת ולהאיר למרחוק, והנה ע"ז נתמעט אורה כאן ולכן גם בבחי' אורות עליוני' ע"י שמוכרחים לירד מגבוה לנמוך לכן בהכרח נעשה מהם חסרון יותר, ולכן חסרו כל השנים הללו ולכן לא חי דוד כ"א ע' שנין לבד שהן הן אותו הע'

כל אשר לאיש יתן בעד נפשו: **איוב ב, ד (ושם: וכל). ראה תורת חיים ויגש צ, סע"א.**

יותר משהעגל רוצה לינק הפרה רוצה להניק: **ראה פסחים קיב, א.**

וכן ל' מעלות: **בס' מאמרי אדה"ז־מארז"ל ע' ריג ובספר המאמרים תרכ"ח ע' סה: שלשה מעלות דהאשה נקנית בהן [קדושין רפ"ק]. ראה אבות פ"ו, ו. ספר המאמרים תקס"ט ע' ריז.**

שלשים הגיבורים אשר לדוד: **ראה שמואל־ב כג, יח ואילך ובמפרשים שם. ס' מאמרי אדה"א־ויקרא ח"ב ע' תשצה.**

ענין השאלה שמשמעו ע"מ להחזיר: **ראה הערה (בריש המאמר) ד"ה בזוהר דאוזפי'. וש"נ.**

אין בהם חסרון . . כמדליק מנר לנר: **ראה גם המשך תער"ב ח"א ע' תפח. ספר המאמרים תרע"ח ע' קיד. סה"מ פר"ת ע' מד.**

שו"ה ע"פ — שכשמשפיע . . הרי לא: **כ"ה בשני הכתי". ובכתי" זה: כמשפיע . . הרי הוא לא.**

שו"ה מנר — יוכל: **כ"ה בהכתי".**

עצמן שקבל מאדם קדמאה רק שקבלן בהעלם, והנה ע״י האבות הוא מקבלן בגילוי כנ״ל.

אך להבין ענין החזרה איך החזיר להם. אך הנה יובן ע״פ הקדמה ע״פ מארז״ל שאול באחת ולא עלתה לו, והנה לכאורה תמוה למה נענש כ״כ, וגם למה חרה לו לשמואל ע״ד המלוכה באמרו כי אותי מאסו ממלוך ודעו כי חטתכם רבה הלא ארז״ל ג׳ דברים נצטוו ישראל בכניסתן לארץ למנות עלייהו מלך ולבנות בית הבחירה כו׳, והנה בחי׳ מצות מלוכה הוא בחי׳ מצוה הראשונה א״כ למה חרה לו. וגם ארז״ל ג׳ כתרים הן כתר כהונה שהוא בחי׳ קו ימין חח״ן ובחי׳ כתר תורה שהוא בחי׳ קו אמצעי דת״י ובחי׳ כתר מל׳ הוא בחי׳ קו שמאל שהוא בג״ה מל׳ בנינה מהגבורות ובחי׳ כתר שם טוב עולה על גביהן ומהו ענין כתר שם טוב. הנה כתיב וזרעתי את בית ישראל זרע אדם וזרע בהמה, יש בחי׳ נשמות שנק׳ בחי׳ אדם שהוא בחי׳ בנים בחי׳ מארי דאורייתא שכל התפעלותם בתפילה אינו אלא מבחי׳ התפעלות בחי׳ ראי׳ דחכמה הרואה את הנולד ונתהווה מאין ליש ולא מבחי׳ התהוותו להתפעל איך שהוא נתהווה מאין ליש כ״א בבחי׳ ראי׳ דחכמה כידוע וגם בכל היום הוא רק עסקו ע״פ הנ״ל שבחי׳ התורה נקלטת ונתפסת בו ומתנהג ע״פ התורה וא״צ רק לשופט להודיעם חוקי אלקים ותורתו ולא למלך לשפטם. וזהו עיקר ענין הקצף של שמואל באמרם לשפטינו ככל הגוים אשר סביבותינו. ויש בחי׳ נשמות שנק׳ זרע בהמה בחי׳ עבדים שכל עבודתם הוא בחי׳ התפעלות עבודה אף שהיו צדיקים גמורים מ״מ אין בחי׳ החכמה והתורה יכולה להיות נקלטת ונתפסת בתוכה להיות מעצמם מתנהגי׳ ע״י והם צריכי׳ למלך לשפטם. אך כיון שכן למה לא חרה לשמואל ע״ד מל׳ דוד וגם איך הי׳ מלך על כל ישראל הלא היו בבחי׳ בנים כמו החרש והמסגר.

שאול באחת ולא עלתה לו: **ראה יומא כב, ב. ספר המאמרים תקס״ט ע׳ קנח. ס׳ מאמרי אדה״ז־הקצרים ע׳ שלה.**

למה חרה לו לשמואל . . ממלוך: **בדרך מצותיך קח, א: מה שקצף שמואל . . וגם הש״י אמר לו כי לא אותך מאסו.**

כי אותי מאסו ממלוך ודעו כי רעתכם רבה: **שמואל־א ח, ז. יב, יז (ושם: ודעו וראו — אבל כ״ה גם בס׳ מאמרי אדה״ז־נביאים ע׳ ב).**

ג׳ דברים נצטוו ישראל בכניסתן לארץ: **ראה ספרי ראה יב, י. סנהדרין כ, ב.**

מצות מלוכה הוא בחי׳ מצוה ראשונה: **ראה לקוטי שיחות תרומה כרך טז ע׳ 300 ואילך.**

ג׳ כתרים הן: **ראה אבות פ״ד מי״ג.**

וזרעתי את בית ישראל זרע אדם וזרע בהמה: **ירמי׳ לא, כו (בדילוג). וראה לקמן ע׳ שא.**

הרואה את הנולד: **אבות פ״ב מ״ט. תמיד לב, א. תניא פמ״ג. ראה גם לעיל ע׳ קמו ואילך. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תקפח.**

להודיעם חוקי אלקים ותורתו . . לשפטינו ככל הגוים אשר סביבותינו: **ע״ד יתרו יח, טז . . שמואל־א ח, ה (ותיבות אשר סביבותינו ליתא שם. וראה שופטים יז, יד).**

החרש והמסגר: **מלכים־ב כד, יד. גיטין פח, סע״א.**

אך [כי] כבר נתבאר לעיל כי שורש ענין מלוכה דלית לה מגרמה [כלום] כ״א מה שמקבל כנ״ל ולכן עיקר בחי׳ גילוי מל׳ הוא מבחי׳ ח״ס שנק׳ אור אבא בחי׳ טעם הנעלם לרצון, הנה מבחי׳ רצון זה מתפשט בחי׳ העיי״ן שהוא בחי׳ ז״ת לבחי׳ העלם מלוכה, ושרשו מבחי׳ טעם נעלם לכן הי׳ עבודתם להמשיך גם בחי׳ חכמה לכל ישראל כי הי׳ שורשם וכוללם כולם כנ״ל. משא״כ לע״ל אחר גמר כל הבירורי׳ שאז נאמר ישקני מנשיקות פיהו שיתגלו טעמי תורה פי׳ בחי׳ טעם נעלם של בחי׳ ח״ס ולא יצטרכו לבחי׳ מל׳ שיהי׳ בחי׳ טעם נעלם זה נמשך עליהם אחר שיתגלו טעמי תורה אז יהי׳ השאלה ע״מ להחזיר שאז לא יקבל עוד בחי׳ ההתגלות מבחי׳ ח״ס הנק׳ טעם נעלם כ״א אדרבה שבחי׳ ח״ס יקבל בחי׳ עצמות רצון הפשוט שזהו הביאו לידי בחי׳ גילוי והתחלקו׳ מבחי׳ עצמותו להיות בבחי׳ רצון אנא אמלוך ושיהי׳ נק׳ בחי׳ מל׳ דא״ס בבחי׳ התגלות שהוא בחי׳ אא״ס שלפני הצמצום, א״כ יהי׳ אז התורה בכפלי כפלים, וז״ש והי׳ ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים חצים אל הים הקדמוני שנק׳ בחי׳ מח״ק דא״ק שהוא בחי׳ טעם נעלם משא״כ לעתיד יקבל בחי׳ הים הקדמוני מירושלים שהוא אחר עליות הבירורים. וזהו ענין כתר שם טוב כי בחי׳ שם טוב הוא בחי׳ מח״ק בחי׳ מחשבה דא״ק כי טוב הוא בחי׳ תענוג שהוא בחי׳ טעם נעלם ושם הוא בחי׳ מל׳ דא״ס אשר א״א להיות נגלה בחי׳ רצון הפשוט כמו שהוא בלי טעם ודעת כי אם בבחי׳ טעם נעלם עכ״פ, וכתר שם טוב הוא בחי׳ רצון הפשוט המביאו לידי התגלות בבחי׳ מל׳ דא״ס הנק׳ שם. וזהו ענין מל׳ משיח בן דוד להמשיך בחי׳ עצמיו׳ רצון הפשוט שבלי טעם ודעת כלל אפי׳ מהיות טעם נעלם וכמ״ש לעתיד הנה ישכיל עבדי כו׳ וגבה מא״ד אותיות [אדם] אד״ם דו״ד משי״ח. וז״ש בדניאל לך סתום הדברים וגם כשיעקב בקש לגלות הקץ לבניו נסתלקה ממנו שכינה, והוא כי שורש בחי׳ הדיבור הוא שרשו מבחי׳ טעם נעלם כנראה בחוש שכאשר יש לו בחי׳ טעם נעלם אז נמשך בחי׳ כח זה מבחי׳ התחלקות הקול לבחי׳ אותיות הדיבור משא״כ דבר שלמעלה מהטעם אפי׳ מהיות אצלו בבחי׳ טעם נעלם א״א להיות נמשך להיו׳ ממנו בחי׳ התחלקות הדיבור. וזהו ענין מאמר משיח במטו מנייכו לא תרחיקוני כי

ישקני מנשיקות פיהו: **שיר השירים א, ב וברש״י שם.**

והי׳ ביום ההוא . . מירושלים: **זכרי׳ יד, ח.**

הנה ישכיל עבדי כו׳ וגבה מא״ד אותיות (אדם): **ישעי׳ נב, יג. נסמן לעיל ע׳ לד.**

(אדם) אד״ם דו״ד משי״ח . . לך סתום הדברים: **נסמן לעיל ע׳ לד . . דניאל יב, ד (ותיבת לך ליתא שם. וראה שם, ט).**

מל׳ משיח . . שבלי טעם ודעת: **ראה גם ד״ה להבין מה שאמר שמואל לשאול (נדפס חלקו ב)מגדל עז (כפר חב״ד תש״מ) ע׳ תקי.**

כשיעקב ביקש לגלות הקץ לבניו: **פסחים נו, א. ראה ס׳ מאמרי אדה״ז-הקצרים ע׳ תקלט. וראה ג״כ לקוטי שיחות ויחי כרך י ע׳ 167 ואילך. כרך כ ע׳ 228 ואילך. מגדל עז שם.**

שו״ה בחי׳ — מאמר משיח: **כ״ה בהכת״י.**

במטו מנייכו לא תרחיקוני: **ראה סנהדרין צז, א.**

בזה גופא מרחיקין אותו במה שמדברין ממנו כי אינו יכול להיות נישג בדיבור וכמאמר אלו צדיק ורשע לא קאמר בדיבור שמה שבא בבחי׳ הדיבור לא יוכל להשתנות משא״כ בחי׳ משיח לא יוכל לבוא בדיבור, ולכן כלו כל הקיצין כי הוא למעלה מהטעם, ולכן נסתלקה ממנו שכינה שהוא בחי׳ מל׳ דא״ס בחי׳ שורש בחי׳ טעם הנעלם כנ״ל.

וזהו ענין שאול בא׳ ולא עלתה לו, כי הנה כתיב והי׳ ראשיתך מצער ואחריתך ישגא מאד שכל דבר הגבוה בשרשו מאד א״א להיות נתהווה בראשיתו כ״א בבחי׳ מצר וגבול, וזהו ענין ההפרש שבין אדם לבהמה כי בחי׳ בהמה אין לה שום תוס׳ בבחי׳ גדלותה יותר מבעת הוולדה משא״כ באדם אנו רואים שנגדל מעט מעט עד תכלית הגדלות של ע׳, וכמ״כ בבחי׳ המלוכה מפני ששרשו מאוד נעלה ע״כ הוצרך להיות בבחי׳ מיצר, ולכן לא נמשכה מל׳ שאול, משא״כ מל׳ בית דוד נמשכה עד תכלית הגדלות שהוא בחי׳ משיח שהוא בחי׳ רצון הפשוט כנ״ל. ודוגמא זה מצינו ג״כ עתה והוא כי עיקר ענין מהות מל׳ שיקבלו גזירותיו בבחי׳ חק בלי שום טעם, כי מה ששולח בחי׳ גזירה ע״פ טעם דבר מה אינו ממהות מלוכה כלל כי גם השכל מחייב לד״ז, אך עיקר מהות מלוכה היא הגזירה והחוק שבלי טעם, וכן יהי׳ עיקר ענין גילוי זו לע״ל. והנה יש עוד טעם שלא נמשכה מל׳ שאול והוא כי שרש שאול הוא מבחי׳ רחל וברחל נאמר ותקש בלדתה בן אוני ולכן לא נמשכה מלכותו משא״כ בחי׳ דוד שבא מבחי׳ לאה שהיא בחי׳ אם הבנים ולכן נמשכה מלכותו וד״ל.

* * *

אלו צדיק ורשע לא קאמר: **ראה נדה טז, ב. תניא פ״א. ס׳ מאמרי אדה״ז־נביאים ע׳ ד. תורת חיים תולדות יד, ג. שערי תשובה שער הבחירה כ, ד ואילך.**

כלו כל הקיצין: **סנהדרין צז, ב.**

והי׳ ראשיתך מצער ואחריתך ישגא מאד: **איוב ח, ז.**

ותקש בלדתה בן אוני: **וישלח לה, טז. יח.**

בעז״ה

(ביאור לתו׳ דשבת נחמו)

להבין ענין ועד בחילופי אתוון דאחד [כו׳], הנה אות א׳ הוא ב׳ יודי״ן וביניהם [אות] וי״ו באלכסון [כנודע] בציור תמונת האותיות (ומבואר [הענין] בספרי הקבלה [ענין א׳] שיו״ד העליון הוא בחי׳ חכ׳ שבחכ׳ והוי״ו הוא בחי׳ מדות שבחכמה ויו״ד התחתון הוא בחי׳ יסוד שבחכמה, וביאור זה מבואר במ״א). וביאור ענין א׳ הוא בחי׳ ממוצע בין עצמות אא״ס שלמעלה גם מהיות מקור לחכמה כמ״ש אנת חכים [ולא בחכ׳ ידיעא] כו׳ ובין בחי׳ החכמה עצמה, וזהו פי׳ אלף ל׳ עתיד כמאמר אאלפך חכמה אאלפך בינה וכמ״ש בזהר בפי׳ אהי״ה [כו׳] אנא זמין לאתגלאה כו׳, וענין הממוצע הזה שבאות הא׳ בכלל הוא להביא ולחבר אא״ס להיות מקור להתהוות החכמה וזהו ל׳ עתיד אאלפך שעתיד להיות החכמה מאין ליש כמ״ש והחכמה מאין תמצא. ונמצא הרי יש באות הא׳ מבחי׳ עצמיות אא״ס שלמעלה מבחי׳ מקור לחכמה [וגם מבחי׳ המקור לחכ׳] (והוא ע״י הוי״ו שבין ב׳ היודין כמ״ש במ״א) וכדרך כל ממוצע שמחבר עליון בתחתון כידוע, והיינו ענין ב׳ היודי״ן יו״ד העליון שע״ג [הוא״ו] הוא בחי׳ צמצום עצמי׳ אא״ס ב״ה שמתצמצם בבחי׳ נקודה בעלמא כיו״ד בהעדר התפשטות [כדי] שיוכל להיות [בחי׳] מקור לחכמה, להיות ידוע דהחכמה לא נק׳ רק בחי׳ עשי׳ גשמיות

להבין ענין ועד: נמצא בבוך א (269) קעב, א [ובכותרת: בעז״ה (ביאור לתו׳ דשבת נחמו)]. ב (448) קנו, א. ג (549) עה, א. ד (798) צא, א (רק שורות אחדות, ושם הד״ה: להי״ע אחד ועד). ה (984) יג, א [ובכותרת: ביאור לתורה דשבת נחמו. — ולהעיר, שכמה תיבות באו בכת״י זה שאינם בהשאר וניתוספו בין השיטין. — אחדים מהם צויינו לקמן בהערות]. ו (1084) יח, א.

המאמר נעתק מכת״י ו ובין אריחיים ניתוספו אותיות או תיבות מכת״י אבה. שינויים אחדים נרשמו בשולי הגליון.

מאמר זה מיוסד על ד״ה להבין פי׳ מילת אחד בספר מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב ע׳ תשסד [ברשימה שבפסקי דינים להצ״צ קה״ת תשל״ב ע׳ תמב: „תק״ע אחד בחילופי אתווין ועד״ — אודות רשימה הנ״ל ראה אור התורה דברים כרך ו ע׳ ב׳תקעג הערה ד״ה ר״ח]. ראה אמרי בינה שער הק״ש פס״ב־עה. פס״א. פנ״ג־ס. כמצויין להלן בהערות. ד״ה שלאח״ז.

ועד בחילופי אתוון דאחד: ראה זהר תרומה קלד, א ובאור החמה (ורמ״ז הובא בניצוצי אורות) שם. אמרי בינה כאן נז, ד. תשובות וביאורים מכ״ק אדמו״ר שליט״א (קה״ת תשל״ד) סי״ג (ע׳ 62).

אות א הוא ב׳ יודי״ן . . מבואר במ״א: ראה זהר בראשית כו, א־ב. פרדס שער (כז) האותיות פ״ד. מגן דוד — להרדב״ז — מערכת א. ספר המאמרים תקס״ח ח״א ע׳ שיג. ביאורי הזהר — להצ״צ — כרך א ע׳ תקלב. אמרי בינה כאן נז, ד.

שו״ה וביאור . . אנת חכים: אה: וכללות . . ראה תקוני זהר בהקדמה יז, ב.

אאלפך חכמה אאלפך בינה: איוב לג, לג [ושם: ואאלפך — ראה הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ טו]. שבת קד, א. וראה ס׳ מאמרי אדה״ז־מארז״ל ע׳ ו.

אהי״ה (כו׳) אנא זמין לאתגלאה: שמות ג, יד. ראה זהר ויקרא יא, א. אחרי סה, ב.

והחכמה מאין תמצא . . הוי״ו שבין ב׳ היודין: איוב כח, יב . . ראה ספר המאמרים תקס״ח שם ע׳ שיד.

כל ממוצע שמחבר עליון בתחתון: ראה עץ חיים שער (מב) דרושי אבי״ע פ״א. לעיל ע׳ קנח. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב לע׳ תרמז.

לגבי ערך עצמיות אא״ס כמ״ש כולם בחכמה עשית וגם מה שנק׳ חכים ולא בחכמה ידיעא שהוא בחי׳ ח״ס מקור החכמה הגלוי׳ דאצי׳ כמ״ש החכמה מאין כו׳ הרי הוא ג״כ בבחי׳ צמצום וירידה גדולה לערך העלם העצמי׳ ממש כמאמר לית מחשבה תפיסא בי׳ [כלל] אפי׳ מחשבה דא״ק הנק׳ חכמה הקדומה (וכמשל שגם עצמיות כח המשכיל המקור לגילוי התחכמות השכל אינו אלא צמצום הארה בעלמא מעצמי׳ הנפש כידוע), וזהו בחי׳ היו״ד שכדי שיהי׳ גם מקור לח״ס הוצרך להתצמצם בעצמו מאד בבחי׳ נקודה א׳ בלבד, וכידוע פי׳ מארז״ל במקום גדולתו כו׳ שבכ״מ שנזכר שבח וגדולה שהוא בחי׳ התפשטות האור מאא״ס בחי׳ חכים ומבין ורחמן וכה״ג שם אתה מוצא ענותנותו מפני שבהכרח בחי׳ התפשטות גדולה זו ע״י ענוה באה מהעלם העצמיות דהיינו ע״י בחי׳ הצמצום בעצמותו דוקא מטעם שעצמי׳ אא״ס הוא אח״פ [בתכלית] ומרומם ומובדל בערך גם מהיות מקור למקור להיות התהוות מציאות איזה ספי׳ ומדה ברצון ושכל למדות וכה״ג רק ע״י ענוה שמתצמצם א״ע להיות נק׳ חכים או מבין וכה״ג, וזהו פי׳ הגדול הגבור בפתח תחת הה״א שמורה ענין פתיחה וגילוי אור הנעלם שצמצם והעלים א״ע להיות נק׳ גדול או גיבור וכמ״ש לך ה׳ הגדולה והגבורה כו׳, משום דמצד עצמיות אא״ס אין בו מכל אילין מדות כלל [כידוע]. והנה בחי׳ יו״ד זה שהוא צמצום העצמי ממילא ממנו נמצא מקור לגילוי אור החכמה (והוא ע״י הוי״ו שבאמצעו שמחברו ליו״ד שתחתיו שהוא בחי׳ יסו״א בחי׳ גילוי הברקת [אור] השכל כידוע), וז״ש החכמה מאין [תמצא מאין] והעלם צמצום דיו״ד זה והוא עיקר אות הא׳ בכלל שמורה לעתיד אאלפך חכמה שעתיד להמצא ממנו מציאות החכמה בגילוי כו׳ (והוי״ו ממשיך לידי גילוי שהוא [בחי׳] יו״ד התחתון כו׳).

אך הנה י״ל לכאורה איך אפשר שיהי׳ בחי׳ דילוג הערך כזה מעצמיות אא״ס להיות גם מקור לחכמה שהוא [בחי׳] יו״ד העליון דא׳ שע״ז אמר אאלפך לשון עתיד כנ״ל גם ע״י כמה צמצומים [מאחר] שאין ערוך אליו כלל וכלל כו׳. אמנם לזה הוא שאמר ונוצ״ר חסד לאלפים פי׳ ונוצ״ר אותיות

כולם בחכמה עשית . . לית מחשבה תפיסא: **תהלים קד, כד. ראה שער היחוד והאמונה פ״ט ובליקוט פירושים שם . . תקוני זהר בהקדמה יז, א.**

במקום גדולתו . . שם אתה מוצא ענותנותו: **[בס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה כאן: כמ״ש** ממורי. **ראה דרך מצותיך קיח, ב. לקוטי אמרים להה״מ (קה״ת תשל״ג) סק״ב (כב, ג)]. ראה אמרי בינה כאן פס״ג. לעיל ע׳ קצט ואילך. ושי״נ.**

הגדול הגיבור בפתח . . לך ה׳ הגדולה והגבורה: **דברי הימים־א כט, יא. אמרי בינה כאן נח, ג.**

אך הנה י״ל: **ראה אמרי בינה כאן פס״ד.**

ונוצ״ר חסד לאלפים: **תשא לד, ז (ושם: נוצר, וכ״ה באב). ראה תשובות וביאורים מכ״ק אדמו״ר שליט״א (קה״ת תשל״ד) סט״ו ע׳ 65 ס״ב.**

ונוצר אותיות צינו״ר ואותיות רצו״ן: **ראה כתבי האריז״ל בתשובות וביאורים שם. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ רמג. ושי״נ. ח״ב ע׳ תשעט. ושי״נ. במדבר ח״א ע׳ לד.**

צינו״ר ואותיות רצו״ן כידוע, והוא ע״י בחי׳ הארת אור מבחי׳ הכתר שנק׳ רצון (והוא מבחי׳ כתר שבכתר שלמעלה גם מבחי׳ ח״ס בחי׳ חכמה שבכתר שנק׳ מקור לחכמה הגלוי׳ שביו״ד הא׳ הנ״ל), והארת אור הרצון זה נק׳ צינור עד״מ הצינור המקלח בצמצום ומיעוט גדול מחביות הגדולות לכלי קטן כך הוא בחי׳ צמצום אור קטן וצר מאד [מאד] הנמשך מאור הכתר עצמו להיות בחי׳ יניקה מזה לבחי׳ אות א׳ בכלל שהוא בחי׳ מקור לחכמה בכלל כו׳ (וכידוע בפי׳ ותמלא כד״ה שכ״ד ספרים דאורייתא ממקור החכמה ג״כ אינו אלא בערך כד קטן ששואבין מים הגדול כו׳ כך בחי׳ מי החכמה גם בבחי׳ מקור החכמה שבא׳ כנ״ל אינו נמשך אלא ע״י צינור קטן המקלח בצמצום מים הקדמוני). וזהו פי׳ ונוצר חסד לאלפים לב׳ אלפים הנ״ל אאלפך חכמה כו׳ דהיינו להיות מציאות יניקה וחיות לאאלפך חכמה הנ״ל הנה זה בא רק ע״י צמצום דצינו״ר שהוא אותיות ונוצ״ר חסד. כי הנה יש ב׳ מיני חסד א׳ בחי׳ חפץ חסד ונק׳ ג״כ [בחי׳] רב חסד והוא בחי׳ רב חסד דע״י דהיינו חסד שבעצמי׳ הכתר שהוא מבחי׳ א״ס (וכידוע דבחי׳ ע״י נחשב מבחי׳ סוף עולם א״ס ובחי׳ א״א הוא הרצון הוא שרש הנאצלים), ומבחי׳ חסד דע״י לא יומשך חסד רק בבחי׳ צינור דק מצומצם ונק׳ ונוצ״ר חסד בחי׳ חסד מצומצם מאד רק בשביל אור וחיו״ת יניקה לבחי׳ חכמה שבכתר שנק׳ מקור חכמה הגלוי׳ שבאצי׳ והוא היו״ד שבאלף אאלפך כו׳ כנ״ל, וזהו שבחי׳ ונוצר חסד הזה שנמשך לאלפים לאאלפך חכמה [הנ״ל] (והיינו שמפל״א נעשה אלף כמ״ש במ״א), ובכלל הנה זה הנק׳ הארת הכתר בחכמה שנק׳ א׳ והוא מבחי׳ שם אהי״ה דכתר אנא עתיד לאתגלאה [כו׳ וד״ל].

והנה בע״ח אמר דאור אבא יונק ממזל הח׳ [ונוצר חס״ד] ואור אימא ממזל הי״ג ונקה [כו׳], וידוע דבחי׳ המזלות [דא״א] הן הן הנמשכים רק

הכתר שנק׳ רצון: **ראה שיעור קומה — להרמ״ק — מערכת עשי׳ סמ״ז (נג, א). אגרת הקדש סכ״ט (תניא קמט, סע״ב).**

ותמלא כד״ה שכ״ד ספרים דאורייתא: **חיי שרה כד, טז. ראה תקוני זהר תכ״א (מו, ב). ביאורי הזהר וישב כה, א. ד״ה מים רבים תקס״ט בתורה אור וישב יח, א; ספר המאמרים תקס״ט ע׳ ב וע׳ ד. תו״א מקץ לח, ד [והוא משנת תקס״ז]. ד״ה ועשית בגדי קדש תקס״ה בתו״א תצוה פב, ד; סה״מ תקס״ה ח״א ס״ע שז. לקוטי תורה ברכה צד, סע״א ואילך. סה״מ תקס״ו ס״ע קיב. אמרי בינה כאן. תורת חיים חיי שרה קכח, א. קלד, ב.**

חפץ חסד . . רב חסד: **מיכה ז, כ . . תשא לד, ז. שלח יד, יח (ושם: ורב). ראה אמרי בינה כאן פס״ד. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תשעז.**

ע״י . . סוף עולם א״ס ובחי׳ א״א . . שרש הנאצלים: **ראה עץ חיים שער (מב) דרושי אבי״ע פ״א.**

שמפל״א נעשה אל״ף: **ראה תקוני זהר ת״ע קלה, א. הקדמת הראב״ד לספר יצירה נתיב הא׳ [ירושלים תשכ״ב יא, א]. ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״א ע׳ שנד. אמרי בינה שער הק״ש פנ״ז.**

שם אהי״ה דכתר: **זהר ויקרא יא, א. שערי אורה שער י. פרדס שער (כ) השמות פ״א. סידור כוונת המקוה קנז, ד (מבואר בע״ח). ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ ריד.**

דאור אבא יונק ממזל הח׳: **ראה זהר (אדרא זוטא) האזינו רפט, ב. עץ חיים שער הכללים פ״ה. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ קכג.**

מבחי׳ מותרי המוחין המזלות דא״א (שנק׳ חכמה שבכתר), והיינו עד״מ השערות שהן צומחין רק ממותרי המוחין וחלולין הן כי האור והחיות מצומצם בהם מאד ע״כ לא ירגיש כאב בהחתך אותם כידוע. וא״כ הרי לפ״ז לא יתפרש הפי׳ דונוצר חסד לאלפים ע״ד הנ״ל שהוא בחי׳ צמצום אור החסד דע״י (שבגולגלתא דא״א שלמעלה מבחי׳ ח״ס דא״א עצמו כידוע) להיות מזה יניקה למקור החכמה אאלפ״ך שהוא בחי׳ ח״ס עצמה אחר שהמזל ונוצר הזה הוא רק מבחי׳ מותרי ח״ס בבחי׳ יניקות שערות בעלמא ממנו איך יהי׳ ממנו מקור אל עצמיות ח״ס (וא״א לומר דפי׳ אור אבא זה היינו בחי׳ פנימיו׳ אור אבא שמקבל מפנימיו׳ ע״י והיינו ע״ד דח״ס מקבל מצינור דרב חסד דע״י [כו׳] שא״כ איך אמר ממזל הח׳ ונוצ״ר שהוא מזל דא״א שהוא רק חיצוניות ח״ס דא״א כידוע). אך הענין הוא דגם זה אמת מ״ש בע״ח דאור אבא יונק ממזל הח׳ דונוצר כו׳ הוא מדבר בבחי׳ אור החכמה דאצי׳ שכבר נתהווה מאין ליש וכמ״ש להנחיל אוהבי יש ב״פ קנ״ה קנ״ה חכמה קנ״ה בינה שנמשכו [מן ה]העלם לגילוי גמור בבחי׳ מציאות חו״ב כו׳ ונק׳ או״א דאצי׳ כידוע, ושרש יניקתם הוא מבחי׳ ההעלם דאור הכתר בכלל שהוא בחי׳ א״א רק מבחי׳ מזלות שבו שהם בחי׳ שערות שנמשכים רק ממותרי ח״ס (ח״ס שברצון הנק׳ טעם כמוס לרצון [כמ״ש במ״א]), וגם ע״ז אמר החכמה מאין תמצא דהיינו בחי׳ שרש חכמה הגלוי׳ שנמשכה מבחי׳ אין דח״ס ע״י מזל ונוצ״ר אותיות צינו״ר או עד״מ השערה החלולה כו׳ ע״ד הנ״ל [ממש] בבחי׳ ח״ס דא״א עצמו, ושרש יניקת ההמשכה לבחי׳ בינה ממזל הי״ג ונקה, ובחי׳ ב׳ המזלות הם הנק׳ בשם אלפים ב׳ אלפים הנ״ל אאלפך חכמה שעתיד לאתגלאה לבחי׳ יש בבחי׳ אור האצי׳ עד״מ האומר אאלפך שעתיד ללמוד ולא למד עדיין כך יש בכח המזל ונוצר ללמוד שהוא לגלות אור החכמה דאצי׳ מאין ליש ועדיין לא בא לידי גילוי גמור רק בבוא האור בבחי׳ יניקה באור אבא [כו׳].

ולפ״ז כך הוא הפי׳ ונוצר חסד לאלפים שנוצר זה נמשך לחו״ב שנק׳ אלפים שכבר נתגלה וקבלו האור מאין ליש אבל המזל עצמו נק׳

שו״ה מבחי׳ — המוחין המזלות: **אה:** מו״ס. **ב:** ח״ס.

השערות . . וחלולין הן: **ראה שער ההקדמות דרוש ג בענין אור פנימי ואור מקיף [תל אביב תשכ״א רפד, סע״א]. קול ברמה לזהר (אדרא רבא) נשא קלא, א [לב, א ד״ה דנגדין בי״].**

השערות . . ממותרי מוחין . . לא ירגיש כאב: **ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תשעה. ושי״נ.**

החסד דע״י . . ח״ס דא״א: **ראה עץ חיים שער (יג) א״א פ״ו. פ״ז.**

שו״ה החסד . . ח״ס: **אה:** **הפסוק** . . **אה:** מו״ס. **ב:** חסד.

שו״ה להיות — אחר שהמזל ונוצר הזה: **ה** **[תוקן ממעל לתיבות אלו]: אשר לפ״ז דונוצר חסד.**

להנחיל אוהבי יש . . קנ״ה חכמה קנ״ה בינה: **משלי ח, כא. ד, ה.**

יש ב״פ קנ״ה: **נסמן לקמן ע׳ רל הערה ד״ה קנ״ה.**

שו״ה רק — (ח״ס . . טעם כמוס לרצון . . תמצא . . שרש: **אבגה:** (חכ׳ . . **ראה סידור דרושים לחתונה קל, ד. לקוטי תורה שלח מט, ג. [ס׳ מאמרי אדה״ז־הנחות הר״פ ע׳ נ. נדפס ב]לקו״ת שיר השירים מח, א. ס׳ מאמרי אדה״ז־ענינים בתחלתו . . ניתוסף ע״פ ה ושם נכתבו תיבות אלו ממעל לשורה.**

אאלפך עתיד לגלות ועדיין לא בא לידי גילוי כו', והוא בחי' הארת אהי"ה דכתר בחו"ב (ולא כמו פי' דלעיל לאלפים לאאלפך כנ"ל), כי פי' אלף אולפנא הרי הוא הלימוד שלומד ממנו שבא מאין ליש בגילוי, משא"כ פי' אאלפ"ך שלא למד עדיין שאין זה פי' אלף אלא אאלפך כו' שהוא בחי' מזלות הנ"ל וד"ל (ולפ"ז יוכל להיות גם פי' ראשון בפסוק ונוצר כו' אמת, אך הוא מדבר במדריגה יותר עליונה שבחו"ב דהיינו גם בעצמיות חו"ב דא"א איך שהם מקבלים מ[בחי'] רב חסד דע"י ע"י בחי' צינור כו' כנ"ל [וד"ל] ובחי' עצמיו' חו"ב דא"א נק' אלפים כמ"ש [ו]החכמה מאין תמצא כו' גם על בחי' ח"ס לגבי עצמיות אור הכתר כמאמר דאפי' אור צח כו' אוכם הוא קדם עילת כו' (שהוא בחי' כשב"כ או בחי' ע"י כנ"ל), אבל אאלפך בחי' מקור לח"ס הוא בחי' צמצום ההמשכה מרב חסד דע"י הנק' ונוצר חסד כנ"ל (אלא שאינו נק' בשם מזל דא"א אלא בחי' צמצום ההמשכה מרב חסד דע"י כו'), וא"כ גם ענין ב' היודי"ן והוי"ו שבא' הנ"ל שהוא חכמה שבחכמה כו' לא יתפרש ע"ד הנ"ל שהיו"ד הוא אאלפך כו' אלא הכל בבחי' עצמי' החכמה אם החכמה הגלוי' או ח"ס בחי' היו"ד היא חכמה שבחכמה והוי"ו [הוא] מדות שבחכמה, והיינו כידוע עד"מ בגילוי החכמה בחי' ראשית נקודת המושכל נק' חכמה שבחכמה והמשכתה לגילוי יותר הוא הוי"ו והיו"ד התחתון הוא בחי' השפעתו לבינה [כו'] כמ"ש במ"א. ועד"ז הוא בח"ס שנק' ג"כ אלף שכולל ציור זה אלא שהוא בבחי' העלם הרצון כו', ופי' ונוצר חסד הוא למעלה גם מהיו"ד העליונה דאלף ונק' אאלפ"ך חכמה בין לח"ס בין לחכמה הגלוי' [כו']. ונמצא ב' הפי' עולין ע"ד וסגנון א' רק שזה מדבר במקור החכמה הנק' ח"ס וזה מדבר בבחי' חכמה הגלוי' [כו'], ושניהם נק' אלפי"ן ולא אאלפך כו' וד"ל). ובאמת הכל שרש וענין א' [הוא] שהרי ידוע בבחי' המזלות דא"א שגם שאינן נמשכין רק מבחי' מותרי מו"ס הרי שרשם יותר גבוה מגוף בחי' מו"ס עצמה להיותן יוצאין בבחי' בקיעה וצמיחה מן המותר' והוא מפני שלא יכיל[ו]ם כלי המוחין כו' ע"ד בקיעות אור השחר בעובי רקיע כמ"ש אז יבקע כו' כמ"ש במ"א באריכו' שהוא הטעם שהזקן דוקא נק' שקנה חכמה במקורה דוקא דהיינו גם בבחי' כח המשכיל שנמשך לו תוספות כח ממקורה כמ"ש יהיב חכמתא לחכימין בעצם כו', ולזה אמר דרך שבח

שו"ה שהם — (וד"ל) . . כו' . . אור . . דאפי' אור צח כו' אוכם: [ניתוסף ע"פ ה ושם נכתב ממעל לשורה . . א: אוכם קמי' [ה: הוא קמי'. ותיקן ממעל לשורה קדם] עילת העילות] ראה ת"ז ת"ע קלה, ב.

וא"כ גם ענין ב' היודי"ן: ראה אמרי בינה כאן פס"ה.

המזלות דא"א . . שרשם יותר גבוה: ראה גם ס' מאמרי אדה"א-ויקרא ח"ב ע' תפח-ט. ע' תקכד ואילך.

אז יבקע: ישעי' נח, ד. ראה סידור שער הסוכות רנח, ב. ס' מאמרי אדה"א שם ע' תקכד. ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' קנב ואילך.

שהזקן . . שקנה חכמה . . יהב חכמתא לחכימין: ראה קדושין לב, ב. פירוש המילות פח, ב. תורת חיים תצוה תצ, ב. לעיל ע' טז . . דניאל ב, כא.

דרך שבח דוקא נובלות חשמ"ע תורה: בראשית רבא פי"ז, ה. ראה תורה אור לך יא, ג. ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' צ. ס' מאמרי אדה"א-ויקרא ח"ב ע' תצ. ע' תתסו.

דוקא נובלות חשמ"ע תורה [כו'], וא"כ בחי' מזל ונוצר הגם שנמשך ממותרי מוחין שרשו הוא מקור המוחין מעצמיות הכתר שנק' גלגלתא דחפי' גם על מו"ס, שע"ז אמר והחכמה מאין גם על בחי' ח"ס עצמה כנ"ל. ולפי"ז פי' ונוצר חס"ד שהוא מזל [עליון] דא"א שרשו הוא מקור גם לאלפים דהיינו [בחי'] חו"ב דא"א עצמו וב' הפי' ענין א' ממש (ולזה רמז מ"ש והחכמה תחי' בעלי' פי' בעלי' דחכמה גם במקור דמקור חוצבה לבחי' אין שהוא בחי' ח"ס כו' וד"ל).

והנה ועד בחילופי אתוון דאחד כנ"ל הרי מאות הא' דאחד נעשה וי"ו ומן החי"ת נעשה עיין כו'. ולהבין זה תחלה י"ל סדר צירופי אותיות דאחד עצמו. הנה א' דאחד הוא ענין הנ"ל בפי' נוצ"ר חסד לאלפים שהא' הוא בחי' ממוצע להתחבר או"ס בחכמה ע"י מזל ונוצר כו', ומ"ש לאלפים ב' אלפים וכוללם יחד, ולכאורה לפי מ"ש אאלפך חכמה אאלפך בינה הרי חלקם לב' מדריגות ולא כוללם יחד כמ"ש לאלפי' כו'. אך הענין הוא דאאלפך כו' מדבר בשרשי המוחין דאו"א שהם ב' מזלות [ד]ונוצר ונקה שהן מחולקי' זה במזל הח' וזה במזל הי"ג ומנוצר אאלפך חכמה מן ההעלם [א]ל [ה]גילוי ובחי' אאלפך בינה הוא ממזל ונקה כי כמו שיש מקור להתהוות מציאות הנקודה של המושכל כ"ש שנק' חכמה כך יש בחי' מקור מיוחד להתהוות מוח הבינה שהוא הרחבות והשגות השכל בהסבר [ב]אורך ורוחב כידוע והוא מזל ונקה (ואע"פ שגם המזלות הללו מתייחדים תחלה ונק' יחוד מזל העליון ומזל התחתון כנודע בפי' הכל תלוי במזל אפי' ס"ת שבהיכל שהוא יחוד או"א כו' מ"מ אחר היחוד מתחלקים זה משפיע למוח החכמה וזה משפיע למוח הבינה משא"כ חו"ב שנק' או"א נק' תרין ריעין דל"מ לעלמין כו'), אבל בחי' חו"ב שנק' אלפי' הן מתייחדים ביחוד תמיד ונק' ב' ריעין כו' ע"כ כללם יחד כמ"ש לאלפים לפי שהחכמה נק' אין והבינה נק' יש והמשכה מאין ליש הוא תמידית בלי הפסק ופירוד לעולם [וד"ל], ומ"ש פעם ונוצ"ר חסד ופעם ועושה חסד הנה ועושה הוא מזל הי"ג ונקה להיות מקור לבינה כי בחי' העשי' [הוא] בבינה להיו' האור בה בבחי' יש והשגת דבר מ"ה (ומ"ש ועושה חסד לאלפים וכולל לחכמה ג"כ מפני שהגם שבתחילת יניקת או"א זה יונק בפ"ע כו' אבל אחר יחוד המזלות לפעמים יוצא מקור השפעת שניהם

והחכמה תחי' בעליה: נסמן לקמן ע' ש. ראה אמרי בינה כאן נט, ד.

מקור להתהוות . . כ"ש . . כך יש בחי' מקור: [כמו שהוא] ראה אמרי בינה כאן ופנ"ט ובהנסמן לשם [בהוצאת קה"ת תשמ"ה קמח, ד].

הכל תלוי במזל: ראה זהר (אדרא רבא) נשא קלד, א. דברים נחמדים ממהר"ם שיף [בסוף מס' חולין] בתחלתו. ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"א ע' קכז ובהנסמן לשם.

או"א נק' תרין ריעין דל"מ לעלמין: [דלא מתפרשין] ראה זהר בשלח נו, א; ויקרא ד, א ובאור החמה שם. ד"ה ראה בלקו"ת ראה יח, ב; לקמן בח"ב בתחלתו. אמ"ב שער התפילין פקמ"ח. אוה"ת נצבים ע' א'רכב.

ונוצ"ר חסד . . ועושה חסד: נסמן לעיל ע' רכה . . יתרו כ, ו. ואתחנן ה, י.

כא׳ ממזל העליון ולפעמים ממזל התחתון ועושה חסד כי גם החכמה נחשב בבחי׳ עשי׳ כמאמר עושה בראשית מעשה בראשית כי בראשית נמי מאמר כו׳, וז״ש לפעמי׳ והחכמה מאין כו׳ ואי׳ מקום בינה שאז נק׳ קדושים להיותם מקבלים שניהם מקור המוחין בבחי׳ אין דמזל [העליון] ונוצר כו׳ ולפעמים מקבלים שניהם ממזל הי״ג מקור המוחין ונק׳ קנ״ה חכמה קנ״ה בינה גימטריא י״ש כי מזל ונקה הוא אור הבא לבחי׳ יש בבחי׳ השגה רק שהוא מקור וכח כל ההשגות כו׳ משא״כ אאלפך כו׳ הוא כשהחו״ב מקבלים ממזל ונוצר שהוא בחי׳ אין בהעלם ע״כ אינו אלא מקור לנקודת העלם המושכל שנק׳ חכמה כו׳ וד״ל).

וזהו א׳ דאחד שהוא בחי׳ יציאת והמשכת ההעלם דמזל ונוצ״ר כשבא לידי גילוי (הנק׳ אולפנא לימוד כנ״ל שיש בו ב׳ מדריגות א׳ גילוי הלימוד מן המשפיע והב׳ גילוי קבלת אור זה השכל במקבל כו׳), וכאשר האור כבר בא לידי קבלת השפע במקבל היינו לאחר שכבר נתגלה מציאות מהות החכמה בפועל גמור נק׳ חי״ת שהוא חי״ת דחכמה, וזהו אל״ף חי״ת מא׳ נעשה חי״ת, ומן החי״ת נעשה דלי״ת דאח״ד שהוא בחי׳ עולם הדיבור, וענין ד׳ רבתי הוא מקור שרש [בחי׳] כח הדיבור כמו [שהוא] נמצא מבחי׳ אור החכמה כידוע דאבא יסד ברתא [כו׳ כנ״ל] כמ״ש ה׳ בחכמה יסד ארץ [כו׳. ו]הנה ידוע שבחי׳ הדיבור העליון הוא בחי׳ התחלקות צירופי אותיות כמ״ש בס״י המל[י]ך אות הא׳ כו׳ ה׳ אבנים בונות ק״ך בתים עד מכאן ואילך צא וחשוב כו׳ וכל אות ואות הוא בחי׳ המשכה מיוחדת מאלקות להתהוות מלאך או נברא פרטי וע״כ אמר היש מספר לגדודיו [כו׳] מפני שאין שיעור לריבוי צירופי אותיות הדיבור [ב]שרשן ומקורן [כו׳], וז״ש מה רבו מעשיך כו׳ שאין כ״א דומה לחבירו גם שהן מקור א׳ כמו מחנה מיכאל שמתחלקים לק״פ אלף

עושה בראשית מעשה בראשית כי בראשית נמי מאמר: **ברכת ברוך שאמר. ברכת יוצר. נסמן לקמן ע׳ רפד.**

והחכמה מאין כו׳ ואי׳ מקום בינה: **איוב כח, יב. כ (ושם: ואי־זה. — אבל כ״ה גם בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תרכד).**

קנ״ה . . קנ״ה . . גימטריא י״ש: **ראה פרי עץ חיים שער (כה) תפילות ר״ה פ״ג. שער (כז) יוהכ״פ ספ״ה. שער הפסוקים [להאריז״ל] משלי ד. לעיל ע׳ טז.**

וזהו א׳ דאחד: **ראה אמרי בינה כאן פס״ז.**

שו״ה ד׳ — שהוא: **כ״ה באבה ובכתי״ זה: שאבאר.**

דאבא יסדר ברתא . . ה׳ בחכמה: **זהר (רע״מ מהימנא) פינחס רמח, א. רנו, ב. רנח, א. תקוני זהר תכ״א (סא, ב). תס״ט (קה, ב) . . משלי ג, יט.**

בס״י המליך אות הא׳ כו׳ ה׳ אבנים: **פ״ג, מ״ז (ושם: א׳) . . פ״ד מי״ב (ובדפוס מנטובא שכ״ב פ״ד, מ״ד הובא הלשון שבפנים).**

היש מספר לגדודיו . . מה רבו מעשיך: **איוב כה, ג . . תהלים קד, כד.**

שאין כ״א דומה לחבירו: **ראה ספר המאמרים תקס״ה ח״ב ס״ע תתקטז וע׳ תתקיז בשם הרמב״ם. ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״א ע׳ שמז.**

מחנה מיכאל שמתחלקים לק״פ אלף: **כ״ה גם בתורת חיים וישב סה, ד. וראה אמרי בינה שער הק״ש נא, ב. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ רכד. ושי״נ. ח״ב ע׳ תרמה. ושי״נ.**

[כו׳] ושרש כולם ממקור א׳ מבחי׳ חסד שבמל׳ [כו׳] ועד״ז במחנה גבריאל מבחי׳ הגבורה כו׳, וכך הוא בכל עולם עד עולם העשי׳ שלנו דצח״מ מתחלקים לריבוי רבבות [מדריגו׳ חלוקו׳ כאו״א למינהו וכו׳, וכ״ז מפני התחלקות צירופי אותיות כנ״ל, ושרש סיבת התחלקו׳] צירופי אותיות הוא מפני בחי׳ התחלקות הע״ס דאצי׳ הנמשכים בדיבור שהמה מתחלקים בריבוי התחלקות כל ספי׳ נחלקת לי׳ וי׳ למאה ולאלף ולק׳ אלף [כו׳], ואחר התחלקות מתכללים זע״ז גבורה שבחסד עם חסד שבגבורה, וריבוי אופני התכללות הוא לאין מספר כלל עד״מ [ז׳] מדות שבאדם החו״ג והת״ת והנצח כו׳ ואעפ״י שישנו בכאו״א אין א׳ דומה לחבירו במדותיו כי טבע חסד זה אינו דומה לטבע חסד של חבירו וטבע ניצוח זה אינו דומה לטבע ניצוח של חבירו וכן במדה״ד ומדת ההתפארות וכה״ג בכל פרטי המדות, וגם באופני טבע השכל זה שכלו מטה לצד כלפי חסד באופן זה וזה באופן אחר, וכידוע בעבודת ה׳ שיש א׳ מתפעל כך ויש מתפעל כך כמ״ש תוכן לבות ה׳ ותוכן רוחות כו׳ מפני שאין ד[י]עותיהן של ס״ר שוות כו׳.

וכ״ז דמיון להבין למעלה בריבוי אופני התכללות של המדות באופני מזיגות והרכבות שנתמזגים ומתכללי׳ זע״ז שאין לזה מספר ושיעור מפני שיכול להיות בכמה מיני אופנים שונים לאין קץ ושיעור כלל [כו׳], וז״ש היש מספר לגדודיו וקאי על בחי׳ שרש ומקור בחי׳ המלאכים שנק׳ גדודיו כו׳ כמ״ש במ״א שהן ריבוי אופני מזיגות והתכללות דע״ס וידוע שכל מזיגה ומזיגה באופן א׳ מתהווה כת מלאכים כו׳ וע״כ הגם שאלף אלפים ורבוא רבבן בכל גדוד אבל מספר הגדודים אין שיעור כלל (וכמ״ש במ״א בענין שיעור קומה כו׳ רל״ו אלפים רבבות כו׳), וז״ש בת״ז שיש עשרה אלפים ריבוא רבבות ספי׳ כו׳ [וד״ל].

אך שרש בחי׳ התחלקות המדות הוא מפני התחלקות החכמה במדות (עד״מ הנ״ל שיש שכל מתפעל כך כו׳) אבל בבחי׳ החכמה עצמה הוא למעלה

שו״ה מבחי׳ — וכך: **כ״ה באב. ובכתי״ זה וכ״ה בה: וגם.**

שו״ה טבע — לצד . . וכידוע בעבודת ה׳ . . א׳ . . ויש: **אב: ליתא . . ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א שבהערה הבאה. ושנ . . שכל . . ויש שכל. וראה אמרי בינה כאן פס״ח.**

תוכן לבות ה׳ ותוכן רוחות: **משלי כא, ב. טז, ב [ושם: ותוכן, וכ״ה בב — אבל כ״ה גם בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ שב. ח״ב ע׳ תשמה].**

שו״ה מפני — מיני . . שונים**אה: ליתא.**

מספר הגדודים אין שיעור כלל: **ראה ספר המאמרים תק״ע ע׳ קטז ואילך.**

שיעור קומה כו׳ רל״ו אלפים רבבות: **בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תשצו: במדרש רבה. וראה בהנסמן שם.**

וז״ש בת״ז שיש עשרה אלפים . . ספי׳: **ראה שם ת״ע (קלה, סע״א).**

עדיין מבחי׳ התחלקות וכולם מתייחדים בחכמה וז״ש כולם בחכמה עשית [כולם] יחד נכללו והי׳ לאחדים בבחי׳ החכמה שהוא מקור המדות כי כמו שהן כלולין בחכמה אין בהם התחלקות ולא בחי׳ המזיגות להתכלל יחד אלא כולם כא׳ ממש, ועד״מ בעומק השכל עדיין לא יש הבדל כלל בין התפעלות חדוה להפוכו אך מן החכמה ולמטה מסתעפת ההתחלקות מן המדות וממילא בא בדיבור בחי׳ צירופי אותיו׳ בהתחלקות רבות כנ״ל וד״ל. וזהו פי׳ חי״ת ודלי״ת [דאחד] החי״ת הוא בחי׳ החכמה עצמה הגם שבא לידי גילוי מן ההעלם כו׳ אבל הוא בחי׳ כוללת כל פרטי ההתחלקות המדות וכל פרטי אופני הרכבתם והתכללותם זע״ז והי׳ הכל לאחדים כו׳, והיינו מארז״ל בחי״ת דאחד שכולל ז׳ רקיעים וארץ שהן בחי׳ השפעת המדות בדבור כו׳ והדלי״ת הוא בחי׳ כח צירופי אותיות הדבור שנמשך מן החכמה כנ״ל דאור אבא יסד ברתא.

וזהו ענין ד׳ רבתי דהיינו בחי׳ כח הדבור ולא הדבור עצמו, כי אותיות הדבור עצמו ה[מה] מׄשתנים ומתחלפין לפעמים ידבר כך ולפעמים [ידבר] כך כנראה בחוש שדבר [ענין] א׳ ישתנה בדיבור בשינויים גדולים בריבוי אופני צירופי׳ שינוי׳ ותמורות שונות אבל כמו שהדיבור [עצמו] אצלו בכח הדיבור אין בו שינוים ותמורי׳ והתחלפות כלל כו׳, כי פי׳ כח הדיבור היינו בחי׳ [עצמות] כח המדבר ההיולי מה שיוכל להמשיך תמיד כח ואור וחיות לפעול פעולת [ה]אותיות בדיבור וכמ״ש לנפש חי׳ [ות״א] לרוח ממלא ונק׳ נפש המדברת, כידוע עד״מ מכח המעשה שנק׳ כח התנועה שהתנועה והמעשה עצמו הוא הנפעל והנמשך בכח המעשה בבחי׳ שינויים רבים ואין לה ערך לגבי עצמיות כח המניע זאת התנועה הגשמיות שהרי כח המניע הוא כח רוחני והוא היולי שא״א שיבוא בפעולה הגשמיות כפי כל הכח ההיולי שבכח המניע גם שיחי׳ אלף שנה, כך לא יוכל להביא בפועל הדיבור כפי בחי׳ כח ההיולי שבעצמי׳ כח המדבר שהוא כח רוחני וההיולי בעצם והאותיות בדיבור הן רק בחי׳ המשכות נבדלות ממנו כהבדלת התנועה בכח המניע וכיוצא, ונק׳ לבוש הדיבור לבוש חיצוני וכח הדיבור נק׳ לבוש פנימי כי הוא פנימי׳ הדיבור וכך בלבוש המעשה המעשה עצמה נק׳ לבוש חיצוני וכח המעשה נק׳ לבוש פנימי וכמ״כ בלבוש דמחשבה, וכידוע דג׳ לבושי הנפש [הן] מחדו״מ ולבוש הדיבור הוא לבוש אמצעי כו׳.

כולם בחכמה עשית: **תהלים קד, כד.**

מארז״ל בחי״ת דאחד . . ז׳ רקיעים וארץ: [מארז״ל: **כ״ה בא. ב: וזשארז״ל לכוון. ובכת״י זה: מאריך. ה מוסיף ממעל לשורה: מאריך]. ראה ברכות יג, ב. סמ״ק הובא בב״י לטור או״ח סס״א ד״ה כתב סמ״ק. הערת כ״ק אדמו״ר שליט״א בס׳ שיעורים בס׳ התניא שער היחוד והאמונה ע׳ 906 הערה 3.**

שו״ה בריבוי — שינוי׳: **אה: אותיו׳ בחילופים. ב: שונים.**

לנפש חיה (ות״א) לרוח ממללא: [**א: ותרגומו. ה נוסף ממעל לשורה: ותרגומו]. בראשית ב, ז ובתרגום אונקלוס שם.**

וכך יובן למעלה באותיות הדיבור העליון כמ״ש בדבר ה׳ כו׳ ויאמר אלקים וכה״ג שהוא רק בחי׳ חיצוני׳ ההמשכה מעצמיות כח הדיבור העליון שנק׳ רוח ממללא כו׳. וז״ש לעולם ה׳ דברך נצב בשמים פי׳ דברך עצמיות כח הדיבור שבכחו להמשיך מאמרות עד אין שיעור ואין שם התחלקות ושינויי צירופי אותיות כלל כי הוא בחי׳ מקור היולי שבכחו לפעול פעולת והמשכת כל הצירופים כו׳ וע״כ נק׳ דברך והוא ניצב תמיד למעלה בלתי שינוי ותמורה כו׳, וכמו בשבת [שנאמר] ודבר דבר שעלי׳ כה״ע לבחי׳ כתר דנוק׳ שהוא הנק׳ כח הדיבור ששרשו באור אבא עצמו משום דאבא יסד ברתא כו׳. וזהו ענין ד׳ רבתי גדלות הדיבור בהיותו מקבל מאור החכמה כמו עד״מ שהתינוק לא יושלם כח הדיבור שבו עד שמאיר בנפש מבחי׳ החכמה ע״כ נק׳ נפש השכליות בשם נפש המדברת כי הא בהא תלי׳. וזהו ענין החי״ת דחכמה שבאחד שממנו מקבל [בחי׳] הד׳ רבתי בהתרחבות הדיבור, ועדיין הכל למעלה מבחי׳ התחלקות כלל כי בחי״ת דחכמה עדיין למעלה מבחי׳ התחלקות המדות [וכנ״ל] ושם הוא מקור ושרש כח הדיבור שהוא הד׳ רבתי שעדיין למעלה מבחי׳ התחלקות צירופי אותיות הדיבור כו׳, וע״כ נק׳ כ״ז בשם בחי׳ יחו״ע שהמדות מיוחדין בחכמה והחכמה גם מאין תמצא מהעלם לגילוי עדיין שהוא בחי׳ האל״ף והחי״ת כנ״ל מ״מ גם הוא בבחי׳ ביטל לעצמות אא״ס שבחכמה וע״כ נק׳ חכמה כח מ״ה בחי׳ הביטול כי אין אא״ס שורה רק בבחי׳ הביטול ולא בבחי׳ יש כידוע וע״כ ראשית גילוי אא״ס מן ההעלם הוא בחכמה דוקא, וזהו ה׳ בחכמה יסד ארץ כו׳ מאין ליש הכל בבחי׳ היחוד והביטול באא״ס למעלה מבחי׳ התחלקות לגמרי כנ״ל. וזהו שאמרו [רז״ל] תמליכהו בשמים ובארץ כו׳ שהוא בחי׳ ביטול המדות שנק׳ ו״ק ואח״פ כו׳. וזהו פי׳ אחד שנק׳ יחו״ע קודם שבא בחילופי אתוון בוע״ד, כי כל ענין אותיות דאחד שהוא בחי׳ החכמה והמדות והדיבור מלמעלה מלבד שהן מלמעלה מבחי׳ ההתחלקות כנ״ל המה כלולי׳ בעצמיות אא״ס כמשל כח החכמה וכח המדות וכח הדיבור הכלולים בעצמיו׳ הנפש [ד]כלא חשיבי ממש וד״ל.

וכך יובן למעלה: **ראה אמרי בינה כאן פס״ט.**

בדבר ה׳ כו׳ ויאמר אלקים . . לעולם ה׳ דברך נצב בשמים: **תהלים לג, ו. בראשית א, ג. תהלים קיט, פט.**

שו״ה כח — התחלקות ושינויי . . שבכחו: **אה: שינויים והתחלפות. ב: שנויים והתחלקות . . אה: ליתא.**

ודבר דבר . . כה״ע: **ישעי׳ נח, יג . . כל העולמות.**

שו״ה החי״ת — בהתרחבות: **אבגה: בחי׳ כח.**

שו״ה כ״ז — בחי׳ . . עדיין: **כ״ה באבגה. ובכת״י זה: בשם . . ליתא.**

חכמה כח מ״ה . . אא״ס שורה . . בחכמה: **זהר (רעיא מהימנא) צו כח, א. לד, א . . ראה תניא פי״ח. פל״ה בהג״ה. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תרכא.**

תמליכהו בשמים ובארץ: **כ״ה בכ״מ בדא״ח — ראה סידור שער הק״ש פו, ד. אמרי בינה פתח השער פ״א. פ״ה. פ״ז. פי״ט. שער הק״ש פ״ז. ועוד. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ רלב. ח״ב ע׳ תשלז. ע׳ תתיג. וראה ברכות יג, ב.**

ומעתה יובן שרש ענין וע״ד בחילופי אתווין דאחד שמן הא׳ [נעשה ו]נמשך וי״ו ומן החי״ת [נמשך] עיי״ן כו׳, הנה כל הנ״ל בפי׳ אח״ד הוא בבחי׳ יחו״ע דאצי׳ שכולל ג׳ אלה א׳ חי״ת דלי״ת [והוא בחי׳] כתר בחכמה ומדות ודיבור כנ״ל והכל בבחי׳ יחו״ע. וידוע דמבחי׳ יחו״ע נמשך בחי׳ יחו״ת שהוא המל׳ כמאמר כגוונא דאינון מתייחדין לעילא [באחד] אוף הכי איהי אתייחדת לתתא ברזא דאחד שהוא וע״ד שנעשה בחילופי אתווין דאחד מא׳ [נעשה] וע׳ כו׳, וכמ״ש אני ראשון ואני אחרון פי׳ אני אותיות אי״ן והוא בחי׳ אור הכתר [כמ״ש והחכ׳ מאין כו׳ שהוא אות האל״ף מאאלפך חכמה כנ״ל וע״ז אמר אני ראשון כו׳ ומאור הזה נמשך במל׳ שנק׳ אחרון כידוע שהחכמה נק׳ ראשית והמל׳ נק׳ אחרית כו׳, ואני אחרון היינו הארת אור הכתר שבחכ׳] כנ״ל שהוא אני ראשון הוא המאיר גם במל׳, וז״ש ואני אחרון והיינו מן הא׳ שנמשך וי״ו באותיו׳ ועד שביחו״ת דמל׳ דאצי׳ כי הוי״ו הוא מורה בחי׳ המשכה ביושר מלמעלה למטה בהשוואה א׳ מבלי חילוק מדריגות בין עליון לתחתון לכולם מאיר בהשוואה א׳ ממש, והיינו ענין הארת אור המקיף בכתר שמקיף בהשוואה לכל ד׳ עולמות דאבי״ע, וכמו השוואה זה שמשתווה אצי׳ ועשי׳ לגבי מקיף זה כשהוא מקיף עליהם [בבחי׳ העלם] מבחוץ (עד״מ המחשבה כללית המקפת לדבר מה וסובבה בעיגול לכל צד כו׳) כך הוא השוואה שמשתווים אצי׳ ועשי׳ כ[ש]אור מקיף זה מאיר בבחי׳ יושר ההמשכה מלמעלה למטה מטה כצורת וי״ו, והוא מ״ש אני ראשון כו׳ וכן את השמים ואת הארץ אני מלא בהשוואה א׳ בשמים ממעל ועל הארץ מתחת כו׳ בלי חילוק מדריג׳ כלל בין עליון לכולם שהוא אור האצי׳ לתחתון שבכולם שהוא תחתית העשי׳ דהיינו שנמצא למטה כמו למעלה ממש וכמאמר לית אתר פנוי מיני׳ כו׳, ומה שנמצא למטה כמו למעלה הגם שהוא ג״כ בבחי׳ העלם ולא בבחי׳ גילוי אור שהוא בחי׳ עו״ע שהרי בבחי׳ הגילוי יש חילוק מדריגות והאצי׳ למעלה כו׳ מ״מ הוא נק׳ בשם המשכת אוה״מ להיות נמצא למטה כמו למעלה ונק׳ אני ראשון ואני אחרון כו׳, משא״כ בהיותו בחי׳ מקיף לד׳ עולמות בבחי׳ סובב עליהם מלמעלה שהוא בלתי בחי׳ המשכה בתוך כ״ע כלל.

ומעתה יובן שרש ענין ועד: **ראה אמרי בינה כאן פ״ע.**

כמאמר כגוונא . . מא׳ (נעשה) וע׳: **זהר תרומה קלה, סע״א . . מאחד [נעשה] ועד. אה: מא׳ נעשה וי״ו.**

אני ראשון . . אני אותיות אין: **ישעי׳ מד, ו . . ראה פרדס שער (ג) אם הא״ס הוא הכתר פ״א. שער (יד) המציאות פ״ב. שער (טו) ממטה למעלה פ״א. שער (כט) הטעמים פ״א. שיעור קומה — להרמ״ק — ס״ז מערכת כתרים בסופו. עץ חיים שער (ו) העקודים פ״ג. שער (מב) דרושי אבי״ע פ״א.**

שהחכמה נק׳ ראשית: **ראה זהר בראשית לא, ריש ע״ב. תקוני זהר רת״ל. פרדס שער (ג) אם הא״ס הוא הכתר פ״ג. עץ חיים שער (מב) דרושי אבי״ע שם. אמרי בינה כאן סב, ד.**

את השמים ואת הארץ . . בשמים ממעל: **נסמן לעיל ע׳ קפב . . ואתחנן ד, לט.**

לית אתר פנוי מני׳: **תקוני זהר תנ״ז (צא, ב). ת״ע (קכב, ב). לקוטי תורה ויקרא הוספות נב, ג.**

אוה״מ . . כ״ע: **אור המקיף . . כל עלמין.**

אמנם גם מבחי׳ סובב הכללי הזה שנמשך בתוך כ״ע אינו משתנה כלל להיות משתלשל ויורד בירידות המדריגות בכל עולם לפי מדריגתו מעליון לתחתון אלא הוא נמצא בכולם בשוה להיותו בחי׳ מקיף בעצם דקמי׳ שוין העליון ותחתון ע״כ גם בהתלבשותו בעולמות נמצא בכולם בשוה גם בעולם הנפרד כמו באצי׳ כמ״ש קמי׳ כחשיכה כאורה כו׳, אבל בחי׳ הארת הכתר דאל״ף שנעשה ממנו חי״ת שהוא בחי׳ גילוי החכמה מאין ליש [ממש] כנ״ל להיותו בא בבחי׳ או״פ הנה בירידת אורו למטה מטה הרי בא ב[סדר] השתלשלות עו״ע וממילא ישתנה ממהות למהות בבואו למדות ודיבור ולא ימצא כ״ש בעצמו ופנימיותו, וא״כ גם בבוא אור החכמה שנמצא מאין ליש הנק׳ יחו״ת במל׳ א״א שיומצא אורו שם כ״ש למעלה ממש כשמקבל מאור הכתר אלא שנעשה ממנו עיי״ן שהוא רק בחי׳ חיצוני׳ החכמה בלבד אבל פנימי׳ החכמה לא יוכל לבוא לידי גילוי במל׳ ומכ״ש בבי״ע וכמ״ש בזהר דאור אבא מקנן באצי׳ ואמא מקננא בכורסי׳ שהוא עולם הבריאה כו׳ אבל הארת אור אבא אינו מאיר אלא באצי׳ לבד ונפסק אורו מאצי׳ לבריאה כי א״א שיתגלה שם בחי׳ פנימי׳ דחכמה רק חיצוני׳ שלו המלוּבש באמא ואם הי׳ מתגלה בנבראים בחי׳ פנימי׳ יותר כמו באצי׳ הי׳ מתבטל[ים ממציאותן] לגמרי (לפי שהוא למעלה ממדות שיעור כלי קבלתן מחכמה כו׳), וכמאמר הושיט אצבעו קטנה ביניהם ושרפן פי׳ אצבע קטנה הוא אות יו״ד דחכמה שהושיטה יותר מכפי מדתה כו׳ כי רק בחי׳ חיצוני׳ דחכמה מתלבש בכה״ע כמ״ש כולם בחכמה עשית (כי פנימי׳ אור אבא הוא פנימי׳ ע״י ששם שורה עצמיו׳ אא״ס ב״ה).

וזהו בחי׳ אות העיי״ן שנעשה מאות חי״ת דחכמה כ״ש באצי׳ בהגיע אורו במל׳, וכידוע דראי׳ ושמיעה הן בחי׳ חו״ב אך הראי׳ [הוא] רק חיצוני׳

כמ״ש קמי׳ כחשיכה כאורה: [**אגה:** ליתא תיבת קמי׳ — כ״ה גם לעיל ע׳ קפה בהערה. בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תתקט]. תהלים קלט, יב.

כ״ש . . יחו״ת: **אב:** כמו שהוא . . חי״ת.

שנעשה ממנו עיי״ן: ראה אמרי בינה כאן פע״א.

וכמ״ש בזהר דאור אבא מקנן באצי׳: וכ״ה באמרי בינה כאן סג, ג. בספר המאמרים תש״ח ע׳ 81: בת״ז. ובהערה שם: להעיר מסוף תי׳ וא״ו [כג, א]. כ״ה ברמ״ז לזהר פקודי רך, ב (רמז, ב). ניצוצי אורות לזהר במדבר קיז, א סק״ב. ובכ״מ בדא״ח. ובספר המאמרים תש״ג ע׳ 133 בהערה: והנה עפמש״כ בע״ח ש׳ סדר אבי״ע פ״ג וב״ש [כנצ״ל: ובש׳] ההקדמות דרוש אבי״ע דרוש ב׳ [תל אביב תשכ״א שפג, א] בפי׳ ל׳ מקננא, לכאו׳ אין שייך באבא, וי״ל דנקט ל׳ זה באבא אגב הל׳ דאימא מקננא בכורסיא וכו׳.

שו״ה הי׳ — פנימי׳ יותר כמו באצי׳: **א:** ליתא. **גה:** פנימית חכמה דאצי׳. **ג** נוסף: כמו שהוא למעלה.

הושיט אצבעו קטנה ביניהם ושרפן: נסמן לעיל ע׳ קפז.

בכה״ע כמ״ש כולם בחכמה עשית: [בכל העולמות]. תהלים קד, כד. וראה אמרי בינה כאן סג, ג.

פנימי׳ אור אבא הוא פנימי׳ ע״י: ראה ספר המאמרים תקס״ה ח״ב ע׳ תתסה ובהנסמן שם. אור התורה נשא ע׳ רנז.

דראי׳ ושמיעה הן בחי׳ חו״ב: ראה אמרי בינה כאן פע״ב. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב לע׳ תקלז.

הנמשך מאור השכל שבמוח החכמה (וראי׳ ממ״ש בע״ח דהדמעות הן רק נו״ה דאבא כו׳), ומה שהחכמים נק׳ עיני העדה וכן אמרו איזהו חכם הרואה את הנולד [וכיוצא] הכל הוא רק בחי׳ חיצונית [ד]חכמה שהוא בחי׳ הבינה שמבין בשכלו מה שעתיד להיות כאלו רואה בעיניו ונק׳ עיני השכל כמ״ש במשה וירא ראשית לו מפני שהוא מבחי׳ אור אבא כו׳ אבל אינו מהות ועצמי׳ כח החכמה להשכיל כל דבר בעצם רק בחי׳ התפשטות החיצוני׳ מן השכל שמביט וצופה בשכלו מה שיולד ונק׳ חכם הרואה את הנולד בחי׳ עיי״ן דחכמה ולא [בחי׳] עצם פנימיות החכמה רק בחי׳ אחרונה שבה כמו התפשטות חיצוני׳ דחכמה בראות [עין] הגשמי כו׳, ולמעלה היינו [כמו] בחי׳ הסתכלות עיני דח״ע כמ״ש עיני ה׳ אלקיך בה בבחי׳ המל׳ מלמעלה למטה וכמו עיניו כיונים וכן מלמטה למעלה שהמל׳ מסתכלת כלפי מעלה כמ״ש עיני כל כו׳ עיניך יונים לאסתכלא ביקרא דמלכא כו׳ אשא [עיני] כו׳ וכיוצא וד״ל.

ועוד יש טעם לענין המשכת החי״ת דיחו״ע להיות עיַין ביחו״ת באופן אחר, בהיות ידוע המאמר דאמא עילאה אוזיפת מנהא לברתא דהיינו בחי׳ ה״ג מנצפ״ך דבינה שנמשכו למל׳ הנק׳ ברתא לפי שנאמר כאמה בתה כו׳, והיינו [בחי׳] ב׳ ההי״ן דשם הוי׳ כמ״ש בזהר תרין נוקבין פריש שלמה כו׳ אתי מלבנון כלה כו׳ אימא עילאה בינה ואימא תתאה מל׳ ושניהם בצורת ה״א כו׳ כי כמו שהבינה נק׳ יש לגבי החכמה כך המל׳ נק׳ יש בבחי׳ התגלות הדיבור, ועד״מ כל מה שבהשגת השכל הנק׳ בינה מאיר בדיבור באותיו׳ אלפי״ן אשר שם מתהווים צירופי׳ והמשכות [דהיינו] בין באופן צירופי אותיות [שבהשכל] שהן ע״י ה״ג מנצפ״ך דאמא כו׳ בין באופן התהוות המדות בשכל שכפי אופן התהוות המדות בהשגה כך מאירים בדיבור וידוע דהמדות שבשכל נק׳ בחי׳ ז״ת דבינה שהוא התפעלות השכל לאהוב או

דהדמעות הן רק נו״ה דאבא: **ראה לקוטי הש״ס [להאריז״ל] ברכות לב, ב. זהר הרקיע להקדמת הזהר ב, א (ח, ב). לקוטי תורה הוספה בהעלותך צו, ג. בס׳ מאמרי אדה״ז־הקצרים ע׳ תנ: בפע״ח . . נצח** ויסוד.

שהחכמים נק׳ עיני העדה: **ראה לעיל ע׳ קמה. וש״נ.**

איזהו חכם . . וירא ראשית לו: **תמיד לב, א . . ברכה לג, כא. וראה גם לעיל ע׳ קמו.**

עיני ה׳ אלקיך בה . . עיניו כיונים: **עקב יא, יב . . שיר השירים ה, יב.**

עיני כל כו׳ עיניך יונים לאסתכלא ביקרא דמלכא כו׳ אשא (עיני): **תהלים קמה, טו. שיר השירים א, טו. ד, א. ראה זהר מקץ קצט, א. בראשית לח, א־ב. פקודי רמז, ב. תהלים קכא, א.**

ועוד יש טעם: **ראה אמרי בינה כאן סד, ב.**

דאמא עילאה אוזיפת מנהא לברתא: **ראה זהר בהקדמה ב, א. שער היחוד פמ״א ואילך. אמרי בינה [קה״ת תשמ״ה] שער התפילין קכג, א.**

ה״ג מנצפ״ך . . כאמה בתה: **נסמן לקמן ע׳ רפג . . יחזקאל טז, מד.**

תרין נוקבין פריש שלמה כו׳ אתי מלבנון כלה: **שיר השירים ד, ח. ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תרפד. וש״נ.**

שו״ה הדיבור — באותיו׳ אלפי״ן: **או: באותו אופן.**

לשנוא כו׳ וכל מדה כלולה מע״ס ועולה מספרם ע׳, ונק׳ ע׳ רבתי והוא ע׳ דשמע שם ע׳ בחי׳ שרש ז׳ מדות דמל׳ גדולה וגבורה כו׳ כמו שהן בה׳ עילאה באימא עילאה כמ״ש כאמה בתה כנ״ל שנק׳ ע׳ רבתי (והוא ג״כ ענין הדלי״ת בתיבת אחד שהוא ג״כ דלי״ת רבתי מפני שהוא מדבר בבחי׳ המל׳ בהיות[ה] בשרשה שמקבלת מאבא [כו׳] שנק׳ כח הדיבור כנ״ל וזהו [ע״ד] ה׳ כו׳ כמ״ש בזהר וכמ״ש במ״א בארוכה). וזהו ענין החי״ת דחכמה שביחו״ע הגם שבבואו לבחי׳ המל׳ בחי׳ יחו״ת הוא ממשיך בחי׳ אות עיי״ן בחי׳ ז׳ מדות דבינה להיות מאירים במל׳ [כו׳] וד״ל.

אך י״ל למה לא מאיר במל׳ רק מבחי׳ ז״ת דבינה שנק׳ עיי״ן ולא מבחי׳ אור החכמה (דלכאורה הרי יש שייכות למל׳ לקבל מאור אבא יותר משום דאבא יסד ברתא כידוע), הענין הוא דעי״ן [הוא] בגימ׳ ק״ל כידוע, [וידוע] בענין נשים דעתן קלות פי׳ קלה ק״ל ה״א שאין המל׳ מקבלת רק מבחי׳ ה״ג דאמא כי אין לה רק חלק הגבו׳ והן [רק] ה׳ הוי׳ דגבו׳ שמספרם ק״ל כידוע, משא״כ כשכלולה מחו״ג דהיינו גם מבחי׳ ה״ח דאבא אזי הם יו״ד הויו״ת במספר ס״ר, וז״ש וירא ה׳ כי ס״ר לראות כי שרש משה הוא מבחי׳ הדעת שכולל חו״ג שהן י׳ הויות במספר ס״ר וזהו ס״ר לראות להמשיך למל׳ בבחי׳ החכ׳ [כו׳], אבל הנשים דעתן קלות שאין הדעת שלהם כולל חו״ג אלא הן מסט׳ דגבורה בלבד ע״כ דעתן קלות כו׳ כמספר ה׳ הויות דגבו׳ דאימא לפי שעיקר מקור כל החסדים הוא מאור אבא כידוע בענין אבינו אב הרחמן כו׳ ומקור כל הגבורות הוא מבחי׳ אימא והמל׳ מקבלת

ונק׳ ע׳ רבתי . . דשמע: **ראה אמרי בינה פע״ג.**

(ע״ד) ה׳ כו׳ כמ״ש בזהר . . בארוכה: **שמואל־א יב, ה. זהר (רע״מ מהימנא) פינחס רלו, ב. סידור שער הק״ש [והוא משנת תקס״ז] עז, ב. אמרי בינה שער הק״ש פע״ז ואילך. וראה בהנסמן לשם בהוצאת קה״ת תשמ״ה.**

שו״ה כו׳ — שביחו״ע הגם: **ה׳ תיקן על תיבת שביחו״ע: שבח״ע. אה: שביחו״ע הנ״ל.**

אך י״ל למה לא מאיר במל׳: **ראה אמרי בינה כאן סד, ד.**

דאבא יסד ברתא: **ראה לעיל ע׳ רל.**

דעי״ן (הוא) בגימ׳ ק״ל: **עץ חיים שער (ח) דרושי הנקודות פ״א. שער רוח הקדש יחוד י. יא [תל אביב תשכ״ג קנח, ב. קנט, ב]. שער היחודים פ״כ (ל, ד). שער ההקדמות דרוש יקר הערך בענין הדעת [תל אביב תשכ״א רפא, א].**

נשים דעתן קלות: **שבת לג, ב. קדושין פ, ב. ובאמרי בינה כאן: קלה. וכ״ה בעץ חיים שער (כו) הצלם פ״ג. פרי עץ חיים שער (ד) התפילין פ״י. לקוטי תורה לקמן בהערה ד״ה וירא. וראה לקוטי שיחות תזריע חי״ז ע׳ 149 הערה 14.**

ה׳ הוי׳ דגבו׳ שמספרם ק״ל: **ראה בהנסמן בהערות שלפנ״ז ובהערה שלאח״ז ד״ה וירא.**

שו״ה יו״ד — במספר: **ב: שמספרם. ה: שמספרם בכפל [וממעל לשורה הוסיף] שהוא.**

וירא ה׳ כי סר לראות: **שמות ג, ד. לקוטי תורה ושער הפסוקים שם.**

כי שרש . . לראות: **א: ליתא. ואולי נשמט מפני תיבות הדומות: לראות . . לראות.**

שו״ה כולל — הן מסט׳ . . כו׳: **אה: רק מבחי׳ עיטרא . . קל.**

אבינו אב הרחמן: **ברכת ק״ש. ראה סידור שער התפילין [נדפס ג״כ בביאורי הזהר ואתחנן קנג, סע״ב] ט,**

מאמא בחי׳ ה״ג מנצפ״ך כו׳ לפי שעיקר בנין המל׳ הוא מבחי׳ הגבו׳ דייקא כידוע בענין דינא דמל׳ דינ״א אותיות אדני וכמ״ש מלך במשפט יעמיד ארץ במשפט ודין דוקא וכמ״ש ביאור ענין זה במ״א. וזהו הטעם שהארת החכמה שנק׳ חי״ת דיחו״ע במל׳ הוא העיי״ן שהוא בחי׳ ז״ת דבינה לפי שעיי״ן בגימ׳ ק״ל שהוא שרש ה״ג דמל׳ לצורך עולמות שזהו עיקר בנינה. וז״ש הנה עין ה׳ אל יראיו עי״ן דוקא כי מבחי׳ החסד דאבא אינה מקבלת מטעם שעיקר בנינה [הוא] מהגבו׳ דוקא ע״כ מהחי״ת נעשה עיי״ן דוקא (ומ״ש והוכן בחסד כסאו וכן כי אמרתי עולם חסד יבנה היינו מבחי׳ ה״ח דז״א דוקא וכמ״כ מ״ש ואתה כהן לעולם היינו בחי׳ חסד דז״א ולא חסד דאבא, ומ״ש כי אתה אבינו היינו כמו שהמל׳ באצי׳ שמקבלת מאור אבא והוא [בחי׳] ד׳ רבתי דאחד דאבא יסד ברתא בבחי׳ החסדים, כידוע בענין באר חפרוה שרים או״א וכן ויבן ה׳ אלקים את הצלע או״א תקינון לה [כו׳]).

וביאור כל הנ״ל יובן ג״כ בעבודת ה׳ בהיות שאנו רואים [בחוש] שטבע [ה]אהבה הוא מרחוק יותר וטבע היראה הוא מקרוב יותר שהרי כל מה שיבוא המלך או השר [יותר] בהתגלות וקירוב יותר יתעורר בפחד עד שיתבטל ממציאותו שנק׳ יראה עילאה וטבע האהבה שכל מה שיתרחק האוהב יותר יותר תכלה נפשו באהבה אלי׳ ותתעורר האהבה יותר [כו׳], וכן בעבודה שבלב בתפילה כל מה שיבוא אליו ההשגה דשמיעה והחכמה בבחי׳ ראי׳ מקרוב [ב]יותר שהוא [עצם] גילוי אור האלקי בנפשו יותר יבוא לבחי׳ פחד יביטול שנק׳ יראה בשת או יראה עילאה [ביותר] כמ״ש הן יראת ה׳ היא

סע״ד ואילך. אמרי בינה שם קכז, א ואילך. סידור שער התפילה [והוא משנת תקס״ד] כז, א. פירוש המלות סג, ב. אמרי בינה כאן סד, ד.

שעיקר בנין המל׳ הוא מבחי׳ הגבו׳: נסמן לעיל ע׳ ריח.

דינא דמל׳ דינ״א אותיות אדני . . מלך במשפט יעמיד ארץ: משלי כט, ד . . גיטין י, ב. ראה זהר (רע״א מהימנא) משפטים קיח, א. פינחס רנז, סע״ב. סידור תפלת ראש השנה רלו, ג ואילך. ספר המאמרים תקס״ו ע׳ רמח. לקוטי תורה שלח לט, ב. ולהעיר מעץ חיים שער (יח) רפ״ח ניצוצין פ״ה.

הנה עין ה׳ אל יריאיו . . והוכן בחסד כסאו . . כי אמרתי: תהלים לג, יח . . ישעי׳ טז, ה (ושם: כסא, וכ״ה בבה. אבל כ״ה גם בלקוטי תורה ראה כה, ד. ד״ה בששה״ק תקע״ט בס׳ מאמרי אדה״א במדבר־שבועות (נמצא בדפוס). אמרי בינה [קה״ת תשמ״ה] קמ, ג. ביאורי הזהר — להצ״צ — בלק כרך א ע׳ תקכג. המשך תער״ב ח״ב ע׳ תרסד. ע׳ תתקפ. ע׳ א׳קג) . . תהלים פט, ג.

ואתה כהן לעולם . . כי אתה אבינו: תהלים קיד, ד (ושם: אתה, וכ״ה ב בה. — וראה ס׳ מאמרי אדה״א־במדבר ח״א ע׳ טו). ראה ספר המאמרים תקס״ח ח״א ע׳ שג. ביאורי הזהר — להצ״צ בלק כרך א׳ ע׳ תקכב ואילך . . ישעי׳ סג, טז.

באר חפרוה שרים . . ויבן ה׳ אלקים את הצלע: חקת כא, יח. ראה לקמן ע׳ רצז . . בראשית ב, כב. זהר בראשית מח, ב. מט, א.

וביאור כל הנ״ל: להבא לקמן ראה אמרי בינה כאן פע״ד. לעיל ע׳ קעו.

שו״ה מה — יתעורר בפחד עד . . יראה עילאה: כ״ה ב א. ובכתי״ זה: מתעורר ע״י הפחד . . יחו״ע.

שו״ה פחד — יראה עילאה . . הן יראת ה׳ היא חכמה: כ״ה ב א. ובכתי״ זה: יחו״ע . . איוב כז, כח [וראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תתכח. וש״נ].

חכמה משום דהא בהא תלי׳ להיות היראה תלוי בקירוב שהוא החכמה שנק׳ ראי׳ כידוע, אבל האהבה והתשוקה לכלל ולדבק באח״פ אינו מתעורר ביותר רק כל מה שיבוא [לבחי׳ ה]ריחוק מאח״פ והשגתו בעילה אחר עילה עד שנפלא ממנו מהותו לגמרי ואינו נודע רק בהשגת מציאות בעלמא ע״ז מתפעל יותר [באהבה] שנק׳ מס״נ שלמעלה מהטעם בחי׳ בכל מאדך בלי גבול וכל מה שיו[תר י]פלא [מהשגתו] יותר יצא מגדרי הגבול במס״נ כו׳ כידוע. והרי ידוע דשרש אהבת בכל מאדך שהוא ברצון שלמעלה מהחכמה והוא בבחי׳ הכת״ר, וא״כ הרי נראה לעין שבחי׳ הכתר מאיר דוקא בבחי׳ הריחוק והיינו ענין הנ״ל דבחי׳ הא׳ דאחד כמו שהוא למעלה נמצא למטה במדריגה היותר רחוק מאא״ס מפני שהוא למעלה מעלה מכל בחי׳ ההשגה וכל שיתעלה ההשגה יותר יותר הוא בא ומאיר ונמצא תוקף האור דוקא למטה כמו למעלה ממש [כו׳], משא״כ בחי׳ אור החכמה שהוא בא ע״י בחי׳ הקירוב דוקא כנ״ל א״א להתגלות למטה כמו שהוא למעלה שלא יתבטלו ממציאותם כנ״ל אלא בא אורה בהדרגת עו״ע בכל עולם לפי מה שהוא כפי אשר יוכל שאת לבחי׳ הביטול והיראָה דחכמה [כו׳], וע״כ בבוא האור דח״ע במל׳ הוא [רק] בחי׳ אות העיי״ן דחכמה שהוא רק בחי׳ חיצוני׳ שלה כנ״ל. והיינו ג״כ ענין השני דעיי״ן שהוא בחי׳ ז״ת [דבינה] הבא בהשגת שכל בקירוב שאינו מקבל אלא מבחי׳ חיצוני׳ חכמה ולא מבחי׳ פנימי׳ שבה [ששם] הוא [בחי׳] הביטול בעצם ולא שיש מי שיבטל כמ״ש משה ואנחנו מה בעצם וכמ״ש במ״א. וביחו״ע הוא בחי׳ הביטול בעצם מבחי׳ מ״ה דח״ע שנק׳ יראה עילאה שבא מתכלית הקירוב [כו׳] ומיחו״ת אינו מגיע מזה אלא רק בחי׳ ביטול היש בלבד שאינו אלא בבחי׳ הסתכלות חיצוני׳ דח״ע שמאיר בח״ת דמל׳ כמ״ש עיני ה׳ אלקיך בה ועד״ז נתעורר בחי׳ הסתכלות דחִ״ת מלמטה כמ״ש עיניך יונים (ולזה ציוה ה׳ למשה לראות את א״י מרחוק כמ״ש הראיתיך בעיניך ושמה לא תעבור כו׳).

אך [הנה יש] להבין לכאורה כפי הכלל הנ״ל בבחי׳ ח״ע דיחו״ע שא״א לבוא פנימי׳ שבה לגילוי למטה מטה כמו למעלה אם כן איך אמרו בכמה דוכתי בזהר ובגמ׳ דע״י בחי׳ חכמה שבּתורה בא אא״ס בבחי׳ גילוי גמור

החכמה שנק׳ ראי׳: **ראה לעיל ע׳ רלו.**

שו״ה ראי׳ — באח״פ . . בעילה אחר עילה . . רק בהשגת מציאות בעלמא: **באחדות פשוטה . . אבה: בעילוי אחר עילוי . . בהשגה רק מציאת הארה בעלמא כו׳.**

ואנחנו מה: [**ה ובאמרי בינה כאן: ונחנו מה — בשלח טז, ז-ח. אבל כ״ה בס׳ מאמרי אדה״א-ויקרא ח״א ע׳ מא]. ראה ס׳ מאמרי אדה״א-ויקרא ח״ב ע׳ תשסז ובהנסמן שם.**

שו״ה וכמ״ש — יראה עילאה . . עיני ה׳ אלקיך בה: **כ״ה ב אה ב ובכת״י זה: יחו״ע . . עקב יא, ב.**

שו״ה דמל׳ — ועד״ז . . עיניך יונים . . הראיתיך בעיניך ושמה לא תעבור: **אה: וכו׳ ועי״ז . . שיר השירים א, טו. ד, א . . ברכה לד, ד [אגה: ושמה לא תבוא — האזינו לב, נב].**

אך (הנה יש) להבין לכאורה: **בהבא לקמן ראה אמרי בינה כאן פע״ה.**

למטה מטה כמו למעלה כמ״ש ותורה אור שע״י התורה נגלה אא״ס משום דאורייתא מ[בחי׳] ח״ע נפקת, וידוע דתלת קשרין הן אורייתא מתקשר בקוב״ה וישראל מתקשראן באורייתא כו׳ ועי״כ ע״י האדם שעוסק בתורה ממשיך אא״ס בח״ע שבתורה וזהו ענין עוסק בתורה לשמה לשם התורה כו׳ כידוע וזהו עיקר ענין מצות ת״ת בדיבור דוקא כדי להמשיך אא״ס בגילוי כמ״ש ואשים דברי בפיך כו׳, ואם בחי׳ פנימי׳ אור החכמה א״א שיתגלה למטה איך ע״י אור הח״ע יתגלה [כו׳]. אמנם הענין הוא דאם הי׳ גילוי אור דח״ע דתורה בא בבחי׳ השתלשלות עו״ע מלמעלה למטה לא הי׳ אפשר לבוא לידי גילוי, אך באמת אין גילוי אור ח״ע דתורה בא רק ע״י [בחי׳] לבוש דוקא כמ״ש על התורה עוטה אור כשלמה שנעשה מאור דתורה בחי׳ לבוש כשלמה, ועי״ז דוקא יוכל לבוא בחי׳ גילוי פנימי׳ ח״ע שבה אא״ס שורה גם למטה מטה מה שלא הי׳ ביכולתו לבוא בלי לבוש מטעם הנ״ל, כמ״ש על התורה כאשר יאמר משל הקדמוני שנק׳ משל להעלים האור וע״י העלם והסתר הרי תוכל להתגלות כמו שהוא למעלה ממש ע״ד הלבשת אור השכל בלבוש המשל שתוכל המשפיע לגלותו כמו שהוא ממש בפנימי׳ גם לתינוק קטן משא״כ ע״י הדיבור דלא קאים אינש אדעתי׳ דרבי׳ כו׳ כמ״ש במ״א. ונמצא מה שלא בא אור דח״ע גם ביחו״ת דמל׳ בא אורו בחכמה שבתורה שנק׳ לבוש (ועי״כ משה לא אמר בשכמל״ו כמו משה מלגאו בפנימי׳ ח״ע

ותורה אור . . דאורייתא (מבחי׳) ח״ע נפקת: משלי ו, כג . . נסמן לקמן ע׳ רעט.

דתלת קשרין הן: ראה זהר אחרי עג, א. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ צט.

עוסק בתורה לשמה לשם התורה: ראה סידור דרושים לחתונה קכח, א. אור התורה סידור ע׳ ר. לקוטי תורה שלח מז, ג. ד״ה להי״ע ברכת חתנים מכ״ק אדה״א [נדפס בס׳ מאמרים יקרים נ. י. תשל״ו נו, ב]. תורת שלום ע׳ 19 ובהנסמן שם. לקוטי שיחות אבות פ״ו כרך ז ע׳ 371. כרך יז ע׳ 402 ובהנסמן שם.

עיקר ענין מצות ת״ת בדבור . . ואשים דברי בפיך: ישעי׳ נא, טז. ראה הל׳ ת״ת לאדה״ז פ״ב הי״ב [לקוטי ביאורים אגרת התשובה ע׳ מג — חידושים וביאורים לש״ס ח״א סי״ח קלז, א ואילך]. תניא רפל״ז. ספמ״ט [ושיעורים בס׳ התניא שם]. תורה אור נח ח, ג [והגה לשם באור התורה נח כרך ג ע׳ 1232. — בהערה שם נדפס ש״ה כו׳. וצ״ל: ש״ה וכמ״ש]: יתרו קח, סע״ג ואילך; קי, א ואילך [נדפס ג״כ בספר המאמרים תקס״ז ע׳ קנג]. אור התורה יתרו ע׳ תתסו. לקוטי תורה אחרי כו, א; חוקת נז, א ובהנסמן שם. ובמקביליו בס׳ מאמרי אדה״ז [נסמנו בלקו״ת קה״ת תשד״מ במראי מקומות הנ״ל]. סה״מ תקס״ד ע׳ קפט. סה״מ תקס״ה ח״א ע׳ מה; ע׳ קכח. סה״מ תקס״ז ע׳ שע. ס׳ מאמרי אדה״ז־ענינים ס״ע רכד ואילך. ס׳ מאמרי אדה״ז־כתובים ח״ב ע׳ קנב ואילך. אמרי בינה כאן סה, ד. וראה גם לקוטי שיחות וישב כרך טו ע׳ 326.

עוטה אור כשלמה: תהלים קד, ב. ראה גם ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תצב ובהנסמן שם.

כאשר יאמר משל הקדמוני: שמואל־א כד, יג וברש״י שם. רש״י משפטים כא, יג. רש״י מכות י, ב ד״ה והאלקים. פירוש המלות פכ״ב. אור התורה וארא ע׳ קנב.

המשל . . גם לתינוק . . דלא קאים אינש אדעתי׳ דרבי׳: ראה עבודה זרה ה, ב. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תמד. ושם ע׳ תקכ. ע׳ תקכא ואילך. אמרי בינה כאן סו, א.

משה לא אמר בשכמל״ו . . משה מלגאו: פסחים נו, א. שו״ע אדה״ז הל׳ קריאת שמע ס״ס סי״ג: לא כתבו משה בתורה . . ראה תקוני זהר תי״ג (כט, א).

דאצי׳ וכן מי שתורתו אומנתו כר״י הנשיא לא הי׳ קורא רק פסוק ראשון כו׳), ודוקא כשישראל עוסקים בתורה משום דתלת קשרין הן ישראל מתקשראן באורייתא (כי שרשם ג״כ בבחי׳ פנימי׳ אבא כו׳) ואורייתא בקוב״ה ממש, אבל המלאכים בקשו תנה הודך על השמים שהוא הוד ואור התו׳ ולא ניתן להם (ומטעם הנ״ל שהרי אינם מקבלים רק מעי״ן דיחו״ת לפי שאין שרשם רק מיחוד חיצוני דאו״א הנק׳ נשיקין כו׳ כמ״ש במ״א).

וענין הד׳ רבתי דאחד הוא הדלי״ת דוע״ד רק שבתיבת ועד אינו גדול. וי״ל למה לא נשתנה בחילופי אתוון גם הדלי״ת כמו שנשתנה הא׳ והחי״ת מטעם הנ״ל. אך הענין הוא משום דבחי׳ הדלי״ת הוא בחי׳ המל׳ שנק׳ כח הדיבור העליון כנ״ל וכמו שהמל׳ בשרשה באור אבא דאבא יסד ברתא בבחי׳ ציור דלי״ת רבתי מטעם הנ״ל ובהמשכתו ובירידתו למטה להיות בבחי׳ גילוי הדיבור בצירופי אותיות הרי [הוא] אות דלי״ת קטן אבל לא שנשתנה בחילוף אות אחר מאחר שהכל הוא בחי׳ הדיבור אלא שיורד ונמשך מלמעלה [למטה] בלבד, עד״מ מדיבור דבר שכל שגם שמשפיל אור השכל בדיבור אין זה אצלו שינוי כלל מאחר שהוא עצמו המדברו בדיבור משא״כ שכל שמדבר זולתו ששמע מחבירו שנשתנה כו׳, כך יובן ענין השפלת המל׳ משרש מקור חוצבו מאצי׳ לבי״ע שהוא אות אחד בלתי שינוי וחילוף לאות אחר רק שנמשך ויורד מבחי׳ הגדלות לקטנות ואין זה שינוי בעצם כלל (ע״כ מלוי דה׳ ה׳ כו׳ כמ״ש במ״א), משא״כ בחי׳ האותיות דאל״ף וחי״ת שצריכים להשתנות ולהתחלף לאות וי״ו עיי״ן ביחו״ת מפני שלא הן עצמן שיורדין למטה רק שמתלבש הארתו במל׳ כנ״ל וד״ל (ועוד טעם אחר מפני שנעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחילתן ע״כ דוקא בדלי״ת דאחד שהוא בחי׳ המל׳ נעוץ מאור הכתר וכידוע שבחי׳ י״ס דאו״ח המל׳ נק׳ כתר [כו׳] וכתר עליון איהו כתר מל׳ ע״כ אין באות הדלי״ת שינוי בין יחו״ע בין יחו״ת כלל וד״ל).

מי שתורתו אומנתו כר״י . . פסוק ראשון: **ראה ברכות יג, ב. פרי עץ חיים שער (ז) הק״ש פ״ד. שער הכוונות שם דרוש ו [ושם: רשב״י — ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תקד ובהנסמן שם]. שו״ע אדה״ז הל׳ תפלה סק״ו ס״ד.**

המלאכים בקשו תנה הודך על השמים . . ואור התו׳ . . מעי״ן: **תהלים ח, ב. שבת פח, ב . . כ״ה באבה. ובכת״י זה: דתורה . . מאין.**

המלאכים . . מיחוד חיצוני׳ דאו״א הנק׳ נשיקין: **ראה עץ חיים שער (לח) מ״ז ומ״ד דרוש ד. שער (מ) פנימיות וחיצוניות דרוש י. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ שעג.**

ע״כ מילוי דה׳ ה׳: **ראה ספר המאמרים תקס״ז ע׳ רפג. סה״מ תקס״ט ע׳ נח. ס׳ מאמרי אדה״ז־ענינים ע׳ קלח. אמרי בינה כאן סו, ב.**

שנעוץ תחלתן בסופן: **ראה ספר יצירה פ״א מ״ז. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תרג.**

י״ס דאו״ח המל׳ נק׳ כתר . . כתר מל׳: **ראה תקוני זהר בהקדמה יז, א. אמרי בינה כאן סו, ב. ס׳ מאמרי אדה״א שם ע׳ תקצז. ע׳ תתלט.**

ומעתה י״ל שרש ענין הב׳ פרשיות דק״ש שהוא קבלת עומ״ש ועול מצות כידוע והוא ענין הב׳ שמות שם מ״ב ושם ע״ב כו׳. דהנה ידוע שבפ׳ ראשונה יש מ״ב תיבין עד ובשעריך והוא בחי׳ שם מ״ב שכל העליות הוא ע״י שם זה כידוע בענין שם מ״ב דאנא בכח וכמ״ש בשתים יעופף כו׳, וכך הוא בענין פ׳ זו במ״ב תיבין שבה להיותה עיקר ענין הביטול מיש לאין באהבה וכלות הנפש כמ״ש בכל לבבך ובכל נפשיך [כו׳] שהוא [בחי׳ ההעלאה ממטלמ״ע וע״כ יש בה מ״ב תיבות לנגד שם מ״ב שהוא כח המעלה] עליו׳ מלמטה למעלה, וזהו הנק׳ קבלת עומ״ש בבחי׳ יראה שהוא רק בחי׳ ביטול היש בתכלית, והטעם הוא לפי שבחי׳ יחו״ת היינו באותיות וע״ד שהוא בחילופי אתווין דאחד כנ״ל כמו שמן החי״ת דח״ע נעשה עיי״ן כו׳ ואין ההמשכה מיחו״ע דאחד מבחי׳ החי״ת דח״ע רק להיות בחי׳ ביטול היש הנק׳ יחו״ת בבחי׳ ועד מלמטה למעלה כי בחי׳ ביטול העצמי בחי׳ מ״ה דח״ע שבאחד עצמו הוא מלמעלה למטה ולא ביטול היש בלבד ואינו נמשך משם למטה בועד רק בחי׳ ביטול היש והוא ע״י האל״ף שנעשה וי״ו בבחי׳ מקיף דכתר כנ״ל בענין אני ראשון ואני אחרון [כו׳] וגילוי הביטול דיש הוא מן החי״ת בעיי״ן שבא בהשגות לנשמו׳ ומלאכים כנ״ל (והיינו בחי׳ אור החסד בכלי הגבו׳ דשם מ״ה הזה שבמ״ב תיבין בפ׳ זו [הוא] בחי׳ הכלי דגבורה בבחי׳ העלאה וביטול היש ובחי׳ אור החסד שהוא אור דיחו״ע דאח״ד בוע״ד מלובש בה כו׳, משא״כ בפ׳ שני׳ (שהוא בחי׳ אור הגבורה בכלי החסד דשם ע״ב וכמ״ש במ״א ב׳ אופנים בזה), אבל פ׳ שני׳ והי׳ א״ש שהוא בחי׳ קבלת עול מצות שהוא רק בחי׳ המשכות אור מלמעלה למטה והוא בחי׳ שם ע״ב ע״ב גשרים חסד בגימ׳ ע״ב כידוע (וכמ״ש במ״א עד״מ גשר שבו עוברין המי׳ בחלקים רבים כך ע״י המצות הן ריבוי כלים מכ״ש להמשכות בחי׳ גילוי אורות עליונים [כו׳] ובחי׳ ביטול הרצון לעשות רצון העליון שנק׳ ע״מ הוא בחי׳ אור הגבורה בבחי׳ העלאה והיינו בחי׳ אור הגבו׳ בכלי החסד היפך

הב׳ פרשיות דק״ש . . שם מ״ב ושם ע״ב: **ברכות יג, א (במשנה) . . ראה זהר תרומה קלב, ב. פרדס שער (כא) פרטי השמות פ״ה. פי״ב.**

דהנה ידוע שבפ׳ ראשונה: **ראה סידור שער הק״ש עד, א [והוא מליל ב׳ פ׳ וישלח תקס״ז — ספר המאמרים תקס״ז ע׳ VII]. ד״ה להי״ע ק״ש תקס״ז בס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב ע׳ תשח ואילך ובהנסמן לשם.**

שכל העליות . . שם מ״ב . . בשתים יעופף: **ישעי׳ ו, ג. ראה סידור שם. מאמרי אדה״ז שם ע׳ תשטו ובהנסמן לשם.**

בכל לבבך ובכל נפשיך: **ואתחנן ו, ה.**

וכמ״ש במ״א ב׳ אופנים בזה: **ראה בהנסמן לעיל הערה ד״ה דהנה ידוע.**

ע״ב גשרים . . שבו עוברין המים: **ראה סידור שם עד, ד ואילך. ס׳ מאמרי אדה״ז שם ע׳ תשיז ובהנסמן לשם.**

מכ״ש . . ע״מ: **א: מכלים שונים . . עול מצות.**

פ׳ ראשונה ובב׳ פרשיות נעשה יחוד והתכללות ימינא בשמאלא חסדים וגבו׳ כו׳). וז״ש בפ׳ שני׳ ונתתי עשב בשדך כו׳ פי׳ עש״ב שם ע״ב [כו׳].

וביאור הדבר הנה המלאכים שנבראי׳ ונוצרי׳ בכל יום וחוזרין ונכללים באלקות נק׳ עשב וחציר כמ״ש מצמיח חציר לבהמה לבחי׳ בהמה רבה שם ב״ן בגימ׳ בהמה דרביעא על אלף טורין דמתגדלין בכל יומא ושתי׳ לון בגמיעא חדא שהוא בחי׳ בירורי ניצוצין קדושות העולין מבחי׳ נוג״ה שהמל׳ מבררת בכל יום והיינו אלף טורין דמתגדלין בכ״י כו׳ ונבלעים ונכללי׳ במל׳ בבחי׳ העלאת מ״ן וז״ש ושתית לון בגמיע[א] חדא [כו׳] וחוזרין וצומחין ועולין מבחי׳ נוגה אלף טורין [כו׳] וחוזרי׳ ונכללי׳ כו׳ וכך הוא בכ״י ויום והיינו ענין יוצר משרתים שמתהווים בכ״י כו׳ ועד״מ החציר שקוצרין אותו וחוזר ומצמיח (עיין תוס׳ ברכות ובמס׳ שבת האי מאן דקטל אספסתא חייב משום קוצר ומשום נוטע [כו׳]) וזהו מצמיח חציר לבהמה רבה הנ״ל. וכך הוא ענין ונתתי עשב בשדך לבהמתיך כו׳, פי׳ בשדך היינו בחי׳ שדה העליונה הנק׳ חקל תפוחין קדישין והוא בחי׳ המל׳ שנק׳ שדה ומגדלת בחי׳ עשב וחציר שהן המלאכים המתבררין מנוגה, אך כדי שיהי׳ כח בשדה העליונה הנ״ל להצמיח ולברך מאין ליש לבחי׳ הניצוצות הקדושות שנק׳ חציר ועשב השדה וכמ״ש מצמיח חציר לבהמה לשון מפעיל שממשיך כח בארץ שנק׳ שדה שתוציא צמחה עשב (מעצמו בלי זריעה כלל כו׳), הנה לזה הוא אומר ונתתי עשב שנמשך מלמעלה כח המעלה מ״ן והוא בחי׳ ההמשכה משם ע״ב דחסד עליון שיורד מגבוה לנמוך והיינו שי״ן ע״ב דעשב שנותן בשדה העליונה ליתן לה כח להצמיח. וזהו ונתתי עשב בשדך לבהמתך לבחי׳ בהמה רבה הנ״ל וכמ״ש מצמיח חציר לבהמה והיינו בשביל בהמתך בהמה בגימט׳ ב״ן שתברר לניצוצות שיצמחו משדה הנק׳ אלף טורין כו׳.

וזהו למעלה וגם עד״ז יובן פסוק זה למטה בנפש האדם כפי פשט הכתוב דלבהמתך היינו בחי׳ נפש הבהמיות שבאדם ששרשה מבחי׳ פני שור

ונתתי עשב . . עש״ב שם ע״ב: עקב יא, טו . . תקוני זהר [תכ״א סב, ב] הובא בלקוטי תורה שמיני יט, א. אמרי בינה כאן פס״א. לקמן ע׳ רצו.

המלאכים שנבראי׳ . . בכל יום . . מצמיח חציר לבהמה: ראה לקמן הערה ד״ה יוצר . . תהלים קד, יד.

שם ב״ן בגימ׳ בהמה: ראה תניא ספמ״ז. ספר הליקוטים [להאריז״ל] שמיני יא, ב. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ ד.

בהמה דרביעא על אלף טורין: ראה זהר בראשית יח, ב. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א שם ע׳ יב.

יוצר משרתים שמתהוים בכ״י: ברכת יוצר. ראה בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ס״ע תרמג ובהנסמן שם.

ובמס׳ שבת . . דקטל אספתא: שבת עג, ב . . תוקן ע״פ בג. ובכתי״ זה: דקטל אמפעס״ת. אה: דקצר לשחת.

המל׳ שנק׳ שדה: ראה פרדס שער (כג) ערכי הכינוים מערכת שדה.

כו׳. דהנה מבואר בע״ח בענין [דנפש] הבהמיות [שנק׳ נפש דנוגה שנמשך מיד ששרשו מבחי׳ שמרי האופנים והנפש אלקית עד היותו בן י״ג שנה הוא] מבחי׳ האופנים עצמן שמקבלים מ[בחי׳] חיצוני׳ המדות שבמל׳ דעשי׳ לפי שקטן אין לו מחשבה שהוא בחי׳ הדעת שנק׳ נשמה עד היותו בן י״ג שנים שאז נמשך לו נשמה בבחי׳ הדעת להכיר את בוראו ע״כ בהיותו בן י״ג שנה הוא בר עונשין [כי׳ בחי׳ חו״ג דקטן הן בלא דעת ול״ת זמ״ע הן חו״ג כידוע ואינו רק ע״פ הדעת ע״כ אינו בר עונשין] להתחייב על ל״ת כו׳ עד שנמשך הדעת במדות כו׳ ועד י״ג הוא בבחי׳ הקטנות דנפש ורוח שהוא בחי׳ האופן שהוא בחי׳ נפש והחיות הוא מבחי׳ הרוח אבל מי״ג ועד ך׳ נמשך בחי׳ נשמה ומכאן ואילך נמשך בחי׳ חי׳ יחידה ויודע למכור בנכסי אביו כו׳, וע״כ שרש המשכת המדות הטבעים לנפש הבהמיות שבאדם נמשך מבחי׳ שמרי האופנים וגם בחי׳ אוי״ר טבעים שבנפש האדם בתפילה נמשך מבחי׳ האופנים שמשם שרש בחי׳ הנפש האלקית בבחי׳ הקטנות בלא דעת כבהמה וכמ״ש ואני בהמות היתי עמך כו׳ כי האופנים והחיות נק׳ בשם בהמות וחיות ומשם נמשך אוי״ר טבעי׳ בברכת יוצר אור כשאומר זה שהמלאכים משבחי׳ ומפארי׳ כו׳ וד״ל. ועפ״ז יובן מ״ש ונתתי עשב שהם בחי׳ המלאכים שנק׳ חציר שמתבררי׳ מבחי׳ נוגה כנ״ל הוא בשביל בהמתך להיות שרש ההמשכה מזה לבהמתך שהוא בחי׳ אוי״ר טבעי׳ שבנפש כו׳ וד״ל.

והנה סדר הכתובים בפ׳ שני׳ כך הם תחלה ונתתי מטר ארצכם ואח״כ ואספת דגנך ותירשך כו׳ ואח״כ ונתתי עשב כו׳ [וכולן] הן בחי׳ המשכת אורות עליונים מלמעלה למטה, ומ״ש ונתתי עשב כו׳ הוא מדריגה היותר תחתונה והוא להמשיך המשכה גם ל[בחי׳] בהמה (ע״ד שאמרו אסור לאדם לאכול עד שיתן מאכל לבהמתו שהוא הנפש הבהמי׳ ע״ד הנ״ל), ולמעלה מזה דיבר בבחי׳ מאכל האדם שהוא הנה״א ששרשה מבחי׳ אדם העליון דאצי׳ כי שרש הנשמות מיחוד זו״ן דאצי׳ כידוע, וע״ז אמר ואספת דגנך כו׳ שהוא התלמוד כדרז״ל ורוב דגן זה תלמוד [כו׳]. והענין הוא כי

(דנפש) הבהמיות . . והנפש אלקית: **ראה זהר (סבא) משפטים צד, ב. עץ חיים שער (נ) קיצור אבי״ע פ״ט. לקוטי תורה בחוקותי מט, ב.**

שהקטן אין לו מחשבה שהוא בחי׳ הדעת: **חולין יב, ב. ראה ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב (ע׳ תרעא). כאן ע׳ תשסו. אמרי בינה כאן ופע״ג (סד, סע״ד). קונטרס התפלה תר״ס ע׳ 15. ספר המאמרים עזר״ת ע׳ לס.**

י״ג שנה הוא בר עונשין: **ראה גם ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ רמב. בהערה שלפנ״ז.**

ך׳ . . למכור בנכסי אביו: **בבא בתרא קנו, א. וראה גם ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תפח.**

ואני בהמות היתי עמך: **[תוכן ע״פ א. ב: ואני בער כו׳. ובכת״י זה: אני בהמה — ראה הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ ין. תהלים עג, כב (בדילוג).**

והנה סדר הכתובים: **ראה אמרי בינה כאן פנ״ג.**

אסור לאדם לאכול . . לבהמתו: **ברכות מ, א. ראה הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ יב.**

ורוב דגן זה תלמוד: **וכ״ה בס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה כאן ע׳ תשסו. ראה בראשית רבא פס״ו, ג.**

הנה התלמוד שרשו בבחי׳ טעמים ומדות (כידוע דהתלמוד בבריאה כו׳ והמשנה ביצי׳ כו׳) כמו מ״ט דרב פפא, כי הפסק הלכה שבמשנה הוא בלא טעם רק בחי׳ המדות בלבד טמא [או] טהור והתלמוד בא ליתן טעם ושכל לכל פסק הלכה ונק׳ טעמי תורה כמ״ש להבדיל בין הטמא לטהור כו׳ דהיינו בחי׳ הדעת שנמשך במדות להיות מ״ט פנים כו׳. ולזה נק׳ התלמוד דגן ע״ד שאמרו אין התינוק יודע לקרות אבא עד שיטעום טעם דגן דוקא כי ע״י טעם דגן יבוא בנפש מבחי׳ אור הדעת להכיר את אביו בשכלו לקרות אבא משא״כ קודם שיטעום טעם דגן, וכך הוא ע״י בחי׳ טעמים שבתלמוד הוא שנק׳ טעם דגן, כידוע דחטה כ״ב אתוון דאורייתא, ובתלמוד שמפרש כל הטעמים מן המקרא היינו עד״מ האופה לחטה שמביאה לידי טעם ומאכל בנפש כו׳ (כמ״ש במ״א בענין המשנה דאבות מלאכות בסידורי דפת כו׳) וכמ״ש לכו לחמו בלחמי שהוא לחמו של תורה שהוא בחי׳ הדעת כו׳. וע״כ אמר ואספת דגנך בשביל מאכל וטעם לנה״א כו׳.

ואמנם הנה ידוע שיש בתורה ב׳ מדריגות סתים וגלי׳ שהוא פנימי׳ התורה וחיצוני׳ התורה, ועל בחי׳ חיצוני׳ התורה הנגלה לנו אמר ואספת דגנך שהוא התלמוד, ועל בחי׳ הפנימי׳ בחי׳ הנסתר שנק׳ רזין דאורייתא אמר תירושך ויצהריך כי גם בחי׳ הנסתר שנק׳ סתים נחלק לב׳ בחי׳ ומדריגות והן תירוש ויצהר שהוא יין ושמן כמ״ש כי טובים דודיך מיין וכן נאמר לריח שמניך כו׳ שפנימיות התורה נמשל ליין וגם לשמן. ולהבין שרש ההפרש ביניהם יש להקדים המשנה דשמן צף ע״ג יין שנחלקו בו ר״י בן נורי ורבנן לחד אין להם חיבור זל״ז ולאידך שניהם חיבור זל״ז לענין

דהתלמוד בבריאה כו׳ והמשנה ביצי׳: **באמרי בינה כאן: בע״ח. ראה תניא פ״מ בהגה אחרונה. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תתמב.**

מ״ט דרב פפא: **ע״פ „אוצר לשון התלמוד״ לא נמצא בש״ס. אגה ובאמרי בינה כאן: מ״ט דר׳ פלוני. בס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה כאן: מ״ט דר״מ.**

להבדיל בין הטמא לטהור . . מ״ט פנים: **שמיני יא, מז [ושם: ובין הטהור — אבל כ״ה גם לקמן ע׳ רמח] . . ראה ירושלמי סנהדרין פ״ד ה״ב. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א שם ע׳ תתמג. אמרי בינה כאן.**

אין התינוק יודע לקרות אבא: **ראה ברכות מ, סע״א. מתנות כהונה לבראשית רבא פט״ו, ז. מבוא שערים ש״ה ח״א פי״ב בהגהת צמח (א). אמרי בינה כאן. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תרסג.**

דחטה כ״ב אתוון דאורייתא: **ראה זהר בלק קפח, ב. תקוני זהר תס״ט (קיד, ב. ד).**

כמ״ש במ״א בענין המשנה דאבות מלאכות: **שבת עד, ב. ראה גם ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב ע׳ תקצח.**

לכו לחמו בלחמי . . לחמו של תורה: **משלי ט, ה. וראה זח״א (השמטות) רס, א.**

בתורה ב׳ מדריגות סתים וגלי׳: **זהר אחרי עא, ב. עג, א. וראה גם ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תפא.**

כי טובים דודך מיין . . לריח שמניך: **שיר השירים א, ב־ג.**

ולהבין שרש ההפרש ביניהם: **ראה אמרי בינה כאן פנ״ד.**

דשמן צף ע״ג יין . . ר״י בן נורי: **טבול יום פ״ב מ״ה . . תוקן ע״פ אגה. וכ״ה באמרי בינה כאן. ובכת״י זה: ריב״ז.**

טומאה, ולכאורה אין למחלקותם טעם כלל שהר״ז [דבר] הנראה בחוש אם השמן צף ע״ג יין הוא נבדל לגמרי מן היין ומה יש להם חיבור ואם אין השמן נבדל כ״כ ויש לו קצת שייכות בתערובות עם היין ודאי יש להם חיבור כו׳. אך הנה יש להקדים טעם ענין א׳ הנזכר בלשון הזהר בכמה דוכתי על בחי׳ חלק הנסתר שבתורה שנק׳ רזין דאורייתא ויש עוד שנק׳ רזין דרזין מהו ההפרש בין רזי׳ לרזי דרזין [כו׳ אם הסוד הנק׳ רזא אינו בא לידי גילוי כלל למטה א״כ מהו ההפרש בינו לרזא דרזין] (ואם מפני משום דלגבי בחי׳ רזי דרזין נק׳ רז״א זה ג״כ בחי׳ גילוי כידוע בענין סדר המדריגות גילוי מן ההעלם דגילוי ההעלם שבעליון נק׳ רזי והעלם לגבי התחתון וגילוי לגבי העליון ע״ד לפניך נגלו כל תעלומות כו׳, וזהו [ג״כ] פי׳ סתימו דכל סתימין דגם בחי׳ הסתימין נק׳ גילוי לגבי סתימא דכל סתימין כידוע, אך לגבי ענין בחי׳ הנגלה שבתורה אין ההפרש בזה מאחר ששניהם בלתי נגלים).

אך הענין הוא שזה שרש תירוש שהוא יין ושמן שהוא בחי׳ חו״ב בחי׳ החכמה נק׳ שמן שהוא בחשאי והיין שרשו בבינה כידוע. וזהו ההפרש בין רזא לרזי דרזין, כי הנה ידוע שהיין המשומר בענביו הוא גנוז בהעלם בענביו ויוצא לידי גילוי בסחיטה וכה״ג, וכמו״כ ממש ענין פעולתו כשבא לידי שתי׳ שנפש האדם שנכנס בו היין יוצא ממנו הסוד וההעלם והוא מה שהי׳ טמיר וגנוז במצפוני לבבו ושכלו ורצונו וכל כחות נפשו באין הכל לידי גילוי ע״י היין כידוע המאמר כשנכנס יין יצא סוד בכלל ובפרט, וגם עוד ראי׳ לבחי׳ גילוי ההעלם כי טבע היין ממה שאנו רואים שהשמחה שהוא בחי׳ התגלות ההעלם שבמדות ושכל כו׳ אינו אלא ע״י היין וכידוע שאין שמחה אלא ע״י היין כמ״ש בתירוש שהוא המשמח אלקי׳ ואנשים [כו׳] שגם למעלה בניסוך היין ע״ג המזבח הוא משמח לאלקי׳ שיבוא מן ההעלם לגילוי, ולמטה הוא ענין השמחה ודוקא בהתבוננות כו׳ שהוא בחי׳ בינה [כמ״ש אם הבנים שמחה] לפי ששרש היין בבחי׳ בינה שהוא ג״כ בבחי׳ גילוי ההשגה הבא במורגש [יש] מן בחי׳ החכמה שנק׳ אין כידוע וכל בחי׳ גילוי ההעלם הוא בבינה כידוע, וכמו״כ עבודת הלוים בשיר הרי אמרו אין אומרים שירה אלא על היין המשמח אלקי׳ כו׳ לפי שהשיר [הוא] ג״כ בחי׳ גילוי התפעלות במורגש ואין זה אלא ע״י היין שמגלה ההעלם כנ״ל. ואמנם אעפ״כ הרי

רזין . . רזי דרזין: **ראה זהר (אדרא רבא) נשא קכח, א.**

לפניך נגלו כל תעלומות: **ברכת זכרונות.**

החכמה נק׳ שמן . . והיין שרשו בבינה: **נסמן בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ לג.**

כשנכנס יין יצא סוד . . המשמח אלקי׳ ואנשים . . אם הבנים שמחה: **ראה ערובין סה, סע״א . . שופטים ט, יג . . תהלים קיג, ט.**

אין אומרים שירה אלא על היין: **ברכות לה, א.**

ואמנם אעפ״כ: **ראה אמרי בינה כאן נג, ג.**

גילוי זה שע״י היין הי׳ תחילה בבחי׳ סוד וסו״ד גימ׳ יי״ן כידוע, ולזה אמר נכנס יין יצא סוד, ואמנם אעפ״כ שהי׳ בסוד יוצא לגילוי והוא לפי שיש סוד שבא לידי גילוי והוא הנק׳ רזא שנק׳ סוד אך שבא הסוד לידי גילוי לפעמים ויש סוד הסתר שאינו בא לידי גילוי לעולם והוא הנק׳ רזי דרזין מה שא״א לבוא לידי גילוי לעולם הנק׳ סוד סתום שנשאר לעולם בסתימא מפני עמקו כי עמוק עמוק הוא מי ימצאנו, עד״מ שכל עמוק עמוק ביותר שא״א לבוא בדיבור בגילוי לעולם רק ע״י רמז וכה״ג משא״כ שכל שאפשר להביא עמקו לגילוי הדיבור אינו רזין דרזין. ודוגמא לד״ז ממש על מעשה מרכבה שאינו אלא ביחיד ומבין מדעתו שהוא כמו ענין רזי דרזין שא״א לגלות [לו] לאדם בדיבור כלל רק מה שיבין מדעתו בלבד ואין [מוסרין] לו [לאדם] רק ראשי פרקים כי אין האותיו׳ מכילים לעומק הסוד ולא יוכל להתלבש בהם לגודל רוממות הפשטת גשמיות ההשגה דבינה כי כל מה שיותפס בהשגה יבוא בדיבור וכל שלא יוגבל בהשגה לא יוכל להתצמצם בדיבור כלל והוא בחי׳ אין דחכמה שהוא למעלה מגדר ההשגה הגלוי׳ וכן העלם נקודה דחכמה שלא בא לידי גילוי לעולם בהשגה דבינה, וא״כ מה שמן החכמה נמשך מאין ליש נק׳ רזי ומה שא״א לבוא לידי [גילוי ה]השגה דבינה נק׳ רזי דרזין (ונק׳ נתיב לא ידעו [כו׳] משא״כ שביל דקיק דבי׳ עייל אבא לאימא [כו׳]), והוא הנק׳ שמן כמ״ש ונהרותם כשמן אוליך נה״ר דבינה יעלה להיות במדריגת אי״ן דחכמה וזהו שנק׳ שמן בחשאי ובהעלם גדול בתכלית שלא בא לידי גילוי כלל [וכלל].

והיינו דקא מפליגי ריב״נ ורבנן בשמן צף על היין שהוא בחי׳ החכמה שנק׳ אין שהוא בהעלם גדול ע״ג היין הנק׳ סוד שבא לידי גילוי אם יש להם חיבור לפרקים עכ״פ (עד״מ באו״א שהן ב׳ ריעין היינו באור החכמה שנמשך לבינה תמיד שנק׳ רזא כנ״ל), ומאן דאמר אין להם חיבור היינו מפני שהוא בלתי מתגלה לעולם ומ״ד שיש להם חיבור הוא לפי שאע״פ שהשמן צף ע״ג היין הרי נוגע ומדובק הוא ליין ומתחבר בו, וכך למעלה הרי יש חיבור לאין דחכמה הבא לידי גילוי יש בבינה לבחי׳ עצם כח המשכיל שנק׳ אין בעצם שבלתי יבוא לידי גילוי שא״א לגלות בדיבור שהרי ממנו נמצא כו׳ וא״כ הרי יש חיבור לאין דחכמה הנעלמה ג״כ עם בחי׳ היין כמ״ש ונהרותם

וסו״ד גימ׳ יי״ן: **ראה עירובין שם.**

כי עמוק עמוק הוא מי ימצאנו: **ע״ד קהלת ז, כד.**

אלא ביחיד ומבין מדעתו: **חגיגה יא, ב (במשנה).**

שו״ה אין — וכן: **אה: ונק׳.**

נתיב לא ידעו . . שביל דקיק: **איוב כח, ז . . ראה זהר (רעיא מהימנא) עקב רעא, א.**

ונהרותם כשמן אוליך: **יחזקאל לב, יד.**

והיינו דקא מפליגי ריב״נ ורבנן: **[תוקן ע״פ אגה. ובכתי״ זה: ריב״ז]. ראה אמרי בינה כאן פנ״ו.**

עד״מ באו״א שהן ב׳ ריעין . . החכמה: **[א: דמ״ש . . רעין כו׳ . . הח״ס]. נסמן לעיל ע׳ רכט.**

בגילוי כשמן דהעלם אוליך הרי בא לידי גילוי גם מקור הנעלם לעולם שנק׳ שכל הנעלם מכל רעי[ו]ן כו׳ וד״ל, וזהו עושה פלא). ובכ״ז יובן ענין תירוש ויצהר שכ״ז הוא בבחי׳ פנימיות התירוש שנק׳ רזין דאורייתא והתירוש הוא יינה של תורה שהוא מן ההעלם לגילוי והיצה״ר הוא בחי׳ רזי דרזין שאיננו בא לידי גילוי בדיבור רק ע״י שמבין מדעתו [או] ברמז וכה״ג [וכנ״ל באריכות]. וזהו ענין זה הפסוק ואספת דגנך ותירושך ויצהרך, דגנך הוא בחי׳ הנגלה שבתורה שהוא מה שיש בכח החכמה שבתורה לברר בירורי נוגה כמ״ש להבדיל בין הטמא לטהור, ותירושך ויצהרך הוא בחי׳ פנימי׳ התורה למעלה מבחי׳ הבירורי׳ שבנוגה [כו׳]. וכ״ז פ׳ שני׳ שהוא עול מצות ע״כ יומשכו כל בחי׳ המשכות הללו כמ״ש כי נר מצוה ותורה אור וע״י נר מצוה דוקא בא באור דתורה מן ההעלם לגילוי בין בחיצוני׳ בין בפנימי׳ שנק׳ תירושך ויצהרך [כו׳ וד״ל].

ומעתה הנה י״ל שרש ענין ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש [כו׳].

הנה כל ענין הנ״ל בבחי׳ המשכות אור דתורה מבחי׳ העלם לגילוי הנק׳ תירושך ויצהרך בחי׳ חו״ב כנ״ל הרי בהכרח לומר שיש מתחלה מקור הממשיך כח זה שיוכל אור דתורה לבוא בהמשכה [למט׳], והוא מ״ש ונתתי מטר ארצכם, פי׳ וענין המטר הזה הוא בחי׳ המזלות מזל ונוצר מזל ונקה שהם שרשים ומקורים להמשכות חו״ב ונק׳ אאלפך חכמה להבא [כנ״ל]. והטעם שנק׳ בשם מטר דוקא עד״מ מטר הגשמי הנה [הוא] בא ונמשך בבחי׳ קווי׳ דקים ממושכים מלמעלה למטה כמו קו״ח דק והוא כמו בחי׳ השערות שכל שערה הוא בחי׳ חוט דק ושרשו במוח כמו גומא א׳ ויש לכל שערה בפ״ע גומא א׳ וכן יש מקור לכל קו וקו המשכות מטר וכמ״ש ע״פ ודרך לחזיז קולות [כו׳] כידוע. והנה למעלה יובן מזה הדוגמא שהן הנה בחי׳ המזלות כמו ונוצ״ר אותיות צינו״ר שהוא בחי׳ המשכה מכתר להיות התהוות חכמה מאין ליש כמ״ש והחכמה מאין כו׳ והוא כמו צינור דק בתכלית ההעלם והדקות ונק׳ אאלפך חכמה עתיד לאתגלאה [כנ״ל] וה״ז כמו מטר הדק, וכך הוא ענין מזל ונקה להיות התהוות מוח הבינה כידוע דאור אבא יונק ממזל הח׳ ונוצר ואימא ממזל הי״ג ונקה. [ומ״ש] ונתתי מטר ארצכם דמשמע שגם לבחי׳ ב׳ המזלות הללו יש מקור שמשם הם נובעים ונמשכים

שכל הנעלם מכל רעי[ו]ן . . עושה פלא: **ראה הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א ויקרא ח״ב ע׳ תרכב . . בשלח טו, יא.**

שו״ה ויצהר — התירוש . . שהוא: **א: התו׳ . . שבאה.**

להבדין בין הטמא לטהור . . כי נר מצוה: **נסמן לעיל ע׳ רמה. משלי ו, כג.**

ומעתה הנה י״ל: **ראה אמרי בינה כאן פנ״ז.**

קו״ח . . שכל שערה . . גומא א׳ . . ודרך לחזיז קולות: **ג: קו וחוט . . ראה בבא בתרא טז, א . . איוב לח, כה. בבא בתרא שם.**

ונוצ״ר אותיות צינו״ר . . והחכמה מאין: **נסמן לעיל ע׳ רכה . . איוב כח, יב.**

דאור אבא יונק ממזל הח׳ ונוצר ואימא ממזל הי״ג ונקה: **נסמן לעיל ע׳ רכו.**

ע״כ אמר ונתתי מטר שתלוי בענין הנותן [כו׳], הענין [הוא] שהוא בחי׳ חסד דע״י שמלובש בגלגלתא דא״א שהוא המקור לבחי׳ המשכו׳ מזלות הללו שנק׳ מטר. ואע״פ ששרש יניקות המזלות הללו בבחי׳ הגומא שבמוחין שבראש זה שנק׳ גלגלתא כו׳ מ״מ עיקר ומקור שרש המשכתן מן המוחין בא מבחי׳ חסד עילאה דע״י המאיר בגולגלתא [כו׳] שהוא [בחי׳] אור ח״ע שבעצמי׳ המאציל דוקא שיורד מגבוה לנמוך להיות מקור למקור לחו״ב [כו׳]. וזהו ונתתי בדרך מתנה וחסד כי חפץ חסד הוא מצד טבע הטוב להטיב [כו׳] והיינו בחי׳ ורב חסד [כו׳] כידוע [וד״ל].

והנה מ״ש בעתו יורה [ומלקוש יובן בהקדים ענין יורה ומלקוש ע״פ הפשוט, דהנה ידוע מדברי רז״ל במס׳ תענית שיורה הוא] המטר היורד במרחשון כו׳ ומלקוש הוא המטר היורד בניסן כו׳. והנה ב׳ זמני מטר הללו המה ב׳ ענינים הפכים ממש לענין התועלת המגיע מהם להתבואה. דהנה בזמן מרחשון הוא זמן הזריעה שזורעין התבואה בארץ [כידוע] ואז תועלת המטר היורד הוא [רק] ללחלח את הארץ בלבד ותועלת הלחלוח הזה הוא כדי לרקוב את הגרעין הנזרע עד שיאבד גשמיות מהותו ולא ישאר ממנו כלום רק רוחני׳ שלו שהוא בחי׳ כח הצומח שבו והוא העולה ונכלל בכח הצומח רוחני שבארץ, וזהו הנק׳ כמו בחי׳ העלאת מ״ן אל כח הצומח שבארץ כדי שעי״ז הביטול וההתכללות החטה והגרעין בו יומשך עליו כח הצומח בבחי׳ כח וחיות הצמיחה להצמיחו מאין ליש מחדש בתוס׳ מרובה על העיקר הזריעה כידוע, ולזה הוא עיקר תועלת המטר הנק׳ יורה שיורד במרחשוון בתחלת הזריעה כידוע. ואמנם ענין תועלת מטר היורד בניסן שנק׳ מלקוש הוא היפך זה ממש. דהנה בזמן חדש ניסן הוא לאחר שכבר נולדו וצמחו כל התבואות שהוא ענין ריבוי צמיחת גרעיני החטה הנק׳ שיבולת שהן חיטים דקים הנמצאים זא״ז דְבוקים הרבה יחד אך הן עדיין דקות ודלות בלי ממשות ניכרת בהן כלל וכדי שיצמיחו בטוב ומילוי הנק׳ שיבולת הבריאות והמליאות כו׳ דהיינו שכל חטה מלאה וגסה ושמינה בריבוי ההתפשטות אז נק׳ שיבולת המלאה כידוע, והנה [הוא] ע״י המטר היורד בניסן שנק׳ מלקוש שתועלתו ליתן כח בשיבולת שתצמיח במילוי ובהתפשטו׳ דהיינו שיהי׳ הגרעין גדלי׳ בה בתכלית גידולם וה״ז בחי׳ התפשטות

שו״ה ע״כ — בענין . . חסד דע״י שמלובש בגלגלתא דא״א: **אגה:** בדעת. **ב:** בדבר . . נסמן לעיל ע׳ רכז.

ח״ע . . כי חפץ חסד הוא מצד טבע הטוב להטיב: **אגה:** חסד עליון . . מיכה ז, כ. ראה ד״ה אתה אחד מכ״ק אדה״א [קה״ת תשכ״ה] ע׳ 4. ס׳ מאמרי אדה״א-ויקרא ח״ב ע׳ תקכט. ושי״נ.

והנה מ״ש בעתו יורה: ראה אמרי בינה כאן פנ״ח.

ע״פ . . במס׳ תענית: **גה:** ע״ד . . ה, א. ו, א.

שו״ה נולדו . . זא״ז . . דקות ודלות: **אגה:** גדלו . . זה אצל זה . . **אה** ועד״ז **ג:** ריקות ודלות. **ב:** דלים וריקים.

שיבולת הבריאות והמליאות: ע״ד מקץ מא, ז.

והתולדה מאין ליש דהיינו שיהי׳ ריבוי ההתפשטות הישות מבחי׳ האי״ן שהוא כח המצמיח שבשיבולת העולה מן הארץ. ונמצא תועלת ב׳ מיני מטר הללו הן הנה ב׳ ענינים הפכים מן הקצה אל הקצה שהרי תועלת המטר הנק׳ יורה היורד במרחשון הוא לעשות ולפעול בחי׳ ביטול והתכללות הישות לאין שהוא רקבון הגרעין ובטלה בכח הצומח להיות [לו] בבחי׳ העלאת מ״ן [כנ״ל] וה״ז התהפכו׳ מן יש לאין ותועלת [המטר] ה[נק׳] מלקוש בניסן הוא לפעול דוקא בחי׳ התפשטות היש מאין להגדיל ריבוי הישות בגרעיני החיטים [כנ״ל וד״ל].

והדוגמא מכ״ז שבשני [מיני] מטר הללו יורה ומלקוש למעלה היינו [ענין] שני [מיני בחי׳] מזלות [הנ״ל] שהן נמשלים למטר [כנ״ל] ובחי׳ מזל [הנק׳] ונוצר הוא כמו [בחי׳ המטר שנק׳] יורה [הנ״ל ובחי׳] מזל ונקה הוא [כמו בחי׳ המטר השני הנק׳] מלקוש, וז״ש ונתתי מטר כו׳ [בעתו יור״ה ומלקוש כו׳. וביאור הדברי׳] הנה ידוע שהחכמה נק׳ אי״ן והבינה נק׳ י״ש [כמ״ש להנחיל אוהבי יש] והיינו מצד שרש יניקתם במקורות מחולקי׳ דאבא יונק ממזל הח׳ ונוצר אותיות צינור שהוא בחי׳ המשכות אין כמ״ש והחכמה מאין תמצא כי מזל [זה] ונוצר נק׳ אין ב[בחי׳ ה] העלם דכתר [וכידוע] והוא מקבל מבחי׳ חסד דע״י שיורד בצמצום והעלם כמו דרך צינור דק וכמו עד״מ שקווין של המטר שנק׳ יורה שבא ללחלח את הארץ להיות ביטול ישו״ת דגרעי״ן ליכלל בבחי׳ כח הצומח שנק׳ אין [כנ״ל], וכך ענין פעולת המשכות אי״ן זה דמזל ונוצר הוא בשביל התהוות בחי׳ החכמה שנק׳ כ״ח מ״ה פי׳ כח שהוא בבחי׳ מ״ה בחי׳ ביטול היש לאי״ן דהיינו נקודה דחכמה שהוא [בחי׳] ביטול מכל השגה להיות בבחי׳ אין כידוע שהחכמה הוא רק נקודת ההשכלה בלי תתפס לבחי׳ יש ודבר מה בהשגה כלל (כי יש הפרש בין בחי׳ אין העצמי לאין דחכמה שנק׳ כ״ח מ״ה שיש מי שיבטל ונק׳ מ״ה וה״ז [כמו] המטר העושה לבחי׳ ביט[ו]ל היש לאין כך מזל ונוצר אין העצמ״י עושה בבחי׳ חכמה שהוא הביטול לאין כו׳ [וד״ל]). וזהו פי׳ יורה כמו מורה חץ מהעלם לגילוי כך החכמה מאין תמצא כידוע בפי׳ ויצא כברק חצו שהוא נקודה דחכמה שבאה מן ההעלם וכמ״ש יונתן ג׳ החיצים צדה אור״ה שהן ג׳ גווני קשת דהיינו בחי׳ טפת יסוד אבא כו׳ שהוא ענין הטפה רוחני׳ שבמוח שמתהווה מכח המשכיל כמו חץ שמזה הוא עיקר כח המוליד שיש בטפה וע״כ כל מי שאינו יורה כחץ אינו מוליד [כו׳], וכמ״כ המטר שנק׳ יורה להמשיך ע״ז כח המצמיח בגרעין כו׳.

להנחיל אוהבי יש . . דאבא: **משלי ח, כא . . אה: דאור החכ׳.**

החכמה שנק׳ כ״ח מ״ה . . (בחי׳) . . לבחי׳: **נסמן לעיל ע׳ רלג . . א: ליתא.**

ויצא כברק חצו . . וכמ״ש יונתן ג׳ החצים . . ג׳ גווני קשת: **זכרי׳ ט, יד. ראה ביאורי הזהר תצוה נא, סע״ד. בלק קג, ב. ד [נדפס גם בספר המאמרים תקס״ח ח״א ע׳ ער וע׳ ערב] . . שמואל־א כ, כ. ראה ס׳ מאמרי אדה״א־במדבר ח״א ע׳ קסג. ושי״נ.**

כל מי שאינו יורה כחץ: **ראה חגיגה טו, א.**

ועניין המטר השני שנק׳ מלקוש שהוא להיפוך להיות ממנו התהוות יש מאין [כנ״ל] כך הוא ענין מזל ונקה (או ענין עושה חס״ד כנ״ל) וה״ז בחי׳ בינה שנק׳ יש שהוא בחי׳ מוח ההשגה להשיג המושכל במציאות דבר מה בהתפשטות אורך ורוחב דוקא כידוע, וה״ז כדמיון התהוות מילוי החיטים בהתפשטות גדולה ע״י המטר שנק׳ מלקוש שיורד בניסן כבר, וכמ״ש להנחיל אוהבי יש פי׳ להנחיל להמשיך מקור [עליון] להיות בחי׳ מציאות יש בבינה בהשגה והרחבה, ועם שהחכמה שנק׳ נקודה תלוי׳ באופן כח ההמשכה אם מעט אם רב וכמו להמציא מושכלות עמוקות או מצומצמות או לחסד או לדין וכיוצא כך בחי׳ התהוות ההשגה והתפיסא דמוח הבינה תלוי בכח ומקור הממשיכה אם בצמצום וקיצור או בהתפשטו׳ יותר אם בעומק או שלא בעומק לחסד או לדין, ואע״פ שהבינה מקבלת מנקודת דחכמה וכבר יצא נקודה דחכמה בגילוי בכל א׳ מאופני׳ הנ״ל אם בעומק וכו׳ לא יש הכרח מזה להיות ככה במוח ההשגה מאחר שיש לה מקור מיוחד ועיקר התהוות מציאותה [א״כ] גם אם נקודה דחכמה יצא בבחי׳ העומק או לחסד וכה״ג יוכל להיות שמצד מקורה המהווה אותה השגה בעצם מציאותה לא יתפשט עומק זה להיות בבחי׳ עומק בהשגה כלל, וגם אם יצא שכל דחכמה להטות כלפי חסד יוכל להיות שבהשגה וטעם דבינה יתחייב לדין, וכמו שמצינו לרב דאקשי לי׳ ושתיק כי בטעם והשגה אין הדין כן, וכמ״כ אנו רואים שבעל המצאה שנק׳ חכם להשכיל כו׳ אינו בעל השגה [בעומק כלל ויש בעל השגה בעומק ואינו ממציא שכל בעומק ואינם תלוים זה בזה מצד שיש לכל או״א מקור מיוחד וע״כ יוכל להיות חכם גדול והוא בעל השגה קצר מאוד וכן להיפך בעל השגה] גדול בהרחבה ובעל הבנה קטן מאוד, וא״כ מצינו שאין החכמה [מ]תפשט בכל עומקו בכל עומק, ורוחב דבינה הוא הנק׳ נבון שמבין דבר מתוך דבר, ולזה אמרו הבן בחכמה וחכם בבינה כו׳ וכמ״ש במ״א וד״ל. וז״ש בעתו יורה במרחשוון ומלקוש בניסן להיות כ״א פועל פעולתו ולא יפעול פעולת חבירו כו׳.

אך תחלה צ״ל התכללות הבן כו׳ הרי מתכללים בחכמה פעולת הבינה וכן חכם בבינה כו׳ וכמו בזמן מ״ת דכתיב וכל העם רואים [כו׳ רואים] את

וענין המטר השני: **ראה אמרי בינה כאן פנ״ט ובהנסמן לשם בהוצאת תשמ״ה קמח, ד.**

שו״ה מאין — וה״ז: **אה: שהוא פועל פעולות והמשכת.**

שו״ה בהתפשטות — כבר . . ועם: **אה: כנ״ל . . וע״ד.**

וכמו שמצינו לרב דאקשו לי׳ ושתיק: **באמרי בינה כאן: כמו שמצינו . . וכי מה בין זה לעגל [ביצה ו, א] . . וכה״ג בכמה מקומות [נסמנו בגליון הש״ס סוכה ז, רע״א].**

שו״ה להיפך — הבנה . . הבן בחכמה וחכם בבינה: **ה: המצאה . . ספר יצירה פ״א מ״ד.**

אך תחלה צ״ל: **ראה אמרי בינה כאן פ״ס.**

וכל העם רואים . . את הנשמע: **יתרו כ, טו. רש״י ומכילתא שם. לקוטי שיחות יתרו כרך טו ע׳ 120 הערה 5־6 ובהשמטה שם ע׳ 416. לעיל ע׳ יב.**

הנשמע דחכמה בבינה שנק׳ שמיעה ושמעו את הנראה וכך הוא מ״ש במשה ולא ידע איש את קבורתו לעליונים נדמה [להם] כו׳. והענין הוא שמ״ש בעתו מט״ר כו׳ הוא שנמשך מוי״ו ע״ת וי״ו דכתר שמקבלים שם ב׳ המזלות יחד ע״ד הבן בחכמה כו׳, ואח״כ מתחלפין להיות תחלה יור״ה ביטול היש כדי שיהי׳ המלקוש אח״כ בהתפשטות מאין ליש יותר כו׳, ולענין אור דתורה היינו ע״י יחוד ב׳ מזלות שנק׳ מטר ארצכם בכלל ומתחלקים להיות יורה ומלקוש אאלפך כו׳ להיות קנה חכמה כו׳, ולמטה היינו תשב״כ ותשבע״פ או בחי׳ יין ושמן שנק׳ תירושך ויצהרך כו׳ וד״ל. והנה ידוע שהמטר נמשך מן העבים דוקא דהיינו שהמים שבעבים נעלמים בעבים בהעלם גדול ונעצרים לשם זמן מה עד שימטרו העבים שיבואו מן ההעלם לגילוי, כך עד״מ ענין שרשי המקורות דחו״ב שנק׳ מטר יורה ומלקו״ש הנ״ל הרי יוצאין ונמשכין מן ההעלם והוא בחי׳ העלם אור הכתר שנק׳ חשך דאוכם הוא לגבי עילת העילות אע״פ שנק׳ אור צח לגבי חו״ב כו׳ ועלי׳ אמר ישת חשך סתרו מגלה עמוקות מני חשך כו׳, וז״ש חשכת מים עבי שחקים פי׳ חשכת מי״ם שהוא בחי׳ מי״ם שבכתר בחי׳ העלם החכמה לגמרי כמו המים המובלעים בעבים שנעלמים לגמרי ואינם אפי׳ במציאות קו המטר [כו׳], ומ״ש יהי אור דחכמה הוא גילוי אור מהעלם חכמה שבעצמי׳ הכתר שנק׳ שכל הנעלם מכל רעי[ו]ן בחי׳ ח״ס שממנו צומחין המזלות דונוצר ונקה כידוע (ולכך אמר ר״ע כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים בגילוי שהחכמה נעלמה שם ונק׳ אבנים מפולמות שע״ז אמר אבנים שחקו מים, וז״ש חשכת מים כו׳), וע״כ אורייתא מח״ע נפקת הנק׳ נובלות חכמה שלמעלה שהם מבחי׳ אאלפך בחי׳ מזלות [הנ״ל הרי נתנה מתוך החשך והענן והערפל דוקא כידוע מטעם זה שנמשל למטר היוצא מן הענן כו׳], וזהו כבריתו של עולם ברישא חשוכא והעלם והדר נהורא דחכמה כו׳. וזהו ונתתי מטר ארצכם דרך מתנה וחסד מבחי׳ רב חסד דע״י בגלגלתא כנ״ל מפני שמקבלים עול מצות בפ׳ שני׳ הזאת כמ״ש כי נר מצוה ותורה אור ע״י נר מצוה דוקא בא בחי׳ אור דתורה מהעלם החשך לגילוי אור כנ״ל וד״ל.

* * *

ולא ידע איש את קבורתו לעליונים נדמה: **נסמן לעיל ע׳ יב.**

שו״ה בעתו — שמקבלים . . מתחלפין: **א: שמתכללים . . מתחלקי׳.**

דאוכם הוא . . ישת חשך סתרו מגלה עמוקות . . חשכת מים: **ראה תקוני זהר ת״ע (קלה, ב) . . תהלים יח, יב . . איוב יב, כב . . סיום הכתוב ישת חשך.**

ומ״ש יהי אור: **בראשית א, ג.**

אמר ר״ע כשתגיעו לאבני שיש . . אבנים שחקו מים: **ראה חגיגה יד, ב . . איוב יד, יט.**

אורייתא מח״ע נפקת: **נסמן לקמן ע׳ רעט.**

אורייתא . . נובלות חכמה . . כבריתו של עולם ברישא חשוכא: **בראשית רבא פי״ז, ה. שבת עז, ב. הנסמן לעיל ע׳ רי.**

(ביאור (שני) על התורה דאחד וע״ד בחילופי אתוון כו׳)

להבין ענין אחד ועד בחילופי אתוון דאח״ד הנה הא׳ נתחלף בוי״ו והחי״ת בעי״ן כו׳ וידוע שבאות הא׳ יש וי״ו באמצעו ולא נשתנה ביחו״ת ונעשה וי״ו בתיבת וע״ד אבל החי״ת דיחו״ע נשתנה להיות עיי״ן ביחו״ת, וי״ל הטעם. והענין הוא כי הנה בחי׳ החי״ת הוא בחי׳ חכמה עילאה וכוללת ג״כ ח׳ ספי׳ ששה מדות דז״א והמל׳ ובינה אם הבנים לא נכלל בה אבל הדעת נכלל בה או להיפך (ולפעמים בינה נק׳ שמיני׳ כי כוללת ז׳ מדות כו׳), ובחי׳ החכמה כמו בחי׳ ממוצע לא׳ וד׳ כי הא׳ הוא למעלה מן החכמה כפי׳ אלף חכמה מן ההעלם לגילוי או אאלפך חכמה עתיד לאתגלאה מן ההעלם ולא נגלה עדיין ועכ״פ הרי הוא למעלה מן החכמה ואות הד׳ הוא בחי׳ מקור דבור העליון המחי׳ כה״ע, ונמצא בחי׳ הא׳ הוא [בחי׳] סובב שאינו [עדיין] בגדר משפיע לעלמין והד׳ הוא המלובש בתוך כ״ע כו׳ והחי״ת דח״ע הוא בחי׳ ממוצע להביא בחי׳ העלם דסוכ״ע שבא׳ אאלפך חכמה להיות מקור להתהוות עלמין כו׳, והוא ע״י [בחי׳] יחו״ע דחכמה לפי שע״י בחי׳ הביטול דשם מ״ה דחכמה נעשה בחי׳ התכללות המדות באו״כ לאכללא שמאלא בימינא כו׳ ובבחי׳ היחוד וההתכללות שם דוקא נמשך אא״ס [שבכתר] מקור החכמה שהוא הא׳ כנ״ל. אך לפ״ז י״ל למה נשתנה [אות] חי״ת דח״ע ביחו״ת ונעשה עיי״ן, ואע״פ שבבי״ע נאמר ומשם יפרד ענפין מתפרדין כו׳ בבחי׳ יש נפרד לעצמו מ״מ נמשך גם שם הארת שם מ״ה דביטול דח״ע הנ״ל, ש[הרי] אנו רואים שמיכאל וגבריאל שהמה ב׳ הפכים כמו שר של אש ושר של מים למטה ואעפי״כ הרי נאמר עושה שלום כו׳ שאין מכבין זא״ז כו׳ מפני בחי׳

להבין ענין אחד: נמצא בבוך **א** (51) רסג, א. **ב** (269) קפ, ב [ובכותרת: ביאור שני לתו׳ דאחד ועד בחילופי אתווין. והד״ה: להי״ע וע״ד]. **ג** (491) קנג, א [והד״ה כמו **ב**]. **ד** (603) קכז, א [ובכותרת: בעז״ה יום שהוכפל בו כי טוב. רק חלק]. **ה** (984) כג, א [ובכותרת: ביאור שני לתו׳ דאחד בחילופי אתוון כו׳. והד״ה כמו **ב**]. **ו** (1084) יד, ב [ובכותרת: ביאור על התורה דאחד ועד בחילופי אתווין כו׳]. **ז** (2009) כב, ב [והד״ה כמו **ב**].

המאמר נעתק מכת״י **ו** ובין אריחיים ניתוספו אותיות או תיבות מכת״י **בהז**. שינויים אחדים נרשמו בשולי הגליון. ולהעיר שמאמר זה והד״ה שלפנ״ז נדפסו כאן כפי הסדר שנכתבו בכת״י **בה**. אבל בכת״י **ו** באו בהיפך הסדר.

למאמר זה ראה גם ד״ה שלפנ״ז. וש״נ.

אחד ועד בחילופי אתווין . . שבאות הא׳ יש וי״ו באמצעו: [תיבת אחד ליתא בכמה כת״י, וראה הנרשם בריש המאמר]. נסמן בריש ד״ה שלפנ״ז.

ובינה אם הבנים: ראה זהר ויחי ריט, א. יתרו פד, א. פה, ב. פרדס שער (כג) ערכי הכינוים מערכת אם הבנים. לקוטי תורה דרושים לשמ״ע פח, ד.

אלף . . אאלפך חכמה . . כה״ע: ראה רד״ה שלפנ״ז. וש״נ . . כל העולמות.

לאכללא שמאלא בימינא: לקוטי תורה מטות פו, ב: בזהר ר״פ קרח. שם ואתחנן ז, ד. וראה בהנסמן במראי מקומות להנ״ל [בהוצאת קה״ת תשד״מ]. תורת חיים נח עב, א.

ומשם יפרד: בראשית ב, י.

שמיכאל וגבריאל . . שר של אש ושר של מים . . עושה שלום: [תוקן ע״פ **בג**. ובכת״י זה וכן **אהז**: עושה השלום]. נסמן לעיל ע׳ קפה.

הביטול במציאות כו׳, וא״כ מהו ההפרש בין יחו״ע ליחו״ת בהתכללות המדות חו״ג בין יחו״ת בהתכללות מיכאל וגבריאל הכל הוא מפני בחי׳ הביטול דשם מ״ה דח״ע (וזהו מ״ה שמו ומ״ה שם בנו אד״ם בגימטרי׳ מ״ה ואדה״ר שנק׳ אדם קדמאה הוא בחי׳ מ״ה דח״ע ו[בחי׳] אדם בתראה ח״ת הוא בחי׳ המל׳ שנאמר ויברא את האדם בצלמו כו׳).

אך הענין יובן בהקדים תחלה שרש ענין ק״ש ותפילה. דהנה ק״ש דאורייתא הוא בבחי׳ יחוד דאו״א כידוע בכוונת דה׳ אלקינו או״א כו׳ ותפילה דרבנן הוא בבחי׳ יחוד דזו״ן כו׳ וח״י ברכאן דצלותא הם כמו פי׳ וביאור על יחוד עליון דק״ש [כו׳]. וגם י״ל ענין הכוונות שבשמות בח״י הברכות דש״ע בשינוי נקודות דוקא שברכת חונן הדעת יש לכווין בשם הוי׳ בניקוד פת״ח דחכמה וברכת השיבנו בשם הוי׳ בניקוד ציר״י ורפאינו בשם הוי׳ [בניקוד] סגו״ל שהוא בחי׳ הת״ת [כו׳] כמבואר בכוונות בפע״ח בפרטיות. דהנה יש להקדים ענין יחו״ע שבאחד ובחי׳ יחו״ת שבבשכמל״ו מהו ההפרש ביניהם הלא ההתפעלות הנמשכות מיחו״ע ויחו״ת הוא האהבה בכל נפשך כמ״ש ואהבת בכל לבבך כו׳ ומהו ההפרש בין אהבה במס״נ שמיחו״ע או יחו״ת כו׳. אך הנה ידוע שבפ׳ ראשון דק״ש צריך למסור נפשו באחד באמרו תיבת אחד ואח״כ באמרו ואהבת כו׳ בכל נפשך הוא בחי׳ מס״נ פ״ב ולכאורה י״ל למה צריך מס״נ ב״פ ואיך שייך מס״נ אחר מס״נ כו׳. אך הענין הוא דב׳ מיני

שו״ה הביטול — במציאות . . הביטול: **ה: ליתא, וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: הביטול . . הביטול.**

מ״ה שמו ומ״ה שם בנו: **[ומ״ה תוקן ע״פ אז. בה ובכת״י זה: מה. וכ״ה גם בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תתפד. וש״נ]. משלי ל, ד.**

אדם בגימטרי׳ מ״ה: **ראה עץ חיים שער (לח) לאה ורחל פ״ב. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב לע׳ תקסז.**

ויברא את האדם בצלמו: **בראשית א, כז (בדילוג השם).**

ק״ש דאורייתא . . ותפילה דרבנן: **ראה שולחן ערוך אדה״ז ריש הל׳ ק״ש. הל׳ תפלה סק״ו ס״ב. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תתסה. וש״נ. וראה גם לעיל ע׳ קסח.**

ק״ש . . יחוד דאו״א . . ותפילה . . יחוד דזו״ן: **ראה פרי עץ חיים שער (ז) הק״ש פ״ד. פי״א. שער הכוונות שם דרוש ו. וראה אור התורה ואתחנן כרך ו ע׳ ב׳רלא ואילך ובהנסמן שם.**

וח״י ברכאן דצלותא . . פי׳ . . על . . דק״ש: **ראה סידור שער התפלה יט, א. לקוטי תורה במדבר כ, א. ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב ע׳ תשסג.**

שבברכת חונן הדעת . . כמבואר בכוונות בפע״ח: **ראה שם שער (ח) העמידה פ״ו. פי״ט. שער הכוונות שם דרוש ו. אמרי בינה פתח השער ח, ב. אור התורה ואתחנן ע׳ שעט.**

ורפאינו בשם הוי׳ (בניקוד) סג״ל: **כ״ה בהכת״י [ובכת״י ג: חולם סגולתא. ואולי תיבת חולם נמחק. ז: שב״א]. וכ״ה לקמן ע׳ רנח. בתורת חיים נח סד, ג. אמרי בינה שער הק״ש פ״ן (נ, א). ס׳ מאמרי אדה״ז־מארז״ל ע׳ יד. אבל באמרי בינה הנ״ל ח, ג: בניקוד סגל בסלח לנו . . רופא חולי . . שם הוי׳ בניקוד חולם. אוה״ת ואתחנן ע׳ שפ.**

ואהבת בכל לבבך . . למסור נפשו באחד . . פ״ב: **ואתחנן ו, ה (בדילוג) . . באור התורה בהר כרך ד ע׳ א׳קמא: מבואר בזהר. וש״נ . . ג: פעם ב׳.**

מס״נ המה והן ב׳ הפכים ממש, כי הנה בחי׳ מס״נ דלמסור נפשו באחד הוא בחי׳ העלאה מלמטה למעלה כמו אליך ה׳ נפשי אשא להתכלל ולהתבטל בעצמות אא״ס בבחי׳ ביטול המציאות מכל וכל שהוא עד כלות הנפש ממש [מה] שהנפש יוצאת מנרתיקה בדביקה חשיקה וחפצה כו׳ (כמ״ש באוה״ח) כמו נכספה וגם כלתה נפשי וכמו ר״ע שיצאתה נשמתו באחד ממש והיינו למסור את נפשו ולהעלותה בבחי׳ התכללות באחד כו׳, אבל במס״נ הב׳ שבכל נפשך הוא היפך זה שאין הכוונה בחי׳ העלאת ויציאת הנפש שמגודל התשוקה כנ״ל אלא אדרבה הכוונה הוא בחי׳ המשכה וגילוי אור האלקי שיומשך אליו בהתגלות גמור בנפשו בלי הסתר והעלם כלל והיינו כמו האוהב לדבר מה כמו אהבת נפשו וחייו חפץ ומשתוקק תמיד שיבא אותו הדבר הנאהב אליו דוקא כמו אהבת חיי נפשו הוא שאוהב א״ע שישכון אור וחיות הנפש בגופו תמיד ואין רוצה בהפרדה כלל ולא בגרעון אורה כו׳ כך כתיב לאהבה את ה׳ אלקיך כי הוא [חייך] כמו חיי נפשו, וזהו בכל נפשך כמו אהבת נפשך ויותר [מזה] (וכדוגמת אהבת דוד ויהונתן דכתיב אהבת נפשו אהבו כו׳), וא״כ מהתפעלות אהבה זו רוצה הוא ומשתוקק דוקא בבחי׳ קרבת אלקים אליו שיומשך בבחי׳ המשכה וגילוי מלמעלה למטה דוקא. והנה ההפרש בין [ב]מס״נ הללו המה ב׳ הפכים ממש לפי שבחי׳ העלאת הנפש שלמעלה ה״ז בחי׳ הזדככות שלה בעילוי [אחר עילוי] עד שתכלל למעלה לאשתאב׳ בגופא דמלכא כו׳ אבל בבחי׳ אהבה דהמשכת אלקות בנפשו יוכל להיות שהנפש בלי הזדככות כלל אלא במקומ[ה] ומדריגה שלה כמו שהיא מלובשת בחומר הגוף ואין חומר הגוף מסתיר כלל כי אין הסתר לפני אור אלקי׳ כלל דקמי׳ כחשוכא כאורה כידוע. ונמצא שב׳ מס״נ הללו ה״ז כמשל הידוע בב׳ בנ״א א׳ עומד למטה וא׳ עומד למעלה שיש ב׳ אופנים בהתחברותם או שירד העליון לגבי התחתון או שהתחתון יעלה למעלה לגבי העליון ואם התחתון עולה בהכרח שיתלבש בלבוש העליון הנעלה הימנו אבל אם העליון יורד אינו מתלבש למטה בלבוש תחתון אלא יורד כמו שהוא למעלה כו׳, כך יובן למשכיל [למעלה] שבחי׳ גילוי אא״ס ב[א]בי״ע הוא בלי הסתר והעלם העצמות כלל עד שנמצא למטה כמו למעלה ממש דקמי׳ כחשוכא כאורה כו׳ והוא כמו ירידת העליון למטה משא״כ [בחי׳] עליות

אליך ה׳ נפשי אשא . . כמ״ש באוה״ח: תהלים כה, א . . [תוקן ע״פ **בהז**. ובכת״י זה: באוה״י. **א**: באו׳ הת׳. **ג**: ליתא]. **אור החיים אחרי טז, א ד״ה אי עז״ה.**

נכספה וגם כלתה נפשי וכמו ר״ע שיצאתה נשמתו באחד: **תהלים פד, ג. ברכות סא, ב.**

לאהבה את ה׳ אלקיך . . אהבת נפשו אהבו: **נצבים ל, כ (בדילוג) . . [תוקן ע״פ ב. ובכת״י זה: נפש, וכ״ה גם בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ תלב]. שמואל־א כ, יז.**

לאשתאבא בגופא דמלכא: **זהר ויחי ריז, ב. וראה לעיל ע׳ עא. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ מה. וש״נ. ח״ב ע׳ עתר. וש״נ.**

כמשל הידוע בב׳ בנ״א: **הובא כמ״פ בדא״ח, ואחדים מהם נסמנו במראי מקומות ללקוטי תורה ר״פ ואתחנן [הוצאת קה״ת תשד״מ].**

הנשמות והעולמות ליכלל למעלה בהכרח שיזדככו בעילוי אחר עילוי שיעלה למעלה וכמ״ש מי יעלה בהר ה׳ כו׳, והוא ענין למסור נפשו באחד הנ״ל שהוא כמו עליות התחתון לגבי עליון כנ״ל וד״ל.

וזהו ההפרש בין יחו״ע ליחו״ת, שבבחי׳ יחו״ע דאיהו וחיוהי חד כו׳ שם הוא בחי׳ מס״נ בבחי׳ הנעלה למסור נפשו באחה״פ [שלמע׳] מע״ס בבחי׳ ביטול דשם מ״ה בבחי׳ האין לכלל בבחי׳ אין האמיתי כו׳ וכמ״ש אליו ולא למדותיו, והיינו בפ׳ ראשון דק״ש [שהוא] כמו שהתחתון עולה למעלה, ולזה אמרו ע״כ מצות כוונה מכאן ואילך מצות קריאה פי׳ מצות קריאה הוא בחי׳ הירידה וההמשכה מלמעלה למטה והיינו בפ׳ והיו הדברים כו׳ ודברת בם בד״ת שהוא בחי׳ ח״ע שבו גילוי אא״ס בלי הסתר פנים והעלם כלל כי הוא המדע כו׳ ומאיר למטה כמו למעלה מאחר שהוא וחכמתו אחד באח״פ, וה״ז כמשל ירידת העליון למטה כנ״ל, אבל בפ׳ ראשון מצות כוונה שהוא בחי׳ ההעלאה של הנפש למסור נפשו באחד בבחי׳ ביטול במציאות והוא הנק׳ כוונה שהוא המתכוון לאחד הפשוט דוקא אליו ולא למדותיו כו׳ כנ״ל, משא״כ בחי׳ מס״נ דבכל נפשך לקשר מחשבה ודבור במחשבה ודיבור דד״ת להיות גילוי אא״ס למטה כמו למעלה כו׳ כנ״ל וד״ל.

והנה שרש בחי׳ התפילה בח״י ברכות הוא פי׳ וביאור על בחי׳ יחו״ע ויחו״ת דק״ש כנ״ל. דהנה בחי׳ יחו״ע דק״ש הוא בחי׳ יחוד עליון דאו״א שמתייחדי׳ ביחוד פנימי ליכלל בעצמיות המאציל וזהו בחי׳ הכוונה להיות מזה בבחי׳ מקור להמשכת ח״י ברכאן דצלותא שנעשין ע״י יחוד זו״ן כנ״ל. והענין הוא שבח״י ברכות הללו שנמשך ביחוד דזו״ן ונגמר להמשיך למטה בפ״מ בבי״ע מה שהי׳ בחי׳ הכנה בק״ש ביחוד דאו״א וכמ״ש אם ישים אליו לבו אליו ולא למדותיו בק״ש ע״ז רוחו ונשמתו אליו יאסוף בש״ע להיות המשכות ח״י ברכות מהוי׳ לאלקי׳ באמרו בא״י כו׳. והוא ענין בחי׳ השמות בניקוד ציר״י או בניקוד סגו״ל כנ״ל. כי הנה בספי׳ עצמן כמו שהן לא שייך בהן בחי׳ שם ונקודה כלל להיותם בבחי׳ עצם האור והחיו׳ רק כשנמשכי׳ ונתפסים בבחי׳ התפשטות למטה אזי נתפסים בבחי׳ שם ונקודה

מי יעלה בהר ה׳: **תהלים כד, ג.**

דאיהו וחיוהי חד . . הנעלה . . באחה״פ: **תקוני זהר בהקדמה ג, ב . . ב: ההעלאה . . באחדות הפשוטה.**

אליו ולא למדותיו: **ואתחנן ד, ז. בספר המאמרים תקס״ז ע׳ רמו בשם הספרא. ספרי הובא בפרדס שער (לב) הכוונה פ״ב. אלימה רבתי מעין א תמר א. וראה בחיי ואתחנן ד, ז. עקב יא, ג. סידור שער הק״ש פה, ב. סה״מ תקס״ו ע׳ רא.**

ע״כ מצות כוונה . . והיו הדברים כו׳ ודברת בם בד״ת: **ראה ברכות יג, סע״א ואילך . . ואתחנן ו, ו־ז הנסמן לעיל ע׳ קלח.**

כי הוא המדע: **ראה תניא פ״ב. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב לע׳ תב.**

אם ישים אליו לבו . . רוחו ונשמתו אליו יאסוף: **איוב לד, יד.**

כמו בברכת אתה חונן [לאדם] דעת שיכוון בשם הוי׳ בניקוד פת״ח דוקא כנ״ל הרי בחי׳ שם זה [דהוי׳] בניקוד פת״ח הוא רק בחי׳ כלי לאור וחיות שבספי׳ הדעת שבו נתפס [ונתפשט] המשכת אור הדעת ובלעדי שם ונקוד זה אין כלי להכיל בחי׳ התפשטות האור ולהביאו למטה מטה למקבלים שישרה בהם ג״כ בחי׳ הדעת לפי ערך קבלתם, ועד״מ כלי המכיל את המים היינו שנתפסים בו כדי שיוכלו להתקבל במקבל הלוקח את הכלי ושותה בו ובלעדי [הכלי] לא יש דבר שנתפסי׳ בו המים כו׳ (אך יש בזה הפרש בין פנימית הכלי שהוא חלל הכלי שבו נתפסים המים וא״ל אין להם תפיסא כלל להתפס במציאות כו׳ ובין חיצוני׳ הכלים מבחוץ שהוא אמצעי אל המקבל שע״י יש למקבל תפיסא במים ונק׳ לקיחה ע״י ד״א כו׳ כמ״ש במ״א), או עד״מ באור השכל שא״א שיהי׳ נתפס במציאות השכלה רק בבחי׳ אותיות הנק׳ אותיות השכל שמתאר תואר וציור לאור השכל והיינו בחי׳ התפשטות אור השכל בלבד הוא שצריך תפיסא והלבשה בלבד באותיות ולא בחי׳ עצמותו (וע״כ לא קאי׳ [אינש] אדעתי׳ דרבי׳ כו׳ כי עצמיות אור השכל אינו נמשך למקבל כלל כי המקבל אינו מקבל רק ע״י בחי׳ האותיות של השכל שבא בדיבור כידוע, וגם בזה יש פנימיות וחיצוניות [כמשל ב]כלי גשמי [בחי׳] פנימי׳ האותיות עצמן שמקבלי׳ בתוכם אור השכל נק׳ פנימיות הכלי שבו נתפס האור במציאותו ובחי׳ חיצוני׳ האותיות הוא שמתפשטי׳ ונמשכים למקבלים ע״ד לקיחה ע״י ד״א כנ״ל). וכך יובן בבחי׳ שם ונקודה של האור שהוא רק בחי׳ כלי שבו יתפס אור הספי׳ במציאות כמו שם הוי׳ בניקוד פת״ח בו נתפס בחי׳ אור הדעת או בחו״ב וע״י שם וניקוד זה נמשך ג״כ למטה בבי״ע כידוע דכל העולמות אינם מקבלים רק מבחי׳ אותיות ושמות דע״ס דאצי׳ (ובכלל נק׳ בחי׳ דבור העליון ש״ם וכמו ויעש דוד שם והיינו שמ״ע שם ע׳ לנגד ז׳ ספי׳ דז״א שכאו״א כלול מי״ס ובפרט הן ז׳ שמות דז׳ מדות כו׳ וזהו ברוך שם [כבוד] כו׳ וכל שם הוי׳ הוא בבחי׳ ז״א וכאשר נמשך למל׳ הוא כחי׳ אלקי׳ ובכלל הרי המל׳ מלבשת לז״א ונק׳ חיצוניות הכלי׳ לגבי המקבלים [ו]נק׳ בחי׳ דכר ומשפיע וגם בכלים דז״א יש פנימיות וחיצוניו׳ כנ״ל והוא הוי׳ ואלקים שבכלים דז״א עצמו כידוע). וכמ״כ בברכת השיבנו שמכוון בשם הוי׳ בניקוד ציר״י הענין הוא שבכדי להיות נמשך הרהורי תשובה בכה״ע שהוא בחי׳ העלאות הניצוצי׳ שנפלו למטה ע״ד תשובה שבזה העולם להעלות ניצוץ האלקי מחשך החומר דרע שבנוג״ה כו׳ צריך להבין במקור כח הראשון שמשם נמשך כל הרהורי תשובה בבי״ע והוא בשם הוי׳ בניקוד ציר״י דוקא שאז נתפס אור ספי׳ דבינה ש[הוא] נק׳ תשובה עילאה כו׳ כמו

פנימית הכלי . . חיצוני׳ הכלים: **ראה גם ספר המאמרים תקס״ב ח״א ע׳ קעט. ח״ב ע׳ תרד ואילך. תורת חיים בשלח שנג, ב. ס׳ מאמרי אדה״א-ויקרא ח״ב ע׳ תקפו. אמרי בינה שער הק״ש פט״ז.**

לא קאי (איניש) אדעתי׳ דרבי׳: **ראה עבודה זרה ד, ב. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א-ויקרא ח״ב ע׳ תמד.**

ויעש דוד שם והיינו שמ״ע שם ע׳: **שמואל-ב ח, יג. וראה לעיל ע׳ ריד.**

בכה״ע . . להבין . . כח: **ב: בכל העולמות . . לכוין . . וכח.**

שבשם הוי׳ בניקוד פת״ח נתפס אור החכמה וכה״ג (וע״י בחי׳ פנימיות הכלי נתפס במציאות וע״י בחי׳ חיצוני׳ נמשך למקבלי׳ באמצעות בחי׳ המל׳ כנ״ל), ועד״ז בכל השמות ונקודות שבח״י ברכות דש״ע וכמו רפאינו בבחי׳ שם הוי׳ בניקוד סגו״ל כו׳ שהוא בבחי׳ הת״ת להיות כי הרפואה כלולה מדין וחסד והוא בחי׳ הרחמי׳ כמ״ש במ״א וד״ל. ודוגמא לזה יובן כמ״ש ויקרא האדם שמות לכל הבהמה כי לכאורה אין זה מובן מהיכן ידע האדם כל שמות הבהמות כו׳, אך הענין הוא כמ״ש במ״א שהאדם הוא בחי׳ הכולל לכל חלקי דצ״ח כי שרשו בבחי׳ התיקוןד שם מ״ה גימ׳ אד״ם וע״כ ידע והשיג בכל שרש החיות של כל בהמה וחי׳ ועוף ולפי אופן אותו השרש [והחיות] כך קרא לו בשם שבו נתפס אותו האור והחיות, וזהו אשר יקרא לו האדם זה שמ״ו פי׳ זה מצד שרש החיות שלו שצריך לשם זה דוקא, וזהו ויקרא האדם שמו״ת בחי׳ כלי״ם ותפיס״א למקור חיותם לכאו״א כמו שהחיות שלו בשרשו כך קרא לו שם להיו׳ נתפס בשם זה כו׳. וכדוגמא זו יובן בבחי׳ האדם העליו״ן שקרא שמו״ת ושרש המשכות החיות של כל בחי׳ בהמה וחי׳ [כו׳] העליונים כמו פני אר״י׳ שו״ר כו׳ וד״ל. וזהו ענין ח״י ברכות דש״ע שהספי׳ באין למטה בבחי׳ שמו״ת ונקודות כנ״ל והוא רק בחי׳ גילוי וגמר הנמשך משרש המוכן לזה ביחוד עליון דק״ש ששם הספי׳ כמו שהן מתייחדין בעצמות המאציל ע״י יחוד פנימי׳ דאו״א שהוא ה׳ אלקינו כו׳ וזהו הוי׳ אחד באח״פ כו׳ ועי״ז דוקא יוכל להיות בחי׳ המשכות התפשטות אור הספי׳ בשמות ונקודות בח״י ברכאן דש״ע בשביל המקבלים בבי״ע כנ״ל כידוע דרוח אייתי רוח כו׳ וכמ״ש אם ישים אלי״ו לב״ו כו׳ שא״א לכל המשכה בחי׳ החיצוני׳ בלתי ההעלאה בבחי׳ הפנימי׳ תחלה כידוע וד״ל.

ו[הנה] מעתה י״ל ההפרש שבין יחו״ע דק״ש בחי״ת דאח״ד לבחי׳ יחו״ת שמן החי״ת נעשה עיי״ן (שהוא עצמו [החילוק] בין ק״ש לתפילה שהתפילה דרבנן הוא בבחי׳ יחו״ת דזו״ן בשמו״ת ונקודו״ת דהוי׳ ואלקי׳ כנ״ל ובק״ש היחוד באו״א בבחי׳ פנימי׳ כנ״ל). דהנה בחי׳ היחוד עליון שבח״ע ששם מתכללים ומתייחדים המדו׳ הרי הוא בבחי׳ יחוד והתכללות אמיתי׳ משא״כ בחי׳ יחו״ת כמו מיכאל וגבריאל שר של אש כו׳ שאין מכבין זא״ז שאין בו בחי׳ התכללות אמיתי׳ כו׳. כי הנה יש ב׳ מיני התכללות הא׳ שמתכללי׳ ב׳ הפכים ונעשים כא׳ ממש (עד״מ תערובות לח בלח שכל החלקי׳ מתאחדים ולא נמצא גם חלק קטן בלתי מורכב כא׳ עם חבירו משא״כ יבש ביבש שהחלקי׳ מופרדות בעצם רק שנדבקים זע״ז בלבד ונראין כא׳), כמו

שו״ה בניקוד — סגו״ל . . כי הרפואה כלול מדין וחסד: **ג: ליתא. וראה לעיל ע׳ רנד הערה ד״ה וברפאינו . . ראה ביאורי הזהר פו, ג.**

ויקרא האדם שמות לכל הבהמה . . אשר יקרא לו האדם זה שמ״ו: **בראשית ב, כ . . שם, יט (ושם: נפש חי׳ הוא שמו). ראה ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״א ע׳ של ובהנסמן לשם.**

דרוח אייתי רוח: **ראה לעיל ע׳ רי. וש״נ.**

בענין עקידת יצחק דכתיב ויעקוד אברהם את יצחק בנו ממעל לעצים שהוא עקידת יד ורגל שהרגל מתאחד עם היד, וכך הוא בחי׳ התכללות חסד דאברהם עם בחי׳ גבורה דיצחק כענין לאכללא שמאלא בימינא שהוא בחי׳ התכללות ממש (וזהו ממעל לעצי׳ למעלה מעץ החיים ועה״ד וכמ״ש בזהר בפי׳ היש בה עץ אם אי״ן כו׳ שמשמע דבחי׳ אי״ן דכת״ר למעלה גם מבחי׳ עץ החיים לפי שעץ החיים נמשך מבחי׳ החכמה שמשם נמשך בחי׳ המדות בהתחלקו׳ עכ״פ רק שמתאחדי׳ בחכמה אבל למעלה מן החכמה שם המדות כלולים כא׳ והיינו בחי׳ העקודי׳ שבבחי׳ הכתר שעקודים כא׳ משא״כ בחי׳ נקודים דחכמה כו׳) כמ״ש במ״א.

וביאור הדברי׳ להבין ענין בחי׳ התכללות אמיתי דימינא ושמאלא בחי׳ חו״ג, הנה יובן ע״ד דוגמא ממה שמצינו שבחי׳ המדות החסד אינו נשלם לאמיתתו כלל רק ע״י אמצעות מדה״ד דוקא ובלעדי מדה״ד אין לחסד זה קיום ומציאות כלל, וכמו שנודע שרוב טובה וחסד בלתי אפשר שיתקבל במקבל ואין לו קיום כלל בלתי בהקדים תחלה בחי׳ הצמצום דוקא שהוא לצמצם ולהעלים השפע בבחי׳ גבו׳ ודינין ואז מה שיושפע אח״כ יהי׳ מתקיים במקבל (עד״מ שכל עמוק שמצמצמו בתחלה [כדי] שיוכל להתקבל במקבל וכה״ג),והרי בחי׳ דין וצמצום זה שקדם לבחי׳ החסד אין הכוונה בו בחי׳ דין ממש להעלים לגמרי השפע אלא אדרבה רק בשביל שיומשך החסד בבחי׳ קבלה וקיום במקבל ובלעדו לא יהי׳ קיום להחסד כלל כנ״ל, וא״כ הרי בחי׳ צמצום הזה הוא בחי׳ החסד ממש לפי שהוא המעמיד והמקיים להחסד והכל הולך אחר המעמיד והמקיים לפי שזהו תכלי׳ החסד כשיתקבל ויתקיים, ונק׳ בחי׳ צמצום [זה] שבשביל החסד בשם גבו׳ שבחסד כו׳ כידוע, וכן עד״ז בחי׳ גבו׳ גשמים שהמטר יורד טיפין טיפין בהתחלקות הצמצומי׳ ובלעדי זה לא יהי׳ הגשם מרוה את הארץ כו׳ ונק׳ גבו׳ גשמים שיורדין בגבורה פי׳ בבחי׳ גבו׳ שבחסד (וכמ״כ להיפוך בחי׳ חסד שבגבו׳ כמו ע״ד דוגמא שמשלם לשונאיו על פניו ברוב חסד כדי להאבידו ע״ז הרי מקור הכוונה בחסד זה רק להאבידו שהוא מדה״ד כו׳ וכמ״ש במ״א). וע״ד הזה נק׳ בחי׳ התכללות אמיתי בבחי׳ חו״ג דהיינו שהחסד הוא הדין והדין הוא החסד והכל א׳ ממש

ויעקוד אברהם את יצחק בנו . . עקידת יד ורגל: **וירא כב, ט [בדילוג. ותיבת אברהם ליתא שם. אבל כ״ה גם בספר המאמרים תקס״ח ח״א ע׳ תקכג. לקוטי תורה שלח מג, רע״א. דרושים לר״ה נח, א]. ראה ספר המאמרים תקס״ה ח״ב ע׳ תתקנד. תורת חיים תולדות ו, ד.**

שו״ה דאברהם — בימינא: **ה** נוסף: **וימינא בשמאלא.**

למעלה מעץ החיים ועה״ד וכמ״ש בזהר בפי׳ היש בה עץ אם אין: **שלח יג, כ. זהר שם קנח, ב. לקוטי תורה ואתחנן ח, ב.**

וביאור הדברים: **ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תצח ואילך. וש״נ. אמרי בינה [קה״ת תשמ״ה] שער התפילין פקע״ו. וש״נ.**

גבו׳ גשמים . . שמשלם לשונאיו: **תענית ב, א. בבא בתרא טז, א. ראה בהנסמן לעיל בהערה ד״ה וביאור.**

כו׳, רק שיש בזה ב׳ אופני׳ א׳ התכללות שמאלא בימינא הדין הוא החסד ולהיפך החסד הוא הדין אבל מתכללי׳ עכ״פ כא׳ ממש משא״כ גבו׳ שבחסד עם חסד שבגבורה וכה״ג כו׳.

והנה מצד בחי׳ החכמה להיותה מקור כל התהוות מדה מתכללי׳ שם כל המדות גם ב׳ הפכים ממש (כמו חסד שבגבו׳ עם גבו׳ שבחסד) לפי שבחי׳ החכמה נק׳ כ״ח מ״ה בחי׳ ביטול לגבי אא״ס ששורה בחכמה כו׳ ואיהו וחיוהי חד ממש, והתכללות אמיתית הוא ע״ד הנ״ל לפי שמתייחדים ביחוד גמור ואמיתי באא״ס ע״י בחי׳ החכמה הכוללם יחד (והוא שם מ״ה מלגאו דאיהו אורח כל האצי׳ כו׳). והיינו בחי׳ החי״ת דאח״ד שהמדות עליונות כלולים שם בהתכללות אמיתית ע״ד הנ״ל, משא״כ בחי׳ יחו״ת שאין ההתכללות שם (גם ע״י בחי׳ חכמה שבמל׳ שנק׳ אדם בתראה) כנ״ל בהתכללות אמיתית ע״ד הנ״ל רק שיש שלום וחיבור ביניהם שהוא היפוך הפירוד וההתחלקות לגמרי אבל לא שיוכלל א׳ בזולתו ההפכי לגמרי, כמו ענין עושה השלום כו׳ דגם שבודאי שר של אש ושר של מים המה מנגדים באש ומים [אעפ״כ] אין מכבין זא״ז כי יש שלום וחיבור ביניהם אבל לא נשתנה האש למים והמים לאש אלא כאו״א עומד בעמדו ומדריגתו דוקא והמה מנגדים בעצם רק מפני בחי׳ הביטול במציאות שלהם לא יוכלו להיות כאו״א בהתפשטות לבלבל זא״ז אלא סובל כ״א לזולתו שלא לחלק עם מנגדו אבל לא שנתאחדו ממש, כמו עד״מ ב׳ שרים הפכי׳ שעומדין יחד לפני המלך וסובלים זא״ז מצד בחי׳ הביטול וכ״א מתרצה ומסכים לדעת חבירו ההפוכו ממנו אך לא הסכמה עצמית כי מצד עצמיות הוא היפוכו רק מחמת הביטול נמשך עליו כו׳ (אבל ב׳ תלמידים שזה אוסר וזה מתיר בבואם לקבל מרבם יתאחדו ממש כי במקור חוצבם השגתם מתאחדי׳ ממש רק כשמקבלי׳ לעצמ׳ כאו״א כפי כלי שכלו מקבל ואז נעשה ב׳ הפכים כו׳ וכיוצא בזה הוא בבחי׳ התכללות המדות חו״ג בחכמה מקור חוצבם כנ״ל). וזהו עושה השלום כו׳ רק שאין מכבין זא״ז בלבד אבל לא בחי׳ התכללות אמיתי כמו ביחו״ע דחי״ת דח״ע והיינו לפי שבחי״ת הוא בחי׳ עצם החכמה שבה שורה אא״ס בחי׳ מ״ה בעצם, משא״כ בחי׳ התפשטות הביטול דמ״ה זה למטה בבחי׳ חכמה שבמל׳ אדם בתראה אין הביטול שם כ״כ בבחי׳ עצמיו׳ רק בחיצוניות ההארה בלבד והוא שנמשך על הנבראים בחי׳ ביטול להיות של[ו]ם שלא לכבות זא״ז בלבד, והיינו ענין החי״ת שנעשה עיי״ן ביחו״ת כי בחי׳ הח׳ עצמה אינו נמשך למטה (דאור אבא אינו מאיר בבריאה רק אור אמא) רק בחי׳ עיי״ן ראי׳

החכמה נק׳ כ״ח מ״ה . . אוא״ס ששורה בחכמה: **נסמן לעיל ע׳ רלג.**

ואיהו וחיוהי חד . . שם מה מלגאו: **ראה תקוני זהר בהקדמה ג, ב . . שם יז, א.**

שו״ה יתאחדו — השגתם . . ממש: **ב: הם . . ה: ביחוד גמור.**

שו״ה דח״ע — שבחי״ת: **ה: שביחו״ע.**

דחכמה עד״מ ראי׳ הגשמי׳ שבעיי״ן שאינה רק בחי׳ התפשטות חיצוני׳ בלבד כי ראי׳ אינו נופלת רק על דבר יש ונפרד זולתו המובדל ומרוחק הימנו לפי שהוא רק מבחי׳ חיצוני׳ דח״ע שנק׳ אין כמ״ש והחכמ״ה מאין תמצא כו׳, והוא בחי׳ מל׳ שבחכמה דהיינו בחי׳ היש דחכמה כי החכמה עצמה הוא בחי׳ אין כידוע אך בחי׳ הראי׳ הנמשכת מאור החכמה היא מדריגה העשירית שבה שהוא רק בחי׳ הגילוי לחוץ, וזה כולל ב׳ דברים הא׳ מ״ה הוא בחי׳ יש שהרי הראי׳ אינו אלא על דבר הנראה ליש דוקא שאז שייך ענין הראי׳ וגם גופ[ה] של הראי׳ הרי הוא בחי׳ יש שאינו מערך אור השכל כלל. (והנה גם ראי׳ הרוחני׳ שבעיי״ן שנק׳ עי״ן השכל והוא כמו חכם הרואה את הנולד ג״כ רק בחי׳ חיצוניות דחכמה והוא בחי׳ יש וכמ״ש וירא ראשית לו החכמה נק׳ ראשית ובחי׳ הראי׳ הוא חיצוניו׳ דאין דחכמה כשבאה לבחי׳ יש הוא בחי׳ הראי׳ מה שרואה בשכלו, וכמו כל נבואה [מה] שצופה ומביט שעתיד להיות שלפנים בישראל נק׳ [נביא] רואה אינו רק בבחי׳ חיצוניו׳ המתפשט מעצם אור הנבואה וכך הוא בבחי׳ החכמה, וגם בחי׳ ההסתכלות דחכמה כמו לשון אסתכלנא [נאמר] גם שכולל כל מה שבחכמה עד לעומקה כו׳ וכמו לבי ראה הרבה חכמה וכיוצא מ״מ אינו אלא בחי׳ חיצוניו׳ המלביש לפנימית דחכמה עצמה שנק׳ אין כו׳ ומבחי׳ ההסתכלות דחכמה [נמשך] בחי׳ ראי׳ השכל על העתיד שהוא ההתפשטות לחוץ והוא ראי׳ הגשמיות שמתפשטת למרחוק כו׳) והב׳ בחי׳ התפשטות לחוץ ולמרחוק דוקא ואין זה בבחי׳ עצמיות דחכמה עצמה (וגם שמיעה באוזן הוא בחי׳ התפשטות ויש ונק׳ מל׳ דבינה וכן ריח בחוטם ודיבור בפה כו׳). והנמשל מכ״ז יובן למעלה [דזהו] הטעם שלא נמצא ביחו״ת בחי׳ התכללות חו״ג ממש כמו באצי׳ לפי שהח׳ דחכמה עצמה שהיא בחי׳ אין אינה מאיר במל׳ דאצי׳ רק בבחי׳ החיצוניו׳ דראי׳ בלבד שהוא רק התפשטות שלה בלבד והוא בחי׳ יש כנ״ל ע״כ אין [הביטול] במיכאל וגבריאל רק שאין מכבין זא״ז והוא מבחי׳ עיי״ן דח׳ דח״ע כו׳ וד״ל.

ומעתה עדיין י״ל למה הח׳ נשתנה באות ע׳ ביחו״ת מטעם הנ״ל והוי״ו שבא׳ דאחד לא נשתנה כי הרי [הוא״ו] היא וי״ו בתיבת ועד כנ״ל.

אך הענין יובן דרך קצרה שבחי׳ החי״ת דח״ע אינו אלא לבחי׳ הביטול דשם מ״ה והוא רק לעשות בחי׳ התכללות והתחברות בין ב׳ הפכים כנ״ל וזהו מצד בחי׳ אא״ס שבחכמה בלבד ובזה בודאי יש הפרש בין יחו״ע ליחו״ת משום דחי״ת דחכמה עצמה הוא באצי׳ בלבד כו׳ כנ״ל, אבל בחי׳ אות האל״ף דאחד הוא בחי׳ אור הכתר בחי׳ מקיף וסובב הכללי וגם החכמה עצמה רק מבחי׳ הארה בעלמא נמצאת מאין זה האמיתי כידוע בפי׳ אאלפך חכמה שנק׳

חכם הרואה את הנולד . . וירא ראשית לו: נסמן לעיל ע׳ קמח . . ברכה לג, כא.

שלפנים בישראל נק׳ (נביא) רואה: ראה שמואל־א ט, ט.

לשון אסתכלנא . . לבי ראה הרבה חכמה: ראה זהר (אדרא רבא) נשא קלב, ב . . קהלת א, טז (ושם: ולבי, וכ״ה בכת״י ג).

עילת העילות ואפי' אור צח כו' אוכם כו', הרי כאשר נמשך מא' זה בחי' המשכת ביטול אין זה מצד בחי' אא"ס שבמ"ה דחכמה אלא מצד בחי' עצמות אא"ס שבכתר, ומקיף זה הוא המקיף לד' עולמות אבי"ע בהשוואה א' וע"כ בחי' ביטול זה נמשך להכלל בעצמות אא"ס למעלה מן הטעם והשכל לגמרי, וזה נמשך לכאו"א בפ"ע ולא להיות רק בחי' התכללות שהוא רק חיצוני' הביטול מפני הארת [חכ'] שבמ"ה אלא לכאו"א בשוה ונמשך למטה מטה כמו למעלה מעלה ממש בהשוואה א', וזהו ענין אות הוי"ו שנמשך מהא' בבחי' המשכה ביושר מלמעלה למטה ע"כ אין בו שינוי כי בחי' הא' שהוא הכתר אין בו בחי' מעלה ומטה ושניהם שוין בו כמשל העיגול כידוע ע"כ גם בבחי' הקו בוי"ו אין בו שינוי ונמצא למטה כמו למעלה, וזהו וי"ו דועד כו'.

ולהבין ענין זה בתוס' ביאור הנה יש להקדים ענין א' שנראה בו סתירה גדולה לכאורה. דהנה ידוע שהמלאכים נק' בשם בהמות וחיות פני ארי' פני שור כו' וכיוצא והלא ידוע המאמר בזהר דאמא מקננא בכורסיא (ואבא באצי') (וע"כ החי"ת נעשה עיי"ן כנ"ל) שהוא עולם הבריאה שהמלאכים נק' [שם] בשם בהמות וחיות כמו בהמות בהררי אלף וזה סותר לכאורה שהרי בחי' אמא הוא בחי' בינה השגת השכל שהנבראים משיגים באור אלקי דוקא ועי"ז מתפעלים באהוי"ר כו' ו[א]"כ האיך נק' בשם בהמות וחיות שהאהוי"ר שלהם טבעם למטה מן הדעת. אך הענין [הוא] דבאמת ענין אמא מקננא כו' היינו בחי' המשכו' אור אמא דאצי' בבריאה ובחי' המשכ[ה] זאת היינו בחי' התלבשות דאמא מתלבשת שם בבחי' ה[ס]תר והעלם כמשמעות לשון מקננא עד"מ הקן לעופות שהוא מדור, להסתיר שם כך בחי' אור בינה דאצי' אינו בא בבחי' הארה ממש בהיות שאין ערך להשגה דבעל גבול להשגה בלתי בע"ג דאצי' ואפשר שיומשך לנבראים רק ע"י הסתר והתלבשות דוקא, ודרך ההתלבשות מאור אמא בא על הנבראים שישיגו לפי ערך הנבראים (כמו המשפיע שכל ד"מ וחידה כה"ג וכידוע) וכאו"א לפי מדריגתו מקבל מבחי' אור אמא, ע"כ יש במלאכים דבריאה התחלקות ומדריגות שונות זמ"ז כמו מחנה מיכאל באהבה ומחנה גבריאל ביראה כו' לפי שמחנה מיכאל מקבלת ההשגה שכל באור אלקי שמזה מתפעל באהבה ומחנה גבריאל מקבל השגה שפועלת התפעלות יראה כענין אהוי"ר שלמטה שיש שכל מתפעל באהבה ויש שכל מתפעל ביראה כמ"ש תוכן לבות ה' תוכן רוחות ה' כו' כידוע.

דאמא מקננא בכורסיא: תקוני זהר ת"ו (כג, א). עץ חיים שער (מז) סדר אבי"ע פ"ג. שער (מב) דרושי (כללות) אבי"ע פי"ג. תניא פל"ט.

שהמלאכים נק' (שם) בשם בהמות וחיות: ראה יחזקאל א, י. תניא רפל"ט. הנסמן בס' מאמרי אדה"א־ויקרא ח"א ע' ט.

בהמות בהררי אלף: תהלים נ, י.

תוכן לבות ה' תוכן רוחות ה': ראה לעיל ע' רלא.

והנה מלאכים דבריאה נק' שרפים עומדים שעומד כל אחד במדריגתו דוקא לפי שכאו"א מקבל ההשגה אלקי' מיוחדת לפי מדריגתו ויש בהם ב' הפכים כמו מיכאל וגבריאל כמו אש ומים אך שאין מכבין זא"ז בלבד והוא מצד הארת החכמה שם מ"ה כנ"ל ואע"פ שמצד בחי' בינה [כל א' וא'] היפך מזולתו כאש ומים אבל בחי' מ"ה דחכמה עושה מהם בחי' התחברות שלא יכבו זא"ז עכ"פ ואעפ"כ כל אחד עומד במדריגתו רק כפי בחי' השגתו בלבד מאור אמא דמקננא שם כנ"ל. אך הנה בחי' ביטול זה דמ"ה דחכמה שבמל' נק' אדם בתראה וגם בשרשו באדם קדמאה שהוא אור אבא עצמו ח' דח"ע כידוע וכנ"ל ששם הביטול בתכלית ההתכללות אין לו ערך לגבי בחי' הביטול שיש במלאכי' דבריא' שנק' בהמות וחיות שהוא למטה מן הדעת כי שרשו למעלה מן הדעת שאינו מתלבש בשכל ודעת כלל, וזהו ביטול יותר גדול מביטול שע"פ החכמה והדעת, כנראה לעין ההפרש שבין האדם לבהמה למטה שהאדם להיותו בר דעת אין בו בחי' הביטול כ"כ כמו הבהמה כי האדם מפני הדעת יש בו בחירה והבחנה ע"כ אינו מבטל א"ע רק כפי הביטול שמורה לו השכל בלבד אבל הבהמה שאין לה דעת אין לה בחירה והבחנה כלל רק הביטול שלה טבעי הוא למטה מן הדעת ואדם מושל עלי' ואינה בועטת כלל, הרי זו הוראה מפני ששרש נפשה למעלה מן הדעת ע"כ בחי' הביטול שלה למעלה מן הדעת שהוא ביטול יותר גדול מביטול שע"י הדעת [נכלל למטה מן הדעת] כידוע [הכלל] דכל הגבוה יותר יותר נפלה למטה, והיינו כידוע ששרש הבהמה והחי' למעלה משרש האדם כי הבהמות הוא מבחי' המדות דתוה"ו ואלה המלכים כו' לפני מלוך מלך לבנ"י שנבראו קודם שנברא האדם כמארז"ל אחור וקדם כו' אחור למע"ב דאפי' יתוש קדמך כו', ובחי' התוה"ו הוא בחי' הכתרי"ם שלמעלה מבחי' החכמה דתיקון דאדם גימ' מ"ה כו' והוא בחי' הביטול שלמעלה מן הדעת והחכמה אינה מתלבש בהשגה ודעת כלל, וכאשר יפול מבחי' התוה"ו למטה נמשך מזה שרש נפש הבהמה שלמטה מן הדעת, וגם למעלה בעולם הבריאה המה מלאכים שנק' בהמות וחיות ושרשם בבחי' התוה"ו וע"כ נק' בהמות בהררי אל"ף כו', וז"ש

מלאכים דבריאה נק' שרפים עומדים: **ישעי' ו, ב. ראה תניא רפל"ט. ס' מאמרי אדה"ז־פרשיות התורה ח"א ע' רמט. עץ חיים שער (מ) פנימיות וחיצוניות דרוש יג.**

שו"ה הדעת — נכלל למטה: **ה: כי כל למטה מן הדעת שרשו למעלה.**

דכל הגבוה יותר יותר נפלה למטה: **נסמן לעיל ע' רב.**

ששרש הבהמה והחי' למעלה שרש האדם: **ראה לקוטי תורה [קה"ת תשד"מ] נשא לז, ג ובהנסמן במראי מקומות לשם.**

ואלה המלכים . . אחור וקדם . . יתוש קדמך: **וישלח לו, לא . . תהלים קלט, ה. ראה ברכות סא, א. סנהדרין לח, א. בראשית רבא פ"ח, א.**

ובחי' התוה"ו הוא בחי' הכתרי"ם: **ראה גם לעיל ע' כט. ס' מאמרי אדה"א־ויקרא ח"ב ע' תרלו. ובהנסמן שם.**

דוד בחי׳ מל׳ ב״ן גימטרי׳ בהמה ואני בהמות הייתי עמך בחי׳ בהמה רבה דבחי׳ התוה״ו שהוא הביטול לאלקות למעלה מן הדעת, ולמטה הוא אהוי״ר טבעי׳ [שלמטה מן הדעת] ע״כ אמר בהמות שתים כי הא בהא תלי׳ וד״ל.

והנה [גם] במלאכים דבריאה שנק׳ שרפים עומדי׳ כנ״ל שאהוי״ר שלהם ע״פ השגה דבינה דוקא שנק׳ דו״ר שכליים הנה מ״מ גופא של ההתפעלות אחר שנולדו מן השכל הוא בחי׳ ביטול שלמעלה מן הדעת והשכל (וכידוע בענין המאמר דז״א בע״י אחיד ותלי׳ כו׳ לפי ששרש המדות [הוא] למעלה מן השכל רק שיוצאים דרך השכל בבחי׳ מעביר בלבד כו׳), וע״כ נק׳ בהמות וחיות גם שיש להם אהוי״ר שע״פ השגה דבינה כו׳ דאור אמא מקננא בהם בבחי׳ התלבשות מ״מ גופא של ההתפעלות אהוי״ר שלהם אחר שנתפעלו מחמת ההשגה המה טבעי׳ כמדות של בהמה שלמטה מן הדעת [כמו] ופני ארי׳ אל הימין ופני שור כו׳ דכתיב הכפירי׳ שואגים כו׳ כשאגת ארי׳ למטה שהוא למטה מן הדעת ושרשו בחי׳ התפעלות גדולה ועצומה שלמעלה מן הדעת [שאין ביכולת הדעת] לקבל ביטול כזה כלל כו׳. וזה שנאמר בשתים יכסה פניו ובשתי׳ יכסה [רגליו] כו׳, פניו הן אהוי״ר שכלי׳ שבכלי המוחין שנק׳ פנים וכמ״ש ופני אדם לארבעתן ונק׳ אנפי זוטרתי מפני שמיעוט ההשגה יש בהן והיינו הביטול שמכסה פניו מפני הבושה ונק׳ יראה בושת כידוע שהוא מצד ההשגה בבחי׳ אדם ולא בבחי׳ בהמה, אבל בשתים יעופ״ף הוא בחי׳ ביטול שלמעלה מן הדעת והשכל ע״כ רוצה לכלל ולעלות למעלה וע״ז מורין הכנפי׳ שפורח בהן [שפורשם] למעלה מראשו וכו׳ וכמ״ש והכרובים פורשי כנפיים [למעלה] כו׳ וד״ל. ובזה מתורץ הסתירה דלעיל דשניהם אמת דאע״פ שאהוי״ר דמלאכים מצד ההשגה דאור אמא מקננא בהם כנ״ל מ״מ נק׳ בהמות שבמל׳ ארי׳ ושור מצד ששרשם בבחי׳ התוה״ו שלפני התיקון דאדם כנ״ל.

ועכ״ז יובן ג״כ ענין [הנ״ל] באות וי״ו דא׳ דאחד שלא נשתנה בועד כו׳ שהוא בחי׳ הביטול הגדול שמצד עצמיות אא״ס שבכתר שלמעלה מן

דוד בחי׳ מל׳: **נסמן לעיל ע׳ רטו.**

בן גימטרי׳ בהמה: **נסמן לעיל ע׳ רמג.**

דוד . . ואני בהמות הייתי עמך: **נסמן לעיל ע׳ רמד.**

ע״כ אמר בהמות שתים: **ראה גם שער האמונה פס״ט. הנסמן בס׳ מאמרי אדמו״ר האמצעי־ויקרא ח״א ע׳ רמב.**

דז״א בע״י אחיד ותלי׳: **בלקוטי תורה צו יט, ב. באדר״ז רצב. וראה ס׳ מאמרי אדמו״ר האמצעי־ויקרא שם ע׳ רמא.**

הכפירים שואגים כו׳ כשאגת ארי׳: **תהלים קד, כא . . ג: כמו כי שאגת — איוב ד, י.**

בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה (רגליו) . . ופני אדם לארבעתן: **ישעי׳ ו, ב . . וכ״ה לקמן ע׳ דש ובכ״מ בדא״ח. וראה יחזקאל א, י. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ ג. ע׳ קלג.**

והכרובים פורשי כנפיים (למעלה): **תרומה כה, ב; ויקהל לז, ט [ושם: והיו — ויהיו הכרובים].**

הביטול דמצד החכמה והדעת ע״ד הנ״ל בענין הביטול דבהמות וחיות שבעולם הבריאה שאין לביטול דח״ע ג״כ ערך אליו כלל ע״כ שהוא למעלה גם מבחי׳ התכללו׳ דמדות [שבחכ׳] דח״ע כו׳, והיינו ענין הוי״ו דא׳ שהוא בחי׳ המשכת ביטול שלמעלה מן הטעם ושכל להכלל באא״ס מצד בחי׳ עצמיות בלתי [בחירה] שכליי׳ [כלל] ע״כ נמשך למטה כמו למעלה דהיינו ביטול שלמטה מן הדעת [ששרשו למעלה מן הדעת] וא״כ למעלה ולמטה שוין, וגם נמשך לכאו״א בפ״ע כמ״ש ובשתים יעופף ולא בחי׳ ביטול והתכללו׳ שהוא ע״פ החכמה בלבד שיש בזה חילוקי מדריגות שונות אבל בחי׳ ביטול זה דכתר שלמעלה מן השכל מעלה ומטה שוין כמשל העיגול (שהרי למעלה מן הדעת ולמטה מן הדעת שוין כו׳), וע״כ גם הוי״ו שנמשך ממנו אין בו שינוי ונמצא למטה כמו למעלה שהרי נמצא בחי׳ ביטול זה באופנים דעשי׳ וחיות דיצי׳ ושרפים דבריאה בהשוואה א׳ אע״פ שאור אמא מקננא בבריאה וז״א ביצי׳ לפי שבזה הכל שוין וכנ״ל [בענין] ואני בהמות הייתי עמך כו׳ בהמה שלמטה מן הדעת ובהמה שלמעלה מן הדעת שניהם ענין א׳ כו׳, (וע״כ בבהמה כל האברים בהשוואה א׳ ראש ורגל כו׳ כמ״ש במ״א). והוא טעם לאות הד׳ שלא נשתנה כי הוא בחי׳ הכתר מל׳ דאיהו כתר עליון לפי שנעוץ תחלתן בסופן, וזהו ג״כ ענין [אני] בהמות [הייתי עמך] כו׳ וכידוע בענין אני ראשון כו׳, משא״כ מ״ה דחכמה שנשתנה במל׳ ונעשה עיי״ן מטעם הנ״ל וד״ל.

* * *

הכתר מל׳ דאיהו כתר עליון: **ראה תקוני זהר בהקדמה יז, א. ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב ע׳ תתיט.**

שנעוץ תחלתן בסופן: **ראה ספר יצירה פ״א מ״ז. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תרג.**

אני ראשון: **ישעי׳ מד, ו. פרדס שער (ג) טעם האצילות פ״א. ראה עץ חיים שער (מב) דרושי אבי״ע פ״א.**

בעז"ה דרוש מאדמו"ר ר' דובער שבת נחמו לאבוויץ תקפ"ד

והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך כו', וארז"ל היום בכל יום יהיו בעיניך כחדשים. ויש להבין איך יכול להיות התחדשות הדברים האלה בכל יום ויום מאחר שבכל יום ויום קורא פ' ק"ש וכן בכללות הד"ת אשר אנכי מצוך איך יהיו כחדשים ממש בכל יום ויום כו'. והנה להבין זה יש להקדים תחלה בענין מעשה בראשית שמחדש בכל יום מע"ב שזהו ג"כ פלא למה צריך חידוש מאחר שכבר נעשה ונברא יש מאין פעם אחת בששת ימי בראשית למה צריך לחדש אותם וגם איך יתחדש ובמה יתחדש וגם הלא נאמר אין כל חדש תחת השמש כו'. אך הנה ידוע ענין התחדשות הזאת שבכל יום דהיינו כמו בוא"ו ימי בראשית הראשונים ביום הא' [הי'] מאמר יהי אור כו' וביום הב' [הי'] מאמר יהי רקיע כו' וכן עד יום השבת שזה הי' התחדשות הבריאה בכל יום מחדש ממש מאין ליש ובשבת שבת וינפש מכל מלאכתו. אשר עשה כו', כך בכל שבוע מחדש הבריאה מאין ליש ביום הא' נמשך ע"י מאמר יהי אור מאין ליש כמו שהי' חידוש הבריאה ביום הא' הראשון במאמר יהי אור וביום הב' נמשך מחדש מאמר יהי רקיע כמו שנמשך מאמר זה ביום ב' בז' ימים הראשוני' כו' וביום הג' מאמר יהי כו' כך בכל שבוע ובכל שבת שבכל שבוע הוא שבת וינפש מכל מלאכתו אשר עשה כמו ששבת וינפש בשבת בראשית ממש ע"כ כל שבת [ושבת] הוא בחי' שבת בראשית מאחר שנק' חידוש ממש כמו חידוש הראשון שבו' ימ"ב הראשונים כו'. וזהו כמו דבר פלא ביותר ואיך יתכן להיות חידוש אחר חידוש כמה

והיו הדברים האלה: מאמר זה נמצא בבוך כת"י **א** (969) קכז, א [ובסופו חסר]. **ב** (1078) פו, א [ושם נחלק המאמר לאותיות]. **ג** (1154) סח, א. **ד** (1366) קמב, א [ובכותרת: בעז"ה דרוש מאדמו"ר ר' דובער שבת נחמו לאבוויץ תקפ"ד]. **ה** (1278) ערב, א [חלק, ובהתחלה: ראה אנכי].

המאמר נעתק מכת"י **א** והסיום מ**ב** ובין אריחיים ניתוספו אותיות או תיבות שנמצאים בכת"י **בדה**. שינויים אחדים נרשמו בשולי הגליון.

מאמר זה מיוסד על ד"ה זה שנדפס בס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תשסז. ראה המשך חג השבועות תרס"ה בספר המאמרים תרס"ה ע' רלה ואילך. דרושי (המשך ?) חגה"ש ת"ש בסה"מ ת"ש ע' 116 ואילך. וראה גם תורת חיים בשלח שטז, ב ואילך.

מאמר זה בהתחלה אחרת — ראה לקמן בפ' ראה ד"ה ראה אנכי . . כתי' אחת; ובשינויים — ראה לקמן ד"ה ראה משנת תקע"ג.

והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום: ואתחנן ו, ו.

היום בכל יום יהיו בעיניך כחדשים: ראה לקח טוב ואתחנן שם. רש"י תבא כו, טז (חדשים). עקב יא, יג. ואתחנן שם. יתרו יט, א. ד"ה ציון במשפט תפדה תשל"ה (קונטרס מאמרים ע' קמח) ס"ג.

שמחדש בכל יום מע"ב: ראה ברכת יוצר.

אין כל חדש תחת השמש: קהלת א, ט (ושם: ואין — אבל כ"ה בכ"מ, ומהם: ברכות נט, א. שבת ל, ב. זהר חיי שרה קכג, ב).

יהי אור . . יהי רקיע . . שבת וינפש מכל מלאכתו אשר עשה: בראשית א, ג. ו . .תשא לא, יז. בראשית ב, ב.

שו"ה שנמשך — יהי: **ה**: ליתא.

וכמה פעמים בכל שבתות השנים הרבים דוא״ו אלפי שנין כו׳ וכל חידוש אינו נבדל מחידוש הראשון כלל אלא דומה אליו כמו הוא ממש וגם אין חילוק מדריגות בשבוע זו מבשבוע שלאחריו עד שאין חילוק כלל בין שבוע הראשונה דו׳ ימ״ב לשבוע היותר אחרו[נה] בסוף אלף הששי כו׳, ועוד שהרי בפירוש אמר אין כל חדש [תחת השמש] כו׳ דמשמע שאין חידוש תחת חידוש הראשון, ומקראות רבות מוכיחין לזה כמ״ש לעולם ה׳ דברך נצב בשמים כו׳ וכן דבר אלקינו יקום לעולם כו׳ כי בחי׳ דיבור העליון נצחי [הוא כמו שהוא ית׳ נצחי] בעצמותו ומאחר שדבריו חיים וקיימים מו׳ ימ״ב הראשונים שהם העשרה מאמרות הרי בכל שבוע מאיר מבחי׳ דבר הוי׳ שהוא נצב בשמים שדבר הוי׳ יקום לעולם ואין כל חדש בבחי׳ התחדשות המאמרות [מחדש ממש] אלא הן הן המאמרות הראשונים שבוימ״ב הראשונים ומ״ש בדבר ה׳ שמים נעשו כו׳ דהיינו ב[א]ותו דבר הוי׳ שבי׳ מאמרות והוא מאמר יהי רקיע שאמר פעם אחת בו׳ ימ״ב הראשוני׳ ומאין לנו [לומר] שבכל יום [ב׳] שבכל שבוע ושבוע מחדש מאמר יהי רקיע דהיינו בחי׳ אמירה מחדש לאמר יהי רקיע וכן כל המאמרות, ואם נאמר כן [ה״ז] סותר למקראות האמורים לעולם ה׳ דברך נצב בשמים כו׳ וכן ודבר אלקינו יקום לעולם כו׳ כי מאחר שיש חידוש אחר חידוש בהכרח שנתבטל בחי׳ חידוש הראשון כו׳ ואיך אנו אומרים דבריו חיים וקיימים דמשמע דבריו הראשונים כו׳ [וד״ל].

והנה לכאורה יש לתרץ ע״פ הקדמה א׳ [הידוע] בענין כלל ופרט. דהנה כמ״ש בזוהר ע״פ כי ששת ימים עשה הוי׳ כו׳ ולא נאמר בששת ימים אלא אינון ו׳ יומין עילאין דאצילות כו׳ שהם [בחי׳] ו״ק דז״א שבחי׳ יום א׳ דאצי׳ נעשה בחי׳ מקור כללי לאלף שני׳ כמ״ש כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול והיינו [בחי׳] שית אלפי שנין דהוי עלמא דכל אלף שנים נמשכים מלמעלה מאצי׳ לבי״ע רק מיום א׳ מו׳ יומין עילאין דאצי׳ [נמשך חסד] וכמו שארז״ל דורו של אנוש ניזונים מחסדו של הקב״ה כי אלף שנים הראשונים

דוא״ו אלפי שנין: **ראש השנה לא, א. ראה לקוטי תורה בהר מא, ריש ע״ב. לקוטי שיחות משפטים כרך כא ע׳ 453. אור הגנוז [להרי״ל הכהן] פ׳ ויחי יז, סע״א.**

שו״ה חידוש הראשון . . לעולם ה׳ דברך נצב בשמים: **ב: השמש. גד: החידוש . . תהלים קיט, פט (בכתי״ הנ״ל בהשמטת השם וכן לקמן בשו״ה למקראות). ראה שוחר טוב שם. שער היחוד והאמונה פ״א. אגרת הקדש סכ״ה. לקוטי תורה אחרי כה, סע״ג. קדושים כט, ד.**

דבר אלקינו יקום לעולם: **ישעי׳ מ, ח (ושם: ודבר, וכ״ה בכתי״ ה. וכ״ה בסמוך בשו״ה למקראות).**

בדבר ה׳ שמים נעשו: **תהלים לג, ו.**

דבריו חיים וקיימים: **ראה ברכת אמת ויציב.**

כמ״ש בזוהר ע״פ כי ששת ימים: **נסמן לעיל ע׳ רז.**

כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול: **תהלים צ, ד.**

דורו של אנוש ניזונים מחסדו של הקב״ה: **נסמן לעיל ע׳ רח.**

נמשכים מאור חסדו דאצי׳ ע"כ גם שלא עבדו את ה׳ האריכו ימים [כו׳] ואלף שנים הב׳ מבחי׳ הגבורה ואלף שנים הג׳ מבחי׳ ת"ת וע"כ בו ניתנה התורה כו׳ שהוא בחי׳ הת"ת עד אלף הז׳ שהוא בחי׳ היסוד שבו גמר כל מלאכתו שבכללות וא"ו אלפי שנין ובאלף השביעי שבת וינפש ונק׳ יום שכולו שבת כו׳ כידוע וזהו בחי׳ שבת בראשית בכלל ונק׳ שבת להוי׳ דוקא כמ"ש במ"א וד"ל.

[ב] **והנה** בחי׳ וא"ו יומין עילאין דאצי׳ נק׳ בחי׳ כלל והוא"ו אלפי שנין שנמשכו מהן הוא בחי׳ פרט כמו שהכלל נחלק ל[כמה] חלקים ופרטים הרבה כך כל אלף שנה הן אלף חלקי׳ פרטי׳ שנמשכו ממקור אחד כללי הכוללם יחד שהוא הארת יום הא׳ שהוא בחי׳ חסד דאצי׳ [כו׳], וכמו שידוע בענין ראש השנה שהוא יום כללי להתחלקות שס"ה ימים כו׳ ומתחלתו נחלק לי"ב חדשים וכל חודש כולל למ"ד יום שממנו מתחלקי׳ שלשים יום דרך פרט וכל יום כולל ד"ד שעות כו׳, כך כל יום דאצי׳ כלל לפרט דאלף שנה כו׳. וזהו כי ששת ימים דאצי׳ עשה הוי׳ כו׳ שבהן כלולים כל הו׳ אלפי שנה דהוי עלמא בכל פרטי פרטי התחלקותם בבחי׳ עולם שנה נפש בג׳ עולמות בי"ע כו׳ ואלף הז׳ הוא שבת בראשי׳ [בכללות] שבו שבת וינפש מכל ו׳ יומין עילאין דאצי׳ אשר עשה כו׳, ואחר שבת בראשית דאלף הז׳ יהי׳ עוד שמיטה מחדש דהיינו וא"ש מחדש ושבת בראשית דאלף הז׳ וכך יהי׳ ז׳ שמיטות ואח"כ יובל ועד"ז [עד] נו"ן אלפי׳ יובלות וכמ"ש בספר התמונה וכידוע [ומבואר] במ"א וד"ל. ולפ"ז הרי אלף שנה הראשוני׳ נמשך מאמר אחד הראשון והוא מאמר יהי אור בחי׳ חסד דאצי׳ ואלף שנה הב׳ נמשך מאמר יהי רקיע בחי׳ הגבורות כו׳ עד המאמרות שבכל יום ויום בפרט

שו"ה נמשכים — שלא עבדו את ה׳: **ה:** כשעבדו ע"ז.

אלף שנים . . הז׳ . . בחי׳ היסוד: [**ה:** הוי"ו] ראה לעיל ע׳ רת. וש"נ.

יום שכולו שבת . . ונק׳ שבת לה׳ דוקא כמ"ש במ"א: יתרו כ, י. בהר כה, ב. ד. ואתחנן ה, יד. סוף תמיד. ראה פירוש המלות פ"ז. פס"ו. ס׳ מאמרי אדה"א־במדבר ח"א ע׳ נט ואילך.

והנה בחי׳ וא"ו יומין עילאין: לפרק זה ראה ספר המאמרים תרס"ה ע׳ רלח שו"ה ונק׳ — והנה.

שידוע בענין ראש השנה: ראה ספר המאמרים תקס"ו ע׳ רסג. סה"מ תקס"ז ע׳ שמ. סה"מ תקס"ח ח"א ע׳ תקכט. עטרת ראש שער ראש השנה פ"ב.

שו"ה שידוע — כללי . . חודש: **בגד:** הכוללם יחד [והשוה לעיל שו"ה כללי הכוללם יחד] . . **ה:** ראש חודש [תיבת ראש נכתבה ממעל לשורה].

ז׳ שמיטות . . וכמ"ש בספר התמונה: נסמן בתורה אור שמות נא, ד.

נו"ן אלפי׳ יובלות: בספר המאמרים תקס"ט ע׳ פג בשם ספר התמונה. ולהעיר מהלשון בפנים: ועד"ז. באור התורה דרושים לר"ה ע׳ א׳רפח: כל פי׳ הבחיי פ׳ בהר [כה, ח] גימט׳ חמשים ג׳ אלפים יובלות. אבל התיבות נ׳ אלפים יובלות הם פי׳ הצ"צ [ולהעיר מבחיי בהעלתך י, לה (קרוב לסופו): ח"י אלף יובלין]. כ"ה בכ"מ, ומהם: ש"ך ר"פ בהר ס, ד. לעיל ע׳ נו. הנסמן בס׳ המפתחות לס׳ מאמרי אדה"ז מערכת מספר בערכו. ספר המאמרים תקס"ב ח"ב ע׳ תסב. סה"מ תקס"ג ע׳ תקא. ס׳ מאמרי אדה"ז־נביאים ע׳ רס: כתובים כרך ב ע׳ יח. שערי תשובה ח"א שער התשובה יד, א; שער התפלה כט, ג. עטרת ראש דרוש לעש"ת סו, ב.

בכל שבוע ושבוע, נמצא מובן מזה שבכל יום ויום גם בפרט היותר אחרון שהן בחי׳ הימים שבכל חדש ד׳ שבועות הרי בכל שבוע מאיר מבחי׳ שבוע הכלליות דהיינו שבכל יום שבו מאיר מבחי׳ יום הכללי דאצי׳ כמו ביום הא׳ שבכל שבוע מאיר מקורו הראשון יום הכללי שהוא יום הא׳ דאצי׳ שכולל אלף שנה ונמשך ובן[א] דרך פרט מכללות האלף שנה לאחר התחלקותם לשנים ולחדשים עד שמאיר ממנו ההארה פרטי ביום הא׳ בשבוע פרטיות [זו] וכן ביום הב׳ וביום הג׳ כו׳, ונמצא ששת ימים דאצי׳ עשה כל זה להיות בפועל ממש למטה מטה בכל יום ויום שמים וארץ גשמי׳ וכל צבאם בפרטי פרטיהם בכל יום ויום ממש עד גם בכל שעה ורגע שהוא התחלקות היום לפרט היותר אחרון וד״ל.

ולפי זה הרי לכאורה יתורץ ענין הנ״ל בהתחדשות הבריאה בכל יום ויום אחר החידוש הראשון דוא״ו ימי בראשית, ואעפ״כ נאמר לעולם דברך נצב בשמים כו׳. כי הנה וימ״ב הם [בחי׳] כללים לכל ו׳ אלפי שנין דהוי עלמא כי שרשם בבחי׳ וא״ו יומין עילאין דאצי׳ כי מ״ש ויאמר אלקים יהי אור הוא בחי׳ כח אלקי דאור חסד דאצי׳ שבא בבחי׳ גילוי לבי״ע ומאמר זה דיהי אור הוא בחי׳ הארה כללית מאור חסד דאצי׳ שכולל אלף שנה, וע״ז נאמר מחדש בכל יום תמיד מע״ב פי׳ בכל יום מיומין עילאין דאצי׳ ויום א׳ כולל המשכות של אלף שנה כאחד ואח״כ נמשך אור זה ובא בהתחלקות פרטי׳ כפרט שיוצא מן הכלל שאין כל חדש בפרט כי הכל כלול בכלל תחלה רק שיצא מן ההעלם לגילוי [ב]לבד (וכמ״ש במ״א בענין מילוי׳ ומילוי׳ דמילוי׳ [כו׳] וכמו בענין צירופי אותיות הרבה דס״י ה׳ אבנים בונות ק״ך בתים וכו׳ וד״ל). ונמצא שלכאורה העיקר הוא החידוש הראשון שזהו מאמר ויאמר אלקי׳ יהי אור דאצי׳ הוא מקור כללי לאלף שנה והוא יום הא׳ דוימ״ב הראשוני׳ שהוא כולל אלף שנה הראשוני׳ ומה שאח״כ נמשך ובא בהתחלקות אלף כו׳ אין כל חדש בכל פרט שיצא מההעלם דמאמר של בחי׳ יום הא׳ דאצי׳ וכן בשאר ימים דוימ״ב. ונמצא שאין כאן סתירה למקראות הנ״ל שאמר לעולם דברך נצב בשמים כו׳ וכן ודבר אלקינו יקום לעולם וכה״ג כי דבר ה׳ בחי׳ המאמר[ות] דוימ״ב שהם בבחי׳ האצי׳ קיימים לעולם שהם מקורי׳ כללי׳ [כנ״ל] ופרט אצטריך לכלל [תמי׳] כו׳, אבל גם זה אמת דאף בכל יום ויום שלמטה ממש מחדש חידוש מע״ב וכל יום ויום הוא מקבל

שו״ה אור — שבא . . דאצי׳: **בגד: ליתא. ואולי נשמט מפני תיבות הדומות: דאצי׳ . . דאצי׳.**

וכמ״ש במ״א בענין מילוי׳ ומילוי׳ דמילוי׳: **ראה ס׳ מאמרי אדה״ז־אתהלך ע׳ כ. ספר המאמרים תקס״ז ע׳ עדר ואילך. ד״ה זה מכ״ק אדה״א — לא נדפס לע״ע.**

דס״י ה׳ אבנים בונות ק״ך בתים: **ספר יצירה פ״ד מי״ב (הלשון שהובא כפנים הוא בדפוס מנטובא שכ״ב — צילום ירושלים תשכ״ב — פ״ד מ״ד).**

שו״ה ויאמר . . דמאמר: **בד: ועד״ז ג ליתא. ואולי נשמט מפני תיבות הדומות: מאמר . . דמאמר.**

מבחי׳ יומין עילאין דאצי׳ כנ״ל שבכל יום ויום מאיר דרך פרט מיום דאצי׳ שהרי א״א לפרט בלא כלל ופרט צריך לכלל תמיד, ונמצא שאותו חידוש הראשון שבכלל ביום דאצי׳ העצמי הוא בחי׳ חידוש האחרון שביום שלמטה הגשמי וחידוש א׳ לשניהם כי הכלל נבדל מהפרט ואין הפרט נבדל מהכלל כידוע, וע״כ אמר סתם מחדש בכל יום מע״ב בכל יום ממש שיום א׳ דשבוע הפרטיו׳ הוא יום א׳ דשבוע הכלליות כנ״ל. ולפ״ז הרי יש התחדשות [הבריאה] בכל יום ויום מחידוש הראשון דיומין דאצילות ואעפ״כ אמר לעולם דברך נצב כו׳ שהן הן המאמרו׳ שבוימ״ב ולא נתחדש מאמר מחדש בכל יום כו׳ ושניהם אמת ואינם תרתי דסתרי אהדדי כלל ואדרבה הא בהא תלי׳ מאחר דאמר ששת ימים הוא דעשה כו׳ שהן עולמי׳ כללי׳ [כו׳] כנ״ל וד״ל.

אך באמת אין תירוץ זה כלום דלפ״ז אין [כל] חדש כלל בחידוש האחרון הפרטי שבו׳ ימי השבוע הפרטי׳ כי הוא נמשך ומקבל ממקורו הכללי שהוא חידוש הראשון וכאשר נתחדש במקור הכללי אז ממילא בא חידוש האחרון וזה לא נק׳ חידוש מעיקרו רק שיצא מההעלם אל הגילוי לבד כנ״ל כמו עילה ועלול וכמו כח הפועל בנפעל שראשית החידוש בעיקרו הוא חידוש כח השפעתו לפעול הפעולה אבל מה שנמשך כח זה בנפעל תמיד אע״פ שמ[ת]חדש תמיד ה״ז בא מחידוש כח הפועל עצמו שנתחדש אבל בהמשכה זו [שבנפעל] אין זה חידוש וממילא הוא בא כו׳ ולא נק׳ חידוש אלא כשהוא בעצמו מחודש כו׳, וא״כ הדרא קושי׳ דלעיל לדוכתא שהרי אנו אומרים מחדש בכל יום שיום זה הוא מתחדש מצד עצמו כו׳ ונק׳ חידוש אחר חידוש כו׳ שבהכרח לומר שחידוש הראשון נתבטל כו׳ א״כ איך אנו אומרים ודבריו חיים וקיימים כו׳ ולפ״ז ודאי דתרתי דסתרי אהדדי הוא כנ״ל וד״ל.

אך הנה התירוץ האמיתי הוא דודאי [ז]ה [אמת] שמחדש בכל יום שלמטה הוא חידוש מעיקרו מצד עצמו אחר החידוש הראשון כי חידוש הראשון נתבטל [כו׳] כנ״ל, [ו]עכ״ז דבריו חיים וקיימים מפני שגם חידוש זה האחרון שנתחדש מעיקרו מצד בחי׳ מאמרות הראשונים הוא בא ולא שמתחדש מאמר מחדש כנ״ל ולזה אמר לעולם דברך נצב בשמים וכה״ג.

[ג] **ולהבין** זה יש להקדים תחלה ההפרש בין בחי׳ השפעה דעילה ועלול שנק׳ יש מיש כידוע לבחי׳ המשכה מאין ליש, דבבחי׳ השפעת יש מיש אין כל חדש בהשפעה זו רק שיצא מההעלם אל הגילוי כידוע וכמו

שו״ה הראשון — שביום: **ה:** **שבי״ע.**

שו״ה תלי׳ — עולמי׳: **ה:** מוקריים [מקוריים].

ולהבין זה יש להקדים: **לפרק זה ראה ספר המאמרים תרס״ה ע׳ רמא שו״ה מאמר — והענין.**

כח הפועל בנפעל שאין כל חדש מעיקרו בפעולה רק בכח הפועל עצמו הוא שמתחדש חידוש מעיקרו לבד, וזהו דוקא בבחי' יש מיש לבד הוא שאין חידוש מעיקרו לפי שמהות העילה נמשך בעלול כמו כח הפועל בנפעל וכה"ג אבל בחי' ההמשכה מאין ליש הוא [בא] בבחי' דילוג הערך שלא בהדרגה דעילה ועלול דהיינו שלא נמשך ממהות המשפיע אלא רק בבחי' זיו ואור וגם זה [הוא] בבחי' צמצום גדול וע"כ נק' מאין ליש כו', ובחי' המשכה זו ודאי נק' ההשפעה המתחדש בשם חידוש מעיקרו ולא שבא מצד חידוש המשפיע עצמו מאחר שלא נמשך בבחי' עצמותו כלל שהרי לא נעשה שינוי והתפעלות כלל במשפיע [כו' ו]כמ"ש במ"א וד"ל.

ויובן כל זה עד"מ [מן] שפע והמשכה שבא מעצמיו' הנפש בכחות שלה כמו הרצון והתענוג [ומן הרצון ותענוג] אל השכל [והחכ'] ומן השכל למדות ומן המדות אל המחשבה ומן המחשבה אל הדבור ומן הדבור אל המעשה וכידוע. דהנה אנו רואים באדם כשרוצה לעשות דבר מה הנה תחלה צריך שיהי' לו רצון ותענוג באותו דבר ואם לאו לא ירצה לעשותו כלל והרי עצמיות הנפש אור פשוט ומושלל מכל בחי' מציאות ומהות דבר מה כמו מהות רצון ותענוג וכה"ג א"כ כשצריך לעורר בנפשו בחי' רצון ותענוג באותו דבר בהכרח שאין זה בא דרך עילה ועלול אלא בבחי' דילוג הערך בבחי' צמצום גדול שמצמצם א"ע לבא לבחי' מהות רצון ותענוג כידוע, וה"ז בחי' מאין ליש שנק' בשם חידוש מעיקרו שאינו תלוי כלל בבחי' עצם המשפיע אלא הוא מחודש בעצם דהיינו אחר התעוררות הנפש לבא בבחי' רצון שתרצה בדבר מה [ע"י] צמצום עצמות' כו' והוא חידוש מעיקרו, ואחר שנתהוה זה הרצון הגם שמתחדש תמיד בחידוש מן הנפש אין זה כחידוש הפעולה מכח הפועל שנק' [עו"ע] הגילוי יש מיש מאחר שאין הרצון ממהות הנפש כלל אלא חידושו מן הנפש בכל רגע ורגע מאין ליש ע"י בחי' צמצום ממהות למהות אחר [כנ"ל] וא"כ בכל רגע ורגע צריך להתחדש ואין מההכרח שיבא ממילא בכח הפועל בנפעל שאחר שהמשיך כחו ממילא נמשך בפעולה אלא שצריך בכל רגע להתחדש, שזהו חידוש אחר חידוש שחידוש הראשון נתבטל כי באה הנפש לבחי' עצמותו ומתבטל הרצון הנמשך קודם וחוזר ומתחדש מאין ליש ע"י צמצום שני וכן בכל רגע ורגע כו', וא"כ מה שמתחדש הרצון בכל רגע אחר הצמצום נק' מחודש בעצמו ולא שחידושו ממילא בא מכח חידוש מקורו מאחר שאינו בערך עם מהות הנפש כלל שהרי לא נעשה שינוי והתפעלות בנפש מצד זה הרצון [כו'] כמ"ש במ"א וד"ל.

שו"ה בהדרגה — ממהות . . ולא שבא: **בגד:** מבחי' . . **ב:** אלא שבא. **ג:** אלא שלא. **ד:** אלא שלא בא.

כמ"ש במ"א: **ראה שערי תשובה ח"ב חינוך פמ"ח נה, א.**

שו"ה עצמיות — ומושלל: **בגד:** ומובדל.

שו"ה הנפש — בכל רגע ורגע: **בגד:** ליתא.

וא״כ מובן שיש בכל רגע ורגע רצון מחודש ורצון הראשון מסתלק ומתבטל כי מצמצם א״ע בכל רגע מחדש וצמצום הראשון כשמסתלק ממילא מסתלק הרצון וחוזר ומצמצם א״ע ונמשך רצון חדש (וזהו כדוגמת רצוא ושוב בדפיקו דלבא, ולמעלה הוא בחי׳ מטי ולא מטי שאחר [ההתפשטות ו]ההמשכה מסתלק ומתבטל וחוזר ונמשך כו׳). וכן הוא מן הרצון אל השכל שלאחר שכבר רוצה לאותו דבר אך לרצון אין לו טעם ושכל כלל וצריך לצמצם הרצון בעצמו שיבא לכלל טעם ושכל לרצון, ובכל רגע צריך להיות צמצום זה הרי אם לא ירצה לא ישכיל ובכל רגע צ״ל שפע הרצון בשכל מאין ליש ובהסתלקות הרצון אל העצמות ממילא אין מקום למציאות התהוות השכל מרצון, ונמצא שגם התהוות השכל מן הרצון הוא מחודש מעיקרו בעצם כמו הרצון מחודש מן העצמיות ואין חידושו בא ממילא ומאליו כשמתחדש הרצון שהרי יוכל להיות שלא יבא הרצון לבחי׳ צמצום השכל אלא ירצה בלא טעם ושכל כידוע כמו שהנפש הוא בלא רצון כו׳ הגם שכמו ש[אם] לא תתעורר הנפש להרצון לא תרצה כך אם לא ירצה לא ישכיל כו׳ א״כ הא בהא תלי׳ שבחידוש הרצון מן הנפש אז יתחדש השכל מן הרצון כו׳ מ״מ אין זה נק׳ חידוש הבא ממילא כי אין זה הכרח כלל ואין תלוי׳ זה בזה מאחר שיכול להיות רצון בלא שכל לפי שכל עיקר ענין חידוש זה אינו תלוי בעצם המשפיע ככח הפועל בנפעל כנ״ל שכח הפועל מכריח להיות הפעולה ואין כח הנפש מכריח לרצון אלא ע״י הצמצום וכן אין הרצון מוכרח להמשכת השכל כו׳ ע״כ גם אין זה מכריח לזה שגם שנתעורר הנפש בחידוש הרצון אין זה מכריח שהרצון מחדש השכל כלל כו׳ (משא״כ בעו״ע שכל עילה נק׳ עלול בהכרח כי מכריח זא״ז מאחר שעילה ועלול הראשון הכרחי, וזה עיקר טעות הפלסופים כמ״ש בפרדס ומבואר במ״א כו׳ וד״ל).

וכן יובן בהמשכת השפע מן השכל אל המדות שהוא ג״כ ע״י צמצום ממהות למהות מאין ליש ע״ד הנ״ל ברצון ושכל [כו׳] ונק׳ חידוש המדות מן השכל חידוש מעיקרו כו׳ וגם שאם לא ישכיל לא יוליד שום מדה כו׳ מ״מ אין תלוין זה בזה שהרי יוכל להיות שכל בלא מדות כמו שיוכל להיות רצון בלא שכל כו׳. וכך הוא מן המדות אל המחשבה שהמחשבה מן המדות הוא בא בבחי׳ חידוש מעיקרו מאין ליש ע״י בחי׳ צמצום ויוכל להיות האהבה בלא מחשבה רק שמצמצם האהבה להביאה בבחי׳ הרהור למוח המחשבה [ו]כה״ג. וכן מן המחשבה לדבור דגם מה שהוא חושב הוא מדבר אין זה הכרח כלל ככח הפועל בנפעל שהרי יוכל להיות מחשבה בלא דבור

רצוא ושוב . . מטי ולא מטי: **ראה לעיל ע׳ רו וע׳ רי.**
שו״ה שכל — עילה: **גד: עלול.**
טעות הפלוסופים כמ״ש הפרדס: **ראה גם ס׳ מאמרי אדה״ז-הקצרים ע׳ תקטז. אתהלך ע׳ רכד.**
שו״ה המדות — שום: **תוקן ע״פ בגדה. ובכת״י זה: שיש לו.**

אלא צמצום המחשבה בא אל הדבור לדבר מה שהוא חושב, (וכידוע דעקבי לאה נכנסין תוך ראש דרחל כו׳. ובמ״א מבואר שהמחשבה והדבור הוא בבחי׳ יש מיש היינו לגבי המחשבה מן השכל כו׳ אבל אין זה כמו כלל ופרט שמהות אחד הוא רק שבא מההעלם אל הגילוי אבל הדבור אינו ממהות המחשבה כלל והרי זה צמצום ממהות למהות שאינה בבחי׳ הכח כלל ונק׳ חידוש בעצם כו׳). וכש״כ מן הדבור אל המעשה שזהו חידוש לגמרי שיכול לדבר ולא לעשות מאומה וצמצום גדול הוא להביא מן הדבור אל המעשה [כו׳] וד״ל. ולפ״ז הרי מובן כשאדם רוצה לעשות דבר מה בפועל ממש הנה בחי׳ האחרונה הוא בחי׳ המעשה בפ״מ שזהו בבחי׳ יש מיש, וכו׳ בענין כח הפועל בנפעל על שנק׳ עילה ועלול בחי׳ יש מיש שאין כל חדש בפעולה רק שיצא מהעלם כח הפועל בלבד אבל מה שנמשך ובא מן הדבור אל המעשה הוא בבחי׳ חידוש מעיקרו מאין ליש ונמשך ע״י צמצום [גדול] בכל רגע ורגע וכאשר אינו מצמצם א״ע להביא לבחי׳ המעשה ממילא אין למעשה קיום מציאות כלל וכלל ולא ככח הפעולה שהכרח הוא לפעול כו׳.

[ד] **ולמעלה** יובן ג״כ מ״ש ויאמר אלקי׳ כו׳ ויהי כן בפועל המעשה וכמ״ש ההוא אמר ולא יעשה שזה הוא ע״י בחי׳ הצמצום מאין ליש שנק׳ חידוש בעצם כנ״ל, וכן מן המחשבה אל הדבור הרי הדבור בא בחידוש וכשאינו מצמצם המחשבה לדבור ממילא בטל הדבור ונכלל במחשבה, וכן מן המחשבה לגבי המדות צ״ל ע״י בחי׳ צמצום כנ״ל ואם לאו בטלה המחשבה ונכללת במדות, וכן המדות לגבי השכל בלא צמצום אור השכל במדות בטלו המדות ונכללים בשכל, וכן השכל לגבי הרצון בהעדר צמצום הרצון בשכל בטל השכל ונכלל ברצון, וכן הרצון לגבי עצמיות הנפש בהעדר צמצום העצמיות בטל הרצון ונכלל בעצמות שהרי העצמיות יוכל להיות בלא רצון ורצון [יוכל להיות] בלא שכל ושכל בלא מדות ומדות בלא מחשבה ומחשבה בלא דבור ודבור בלא מעשה. וא״כ הרי מובן למעלה מ״ש כל אשר חפץ ה׳ עשה שהרצון הוא תחלת השפע והמעשה הוא סוף הכל ונעוץ תחלתן בסופן דסוף מעשה עלה במחשבה ורצון תחלה כמשל אדם

דעקבי לאה נכנסין תוך ראש דרחל: **ראה עץ חיים שער (לח) לאה ורחל פ״ג. לעיל ע׳ ריא. ושי״נ.**

ובמ״א מבואר שהמחשבה והדבור: **ראה תורת חיים בא קסו, א. שערי תשובה ח״ב חינוך פט״ז. שער האמונה פכ״ט. לעיל ע׳ ריא.**

(וכידוע . . כו׳): **החצאי עיגול ניתוספו ע״פ ה.**

שו״ה בחי׳ — מיש . . על: **ב: מאין . . ה: ליתא.**

ולמעלה יובן ג״כ: **לפרק זה ראה ספר המאמרים תרס״ה ע׳ רנב שו״ה אחרונה — ומכ״ז.**

ויאמר אלקי׳ כו׳ ויהי כן . . ההוא אמר ולא יעשה: **בראשית א, ו־ז. בלק כג, יט.**

כל אשר חפץ ה׳ עשה . . ונעוץ תחלתן בסופן: **תהלים קלה, ו . . ראה ספר יצירה פ״א מ״ז. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תרג. ושי״נ.**

דסוף מעשה עלה במחשבה ורצון תחלה: **ע״ד פיוט לכה דודי. וראה לעיל ע׳ רח.**

שרוצה לעשות דבר מה כו׳ הנה מובן ודאי שיש בחי׳ חידוש גמור מאין ליש בכל רגע ורגע בעשיית שמים וארץ וכל צבאם בפ״מ בבחי׳ צמצום המאמרות ובכל רגע נמשך אור ושפע חדשה לגמרי שהראשון [הוא] נסתלק וחוזר ונמשך מחדש לפי שבכל רגע צ״ל צמצום מחדש מן הדבור אל המעשה ואם לאו יבוטל המעשה שהרי יוכל להיות דבור בלא מעשה כנ״ל וכמו״כ צמצום חדש בכל רגע בדבור מן המחשבה והראשון נסתלק וזה נמשך מחדש ונכלל הדבור במחשבה ואין קיום כלל הדיבור וכן [מן] מחשבה למדות ומדות עליונות ל[בחי׳] חו״ב דאצי׳ כמ״ש כולם בחכמה עשית כו׳ [וכת״א] בראשי״ת [ברא] בחוכמתא כו׳ ויונתן תרגם בראשית בקדמין שהוא הרצון שקדם לשכל כמ״ש והחכמה מאין תמצא מאין ליש כו׳ שהשכל נק׳ מחודש בעצם מאין דרצון וכן הרצון לגבי עצמיות המאציל נק׳ מחודש מאין ליש שבהעדר הצמצום יסתלק המציאות של הרצון ונכלל בעצמיות אוא״ס בעל הרצון כו׳ וא״כ [הרי] בכל רגע [ורגע] מתחדש רצון חדש מהעצמות דאוא״ס וחידוש [רצון] הראשון נסתלק ונק׳ חִידוש אחר חידוש ועכ״ז נק׳ חידוש גמור מטעם צמצום החדש שהוא מאין ליש כמו הראשון ממש כן מתחדש ממהות למהות הכל בחידוש מעיקרו עד שבא אל בחי׳ המעשה כו׳.

וז״ש כל אשר חפץ הוי׳ עשה שגם שה[עשי׳] סוף סוף הכל נעוץ תחלתן בסופן ששורש העשי׳ מן הרצון שנק׳ תחלה ובכל מעשה ומעשה בפרט מאיר אור הרצון בשכל ע״י צמצום ושכל במדות ע״י צמצום והמדות מתצמצם במחשבה והמחשבה בדבור ודבור במעשה זו הפרטיות ובכל רגע מתצמצם צמצום מחדש בכל סדר השתלשלות הזאת מבעל הרצון לחדש רצון חדש ומן הרצון מתחדש שכל חדש כו׳ שאינו הארת אור הרצון בשכל שקדמו עד שבמעשה מתחדש האור מחדש כו׳, ואין זה מוכרח לזה כלל הגם דהא בהא תלי׳ שמיד שעלה ברצון שחפץ ה׳ לעשות מתצמצם בשכל ומשכל למדות כו׳ מ״מ אין זה הכרח כלל שהרי יוכל להיות שירצה ולא ישכיל וישכיל ולא יוליד המדות כו׳ מאחר שבא ע״י בחי׳ צמצום ממהות למהות שנק׳ יש מאין כו׳ וכנודע שאין כל הארת רצון העליון בא בחכמה רק אפס קצהו בחי׳ המדריגה העשירית שבו [שהוא] בחי׳ מל׳ שבו דהיינו בחי׳

כולם בחכמה עשית: **תהלים קד, כד.**

(וכת״א) בראשי״ת (ברא) בחוכמתא: **ראה תרגום ירושלמי בראשית א, א. לקמן ע׳ רעט וע׳ רפא בהערה:** שתרגם אונקלוס. **וכ״ה בכמה מקומות, ומהם: לעיל ע׳ קכח. אמרי בינה שער הק״ש כח, ג. שערי תשובה ח״א שער התפלה כו, ד. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תקסז. ולקמן ע׳ רפא: כתרגום** יונתן.

ויונתן תרגום בראשית בקדמין: **וכ״ה לקמן ע׳ ערה וע׳ רפא בהערה. אבל לקמן ע׳ רפא: כתרגום** אונקלוס.

והחכמה מאין תמצא: **איוב כח, יב.**

אפס קצהו בחי׳ המדריגה העשירית שבו: **ראה ספר המאמרים תקס״ח ח״א ע׳ תלה. תורת חיים מקץ [והוא משנת תקפ״ז] פג, ג.**

האותיו' לבד וכן מחכמה למדות וממדות למחשבה כו' וד"ל. אך [הנה] מ"מ כאשר אמר כל אשר חפץ ה' עשה הרי נעוץ תחלתן בסופן בבחי' השתלשלות [כמו השתלשלות] עו"ע אבל באמת אין זה בבחי' עו"ע שהוא בחי' יש מיש שאין זה חידוש מעיקרו אלא בבחי' מאין ליש דוקא ונמצא שבכל רגע ורגע מתחדשת השפע בצירופי' חדשים לגמרי וצירופים הראשוני' נסתלקו שנק' חידוש אחר חידוש מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין בכל אשר חפץ ה' לעשות ולברוא כו' שהרי בכל רגע מסתלק כח הדבור מהמעשה וחוזר ונמשך מחדש וכן בכל רגע מסתלק כח המחשבה מן הדבור וחוזר ונמשך מחדש בצירופי' חדשים לגמרי מן הראשונים וכן המדות מסתלקים ומתחדשים בצירופים חדשים לגמרי וכן השכל מסתלק וחוזר ונמשך במדות בצירופים חדשים וכו' עד שגם הרצון מסתלק בכל רגע וחוזר ונמשך מהעצמיות מחדש ובצירוף חדש לגמרי מן הצירוף הראשון. וזהו שתרגם יונתן בקדמין ברא מאין ליש תמיד כו' וכן בחוכמתא כו' כי בראשית נמי מאמר הוא כידוע, וזהו שבכל שעה ושעה מי"ב שעות היום מתחדש צירוף שם הוי' מחדש כו' ובי"ב שעות הלילה מתחדש צירוף שם אדנ"י בכל שעה [כו'] ולפי שהוא חידוש מעיקרו גם בפרט היותר אחרון כמו שעות היום הגשמי כו' וד"ל.

[ה] **ובכ"ז** יתורץ ענין הנ"ל [היטב] דב' עניני' הנ"ל אמת שבודאי מחדש בכל יום חידוש מעיקרו גם בפרט היותר אחרון ולא כמו פרט וכלל הנ"ל שאין כל חדש בפרט כו' וגם זה אמת דדבריו חיים וקיימים כו' ולא נתחדש מאמר חדש שאינו מאמר הראשון כלל ומ"ש לעולם דברך נצב כו'. דהנה אע"פ שמובן מכל הנ"ל שבכל רגע ורגע הרי מתחדש רצון חדש לגמרי ושכל חדש לגמרי כו' עד חידוש הדבור במעשה והראשון נסתלק כו' וא"כ לכאורה הרי זה בחי' התחדשות מאמר חדש כמו בראשית נמי מאמר הוא הרי מחדש נמשך בכל רגע כו', אך עכ"ז לא נק' מאמר חדש לגמרי אלא הוא אותו מאמר הראשון שהוא בראשית שהוא בקדמין או בחוכמתא כו' רק שהצירופי' של המאמר הם מתחדשים לגמרי בכל שעה ושעה כמו שם הוי' מ[ת]חדש שזהו צירוף שם הוי' חדש בלבד כו' שאל"כ הי' צ"ל חידוש גמור גם במעשה שמים וארץ באופנים חדשים ושונים מאחר שמאמר חדש לגמרי נמשך בכל רגע בפועל המעשה כנ"ל ואנו רואים שאין כל חדש תחת השמש כו' בלי שינוי מהות כלל [וכלל] בין שעה לשעה [כו'], אלא בהכרח לומר שזהו מ"ש כל אשר חפץ ה' עשה שמתחדש השכל והרצון כו' עד המעשה

שו"ה האותיו' — מ"מ כאשר אמר: **בגד:** מ"ש.

שתרגם יונתן. . תמיד: **נסמן לעיל ע' עדר . . בגד:** ליתא.

בראשית נמי מאמר הוא: **נסמן לקמן ע' רפד.**

מי"ב שעות היום. . שם הוי'. . הלילה. . שם אדנ"י: **ראה גם ס' מאמרי אדה"ז-פרשיות התורה ח"ב ע' תשמא ובהנסמן לשם; הקצרים ע' שכו. ס' מאמרי אדה"א-ויקרא ח"ב ע' תשסט. וש"נ; במדבר ח"א ע' קיח.**

היינו שמתחדש בחי׳ האור והחיות בצירוף חדש מריש כל דרגין עד סוף מעשה אבל מה שמחדש הוא באותו מאמר עצמו שכבר אמר בוימ״ב כמ״ש לעולם דברך נצב כו׳ להיות בא בצירופים חדשים תמיד כו׳ וד״ל.

ופי׳ הפשוט בכל אשר חפץ הוי׳ עשה בשמים ובארץ דמשמע שבשמים ובארץ שכבר נבראו מאין ליש מוימ״ב כו׳ עושה בהן כחפצו ורצונו להשפיל ולהרים כו׳ וכמו הפך ים ליבשה כו׳ וכמ״ש רחב״ד מי שאמר לשמן וידליק כו׳ וכידוע שחפץ ה׳ מושל בכל ההשתלשלות דאבי״ע להפוך מיש לאין ומאין ליש גם שהוא נגד ההשתלשלות דרצון ושכל ומדות כו׳, ולפי כל הנ״ל אין כל חדש בעיקר הרצון והשכל והמדות כו׳ רק צירופי׳ חדשים בלבד כו׳. אך הענין הוא דגם זה אמת שיש התחדשו׳ לגמרי בעיקר הרצון והשכל כו׳ בבחי׳ מאמר חדש לשנות סדר מע״ב כמו הפך ים ליבשה וכה״ג כל הניסים כו׳, אך זהו הנק׳ בחי׳ המשכת מוחין חדשי׳ לאו״א ומאו״א לזו״נ שנעשה ע״י בחי׳ העלאת מ״ן בתפלה במס״נ או ע״י תורה ומע״ט כידוע. וזהו מ״ש אין כל חדש תחת השמש ואמר בזוהר דוקא תחת השמש אבל לעילא מן שמשמא כו׳ דשמש ומגן ה׳ אלקי׳ הוא בחי׳ זו״נ שנמשך להם מוחין חדשים לצורך העליות אבל אינם חדשים לגמרי רק [בבחי׳] צירופים חדשים [כנ״ל] אבל למעלה מזו״נ שהוא למעלה מן שמשא שם יכול להיות בחי׳ מוחין חדשים והוא ענין המשכת הרצון חדש מעיקרו כו׳ כמו יהי רצון מלפניך שיכבשו רחמיך את כעסך כו׳ שאין זה בחי׳ צירופי׳ חדשים אלא התחדשות מעיקרו בבחי׳ מאמר חדש מקדמון לכל הקדומי׳ שנק׳ בעל הרצון להפוך מרצון לרצון כמו ממדה״ד למדה״ר וכה״ג בכל הניסים ונפלאות כו׳, ולע״ל כתיב הנני בורא שמים וארץ חדשים כו׳ דקאי על בחי׳ זו״נ הנק׳ שמים וארץ שיהיו מחודשים לגמרי כנ״ל משא״כ עכשיו דכתיב לעולם דברך נצב בשמים שהוא בחי׳ יחוד זו״נ רק לחדש את הישינות ולא חדש ממש מעיקרו כו׳, ואעפ״כ נאמר כל אשר חפץ ה׳ עשה בשמים ובארץ שהוא בעל הרצון עשה בשמים ובארץ [זו״נ] בימים כו׳ עלמא דאתכסיי כו׳ לשנות מהיפוך להיפוך

שו״ה ובארץ — מוימ״ב כו׳: **בד:** ביום. **ב:** כנ״ל. **ג:** מיום כו׳ כנ״ל. וכן נכתב בכת״י זה ומחקו.

הפך ים ליבשה: תהלים סו, ו. וראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ שפג ואילך.

וכמ״ש רחב״ד מי שאמר לשמן וידליק: תענית כה, א כגירסת העין יעקב. ראה גם ספר המאמרים תקס״ה ח״ב ע׳ תשנב. תורת חיים בראשית כד, א. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ שכח. וש״נ. ח״ב ע׳ תסה. וש״נ.

מוחין חדשי׳ לאו״א . . העלאת מ״ן: ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תרכז. וש״נ.

שו״ה שנעשה — תורה ומע״ט: **ה:** תו״מ ותשובה.

ואמר בזוהר דוקא תחת השמש: ראה זהר לך צא, ב. ראה גם שערי תשובה ח״א שער הבחירה פי״.

לצורך העליות . . מוחין חדשים: **ב:** ליתא ואולי נשמט מפני תיבות הדומות: חדשים . . חדשים. **גד:** לגמרי. **ה:** לצורך העולמות (והשאר כמובא בפנים).

יהי רצון מלפניך: ברכות ז, א.

הנני בורא שמים וארץ חדשים: ישעי׳ סה, יז (ושם: חדשים וארץ חדשה).

כנ״ל בענין [ידי] הרצון כו׳ [ובוא] ע״י העלאת מ״ן או מצד עצמו משום דבאמת הרי אמר לאו מכל אינון מדות כלל לא רצון ולא תענוג כו׳ וד״ל.

ונמצא מובן מכל הנ״ל עכ״פ בפי׳ מחדש בכל יום מע״ב שבכל יום מימי השבוע ממש מתחדש מע״ב שהי׳ באותו יום דוימ״ב כמו מאמר יהי אור שהי׳ ביום א׳ מוימ״ב הרי לא די באותו מאמר שאמר בוימ״ב אלא בכל יום [א׳] שבכל שבוע חוזר ומחדש זה המאמר להיות מציאות האור ואם לאו אין לו קיום כלל כי התהוות יש מאין צ״ל בכל רגע מחדש ממקור הראשון כמשל שפע הרצון בשכל והשכל במדות [כנ״ל] שאם לא ירצה לא ישכיל וממילא לא יתפעל במדות ומן המדות לא יומשך מחשבה ולא יחשוב ולא ידבר ואז ממילא אין קיום המעשה כנ״ל שהדבור יסתלק ונכלל במחשבה ומחשבה במדות ומדות בשכל כו׳ עד שנכלל בעצמות אוא״ס ממש והיו כל האורות חוזרים למקורם הראשון ע״כ צריך לחדש מע״ב כל יום ויום דוקא וכמ״ש חדשים לבקרים כו׳ וד״ל. וזהו מחדש בכל יום מעשה בראשי׳ כו׳ דוימ״ב מתחדשים בצירופי׳ חדשים בכל שבוע ושבוע. (ולפ״ז גם ענין הנ״ל דכלל ופרט דוימ״ב [הראשונים] הם [בחי׳] כללי׳ לפרטי וא״ו אלפי שנין כו׳ ובכל יום שבשבוע מאיר מכלל הראשון רק שאינו בא בדרך השתלשלות עו״ע שנק׳ יש מיש שאין כל חדש כו׳ רק בבחי׳ העלם וגילוי כו׳ אלא הוא בבחי׳ חידוש גמור מאין ליש ע״י בחי׳ צמצום דוקא כמשל הנ״ל ברצון ושכל כו׳ שהרי במחשבה א׳ צופה ומביט עד סוף כל הדורות היינו בחי׳ מאמר דבראשית שהוא בחוכמתא כמ״ש כולם בחכמה עשית או בקדמין שהוא הרצון הקדום הכולל לכל הוימ״ב כידוע ומבוא׳ במ״א והרצון מהחכמה נמשך ע״י בחי׳ צמצום מן העצמיות כו׳ א״כ מובן מזה דגם בחי׳ הכלל [ופרט] יוכל להיות ע״י בחי׳ צמצום מאין ליש ולא בבחי׳ יש מיש כו׳ כמו כח הפועל בנפעל כו׳ דלא כדלעיל דכלל ופרט הוא יש מיש העלם וגילוי כו׳ וד״ל). ומה שקורא החידוש ע״ש בראשית כמ״ש מעשה בראשית לפי שמאמר דבראשית הוא המקור הראשון הכולל כולם כמו כולם בחכמה עשית כו׳ או כל אשר חפץ ה׳ עשה ובו עיקר החידוש הראשון להיות עולה ברצונו וחכמתו מחדש ע״כ אמר [מחדש] מע״ב דוקא וזהו שכל פרטי ההתחדשות שבהשתלשלות שנמשך מן הרצון והחכמה נק׳ מע״ב ומפני שנעוץ תחלתן בסופן כו׳ שהוא סוף המעשה כמ״ש כל אשר חפץ כו׳ ע״כ נק׳ מע״ב משום דעיקר מאמר דבראשית הוא בשביל סוף מעשה שהוא הבריאה יש מאין לבד

לאו מכל אינון מדות כלל: **ראה תקוני זהר בהקדמה יז, ב.**

שו״ה האורות . . חדשים לבקרים: **ה: העולמות . . איכה ג, כג.**

שו״ה האורות — למקורם . . וזהו מחדש: **ב: ומחדש.**

צופה ומביט עד סוף כל הדורות: **ברכת זכרונות.**

שו״ה כח — הוא יש מיש: **בגד: משמע.**

(ולפ״ז . . וד״ל) . . כמ״ש מעשה בראשית: **החצאי עיגול ניתוספו ע״פ ה . . בברכת יוצר.**

ואם לא הבריאה יש מאין לא הי' עולה רצון ושכל מחדש שהוא בחי' צמצום גדול לגבי העצמי' ועד"מ אדם שרוצה לעשות דבר מה עיקר הרצון הוא המעשה בפ"מ ולא הרצון מצד עצמו כו' וד"ל.

[ו] **ויובן** דבר זה בתוספות ביאור ע"פ הידוע בביאור המאמר אנת הוא חד ולא בחושבן כו' עד לאו דאית לך צדק ידיעא דאיהו דין ולא מכל אינון מדות כלל, להיות ידוע דעצמות [א]א"ס הוא פשוט בתכלית הפשיטות מושלל מכל תואר מציאות דבר מה עד שגם רצון וחכמה לא יתכן לומר בו שאם נאמר שהוא רוצה ברצון ה"ז בבחי' [שינוי ו]התפעלו' [כו'] ואי אפשר לומר זה בבחי' אחדות הפשוט בתכלית כו', אלא מוכרח לומר שמצמצם א"ע להיות נאצל מעצמותו בחי' רצון וחכמה ומדות כו' שהן ע"ס אורות וכלים ומחדו"מ כידוע [והיינו שארז"ל שבמקום גדולתו שם אתה מוצא ענוותנו כו' כי מצד עצמותו הוא חד באחדות הפשוטה ולא בחושבן י"ס כנ"ל דהיינו לאו מכל אינון מדות כלל אך א"כ למה] הוצרך להשפיל ולצמצם א"ע כ"כ, הנה לזה הוא שאמר אלא לאחזאה [ולאנהגאה] בהון עלמין [כו'] פי' רק בשביל הבריאה יש מאין שנק' סוף מעשה שבשביל זה עלה ברצונו תחלה דהיינו מה שמצמצם א"ע לבא ל[כלל] בחי' רצון כנ"ל וזהו לאחזאה כו' שהוא בשביל הכרת כבודו שנתאוה להיות לו דירה בתחתוני' וכמ"ש בזוהר ע"פ ולכבודי בראתיו [כו'] בגין דישתמודעין לי'. ולפ"ז הרי עיקר צמצום העצמיות לרצון וחכמה וכל הע"ס הוא רק בשביל סוף מעשה ואם לא סוף המעשה מסתלקי' הכל לאחדות פשוט ח"ו ולזה צריך לחדש מע"ב בכל יום כנ"ל. וזהו הטעם שנק' מעשה בראשית דוקא דהמעשה הוא הסוף הוא עיקר הראשית של הרצון הקדום כנ"ל שנעוץ תחלתן בסופן דהיינו משום דמצד עצמו לאו מכל אלין מדות כלל כנ"ל וד"ל.

והנה אחר שנתבאר למעלה בחידוש מע"ב שרצונו וחכמתו ית' מתחדשים בכל יום רק בשביל סוף מעשה שהוא הבריאה יש מאין כו', כך יובן שבחי' רצונו וחכמתו שבתורה ג"כ מתחדשי' בכל יום ויום הגם שכבר נתנה התורה בהר סיני ביצ"מ בקולות וברקים באמרו אנכי [ולא יהי'] כו' אך בכל יום ויום מתחדשי' [י'] הדברי' הללו כאלו נתנה היום כו', וז"ש היום היום ממש שבכל יום יהיו בעיניך כחדשים ממש, וראי' לזה ממה שאנו אומרים

אנת הוא חד ולא בחושבן: **תקוני זהר בהקדמה יז, א.**

שבמקום גדולתו שם אתה מוצא: **נסמן לעיל ע' קצט.**

וכמ"ש בזוהר ע"פ ולכבודי בראתיו (כו') בגין דישתמודעין: **ישעי' מג, ז. בתניא ספמ"ד: בר"מ פ' בא [מב, א ואילך]. וראה לעיל ע' קכ. המשך יו"ט של ר"ה תרס"ו ע' ד. לקוטי שיחות שמות כרך ו ע' 19.**

התורה . . בקולות וברקים . . אנכי: **ראה יתרו יט, טז. כ, ב.**

היום . . כחדשים ממש: **נסמן בתחלת המאמר.**

נותן התורה לשון הוה שנותן בכל יום ולא אמר נתן לשון עבר [כו'] וכן בברכת התורה אומרי' על דברי תורה כו' לפי שנאמר ודברי אשר שמתי בפיך כו' כי דבר ה' נצחי הוא כמ"ש ודבריו חיים וקיימים לעד כו' וגם שדבר ה' יקום לעולם מ"מ מתחדשים בכל יום כמו ענין חידוש [הי'] מאמרות כנ"ל באריכות וד"ל.

אך יש להבין לכאורה מה שייכות לחידוש רצון וחכמה של מע"ב ל[חידוש] רצון וחכמה שבתורה לומר ברצון וחכמה שבתורה ג"כ שמתחדשי' בכל יום ויום דברצון של מע"ב שייך חידוש בכל יום לפי שצריך לחדש הבריאה בכ"י יש מאין כו' אבל רצון וחכמה שבתורה שאינו בשביל מעשה מה צריך לחדש הלא כבר יודעי' כל רצון שבמצות שבתורה ולמה צריך לחדש אותו בכל יום דוקא אדרבה לכאורה משמע שאין [התורה] מתחדש[ת] בכל יום [ממ"ש] ודבר אלקינו יקום לעולם כו'. אך הנה אמרו בזוהר דבאורייתא ברא קוב"ה עלמא וכן ארז"ל בראשית ברא בשביל התורה שנק' ראשית כו' שכן מה שתרגם אונקלוס בחוכמתא היינו בחוכמתא שבתורה דוקא וכמ"ש בחכמה יבנה בית כו' ולכן ארז"ל דהתורה קדמה לעולם וכמ"ש ואהי' אצלו אמון כו' ואיתא בזהר אסתכל באורייתא וברא עלמא כו', ויש להבין דהלא ידוע דאורייתא מחכמה עילאה נפקת ובודאי כשעלה ברצונו ענין הבריאה רצון זה נתלבש בחכמה כנ"ל וא"כ למה צריך לבחי' חכ' שבתורה דוקא.

אך הנה ידוע ומבואר במ"א שיש הפרש גדול בין בחי' רצונו וחכמתו שבהשתלשלו' העולמות לגבי רצונו וחכמתו שבתורה דרצונו וחכמתו שבהשתלשלות העולמות הוא בחי' חיצוני' הרצון שבא ע"י בחי' צמצום כנ"ל אבל בחי' רצונו וחכמתו שבתורה הוא בחי' עצמיות רצונו ועצמיות חכמתו כמ"ש במ"א שהרי הרצון בהשתלשלות אינו רק הארה א' מעצמיות הרצון וחכמתו שהוא רק בשביל סוף מעשה להיות לעצמותו דירה בתחתונים ע"י תורה ומצות שהן עצמיות רצונו וחכמתו כו'. וזהו בראשית בשביל התורה שנק' ראשית שנאמר ה' קנני ראשית דרכו פי' ראשית דרכו [להיות לו רצון

ודברי אשר שמתי בפיך: **ישעי' נט, כא.**

דבאורייתא ברא קוב"ה עלמא: **זהר בהקדמה ה, א. כד, ב. בראשית מז, א.**

בראשית ברא בשביל התורה שנק' ראשית . . שתרגם אונקלוס בחוכמתא: **ראה רש"י ר"פ בראשית. הנסמן בלקוטי שיחות נח כרך ג ע' 755 . . נסמן לעיל ע' עדר הערה ד"ה [וכת"א].**

בחכמה יבנה בית . . דהתורה קדמה לעולם: **משלי כד, ג . . ראה פסחים נד, א.**

ואהי' אצלו אמון . . אסתכל באורייתא וברא עלמא: **משלי ח, ל. ראה זהר תולדות קלד, א. תרומה קסא, א.**

ואיתא בזהר . . וברא: **בגד: וגם בזהר אי' [ג: אמר] דבאורייתא ברא קוב"ה. והשוה לעיל שי"ה [ממ"ש].**

דאורייתא מחכמה עילאה נפקת: **זהר בשלח סב, א. יתרו פה, א. (רעיא מהימנא) משפטים קכא, א. קדושים פא, א. חוקת קפב, א. ואתחנן רסא, א.**

ה' קנני ראשית דרכו: **משלי ח, כב.**

בהשתלשלות היינו ע״פ רצון מכ׳ שבתורה להיותה בחי׳ ומדמיו׳ ממש וזה שאמר ואהי׳ אצלו אמון כו׳ שקדמה לעולם ואסתכל באורייתא תחילה ואח״כ ברא עלמין ברצון וחכ׳ כו׳) עד״מ חכמת בנין בית שהוא נמשך מעצם חכמתו אם לבנותו כך או כך כמו אומן הבונה מן הלוח שעשה ע״פ חכמתו העצמיו׳ וזה נק׳ אומן כו׳ כמ״ש במ״א באריכות וד״ל. וגם מ״ש בשביל התורה שנק׳ ראשית היינו בשביל סוף מעשה שיהי׳ [לו] דירה בתחתוני׳ ע״י תורה ומצות דוקא. ונמצא שכל הרצון בהשתלשלות אינו רק בשביל התורה וז״ש הוי׳ קנני ראשית דרכו כו׳, ועכ״פ הרי זה שייכות [לפ]״ז לרצון וחכמה שבהשתלשלות לרצון וחכמה שבתורה מאחר שרצון וחכמה שבהשתלשלות נמשך משם אע״פ שזה עצמיות וזה חיצוניות מ״מ נעשה רצון וחכמה שבתורה בחי׳ פנימיות ומקור ל[חיצוניות ה]רצון וחכמה שבהשתלשלות מאחר שאמר בחכמה יבנה בית בחכמה שבתורה כנ״ל וד״ל. וזהו שמספר היו״ד דברות כנגד מספר היו״ד מאמרות שהמאמרות הן בחי׳ חיצוני׳ הרצון והדברות הן בחי׳ פנימיו׳ הרצון והפנימיות דיו״ד דברות הוא בחי׳ מקור ואור וחיות לבחי׳ המאמרות כי התורה קדמה כו׳ כנ״ל (ומה שהמאמרות קדמו להדברות היינו מפני שבגילוי בא הפנימיות באחרונה כמשל הפרי שהפנימיות [שלה] בא באחרונה וחיצוניות שלה צומח תחלה וכמארז״ל תנאי הי׳ להקב״ה עם מע״ב אם יקיימו ישראל את התורה מוטב וא״ל אחזיר אתכם לתוהו ובוהו כו׳ נמצא שהמאמרות אינם אלא טפל להדברות כמ״ש אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ כו׳ וז״ש בזהר שכל מאמר מכוון כנגד כל דבור כו׳ אבל בהעלם העצמיות התורה קדמה לרצון וחכמה שבהשתלשלות כמשל האומן וכמ״ש ואהי׳ אצלו אמון כו׳ וכמו שבתחלת הבנין החכמה העצמיות שבה בונה קודמת לרצון שבבנין ואח״כ הרי פנימיות השכל [שבבנין] מתגלה אח״כ כו׳ וד״ל).

[ז] **ומעתה** יתורץ ענין התחדשות התורה בכל יום ויום דוקא כמו שרצון וחכמה שבהשתלשלו׳ מתחדשי׳ בכל יום בצירופי׳ חדשים מאין ליש כו׳ משום דמצד עצמם לאו מכל אינון מדות כלל אלא צמצם א״ע

וזה נק׳ אומן כו׳ כמ״ש במ״א באריכות: **[ה: וז״ש אמון]. ראה תורת חיים בראשית ז, א.**

שמספר היו״ד דברות נגד מספר היו״ד מאמרות: **ראה זהר יתרו צג, ב. ויקרא יא, ב ואילך. פרדס שער (ב) טעם האצילות פ״ג ואילך. ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב ע׳ תשסט. ס׳ מאמרי אדה״ז־ענינים ע׳ תמח. תורת חיים בראשית ז, ב. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תרלב. ושי״נ. לקוטי שיחות תולדות כרך א ע׳ 57. וראה ג״כ לקוטי תורה חוקת נז, סע״ג ואילך. ספר המאמרים תקס״ה ח״ב ע׳ תרפ. לקו״ש יתרו כרך א ע׳ 148. לקו״ת שיר השירים כה, ג. סה״מ תקס״ז ע׳ קעא. אור התורה תשא ע׳ א׳תתנא. יתרו ע׳ ב׳תתקצא. סה״מ תרס״ה ע׳ קצט.**

תנאי הי׳ להקב״ה . . יקיימו: **ועד״ז לעיל ע׳ קמא. תורת חיים בראשית ז, א. עטרת ראש דרוש לעשי״ת סו, ב. ראה שבת פח, א.**

אם לא בריתי יומם ולילה . . וז״ש בזהר שכל מאמר מכוון: **ירמי׳ לג, כה . . נסמן לעיל הערה ד״ה שמספר.**

להיות [לו] רצון כנ"ל וצמצום זה בהכרח שבא מצד בחי' החכמה שבתורה כנ"ל, א"כ כל מה שמתחדש צמצום הרצון הזה בהתלבשות כנ"ל בהכרח שקדם חידוש זה ברצון וחכמה שבתורה תחלה מאחר שהרצון וחכמה שבתורה הוא בחי' פנימיות ומקור לרצון זה כנ"ל ומאחר שאנו רואים שהרצון החיצוני הזה מתחדש בכל יום בצירופי' חדשים א"כ זהו ודאי מפני שפנימיות הרצון הזה שהוא הרצון [ו]חכמה שבתורה מתחדשים בכל יום כו' לפי שכל עיקר בחי' פנימיות הרצון הזה הוא רק בשביל סוף מעשה דבריאה יש מאין להיות לו דירה בתחתוני' כנ"ל ע"כ מתחדשי' בכל יום כנ"ל. ולפ"ז כמו שהיו"ד מאמרות מתחדשי' בכל יום כך יו"ד הדברות שהן הפנימי' שלהם מתחדשים ג"כ בכל יום מאחר שהדברות הן בחי' מקור המאמרות כנ"ל ואדרבה בודאי חידוש הדברות קדם אל חידוש המאמרות כמו מאמר יהי אור שמתחדש בהכרח שבחי' מקור הפנימי בדבור המיוחד אליו נתחדש תחלה וגם בראשית נמי מאמר הוא והוא בחי' החכ' או הרצון כתרגום אונקלוס בקדמין או כתרגום יונתן בחוכמתא כנ"ל הרי בחי' פנימי' רצון וחכמה זו שבתורה שנק' ראשית כו' מתחדש תחלה ומכח חידוש זה ממילא בא חידוש זה ברצון וחכמה שבהשתלשלות שנק' בקדמין ובחוכמתא כו'.

וז"ש בכל יום יהיו בעיניך כחדשים ממש מפני שמתחדשי' בכל יום וכמ"ש נותן התורה שבכל יום מתחדש נתינת התורה, ואע"פ שדבריו חיים וקיימים אבל מתחדש מבחי' החכ' העצמי' בהמשכות אור חדש ממש רק שהוא באותו דבר ה' שביו"ד הדברות ראשונות הוא שמתחדש בכמה מיני המשכות חדשות בעש"מ כנ"ל בחידוש מע"ב מאחר דאסתכל באורייתא וברא עלמא כנ"ל וד"ל. ולפ"ז נתינת התורה מתחדשת בכל יום מימי השבוע מפני החידוש וי"ו ימ"ב כנ"ל ע"כ בהשבת שבכל שבוע שהוא בחי' שבת בראשית שבו שבת וינפש מכל ההשתלשלות ברצון וחכמה הרי בהכרח שקדם לזה הוא בחי' השביתה לרצון וחכ' שבתורה תחילה, כמשל אומן הבונה בחכ' העצמי' כששובת ונח מכל מלאכתו ובנינו הרי עיקר השביתה תחילה בעצם כח חכמתו שלא ישכיל לצמצם עוד כח שכלו לפקח באומנתו הרצון והשכל בבנין אלא נח ושובת בעצמו' וממילא שובת ונח אותו הרצון והשכל והמדות שנמשך במלאכת הבנין כנ"ל, וכך בראשית ברא כו' בחכ' יבנה בית בחכ' שבתורה א"כ כשבא יום השבת שבו שבת וינפש תחילת השביתה ברצון וחכ' שבהשתלשלות הי' מאמרות שזהו בחי' עליות העולמות, ומה שאין העולמות חוזרין למקורן הראשון בכל שבת היינו מפני שאין עלי' זאת רק בפנימי'

שו"ה כנ"ל — ואדרבה: **ע"כ נמצא בכת"י ה.**

כתרגום אונקלוס . . יונתן: **גד: ועד"ז ב: כת"א בחוכמתא או כתרגום יונתן בקדמין. ראה לעיל ע' עדר.**

בכל יום יהי' בעיניך כחדשים: **נסמן לעיל בריש המאמר.**

שו"ה וז"ש — בכל: **מכאן ואילך נעתק מכת"י ב.**

שאין עלי' זאת רק בפנימי': **ראה ס' מאמרי אדה"א-ויקרא ח"ב ע' תשסה. וש"נ.**

ולא בחיצוני׳ כמ״ש במ״א. ומ״ש ממצוא חפצך ודבר דבר פי׳ חפציך אפי׳ חפצי שמים שבתורה ששובת ונח בשבת גם מעסק התורה כמ״ש בירושלמי בקושי התירו לדבר דברי תורה בשבת, וזה פלא לכאורה הרי נאמר לא ימוש והגית כו׳, אך מפני ששבת הי׳ עליות לח״ע דתורה בבחי׳ עצמו׳ ממש כמו שהתורה קדמה לעולם כו׳ ע״כ בקושי התירו להביא אותה מהעלם עצמות לידי גילוי ע״י הקריאה בדיבור, ודוקא בדיבור אבל בעיון מותר מטעם זה, וז״ש ודבר דבר לדבר ד״ת שהוא מקור הדיבור דעש״מ כמ״ש אתה האמרת הי׳ מאמרות כו׳ ע״י הדבור דד״ת מטעם הנ״ל אבל בשבת נאמר ממצוא חפצך ודבר דבר שזה קאי על בחי׳ רצון וחכ׳ שבתורה שהוא מקור השבת של וימ״ב בי׳ מאמרות כנ״ל, ולזה שרש השבת תלוי בשרש התורה, וז״ש ברית עולם ביני ובין בני ישראל אות היא ברית דתורה שבתורה נאמר אלה דברי הברית כו׳ כמ״ש במ״א כי שרש השביתה בשבת הוא בח״ע העצמי׳ שהוא שרש התורה וד״ל.

* * *

ממצוא חפצך ודבר דבר . . אפי׳ חפצי שמים: **ישעי׳ נח, יג . . כ״ה גם בסידור סדר הגדה רצז, ד.**

כמ״ש בירושלמי בקושי התירו לדבר דברי תורה בשבת: **בסידור שם: הביאו ר׳ יונה בס׳ היראה. ראה הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א-ויקרא ח״ב ע׳ תשלה.**

לא ימוש והגית: **יהושע א, ח.**

אתה האמרת: **אוצ״ל: את ה׳ האמרת — תבוא כו, יז. ראה סידור שער ל״ג בעומר שה, ד. פירוש המלות פל״ז. שערי תשובה ח״ב חינוך פל״א. פל״ב.**

ברית עולם ביני ובין בני ישראל . . אלה דברי הברית: **תשא לא, טז. יז . . תבוא כח, סט.**

להבין ענין דלי״ת רבתי דאחד שהוא בחי׳ לאה שנעשו מבחי׳ מל׳ דתבונה שהוא בחי׳ אחוריים דאימא כו׳, הנה מבשרי אחזה כו׳ להיות ידוע שיש ב׳ מיני מחשבות א׳ מחשבה פנימית שהיא קרובה בערך דקות השכל רק שהיא בחי׳ חיצוניו׳ ואחוריים של ההשגה והשכל והוא הנק׳ בחי׳ אחוריים דאימא וגם נק׳ מל׳ דתבונה (דיש״ס ותבונה נק׳ או״א תתאי׳ כידוע, וכמו שאנו רואי׳ בכל שכל וסברא עיונית שא״א לה להיות במציאת שכל והשג׳ דבר מ״ה בלי שתהי׳ נתפסת במחשב׳ לחשוב ולעיין בעיון באותו השכל, ונק׳ מחשבה עיונית שהיא דקה מאד רק שלגבי עצם השכל הוא בחי׳ חיצוניו׳ ונקראת מחשבת שכל ולא מח׳ סתם, והענין שאין בה אותיות מחשבה עדיין רק מחשבה פשוטה בבחי׳ עיון לבד ולא כמו הסוקר במחשבה דבר מה בלא התחלקות אותיות שזהו מחשבה דמיונית ולא מחשבה עיונית כלל, והתחלקות אותיות המחשבה הוא הנק׳ לא״ה שנעשה מבחי׳ מחשבת שכל עיונית הנ״ל וזהו בחי׳ פרצוף לאה שנעשה מחיצוניות ואחוריים דאימא (וכמ״ש בהתחלקות אותיות המחשבה שהן מבחי׳ ה״ג מנצפ״ך דאימא כו׳ שזהו למעלה מן המחשבה שבלא התחלקות אותיות שנק׳ מחשבה דמיונית כמו בתינוק ובהמה כו׳, וז״ש וקול התור נשמע כו׳. ונמצא יש ג׳ מדריגות מחשבה שבמחשבה היא מחשבת שכל הנ״ל ומחשבת באותיות ונק׳ דיבור שבמחשבה ומחשבה דמיונית כמו המצייר דבר מ״ה במחשבה בחי׳ מעשה שבמחשבה ועקביי׳ לא נכנסי׳ תוך ראש רחל הוא סוף אותיות המחשבה שבדיבור והיינו דלית רבת״י גדולת הדבור כמו שהוא בשרשו באותיות המחשבה ונק׳ דיבור שבמחשבה שנובעים ממחשבת שכל הנ״ל. ולכך הד׳ גדולה לפי שאות א׳ ושתים שבמחשבה כוללים כמה ריבוי דיבורים, וכידוע דמה שחושב במחשבה במעט רגע יצטרך להוציא בדבור כמה שעות וא״כ

להבין ענין ד׳ רבתי: **נעתק מבוך 129 קלג, ב.**

מאמר זה מיוסד על ביאור ד״ה והי׳ עקב שנדפס בספר המאמרים תקס״ג ח״ב ע׳ תרפד.

לכמה ענינים במאמר זה ראה ד״ה והי׳ עקב בסה״מ תקס״ג שם ע׳ תרעז. ובאריכות — בשערי תשובה ח״ב פל״ה ואילך. ובתוס׳ הערות וכו׳ מהצ״צ — באוה״ת עקב ע׳ תעט. שער היחוד פמ״א ואילך.

דלי״ת רבתי דאחד: **ואתחנן ו, ד. מסורה גדולה שם וריש בראשית. זהר בהקדמה יב, א. פינחס רלו, ב.**

דלי״ת רבתי דאחד שהוא בחי׳ לאה: **ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תסה. וש״נ.**

שיש ב׳ מיני מחשבות: **ראה שער היחוד פמ״א ואילך.**

שו״ה דאימא — כידוע: **כנצ״ל: כידוע).**

בהתחלקות אותיות . . ה״ג מנצפ״ך דאימא: **ראה שער היחוד והאמונה פ״ד. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ רלז.**

וז״ש וקול התור נשמע כו׳: **[כנצ״ל: כו׳)]. שיר השירים ב, יב. ראה זהר וירא צז, ב. שער היחוד רפמ״א. המשך תער״ב ח״ב ע׳ תתקה.**

ועקביי׳ לא נכנסי׳ תוך ראש רחל: **[כנצ״ל: לאה]. נסמן לעיל ע׳ ריא.**

שחושב במחשבה במעט רגע . . בדבור כמה שעות: **ראה ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״א ע׳ רסא. לקוטי תורה [קה״ת תשד״מ] צו יז, ב ו(בשם הצ״צ) במראי מקומות שם. שערי תשובה ח״ב חינוך פ״מ.**

מחשבה אחת כוללת כמה דברי' הרבה, וגם שהוא קטנות שבמחשבה לגבי מחשבת שכל הנ"ל שלמעלה מבחי' אותיות עדיין מ"מ הוא בחי' גדלות של הדיבור בכלל לגבי הפרט שמכלל א' יוצאי' כמה פרטים וכמו וקרא זא"ז שקוראי' במחשב' ונק' דיבור שבמחשבה שנק' דיבור גדול ע"ש בחי' הגדלות. ועי"ז מורי' כל אותיות הגדולות שבתנ"ך כמו ד' רבתי ואל"ף רבתי דאדם דד"ה, וכידוע דאותיות גדולות בבינה ובינוני' בז"א וקטנו' במל').

וזהו שאמרו בראשית נמי מאמר הוא, להיות ידוע שיש מאמר סתום ומאמר פתוח מא' סתום הוא במחשבה והוא בחי' דיבור שבמחשבה שנעשה מחשבה שבדיבור ומחשבה שבדבור ממש נק' מאמר פתוח בגילוי ומאמר סתום הוא מה שחושב באותיות שבמחשבה (כמו וקרא זה אל זה במחשבה כו'), ונק' מאמר לפי שגם הוא נמשך מן המחשבת שכל הנ"ל כמו הדבור שמקבל מאותיות המח' שנק' מחשבה שבדבור אלא שנק' מאמר פתוח וגם עד"ז ממש נק' אותיות המחשבה מאמר אלא שהוא סתום (ודלי"ת רבתי הוא כשנעשה דיבור שבמחשבה מקור לדיבור, וע"כ נק' גדלות הדיבור, ולמטה הוא מדבור שבמח' עצמו שנק' מאמר סתום למעלה מהיות מקור לדיבור עדיין כו'. וזהו שאמרו דבראשית נמי מאמר הוא פי' בראשית הוא בי"ת דבראשית בחי' בינה שנק' היכל לנקודת חכמה, וזהו נקודא בהיכלא כו' כידוע והוא שורש היו"ד מאמרות כמ"ש בזוהר דאבא אמר לאימא דאיהו אומנא כו', וזהו בראשית ברא אלקים אימא כו' ופי' אמר לאימא, ועד"ז אומן הבונה מצוה לעשות כך וכך, ועל האומן יש ממונה שהוא עיקר הבונה את הבנין בחכמתו ורצונו דייקא. וכך יובן למעלה בבחי' אלקים דבינה מ"מ אלה שנק' אומנא כמ"ש מי ברא אלה והוא מ"ש פל"ג אלקים כו', והיינו בחי' מאמר סתום דבינה עצמה שנמשך מזה בחי' מחשבת שכל הנ"ל שזהו עיקר

וקרא זא"ז: ישעי' ו, ג. ראה שער היחוד פמ"א.

ואלף רבתי דאדם דד"ה: [דדברי הימים] בתחלתו. וראה מנחת שי שם. ס' מאמרי אדה"א־ויקרא ח"א ע' טו. לקוטי תורה ויקרא א, ב.

וכידוע דאותיות גדולות בבינה . . במל': [כנצ"ל: (וכידוע]. רמ"ז ר"פ ויקרא. וראה הנסמן בס' מאמרי אדה"א־ויקרא ח"א ע' יד.

בראשית נמי מאמר הוא: בראשית א, א. ראש השנה לב, א. הנסמן בסמוך בהערה ד"ה בראשית.

מאמר סתום ומאמר פתוח: שבת קד, א. ראה תורת חיים יתרו [והוא מפ' יתרו תקפ"ו — ע"פ בוך 631 פב, א] שפז, א.

נקודא בהיכלא: ראה הגהת הצ"צ בסה"מ תקס"ג כאן. ס' מאמרי אדה"א־ויקרא ח"ב ע' תרכח. וש"נ.

בראשית . . שורש היו"ד מאמרות: ראה ספר המאמרים תקס"ג כאן. לקוטי תורה בהר מא, ד. במדבר יג, רע"א. נשא כו, ב. סה"מ תקס"ה ח"ב ע' תרפ. ס' מאמרי אדה"ז־פרשיות התורה ח"א ע' שצח. לקוטי לוי יצחק הערות לתניא ע' ה. לקוטי שיחות בראשית כרך י ע' 7.

דאבא אמר לאימא דאיהו אומנא: ראה זהר בראשית כב, א. ס' מאמרי אדה"א־ויקרא שם. וש"נ.

שו"ה הבנין — מ"מ: כנצ"ל: מ"י.

מי ברא אלה והוא מ"ש פל"ג אלקים: ישעי' מ, כו. תהלים סה, י. ראה ביאורי הזהר תרומה מט, ג [נדפס ג"כ בספר המאמרים תקס"ח ח"א ע' קב]. לקוטי תורה במדבר ה, ד. ו, ד. סה"מ תקס"ה ח"ב ע' תקפט.

המאמר הסתום ממש שכולל כמה מיני אותיות שבמחשבה, שנק׳ דיבור שבמחשבה והי״ז כמו האומן שמצוה בדרך פרט מה שכלול אצלו במח׳ אחת, כך בחי׳ בינה נק׳ אומנא לצוות במאמרים פרטים בהתחלקות האותיות דמחשבה כו׳. ואבא אמר לאימא הוא בחי׳ מאמר סתום יותר שזהו כמו שמצוה לאומן שהוא בחי׳ כללי יותר והיינו בחי׳ אי״ן דנקודה חכמה שמאין תמצא שנמשך ג״כ מבחי׳ מאמר לבינה שנק׳ יש בבחי׳ השגת שכל כידוע, וזהו ענין נקודה בהשכל בינה כו׳ ומבחי׳ השגת שכל בא במורגש הנק׳ עיון שהוא מחשבה שכל שהוא מאמר סתום שכולל כמה אותיות שבמחשבה ואותיות שבמחשבה נק׳ מאמר סתום שכולל כמה אותיות דיבורים ממש שהוא דלית רבתי הנ״ל עד בחי׳ מאמר דמחשבה פתוח כדבור בגילוי דע״מ כו׳. ונמצא מאמר סתום הראשון היותר כללי הוא מה שאבא אמר לאימא כו׳ וזהו שאמרו דבראשית נקודה בהיכלא הנ״ל נמי מאמר הוא מחכמה עצמה אלא שהוא מאמר סתום וכללי היותר מכולם שכולל הכל וכמ״ש כולם בחכמה עשית, והיינו שבמאמר א׳ יכול להבראות והוא מאמר דבראשית אלא שנחלק לע״מ וכל מאמר יש לו מחשבה מיוחדת כמו מאמר יהי אור יש לו מחשבה מאמר סתום מיוחד במחשבה תחילה קודם שבא לדיבור ושרשו במאמר סתום דחכמה לבינה כו׳ וד״ל. ובאמת גם בחי׳ החכמה עצמה כמו שנמשכת ממקורה מאי״ן נק׳ ג״כ מאמר ולא על ב׳ דבראשי׳ קאי אלא על ראשית דחכמה, ומתחילה הי׳ רצון העליון מצד כי חפץ חסד הוא ועכשיו כולו באתעדל״ת בישראל שהן עושין רש״מ כו׳, פי׳ רש״מ הוא בחי׳ הרצון והחפץ המקור לחכמה, וזהו ברוך שאמר כלומר שרצה, והרצון נק׳ ג״כ מחשבה סתימאה והוא מאמר הסתום היותר ראשון כו׳ וד״ל.

ומעתה יש להבין שורש ענין ישראל עושין רצונו של מקום כו׳. ויש להקדים תחילה ענין א׳ המבואר בע״ח דבחי׳ א״ל קוצא דשערי דא״א הוא המכה באחורי עורף דז״א כו׳ ומתפליג לתרי״ג ארחין כמ״ש ארחות הוי׳ חסד ואמת כו׳, להיות ידוע בבחי׳ ז״א דאצי׳ שהוא בחי׳ המדות חג״ת דאצי׳ שנק׳ בשם מהות ומציאות דבר מה עכ״פ חסד ודין ורחמים ונק׳

חכמה שמאין תמצא . . מבחי׳: **איוב כח, יב . . כנצ״ל: בבחי׳.**

כולם בחכמה עשית . . שבמאמר א׳ יכול להבראות: **תהלים קד, כד. אבות רפ״ה. וראה הנסמן לעיל בהערה ד״ה בראשית.**

יהי אור: **בראשית א, ג.**

ומתחלה הי׳ רצון העליון . . ועכשיו כולו באתעדל״ת: **עץ חיים שער (ח) דרושי הנקודות ספ״ו.**

כי חפץ חסד הוא . . בישראל שהן עושין רש״מ: **מיכה ז, יח . . ברכות לה, ב.**

ברוך שאמר . . והרצון נק׳ ג״כ מחשבה סתימאה: **ברכת ברוך שאמר. ראה לעיל ע׳ קל. שער היחוד פ״מ.**

המבואר בע״ח דבחי׳ א״ל קוצא דשערי . . ארחות הוי׳ חסד ואמת: **תהלים כה, י. ראה זהר (אדרא רבא) נשא קלב, א. קכט, א. עץ. חיים שער (יג) א״א פי״א. שער (לב) הארת המוחין פ״א. סידור שחרית מב, א. פירוש המלות פק״ט ואילך. אור התורה מיכה ע׳ תצא.**

בשם המשכה עכ״פ ובפרט מדת הרחמי׳ שהוא בחי׳ התפעלו׳ ברחמי׳ כו׳, וידוע דהרחמי׳ לא יתכן רק בדבר שהוא מערכו אבל לא בדבר שאינו מערכו וסוגו כלל, והלא באמת אין ערוך אליו כלל, ואיך יתכן ענין ובחי׳ התפעלות הרחמים כו׳. אך הענין ידוע דמצד עצמות אוא״ס לאו מכל אינון מדות כלל לא צדק ידיע דאיהו דין ולא משפט ידיע דאיהו רחמי כו׳, וא״כ מה שנאצלו ע״ס הי׳ צריך שיהי׳ בחי׳ צמצום עצמות המאציל שיהי׳ חפץ ורוצה באצילות ע״ס כמו שאמר כשעלה ברצונו הפשוט להאציל כו׳ אז האציל לע״ס וא״ל שהי׳ עולה ברצונו הפשוט להאציל לא הי׳ מאציל כלל, ונמצא מובן מזה דגם בחי׳ הכתר של כל ספי׳ שהוא בחי׳ הרצון של אותה מדה תלוי׳ בעצמות רצון המאציל שנק׳ רצון הפשוט שלמעלה מן האצילות לגמרי כו׳. ויובן דבר זה עד״מ מבשרי אחזה דהנה כאשר אדם רוצה להתפעל ברחמי׳ אז הוא מתפעל בלבו מאד, אבל אם אינו חפץ בהתפעלות הרחמי׳ לא יתפעל כלל, וזה הרצון והחפץ של מדה זו מדת הרחמי׳ נק׳ בחי׳ כתר שבה שלמעלה מן הטעם ושכל שבה, כי גם אם השכל יחייב להתפעל ברחמי׳ מ״מ לא יתפעל אם אינו חפץ בהתפעלות זו וכך בהתפעלות החסד או בהתפעלות הדין הכל תלוי ברצון וחפץ עד שיוכל להטו׳ לבבו מהתפע׳ של חסד לדין ומדין לחסד כמו שאנו אומרים יהי רצון מלפניך שיכבשו רחמיך את כעסך כו׳. וזהו הנק׳ בחי׳ הכתרים של המדות. אך גם בחי׳ הכתרים עצמן תלויי׳ בעצמות רצון ההיול״י כו׳ שנק׳ רצון הפשוט והוא מקור המוליד זה הרצון אם להיות הרצון ברחמי׳ או שלא להיות הרצון ברחמי׳ וכן בחו״ג כו׳ זהו תלוי במקור כל הרצונות כמו שהמדו׳ תלוים ברצון הגלוי לכ״א כנ״ל, וא״כ רצון של כל מדה וספי׳ תלוי בעצמות רצון המאציל (וזהו שאו׳ יהי רצון הפשוט מלפניך לשנות הרצון של כעס ודין להיות רצון של חסד ורחמי׳ וזהו יכבשו רחמיך מבעל הרצון כו׳. ודוקא לפי אופן רצון עצמות המאציל כך יהי׳ אור הכתר של כל ספי׳ עד שתבוא לידי גילוי בבחי׳ אצי׳ כו׳ וד״ל.

וזהו זכור ה׳ רחמיך וחסדיך כי מעולם המה, פי׳ מעולם מעולם הא״ס עצמו לפי שע״ס דאצי׳ גנוזות בהעלם בעצמות המאציל בבחי׳ רצונו הפשוט ומתחילה הי׳ חפץ חסד מעצמו ע״כ עלה ברצונו הפשוט להאציל כו׳, אך אח״כ צריך לזכור ולעורר מחדש לבחי׳ רצונו הפשוט שירצה להאציל

לאו מכל אינון מדות כלל . . רחמי: **ראה תקוני זהר בהקדמה יז, ב.**

כשעלה ברצונו הפשוט להאציל כו׳: **ראה אוצרות חיים ומבוא שערים בתחלתן. עץ חיים שער (א) דרוש עגולים ויושר ענף ב.**

כמו שאנו אומרים יהי רצון מלפניך: **ברכות ז, א. ראה תפלת השחר (רבונו של עולם). תורת חיים וירא קא, ג; קיב, ד ואילך; תצוה תקנז, ב. ספר המאמרים תקס״ט ע׳ כד.**

שו״ה מבעל — כו׳: **כנצ״ל: כו׳).**

זכור ה׳ רחמיך וחסדיך כי מעולם המה: **תהלים כה, ו [ושם: רחמיך ה׳ — אבל כ״ה גם בסה״מ תקס״ג שם ע׳ תרפד). ראה שערי תשובה ח״ב חינוך פמ״ט (נז, ב).**

והוא כדי שיצאו ע״ס הגנוזות בהעלם רצונו הפשוט לידי גילוי צריך לזכור ולעורר את רצונו הפשוט שיחפוץ בגילוי ע״ס מן ההעלם שבעצמות רצונו כו׳. וזהו זכור ה׳ לרצונך הפשוט שרחמיך וחסדיך הנגלות באצי׳ מעולם המה מעולם הא״ס שברצונך הפשוט ותזכרם ותפקדם לחפוץ ברצונך הפשוט ולהביאם לידי גילוי מן ההעלם וד״ל. אך הנה סיבת זכירה זו שיזכור על חפצו ורצונו העצמי אשר מעולם להאציל בגילוי מן ההעלם כו׳ הוא ע״י בחי׳ כריתת ברית די״ג מדה״ר כו׳ כמ״ש ויעבור ה׳ על פניו ויקרא ה׳ ה׳ כו׳. והנה יש להקדים תחילה מ״ש בע״ח דבחי׳ ת״ת שבעליון נעשה כתר לתחתון דהיינו רק מבחי׳ שליש ת״ת התחתון שבעליון ולא מב׳ שלישי׳ העליונים. דהנה מבואר למעלה בפי׳ עשיי׳ בחי׳ כתר דכל ספי׳ שהוא עשיית הרצון של מדה מספי׳ כמו לחפוץ בהתפעלות החסד או הרחמים או שלא לחפוץ כו׳, וכך הוא בענין עשיית כתר לתחתון שהוא ענין עשיית הרצון והחפץ במשפיע שיחפוץ וירצה במקבל עכ״פ, וזה החפץ והרצון שרוצה במקבל אין אורו זה בא בגילוי למקבל להיות לו לאור וחיות ושפע כלל כי המקבל אינו יודע כלל מזה רק מה שנמשך לו שפע וחיות מסיבת כחו של רצון וחפץ הזה שחפץ בו המשפיע הוא שבא לידי גילוי במקבל, ונמצא נק׳ בחי׳ אור חפץ ורצון זה בחי׳ מקיף על המקבל שסובבו וכותרו מכל צד בבחי׳ ההעלם גם שממנו ומכחו הכל בא בבחי׳ גילוי א״פ במקבל. וזהו הנק׳ בחי׳ כתר לתחתון שנעשה בבחי׳ כותרת ומקיף עליו מכל צד כו׳ וד״ל. ובחי׳ כתר זה לתחתון נעשה מבחי׳ מל׳ שבעליון לבד כידוע, והוא רק מבחי׳ גילוי אור שפע העליון כשרוצה לבא לידי גילוי למטה לחוץ ממנו בבחי׳ אותיות לבד שהוא בחי׳ המל׳ כו׳, אז ירצה ויחפוץ במקבל להשפיע לו מגילוי אורו כו׳, כמו שאמר יותר ממה שהעגל רוצה לינק הפרה רוצה להניק הרי יש בחי׳ רצון ותענוג בגילוי אור ההשפעה להניק כו׳ שמזה בא סיבת החפץ ורצון דמשפיע במקבל. וזהו דמיון להבין איך שדוקא מבחי׳ מל׳ שבעליון נעשה כתר לתחתון וד״ל. וגם זה רק מבחי׳ שליש ת״ת שבעליון כי הת״ת הוא ההכרעה שבמדות ששם הרצון בצמצום השכל שבמדות, וא״כ הרי גם בחי׳ חפץ ורצון זה שבמשפיע לחפוץ במקבל הוא בא בבחי׳ צמצום השכל שבמדות שלו שנק׳ ת״ת, וגם כאשר יכריע בחי׳ ת״ת אין זה רק מבחי׳ גילוי ההשפעה של הת״ת מאחר שהוא מכריע להיות גילוי הרצון בבחי׳ ההשפעה לבד למקבל לחפוץ במקבל אין זה הרצון כמו שהוא בעצם מדה זו שנק׳ ת״ת, והיינו שא׳ שלעולם אין בחי׳ כתר לתחתון נעשה מבחי׳ ב׳ שלישי׳ העליונים שבת״ת

ויעבור ה׳ על פניו . . מ״ש בע״ח דבחי׳ ת״ת שבעליון: **תשא לד, ו. . ראה עץ חיים שער (יג) א״א פ״ז. ס׳ מאמרי אדה״א-ויקרא ח״ב ע׳ תרל.**

כתר זה לתחתון נעשה מבחי׳ מל׳ שבעליון: **ראה עץ חיים שער (מו) כסא הכבוד פ״ב; פ״ה.**

יותר ממה שהעגל רוצה לינק: **ראה פסחים קיב, א. ראה גם ס׳ מאמרי אדה״א-ויקרא שם; במדבר ח״א ע׳ צז. סידור שער האלול רלב, ב. תורת חיים ויגש צ, א.**

אלא רק מבחי׳ שליש התחתון שבו שהוא בחי׳ נה״י שבת״ת שהוא בחי׳ ההשפעה למטה לחוץ ממנו להיות בחי׳ כתר לתחתון כו׳ וד״ל.

והנה כמו עד״מ הכתר שנק׳ עטרה ע״ג הראש נעשי׳ מאבני׳ טובות ומרגליות שהן בחי׳ דומם רק שמאירים ע״כ הן נעשין לתכשיט ע״ג הראש כו׳, כך יובן למעלה שכדי שיהי׳ נמשך בחי׳ הרצון העליון בבחי׳ כתר ועטרה למקבלים כמ״ש כצינה רצון תעטרנו כו׳ הוא ע״י בחי׳ העלאת מ״ן דמקבלים שזהו כמו אבן דומם שמזדכך ומאיר כו׳ ונעשה מזה בחי׳ כתר למקבל עצמו כו׳, וכמו עד״ד ממה שאמר דיותר ממה שהעגל רוצה לינק הפרה כו׳, אבל אעפ״כ אין הפרה רוצה להניק רק כאשר העגל רוצה בתחילה שאז מתעורר הרצון בפרה להניק יותר מרצון העגל לינק כו׳ וכמו״כ בתלמיד לגבי רבו, שלזה אמר המשל הזה דודאי תשוקת רצון המשפיע להשפיע יותר מתשוקת רצון המקבל לקבל, אך אעפ״כ אין רצון המשפיע נמשך רק אחר בחי׳ העלאת מ״ן דתשוקת רצון המקבל לקבל, ועיקר תועלת העלאת מ״ן דמקבל אינו רק שיתעורר רצון המשפיע שירצה ויחפוץ במקבל לבד ולא שמעורר הרצון להשפיע דוקא שהרצון להשפיע ממילא יבא מזה הרצון והחפץ שחפץ בו בכלל דגם מה שהפרה רוצה להניק שהוא הרצון להשפיע אין זה רק מפני שמרחמת לולד וחפיצה בו כו׳. ולמעלה הוא הנק׳ בחי׳ כתר למקבל לחפוץ בו והוא נעשה ע״י העלאת מ״נ דמקבל ולא מרצון המקבל לקבל שפע לבד, אלא רק להיות דבוק ומקושר ברצון עצמו בכלל לגבי המשפיע (ונמצא יש ב׳ מיני העלאות מ״ן שעושין ב׳ מיני כתרים א׳ העלאת מ״ן לקבל כעגל שרוצה לינק דוקא שנמשך רצון להשפיע דוקא, והב׳ העלאת מ״ן ברצון עצמו סתם שממשיך ג״כ רצון מן המשפיע לחפוץ במקבל בבחי׳ עצמיות והוא כתר שבכתר כמ״ש במ״א בענין נעשה ונשמע שהן ב׳ כתרים ע״י ב׳ המדריגות דהעלאת מ״ן הנ״ל וד״ל. אך הנה לפי״ז א״א שיומשך רצון המשפיע לחפוץ במקבל הנק׳ כתר לתחתון כ״א ע״י העלאת רצון דמקבל מלמטה למעלה כנ״ל, אבל כאשר אין המקבל מעלה מ״ן כלל אין הארת הרצון דמשפיע נמשך למקבל כלל ולא יחפוץ בו בעצמו לעולם. אך לפעמים יתעורר המשפיע עצמו לחפוץ במקבל גם שאין המקבל מתעורר ברצון אליו כלל והוא הנק׳ זכירה ופקידה כמו חיוב אדם לפקוד אשתו כו׳ וכה״ג וד״ל. והענין הוא להיות מבואר למעלה בבחי׳ הרצון של כל ספי׳ ומדה מה שרוצה בהתפעלות המדה הוא נמשך מעצם הרצון ההיולי הפשוט מקור כל הרצונות כו׳, וכך הרצון והחפץ דמשפיע במקבל נמשך מעצם הרצון הפשוט ההיולי שמוליד לו רצון זה וחפץ זה לחפוץ במקבל גם

כצינה רצון תעטרנו . . עד״ד: **תהלים ה, יג . . על דרך דוגמא.**

נעשה ונשמע שהן ב׳ כתרים . . וד״ל: **משפטים כד, ח. שבת פח, א . . כנצ״ל: וד״ל).**

חיוב אדם לפקוד אשתו: **יבמות סב, סע״ב.**

שאין המקבל מעוררו ברצון זה כלל מפני החפץ ורצון כזה במשפיע בא מעצמו וממילא מרצון הפשוט כו׳.

אך היא גופא יש להבין למה נמשך מרצון הפשוט להיות רצון וחפץ זה במקבל כו׳, הנה זהו הנק׳ זכיר״ה ופקידה שפוקד ונזכר על רצון ההיולי שיומשך ממנו רצון וחפץ זה, וכנ״ל בענין זכור ה׳ רחמיך כו׳ שנזכר לעורר מחדש לרצונו הפשוט שיחפוץ בחפץ ורצון זה כו׳. וסיבת הזכירה והפקידה ברצון הפשוט אינו אלא מטעם שכבר הי׳ רצון זה עולה ברצונו הפשוט כך רק שצריך לזכור ולעוררו מחדש אבל אם לא הי׳ מעולם ברצונו הפשוט לדבר זה מה מועיל זכירה ופקידה כו׳. והענין הוא דזהו מפני בחי׳ כריתת ברית שבין המשפיע להמקבל שכבר כרתו ברית והתקשרות זע״ז, ע״כ גם אם מתרחקים זמן רב ואין המקבל מתעורר ברצון כלל עכ״ז המשפיע נז׳ על הכריתת ברית אזי ממילא נז׳ המשפיע על המקבל לעורר רצונו הפשוט מצד עצמו שיחפוץ מחדש בחפץ ורצון זה לחפוץ במקבל כו׳ וד״ל. וענין כריתת ברית מבואר במ״א כמו הכורת דבר לחצאין שווין ובאמצעות חיבורן נעשי׳ א׳ כך נכרת הרצון שבין המשפיע והמקבל חציו האחרון דבוק במקבל וחציו העליון דבוק במשפיע כנ״ל בענין הפרה רוצה להניק כו׳ (ובחי׳ מל׳ שבעליון שנעשה רצון להשפיע למקבל גבוה גם מהיות בחי׳ כתר ורצון להשפיע שאינו עדיין רק גילוי התענוג בהשפעה לזולתו כו׳ כנ״ל), ויש ממוצע ביניהן המחברם תמיד והוא ענין הכריתת ברית שלא יפרדו כי באמצעות שניהם נעשי׳ אחד ולכך נז׳ המשפיע על המקבל והמקבל על המשפיע גם שלא ע״י התעוררות הא׳ על זולתו כו׳ (כי נתרבו רצון הפשוט דמשפיע במקבל עם רצון הפשוט דמקבל במשפיע ורצון א׳ לשניהם ע״כ נז׳ זה כ״א ברצון מצד חציו השני שבו שהוא מזולתו כו׳ (וכמ״ש במ״א בענין לעברך בברית ה׳ אלקיך כו׳ וד״ל).

וזהו שורש ענין י״ג מדה״ר דכתיב ויעבור ה׳ על פניו ויקרא ה׳ ה׳ אל רחום כו׳. דהנה שורש י״ג מדה״ר הוא בחי׳ י״ג ת״ד דא״א שנמשכו מבחי׳ מו״ס דא״א שנק׳ פניו וכמ״ש חכמת אדם תאיר פניו וידוע דע״ס

כריתת ברית מבואר במ״א: ראה רש״י לך טו, י. נצבים כט, י. ספר המאמרים תקס״ג כאן ע׳ תרפא. שערי תשובה כאן נח, ב ואילך. סג, ד ואילך. סידור שער האלול [בסה״מ תקס״ג כאן ע׳ תרפה בכי״ק הצ״צ: שער ר״ה] רלב, ד; לקוטי תורה נצבים מד, ב. עטרת ראש שער ראש השנה פי״ג. אור התורה סידור ע׳ ל. סידור שם רלא, ג. שער המילה קנ, רע״א. תורת חיים לך צד, ג. ד״ה אתם נצבים לכ״ק אדה״א [קה״ת תשל״ב — יודפס בע״ה בפ׳ נצבים] פט״ז ואילך.

שו״ה התעוררות — נתרבו: כנצ״ל: נתחברו.

וכמ״ש במ״א בענין לעברך בברית: נצבים כט, יא. ראה הנסמן בהערה (ד״ה כריתת) שלפנ״ז.

י״ג מדה״ר הוא בחי׳ י״ג ת״ד . . חכמת אדם תאיר פניו: קהלת ח, א . . ראה זהר (אדרא רבא) נשא קלא, א. (ספרא דצניעותא פ״ת) תרומה קעז, א. עץ חיים שער (יג) א״א פ״ט.

הגנוזות בעצמות המאציל הוא בחי׳ ע״ס שהן בבחי׳ עצמות הרצון הפשוט כמו שא׳ זכור כו׳, כי רחמיך וחסדיך בבחי׳ חסד ורחמי׳ שברצון הפשוט שהוא בבחי׳ א״ס ממש כמ״ש חסדי ה׳ כי לא תמנו כו׳ שלגדולתו אין חקר וכן לתבונתו אין מספר כו׳, אך משם נמשך להיות רצון לכל ספי׳ וספי׳ הנגלות בבחי׳ אצי׳ כו׳ כנ״ל. וזהו ויעבור ה׳ מעצמות הרצון להיות מאיר בגילוי הרצון לנאצלים והוא ע״י העברת ההארה במו״ס שנק׳ פניו ויקרא ה׳ ה׳ פסיק טעמ״א שיצאו הע״ס הגנוזות בעצמות הרצון לרצון בגילוי לחפוץ בע״ס דאצי׳ הגלויות וכנ״ל בפי׳ זכור ה׳ כי רחמיך וחסדיך כו׳, והוא כמו להיות חפץ בהתפעלות הרחמי׳ כו׳, ובכלל הוא בחי׳ כתר לז״א שכולל ע״ס דאצי׳, וזהו ע״י שנמשך ההארה מאל בחי׳ קוצא דשערי דא״א שמכה בעורף דז״א כו׳ ומתפלג לתרי״ג ארחין ברישא דז״א כו׳ שהוא בחי׳ כתר דז״א שנעשו ע״י המצות שנק׳ ארחות הוי׳ כמ״ש במ״א וד״ל. וכן יש הארת פני׳ דא״א בז״א באסתכלות׳ דא״א בז״א כמ״ש באד״ר, וז״ש יאר ה׳ פניו אליך כו׳, והן בחי׳ שע״ה נהורין כו׳ כדי שע״ז יצא הארת העלם עצם הרצון הפשוט שבעצמות המאציל לידי גילוי לחפוץ באצי׳ הע״ס דז״א כו׳. והוא ע״י בחי׳ כריתת ברית שבעצמות הרצון הפשוט שזהו בחי׳ התחלקות הכתר לחצאין כנ״ל שמזה יבא סיבת החזרת פב״פ דמשפיע ומקבל גם שנתרחקו ונפרדו ביותר מטעם הנ״ל וד״ל. וזהו מ״ש בע״ח דסיבת חזרת פב״פ זו״נ הוא ע״י בחי׳ הארת כתר עליון כמו בי״ג מדה״ר דכתיב ויעבור ה׳ כו׳ או כמו ע״י הארת אנכי בזמן מ״ת, וזהו השיבינו ה׳ אליך ונשובה דבדידי׳ תליי׳ בחי׳ החזרת פב״פ דזו״נ שהוא הקב״ה וכנ״י וד״ל. וזהו אנכי עומד ביניכם ובין ה׳ אלקיכם לכן אות היא ביני ובין בני ישראל כו׳, שכל זה הוא מפני בחי׳ כריתת ברית בעצמות הרצון הפשוט בין עצמות המאציל עם כנ״י בבחי׳ אהבה בתענוגי׳ העצמיי׳ כי ישראל עלו במחשבה ורצה״פ העצמי כו׳ שזהו עיקר ענין הכריתת ברית שהוא בחי׳ התחלקות הכתר לחצאין כמ״ש לעברך בברית ה׳ כנ״ל וד״ל.

חסדי ה׳ כי לא תמנו כו׳ שלגדולתו אין חקר וכן לתבונתו אין מספר: **איכה ג, כב. ע״ד תהלים קמה, ג. קמז, ה.**

ה׳ ה׳ פסיק טעמ״א: **זהר (אדרא רבא) נשא קלח, רע״א. ראה לקוטי תורה דרושים לר״ה נט, סע״א וריש ע״ב. אור התורה בראשית כרך ג ע׳ תקנא [ושם מציין: לסעיף ב׳ וצ״ל ג׳].**

באסתכלות׳ דא״א בז״א כמ״ש באד״ר: **ראה שם קכח, ב. קלו, ב.**

יאר ה׳ פניו אליך . . שע״ה נהורין: **נשא ו, כה . . כ״ה בכ״מ. ראה מפתח הענינים ללקו״ת מערכת מספר — שע״ה.**

השיבינו ה׳ אליך ונשובה . . אנכי עומד ביניכם ובין ה׳ אלקיכם . . אות היא ביני ובין בני ישראל: **איכה ה, כא . . ואתחנן ה, ה [ושם: בין ה׳ וביניכם] . . תשא לא, יז (בהיפוך הסדר).**

ישראל עלו במחשבה: **ראה בראשית רבא פ״א, ד. לעיל ע׳ יט וע׳ רח. לקמן ע׳ שיח. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תקלט ובהנסמן שם.**

ואחר כל זה יובן שורש ענין ישראל עושין רש״מ כו׳. הנה ידוע שבחי׳ ו״ק דאצי׳ נק׳ מקום העליון בחי׳ מקור לו״ק דמל׳ בבי״ע כמ״ש הנה מקום אתי כו׳ ובלשון רז״ל הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו וכמ״ש ברוך כבוד ה׳ ממקומו העצמי כו׳. והענין הוא כמבואר למעלה שבחי׳ הרצון להתפעל במדות צריך לעשותו מלמעלה והוא בחי׳ בעל הרצון הפשוט העצמי שבעצמות המאציל, וכאשר נמשך משם בחי׳ רצון למדות דאצי׳ נק׳ רצונו של מקום שחפץ ורוצה במקום העליון שנק׳ מקומו של עולם כו׳ וד״ל. וישראל הן העושין רצון וחפץ זה שנק׳ רש״מ דהיינו שממשיכים אותו מעצמות הרצון הפשוט שימשיך חפץ ורצון זה במדות, וכמו שאנו או׳ יהי רצון מלפניך שיכבשו רחמיך כו׳ לפי שישראל עלו במח׳ ורצון הפשוט הנ״ל בבחי׳ כריתת ברית ע״כ נז׳ על רצונו הפשוט לחדש הרצון במדות מעצמות הרצון הפשוט ע״י העלאת מ״ן דישראל דוקא כנ״ל בענין זכור רחמיך וחסדיך כו׳ וכן בי״ג מדה״ר וכה״ג וד״ל.

אך הנה יש בזה ב׳ מדריגות, הא׳ מצד בחי׳ העלאת מ״ן דישראל מטעם בחי׳ כריתת ברית שעלו במחשבה כו׳ כנ״ל, שעי״ז נזכר מעצמו ומאליו בלי אתעדל״ת באוי״ר כלל, אך עכ״ז צריך להתעוררות על ענין ובחי׳ כריתת ברית עכ״פ ואין זה רק ע״י התקשרות דכנ״י מלמטה בבחי׳ רצון העצמי ג״כ שנק׳ רצון הפשוט שלמעלה מן השכל והטעם, והוא בחי׳ אהבת בכל מאדך בלי גבול שלא יכילנו כלי המוח והלב כלל להיותו רק בחי׳ רצה״פ ועצמי לאמיתו כמו שהוא בעצם דוקא ולא מצד התבוננות כלל כידוע, ועי״ז מעוררים למעלה ג״כ לבחי׳ הרצון הפשוט העליון שמצד העצם בחי׳ מא״ד העליון בבחי׳ א״ס ממש כנ״ל, והוא הנק׳ זכירה ופקידה לפקוד מחדש לרצון הפשוט מטעם בחי׳ כריתת ברי״ת כנ״ל וד״ל. והב׳ בחי׳ העלאת מ״ן דישראל מצד זכרון טוב עבודתם באוי״ר בהתבוננות עד שמגיעי׳ לאהבה דבכל לבבך ובכל נפשך כו׳. שב׳ האהבות הללו הן מוגבלים עכ״פ בבחי׳ אור וכלי שנק׳ א״פ דהיינו שהמוח והלב מכילים ומחזיקים כו׳ כידוע, וע״כ האיך יוכל להיות מהעלאת מ״ן זה לעשות לבחי׳ כת״ר ועטרה המקפת ע״ג הראש בחי׳ מקיף מאחר שהן בבחי׳ א״פ ואיך יוכל להיות עושין רצונו של מקום עי״ז כו׳.

אך הנה אנו רואים שכל העלאת מ״נ גם שהוא מצד השכל והטעם מ״מ מעורר רצון המשפיע שיחפוץ להשפיע ולהטיב למקבל כמו הפרה שרוצה להניק כאשר העגל רוצה לינק כנ״ל, מפני שעי״ז נמשך בחי׳ החפץ

ו״ק . . הנה מקום אתי . . הוא מקומו של עולם . . ברוך כבוד ה׳ ממקומו: **תשא לג, כא. בראשית רבא פס״ח, ט. יחזקאל ג, יב. סידור שער הק״ש פז, א. סה״מ תקס״ד ע׳ ריא. ס׳ מאמרי אדה״ז-נביאים ע׳ מ. שערי תשובה ח״ב חינוך פמ״ד. תורת חיים בראשית מג, רע״א. ס׳ מאמרי אדה״א-ויקרא ח״א ע׳ רכה. ח״ב ס״ע תתכה.**

שו״ה א״פ: **אור פנימי.**

במשפיע לחפוץ במקבל כו' (ומחפץ זה שחפץ במקבל ממילא נמשך הרצון להשפיע כנ"ל). הענין הוא דגם שנעשה בחי' כתר למקבל כנ"ל אין זה רק מבחי' שליש ת"ת שבעליון כו' להיותו נמשך רק לפי ערך העלאת מ"נ דמקבל לפי ההשגה והטעם שברצונו לקבל או לידבק ולהתקשר כו' כך נמשך ערך המשכת החפץ ורצון דמשפיע לחפוץ ולהתדבק במקבל ולהשפיע לו כו' שהוא במדה ושיעור, אבל אין לזה ערך כלל לגבי בחי' המשכת הרצון הפשוט העצמי דמשפיע במקבל מצד אמיתית עצמותו שהוא מצד התקשרות עצמות רצון המקבל שלמעלה מן הטעם כנ"ל, שזהו ע"י אהבת בכל מאדך כו' שאין לזה שיעור וגבול כלל וכלל ונק' מאד העליון כנ"ל, והוא בחי' כתר האמיתי שהוא בבחי' מקיף למקיף (ונק' כתר שבכתר וכמ"ש בענין ב' כתרים דנעשה ונשמע וכנ"ל וד"ל, ואינו נפסק לעולם גם כשאין המקבל ראוי כלל אדרבה ראוי לעונש ולריחוק יתירה כו', מ"מ לא יופסק אור הרצון הפשוט הזה מאחר שהוא בבחי' עצמיות וכל בחי' עצמיות אין בו שינוי והפסק לעולם וכמ"ש לא מאסתים ולא געלתים להפר בריתי אתם כי ברית עולם הוא מטעם הנ"ל (משא"כ ע"י העלאת מ"ן דע"י עבודת בכל לבבך כו' נפסק לפרקים כו'). ומאחר שאמר לשון עושין רצונו הרי עושין רצונו לרצון כנ"ל והרי בהכרח שהוא מצד בחי' כריתת ברית שהוא בבחי' עצם הרצון פשוט שמשם עושין כל רצון ונק' רעו"א דכ"ר כו' וד"ל.

(**ושרש** ענין ההפרש בין ב' מיני העלאת מ"נ הללו שעושין בחי' כתר רק שזה עושה בחי' כתר שבכתר כו', ה"ז יובן ע"ד אחר והוא בהיות ידוע ומבואר במ"א שבחי' הכתר הוא כולל ב' מדריגות והוא בחי' ע"י וא"א ובחי' ע"י נחשב מסוף עולם הא"ס ובחי' א"א הוא שורש לנאצלים כו'. וביאור הדברים ידוע שזהו בחי' התענוג והרצון שהרצון הוא בחי' התפשטות חיצוניות הנמשכת לדבר ההוא שרוצה בו כו' והתענוג הוא בחי' הפנימית של אותו הרצון דמפני מה הוא רוצה ונמשך לדבר ההוא הרי הוא מפני שמתענג באותו הדבר כו', והתענוג נשאר בהעלם עצמותו והרצון הוא בא בגילוי חיצוניות שנראה לעין כל כו', אבל בהעדר וביטול התענוג מאותו הדבר ממילא יתבטל הרצון ולא ירצה בדבר ההוא כלל וד"ל, וע"פ הרוב מתאחדים הרצון והתענוג והן כמו ב' חצאין שווין מאחר שבלתי התענוג אין לרצון התפשטות כו' ובחיבורן הוא נעשה דבר א', ולהיות שהתענוג הוא הראשית והפנימי' ע"כ נק' הוא בחי' חצי העליון שבכתר בכלל, ובחי' הרצון המתפשט אח"כ הוא בחי' חצי התחתון שבו כו', ובחי' החצי העליון שהוא התענוג נכלל ונתעלם בעצמותו ולא נגלה למטה לזולתו או בדבר שרוצה בו, אבל

שו"ה דנעשה — וד"ל: **כנצ"ל: וד"ל**).

לא מאסתים ולא געלתים להפר בריתי אתם: **בחוקותי כו, מד (בדילוג)**.

שבחי' הכתר הוא כולל ב' מדריגות: **ראה עץ חיים שער (מב) דרושי אבי"ע פ"א. לעיל ע' רס. ס' מאמרי אדה"א־ויקרא ח"ב ע' תס. וש"נ.**

בחי׳ חצי התחתון שהוא בחי׳ הרצון המתפשט כו׳ הוא בא בגילוי ונדבק בדבר שהרצון חל בו ונגלה לעין כל כו׳, ומצד הארת גילוי הרצון בדבר מה כמו בתלמידו וכה״ג הנה יוכל התלמיד לעורר רצון זה מחדש מאחר שכבר האיר בו, והוא ע״י התעוררות רצון התלמיד אליו שהוא ג״כ בגילוי והמשכה רק שנמשך אליו מלמטה למעלה כי רוח אייתי רוח ואמשיך רוח כו׳, אבל בחי׳ התענוג שברצון שנשאר בהעלם עצמות המשפיע זה לא יוכל התלמיד לעורר כלל מפני שלא האיר בו מעולם כי נשאר בהעלם עצמות המשפיע

)**הנמשל** מזה יובן למעלה בב׳ מיני העלאות מ״ן שעושין שניהם בחי׳ כתר העליון שהוא בחי׳ רצון העליון אך ע״י העלאת מ״ן מצד הרצון שבחכמ׳ נעשה חציו התחתון שבכתר עליון שהוא בחי׳ א״א שרש לנאצלים שכבר האיר בנאצלים כו׳ שמזה יוכל לעשות מלמטה וכמו כתר יתנו לך כו׳, אבל בחי׳ ע״י שהוא התענוג העליון שברצון שנכלל בעצמות המאצי׳ ונעתק ביומין עילאין דאצי׳ לגמרי כו׳ כמו המעתיק הרים כו׳ זה לא יוכלו לעשות מלמטה כי זהו בחי׳ חציו העליון שבכתר שנכלל בעצמות והוא בחי׳ כת״ר שבכתר לגבי הנאצלים כו׳, אך ורק ע״י בחי׳ העלאת מ״ן דבכל מאדך דוקא שהוא מצד בחי׳ כריתת ברית שבין המשפיע והמקבל בבחי׳ עצמיות הרצון דוקא כנ״ל, אזי יוכלו לעשות גם לבחי׳ חציו העליון הזה שנק׳ כת״ר שבכת״ר שהוא בחי׳ ע״י כו׳ מאחר שנחשב מסוף עולם הא״ס שהוא בחי׳ שעשועי המלך שבעצמותו ממש שנק׳ תענוג הפשוט באח״פ כו׳ כמ״ש במ״א. וזהו עיקר ענין כריתת ברית שהוא בחי׳ התחלקות הכתר לחצאי׳ שמתקשרים בקשר א׳ להיות בבחי׳ רצון פשוט ותענוג פשוט א׳ ממש כנ״ל, וע״כ בכח ישראל לעשות רצונו של מקום מצד הענג העליון דוקא שנכלל בעצמות התענוג כו׳ וד״ל.

והנה ע״י ב׳ דברים ישראל עושי׳ רצונו של מקום כנ״ל, הא׳ ע״י בחי׳ אהבת בכל מאדך הנ״ל וכמו״כ הוא ענין התשובה. דהנה עיקר ענין התשובה מבואר בר״מ שהוא תשוב ה״א עילאה מלמעלה למטה לגבי וי״ו דהיינו להיות מבחי׳ ת״ת דאימא כתר לז״א כו׳ שהוי״ו הוא בחי׳ ז״א כידוע. וביאור הדברי׳ ידוע כי הנה עיקר התשובה הוא בלב והלב הוא בחי׳ המדות דז״א ובחי׳ כתר לז״א הוא בחי׳ נקודת הרצון הפנימי שבלב שלמעלה מן

רוח אייתי רוח ואמשיך רוח: **נסמן לעיל ע׳ רי.**

כתר יתנו לך . . ע״י . . המעתיק הרים: **נוסח כתר . . נסמן לעיל ע׳ רט.**

התשובה . . ה״א עילאה . . לגבי ו׳: **ראה זהר (רעיא מהימנא) נשא קכב, א.**

ת״ת דאימא כתר לז״א: **ראה עץ חיים שער (כג) מוחין דצלם רפ״ה ורפ״ז. שער (כה) דרושי הצלם דרוש ד־ה. שער (לו) מיעוט הירח פ״א.**

שהוי״ו הוא בחי׳ ז״א: **עץ חיים שער (ג) סדר אצי׳ פ״א.**

עיקר התשובה הוא בלב: **בלקוטי תורה דרושים לר״ה נח, ד:** וכמארז״ל **הידוע. ראה הנסמן במראי מקומות שם [בהוצאת קה״ת תשד״מ]. תניא פכ״ט. אגרת הקדש ס״י.**

המוחין שבמדות ונק׳ רעותא דלבא שלא יכילנו כלי הלב כנ״ל, וזהו בחי׳ התשובה שהיא מעומקא דלבא דוקא כידוע, וע״כ ע״י התשובה דוקא נעשה בחי׳ כתר לז״א למעלה כנ״ל, כי ע״י התשובה בלב דכנ״י מלמטה למעלה בבחי׳ נקודת הלב ועומקו מעוררים למעלה להיות בחי׳ נקודת הלב העליון דז״א נעשה מבחי׳ ה״א עילאה דבינה וד״ל.

והנה כתי׳ בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו במ״ת כו׳, שהוא ג״כ ע״י מס״נ דישראל במ״ת שעל כל דיבור פרחה נשמתן כו׳, דכמו שע״י תשובה דכנ״י נעשה בחי׳ כתר לז״א מטעם הנ״ל כך ע״י התורה דכנ״י שמקבלים עול תורה בביטול רצון עצמי כשאמרו נעשה כו׳ כמו שהי׳ במ״ת שעל כל דיבור כו׳ שעי״ז נמשך רצון העליון העצמי שלמעלה מן הטעם ומוחין שבמדות שבז״א בבחי׳ מקיף ע״ג הראש כו׳ כנ״ל בענין על קוצא דשערי דא״א כו׳ שמתפלג לתרי״ג ארחין ברישא דז״א כו׳ שהוא בחי׳ כתר דז״א ג״כ ונק׳ כתר תורה כו׳. וב׳ הדברים הללו תורה ותשוב׳ הן נכללי׳ במה שאמר ישראל עושין רצונו של מקום מבחי׳ עצמיות הרצון כנ״ל שע״י תורה ותשובה דוקא נמשך רצון הפשוט להיות בבחי׳ רצונו של מקום שהוא בחי׳ כתר לז״א כנ״ל וד״ל.

ומעתה יש להבין מה שאמרו ז״ל כשישראל עושין רצונו של מקום אז נאמר ועמדו זרים ורעו צאנכם ובזמן שאין ישראל עושין רש״מ כתיב ואספת דגנך כו׳. דהנה כתי׳ לעתיד והיו מלכים אומניך ושרים מניקותייך כו׳, להיות ידוע שיש ב׳ מדריגות בחי׳ מוחין דיניקה ובחי׳ מוחין דגדלות, בחי׳ מוחין דיניקה הוא בחי׳ קטנות המוחין, כמו התינוק שיונק משדי אמו ששכלו מצומצם במדותיו בדברים קטנים מאד בתכלית הקטנות עד שנגדל בשנים כמו בן ה׳ ובן ו׳ שאינו צריך לאמו שיש בו בחי׳ מוחין דגדלות שהוא בחי׳ גדלות המוחין להבין ולהשכיל בטוב טעם בכל מדותיו כו׳. כמו״כ יש בעבודת ה׳ בחי׳ קטנות ובחי׳ גדלות, בחי׳ הגדלות הוא ההתפעלות במדות מהתבוננות עצמות אא״ס שלמעלה מן ההשתלשלות שלגדולתו אין חקר כלל כו׳, ונק׳ זה בחי׳ מוחין דגדלות, והב׳ הוא ההתבוננות בסדרי כל ההשתלשלות מאין ליש מריש כל דרגין שבעצמות

בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו במ״ת: **שיר השירים ג, יא. ראה רש״י ומצודת דוד שם. תענית כו, ב (במשנה). ספר הערכים־חב״ד כרך ב ע׳ תי הערה** 104.

שעל כל דיבור פרחה נשמתן: **ראה שבת פח, ב. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ ג.**

שו״ה ומוחין — על: **כנצ״ל: אל.**

ועמדו זרים ורעו צאנכם . . ואספת דגנך . . והי׳ מלכים אומניך ושרים מניקותייך: **ישעי׳ סא, ה . . עקב יא, יד . . ישעי׳ מט, כג (ושם: ושרותיהם).**

מוחין דיניקה ובחי׳ מוחין דגדלות: **ראה גם פירוש המלות פ״ב.**

התינוק . . כמו בן ה׳ ובן ו׳ שאינו צריך לאמו: **ראה עירובין פב, א. רמב״ם הל׳ סוכה רפ״ו ובמפרשיו. שו״ע אדה״ז הל׳ סוכה סתר״מ ס״ג.**

המאציל עד סוף כל דרגין כו’, ולהיות שאין ערוך כלל להשתלשלות דקו כו’ לגבי העצמות כידוע, ע”כ נק’ התפעלות המדות שמהתבוננות זאת בשם מוחין דקטנות כמו התינוק שמתפעל מדבר קטן כו’ וד”ל. והנה עיקר ההפרש ביניהם הוא אשר בבחי’ מוחין דגדלות הוא למעלה מבחי’ הבירורי’ דרפ”ח שבחכמה אתברירו להיות ביטול היש לאין כידוע, מאחר שההתבוננות בעצמו’ דוקא שלמעלה מהשתלשלות דאין ליש כו’ דכלא חשיב ממש כו’, כמו עד”מ שא”א לבעל שכל גדול לצמצם א”ע בדברים פחותי הערך שהתינוק משחק בהן כו’ (כמו שאמרו דלעתיד יעשה קניגא כו’ וכמ”ש במ”א בפי’ צחוק עשה כו’ וד”ל. אבל בחי’ מוחין דיניקה הוא אשר בחכמה אתברירו שיורד לברר בירורי’ להפריד הרע מן הטוב כו’, להיות כי כל עיקר השבירה הוא רק מבחי’ הקטנות שהוא קטנות הכלי’ כו’, וכדי לתקנם ולהעלותם ג”כ הוא בחי’ הקטנות, כמ”ש במ”א בענין הבירורים שזהו כמו עבודה נכרי’ ושפלה כמו בישול קדירה לרבו שמתלבש בלבושי’ פחותים ביותר בערך פחיתת המלאכה כו’, וז”ש מי זה בא מאדום חמוץ בגדים כו’ דגלו לאדום שכינה עמהם, וזהו בחי’ הבירורים דכל גלויות שעיקר העבודה שם אינו רק לברר בירורי נוג”ה ע”י תח”מ, וז”ש ואספת דגנך זה תלמוד כו’

שבחכמה אתברירו: באגרת הקדש סכ”ח: בזוה”ק. וכ”ה בכתר שם טוב [קה”ת] סר”מ (לא, ב). לקוטי אמרים להה”מ [קה”ת] סרמ”ב (נט, ג) ואור תורה קטו, א [ושם: וידוע מהזוהר כי הכל במחשבה אתברירא שהוא חכמה]. לקו”א סר”ס (סח, סע”א) ואו”ת צה, א [ושם: בזהר ע”פ כולם בחכמה עשית כולם במחשבה אתברירא]. ראה זהר (היכלות) פקודי רנד, סע”ב (מחשבה). שער רוח הקדש דרוש א [תל אביב תשכ”ג יד, ב]. עץ חיים שער (יח) רפ”ח ניצוצין פ”ה (מ”ק). שער (יט) אנ”ך פ”ט. שער (כג) מוחין דצלם פ”ח. שער (לט) מ”ן ומ”ד דרוש א. מבוא שערים ש”ה ח”א פ”ב. סידור שחרית מד, ריש ע”ב. ס’ מאמרי אדה”ז־מארז”ל ע’ שנח. ביאורי הזהר תשא [והוא משבת פ’ כי תשא תקס”ז — ספר המאמרים תקס”ז ע’ IX] נג, ג. תורה אור בראשית ה, ד. מגלת אסתר צו, ב. סה”מ תקס”ה ח”א ע’ תה ואילך. תו”א שמות קז, ב ואילך. סה”מ תקס”ג ח”א ע’ קמד ואילך (קמז ואילך). ס’ מאמרי אדה”ז־פרשיות התורה ח”ב [והוא משנת תקס”ז] ע’ תקי. סה”מ תקס”ז ע’ פט. דרך מצותיך ע’ 62 וע’ 132. שערי אורה שער חנוכה ד, א. ס’ מאמרי אדה”א־ויקרא ח”א ע’ יד. וראה ג”כ סה”מ תש”ט ע’ 203 [מהבעש”ט — שאמר כ”ק אדה”ז לפני תלמידיו בבואו בפעם הראשונה ממעזריטש. שם ע’ 201; כתר שם טוב — הוספות ע’ 54].

דלעתיד יעשה קניגא . . וכמ”ש . . צחוק עשה כו’ וד”ל: [כנצ”ל: וד”ל)]. וירא כא, ו. ראה ויקרא רבא פי”ג, ג. ס’ מאמרי אדה”ז־מארז”ל ע’ קמא ואילך. תורת חיים חיי שרה קכח, א ואילך. קכט, א ואילך. תולדות טו, ג. טז, ג. ויצא כד, ד ואילך. וראה ג”כ ס’ מאמרי אדה”ז־פרשיות התורה ח”א ע’ שלט ואילך. ח”ב ע’ תרנ ואילך. סה”מ תקס”ג ח”ב ע’ תשלא. ס’ מאמרי אדה”ז־מארז”ל ע’ קמד ובהנסמן במראי מקומות לשם.

כמ”ש במ”א בענין הבירורים: ראה סידור שער המועדים רכ, ג. ביאורי הזהר ויגש כו, ד. שערי תשובה ח”א שער התפלה נ, ד. ח”ב חינוך פס”א ואילך.

בישול קדרה לרבו שמתלבש בלבושי’ פחותים: ראה שבת קיד, רע”א. רש”י צו ו, ד.

מי זה בא מאדום חמוץ בגדים: ישעי’ סג, א. לעיל ע’ מ.

דגלו לאדום שכינה עמהם: ספרי מסעי לה, לד. וראה לקוטי שיחות צו כרך ז ע’ 210 הערה 29.

שו”ה שם — תח”מ: אינו ברור בהכת”י. ואולי כתוב: תו”מ [תורה ומצות].

ואספת דגנך זה תלמוד: עקב יא, יד. ראה אמרי בינה שער הק”ש פנ”ב: כמארז”ל [ראה בראשית רבא פס”ו, ג] דגנך זה תלמוד. וראה לעיל ע’ רמד.

כמו האסיפת דגן בגשמיות שהוא ע״י הבירורים דל״ט מלאכות חורש וזורע כו׳ וד״ל.

וזהו ג״כ ונתתי עשב בשדך פי׳ בשדך בחי׳ שדה העליונה בחי׳ חקל תפוחים שדה אשר ברכו ה׳ כו׳ והן נשמות ישראל שנק׳ פרי ותבואה כמ״ש ראשית תבואתו כו׳. אך יש בשדה ג״כ ספיחים שהן בחי׳ פסולת הארץ שצומחי׳ מעצמן בלי זריעה והוא ג״כ בחי׳ עשב השדה כמ״ש מצמיח חציר כו׳, ומזה שורש נשמו׳ הגרים שנלווים ומתדבקים בישראל וכמ״ש ונספחו על בית יעקב כמו ספיחי השדה כו׳. וז״ש ונתתי עשב בשדך לברר לניצוצות נשמות הגרים מע׳ שרים דנוג״ה והוא ע״י שם ע״ב דחכמה שבחכ׳ אתברירו כמ״ש כי אב המו״ן כו׳, וז״ש עש״ב שם ע״ב כו׳ וכן ואספת דגנך בירור עליון יותר בפרי ותבואה שדה העליונה כו׳.

אך כל זה הוא בחי׳ הקטנות שהרי בחי׳ הבירור הוא בבחי׳ הקטנות שבחכ׳ שהרי נק׳ אכילה כמ״ש ואכלת כו׳, אבל בחי׳ מוחין דגדלות הוא למעלה מבחי׳ הבירורי׳ הללו. וזהו לע״ל דוקא שיבוררו כל הניצוצות מע׳ שרים דנוגה כמ״ש ונהרו אליו כו׳ הגוים כו׳ אז אהפוך אל עמים שפה ברורה כו׳, ולא יהיו ישראל צריכים לעבוד כלל בעבודת הבירורי׳, אלא ועמדו זרים ורעו צאנכם פי׳ שאוה״ע שכבר יבוררו לעתיד יהי׳ הם העובדים בבחי׳ הבירורי׳ שזהו להיות בחי׳ בירור אחר בירור כו׳, אבל ישראל לא יעבדו עוד עבודה זו להיות שהן אז בבחי׳ מוחין דגדלות שלמעלה מבחי׳ הבירור שבחכמ׳ כ״א רק להתענג על ה׳ בבחי׳ עצמות המאציל שלמעלה מן ההשתל׳ בלתי עבודת מלאכה כלל וד״ל. וזהו ושרים מניקותייך שע׳ שרי׳ דנוגה גם שיהי׳ לאחר הבירור לעתיד מ״מ עדיין יהי׳ בבחי׳ מוחין דיניקה הנ״ל לעבוד עבודת הבירורים לברר בירור אחר בירור כו׳ מה שישראל עובדי׳ עכשיו אבל ישראל לא יעבדו עבוד׳ קטנות זו. וז״ש ושרי׳ יהי׳ מניקותיך בבחי׳ מוחין דיניקה (ומ״ש מניקותיך דמשמע לבחי׳ היניקה וקטנות שבישראל הן המניקות דהיינו שיהי׳ מהם הגדלות מוחין דיניקה שבישראל מצד הבירורים שנבררו השרי׳ שד״ם נעכ״ר כו׳.

ונתתי עשב . . שדה אשר ברכו ה׳: **עקב שם, טו . . תולדות כז, כז.**

ראשית תבואתו: **ירמי׳ ב, ג.**

ספיחים . . בלי זריעה: **ראה שערי תשובה כאן סח, ג. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תשעב.**

מצמיח חציר . . ונספחו על בית יעקב: **תהלים קד, יד . . ישעי׳ יד, יא.**

כי אב המו״ן . . עש״ב שם ע״ב: **לך יז, ה . . נסמן לעיל ע׳ רמג.**

כמ״ש ואכלת . . ונהרו אליו כו׳: **עקב שם . . ישעי׳ ב, ב.**

אז אהפוך אל עמים שפה ברורה: **צפני׳ ג, ט.**

שד״ם נעכ״ר כו׳: **[כנצ״ל: כו׳)]. בכורות ו, ב. ראה שערי תשובה כאן סט, סע״ב ואילך.**

וזהו שארז״ל שכאשר ישראל עושין רש״מ אז ועמדו זרים כו׳ דכאשר עושין רש״מ דבוקים הם בעצמות הרצון הפשוט שבעצמות אא״ס ממש אז הן למעלה מבחי׳ הבירורים דרפ״ח כו׳ כי הוא למעלה מבחי׳ השבירה והתיקון כו׳ כנ״ל. אך כשאין ישראל עושין רש״מ ואינן דבוקים למעלה מעלה אז יורדים למטה לברר בירורים שבבחי׳ הקטנות כנ״ל, ואז נאמר ואספת דגנך כו׳ ונתתי עשב כו׳ שמבררי׳ בעצמן שהוא מה שבחכמה אתברירו כנ״ל וד״ל. (אך לכאורה בחי׳ הבירור דתו״מ נק׳ עושי׳ רצונו של מקום כנ״ל וא״כ דוקא כשעושין רש״מ נאמר ואספת כו׳, אבל הרי מבואר דתשובה ותורה לבד נק׳ רש״מ מצד בחי׳ כריתת ברית ששרשם מעצמות הרצון הפשוט, וא״כ אמרו דתו׳ ותשובה קדמה לעולם, משא״כ המצות שהן רק עכשיו לברר לע׳ שרים להפריד הטוב מן הרע כו׳, ולעתיד אילנא דטו״ר יתעבר כו׳, ע״כ יש מ״ד דמצוות בטול׳ לע״ל, אבל לא התורה משום דשרש התורה בבחי׳ העצמות שנק׳ כתר תורה טרם בואה לגילוי במצות בפ״מ כו׳ (ומ״ש והיו מלכי׳ אומניך כו׳ משמע דתורה ומצות ג״כ יהי׳ רק יניקותיך כידוע דבתורה נאמר בי מלכים ימלכו כו׳, וזהו שרים או״א כמ״ש באר חפרוה שרים כו׳, וכמ״ש אנכי תרגלתי לאפרים קחם על זרעותי כננס ע״ג הענק וד״ל.

* * *

דחו׳ ותשובה קדמה לעולם: **פסחים נד, א.**

ולעתיד אילנא דטו״ר יתעבר: **כ״ה בכ״מ: ראה זהר (רעיא מהימנא) נשא קכד, ב. קכה, א. הובא באגרת הקדש סכ״ו. לעיל ע׳ טו. שערי תשובה ח״ב שער התשובה ו, א. ספר מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תרפה. וש״נ.**

יש מ״ד דמצות בטיל׳ לע״ל: **ראה נדה סא, ב. ספר מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״א ע׳ רמו. תשובות וביאורים מכ״ק אדמו״ר שליט״א סי׳ יא ע׳ 51 הערה 9. לקוטי שיחות ויגש כרך ה ע׳ 244; ראה כרך כד ע׳ 93.**

שו״ה (ומ״ש — ג״כ . . בי מלכים ימלכו . . או״א: **אינו ברור בהכתי״ . . משלי ח, טו . . כן נכתב בסוף העמוד. אבל בריש ע׳ הבא נכתב: א״א.**

באר חפרוה שרים: **חוקת כא, יח. ראה לעיל ע׳ רלח. ספר מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ס״ע תקעד. וש״נ.**

אנכי תרגלתי לאפרים קחם על זרעותי: **הושע יא, ג [ושם: אנכי . . זרועותיו — ראה לעיל ע׳ פח. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תשפב].**

ב״ה פ׳ עקב ה׳תקפ״ז לפ״ק

ויענך וירעיבך ויאכילך את המן אשר לא ידעת ואשר לא ידעון אבותיך למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו [יחי׳ האדם]. הנה מה שיש לדקדק בזה רבי׳ הם א׳ מה שאמר ויענך כו׳ דהלא המן הי׳ לחם טוב לשובע נפשם בכל מיני טעם מאכל ומתיקות כמ״ש הנני ממטיר לכם לחם מן השמים כו׳ וכתיב והמן כזרע גד כו׳ שטו העם ולקטו כו׳ עד טעמו כטעם לשד השמן כו׳ רק שישראל אמרו ועתה נפשינו יבשה כו׳ לפי שהי׳ המן נבלע ברמ״ח אברי׳ כו׳ ולא היו מרגישים בנפשם שום אור וחיות בהרגשת מאכל לחם ובשר גשמי׳ (ולכאורה מהו שא׳ ויענך וירעיבך שהיו רעבים גם אחר אכילתם ואמנם אין זה נק׳ עינוי אחר שהי׳ מאיר עיניהם ומשיב נפשם ורוחם כו׳ והיו שבעים בלחם זה כמו בלחם גשמי ואיך א׳ עליו ויענך וירעיבך כו׳). ועוד י״ל מ״ש אשר לא ידעון [אבותיך] מהו הרבותא בזה שלא ידעו אבותיך דמשמע שמדריגת המן למעלה גם מהאבות שלא האכילם מזון רוחני זה דמ״ן (והלא א׳ דהאבות הן המרכבה עליונה ממש וגם אמרו שהטעימן לאבות מעין עוה״ב ממש שהוא למעלה מאו״ש לגמרי כו׳). ועוד מ״ש למען הודיעך כי לא כו׳ אלא על כל מוצא פי הוי׳ יחי׳ האדם שזהו המן שנק׳ מוצא פי יחי׳ יותר מכל הברואים ומזונות שהכל נהי׳ בדבר הוי׳ בי״מ כמאמר תדשא הארץ דשא כו׳ וכה״ג. ועוד שבכאן אומר הטעם לאכילת המן למען הודיעך כו׳ ובמ״א אמר הטעם למען אנסנו הילך בתורתי אם לא (שהמן הי׳ לנסיון הילך כו׳ כמ״ש בזוהר דבי׳ אבדיקת חייבא דבני ישראל כו׳) ואפשר שזהו מ״ש כי על כל מוצא פי הוי׳ כו׳ שהוא מוצא פי הוי׳ דתו׳ דוקא שהי׳ המן הכנה רבה

ויענך וירעיבך: נמצא בבוך כת״י **א** (116) יא, א (הא׳). **ב** (135) קפג, א. **ג** (174) שנה, א. **ד** (278) צא, א. **ה** (343) עדר, א. **ו** (373) תרלח, א. **ז** (437) קעג, א. **ח** (523) מא, ב [ובכותרת: ב״ה פ׳ עקב (התקפ״ז) לפ״ק]. **ט** (531) סד, א [ובכותרת: ב״ה פ׳ עקב (ה׳ תקפ״ז)]. **יא** (543) קכז, א. **יב** (570) מה, ב. **יג** (631) א, א [חסר ההתחלה]. **יד** (960) כד, א (הב׳). **יז** (962) כט, א. **יח** (975) טו, ב (חלק). **יט** (1087) צג, א. **כא** (1322) נו, ב. **כב** (1748) עד, א [בא׳ העמודים נרשם: תורת אדמו״ר נ״ע שנת תקפ״א טית (!) לפ״ק]. **כג** (2009) סא, א.

המאמר נעתק מכת״י **יב** ובין אריחיים ניתוסף מבוך כת״י **יזכבכג**. שינויים אחדים שבין הכת״י נרשמו בשולי הגליון.

מאמר זה מיוסד על ד״ה ויאכילך את המן בלקוטי תורה פ׳ עקב יג, ג.

ויענך וירעיבך ויאכילך את המן . . ואשר לא: **עקב ח, ג . . יזכבכג: ולא. ועד״ז לקמן ע׳ שלג.**

הנני ממטיר לכם . . והמן . . שטו . . לשד השמן . . ועתה נפשינו: **בשלח טז, ד . . בהעלותך יא, ז. ח. ו.**

המן נבלע ברמ״ח אברי׳ . . שהיו רעבים: **יומא עה, ב . . ראה גם שם עד, ב. לקח טוב כאן (עה״פ ח, ג). לקוטי שיחות בשלח תשמ״ו ס״ג.**

דהאבות הן המרכבה . . שהטעימן לאבות מעין עוה״ב: **נסמן לעיל ע׳ רטו . . ראה בבא בתרא טז, סע״ב ויז, רע״א. תניא פמ״ו (סו, א).**

אלא על כל מוצא פי הוי׳ . . יחי׳ . . בי״מ . . תדשא הארץ דשא: **סיום הפסוק ויענך (ושם: כי על) . . יזכג: הוי׳ . . [ביו״ד מאמרות]. יז: בוימ״ב [בוא״ו ימי בראשית] . . בראשית א, יא.**

למען אנסנו . . כמ״ש בזוהר: **בשלח טז, ד . . ראה זהר בשלח סב, ב.**

לזה וכמ״ש בזוהר שנק׳ מזונא דח״ע כו׳ (אך הרי התו׳ ג״כ נק׳ לחם מן השמים כו׳ כמ״ש לכו לחמו בלחמי כו׳ ואף ע״ז א׳ כי לא על הלחם כו׳).

והנה שרש הענין של המן הוא מחמת ירידת הטל דוקא כמ״ש וברדת הטל על המחנה ירד המן עליו (ובפ׳ בשלח א׳ ותעל שכבת הטל כו׳) ולכאורה מה שייכות וחיבור יש לטל עם המן עד שבירידת הטל דוקא ירד המן כו׳. אך באמת שורש המן והטל אחד הוא והוא בבחי׳ פנימי׳ הח״ע שלא הי׳ שם שבירה בז׳ מדות דתוהו כלל (וכמ״ש ימותו ולא בחכמה כו׳) כידוע, והוא ג״כ ענין אחד עם שרש החכ׳ דתו׳ אור שנק׳ ג״כ בשם טל כמ״ש כי טל אורות טליך ונק׳ טל תורה כו׳ וכמא׳ כל העוסק בתו׳ טל תורה מחייהו כו׳ כמו במ״ת שטל תורה החי׳ [כו׳] והוא הטל שעתיד להחיות בו את המתים כידוע שזהו שנק׳ טל אורות כו׳ בחי׳ טלא דנטיף מע״י כו׳ (ובזוהר נק׳ טלא דבדולחא שהוא מז׳ תיקונא דגלגלתא כו׳ וזהו ועינו כעין הבדולח כו׳) ושרש כללות הענין הוא שבחי׳ טל ומן זה הוא בבחי׳ עץ החיים שלמעלה מעה״ד טו״ר שנק׳ אילנא דחי׳ שכולו חיי׳ וטוב ואין שם צד אחיזה ויניקה לטוב או לרע כלל שמפני זה יש בכח הטל הזה להחיות גם את המתים שכבר מתו מצד עה״ד טו״ר [כו׳] וזהו ג״כ יש בכח דבחי׳ טל תורה דוקא כמ״ש שטל תורה מחייהו דהיינו גם להחיות מי שמת מצד עוונות שלו במיתה רוחני׳ כו׳ (כי יש בתו׳ ב׳ מדריגות אחד בחי׳ לחם ומזון דחכ׳ דתו׳ אור שבאה בהתלבשות בעה״ד טו״ר לברר כו׳ שזהו כלחם מן הארץ הגשמי׳ שיש בה

וכמ״ש בזוהר שנק׳ מזונא דח״ע . . לכו לחמו בלחמי . . על הלחם: **ראה שם סב, א . . משלי ט, ה . . תוקן ע״פ כג. יזכב: ליתא תיבת לחם. ובכת״י זה: אל כל.**

וברדת הטל על המחנה . . ובפ׳ בשלח: **בהעלותך יא, ט (ושם: המחנה לילה) . . טז, יד.**

ימותו ולא בחכמה: **איוב ד, כא. ראה לעיל ע׳ ט וע׳ קטז. לקמן ע׳ שלד. סידור שחרית מה, ב. תורה אור יתרו קי, ד [נדפס גם בספר המאמרים תקס״ז ע׳ עו. ובשינויים בס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״א ע׳ שנב]. מגלת אסתר קיח, ג [נדפס גם בסה״מ תקס״ח ח״א ע׳ צז]. ביאורי הזהר פינחס קיא, א. סה״מ תקס״ה ח״ב ע׳ תרכא. ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב ע׳ תקיח. תורת חיים נח מו, ב. וישלח [והוא משנת תקפ״ה — ע״פ בוך 811 עו, א] נד, א. פירוש המלות פקכ״ו. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ קמב. ח״ב ע׳ תרפט וע׳ תשנא. וראה גם דרך חיים שער התפלה מח, סע״א.**

דתו׳ אור . . כי טל אורות . . כל העוסק בתו׳ טל תורה מחייהו: **משלי ו, כג . . ישעי׳ כו, יט . . תקוני זהר בהקדמה יב, א. תי״ט לח, ב. תקוני זהר חדש צז, ד. תניא ספל״ו. ראה כתובות קיא, ב (ושם: המשתמש באור . . אור) ע״פ גירסת הילקוט שמעוני ישעי׳ שם (רמז תלא — ושם: המשתמש בטל). לקוטי שיחות כ״ד טבת כרך יא ע׳ 193.**

במ״ת שטל תורה החי׳ . . שעתיד להחיות בו: **ראה שבת פח, ב. בהערה שלפנ״ז.**

טלא דנטיף מע״י: **ראה זהר בשלח סא, ב. סב, ב. (אדרא זוטא) האזינו רפח, א.**

טלא דבדולחא: **ראה זהר תזריע מט, א. (אדרא רבא) נשא קכח, ב.**

מז׳ תיקונא דגלגלתא . . ועינו כעין הבדולח: **בהעלותך יא, ז. ראה עץ חיים שער (יג) א״א פ״ו. לקוטי תורה האזינו עג, רע״ג.**

בתו׳ ב׳ מדריגות: **ראה גם סידור שער בהמ״ז קז, ג־ד.**

טו״ר ומתברר כו׳ ולכך לעוסק לש״ש נעשה סם חיים כו׳ אבל מדריגה הב׳ זהו חכ׳ דתורה שנק׳ לחם מן השמים כמו המן וכמו הטל שהוא פנימי׳ דח״ע דתו׳ אור כמו שהוא בבחי׳ עה״ח ממש נק׳ טל תורה שיוכל לטהר ולהחיות המתים (והוא גבו׳ דע״י שבחסד שנק׳ מאור שבה כו׳ (וכמ״ש במ״א). ולכן ע״י המן דוקא הי׳ הבדיקה ובירור לנש״י אם תוכלו לברר לעה״ד טו״ר ע״י התו׳ הנגלית לנו כו׳ כמ״ש למען אנסנו הילך בתורתי אם לא וכמ״ש במ״א.

וזהו ג״כ מ״ש כאן כי לא על הלחם דתורה בעה״ד כו׳ כמשי״ת.

וביאור ענין טל תורה שהוא הטל שמחי׳ בו המתים כנ״ל הנה יש ממנו גם עכשיו הארה והמשכה הבאה מבחי׳ ההעלם דבחי׳ הח״ע דתו׳ דעה״ח הנ״ל לידי גילוי קצת אך שנמשך בבחי׳ מקיף לבד, והן י״ג מדה״ר שנק׳ ר״ר בכלל ששרשו בבחי׳ מקיף דכ״ע שהוא בפנימי׳ דרצון וח״ע שלמעלה ממשפט ושכל דתו׳ הנגלית להיותו נושא עון גם לעוברי רצונו, והוא שירד משה [ביוה״כ] והמשיך י״ג מדה״ר כמ״ש ויעב[ו]ר הוי׳ על פניו ויקרא הוי׳ (הוי׳) כו׳, והיינו ג״כ [ענין] טל העליון שיחי׳ בו המתים כנ״ל כמ״ש מחי׳ מתים בר״ר דוקא לפי שר״ר הללו למעלה ולמעלה משרש החיים והמות בהמשכות החיים דחכמה כמ״ש והחכ׳ תחי׳ כו׳ וכמ״ש כולם בחכ׳ עשית כידוע הרי יש לזה כליון ומות (כמ״ש ראה נתתי לפניכם היום כו׳ החיים ו[את] הטוב והמות והרע כו׳), אבל ר״ר שמחי׳ מתים והוא בפנימי׳ מקור כל החיים שנק׳ עץ [ה]חיים [(והוא בחי׳] רעוא דכ״ר כו׳) שאין שם שורש למות כלל ולכך יש ביכולת דר״ר להחיות בו המתים שהוא בטל העליון, והוא ג״כ ענין סליחת העוונות להיות נהפך מרע לטוב וממות לחיים כזדונות שנק׳ רע ומות שנעשו זכיות וקטיגור עצמו נעשה סניגור ביוה״כ וזהו ג״כ במדריגה הב׳ בחכ׳ דתו׳ אור הפנימי׳ דוקא והוא ע״י מצות התשובה שיומשך ר״ר די״ג מדה״ר לכפר עון לחוטא למעלה ממשפט התו׳ עצמה [כו׳] כמו שית׳, (וזהו ג״כ ענין מ״ח באפר פ״א שמטהר טמאים כו׳ לטהר טומאת מת [לפי שמ״ח זהו בחי׳ פנימית הח״ע דעה״ח הנ״ל ואפר ה״ג

לעוסק לש״ש נעשה סם חיים: [**יזכג:** של״ש . . סמא דמותא] ראה שבת פח, ב.

מאור שבה: ראה ירושלמי חגיגה פ״א סה״ז [עפ״י ג״י קרבן העדה שם]. איכה רבא פתיחא ב (עה״פ ירמי׳ טז, יא) [ובמתנות כהונה שם]. ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״א ע׳ (רכא) ~~בכד~~.

שו״ה עכשיו — דבחי׳ . . דכ״ע: **יזכג:** דפנימית. **כב:** נכתב מפנימית ומחקו ותוקן מבחי׳ . . **יזכב:** דחכמה.

ויעב(ו)ר הוי׳ על פניו . . מחי׳ מתים בר״ר: תשא לד, ו . . תפלת העמידה.

והחכ׳ תחי׳: קהלת ז, יב (ושם: החכמה, אבל כ״ה בכמה מקומות בדא״ח, ומהם: לעיל ע׳ רכט. אגרת הקודש סי״ז [תניא קכה, ב]. לקוטי תורה מצורע כה, ד. בהעלותך לד, ד. לה, ג. לו, ג. ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב ע׳ תרסו וע׳ תתפב. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ לז. ח״ב ע׳ תעד.

כולם בחכ׳ עשית . . ראה נתתי: תהלים קד, כד . . נצבים ל, טו [ושם: לפניך [**יזכג:** נתתי לפניכם היום ליתא] ואת המות ואת הרע — ראה לקמן ע׳ שכ].

כזדונות . . שנעשו זכיות . . ביוהכ״פ: ראה לעיל ע׳ ז.

מ״ח . . פ״א . . ואפר ה״ג: מים חיים . . פרה אדומה . . ראה טעמי המצות [להאריז״ל] חוקת.

דקליפת נוגה שמקבל משור ופרה שנמתק מרע לטוב כו׳) (וזהו יחיינו מיומים שהן ר״ה ויו״כ ע״י סליחת העונות] בי״ג מדה״ר שהוא נמשך מפנימיות רצון העליון רדכ״ר ביום הג׳ יקימנו בתחיית המתים מטל העליון שהוא טל תורה הנ״ל ונחי׳ לפניו ממש כו׳.

והנה להבין ביאור ענין ר״ר הנ״ל שהוא מלובש בטל ומן כו׳ שממנו מקור התורה ומצות, הנה יש להקדים ענין ההפרש בין מדות שבחכ׳ דבחי׳ התיקון כמדות דחכ׳ דתו״מ לברר בעה״ד כו׳ וכמו״כ מדות דאוי״ר שנולדים מן השגה ושכל שהוא בבחי׳ אדם דוקא וכידוע ובין בחי׳ המדות טבעיות שברצון הטבע דבחי׳ בהמה שהן בחי׳ אדם דתוהו, וכמ״ש וזרעתי את בנ״י זרע אדם וזרע בהמה שהן ב׳ מדריגות דאדם ובהמה כמ״ש אדם ובהמה תושיע הוי׳ והוא בחי׳ מ״ה דתיקון וב״ן דתוהו דמ״ה בגי׳ אדם וב״ן בגי׳ בהמה. והנה בחי׳ מדות הטבעי׳ דבחי׳ בהמה שיש בנש״י שהן נמשכים ונזרעים מאור הזרוע לצדיק עליון כמ״ש וזרעתי את בנ״י כו׳ הנה זה התפעלות המדות הטבעי׳ שברצון העצמי׳ דיחי׳ שבנפש שלמעלה הרבה מאהבה שבלב [שנולדה] מן השכל והשגה שבמוח שאינו אלא בחי׳ אהבה זוטא דאתדחי׳ מקמי׳ אה״ר דאה״ר זהו אהבה הטבעיות שנק׳ אהבה במס״נ שיוכל למסור נפשו על קדושת הוי׳, וזהו שאמר דוד ואני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך כו׳ בהמות לשון רבים דבהמה הוא אהבה שבטבעיות דנה״ב ששרשה למעלה מהדעת אעפ״י שהוא למטה מן הדעת ונק׳ בהמה רבה שהוא למעלה הרבה מבחי׳ מדות השכליות דבחי׳ אדם בחי׳ מ״ה הנ״ל.

ויובן זה במה שמצינו בהתפעלות האוי״ר דמלאכים העליונים שנק׳ [בשם] בהמות וחיות כשרפים וחיות הקודש כו׳ וכמרכבה דפני ארי׳ להימין ופני שור מהשמאל כו׳ כידוע שבחי׳ ומדריגות דארי׳ זה במרכבה הוא בהתפעלות אהבה ותשוקה האלקי׳ בתמידות בכח גד[ו]ל [ו]חזק בהתפעלות כרשפי אש התלהבות דחום הגבורה שבלב כלב הארי ששאג ישאג על טרפו כו׳ וכמ״ש אחרי הוי׳ תלכו וכארי׳ ישאג כארי׳ שבמרכבה שישאג מקירות

ביום הג׳ יקימנו . . ונחי׳ לפניו: **הושע ו, ב.**

שו״ה מן — אדם . . וזרעתי את בנ״י: **יזכג:** מדות . . **ירמי׳ לא, כו (ושם: בית ישראל. בדילוג. ראה לעיל ע׳ רכא. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ ב).**

אדם ובהמה תושיע הוי׳ . . דמ״ה בגי׳ אדם וב״ן בגי׳ בהמה: **תהלים לו, ז . . נסמן לעיל ע׳ רמג ועד רנד.**

שו״ה זוטא — אהבה במס״נ . . על קדושת הוי׳ . . שאמר דוד ואני בער ולא אדע . . בהמות לשון רבים: **יזכג: אהמ״ס . . יזכג: עקה״ש . . תהלים עג, כב. וראה לקמן ע׳ שי. לעיל ע׳ רסד.**

דמלאכים העליונים . . בהמות וחיות . . דפני ארי׳ להימין ופני שור מהשמאל: **נסמן לעיל ע׳ רסב.**

אחרי הוי׳ תלכו וכארי׳ ישאג כארי׳ שבמרכבה: **הושע יא, י (ושם: ילכו [וכ״ה ב יז] כארי׳ [וכ״ה ב כג]). ראה גם סידור שער הציצית [והוא מש״פ שלח תקס״ד] ד, א. אמרי בינה שער הציצית פ״ב (א, ד). ד״ה אתם נצבים בלקוטי תורה נצבים מז, רע״ג; סידור שער האלול רלא, ד; לכ״ק אדה״א משנת תקפ״ד [קה״ת תשל״ב.**

לבו באה״ר החזקה ביותר והוא בחי׳ תגבורת כח האהבה בחוזק גד[ו]ל כחוזק גבורת לב הארי׳ בהתפעלותו ותשוקתו לדבר מה כו׳ וזהו ארי׳ גי׳ גבורה והוא גבו׳ שבחסד שלמעלה מן החכ׳ שבלתי מוגבל כלל דגם שארי׳ אותיות ראי׳ דחכ׳ זהו בראי׳ הפנימיות ועצמית דרצון שהוא למעלה מחכ׳ דאדם שהוא ברצון שבשכל והשגה כו׳. והנה באה״ר דארי׳ זה יש בחי׳ גבו׳ דקו השמאל דיראה דוקא דארי׳ אותיות ראי׳ ואותיות יראה וכמ״ש דארי׳ שאג מי לא יירא דיש בשאגת ארי׳ בחי׳ יראה ופחד גדול, וידוע דכל יראה ופחד אלקי׳ אינו בא רק מצד בחי׳ התגלות אור אלקי ביותר כמו כי הוי׳ אל עליון נורא ושמך נורא שתפול היראה ממנו והוא ע״י בחי׳ התגלות של הקב״ה בעולמות באור גדול ביותר מכפי הצמצום והמדה הראשונה, וכמו לע״ל שיהי׳ פחד הוי׳ על כל הברואים כו׳ מצד עוצם הגילוי דבחי׳ רוממות א״ס ב״ה וכמו שהוא מלך יחיד לבדו כו׳, וכך הוא בכל ר״ה ויו״כ כידוע ולכך נק׳ ימים נוראים ע״ש בחי׳ היראה ופחד דנורא שנמשך בכל העולמות וכן עד נשמות שבגופים להתעורר בתשובה שלימה) ומצד שהתגלות הזאת אינה יכולה להתלבש בתוך כ״ע בכלים שלהם לפי שלגדולתו אין חקר כלל ע״כ נמשך [בחי׳] אה״ר זו בבחי׳ ארי׳ להימין בהתכללות דאימה ופחד בקול שאגת ארי׳ בגילוי רב ועצום מצד העדר כלי המקבל שלא יכול להכיל ולא יוכל להתלבש בהן כמו שהוא למעלה ממש ומזה נמצא סיבת התפעלות אהבה זו ביראה ופחד ביתר מכפי המדה עד שכל בחי׳ אהבה כרשפי אש נכללים באה״ר זו דארי׳ להימין שבאה מצד הגילוי הגדול דבחי׳ חסד שבאה״ר העליונה ביותר כנ״ל [וד״ל]. וזהו ג״כ ענין ארי׳ דאכיל קרבנין שירד על המזבח להיות שרשפי אש שלמטה בקרבן דבהמה בהקטרת חלב ודם שעולה מלמטה למעלה באש שלמטה כמו התלהבות לב בשר הטבעי שהוא ג״כ עולה ונשרף בשלהבת אש העליון שהוא אש דחסד דארי׳ זה דאכיל קרבנין שהוא אה״ר שבאה מצד עוצם ההתגלות אור הוי׳ וכלול

יודפס בעז״ה בס׳ מאמרי אדה״א לפ׳ נצבים] פכ״ז. סידור שער חג השבועות שז, סע״א; לקו״ת במדבר י, א. יא, ב. ס׳ מאמרי אדה״א-ויקרא ח״א ע׳ רכד. אור התורה אמור כרך ד ע׳ א׳קג.

ארי׳ גי׳ גבורה והוא גבו׳ שבחסד: פי׳ הראב״ד לספר יצירה פ״א מ״ב [ירושלים תשכ״ב לד, ריש ע״ב]. ראה המשך בשעה שהקדימו תער״ב ח״ג ע׳ א׳שלד.

שארי׳ אותיות ראי׳: ראה תקוני זהר ת״ע קכב, א. זהר (רעיא מהימנא) פינחס רלד, א. תקוני זהר חדש צט, סע״א וריש ע״ב.

דארי׳ אותיות . . יראה . . דארי׳ שאג מי לא יירא: מגלה עמוקות אופן קג . . בלקוטי תורה כאן: בעמוס סי׳ ב. וצ״ל: עמוס ג, ח (ושם: ארי׳).

כי הוי׳ אל עליון נורא ושמך נורא: תהלים מז, ג (ותיבת א־ל ליתא שם). תפלת העמידה לימים נוראים.

ולכך נקראים ימים נוראים ע״ש בחי׳ היראה: אוצ״ל: (ולכך. ראה גם לעיל ע׳ צא.

שו״ה יכולה — כ״ע . . שאגת ארי׳: י׳ז: כל עלמין . . שאגתו.

ארי׳ דאכיל קרבנין: ראה זהר בהקדמה ו, ב. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״א-ויקרא ח״ב ע׳ תקלא.

מגבורה דיראה ופחד דוקא כנ״ל וכמו כי הוי׳ אלקיך אש אוכלה [הוא] ששורף ומכלה לכל האישים שלמטה מטעם זה דאש ה׳ דחסד מקור כל האישים דגבורה להמתיק ולכוללם באש העליון כארי׳ דאכיל קורבנין לאחר העלאה אש שלמטה דוקא (וכמ״ש במ״א [ע״פ] ואחרי הרוח אש לא באש הוי׳ כו׳ עד דממה דקה שהיא בש״ע כו׳).

והנה כ״ז נק׳ אה״ר דבחי׳ פני ארי׳ להימין, וכמו״כ יש בחי׳ אהבה [שנק׳ אהבת עולם והוא בחי׳ אהבה] זוטא שבאה מצד בחי׳ העלם וההסתר אור האלקי דוקא שזהו בחי׳ פני שור בהשמאל שהוא בחי׳ הדין וצמצום דשם אלקים המסתיר על שם הוי׳ כמ״ש כי שמש ומגן הוי׳ אלקים, ואמנם הרי כל שבחי׳ ההסתר מעלים ומסתיר יותר לבחי׳ החסד וגדולה דשם הוי׳ יותר יגבר התפעלות התשוקה יתירה לעלות ולדבק למעלה באלקים חיים (כפרות שנשאו את הארון שנאמר הלך וגעו כו׳), ועיקר עבודת פני שור בעול מ״ש בתשוקה בלי טעם ודעת כבהמה כמו התפעלות לב בשר הטבעי׳ שלמטה מן הדעת כו׳ וכמ״ש ואני בער כו׳ בהמות הייתי עמך אך עולה למעלה מן הדעת ושכל כנ״ל שעולה למעלה מבחי׳ אלקים הנק׳ ממכ״ע ונק׳ בהמה רבה כנ״ל כמו הבהמה שנושא את הרוכב וכך החיות ובהמות דמרכבה עליונה נושאים הכסא כו׳. ואמנם היראה ועומ״ש דפני שור כל[ו]ל גם מאהבה דפני ארי׳ דוקא והוא מה שצעקת השור וגעייתו באה מצד אהבה המסותרת על דבר אור אלקי׳ המצומצם ומוסתר (כמו על ראשי החיות כעין הקרח [הנורא] כו׳). וזהו האהבה שנק׳ אהבת עולם, פי׳ עולם מענין העלם והסתר והוא ממה שכח אלקי׳ הוא מוסתר ונעלם בעולמות, ואהבה זו באה דוקא ע״י העלם זה שמעורר התשוקה ביותר להיות עולה למעלה ומעלה להכלל בשם הוי׳ וכמ״ש שרפים עומדים ממעל לו ואמר בזוהר ממעל לשכינתא כו׳. ונמצא [שאהוי״ר] דארי׳ ושור כלולים זה בזה כמ״ש בזוהר דכלולין דא בדא

כי הוי׳ אלקיך אש אוכלה . . ואחרי הרוח אש: **ואתחנן ד, כד . . מלכים־א יט, יא־יב (ושם: ואחר — בדילוג). ראה תורת חיים תצוה [והוא מפ׳ תצוה תקפ״ו — ע״פ בוך 2018 לה, א] ע׳ תקטו ואילך.**

אהבה] זוטא: **ראה זהר (היכלות) פקודי רנד, ב. אגרת הקדש סט״ו (קכד, א).**

כי שמש ומגן הוי׳ אלקים: **נסמן לעיל ע׳ רד.**

כפרות שנשאו את הארון שנאמר הלך וגעו: **שמואל־א ו, יב. ראה גם ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ רצט. ושי״נ. ח״ב ע׳ תתפה. ושי״נ.**

שו״ה דבר — אור . . על ראשי החיות כעין הקרח: **תוקן ע״פ יז. ובכתה״י זה: עול . . ראה יחזקאל א, כב. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תנ וס״ע תסט ואילך.**

עולם מענין העלם והסתר: **ראה תקוני זהר תמ״ב. סידור האריז״ל (מוסף לר״ה) היום הרת עולם. כתר שם טוב (קה״ת) סכ״ד (ד, סע״ד). לקוטי תורה במדבר ה, ג. כאן יג, ג.**

שרפים עומדים ממעל לו . . ממעל לשכינתא: **ישעי׳ ו, ב. ראה זהר תזריע מז, א. אחרי מט, ב. הוספות. כתר שם טוב (קה״ת) סל״ח. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תרכח.**

כמ״ש בזוהר דכלולין דא בדא: **ראה זהר תרומה קעא, א.**

כו׳, ובחי׳ התכללות אמיתית שלהם הוא בחי׳ פני נשר שהוא בחי׳ הרחמים שהוא כלול מאוי״ר יחד כידוע, וזה פני נשר לארבעתן כו׳ כמ״ש במ״א וד״ל.

והנה כתיב ודמות פניהם פני אדם וכן ופני אדם לארבעתן, ואעפ״י שהן בחי׳ בהמות וחיות כארי׳ ושור ועכ״ז יש בהן בחי׳ הארת המוחין דחב״ד דאדם קצת ונק׳ אפי׳ זוטרי כנער ששכלו מצומצם ומדותיו בקטנות כו׳, וכך יש במלאכים בחי׳ השגה אלקי׳ מצומצמת רק לפי ערכו בהתפעלות המדות באוי״ר וזהו ופני אדם לארבעתן כו׳, אבל נשמות דאדם ממש שרשם בבחי׳ מוחין ומדות דשם הוי׳ דבחי׳ סוכ״ע כמ״ש כי נר הוי׳ נשמת אדם כידוע וכמו כי אתה תאיר נרי הוי׳ כו׳ ע״כ בזאת יתרון מעלת הנשמות על המלאכים שמס״נ שלהם באוי״ר הוא לשם הוי׳ דוקא שהוא סוכ״ע הכללי שלמעלה משם אלקים המצמצם על שם הוי׳ ותשוקה נפלאה דנש״י לכלל בא׳ בק״ש וכמו כי אליך הוי׳ נפשי אשא להיות שמאיר בנשמות דאדם משם הוי׳ בגילוי רב ובפנימיות ועצמות האור ושפע הרבה יותר מצמצום דשם הוי׳ בשם אלקים למלאכים. ויש באדם ג״כ ב׳ מדריגות דאוי״ר דמלאכים כארי׳ ושור וכמ״ש וזרעתי את בנ״י זרע אדם וזרע בהמה ובחי׳ בהמה שבאדם זהו קטנות ההתפעלות דאהבה זוטא הנ״ל שבאה מצד בחי׳ הסתר אלקו׳ בעולמות ונק׳ אהבת עולם כנ״ל, והב׳ בחי׳ אה״ר דאדם הנ״ל וכמו שאו׳ אהבת עולם אהבתיך כו׳ [וכן אומר אה״ר אהבתנו כו׳] ובחי׳ האהבה העצמיות שברצון שביחִידי׳ למעל׳ מאהוי״ר שבשכל דאדם שנק׳ זרע בהמה, ושניהם הכל בבחי׳ סוכ״ע דוקא שבחי׳ אלקים עולה ונכלל שם כמ״ש בזוהר ע״פ אלקים אל דמי לך דאלקים שהוא נה״ת קארי תדיר לנהו״ע ולא שכיך לעלמין וכמ״ש למען יזמרך כבוד ולא ידום כבוד תחתון שנק׳ כבוד נברא בחי׳ מל׳ דאצי׳ שנכלל בשם הוי׳ דז״א כו׳ שזהו יחוד קוב״ה ושכינתי׳ הוי׳ ואלקים שאין זה רק באמצעות עבודה [דאדם] באוי״ר שכלים בבחי׳ מוחין דגדלות ולא בקטנות באנפי זוטרי במלאכים הנ״ל, וכנשמת אדה״ר שהי׳ בצלם אלקי׳ ממש כמו בחי׳ אדם העליון שעליו נא׳ ועל הכסא דמות כמראה אדם שנק׳ אדם הגדול

נשר שהוא בחי׳ הרחמים . . פני נשר לארבעתן: ראה יחזקאל א, י. ירושלמי פאה פ״א ה״א. רש״י האזינו לב, יא. תו״ח בראשית ה, ג ואילך. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ כב. אוה״ת שלח כרך ו ע׳ א׳תשצג.

ודמות פניהם פני אדם . . ופני אדם לארבעתן: יחזקאל א, י . . יז: פני. נסמן לעיל ע׳ רסד.

כי נר הוי׳ נשמת אדם . . כי אתה תאיר נרי הוי׳: משלי כ, כז (ותיבת כי ליתא שם. וכ״ה לקמן ע׳ שיח) . . תהלים יח, כט.

כי אליך הוי׳ נפשי אשא: תהלים כה, א (ותיבת כי ליתא שם, וכ״ה ב יזכב). פו, ד (ושם: אדני. כב: ה׳).

שו״ה ונק׳ — והב׳ . . דאדם: יזכבכג: והן . . יזכג: דארי׳.

אהבת עולם אהבתיך . . אה״ר אהבתנו: ירמי׳ לא, ב [ושם: ואהבת. אבל כ״ה בכ״מ — ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ ח. וש״נ; ח״ב ע׳ תשנח; במדבר ח״א ע׳ טו] . . ברכות ק״ש נוסח אשכנז.

בזהר ע״פ אלקים אל דמי לך . . למען יזמרך כבוד: תהלים פג, ב. ל, יג. ראה הנסמן לעיל ע׳ קעט.

ועל הכסא דמות כמראה אדם: ראה יחזקאל א, כו. הנסמן לעיל ע׳ רז.

בחי׳ אנפי רברבי כו׳ בגדלות השכל וגדלות המדות (כיתרון האדם על הבהמה ממש, ולכך [גם] האדם למטה שהוא בצלם האדם העליון כאשר יתבונן בשכל ודעת דוקא בסוכ״ע וממכ״ע בצמצום אלקי׳ יוכללו בנפשו האלקית בהתפעלות שלו באוי״ר יחוד העליון דסובב וממלא הוי׳ ואלקים ממש כמ״ש והשבות אל לבבך דוקא כי הוי׳ הוא האלקים כולא חד שלא יוכל להיות יחוד זה במלאכים שאינם בבחי׳ צלם אדם רק פני אדם זוטרי, וזהו כל ענין ק״ש שהוא לנשמות דוקא כמ״ש שמע ישראל כו׳ לי ראש שעלו במח׳ הקדומה שהוי׳ אלקינו [המיוחד] אלינו הוי׳ אחד אח״פ בתכלית, אבל המלאכים מקבלים רק מבחי׳ מלך שמלכותו בכל משלה והוא בשכמל״ו כידוע וד״ל.

ואמנם הנה [גם] זה המעלה ומדריגה דבחי׳ אדם ביחוד הוי׳ ואלקים באוי״ר שכליים שלמעלה מן המלאכים כנ״ל אעפ״י שעולה למעלה בשם הוי׳ דבחי׳ סובב כמס״נ דאחד ממש בק״ש כנ״ל מ״מ אין זה עיקר השלימות האמיתית דבחי׳ אדם ממש שהוא אדמה לעליון ממש כ״א באמצעות קיום התו״מ בפ״מ, והן נשמות [אדם שנק׳] מארי דאורייתא שנאמר בהן וזאת תורת האדם שהוא בחי׳ אדם העליון וכמ״ש נעשה אדם בצלמינו כדמותינו כו׳ ובפרט ע״י רמ״ח מ״ע שנק׳ [רמ״ח] אברי׳ דמלכא ושס״ה ל״ת הן שס״ה גידים וכאדם שיש לו רמ״ח אברי׳ ושס״ה גידין במספר מכוון שזהו ציור האדם דוקא משא״כ הבהמה שאין בה ציור אברי׳ במספר כזה, וכן התו׳ היא כלולה מרמ״ח מ״ע ושס״ה מל״ת בציור האדם שהוא למעלה הרבה גם מאוי״ר דאדם הנ״ל אפי׳ במס״נ בק״ש כי האוי״ר אינו נק׳ רק [בחי׳] גדפין כמו הגדפין בעוף שאמר ובשתים יעופף וכך המדות דאוי״ר באדם לעלות ע״י למעלה דגם דאורייתא בלא דו״ר לא פרחא לעילא אבל אין זה עיקר עצם שלימות האדם כ״א בתו[״מ בחי׳ חכ׳ ומדות דאוא״ס עצמו שנק׳ אדם העליון וזהו באדם אדמה לעליון ממש וכמאמר אתם קרויי׳ אדם כו׳ והוא ע״י תו״מ דוקא מטעם הנ״ל וזהו] שאחר ואהבת בכל לבבך כו׳ א׳ והיו הדברי׳ האלה אשר אנכי מצוך היום כו׳ אנכי מי שאנכי בחי׳ סדכ״ס דלמת״ב

והשבות אל לבבך . . כי הוי׳ הוא האלקים: **ואתחנן ד, לט.**

שמע ישראל . . לי ראש שעלו במח׳: **ואתחנן ו, ד . . נסמן לעיל ע׳ ריד וע׳ רצ.**

אדם . . אדמה לעליון . . מארי דאורייתא . . וזאת תורת האדם . . נעשה אדם: **נסמן לעיל ע׳ קכב . . ראה תקוני זהר בהקדמה א, ב. תניא פי״ד (כ, א) . . שמואל־ב ז, יט. ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ קצח וע׳ רפח ובהנסמן שם. ח״ב ע׳ תרעה וע׳ תשעו . . בראשית א, כו.**

רמ״ח . . אברי׳ דמלכא ושס״ה ל״ת הן שס״ה גידים: **ראה תקוני זהר ת״ל (עד, סע״א). ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ ק בהערה. זהר וישלח קע, ב.**

האוי״ר . . גדפין . . ובשתים יעופף: **ישעי׳ ו, ב. ראה לעיל ע׳ קפט.**

דאורייתא בלא דו״ר לא פרחא לעילא: **בתניא פל״ט: בתיקונים. ראה תקוני זהר ת״י (כה, ב).**

אתם קרויי׳ אדם . . ואהבת בכל לבבך . . והיו הדברי׳ . . אנכי מי שאנכי . . סדכ״ס דלמת״ב: **יבמות סא,**

והוא בחי' פנימיות דח"ע דתו' שכולל רמ"ח מ"ע ושס"ה מצות ל"ת כנ"ל וד"ל.

והנה הגם שאוי"ר השכלים דאדם [דחכמה] ומה גם בקיום התו"מ שהוא בפנימיות דאדם העליון כנ"ל .הרי עולה למעלה במדריגה מן המלאכים והיינו בבחי' סוכ"ע דשם הוי' בכלל עכ"ז אין זה מגיע רק בבחי' הפנימי' דחכ' ומדות דא"ס ב"ה ולא במהו"ע א"ס ב"ה ממש שהוא למעלה מבחי' אדם כמ"ש כי לא אדם הוא כו' דציור בחי' אדם אינו אלא ביו"ד חכ' וה"א בינה וי"ו מדות ודיבור אבל למעלה מבחי' יו"ד דחכ' זהו בעצמיות הרצון הפשוט ממש שבלתי מוגבל ומורכב בחכ' ומדות דאדם כלל אף לא בפנימיות החכ' ומדות דתורה ומצות (וכמ"ש במ"א ע"פ קדושים תהיו כו' קדושתי למעלה מקדושתכם שע"י תו"מ וכן א' [בזוהר] אורייתא קדישא וישראל קדישא אבל [אין] קדוש כהוי' עצמו שהוא אח"פ בתכלית כו' שהוא למעלה גם מעוה"ב שבא [בשכר המצות כמושאמר ואין זולתך לחיי [ה]עוה"ב [וכמ"ש חנם בלא מצות] וא' אם צדקת מה תתן לו כו') וא"כ במהו"ע [ית'] גם התו"מ ונש"י לא יגיעו ויעלו להיותו] למעלה מבחי' אדם לגמרי אפי' מפנימי' אדם דתו"מ, ולזאת לא יוכל להיות בחי' המשכה דר"ר הנ"ל שהוא ל[היו'] סלוח גם לעוברי רצונו שבתו"מ ע"י התו"מ עצמן כ"א מעצמיותו ית' ממש שלמעלה מן החכ' ורצון דתו"מ, והוא מבחי' רחמים [רבים] הפשוטים שבלתי מוגבלים בטו"ד דתו' כלל, וזהו א"א להיות כ"א ע"י מצות התשובה שהוא באה בעומק לב נשבר כמ"ש ממעמקי' קראתיך כו' כמו בעשי"ת שיתעורר נקודת הלב בעומק בתשובה שלימה [והוא] להפוך לנקודת הרצון החומרי דנה"ב [הטבעית] מקור כל תאות הרעות שיהי' מואס ברע לאהפכא חשוכא כו' ולאכפייא כו' שיהי' לבו החומרי ברשותו להטות רק לה' לבדו ולא ילך עוד אחר ההבל כו', ובחי' רצון זה הרי הוא למעלה מן הטעם והדעת לגמרי רק מבחי' יחיד[ה] שמחמת זה עולה למעלה לעורר ג"כ בחי' ר"ר הנ"ל שלמעלה מבחי' הרצון וחכ' דאדם דתו"מ להיות מוחל וסולח גם לעוברי רצונו בתו"מ ובלעדי התשובה אינו נמשך ר"ר, ואעפ"י שיוה"כ מכפר כמ"ש כי ביום הזה יכפר מ"מ צ"ל ע"י אמצעות התשובה מלב נשבר בעומק

רע"א . . ואתחנן ו, ה (בדילוג) . . שם, ו . . נסמן לעיל ע' קמא . . זהר יתרו פט, א. תרומה קמו, ב. תקוני זהר בהקדמה יז, א.

כי לא אדם הוא: **שמואל־א טו, כט.**

קדושים תהיו כו' קדושתי למעלה . . אורייתא קדישא . . (אין) קדוש כהוי': **קדושים יט, ב. ראה ויקרא רבא פכ"ד, ט. זהר תזריע מד, א. שמואל־א ב, ב. ס' מאמרי אדה"א־ויקרא ח"ב ע' תקלג ואילך.**

ואין זולתך . . חנם בלא מצות . . אם צדקת: **ראה ברכת יוצר לשבת . . ראה בספרי בהעלותך יא, ה . . איוב לה, ז.**

ממעמקי' קראתיך: **תהלים קל, א.**

כי ביום הזה יכפר . . ע"י אמצעות התשובה . . בתו"מ: **אחרי טז, ל. ראה שבועות יג, א. לקוטי שיחות יום הכפורים כרך ד ע' 1149 ואילך . . תוקן ע"פ י"ז. ובכתי"י זה: בתחה"מ.**

דוקא כידוע, ובזה יש יתרון מעל[ה] לב״ת יותר מצ״ג בתו״מ משום דמהפכא חשוכא לנהורא שהן מדות הטבעות דבהמה רבה דבחי׳ התוהו שנק׳ חושך העליון כמו ישת חושך סתרו שלמעלה מן האור דחכ׳ כידוע בענין הקטורת דיו״כ שא׳ כי בענן אראה בענן דוקא שהוא בחי׳ ההעלם דחשך סתרו שנק׳ סדכ״ס דלמחת״ב אפי׳ מח׳ דחכ׳ הקדומה והוא מה שנהפך ארור דק״נ לברוך ע״י תשובה שנהפך הרע עצמו לטוב שמן המות עצמו נהפך לחיים שנק׳ טוב מאד בלי גבול כלל וכמו סם חיים כידוע שאין שורש התו״מ מגיעין שם כ״א באור דחכ׳ ורצון שמאיר [שם] אחר בחי׳ ההעלם דעצמי׳ א״ס ב״ה, ובזה יש יתרון מעלה לי״ג מדה״ר שנמשך ע״י התשובה יותר מן התו״מ שהוא למעלה משם הוי׳ דתו״מ כמ״ש ויקרא הוי׳ הוי׳ כו׳, ולכך א׳ ביום הזה יכפר סתם וכמו ולפני הוי׳ תטהרו כו׳.

ובזה יובן דבחי׳ מדות דבהמה הגם שלמטה הן שפלים מן בחי׳ מדות דאדם כמלאכים שהן בקטנות המוחין לגבי אנפי רברבי דמוחין דגדלות דאדם ומה גם באדם דתו״מ ומפני זה גם האדם רודה ומושל על הבהמות כו׳, אבל בשרשן למעלה זהו מדות שברצון עצמי׳ וטבעית ד[בחי׳] בהמה רבה הנ״ל שלמעלה הרבה מבחי׳ הדעת וחכ׳ שבאדם, וכאשר נהפך למטה מרע לטוב ע״י התשובה הנ״ל עי״ז הוא שבא יתרון האור מבחי׳ החושך והעלם דחש[מל] העליון שלמעלה מאור דתו״מ שבא ונמשך בבחי׳ התיקון לברר לעה״ד טו״ר לפי שהחשך וההעלם דסדכ״ס כו׳ ולמעלה הרבה מאור דחכ׳ [וכאשר] מאיר מן בחי׳ ההעלם העצמי׳ הזה בא בתוס׳ גדול להאיר גם לחושך שלמטה לאור ולהפוך ממות לחיים ומארור לברוך להיות זדונות כזכיות כמו נושא עון כו׳ מפשע נעשה שפע כו׳ כידוע, וכ״ז אינו בא רק ע״י ביטול הרצון דבע״ת בבחי׳ הרצון הטבעיים דבהמה דוקא ששרשה בב״ן דתוהו שנק׳ בהמה רבה וד״ל. אך עדיין יש להבין דאיך יתכן לומר דמצד סיבת היפך הרצון דבחי׳ בהמה ע״י התשובה כנ״ל יעורר למעלה מר״ר העליונים שלמעלה מן הטעם דחכ׳ דתו״מ הפנימי׳ שאין האדם יכול לעורר זה אלא בביטול רצון הבהמי׳ בסו״מ כו׳, דודאי ביטול הרצון שמצד הבחירה ובירור דחכ׳ דתו׳ יותר טוב מביטול הרצון שלא מצד השכל וטעם כו׳ כידוע דבחכ׳ דוקא אתבריר (שהוא שם מ״ה שמברר לשם ב״ן דבהמה

ישת חושך סתרו . . כי בענן אראה: תהלים יח, יב. אחרי טז, ב. וראה תורת חיים בשלח רנה, א.

שנהפך ארור . . סם חיים: ראה לעיל ע׳ ז.

ויקרא הוי׳ הוי׳ . . ולפני הוי׳ תטהרו: תשא לד, ו . . המשך הכתוב כי ביום הזה (ושם: לפני).

מפשע נעשה שפע: ראה זהר נשא (אדרא רבא) קלג, א. תורה אור ויחי קב, סע״ג. ד״ה ועתה יגדל נא בספר המאמרים תקס״ץ ע׳ רנא: ע׳ רנט: לקוטי תורה שלח לח, ג. ס׳ מאמרי אדה״ז־כתובים ח״א ע׳ מב. שער היחוד פנ״ד. ס׳ מאמרי אדה״א־במדבר ח״א ע׳ סו.

שו״ה דמצד — כנ״ל . . למעלה . . אלא: תוקן ע״פ יזכג . . יז: ליתא . . אף.

שו״ה כו׳ — דבחכ׳ . . כידוע): יז: ליתא. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: כידוע . . כידוע.

דבחכ׳ דוקא אתבריר . . שם מ״ה שמברר לשם ב״ן: נסמן לעיל ע׳ רצה . . נסמן לעיל ע׳ ה.

בסו״מ וע״ט כידוע), ואם מצד טעם של היפוך החושך לאור ורע לטוב למטה שעי״ז יהופך בחי׳ חושך העליון לאור כנ״ל שמשם יוכל להיות היפך המות לחיים כנ״ל גם זה עצמו אינו מובן למה יהופך מהעלם וחושך העליון לאור על ידי זה [כו׳].

אך הענין הוא [דבאמת] יש ב׳ מיני בירורים דתו׳ עצמה, א׳ מה שבחכ׳ דתו׳ אתברירו רפ״ח ניצוצין דתוהו דוקא שהוא בחי׳ ב״ן דנוגה בסו״מ וע״ט בעה״ד טו״ר [כאור] המאיר לחושך וזהו ג״כ ענין ביטול של הרצון בבחירה ורצון דאדם בדעת דוקא [כנ״ל ()וכמו הקרבנות שנהפך מב״ן דנוגה שנק׳ חושך לאור ועכ״ז אין זה מועיל ל[ענין] י״ג מדה״ר ביו״כ) והוא ע״י התלבשות דתו׳ בעה״ד כו׳, אבל מדריגה ובירור הב׳ שלמעלה מהחכ׳ דתורה הוא במצות התשובה שנהפך חושך לאור כנ״ל שגם שזהו למעלה מחכ׳ דתו׳ למחול לעובר רצה״ע שבתו׳ עכ״ז גם זה נמשך ע״י התו״מ דוקא מאחר שזהו דין ומשפט התורה שיהי׳ נמחל העון לעושי תשובה ע״י י״ג מדה״ר כמו שארי משפטים ודיני התו׳ בכל המצות והוא מה שירד עם הלוחות דוקא ביוה״כ כנ״ל, ואמנם זהו שרש החכ׳ דתו׳ אור כמו שהוא בבחי׳ עה״ח ממש שזהו בחי׳ אור העצמי׳ דא״ס (שנק׳ מאור שבה כו׳) שלמעלה גם מבחי׳ החושך העליון הנ״ל שהוא למעלה מבחי׳ ההעלם דעצמי׳ הנ״ל הנק׳ סדכ״ס כמ״ש ישת חושך סתרו שמסתיר ומעלים בעצמותו לפי שאור הפנימי׳ ועצמי׳ דא״ס ממש לא יוכל לבא למטה בהשתלשלות אפי׳ בריבוי הצמצומים רק אחר בחי׳ ההעלם דעצמו׳ נמשך גם בצמצום דאור החכ׳ מתורה (וכמו שאומר גולל אור מפני חושך הבא אחריו והוא אור הראשון העצמי׳ הנ״ל וגולל חושך מפני אור הבא אחריו שיש ב׳ מיני אור כמ״ש במ״א). והנה כאשר יאיר האור דעצמי׳ א״ס ב״ה ממש בוקע ומאיר גם לבחי׳ חושך סתרו לבלתי יעלים ויחשיך כלל, וז״ש בי״ג מדה״ר ויעבר הוי׳ על פניו למעלה מההעלם דחושך העליון ויקרא הוי׳ הוי׳ שיומשך מאור הוי׳ העצמית לגילוי בהוי׳ הב׳ גם בחכ׳ דתו׳ להיות נושא עון כו׳ וכן א׳ יגדל נא ביו״ד רבתי דאור העצמי׳ בחכ׳ דתוה״ק [שבעצמותו] ממש להאיר גם לבחי׳ חושך סתרו, וז״ש כי בענן דוקא אראה בגילוי שהיפוך חושך וענן זה בא מעצמי׳ האור דא״ס ממש, וזהו שרש ענין המשכת י״ג מדה״ר ביו״כ דוקא מצד גילוי [אור] העצמו׳ רדכ״ר דיומא גרים וכמ״ש כי ביום הזה דוקא יכפר [עליכם] כו׳, ולכך יש בכחו להפוך חושך לאור גם למטה להיות נושא עון כנ״ל לפי שמהפך חושך העליון לאור כו׳, אך זהו עפ״י החכ׳ דתו׳ אור הקדומה דוקא

מאור שבה: ראה לעיל ע׳ ש.

גולל אור מפני חושך: נוסח תפלת ערבית. ראה ברכות יא, ב. מאמרי אדה״א-ויקרא ח״א ע׳ קפו ובהנסמן שם.

שו״ה וגולל — מפני אור: בכתי״ זה נכפלו תיבות אלו.

יגדל נא ביו״ד רבתי: שלח יד, יז. מנחת שי שם.

והוא ע"י מצות התשובה שהופך חושך לאור למטה תחילה בביט[ו]ל הרצון הבהמית תחי' כמו בוידוי דיוה"כ מעומק הלב בתכלית, ואמנם ביט[ו]ל הרצון הזה לבדו בלא יו"כ לא הי' מועיל רק אור המשכה בעלמא מן ההעלם דחושך העליון שבבחי' התוהו (כקרבנות שנמשך מבחי' התוהו ותיקון לכפר על נפש האדם החוטאת אבל ע"י אור החכ' דתוה"ק שלפני חושך העליון נמשך להיות הופך חשך סתרו לגילוי שהוא המשכת ר"ר [העליונים] הנ"ל למעלה מן הטעם וחכ' דתו' הנגלית שבאה לברר לעה"ד טו"ר. ונמצא דסיבת העלאת דתשובה בביטול הרצון הבהמית אינו אלא גורם בעלמא שיעורר ר"ר העליונים שמאירים מצד עצמות המאור דקמי' כחשיכא כאורה כו' שלמעלה מבחי' אדם דתו"מ כו' וד"ל.

ושרש הענין מבואר במ"א שגם היפוך חושך לאור דבע"ת דאינו אלא ע"י הצדיקים בתו"מ דוקא, דגם [ש]במקום שבע"ת עומדים [אין] צ"ג יכול[ים] לעמוד מטעם הנ"ל דחושך סתרו קדם לאור [דחכ'] דתו' אבל מה שנהפך חושך העליון לאור בבע"ת זהו דוקא ע"י בחי' אור דתוה"ק שבעצמי' המאור דא"ס שלפניו נגלה כל העלם וחושך לא יחשיך שזהו שרש דצ"ג (וזה שלא רצה יעקב איש תם יושב אוהלים דתו"מ כמ"ש ויקם עדות ביעקב [כו'] שיהי' עלי' לעשו איש שע[י]ר ע"י תשובה לבדה כ"א ע"י יעקב בעל התיקון והוא מה שלבש בג"ע כו' שצ"ג נעשה בע"ת וכמו ר"מ שעשה לצ"ג בע"ת גמור וכמשה שזכה לתשובה קודם מתו וכה"ג ישראל בכלל שנק' צדיקים ונעשים בע"ת דוקא ולא אוה"ע, (וראי' מנינוה שחזרו בתשובה והי' רע בעיני יונה לפי ש[הי' מזה] קצף על ישראל) כי קרובי תשובה הן מטעם הנ"ל ששרשם בחושך שלפני האור וכידוע במ"ש ואלה המלכים כו' לפני מלוך מלך כו' כמו שא' מ"ט עיזי מסגי ברישא כו'), וז"ש ואיך לא אחוס על י"ב ריבוי אדם ובהמה רבה דגם שלפי בחי' התיקון ע"י הרחמים אינו רק על אדם ולא על בהמה אבל בבחי' בהמה רבה דתוהו שם הרחמים על הבהמה

היפוך חושך לאור . . ע"י הצדיקים: **ראה ס' מאמרי אדה"א-ויקרא ח"א ע' שיד.**

(ש)במקום שבע"ת עומדים: **ראה ברכות לד, ב. לקוטי שיחות נצבים כרך יד ע' 361.**

וחושך לא יחשיך . . יעקב איש תם יושב אוהלים . . דתו"מ . . ויקם עדות ביעקב . . לעשו איש שע(י)ר: **ע"ד תהלים קלט, יב . . ע"ד תולדות כה, כז . . יז: דתו' . . תהלים עח, ה . . ע"ד תולדות כז, יא.**

יעקב . . שלבש בג"ע: **[בגדי עשו] תולדות כז, טו. וראה לעיל ע' ז.**

ר"מ שעשה לצ"ג בע"ת גמור: **[רעיא מהימנא.** שעשה: **כג: שיעשה]. ראה לעיל ע' ז הערה ד"ה משיח.**

וכמשה שזכה לתשובה קודם מתו: **נסמן לעיל ע' ז.**

וכמו ר"מ . . ונעשים בע"ת: **יז: ליתא. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: בע"ת . . בע"ת.**

מנינוה שחזרו בתשובה . . כי קרובי תשובה הם . . ששרשם בחושך שלפני האור: **ראה יונה פ"ג . . ירושלמי סנהדרין פי"א ה"ה . . ראה ס' מאמרי אדה"א-ויקרא ח"א ע' קכח ובהנסמן שם.**

ואלה המלכים . . מ"ט עיזי מסגי ברישא . . ואיך לא אחוס: **וישלח לו, לא . . ראה שבת עז, ב . . ראה יונה ד, יא (בדילוג. ושם: ואני . . הרבה משתים עשרה).**

שלמעלה מאדם (וז״ש ויתכסו בשקים האדם והבהמה ששניהם שווין [שם] כו׳), והיינו מטעם הנ״ל דשרש החכ׳ דתו׳ אור וכן שרש נש״י באור העצמי׳ שלפני בחי׳ חשך סתרו שמחמת זה נהפך חושך העליון לאור מלמעלה למטה כמו המשכת י״ג מדה״ר כנ״ל ומחמת כח זה יש בצ״ג להיות כמו בבע״ת להפוך חושך שלמטה לאור שאין זה בכח התשובה מצד עצמה שנשאר בחושך ולא יהופך לאור לעולם (לפי שאור זה דצ״ג מבחי׳ אין האמיתי דעצמיות שעושה גם מבחי׳ יש וגסות דתוהו בחי׳ אין כמו משה שהי׳ מבחי׳ מ״ה דח״ע העצמי׳ הנ״ל שמחמתו נפל גסות דיש פרעה כו׳, ומה שצ״ג א״י לעמוד במקום בע״ת כי מתבטלים אבל אור העצמי׳ דא״ס שבחכ׳ למעלה מבחי׳ ההעלם דחושך שמהפכים לאור, וזהו שאין מ״ה יכול לשלוט בת״ח שעוסק בתו׳ וכמו במ״ת שהי׳ חרות ממות שגם המות יהופך לחיים ולכך אין עבירה מכבה תו׳ ואין הגהנום שולט בת״ת כו׳ כי הוא מחיי החיים שלפני התוהו ותיקון כו׳ כמשי״ת) וזהו שמאור שבה מחזירו למוטב ונק׳ תושי׳ שמתשת כח הסט״א כו׳, והכל מטעם הנ״ל וכמשי״ת וד״ל.

והנה מעתה יש להבין עדיין דמאחר שעיקר שורש המשכת בחי׳ ר״ר העליוני׳ הנ״ל הוא מעצמות המאור דא״ס שלמעלה מהעלם דסדכ״ס שיהפוך גם חושך העליון לאור א״כ למה צריך לבחי׳ התשובה שהוא ביטול הרצון דנה״ב לעורר המשכה זאת דלכאורה אין זה ערך כלל לביטול הרצון דבהמ״ה שיעורר כ״כ למעלה ר״ר עליונים (וראי׳ לזה שתוקעים בר״ה בשופר של איל דוקא לעורר ר״ר על צאן קדשים כו׳). אך הנה זהו שא׳ דוד ואני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך כו׳ דלכאורה מהו שמשבח א״ע שהוא כבער ובהמה בלא דעת כלל, אך הכוונה שלו שע״י יעורר ר״ר על נפשו יותר ממקום גבוה ונעלה מאד שלמעלה מבחי׳ הרחמים דאדם (והוא שא׳ בהמות לשון רבים שהוא בהמה רבה שלמעלה מדעת דאדם) כי בחי׳ הדעת דאדם שבא בהתלבשות בעולמות בבחי׳ השגה גם בבחי׳ הרחמים שנמשך עליהם בא בצמצום ושיעור ומדה ולפ״ע האור ושפע בהשתלשלות עו״ע מחמת קצת ערך ויחוס שיש בזה עכ״פ, דהנה גם בבחי׳ סוכ״ע הכללי אעפ״י שמובדל ומרומם לבדו ומתנשא מימות עולם שנק׳ מקיף מרחוק על כללות

ויתכסו בשקים האדם והבהמה: **יונה ג, ח (ושם: שקים, וכ״ה ב יז).**

שאין מ״ה יכול לשלוט בת״ח שעוסק בתו׳ . . במ״ת שהי׳ חרות ממות: **ראה שבת ל, ריש ע״ב. בבא מציעא פו, א . . שמות רבא פמ״א, ז. זהר בראשית לא, ב.**

אין עבירה מכבה תו׳ ואין הגהנום שולט בת״ח: **סוטה כא, א. לקמן ע׳ שלה. לעיל ע׳ קמ. חגיגה כז, א.**

ונק׳ תושי׳: **ראה אגרת הקדש סכ״ב. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תקעח ובהנסמן שם.**

שו״ה והנה — המשכת: **תוקן ע״פ יזכג. ובכת״י זה: השגת.**

בשופר של איל . . שא׳ דוד ואני בער: **ראה השנה טז, סע״א. עטרת ראש שער ראש השנה פי״ט . . ראה לעיל ע׳ שא.**

ההשתלשלות דאבי״ע (והוא בחי׳ טה״ע וטה״ת שנק׳ שמים ושה״ש) מ״מ נק׳ התנשאות זאת על ימו״ע שהוא השתלשלות דעולמות שמובדל בערך מהם ומתנשא עליהם כמלך שמתנשא על עם שיש ערך קצת ביניהם ששניהם בחי׳ אדם רק שהמלך מובדל בערך גדול ברוממות והתנשאות בכת״ר מל׳ שלו ומושל עליהם ויש במלוכה והתנשאות זו שיעור ומדה מוגבלת לפ״ע העם, וכמו״כ בהתנשאות דאדם בחכ׳ ומדות כרב על התלמיד וכאב על בנו הקטן שכ״ז יש ערך ושיעור ולזאת גם בבחי׳ הרחמים שנמשך מגבוה לנמוך יש בזה שיעור ומדה כי זהו עיקר סיבת הרחמים שבאה מצד הרוממות והתנשאות ביותר על השפל ביותר, כמו שאנו רואים בחוש שכל מי שמוגבה ומרומם כשר גדול ביותר יותר יתפעל ברחמים על השפלים כענים ונרדפים כו׳ וכל שאינו שר גדול כ״כ אין בו רחמנות על השפלים כ״כ כו׳, כמו״כ יש [סיבת] הרחמים מצד בחי׳ הדעת וההרגשה שכל מי שיש בו דעת ובינה יותר יותר ירגיש בצער ושפלות זולתו כעני ודל או נופל ונרדף כו׳ ומי שאינו בר דעת כ״כ לא ירגיש כ״כ, ונמצא סיבת הרחמים באה מב׳ דברי׳ והכל בבחי׳ אדם א׳ מצד בחי׳ ההתנשאות בערך כמו בגדולה וחכ׳ כנ״ל או מצד הדעת וההרגשה ביותר שכ״ז נמשך במדה ושיעור לפ״ע הרוממות ולפ״ע הדעת כו׳ (ואעפ״י שלכאורה בחי׳ הרוממות בערך עם בחי׳ הדעת ב׳ הפכים דיוסיף דעת יוסיף להרגיש זולתו השפל שזהו קירוב הערך דוקא והרוממות בריחוק והבדלת הערך ראוי שלא ירגיש השפלות ועני כלל ובלא הרגשה לא יתפעל ברחמים כידוע, הענין הוא דרחמים הבאה מצד הדעת שעושה ההרגשה גם לקטן וגדול בשוה הוא היפוך דרחמים שבאה מצד הרוממות והתנשאות שאינה רק על השפל ומי שנבדל ממנו בערך הוא שמרגיש צערו ושפלותו כי זה טבע הרוממות והגבוה שיומשך לנמוך ושפל דוקא ולא לעשיר ולגבוה ולנכבד ולא מצד הדעת מרגישו שא״כ הי׳ מרחם ג״כ על הגבוה אלא מצד רוממות שלו דוקא שכל הגבוה [גבוה] יותר יותר ירגיש לשפלים ביותר כמו כי רם ה׳ ושפל יראה כו׳). ונמצא זה שהרחמי׳ אעפ״י שבאה רק מצד קירוב ויחוס הערך כי לא ירחם האדם על הבהמה והדומם והצומח כו׳ שכל התפעלות באה מצד הקירוב בערך כו׳ אבל הרחמים דרוממות באה מהיפוכו מצד ריחוק הערך כנ״ל

ושה״ש . . ימו״ע . . מובדל: **ושמי השמים . . ימות עולם . . יזכב: מופלא.**

סיבת הרחמים: **בהבא לקמן ראה גם תורת חיים בשלח רא, ב ואילך.**

דיוסיף דעת יוסיף: **ע״פ קהלת א, יח.**

ובלא הרגשה לא יתפעל ברחמים: **ראה גם ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ בא. תורת חיים משפטים תח, ב.**

כי רם ה׳ ושפל יראה: **תהלים קלח, ו.**

ויובן זה בר"ר שנמשך מרוממות המלך יותר מרחמים של שר וגדול זולתו לפי שמרומם ונבדל בערך הרבה יותר עד שגם השר העליון מכולם כעבד ושפל יחשב לגבי' לעוצם התנשאות בהבדלת הערך לגמרי ועכ"ז יתפעל בר"ר גם על השרים הגבוהים כמו על השפלים ונמוכים ביותר, ואעפ"י שלפי טבע הרוממות והתנשאות הוא נמשך לשפלים דוקא ולא על הגבוהים ונכבדים כנ"ל אך שלגבי רוממות והתנשאות המלך יכול לעשות מן השר הגדול עבד ונק' עבד ממש לגביו כמו השפלים ש[ו]ה ומש[ו]ה קטן וגדול ויתפעל ברחמיו על השר הגדול כמו על העבד הפחות ממש בשוה כי הוא מתנשא על הכל בשוה ממש כו', ואעפ"י שלפי סדר ההמשכה והשתלשלות מן המלך לשרים עליונים ותחתונים יש שיעור ומדה ברחמים האלה בכ"א לפי מקומו מ"מ מצד בחי' התנשאות העצמי' שמתנשא בערך וכולם בשוה ירחם על כולם בשוה. וכך יובן למעלה בדוגמא במל' דרקיע שבחי' המשכת הרחמים העליונים בעולמות העליונים ותחתונים בב' אופנים הא' בבחי' אופן שבא בשיעור ומדה לפ"ע אותו העולם כמו בעולם הבריאה נמשך רחמים לנשמות ומלאכים להיות נהנין מזיו השכינה בהשגת אלקי' ולמטה יותר נמשך הרחמים לפ"ע צמצום כלי מדריגתו עד בעולם הזה עולם השפל נמשך [הרחמים] לפ"ע שפלות מדריגתם כמו לפרנס הברואים בשפע לחם ומזון גשמי' וכ"ש הענים וחסרי הדעת שנותן לחם לכל בשר שלא לפי מעשיהם רק בחסד וברחמים זן את כל העולם כו' וזהו בחי' הרחמים שבאה מצד התפעלות בהשגחה פרטיות דוקא שהוא בא מצד [בחי'] הדעת עליון שיודע ומרגיש כל הברואים כי מעשה ידיו הם כמ"ש כי ממך הכל וכי' כולם בחכ' עשית כו' ולכך מרחם על הבריות כו' ובכלל הוא מאיר לארץ ולדרים עלי' ברחמים (וכמ"ש כי אל דעות ה' ד"ע וד"ת ולו נתכנו עלילות כו' שמתפעל ממעשה בנ"א לטוב ורע לחסד ולדין), וזהו בחי' הרחמים שבאה בהשתלשלות בעולמות בבחי' ממכ"ע שבזה יש יחוס וערך לפי אופן המשכת כח אלקות באותו עולם ועכ"ז גם בזה יש בחי' מקיף והוא מה שמאיר ברחמים בהשואה א' לכל העולמות שהוא מצד בחי' הרגשה כללי' והוא בחי' השגחה כללית (ובחי' ד"ע מראש לסוף כא' ושם שוה רחמים דאדם ובהמה וצומח כו'), אבל בחי' רחמים הב' הנ"ל שבאה מצד כח ההתנשאות בערך דוקא והוא טבע הרוממות והתנשאות שמרחם על שפלים דוקא הרי למעלה זהו שנמשך מבחי' מל' דאצי' שמרומם ומתנשא על כל העולמות בהבדלות הערך כי אין ערך בע"ג לגבי בלתי בע"ג. ואמנם לפ"ז הי' ראוי שיהי' המשכת הרחמים על השפלים לבד בעוה"ז וצומח הגשמי' [דוקא] ולא על כל העולמות העליונים הרוחני' בג"ע העליון דבריאה בנשמות ומלאכים וכה"ג.

כי ממך הכל . . כולם בחכ' עשית . . מרחם על הבריות . . מאיר לארץ: **דברי הימים-א כט, יד . . תהלים קד, כד . . נוסח ברוך שאמר . . ע"ד ברכת יוצר.**

כי אל דיעות ה' . . ולו נתכנו עלילות: **שמואל-א ב, ג. ראה הנסמן לעיל ע' קפג.**

שו"ה השגחה: **תוקן ע"פ יזכבכג. ובכת"י זה: הרגשה.**

אך לפי שבחי׳ התנשאות דמל׳ נבדל בערך לגמרי מכל ההשתלשלות עד שגם עולם היותר עליון כעולם הבריאה בג״ע העליון כלא ממש חשיבי ונק׳ בחי׳ עשי׳ גשמי׳ כמו ויטע הוי׳ גן בעדן כו׳ וא״כ אין בזה ענין מעלה ומטה כלל ושוה לפנינו עליונים ותחתונים ממש כמו המלך המרומם שהשר העליון כעבד יחשב כו׳ ויפול בחי׳ הרחמי׳ על העליון ביותר כג״ע דבריאה כמו על עוה״ז השפל ביותר לפי שהתנשאות זו נבדלת בערך לגמרי ומתנשא על כולם בשוה [ממש] וזהו שנק׳ בחי׳ הרחמים שבא ומאיר בבחי׳ מקיף מרחוק מצד ההתנשאות שמרחם על השפלים בכלל כמו מרחם על הארץ ועל הבריות כו׳ לאדם ובהמה בשוה דאין יתרון מעלה לאדם על הבהמה רק בסדר ההשתלשלות דצח״ם שהמדבר למעלה במדריגה מן החי כו׳ רק לגבי עצמי׳ רוממות דאלקים הרי שוין אדם ובהמה וצומח כו׳ וד״ל. אך הנה עכ״ז יש ברחמנות [זו] ענין התפעלות במ[ו]רגש (וכמו בנינוה שאמר סתם על אדם ובהמה וכמו שא׳ בקי״ס מעשי ידי [טבועי׳ בים וכה״ג), ואעפ״י שמתנשא ומובדל בערך לגמרי מכל העולמות בשוה כו׳ וכל התנשאות הערך לא יתכן בו התפעלות ושינוי בעצם מדבר שאין בערכו כלל, כמו שאין האדם מתפעל ברחמים מצער החי׳ כמו מצער האדם וכש״כ באבוד הדומם והצומח כו׳) אמנם ענין רחמנות זאת באה מצד הרוממות דוקא שטבע לרחם על השפלים ומצד שיש בהתנשאות זו ענין קירוב ויחוס קצת והוא במה שמתנשא על העולם כמלך על עם שבמדה זו מהוה ומקיים כל העולמות מאין ליש כמ״ש מל׳ מל׳ כ״ע כידוע ובהתנשאות המלך שמקיים בזה כל אנשי המדינה במה שנק׳ שם מלכות שנק׳ שמו עליהם אעפ״י שהוא בהתנשאות מרחוק דוקא וכידוע, וכך הוא במלכות העליון שמתנשא על כל העולמות כמ״ש ה׳ מלך גאות לבש כו׳ כידוע וד״ל. וא״כ יובן דגם בבחי׳ סוכ״ע הכללי יותר שמקיף לכל ההשתלשלות דאבי״ע (וכמו הכלל לגבי הפרט כמח׳ כללית לגבי הדיבור בפרט) (וכעצם הנפש לגבי התחלקות החיות שבגוף) יש בזה קצת יחוס וערך להיות עכ״פ מתנשא על כל העולמות בכלל שזהו עיקר ומקור הראשון להתהוותם מן ההעלם לגילוי ומן הכלל לפרט רק שמאיר בריחוק בהעלם ונק׳ סוכ״ע כו׳ (וכמו הרגשה כללית בהעלם א׳ לכל פרט גילוי אור והחיות שבגוף).

אבל יש עוד מדריגה עליונה למעלה גם מבחי׳ סובב הכללי הנ״ל שהוא למעלה גם מבחי׳ ההתנשאות על כל ההשתלשלות והוא שנק׳ מלך יחיד לבדו ממש והוא מלך הקדוש שאומרים בר״ה וביוה״כ שזהו בחי׳

ויטע הוי׳ גן בעדן: **תוקן ע״פ יזכבכג. ובכתי״ זה: טו״ר הוגן בעדן — בראשית ב, ח (ושם: ה״א).**

בנינוה שאמר סתם על אדם ובהמה . . מעשי ידי [טבועי׳ בים: **[סתם יז: שחס]. ראה לעיל ע׳ שי . . מגילה י, ב.**

מל׳ מל׳ כ״ע . . ה׳ מלך גאות לבש: **תהלים קמה, יג. צג, א. וראה עטרת ראש דרוש לעשי״ת נ, ב.**

התנשאות העצמי׳ שהוא מצד מהות ועצמו׳ אא״ס ב״ה ממש כמו שהוא באמיתתו שלמעלה מהיות גם בחי׳ מקור כללי להשתלשלות העולמות וכמ״ש כי עמך מקור חיים דגם בחי׳ מקור כל החיים העליונים ותחתונים הכללי שנק׳ סובב הכללי עמך טפל ובטל ממש וכלא ממש חשיב כי מה שנמשך מעצמי׳ אא״ס ב״ה להיות מקור כל החיים אפי׳ בכלל זהו בא ע״י צמצום גדול בעצמי׳ כמ״ש ה׳ מלך גאות לבש דמה שנמשך להיות בהתנשאות כללית כנ״ל זהו בחי׳ הגאות וההתנשאות להיות מלך על עם (כמו להיות כלל) פרט הוא ע״י לבוש שנתלבש וירד מגדולתו ורוממותו העצמי׳ להתצמצם בזה כי אין להתנשאות זו ערך כלל וכלל לגבי אמיתית רוממות העצמי׳ דא״ס כמו שהוא נק׳ מלך יחיד ומרומם לבדו ממש שאין דבר חוץ מעצמו׳ קודם לצמצום הראשון כמ״ש בע״ח שהי׳ [א]א״ס ב״ה ממלא כל החלל כו׳ וגם מה ששיער בעצמו בכח מ״ה שעתיד להיות בפ״מ בגילוי רצון וחכ׳ כו׳ זהו ג״כ בחי׳ צמצום גדול כמאמר דגליף גליפי בט״ע וכידוע ובחי׳ התנשאות העצמי׳ הזאת אין לה שיעור למעלה בעצמותו ואין לה חיבור וערך ויחוס כלל עם ההשתלשלות אפי׳ עם בחי׳ המקיף דהתנשאות על העולמות עד שלא יתכן לומר [בו] בחי׳ התפעלות רחמים כלל אפי׳ מצד הרוממות לשפלים כלל דאעפ״י שלפי הכלל הן במדת הרחמים שבאה מצד הרוממות שמרגיש לשפלים דוקא דכל מרומם יותר יותר ישפל א״ע למקום נמוך ביותר וכמלך שמשפיל א״ע לעני ושפל ביותר מטעם הנ״ל וא״כ בבחי׳ הרוממות והתנשאות דעצמי׳ אא״ס שנשגב שמו לבדו ממש הי׳ ראוי שיומשך לשפלים (בעמ״ת יותר לפי ערך עמ״ר) כמ״ש כי רם ה׳ ושפל יראה כו׳.

אך הנה זה מה שאנו אומרים ברחמיך הרבים רחם עלינו כו׳ והוא מאחר שאומר המלך המרומם לבדו מאז כמו שהוא קודם הצמצום הראשון שהי׳ הוא ושמו הגדול מל׳ דא״ס התנשאות עצמי׳ הנ״ל שנק׳ מלך יחיד לבדו ממש ואין בחי׳ התנשאות שחוץ מעצמותי׳ כלל ע״כ א״א לומר בחי׳ התפעלות רחמים דהמשכת הרחמים על העולמות מצד קירוב וערך במקיף עכ״פ וכנ״ל מאחר שנבדל לבדו ואין עוד חוץ ממנו דגם הזיו והאור המתפשט ממנה להיות מקיף כללי כלא ממש חשיב כנ״ל א״כ לא שייך לומר בזה ענין רוממות ושפלות כו׳ דמה ששייך ענין רחמים מצד הרוממות ושפלות זהו כאשר בא הדבר במדריגה מגבוה לנמוך עכ״פ ע״כ כל הגבוה [גבוה] יותר יותר ישפיל א״ע להרגישו כו׳ וזה לא יתכן כ״א במי שגדול וגבוה יותר מזולתו שיש עוד דבר חוץ ממנו רק שהוא גבוה וגדול ומרומם

כי עמך מקור חיים: **תהלים לו, י.**

כמ״ש בע״ח: **שער (א) דרוש עגולים ויושר ענף ב.**

ששיער בעצמו בכח . . בפ״מ . . דגליף גליפו בט״ע: **[בפועל ממש. יזכג: בפועל]. ראה לעיל ע׳ קלב.**

מה שאנו אומרים ברחמיך הרבים . . המלך המרומם . . שהי׳ הוא ושמו הגדול . . לבדו: **בברכת יוצר . . ראה בהנסמן לעיל ע׳ קכ.**

ממנו הרבה וכמו מלך ב״ו שלפי גבהות ורוממות שלו על כל השרים הגדולים ואדוני הארץ ויש בו מדת הרחמנות יותר להרגיש השפלות יותר וירחם על הגבוה ושר כעני ושפל לפי שכולם הם שפלים וגרועים ממנו להיות גבוה מהכל כנ״ל ע״כ יתפעל בלבו ברחמנות על גודל עצם שפלותם בערך ממנו כו׳ כך הוא למעלה במלך עולם שמתנשא על כל העולמות דגם העולם העליון כלא חשיב בשפלות הערך וכמ״ש הן שמים לא זכו בעיניו כו׳ ולכן רחמנות גדולה בעיניו עליהם איך שהם שפלים בתכלית לגבי רוממות והתנשאות דבחי׳ מל׳ שאפי׳ ג״ע העליון וג״ע התחתון נק׳ בחי׳ עשי׳ גשמי׳ לגבי׳ כנ״ל ונופל בו רחמנות כו׳ משום דגם בחי׳ זיו ואור התענוג דנשמות [בג״ע] ואפי׳ כחו״ב דאצי׳ [מקורם] כלא ממש חשיבי לגבי עצמי׳ התענוג הפשוט במל׳ דא״ס דקו״ח שנק׳ מקור כל התענוגים הכללים הנ״ל שממנו מקור כל החיות ועונג שבע״ס דאבי״ע וכנ״ל וד״ל.

אך כ״ז אינו שייך רק במה שנמשך מעצמי׳ א״ס ב״ה בבחי׳ מקיף ואו״פ סובב וממלא כמו מלך על עם שיש מי שנמוך ממנו ומתנשא ברוממות עליהם שיפול בזה רחמים מגבוה לנמוך עכ״פ אבל בעצמי׳ אא״ס ב״ה ממש שנק׳ מלך יחיד לבדו לא שייך לומר גם זה דכולא קמי׳ כלא חשיב מצד שפלות הערך לגבי הרוממות אלא אינם במציאות ומהות כלל כו׳ כי אין עוד מלבדו והכל נכללו ביחוד העצמי׳ ממש כמו שהוא ואין דבר חוץ ממסו שיפול עליו שם דבר במציאות בפ״ע כלל ואפי׳ ג״ע העליון שנק׳ עשי׳ זהו כאשר ירד האור מן העונג העצמי בהשתלשלות וצמצומים רבים מאד ממקור הכללי הנ״ל אבל גם מקור כל התענוגים העליונים שהוא נק׳ עד״ן הנעלם עונג הנעלם שלמעלה הרבה מג״ע כמ״ש ונהר יוצא מעדן להשקות כו׳ הרי א׳ כי עמך מקור חיים כו׳ שטפל ואינו גם נקרא שם דבר [ומציאות כלל] לגבי עצמות א״ס ב״ה שהוא שעשועי המלך ·בעצמו ממש בהתנשאות שמצד עצמו ממש ומאחר שאין [שייך] כאן לומר גם ענין ירידה מגבוה לנמוך כרוממות המלך על השרים ועמים א״א לומר בזה ענין התפעלות והמשכות רחמים כלל רק עכ״ז א׳ ברחמיך הרבים כו׳ שבחי׳ הרחמים שנמשך משם נק׳ ר״ר דוקא שהוא רחמים דא״ס עצמו שכמו שהוא ושמו בלבד ולא מצד הרוממות שנמשך לשפלי׳ מאחר דעומ״ר ועומ״ת אינו רק בהשתלשלות דמקיף ופנימי׳ סובב וממלא כנ״ל אלא משום זה הטעם עצמו לפי שכל מה שירד ונמשך האור וזיו [הזה] המצומצם מעצמותו ית׳ ממש להיות מקיף ומקור כללי ופרטי כלא ממש חשיב לכנגדו זהו נק׳ בחי׳ שפלות לעומ״ת ביותר לגבי עצמות האור דא״ס ב״ה כמו שהוא יחיד לבדו [ממש] בהתנשאות

שו״ה ממנו — שלפי . . השרים: **יז: שמפני . . תוקן ע״פ יזכב.** ובכת״י זה: **השפלים.**

הן שמים לא זכו בעיניו: **איוב טו, טו (בדילוג. ושם: ושמים).**

שו״ה אך — ואו״פ: **יז: ואור פנימי. כב: ואור פשוט. כג: ופנימי.**

שו״ה הכללי — הנעלם . . ונהר יוצא מעדן להשקות: **יז: העליון . . בראשית ב, י.**

ותענוג העצמי׳ ממש כנ״ל וכאשר נז׳ על צמצום וירידה זאת ממקומה העצמי׳ להיות העולמות בחי׳ יש במה שנק׳ מציאות יש ודבר מה רק שהם בביטול המציאות דבאמת אין דבר חוץ ממנו כלל ע״ז יתכן בחי׳ הרחמים רק לא מצד קירוב הערך אדרבה מצד הבדלת הערך ועכ״ז הרי שיהי׳ כמו הרחמים של המלך המרומם ביותר על השפל ועני מדוכא ממש שיש [עכ״פ] בזה ענין גבוה ונמוך כו׳ ואעפ״י שבאמת גם צמצום זה דמל׳ דא״ס בהשתלשלות לא נחשב למאומה וכאילו אין דבר מציאות כלל ולא כעני ושפל לגבי רוממות המלך מ״מ מצמצם א״ע בזה וכמ״ש אני מרום וקדוש את מי אשכן את עני ודכא רוח דמצד בחי׳ האין והשפלות דעני ודכא רוח שם דוקא ישכון מבחי׳ יש אמיתי כו׳ כך היש אמיתי משפיל א״ע להיות בר״ר על בחי׳ שפלות וירידה דצמצום האור שלו בהשתלשלות ואעפ״י שאין ערך לו כלל דאין צמצום זה מסתיר לפניו כלל דאין בו [שום] שינוי כלל כמו שהוא ושמו בלבד וכמו ברחמיך הרבים דוקא כמו שידוע לך הר״ר שלא נודע ומושג זה כלל למקבלים כלל והיינו מטעם הנ״ל משא״כ ברחמים שבאה מצד ההשתלשלות כמלך על עם וד״ל.

ובכל הנ״ל יובן הטעם לענין המשכת בחי׳ הר״ר בי״ג מדה״ר בר״ה וביו״כ שהן עשי״ת דווקא שאומר ממעמקים קראתיך כו׳ ע״י תקיעת שופר בר״ה דוקא וע״י שא׳ י״פ דמלכות וזכרונות ושופרות כידוע כי הנה מבואר למעלה דשרש בחי׳ ר״ר ששוה לכל הוא בא מבחי׳ התנשאות העצמי׳ שנק׳ מלך מרומם לבדו מאז והוא שנק׳ מלך הקדוש שנתצמצם להיות מלך לעולמות כו׳ שאין רחמים כזה בא מצד קירוב הערך אפי׳ מבחי׳ מקיף כנ״ל רק משום דקמי׳ אף צמצום הראשון כלא ממש והכל שווין שם כו׳ וע״כ באמצעות הווידוי והתשובה בעומק הלב דוקא נמשך בחי׳ ר״ר ממעמקים העליונים שכל בחי׳ העומקים העליונים שנק׳ סדכ״ס ג״כ כלא חשיב לגבי מהו״ע א״ס ב״ה ממש וזה שכתוב ממעמקים קראתיך הוי׳ מבחי׳ העלם עצמי׳ אא״ס ב״ה [ממש] ע״י עומק [דעומק] הלב בתשובה כו׳ הענין הוא לפי שגם בחי׳ סדכ״ס נק׳ בחי׳ מקיף למקיף עכ״פ להשתלשלות העולמות רק שנק׳ עילאה על [כל] עילאין סדכ״ס כו׳ וכענין טה״ע וטה״ת שהוא שמי השמים והשמים והוא כמו רצון המוחלט בעצמו ששיעור בעצמו בכח כו׳ כמ״ש במ״א אבל בחי׳ אור העצמי׳ דא״ס ב״ה כמו שהוא יחיד לבדו ממש לא יתכן לקרותו גם בשם סדכ״ס כו׳ כי נבדל בערך לגמרי גם מהיות נק׳ העלם דהעלם שהוא בערך התפשטות והמשכות גילוי האור ושפע חוץ ממנו שנק׳ חשך סתרו שאין זה שייך רק כאשר הוא בא לכלל בחי׳ ההשפעה אף בבחי׳

אני מרום וקדוש . . ודכא רוח . . ודכא: [**יזכב: ונכה . . ונכה]. נסמן לעיל ע׳ רב.**

עשי״ת דווקא שאומר ממעמקים קראתיך: **תהלים קל, א. ראה מג״א הל׳ ברכות סנ״ד סק״ב. סידור אדה״ז סיום פסוקי דזמרה לפני (שיר המעלות) ברכו. הנסמן בס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב לע׳ תתמא.**

מקור למקור שנק׳ עומק דעומק והעלם דהעלם משא״כ כמו שהוא לבדו בבחי׳ אח״פ ממש שזהו בחי׳ התנשאות דמל׳ דא״ס כמו שהוא ושמו בלבד כמ״ש כי נשגב שמו לבדו ממש כנ״ל שאין בחי׳ צמצום והעלם שייך שם ולכך גם חשך כו׳ וכחשיכה כאורה כו׳ וממשם דוקא הוא נמשך בחי׳ ר״ר הנ״ל שזהו שכתוב ויקרא הוי׳ הוי׳ ב״פ שיאיר ויבקע שם הוי׳ מאור העצמות דא״ס להיות הוי׳ זה ג״כ בהתפשטות וגילוי למטה להמשיך בחי׳ ר״ר הללו להאיר גם במקום חשך ואפילה דק״נ להיות נושא עון שהוא רע ומות ממש שיהופך לחיים וטוב כמו מפשע שפע שלא יוכל להיות בזה מבחי׳ הרחמים דאדם דתו״מ שהוא בחכ׳ וטעם כמו״ש לרצה״ע עכ״פ שלא יכופר לעון החוטא אפילו בתשובה רק ביסורי׳ ועונש בדין או ע״י קרבן כו׳ אבל בחי׳ ר״ר הללו להיותם נובעים מעצמותו ית׳ [ממש] גם המות והרע שנק׳ חושך גמור יהופך לאור וחיים כענין תחה״מ שהוא בחי׳ ר״ר הללו דוקא (כמשי״ת).

וזהו שבר״ה [דוקא מתחיל ענין המשכת רח״ר עד יו״כ שיורד ומתגלה למטה ממש לסלוח העון בפו״מ כידוע והיינו לפי שבר״ה הוא זכרון ליום ראשון שזהו כשעלה ברצון הפשוט להאציל ולברוא כו׳ שהי׳ זה ע״י בחי׳ צמצום הראשון דישת חשך סתרו בהעלם אחר העלם עד שנתצמצם להיות מל׳ כ״ע (שהוא צמצום גדול דא״ס בקו״ח בכלל כידוע וע״י שא׳ י״פ דמלכיות וזכרונות מעוררים מחדש להיות בחי׳ צמצום זה כי בר״ה נתעלה ית׳ ברוממות דעצמי׳ ממש שאין ערך כלל להיות גם מקור לעולמים כנ״ל (דשמים ושה״ש הנ״ל לא יכלכלוהו וע״כ גם השמים לא זכו בעיניו כו׳) ומה שאמר י״פ דמלכיות וזכרונות בתנ״ך דוקא לפי שהתורה אמרה בי מלכים ימלוכו כו׳ דגם בחי׳ מל׳ דא״ס בעולמות ע״י צמצום נמשך ע״י החכ׳ הקדומה דתו׳ אור שהיתה שעשועים עצמי׳ ממש שלמעלה ג״כ מחשך סתרו כו׳ (כמשי״ת) ומה גם ע״י תקיעת שופר שעלה ברוממות העצמות דא״ס ממש לעורר מחדש מעצמי׳ התענוג הפשוט בתכלית להיות לו רצון ועונג להיות מלך על עולמות ולכך נק׳ זכרון ליום ראשון דוקא ונק׳ יום הדין הנורא כי גם שמי׳ לא כו׳ וע״כ לא יצדק לפניו כל ההשתלשלות משום דקמי׳ הכל כלא ממש חשיבא כנ״ל אך מתגלה מעצמות הרוממות והתנשאות שנק׳ מלך הקדוש מלך מרומם לבדו ונק׳ נורא כמו כי שמך נורא כו׳ כמו שיהי׳ לע״ל שיתגלה מבחי׳ מל׳ דא״ס כמו שהוא לבדו כנ״ל ויומשך פחד הוי׳ על כל הברואים כמ״ש ויראוך כל המעשים ואפס קצהו מאיר בכל ר״ה שנק׳ נורא

כי נשגב שמו לבדו . . גם חשך כו׳ וכחשיכה כאורה: **תהלים קמח, יג. . . ע״ד תהלים קלט, יב.**

ויקרא הוי׳ הוי׳: **תשא לד, ו.**

שו״ה להיות — גדול: **יזכבבכג: דמל׳.**

דשמים ושה״ש . . לא יכלכלוהו . . בי מלכים ימלוכו: **ע״ד מלכים־א ח, כז (ושם: השמים . . יכלכלוך) . . משלי ח, טו.**

כי שמך נורא . . ויראוך כל המעשים: **תפלת העמידה לימים נוראים.**

להיות שבא ונמשך בגילוי מעצמות ההתנשאות כמו שהוא מלך יחיד לבדו ממש כמ״ש כי ה׳ עליון נורא מלך גדול כו׳ וזהו ג״כ ענין המשכת י״ג מדה״ר לסלוח העון שהוא מצד גילוי [אור] העצמיות דא״ס וע״ז א׳ כי עמך הסליחה למען תורא כו׳ כמ״ש במ״א אך סיבת המשכת זאת באה דוקא ע״י תשובה ווידוי מעומק הלב כמ״ש ממעמקים קראתיך [כו׳] דע״י תשובה האמיתית מן עומק דרע דק״נ שנק׳ חושך גמור שיהופך לאור ע״ז יגרום התעוררת האור דר״ר הנ״ל שמאיר מעצמות הרוממות דמל׳ דא״ס להיות בוקעה [ומאיר לחושך העליון כמ״ש כי בענן אראה כנ״ל להמשיך לבחי׳ ר״ר למטה מטה] גם לנפש החוטאת שיהופך ממות ורע לחיים וטוב שאין זה ביכולת כ״א ממקום הגבוה ביותר שלמעלה ממקור ההשתלשלות שהחושך יאיר כאור והמות יהופך לחיים מטעם הנ״ל וד״ל.

והנה אחכ״ז יוכל האדם להשכיל ולהתבונן בעצמו לעורר לבחי׳ ר״ר הנ״ל על נפשו [כמו] באמרו הווידוי בעי״ת וכל יום שכמו שמבואר למעלה בשרש טעם המשכת ר״ר העליון שזהו מצד עצם הרוממות והבדלת הערך מכל ההשתלשלות עד שיפול ברחמים על היותר עליון כמו על היותר תחתון כו׳ ויוכל להמשיך ר״ר למטה מטה כ״כ כמו למעלה להפוך גם המות לחיים כו׳ א״כ מטעם זה עצמו יכול לעורר ר״ר על נפשו דהיינו על בחי׳ ניצוץ אלקי שבתוכו שירדה עד רום המעלות ממקום גבוה ונעלה ביותר דהיינו מפנימי׳ דשם הוי׳ העליון כמ״ש כי נר הוי׳ נשמת אדם ונק׳ חלק אלקי ממעל ממש כמ״ש כי חלק ה׳ עמו יעקב חבל נחלתו כו׳ וכמא׳ ישראל עלו במח׳ תחילה שהוא במח׳ הק׳ שבעצמי׳ א״ס ב״ה שלמעלה ממקור להשתלשלת כמ״ש אני הוי׳ לא שניתי כו׳ מקודם ההשתלשלות לאח״כ ואפי׳ העדן נק׳ עשי׳ גשמי׳ כו׳ וא״כ מה שירדה הנשמה האלקי׳ למטה להיות בבחי׳ אור זרוע לצדיק [עליון] בהשתלשלות בג׳ עולמות דבי״ע כמ״ש כל הנק׳ בשמי לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו בגוף כמו ואתה נפחת בי ממש ה״ז בחי׳ ירידה [גדולה] כמו מאיגרא רמה לבירא עמיקתא מהעליון ביותר דעומ״ר לעומ״ת בתכלית השפלות בחומר גופני הוה ונפסד וכלה כו׳ וכאשר יראה האדם בעצמו איך שהוא אסור וקשור בכל נפשו וגופו בהבלי עניני עוה״ז החומרי ובתאות גופנים בכל מיני תיעוב כבהמה ממש שהוא בחי׳ חשך גמור

כי ה׳ עליון נורא מלך גדול . . כי עמך הסליחה למען תורא: **תהלים מז, ג. קל, ד. ראה עטרת ראש דרוש לעשי״ת סט, ב.**

כי נר הוי׳ נשמת אדם . . חלק אלקי ממעל ממש . . כי חלק ה׳ עמו: **נסמן לעיל ע׳ דש . . ראה תניא רפב. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ שעג בהערה . . האזינו לב, ט.**

ישראל עלו במח׳ תחילה . . אני הוי׳ לא שניתי: **נסמן לעיל ע׳ רצ . . מלאכי ג, ו.**

כל הנק׳ בשמי לכבודי: **ישעי׳ מג, ז [ושם: ולכבודי (אבל כ״ה גם בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ צט וע׳ רלב)].**

ואתה נפחת בי . . מאיגרא רמה לבירא עמיקתא: **נסמן לעיל ע׳ קכב . . ראה חגיגה ה, ב.**

המסתיר ומכסה על אור אלקי המתנוצץ בנפשו בהעלם עד שנעשה לבוש שק ממש בעסקי [ב]הבלי׳ עוה״ז וקשור שם כמו במאסר ותפיסא עד שיגיע לשערי מות ברוחניות שנתרחק הניצוץ האלקי כ״כ ונפל למטה עד שכמת יחשב בלי אור וחיות אלקי כלל (וכחבל הנפסק [כו׳] כידוע בענין הכרת תכרת הנפש כו׳) ע״כ יתמרמר האדם בנפשו האלקית ויגיע עד נקודת נפשו ממש לבא לכלל בכיי׳ מקירות לבו כענין מ״ת בוכין אנן בעינן למהוי קדם מלכא כו׳ וזהו סיבות הבכי׳ בעי״ת שכל מי שאינו בוכה בעי״ת אין נשמתו שלימה למעלה (שנפסק החבל משרשו העליון הנ״ל) והוא ענין הווידוי בשפלות כ״כ באו׳ אשמנו כו׳ [עד] תיעבנו כו׳ שמעורר בזה בחי׳ ר״ר הנ״ל ממקור כל הרחמים העליונים שיכול להגיע מטה מטה גם בחשך ומות להפוך וטוב כנ״ל ואדרבה כל מה שהורד הניצוץ האלקי יותר למטה יעורר על עצמו ממקור הרחמים העליונים ביותר מכל המשכת ר״ר הנ״ל על השתלשלות העולמות בכלל כי גם צמצום הראשון כלא חשיב ממש כנ״ל (אבל שורש הניצוץ האלקי שבא מפנימי׳ ועצמו׳ דא״ס ב״ה כבן שנמשך ממוח האב כמ״ש הבן יקיר לי אפרים כו׳ המו מעי כו׳ רחם ארחמנו כו׳ כרחמי האב על הבן שהוא בבחי׳ העצמי׳ ממש וכמ״ש כי אתה אבינו אתה ממש כמו שהוא קודם ההשתלשלות כו׳ ומפני שירד הניצוץ הזה בשאול תחתית בעומ״ת דתאות הגופני ובוכה במר נפשו לבא לשרשו האלקי כבן שבוכה אחר אביו לפי שנמשך לשורשו העצמי ע״ז נמשך בחי׳ ר״ר העצמי׳ כמ״ש אנכי [אנכי] הוא מוחה פשעיך למעני ממש כו׳ והן י״ג מדה״ר שהן מיוחדים לישראל דוקא שנק׳ בנים כו׳ שבזה וודאי גם חשך לא יחשיך כו׳ וגם זדונות נעשו זכיות [כו׳] וכמ״ש לפני הוי׳ תטהרו כו׳ וד״ל.

והנה ית[בונן] האדם ג״כ דגם מה שכל עבודתו בקדש העליון בתו״מ כל ימיו אם אינו עוסק לש״ש כלל רק להנאת עצמו לקנות לו שם טוב לכבוד ולתפארת לבנ״א שיכבדוהו וכה״ג כמו העוסק בד״ת בעיון ובהתמדה גדולה רק להיות רב ומורה דעביד רק בגין יקרי׳ או קרדום לחתוך בו כו׳ בשביל פרנסתו לקבץ הון ועושר או שחפץ [להשיג] מן המעלות הנכבדות להיות כאנשים הגדולים אנשי השם שיהי׳ נחשב ליש ודבר בעיני כל העולם שכ״ז נק׳ עסק שלא לשמה כלל שמלבד שאינו נמשך ע״ז חיים אלקי׳ לנפשו

הכרת תכרת הנפש: **שלח טו, לא. ראה אגרת התשובה פ״ה.**

מ״ת בוכין אנן בעינן למהוי קדם מלכא: **ראה מדרש עשרת הדברות ס״ב. בחיי ויקרא ב, יג. תקוני זהר ת״ה (יט, ב). תוספת השלם [ירושלים תשמ״ב] בראשית א, ח ד.**

שכל מי שאינו בוכה בעי״ת אין נשמתו שלימה: **ראה פרי עץ חיים שער השופר פ״ה. לקוטי שיחות האזינו כרך ט ע׳ 206. וש״נ. ס׳ מאמרי אדה״ז־הקצרים ע׳ תמח. ס׳ אתהלך ע׳ קכג. אור התורה דרושים לר״ה ע׳ רצט [כרך ו ע׳ ב׳תסח]. שבת שובה ס״ע א׳תקלב. לעיל ע׳ צד וע׳ קיב.**

הבן יקיר לי אפרים . . כי אתה אבינו: **ירמי׳ לא, יט . . ישעי׳ סג, טז.**

אנכי (אנכי) הוא מוחה פשעיך למעני . . לפני הוי׳ תטהרו: **ישעי׳ מג, כה . . אחרי טז, ל.**

מאור האלקי דחכ׳ שבתו׳ מאחר שאין אור האלקי שורה בדיבור שלו כלל דאורייתא בלא דו״ר לא פרחא לעילא כלל ונשאר בעולם הפירוד למטה כשאר דברים שיוצאים [מהבל הגשמי׳ שבנה״ב שנק׳ הבל ורעות רוח כו׳ ונק׳ לימוד זה עמל שתחת] השמש דוקא שאינו עולה למעלה כלל אלא עוד זאת שנעשה סם המות לנפשו כמ״ש למשמאילים בה שעוסקים שלא לשמה כלל סמא דמותא כו׳ והוא להכרית נפשו משרשה בעסקו בלבוש ש״ק כמ״ש התו׳ חוגרת שק ובפרט ברשעים ממש בעסקו שלא לשמה שע״ז א׳ ולרשע א׳ אלקי׳ מה לך לספר חוקי כו׳ (אם עובר על ד״ת) ועד״ז יובן שגם המצות שעושה בלא כוונה רק להתגדל או בשביל איזה פני׳ ולגרמי כחסד כו׳ דלגרמי׳ עביד כו׳ אבל נותן סלע לצדקה בשביל שיחי׳ בנו נק׳ צ״ג) שכ״ז אינו עולה למעלה ונשאר למטה ונק׳ גלות השכינה דהיינו שבחי׳ אלקות שבתו״מ שלו הגם שהן מצד עצמן בחי׳ אור פנימי׳ אלקות בפנימי׳ רצה״ע וח״ע אבל מלובשים בלבוש שק דק״נ בחושך ואפילה וטומאת האדם העוסק בהן שלא לשמה כלל ויונקים מזה ק״נ כו׳ וד״ל וכידוע שזהו עיקר ענין תיקון חצות לקונן על גלות השכינה דוקא שא׳ טמאו את היכל קדשיך שהוא היכל דתו״מ ערו עד היסוד בה כו׳ והוא ע״י עוונות בפר״ע ועוסקים בתו״מ שלא לשמה שמוסיפים [כח] בק״נ כו׳.

והנה כל אדם לפי ערכו ומקומו ושעתו באשר יעמיק היטב הדק בהתבוננות בענין הזה כאו״א לפי מה ש[הוא] יודע ומכיר בנפשו איך שירד מאור פני מלך חיים בריחוק עצום כי ידע אינש בנפשו מכל מעשיו ומחשבותיו הרעים וחטאים כו׳ ויזכור על שרש חיי נר״ן שלו בעצמות אלקות חיים איך שנפרדה נפשו ממקור החיים העליונים דכולא קמי׳ כו׳ אז וודאי יעורר ר״ר על נפשו האומללה ויתמלא חמלה רבה ויתירה ע״ע איך שירד לעומ״ת כ״כ בתכלית השפלות במקום חשך ואפילה וטומאה שנחשב כמות ממ״ש כמ״ש ראה נתתי כו׳ החיים והטוב והמות והרע שהרע הוא שעשה המות שהוא הכליון ואבדון הנפש בשאול תחתית כמ״ש תיסרך רעתך כו׳ כידוע דחטא שחטא אדה״ר בעה״ד הוא שהמשיך המות והכליון שנמשך רק

דאורייתא בלא דו״ר לא פרחא לעילא . . הבל ורעות רוח . . עמל שתחת) השמש: **נסמן לעיל ע׳ שה . . קהלת ב, כו. ד, ד. ו, ט . . ע״ד קהלת א, ג.**

למשמאילים בה . . סמא דמותא . . התו׳ חוגרת שק . . ולרשע א׳ אלקי׳: **שבת פח, ב . . ראה סנהדרין קא, א . . תהלים נ, טז.**

כחסד כו׳ דלגרמי׳ עביד: **ראה לעיל ע׳ ח. וש״נ.**

אבל נותן סלע לצדקה . . צ״ג: **ראה פסחים ח, סע״א וריש ע״ב. לקוטי שיחות עקב כרך יט ע׳** 122.

שא׳ טמאו את היכל קדשיך . . ערו עד היסוד בה: **[בתיקון חצות בהיפך הסדר] תהלים עט, א. קלז, ז.**

ראה נתתי כו׳ החיים והטוב והמות והרע: **נצבים ל, טו (ושם: ואת הטוב ואת המות ואת הרע. ראה לעיל ע׳ ש).**

תיסרך רעתך: **ירמי׳ ב, יט. ראה שערי תשובה ח״ב שער התשובה ט, ג. דרך חיים שער התשובה כז, ד.**

מצד הרע וז״ש שובו מדרכיכם הרעים ולמה תמותו כו׳ ולא אחפוץ במות המת כ״א בשובו מדרכו וחי׳ וא״כ יתבונן האדם ע״ד הריחוק ופירוד נפשו מאלקים חיים כנ״ל [בתכלית השפלות זהו כמת ממש שצריך להמשכ׳ גבוה ממקום ומדריגה העליונה ביותר מכל עיקר ומקור ההשתל׳ כנ״ל] שמשם דוקא יוכל להיות תחה״מ להיפוך גם המות לחיים וכמ״ש ה׳ ממית ומחי׳ שאחר המות יחי׳ החיים האלה למעלה משרש ומקור החיים שבא בהשתלשלות העולמות שהוא ענין תחה״מ שיחי׳ לע״ל מבחי׳ טל העליון שנק׳ טלא דנטיף מעתיקא כמ״ש כי טל אורות טליך (וכנ״ל וכמשי״ת) דהנה ע״י שפלות והכנעה זאת שיבכה על נפשו שהגיע לשערי מות דק״נ שנק׳ מת מעיקרו כו׳ שמעורר למעלה בחי׳ ר״ר העליונים [היינו] שמעורר מבחי׳ מהו״ע א״ס ב״ה שלמעלה גם מבחי׳ מקור החיים העליונים שמשם יוכל להיות המשכה להאיר גם לחשך ומות שיהופך לחיים לפי שחושך ואור חיים ומות שווין שם להיות שלא יתכן בחי׳ מות שהוא הכליון והסתלקות אור החיות לשרשו רק בבחי׳ ההשתלשלות השפע ומקור החיים העליונים שנמשך בבחי׳ אור ושפע מעילה לעילה כמו ע״י בחי׳ רצון וחכ׳ שהחכ׳ נק׳ ראשית גילוי אור וחיות הנמשך מבחי׳ העלם דרצון הנק׳ כתר כמו והחכ׳ מאין תמצא מאין דכתר ליש וכמו״כ מחכ׳ לבינה ומדות עד בחי׳ אותיות הדיבור שמחי׳ מאין ליש כל נפש וכל בריאה בצו״ח וכו׳ לבחי׳ יש ממש כחומר הברואים שחיי׳ וקיימים מן הנפש שלהם והנפש שהוא הצורה מקבלת מקורה באותיות אלקי שא׳ ואתה מחי׳ את כולם שזהו כולם בחכ׳ עשית וכאשר חטא אדה״ר בעה״ד טו״ר המשיך בחי׳ הרע שגורם המות וכליון ששרשו בחי׳ גבורות קשות דמה״ד שנק׳ קץ כל בשר כו׳ וא״כ א״א שיהי׳ תחה״מ שכבר נסתלקו אור וחיות שלהם מבחי׳ ומקור הרצון דחכ׳ ורצון וכה״ג מאחר שיש קץ וכליון לכל אור וחיות שכל נר״ן שבחומר גשמי׳ שיש מבחי׳ הרע דעה״ד (לבד מלאכים העליונים מוימ״ב שהן נצחיים כו׳ ונשמות עליונות בעה״ח שחיים לעולם כמ״ש ועה״ח בתוך הגן כו׳) אלא צריך שיומשך מלמעלה ממקור הראשון דהשתלשלות להיות מציאות חיים והוא שנק׳ חיי החיים כמ״ש כי עמך מקור חיים כו׳ שמשם יאיר גם במקום מות וכליון להיות [חי] מחדש שזהו ענין ומדריגה גבוה ורבותא יתירה יותר מהתהוות גוף הבריאה מאין ליש דמה שמתחדש מאין ליש זהו מבחי׳ הראשית דחכ׳ שבאה בדרך

שובו מדרכיכם . . ולא אחפוץ במות המת כ״א . . וחי׳: **יחזקאל לג, יא . . שם יח, לב [ושם: כי לא. ולקמן בפסקא וזהו: לא]. שם, כג [ושם: הלוא].**

ה׳ ממית ומחי׳ . . טלא דנטיף . . כי טל אורות: **שמואל־א ב, ו . . נסמן לעיל ע׳ רצט.**

והחכ׳ מאין תמצא: **איוב כח, יב.**

ואתה מחי׳ את כולם . . כולם בחכ׳ עשית: **נחמי׳ ט, ו . . תהלים קד, כד.**

גבורות קשות דמה״ד שנק׳ קץ כל בשר: **נסמן לעיל ע׳ כו.**

מלאכים העליונים מוימ״ב שהן נצחיים . . ועה״ח בתוך הגן: **ראה איכה רבא פ״ג, ח. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תרמג ובהערה ד״ה כתיב . . בראשית ב, ט.**

כי עמך מקור חיים: **תהלים לו, י.**

השתלשלת עו״ע כנ״ל אבל מה שגם שכבר נסתלק האור וחיות ונק׳ מת ממש שבוודאי התחי׳ שלו באה בהכרת מלמעלה ממקור הראשון ששם המות כחיי׳ יחשב לפי שאין שם צד אחיזה למות וכליון כלל שאין מות וכליון שייך רק בדבר שנק׳ אור וחיות שבא בהמשכה והשתלשלות משא״כ בבחי׳ ומדריגה שלמעלה מאור וחיות והוא בבחי׳ חיי החיים (ובלשון הגמ׳ א׳ מחיי החיים יתן לך חיים וכמא׳ הפייטן) חיי ולא בחיים כו׳ כמ״ש במ״א וד״ל).

וז״ש מחי׳ מתים בר״ר דוקא דהנה להחיות המת בגשמי׳ א״א להיות מאור וחיות הראשון דחסד דחכ׳ ורצון שנמשך בכללות דמע״ב כ״א מלמעלה ממקור הראשון כנ״ל שזהו בחי׳ גבורות דע״י שא׳ ע״ז אתה גבור לעולם כו׳ אד׳ כידוע שזהו בחי׳ טל שעתיד להחיות בו המתים כו׳ והוא בחי׳ ר״ר הנ״ל דוקא וכמו״כ במות הרוחנית דנפש החוטאת שנכרתה משרשה במקורה הראשון בפנימי׳ דהוי׳ העצמי׳ כנ״ל שנק׳ מ״ת מעיקרו שא׳ כי לא אחפוץ במות הרשע כו׳ מוכרח שיומשך להחיות המת הזה מלמעלה ממקורו הראשון דוקא מטעם הנ״ל בענין תחה״מ בגשמיות דוקא וז״ש מחי׳ מתים שהן הניצוצים הקדושי׳ שנפלו ברע ומות דק״נ ע״י חטאים ועוונות שפגמו צלם אלקים שיחי׳ אותם מחדש ממש ע״י בחי׳ ר״ר הנ״ל דוקא והוא ענין י״ג מדה״ר דיו״כ שהרע ומות דזדונות עצמו נעשה זכיות בחי׳ חיים וטוב שהוא וודאי למעלה יותר מבחי׳ החיים והטוב שבא בגילוי אור בכלי בהשתלשלות בתו״מ דצ״ג ולכך בע״ת גדולים מצ״ג כנ״ל דמאחר שהחשך ומות נהפך לאור וחיים ודאי זהו למעלה מאור הראשון דצ״ג בשרשם ומקורם הראשון מטעם הנ״ל וזהו טוב מאד [זה] מ״ה שנהפך לחיים שנק׳ סם חיים שמארור עצמו נעשה ברוך והוא ענין הקטורת דוקא שמעצרת המגפה כידוע שז״ש כי בענן אראה כנ״ל רק שגם זה עצמו תלוי בתשובה דוקא וזהו ג״כ עפ״י אור דתו׳ שיומשך ר״ר לנפש החוטאת לכפר על העון כנ״ל (כמשי״ת) וזהו שבווידוי והכנעת הבע״ת שמעורר ר״ר על נפשו כנ״ל ע״י בכי׳ מקירות לבו ע״ד הריחוק העצום הנ״ל בזה יחי׳ נפשו מחדש כתח״מ ממש וד״ל.

אך הנה עדיין י״ל דלכאורה יש סתירה לכל הנ״ל בשורש ענין תחה״מ ממה שא׳ ברמז לתחה״מ שהוא בא בקו״ח מה דלא הוה הוה (שזהו מה

ובלשון הגמ׳ א׳ מחיי החיים יתן לך חיים: **יומא עא, א (ושם: חיים).**

וכמא׳ הפייטן) חיי ולא בחיים: **בספר המאמרים תקס״ב ח״א ס״ע רמח: הנז׳ בלשון החכמים — ראה מורה נבוכים ח״א פנ״ז. הנסמן במראי מקומות ללקוטי תורה [קה״ת תשד״מ] ואתחנן יא, ד.**

מחי׳ מתים בר״ר . . גבורות דע״י . . אתה גבור לעולם . . טל שעתיד להחיות בו מתים: **ברכת אבות. ראה גם לעיל ע׳ רצט. ספר המאמרים תקס״ז ע׳ קלח. ד״ה בששה״ק תקפ״ו (בס׳ מאמרי אדה״א במדבר־שבועות, נמצא בדפוס) פסקא וביאור הענין . . בבחי׳ טל העליון.**

שו״ה הראשון — בגשמיות . . שנפלו: **תוקן ע״פ יזכב. ובכת״י זה: בנשמות . . שנכללו.**

טוב מאד . . הקטרת דוקא שמעצרת המגפה: **ראה לעיל ע׳ ז.**

בקו״ח מה דלא הוה הוה . . מה דהוה לא כש״כ: **[בקל וחומר]. ראה סנהדרין צא, א.**

שנתחדש מאי"ן לי"ש מאין ממש דלא הוי כו') מה דהוה לא כש"כ דתחה"מ היינו בדבר שכבר נתהווה חיות מאין ליש וחומר והגם שנסתלק האור וחיות למקורו מ"מ זהו יותר [בנקל] שיחזור לחיותו הקדום כתחה"מ דיחזקאל שקרם עור ובשר על העצמות היבשות ונמשך בהן הרוח החיים כידוע והוא לפי שעצמו' הללו הי' בהם קצת רושם אור וחיות בהעלם מאשר כבר נסתלק (והוא בחי' הבל דגרמא שהוא עצם הקטן שבשדרה דעצמי' ענין עצמי' כידוע) אבל אם לא הי' העצמו' במציאות כלל א"א שיהי' חיות חדש בגוף חדש לגמרי משא"כ התהוות החומר וצורה בבטן שזהו בא מאין ממש זהו רבותא יתירה יותר עד שתחה"מ נידון מזה בק"ו כו' א"כ כ"ז הוא סתירה גמורה לכל עיקר ענין הנ"ל בתחה"מ שהוא למעלה ממקור הראשון דכל חי כו' שהוא רבותא יתירה [יותר] מהתהוות החיות מאין ליש בחו"ב כו' כנ"ל ועוד דבאמת גם עיקר ענין הנ"ל בתחה"מ אינו מובן דאינו מוכרח כלל שיהי' חיות זה למעלה ממקור הראשון דוקא כנ"ל דוודאי כל בחי' כליון והסתלקות עולה למקורו הראשון שמשם לוקחה כמו והרוח תשוב אליו כו' ומשם יוכל להחזיר להתמשך בחומר שלו להחיות מחדש ממקורו דוקא [וראי'] מתחה"מ לע"ל שכל נר"ן תחזור [לחומר] שלה דוקא והוא ממקור כל הרוחות ונשמות [שגנוזים] שם יומשכו למטה וכמ"ש מד' רוחות בואי הרוח ופחי בעצמו' האלה כו' וכל רוח ונפש תבא לחומר שלה שהרי קרבו העצמות זא"ז ונעשה חיל גדול וכך לע"ל יהי' בכל נשמות הצדיקים שכבר היו בגופים שלהם שיחי' מחדש בגופים שלהם וכן כל מי שכרע במודים ששדרתו קם בתחה"מ כידוע שכ"ז דוקא נמשך אור וחיות חדש ממקור הראשון שלו וכו'.

אך הנה באמת אעפ"י שחידוש יש מאין לכאורה גדול יותר מתחה"מ שכבר הי' מ"מ א"א להיות תחה"מ מאותו מקור שמהוה מאין ליש כמו הרוח אלקי שיבא בעצמות ויחי' כ"א מחמת גילוי אור גדול ביותר גבוה מן הרוח אלקי מקור כל רוחות ונשמות שמחמת תוקף גילוי אור כזה שמאיר גם בחושך וגסות כמו בדומם דעצמות כמו ברוחני' דאור החכ' וכה"ג אז מתעורר הרוח העליון הגבוה ביותר שלמעלה מבחי' מקור כל הרוחות (כי

כתחה"מ דיחזקאל שקרם עור ובשר . . החיים: יחזקאל פל"ז. סנהדרין צב, ב. ביאורי הזהר שופטים קכג, סע"א ואילך.

הבל דגרמא . . עצם הקטן שבשדרה: ראה לעיל ע' קסב . . ראה זהר (מדרש הנעלם) תולדות קלז, א. ויקרא רבא פי"ח, א; ערוך מערכת לוז. תוד"ה תרנגולת בכורות ח, א. שערי אורה שער החנוכה ע', כא.

והרוח תשוב אליו: קהלת יב, ז [ושם: אל האלקים, וכ"ה ב"ז: אל האלקי. כבכג: אל].

שכל נר"ן תחזור (לחומר) שלה: ראה סנהדרין צא, ב. בראשית רבא פצ"ה, א.

מד' רוחות בואי: יחזקאל לז, ט [ושם: בהרוגים האלה].

שהרי קרבו העצמות . . חיל גדול . . מי שכרע במודים: ראה יחזקאל שם . . ראה זהר שלח קסד, א. סידור שחרית לה, ג. שער הל"ג בעומר שג, ד. ס' מאמרי אדהז"ק-הקצרים ע' שנג. דרך מצותיך קמב, סע"ב. שערי אורה שער החנוכה ע' כא. תורת חיים פקודי תרסח, א. אור התורה חנוכה כרך ה תתקלז, א ואילך.

שו"ה אלקי — אור: בכת"י זה נוסף: גדול יותר גבוה. וכנראה שנשתרבב משורה שלפנ"ז.

רוח מורכב מאש ומים והוא שרש רוח האדם וכן הנשמות גם כמו שעלו בשרשם בחכ׳ כנ״ל) והוא בחי׳ אור העצמי׳ דא״ס ב״ה (ובפנימי׳ דע״י שהוא הטל הנ״ל) שנק׳ חיי החיים (ולמעלה גם מבחי׳ עה״ח) שיתגלה בבחי׳ גילוי רב ועצום למטה מטה כמו למעלה ממש ואז גם אפי׳ מעט מזעיר האור וחיות הנשאר בהעלם גדול מאד בעצמות המתים שנק׳ קוסטא דחיותא והוא הבל דגרמי׳ כו׳ יתעורר הרוח העליון מחיי החיים להעלות ולהחיות את העצמו׳ היבשות האלה שיקומו כמ״ש מחי׳ מתים כו׳ לקבל חיות ואור רב ועצום מחיי החיים דוקא שלמעלה ממקור כל החיים העליונים כמ״ש כי עמך מקור חיים כו׳ וכ״ז מצד תוקף גילוי האור הגדול כי רב הוא וממקום גבוה ביותר ע״כ בהגלות נגלות אור גדול ורב הזה אז ממילא כל מה שימצא אפי׳ מעט מזעיר בהעלם מן האור וחיות דנשמות ורוחות כמו בעצמות יקומו ממילא כי יאסוף ויומשך במקורו והוא מצד שכל דבר נמשך לשרשו (ואם לא הי׳ אפילו רושם בעצמות כרשעים גמורים לא הי׳ מועיל גילוי אור גדול כזה אעפ״י שיכול לחדש חיות מאין ליש כמו בגולם של אדה״ר שנפח בו רוח חיים מאין ליש וכש״כ בעצמות שכבר היו חיים וכמ״ש מה דהווה לא כ״ש אבל תחה״מ בא מלמעלה ממקור כל החיים העליונים שלמעלה מחידוש מאין ליש והוא חיי החיים לפי שאותו האור וחיות דנר״נ שהי׳ בגוף עולה למעלה במקורם הראשון בבחי׳ או״ח דוקא (כמו אורות דתוהו שנסתלקו בשבה״כ ורפ״ח ניצוצים ירדו למטה כו׳ שנק׳ מתים שזהו שעלה למעלה יותר וכך בהסתלקות דנר״נ יעלה למעלה מעלה יותר ממקורם הראשון כמו נשמות האבות ומשה שא׳ בהם יהללוך סלה וכו׳ כמ״ש במ״א והוא הטעם שא׳ כי לא יראני האדם וחי בחייהם אינם רואין במיתתם רואים לפי שבמיתתם עולים למעלה יותר והוא בבחי׳ חיי החיים (שלמעלה גם מעה״ח שבג״ע) וכל בחי׳ או״ח עולה למעלה מאו״י וזהו טעם למעלת או״ח בבחי׳ ביטול היש לאין שעולה למעלה יותר ממקור המהווה מאין ליש (כמ״ש במ״א בענין גדולים מעשה הצדיקים בביטול היש לאין ממע״ב [ב]מאין ליש כו׳) שלזאת ירידת הנשמה בגוף לצורך עלי׳ יותר ממקורה הראשון והוא בביטול היש לאין בתשובה ומע״ט בעוה״ז כידוע (ועכ״ז צדיקים [גמורים] גדולים במיתתם

רוח מורכב מאש ומים: **[רוח יז: הוא]. ראה ספר המאמרים תקס״ט ע׳ רכז. אור התורה תרומה ע׳ א׳שצט.**

קוסטא דחיותא: **זהר לך קפג, ב.**

מחי׳ מתים כו׳: **יזכב: יחיו מתיך — ישעי׳ כו, יט.**

נשמות האבות ומשה שא׳ בהם יהללוך סלה: **תפלת העמידה. ראה לעיל ע׳ עא. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תתפג. וש״נ.**

כי לא יראני האדם וחי בחייהם אינם רואין: **תשא לג, כ. ראה תורת כהנים ר״פ ויקרא. ספרי בהעלותך יב, ח. במדבר רבא ספי״ד. כלה רבתי רפ״ג.**

גדולים מעשה צדיקים . . ממע״ב: **ראה כתובות ה, א. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תתי. וש״נ.**

צדיקים (גמורים) גדולים במיתתם . . יותר מבחייהם: **ראה חולין ז, ב.**

באו״ח יותר מבחייהם בהמשכות אלקות בתו״מ וכו׳) ואנו רואים זה גם בגשמי׳ בכל דבר שעולה באו״ח בביטול היש לאין כמו רקבון הגרעין בארץ והטפה שתסרח ונתבטל שיולידה ויצמיחה בכפליים כי נתעלה החיות מהגרעין בכח דצומח למעלה מעלה ביותר והוריד משם כח חדש להצמיח ולהוליד מאין ליש וכן כח המוליד דטִיפה בביטולה דוקא כו׳ [וכן] בביטול והסתלקות דכח השכל ביגיעה עד מיצוי הנפש יעלה גם כח השכל מלמעלה ממקור השכל לחדש חכ׳ שלא הי׳ בכח השכל עצמו כמו שא׳ אדם כי ימות כו׳ אין התורה [כו׳] אלא במי שממית עצמו עליה דוקא וכמו״כ בפרנסה בנפשו דוקא יביא לחמו כו׳ כידוע (וכמא׳ הרוצה לחיות ימות א״ע והרוצה למות יחי׳ א״ע כו׳ דכל עלי׳ למדריגה עליונה ביותר א״א כ״א ע״י מיתה והסתלקות בביטול היש לאין לגמרי) וזהו ה׳ ממית ומחי׳ שחי׳ זה עלי׳ גדולה יותר מחי׳ [ואור] דנר״ן במקורם הראשון לפי שבא אחר המות וההסתלקות כו׳ ולפי״ז יובן ג״כ בתחה״מ שבחי׳ המות הגם שנמשך מצד הרע [כנ״ל] אבל עלי׳ והסתלקות דנר״ן עולה במעלה עליונה יותר משרשו הראשון והוא בחי׳ חיי החיים כנ״ל וזהו דוקא בנש״י ששרשם העצמי׳ [בעצמו׳] אא״ס ב״ה כמו כי אתה אבינו ממש וכן א׳ כי הוא עשנו ולא אנחנו כו׳ רק שהורד בהשתלשלות בחכ׳ דאצי׳ ומחכ׳ לבינה שנק׳ או״א למדות כנ״ל עד נפש דעשי׳ כו׳ ובתחה״מ יתעלה לשרשם.

ויובן דוגמא זאת בענין קיבוץ גליות שיהי׳ לע״ל כמ״ש אם יהי׳ נדחך בקצה השמים משם יקבצך כו׳ וכתיב ובאו האובדים בארץ אשור כו׳ לפי שיתקע בשופר גדול כי לע״ל יהי׳ התגלות אלקות עצמי׳ אא״ס ב״ה מקור העצמי׳ דנש״י כמו שהי׳ תחילה ולכך בהגלות נגלות בבחי׳ המאור עצמו מקור כל אור דניצוצים הקדושים אז ממילא יתעוררו [כל הניצוצים] דקדושה שנדחו ונתפזרו אף בקצה הארץ והוא גם הנידחים בתאות חומרית במצרים ובאשור בתענוגי עוה״ז כו׳ יתעוררו בתשובה שלימה ויקבצו ויאספו לעלות למעלה לכלל במקורם האמיתי שהוא אח״פ ולהבטל ולהדבק בו ית׳ כמו ביטול והמשכת והתכללות דנר בפני אבוקה ושלהבת ממש (כמו משכני אחריך נרוצה כו׳) שכאשר השלהבת מתגברת ביותר ממילא נמשך כל אור וניצוץ קט״ן אליו אף שיעמוד מרחוק ביותר וכך בתוקף גילוי אור האלקי בארץ יבואו מד׳ רוחות העולם כל ניצוצות דקדושה ויוכללו באחד שזהו ענין תקיעת שופר [גדול] שהוא המעורר לקבץ כל נדחי ישראל כו׳ והיינו

אדם כי ימות כו׳ אין התורה . . עליה: **חוקת יט, יד. זהר (רע״מ מהימנא) תרומה קנח, ב.**

בנפשו . . יביא לחמו . . הרוצה לחיות: **פיוט (לימים נוראים) כי כשמך (קודם קדושת כתר) . . ראה תמיד לב, א.**

ה׳ ממית ומחי׳: **שמואל־א ב, ו.**

כי אתה אבינו . . כי הוא עשנו ולא אנחנו: **ישעי׳ סג, טז. תהלים ק, ג (בדילוג).**

אם יהי׳ נדחך . . ובאו האובדים בארץ אשור . . שיתקע בשופר גדול: **נצבים ל, ד . . ראה ישעי׳ כז, יג.**

משכני אחריך נרוצה: **שיר השירים א, ד.**

לפי שמעט מזעיר כמו קוסטא דחיותא ישאר עדיין בהעלם בתעלומת הלב בכאו״א מישראל (בהבל דגרמא בעצמו׳ המתים) דאעפ״י שניצוצים הללו נק׳ מתים יש בהן רושם בהעלם מאור העצמו׳ דאלקו׳ (ואעפ״י שמצד ההשתלשלות לא יוכל להתחדש חיותם אבל מצד עצמות אלקות שבהן יתחדש חיותן ממקורם העצמי׳ שנק׳ חיי החיים כנ״ל לפי שכל דבר נמשך ומתעורר לשרשו העצמי׳ וזהו כמעוררים לאדם מן השינה לבד כמ״ש הקיצו ורננו שוכני עפר הקיצו מן השינה כאדם שישן שנר״ן שלו עולה למעלה ביותר וע״י הקיצה יתעורר לחיות ממקורו כו׳ והוא מבחי׳ המקיפים העליונים שנק׳ ר״ר והוא בחי׳ הטל העליון שמעוררים אותם (כמשי״ת וכדוגמא שהי׳ נשמת אאע״ה שהוא אור גדול בגילוי בארץ ולכן נתעורר בזמנים רבים מניצוצים שנשקעו באוה״ע ונתגיירו ע״י כענר אשכול כו׳) וכמו״כ בכל עי״ת דכתיב דרשו ה׳ בהמצאו קראוהו מקירות ועומק הלב בהיותו קרוב שזהו מצד גילוי אא״ס עצמו שנק׳ מאור למטה בקירוב לניצוצים דנש״י שממילא יתעוררו אליו בגילוי מן ההעלם דיחידה שבתוך נקודת הלב ויבכו בבכי׳ אמיתית מקירות ועומק הלב [לשוב] לשרשם העצמי׳ כמו ממעמקים קראתיך כו׳ ואפי׳ רשעים וקלי עולם שעברו על כל התו״מ יתעוררו אז דוקא כידוע דגם דניצוצים הללו של רשעים גמורים ונק׳ מתים כמ״ש במ״א דרשעים בחייהם קרוים מתים כי הרע והמות א׳ הוא כנ״ל במת מעיקרו כו׳ עכ״ז מעט רושם קיסטא דחיותא האלקי הנשאר ביחידה שלו בהעלם הוא שיתעורר לעלות וליכלל במקורו ושרשו העצמי׳ כו׳ ולכך בוכה ממילא בלי בחירה ורצון כלל כידוע וזהו דמיון לתחה״מ בגשמי׳ ממש שאין זה פלא כלל שכאשר יתגלה בגילוי רב ועצום מבחי׳ חיי החיים דכל הרוחות והנשמות כו׳ שאז גם הניצוצים שנק׳ מתים כרשעים גמורים יתעורר לעלות וליכלל באחד כנ״ל וכמו״כ העצמו׳ דמתים ממש יחי׳ ויקומו כמ״ש יחיינו מיומים ביום הג׳ יקימנו ונחי׳ לפניו ממש דהיינו בפנימי׳ דחיי החיים הנ״ל לבד העוברים על עיקרי התו״מ כאותן שאין להם חלק לעוה״ב וכמ״ש ויצאו וראו בפגרי האנשים כו׳ שאשם לא תכבה וכן אלה לחיי עוה״ב ואלה לחרפות [עולם] כו׳).

והנה עפ״י [כ״ז] יתורץ הסתירה הנ״ל דאין [ק״ו] זה מה שאמר מה דלא הוה הוה כו׳ ענין סותר לענין הנ״ל בשרש תחה״מ שהוא למעלה

הקיצו ורננו שוכני עפר: **ישעי׳ כו, יט.**

עי״ת . . דרשו ה׳ בהמצאו קראוהו . . בהיותו קרוב: **ישעי׳ נה, ו. ראש השנה יח, א. ראה גם בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תקעה. וש״נ.**

ממעמקים קראתיך . . דרשעים בחייהם קרוים מתים: **תהלים קל, א . . ברכות יח, ב.**

שו״ה ממילא — בגשמי׳ . . והנשמות: **יז: ליתא.**

יחיינו מיומים . . כאותן שאין להם חלק לעוה״ב: **הושע ו, ב . . ראה סנהדרין צ, א.**

ויצאו וראו . . אלה לחיי . . עולם: **ישעי׳ סו, כד (ושם: ואשם) . . ראה דניאל יב, ב.**

ממקור הראשון דוקא כנ״ל. והיינו [שמרמז] ענין בחי׳ או״ח דביטול היש לאין שהוא נידון בק״ו מבחי׳ או״י הנמשך מאין ליש דחדוש מאין ליש כנשמת אדה״ר בגופו שנמשך מאין האמיתי ונק׳ נשמתא דפרחא [מחי] העולמים כו׳ הי׳ חידוש גמור שנמשך מפנימי׳ ועצמי׳ דחיי החיים כנ״ל כמו עה״ח שבתוך הגן דמה שנק׳ עה״ח בא בדרך בריאה מאין ליש מחיי החיים כו׳ (כמשי״ת) ואם לא חטא עה״ד היה אדה״ר חי לעולם כו׳ וא״כ ק״ו וכ״ש שיוכל להיות המשכת החיות בעצמות המתים מחדש אחר שעלו למעלה באו״ח [והכונה במכ״ש מה דהוה לא כ״ש שיומשך מלמעלה ומדריגה גבוה יותר מחיות דנשמות אדה״ר מטעם הנ״ל] מצד כח המשכה שכבר הי׳ באו״י שמחמת זה יעלו למעלה יותר מאו״י כנ״ל וד״ל) וכמשל מים עליונים היורדים מגבוה לנמוך שבהגיעם למטה בעומק יחזרו לעלות בכח גדול יותר מצד כח הירידה עצמה שחוזר למעלה כמו כח הכאה בכותל. כל שהוא בחוזק יותר כן לפ״ע יודחה מן הכותל לנגד הזורק כו׳ ובהכאת אור השמש בארץ שחוזר בכח זה למעלה כו׳ כמבואר בס׳ הטבע וכך בכל עיכוב ומונע שיחזור בכח גדול למעל׳ כביטול השכל ביגיעת המוח כנ״ל וכביטול הגוף ביגיעה במלאכה ובמו״מ ובעיבור הולד ובשינה כו׳ וכה״ג בכח העלאת דאו״ח דנשמות שכבר מתו שיחזרו בכח זה עצמו לגופו (והוא שהחומר ימשיך את הצורה אליו כמעשה שהי׳ בעצמות שהחי׳ יחזקאל שקרם עליהם עו״ב תחי׳ כו׳ ואמנם כל רוח ונפש תחזור לחומר שלה והוא מה שתומשך ממקורה הראשון שגנוזה שם עתה אך ע״י שיהי׳ תוקף גילוי האור דבחי׳ חיי החיים דוקא שיתגלה למעלה ולמטה (והוא מ״ש מד׳ רוחות כו׳ וכמ״ש בזוהר והוא בחי׳ טלא דנטיף מע״י כו׳ שנק׳ טל תורה כמשי״ת וזהו מחי׳ מתים בר״ר דוקא שהוא נמשך לבחי׳ חיי החיים שממשיך ר״ר על נפש החוטאת שנקרא מתים בחייהם כנ״ל דהנה מבואר למעלה שבווידוי והכנעת הלב בשפלות ובכי׳ במר נפשו על עוצם ריחוקו עד שמחמת התקשרות בהבלי עוה״ז נחשב בעיניו כמת ממש לפי שנכרתה נפשו משרשה [כו׳] מפני שרשעים בחייהם קרוים מתים וכנ״ל ע״ז דוקא יחי׳ בע״ת זה את נפשו השפלה שנק׳ מת מלמעלה ממקור החיים העליונים והוא מפני שממשיך על נפשו מבחי׳ ר״ר העליונים שלמעלה מכל ההשתלשלות כנ״ל שע״ז מתעורר גם מעט רושם אור אלקי שנשאר בנשמתו בהעלם כחיות הנעלם בעצמות המת כנ״ל, שמתעורר ויומשך ויתקבץ למקורו ושרשו לקבל אור וחיות רב להחיות אור נשמתו מחדש כמו שיחי׳ המת בגשמי׳ כו׳.

וזהו י״ג מדה״ר בכלל שנמשך לבע״ת דוקא להיות נושא עון ועובר על פשע שמפשע נעשה שפע כנ״ל שזהו מן המות ורע נהפך לחיים וטוב שגדול יותר מחיים וטוב דצ״ג כנ״ל וכמ״ש במ״א ע״פ ויספו ענוים שהן צ״ג

נשמתא דפרחא (מחי) העולמים: ראה זהר תרומה קלח, א.

מד׳ רוחות . . בזוהר: יחזקאל לז, ט. ראה זהר ויחי רלה, א.

ויספו ענוים . . בה׳ שמחה: ישעי׳ כט, יט. ראה ד״ה זה מכ״ק אדה״א (קה״ת תשמ״ה).

בהוי׳ שמחה אבל אביוני אדם שהן כמתים בקדוש ישראל עצמו יגילו למעלה מהוי׳ כנ״ל וד״ל (וזהו ענין טהרה שמביאה לידי קדושה שהוא טהרה דבע״ת מן הרע עצמו שנהפך לטוב בתחה״מ שתחה״מ נק׳ טהרה כמו שיהי׳ לע״ל שיטהר הארץ מכל טומאה ואז יחי׳ המתים דעכשיו נק׳ אב הטומאה דהטמא יטהר כו׳ והוא שמביא לקדושה העצמי׳ דעוה״ב כמ״ש יקימנו ונחי׳ לפניו ממש חיי עולם כו׳ שזהו אתה קדוש כו׳ (כי זהו יותר גבוה מעה״ח שכולו חיים וטוב ואין שם יניקה למות כלל כמ״ש ואכל מעוה״ח וחי לעולם כמו חטא עה״ד ובמ״ת שהי׳ חרות ממות וכן לע״ל ובלע המות [לנצח] כו׳ שעה״ח זה נק׳ מאין ליש דנשמות בג״ע שטועמין מעה״ח אך נשמת אדה״ר הי׳ שרשה מחיי החיים מקור דעה״ח והוא בחי׳ פנימי׳ חכ׳ עילאה דתוה״ק שהיתה שעשועים עצמי׳ שנק׳ ג״כ עה״ח שהוא בחי׳ טל תורה שיחי׳ בו המתים (והוא בחי׳ רזא דרזין שבבחי׳ העדן דעין לא ראתה שלמעלה מעה״ח שבתוך הגן כו׳) וע״כ ע״י תשובה וקטורת דיוה״כ דוקא ע״ז נמשך ר״ר די״ג מדה״ר מרדכ״ר מצד היפוך החשך והמות לאור וחיים שמגיע בבחי׳ חיי החיים הנ״ל וזהו ג״כ הטעם בכובד ראש בשפלות והכנעה מח״ן קודם התפילה כדי שיומשך ר״ר בסלח לנו כו׳ למעלה מן החכ׳ דתו״מ ויוכל להשיג יחו״ע בק״ש באוי״ר לפי שיש בכלל מאתים מנה משא״כ בלא כובד ראש בתשובה שהוא כתחה״מ לא יוכל להחיות נר״ן שלו בק״ש ותפילה וד״ל וזהו כענין הרוצה לחיות ימות א״ע כנ״ל וד״ל.

והנה אחר כל הנ״ל בשרש ענין תחה״מ שהוא בר״ר דוקא שנמשך מבחי׳ חיי החיים כנ״ל יובן כללות ענין י״ג מדה״ר שנמשך ביו״כ דוקא ע״י תשובה וע״י עבודה דכה״ג בקטורת וכה״ג כנ״ל שהוא להפוך חושך לאור ומות לחיים כו׳ שיהי׳ מפשע שפע (ומנגע עונ״ג דקטיגור עצמו נעשה סניגור כו׳ שזהו בא מלמעלה מבחי׳ מקור הראשון דחיים העליונים כתחה״מ כנ״ל שמחי׳ מתים בר״ר דוקא כנ״ל אך הנה עדיין יש להבין למה נקראים בשם י״ג מדה״ר דפי׳ מדות לשון מדה והגבלה כמודד במדה ומאחר שנק׳ ר״ר משמע שהן בלי גבול ומדה כלל כי הרי [הן] נמשכים מבחי׳ חיי החיים שנק׳ סדכ״ס דלמת״[כ] שאינו בגבול ומדה דעולמות כנ״ל וכמ״ש כי עמך מקור חיים כו׳ כנ״ל (שהוא מל׳ דא״ס קודם הצמצום הראשון שנק׳ מלך יחיד

טהרה שמביאה לידי קדושה: **ראה עבודה זרה כ, ב. וראה לעיל ע׳ עד.**

ואכל מעה״ח וחי לעולם . . ובמ״ת שהי׳ חרות ממות . . ובלע המות: **בראשית ג, ח (ושם: מעץ החיים ואכל) . . שמות רבא פמ״א, ז. זהר בראשית לא, ב . . ישעי׳ כה, ח.**

העדן דעין לא ראתה: **ישעי׳ סד, ג. ברכות לד, ב.**

בכובד ראש בשפלות והכנעה: **ראה ברכות ל, ב (במשנה). ספר המאמרים תש״ז ע׳ 203 בהערה.**

ומנגע עונג: **ראה ספר יצירה פ״ב מ״ד ובמפרשים שם. זהר בראשית כו, ריש ע״ב. תקוני זהר בהקדמה יב, א. ס׳ מאמרי אדה״ז־כתובים ח״א ע׳ מב. אמרי בינה שער הק״ש פב, א. ס׳ מאמרי אדה״א־במדבר ח״א ע׳ סו.**

דפי׳ מדות לשון מדה והגבלה: **ראה שיעור קומה [להרמ״ק] מערכת מדות ס״א.**

מרומם לבדו ומלך הקדוש כנ״ל שמשם מאיר בר״ר לכל בשוה כנ״ל) אך הענין הוא משום דהמשכת ר״ר הללו באים ע״י התעוררות תשובה באו״מ בביטול היש לאין ע״י הווידוים והעינוים דיו״כ כנ״ל שהוא הפך חושך לאור ובהעלאת דניצוצות דנק׳ מתים ברוחניות) שיתגלה עי״ז מחיי החיים להחיות המת ולהאיר החושך ע״כ בא ונמשך מבחי׳ העלם דחושך העליון ממש במדה ושיעור שנק׳ י״ג מדה״ר והגם שאין זה מדה וגבול ממש שהרי נק׳ ר״ר שבלתי מוגבלים בחכ׳ ומדות דתו׳ כי גם לעוברי רצונו בתו״מ יומשך להיות נושא עון כו׳ ונעשה מפשע רב שפע רב אך כ״ז בא ע״י י״ג מדות [הרחמים] (כי״ג תיקונא דיקנא שיורד ונמשך דרך בחי׳ שערות וצמצומים כו׳) שלפי שר״ר הללו כמו שהן בעצמות הרוממות בחסד פשוט דעצמי׳ הא״ס שלא יוכל לבא למטה בהתלבשות בעולמות כלל להיות בבחי׳ אור התענוג הפשוט שבלא גבול כלל כמו העדן דעוה״ב שיתגלה לע״ל רק אפס קצהו נמשך בב׳ הוי׳ שאומר ויקרא הוי׳ הוי׳ ופסיק טעמא כו׳ שזהו [רק ענין] בקיע׳ ויציא׳ מן ההעלם דשם הוי׳ דרחמים הפשוטים ועצמות לגילוי אור בהוי׳ הב׳ להיות נק׳ אל רחום וחנון ואא״א כו׳ (שזהו באורך נראה אור) ובענן אראה דרך הסתר וצמצום בי״ג מדה״ר ולכן נק׳ [יג] מדה״ר אבל עכ״ז הן בחי׳ מדות דגדלות למעלה ממדות דחכ׳ דתו׳ שלא יכופר לחוטא כ״א בעונש והטעם שנק׳ מדה״ר הוא לפי שגם בזה שנמשך למעלה מן החכ׳ דתו׳ להחיות רוח שפלים יש שיעור ומדה (וכמו תחה״מ שלע״ל שאלה לחיי עולם ואלה לחרפות כו׳ כי גם בחי׳ טל אורות שמחי׳ המתים יש בו מדה ושיעור כמשי״ת.

והטעם למספר י״ג מד[ה״ר] דוקא לפי שבבחי׳ ר״ר הללו צריך שיוכלו להתקבל בכלים דנשמות ששרשם בשם הוי׳ שהן י״ב שבטים בי״ב צירופים דשם הוי׳ כמ״ש ששם עלו שבטים שבטי י״ה כו׳ (בו״ק דז״א ששרשו בו״ק דאבא) והי׳ ראוי להיות [מספר] י״ב מדות הרחמים לנגד י״ב שבטים לכל שבט בפ״ע אך להיות שעיקר המשכות הרחמים דר״ר הללו שנמשך למעלה משם הוי׳ דחכ׳ דתו׳ אור שמשם נמשך שורש נ״ד נש״י מהעלם המחשבה דפנימיות ח״ע כו׳ לכן הן מספר י״ג והוא המדה הראשו׳ בשם הוי׳ [הא׳] דכולל כל הי״ג מדה״ר שהוא הארת פנים העצמות כמ״ש יאר הוי׳ פניו

ויקרא הוי׳ הוי׳ ופסיק טעמא: **תשא לד, ו. וראה בהנסמן לעיל ע׳ רצ.**

באורך נראה אור) ובענן אראה: **המשך הכתוב כי עמך מקור חיים . . נסמן לעיל ע׳ שז.**

י״ב שבטים בי״ב צירופים דשם הוי׳: **ראה שערי אורה [לר״י גיקטלייא] שער ה (סה, ב). תורה אור שמות מט, ד. ס׳ מאמרי אדה״א-ויקרא ח״א ע׳ רכא.**

בי״ב צירופים דשם הוי׳: **ראה גם בהנסמן לעיל ע׳ ערה הערה ד״ה מי״ב.**

ששם עלו שבטים שבטי י״ה . . בו״ק דז״א: **תהלים קכב, ד . . ראה זהר במדבר קיח, ב וברמ״ז ומקדש מלך שם.**

יאר הוי׳ פניו אליך: **נשא ו, כה.**

אליך (וכמו שיש למעלה שער [הי״ג] שכולל י״ב שערים וכך הי׳ שבט לוי כולל כל י״ב שבטים וע״י שבט לוי הי׳ נמשך לי״ב שבטים והן כל המשכות החסדים ור״ר ע״י הכהנים ולוים ובפרט ביוה״כ בעבודה דכ״ג דכתיב בי׳ כשמן הטוב כו׳ יורד על הזקן זקן אהרן שיורד כו׳ שהן י״ג מדה״ר [כידוע]) וזהו בחי׳ מקיף דג״ר דכח״ב שלמעלה מע״ס הכלולים בשם הוי׳ שהן י״ג בכלל. (וזהו למה תתענו ה׳ מדרכיך תקשיח לבינו מיראתך שהוא אוי״ר דאברהם ויצחק שתתעינו מדרכיך דרך הוי׳ כו׳ ע״י העוונו׳ המבדילי׳ שעשו הרחקה להסב לבבינו כשה תועה להיות שובב כדרך לבו להסיר כל יראה ופחד אלקי דיצחק ועכ״ז שוב למען עבדך שבטי נחלתך שהן המשכות י״ג מדה״ר לי״ב שבטים דוקא שנק׳ בשם הוי׳ שלא נגלה גם לאבות שהן המרכבה דחג״ת דאצי׳ כמ״ש ושמי הוי׳ לא נודעתי להם כו׳ ושמי הוי׳ זה פנימי׳ שם הוי׳ הא׳ די״ג מדה״ר הנ״ל שלא נמשך ונגלה לאבות כלל והטעם הוא לפי ששורש נשמות האבות הן בבחי׳ מדות דחו״ב דאצי׳ (שנק׳ טורי נהורא כידוע) אבל י״ג מדה״ר הן למעלה ממדות דחו״ב כנ״ל וז״ש שם כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וגם ישראל לא יכירנו גואלינו מעולם שמך פי׳ כי שרש נשמות [ישראל] הוא בב׳ מדריגות [א] בחו״ב ומדות דאצי׳ שהן האבות כאברהם אב״ר מ״ה דחכ׳ (בחי׳ אור אבא דאצי׳ וכמ״ש הביטו אל אברהם אביכם כו׳) והב׳ בקו האמצעי דישראל ש״ר א״ל דכתר שנק׳ ישורון והוא ע״י התו׳ ששם בישראל שהוא בקו האמצעי בחי׳ ת״ת כמ״ש מימינו אש דת כו׳ אבל לע״ל יהי׳ עלי׳ דנש״י בפנימיות ועצמות דאא״ס ממש דז״ש כי אתה אבינו אתה ממש (שישראל עלו במח׳ העצמי׳ [שהוא] פנימי׳ דח״ע דתוה״ק (כמשי״ת) וע״כ [אברהם] באהבה דחכ׳ וגם ישראל במדות דתו׳ הנגלות לא יכירנו כי אין ישראל נגאלים אלא בתשובה אעפ״י שאין בהם

שער (הי״ג) שכולל י״ב שערים: ראה ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״א ע׳ רס ובהנסמן לשם.

שבט לוי כולל כל י״ב שבטים: הובא ג״כ בלקוטי תורה עקב כאן יד, א.

שו״ה כולל — שבטים (הב׳): תוקן ע״פ י״ז. ובכתי״ זה: שעות. וכנראה שהי׳ כתוב ליב״ש ופיענחו לי״ב שעות.

כשמן הטוב . . זקן אהרן . . י״ג מדה״ר: תהלים קלג, ב. ראה לקוטי תורה בהעלותך ל, ג.

למה תתענו ה׳ מדרכיך . . אוי״ר דאברהם ויצחק: ישעי׳ סג, יז. ראה לעיל ע׳ צה.

לאבות שהן המרכבה: נסמן לעיל ע׳ חצר.

לאבות . . דחג״ת . . ושמי הוי׳ לא נודעתי להם: ראה מאורי אור מערכת אבות סכ״ז. סידור שער חג הסוכות רנז, ג . . וארא ו, ג.

טורי נהורא: ראה לעיל ע׳ פט.

כי אתה אבינו . . מעולם שמך: ישעי׳ סג, טז [בדילוג. ושם: וישראל. בהוספת תיבת וגם — הובא גם בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תשסד: במדבר ח״א ע׳ ע].

כאברהם אב״ר מ״ה . . הבינו אל אברהם אביכם: ראה זהר בהקדמה ד, רע״א . . ישעי׳ נא, ב.

דישראל ש״ר א״ל: ראה גם ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״א ע׳ קעט ובהנסמן לשם. ח״ב ע׳ תרצז.

מימנו אש דת: ברכה לג, ב.

אין ישראל נגאלים אלא בתשובה: ראה סנהדרין צז, סע״ב.

אהוי״ר ולא תו״מ [כלל] וזהו גואלינו מעולם שמך מעולם דא״ס עצמו שהוא בבחי׳ שמך העצמי׳ כמ״ש אם יגאלך טוב [שזהו טוב] דתו״מ יגאל וא״ל וגאלתיך אנוכי ממש שהוא בי״ג מדה״ר שנק׳ ר״ר כמ״ש וברחמים גדולים אקבצך כו׳ כמו ביו״כ כנ״ל היינו כי אתה אבינו ולא אברהם שלא נודע להם בחי׳ רח״ר שהוא בבחי׳ שמי הוי׳ ממש שהוא ע״י התשובה שקדמה לעולם כנ״ל שמעורר בחי׳ ר״ר העצמי׳ דאב על הבן כו׳ וכנ״ל כמ״ש שוב למען עבדך כו׳ והוא לפי שאתה אבינו דווקא גואלינו מעולם שמך כמ״ש מעון אתה היית לנו בטרם הרים יולדו שהן האבות שנק׳ הרים כידוע (ולכך אומר בש״ע אלקינו ואח״כ ואלקי אבותינו כו׳ ועכ״ז אומר וזוכר חסדי אבות ומביא גואל כו׳ בזכות אברהם למ״ד זכות אבות לא תמו ואמנם באתה גבור כו׳ זהו מר״ר דאתה אבינו הנ״ל (והוא טהרה דתחה״מ שמביא לקדושה דעוה״ב שזהו אתה קדוש כמ״ש במ״א).

וזהו שא׳ רחמיך רבים ה׳ כמשפטיך חייני ולכאורה זהו כמו ב׳ הפכים דבחי׳ ר״ר הוא למעלה ממשפט התו״מ ואיך א׳ רחמיך רבים הוי׳ כמשפטיך דתו״מ כו׳ דוקא חיינו דוודאי במשפט דתו״מ לא יחי׳ בעוונות שעשה כו׳ אך הנה הגם שבמשפט ודין דחכ׳ אין יסורים בלא עון וחטא והחוטא ענוש יענש בד׳ מיתות ב״ד ומלקות וכה״ג אך מצד בחי׳ מקור המשכת ר״ר די״ג מדה״ר הנ״ל שנמשך מלמעלה מאור החכ׳ דתו׳ שנק׳ [עה״ח כמ״ש] ע״ח היא כו׳ ונק׳ ספר החיים כידוע והיינו מבחי׳ חיי החיים (שנק׳ רדכ״ר או טמירא דכל טמירין סדכ״ס כו׳) משם יוכל להמשיך אור וחיות כ״כ עד שאפי׳ במקור משפטיך חייני בחיים וטוב כמו גם במי שנתחייב מות ע״פ המשפט ודין דתו׳ כי גם המות יהופך לחיים כענין תחה״מ הנ״ל והוא מצד גילוי האור הגדול בזה כי רב הוא הרבה בערך נבדל יותר מבחי׳ חיי החיים דחכ׳ כנ״ל עד שגם בדינין קשים דמשפטיך יומשך חיים וטוב שהוא עיקר בחי׳ ר״ר שממתיק גם לדינין קשין כמות ורע שיהופך

אם יגאלך . . טוב] דתו״מ יגאל וא״ל וגאלתיך אנוכי: **רות ג, יג (בדילוג) ראה לעיל ע׳ פט. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תקעב. וש״נ.**

וברחמים גדולים אקבצך . . התשובה שקדמה לעולם: **ישעי׳ נד, ז . . ראה פסחים נד, א.**

מעון אתה . . בטרם הרים . . האבות שנק׳ הרים: **תהלים צ, ב־ג. ראש השנה טז, א. ראה לעיל ע׳ נה. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ קיז. וש״נ.**

זכות אבות לא תמו: **ראה שבת נה, א. לעיל ע׳ צה. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ עח. וש״נ. אמרי בינה שער התפילין (קה״ת תשמ״ה) קלז, ב. וש״נ.**

רחמיך רבים ה׳ כמשפטיך חייני . . התו״מ . . דתו״מ: **תהלים קיט, קנו . . יזכג:** התו׳ . . **דתו׳.**

אין יסורים בלא עון וחטא: **ראה שבת נה, סע״א.**

דתו׳ . . ע״ח היא . . ונק׳ ספר החיים: **משלי ג, יח. ראה לעיל ע׳ עה.**

שו״ה וחיות — במקור: **יז: במקום.**

שו״ה יותר — חיי . . חיים . . שממתיק: **יז: ליתא . . חסד . . תוקן ע״פ יז. ובכתי״ זה: שמיתתן.**

לטוב וכמו שא׳ כתבינו בספר חיים טובים וכמו וזכרינו לחיים כו׳ ולכאורה איך יכתוב החוטא בספר החיים דתו׳ אך מצד כח הגדול דר״ר הנ״ל יכתוב גם החוטא בס׳ החיים דתו׳ (כי גם זה עצמו מה שיכופר לחוטא בי״ג מדה״ר הוא עפ״י התו׳ דוקא וז״ש כמשפטיך דוקא חייני כי הנה עדיין אינו מובן מ״ש כמשפטיך דוקא היינו דלפי זה הל״ל גם כמשפטיך דמדה״ר חייני כו׳ אלא צ״ל דמשפטיך דתו׳ חייני בר״ר כי ר״ר הללו נמשך ע״י התורה שנק׳ משפטיך והטעם הוא כידוע בענין י״ג מדה״ר שעלה משה למרום עם לוחות האחרונות בר״ח אלול וירד ביו״כ שהן מ׳ יום וז״ש מ׳ יום כימים הראשונים וארז״ל מה אלו ברצון כו׳ דכמו שלוחות הראשונות הי׳ בפנימי׳ הרצ״ע ופנימי׳ ח״ע שבתוה״ק [כו׳] אף אלו בלוחות האחרונות שהמשיך י״ג מדה״ר להיות נושא עון כו׳ ג״כ באותו רצה״ע ממש כו׳ וזהו [ג״כ] שרש חדש אלול שהוא ר״ת אנ״י לדוד״י ודוד״י ל״י הרועה בשושנים שהן י״ג מדה״ר כשושנה שיש בה י״ג עלין כמ״ש בזוהר לפי שמר״ח אלול מתחיל ענין המשכות י״ג מדה״ר [ולכך אומר בכל חודש זה סליחות וי״ג מדה״ר עד יו״כ שבו יורדים ונמשכים י״ג מדה״ר] מן ההעלם לגילוי ממש כמ״ש כי ביום הזה יכפר [עליכם] כו׳ לפני ה׳ תטהרו שהוא ע״י י״ג מדה״ר דוקא שנק׳ ר״ר כנ״ל וכידוע במ״ש וזרקתי עליכם מים טהורים כו׳ שהן י״ג נהרות כמ״ש במ״א).

והנה לפי שעיקר ומקור המשכות י״ג מדות דר״ר כנ״ל הי׳ ע״י הלוחות שירד משה ביו״כ שהוא ע״י ח״ע דתו׳ דוקא לכך א׳ באבות ושמי ה׳ לא נודעתי להם שזהו שמי ה׳ הפנימי׳ ועצמות דח״ע דתו׳ שלא נתנה לאבות וממילא לא נודע להם בחי׳ רח״ר כנ״ל משום דהא בהא תליא (וכנ״ל כמ״ש כי אתה אבינו דוקא שמשם בחי׳ רח״ר העצמי׳ שלמעלה מחכ׳ ומדות דאבות כו׳ ואברהם לא ידענו כו׳ ואעפ״י שיעקב בריח התיכון הוא בבחי׳ הרחמנות שעולה לבחי׳ כתר שמפני זה נק׳ נחלה בלי מצרים כידוע ולכך א׳ ליעקב

כתבינו בספר חיים טובים . . וזכרינו לחיים: נוסח אבינו מלכינו . . שלש ראשונות (בתפלת העמידה לעשי״ת).

שעלה משה למרום . . בר״ח אלול: ראה טור הל׳ ר״ה סתקפ״א. הוספות לשו״ע אדה״ז שם (ע׳ תרפב).

מ׳ יום כימים הראשונים . . ברצון . . בלוחות האחרונות . . י״ג מדה״ר: עקב י, י (בהיפך הסדר). ראה רש״י שם: ט, ח. לעיל ע׳ עד . . ראה גם לעיל ע׳ פא.

אלול שהוא ר״ת אנ״י לדוד״י ודוד״י ל״י: שיר השירים ו, ג. אבודרהם סדר תפלת ר״ה ופירושה בשם הדרשנים. אילת אהבים [להר׳ שלמה אלקבץ, ירושלים תשל״ג נב, ב] שה״ש שם. ראשית חכמה שער התשובה פ״ד ד״ה עוד יש (קט, ב). פרי עץ חיים שער (כד) ראש השנה פ״א. שער הפסוקים [להאריז״ל] שה״ש שם. עשרה מאמרות מאמר חקור דין ח״ג פ״ד (ירושלים תש״ל — פו, ב). של״ה ריג, א. סידור ר״ש ראשקוב סדר יחודים מר״ח אלול (ח״ג מה, ב). סידור קול יעקב שער התשובה בתחלתו (ח״ב קה, א). לקוטי תורה ראה לב, א. לג, א. דרושים לר״ה סד, א. סידור שער אלול רכה, סע״ג. ס׳ הנחות הר״פ ע׳ כה. ועוד.

שיעקב בריח התיכון . . הרחמנות: ראה תרומה כו, כח. זהר תרומה קעה, ב. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ פד ובהנסמן שם.

ליעקב אשר פדה את אברהם: ישעי׳ כט, כב (ושם: אל בית יעקב). ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א שם ע׳ פח. אמרי בינה שער התפילין (קה״ת תשמ״ה) קלח, ב.

אשר פדה את אברהם כמ״ש במ״א עכ״ז אין מגיע לבחי׳ ר״ר הנ״ל שהוא בעצמי׳ דא״ס ממש וכמ״ש וישראל לא יכירנו אף לא בחי׳ ר״ר דתו׳ דקו האמצעי דתו׳ כנ״ל (כמשי״ת) (ולכך או׳ אבינו מלכינו בעי״ת דוקא לפי שאז א׳ בהמצאו בהיותו קרוב ממש כי אתה אבינו כנ״ל ולכך גם הקלים בוכים ולכך א׳ אבינו [כמו אבינו] אב הרחמן שרחמים שלו עצמי׳ ופשוטים בעצמי׳ דאא״ס כמו [המו מעי לו] רחם ארחמנו כו׳ כנ״ל וגם אומר מלכינו שזהו בהיפוך מרחמים דאב על בנים כו׳ כמ״ש אם כבנים אם כעבדים ואיך א׳ אבינו מלכינו יחד כו׳ אך ידוע דאבינו מצד הנשמה בשרשה העצמי׳ כי אתה כו׳ וכן כי אתה נרי הוי׳ ומצד הנפש הבהמית מקבל עליו עומ״ש שלימה ובתשובה בלב נשבר בביטול הרצון בע״כ נק׳ מלכינו אין מלך בלא עם אבל נק׳ מלך ישראל דוקא והוא פנימי׳ מ״ש דעול דתו׳ להפך חושך לאור כו׳ שמזה דוקא נמשך ר״ר העצמי׳ מהעלם העצמי׳ בי״ג מדה״ר כנ״ל. וזהו למעלה ממדריגות האבות שהן המרכבה העליונה מחכ׳ ומדות דאצי׳ כי לא נמשך להם ר״ר דאתה אבינו ממש הנ״ל לפי שלא זכו לתשובה ולא לתו״מ שנק׳ שמו הוי׳ ממש וז״ש ושמי הוי׳ לא נודעתי להם כנ״ל וז״ש כי אברהם לא ידענו כו׳ כנ״ל וד״ל.

והנה אחכ״ז יובן מ״ש כאן ויענך וירעיבך ויאכילך את המן אשר לא ידעת ואשר לא ידעון אבותיך כו׳ ומבואר למעלה כל הדקדוקים שיש בזה דרך פרט אך הנה יתורץ הכל בדרך כלל ע״פ כל הנ״ל בשורש ענין ר״ר די״ג מדה״ר דהנה הגם דשרש ר״ר הנ״ל נמשך מלמעלה מן החכ׳ כי על פי משפט התו׳ לא יוכל להיות נושא עון כו׳ בלא יסורים ועונש כלל כנ״ל אך גם זה עצמו שי״ג מדה״ר יומשכו למטה לכפר על נפש החוטאת ע״י תשובה דוקא ה״ז עפ״י התורה דוקא כנ״ל כמ״ש מה אלו ברצון כו׳ וע״כ גם בי״ג מדה״ר נז׳ שם הוי׳ דוקא (כמ״ש ויקרא [הוי׳] הוי׳ אל רחום וחנון כנ״ל וכל שם הוי׳ הוא בבחי׳ החכ׳ דתו׳ אור דוקא אך הגם שהרחמים להיות נושא עון הוא לכאורה נגד משפט ודין דתו׳ לענוש לעוברי רצונו [דוקא] כו׳ שאין מרחמים בדין זהו דוקא במשפט התו׳ הנגלית לנו שבאו בדין ומשפט להבדיל בין טו״ר ולא יוכל הטמא לטהר כו׳) וכמבואר למעל׳ שיש ב׳ מדריגות בתו׳

אבינו מלכינו בעי״ת: **ראה שלחן ערוך אדה״ז הל׳ ראש השנה סתר״ב ס״ב.**

בהמצאו בהיותו קרוב ממש . . אבינו) אב הרחמן: **נסמן לעיל ע׳ שכו . . ברכת ק״ש.**

(המו מעי לו) רחם ארחמנו . . אם כבנים אם כעבדים: **ירמי׳ לא, יט . . נוסח היום הרת עולם.**

אבינו מצד הנשמה . . ומצד נפש הבהמית . . מלכינו: **מובא גם בס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״א ע׳ שיח.**

כי אתה נרי הוי׳ . . אין מלך בלא עם: **שמואל־ב כב, כט . . בחיי וישב לח, ל. ראה הנסמן בס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב לע׳ תרלא.**

ויענך וירעיבך . . ואשר לא ידעון אבותיך: **נסמן בריש המאמר.**

שאין מרחמים בדין: **כתובות פד, א (במשנה).**

א׳ בחי׳ החכ׳ דתו׳ שבאה בהתלבשות בירידה בעה״ד טו״ר שנק׳ לחם מן [הארץ כו׳ שמתברר בין טוב ורע והמדריגה הב׳ בחי׳ פנימי׳ התו׳ כמו שהיא למעלה ממש שנק׳ לחם מן] השמים שנק׳ טל תו׳ שיוכל להחיות [בו את] המתים כנ״ל וזה הי׳ מזון המן הזה שהי׳ נבלע ברמ״ח אברים בלא פסולת כלל שהוא מזונא דח״ע הפנימי׳ שלא הי׳ שם שבירה כלל כמו במדות דס״ג דתוהו וכמ״ש ימותו ולא בחכ׳ כידוע וכמו בחי׳ עה״ח שכולו חיים וטוב שהאוכלו חי לעולם כו׳ ואין שם שום אחיזה למות כלל מטעם המבואר למעלה שבחכ׳ דמע״ב בהשתלשלות בעה״ד [יש] טו״ר שהוא המות משא״כ בעה״ח כמו שהי׳ באדה״ר קודם החטא וכמו שיהי׳ לע״ל ואמנם ע״י המזון דמן הזה הי׳ בירור ובדיקה לנש״י כמ״ש למען אנסנו הילך בתורתי שהוא אם יוכלו לברר לעה״ד טו״ר כו׳ כי ח״ע הפנימי׳ הוא נמשך ליתן כח ועוז בח״ת שבעה״ד לברר כו׳.

והנה בחי׳ מזון המן הוא שנק׳ בחי׳ טל תורה כי המן יורד ע״י הטל דוקא וכמ״ש וברדת הטל כו׳ וטל תורה הוא שמחי׳ מתים לע״ל וגם עכשיו כל העוסק בתורה לשמה דוקא טל תורה מחייהו [פי׳ מחי׳] למות ורע שיש בו שיהופך גם הוא לחיים וכמו ע״י התשובה כמו לע״ל דכתיב כי טל אורות טליך שיחיו בו המתים בגשמי׳ מטעם הנ״ל לפי ששרש בחי׳ התחי׳ הזאת באה מבחי׳ חיי החיים שהוא מקור החיים דהשתלשלות העולמות (וגם למעלה מבחי׳ עה״ח כנ״ל אך בחי׳ פנימי׳ דח״ע דתו׳ אור שנק׳ ספר החיים הוא שמקבל מבחי׳ חיי החיים דעצמי׳ א״ס ב״ה והוא מ״ש יחיינו מיומים שהוא בחי׳ החכ׳ דתוה״ק שהיתה שעשועים יום יום׳ אלפיים שנה קודם שנבה״ע כו׳ וע״כ כל המשכות י״ג מדה״ר מחיי החיים שנק׳ ר״ר עצמי׳ [כנ״ל] נמשך בספר החיים דתוה״ק שהוא בחי׳ עה״ח כמ״ש כתבינו בס׳ החיים וצדיקי׳ נכתבים לאלתר לחיים וגם רשעים לחיים ע״י ר״ר שנמשך בס׳ זה דוקא והוא לפי שע״י הפנימי׳ דח״ע דתו׳ נמשך מרדכ״ר (והיינו מטעם הנ״ל שהופך בחי׳ חשך סתרו לאור הוא באמצעות האור העצמי׳ שבבחי׳ מאור עצמי׳ שלפני כל העלם דסדכ״ס נעשה גילוי כו׳ ולכך ע״י צ״ג נעשה בע״ת כיעקב שלבש בגדי עשו [כו׳] וכן ביו״כ שביום [הזה] יכפר בר״ר הוא עפ״י אור דחכ׳ דתוה״ק דוקא כנ״ל וד״ל.

ימותו ולא בחכ׳: **נסמן לעיל ע׳ רצט.**

דמן . . בירור ובדיקא . . למען אנסנו: **נסמן לעיל ע׳ חצר.**

וברדת הטל . . כל העוסק בתורה . . טל תורה מחייהו . . טל אורות טלך: **נסמן לעיל ע׳ רצט.**

יחיינו מיומיים . . שעשועים יום יום אלפיים שנה קודם שנבה״ע: **הושע ו, ב. משלי ח, ל. ראה בראשית רבא פ״ח, ב. מדרש תהלים צ, ד.**

כתבינו בספר החיים . . וצדיקי׳ נכתבים לאלתר לחיים: **נוסח אבינו מלכינו . . ראה ראש השנה טז, סע״ב.**

וזהו ענין תחה״מ גם כן להפוך המות לחיים כמו שנושא עון ופשע להיות שפע שהזדונות [עצמן] נעשו כזכיות וכל הנ״ל עפ״י הח״ע הפנימי׳ דתוה״ק שנק׳ תו׳ אור אור פשוט ועצמי בלתי מורכב בכלי עדיין משא״כ בתורה הנגלית שמורכב בכלים דמצות שנק׳ נר מצוה כו׳ (וראי׳ לזה ממה שאמר עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה וזה [פלא] לכאורה דמה חילוק יש בין מצוה שהוא רצה״ע לתורה שמגלה רצה״ע כו׳ אך הענין הוא כמ״ש במ״א שהמצוה רצה״ע מורכב בכלי בטו״ת וכה״ג ומאחר שאלע״ז [כו׳] וודאי כאשר עושה עבירה שהוא פגם באור העליון שעובר רצונו כמו שהמצוה מוסיף אור כו׳ הרי יש כנגד אור דמצוה מנגד להחשיך אורה וז״ש עבירה מכבה לנר דמצוה (כעונות שגוברין על הזכיות כו׳) אבל אור דתו׳ נק׳ אור פשוט בחכ׳ בראש [טרם] שמתפשטת לרמ״ח אברים להחיותם למעלה מהתלבשות במעשה עדיין כמו דיבור בד״ת לבד אין לזה מנגד המסתיר אורה כלל דגם שפגם בעבירה אין עבירה זו מכבה לאור דתו׳ כלל לפי שפגם דעבירה זו שבאה בכלי לא יזיקו לאור דתו׳ הפשוט כלל כי אין החיצוני׳ מקבלים רק מבחי׳ הכלים דאורות כו׳ ואעפ״י שהפגימו באורות זהו [באורות] שבכלים דוקא כו׳ והעיקר הוא מטעם הנ״ל דהאור דח״ע דתו׳ בבחי׳ עה״ח למעלה מעה״ד שאין שם יניקה לרע ומות כלל אך הפשוט משמע דגם האור דתו׳ הנגלית שבעה״ד אין עבירה מכבה וכמ״ש אין ד״ת מקבל טומאה דקרי וכה״ג א׳ דאין אור הגהנם שולט בת״ח וראי׳ מאחר כו׳ לפי שאור תורה פשוט בנגלה כמו בנסתר וגם בענין י״ג מדה״ר זהו עפ״י משפט של התו׳ הנגלות דוקא שהרי נמנה מצות תשובה והמשכת י״ג מדה״ר ביו״כ לכפר על נפש החוטאת במנין המצות וכמ״ש ועתה יגדל [נא] כו׳ כאשר דברת בגילוי כו׳ ובגילוי אותיות התו׳ באמרו ויקרא ה׳ [ה׳] כו׳ וז״ש כמשפטיך חייני כמשפטיך הנגלות דוקא מטעם הנ״ל וד״ל.

וזהו ויענך וירעיבך ויאכילך את המן דהגם שהמן הי׳ טעמו כדבש ושמן כמו מתיקות סודות התו׳ דח״ע לא הי׳ בבחי׳ [עונג] מורגש כלל להרגיש האור וחיות אלקי רק בבחי׳ העלם והאין דענג הנעלם (דעדן שלמעלה מעוה״ב או ג״ע שנהנין ומרגישין בעונג העליון בעונג האלקי בשבת בתפילה וסעודת השבת שנק׳ סעודתא דע״י וזהו ויענך בעינוי נפש

נר מצוה . . ממה שאמר עבירה מכבה מצוה: **משלי ו, כג . . [ממה שאמר — תוקן ע״פ יזכג. ובכת״י זה וכן ב כב: ממעשה דרבה בר נחמני כו׳ שא׳] נסמן לעיל ע׳ שי.**

אין ד״ת מקבל טומאה . . דאין אור הגיהנם שולט בת״ח וראי׳ מאחר: **ראה לעיל ע׳ קמ . . חגיגה כז, א. שם טו, ב.**

נמנה מצות תשובה . . במנין המצות: **ראה ס׳ המצות מ״ע עג. ביאור הרי״פ פערלא לסהמ״צ לרס״ג פרשה מב. לקוטי שיחות ראש השנה כרך ד ע׳ 1144; משפטים כרך ו ע׳ 329. קדושים כרך יז ע׳ 210. נצבים כרך יט ע׳ 352. חידושים וביאורים בש״ס ח״א סי״ח.**

ועתה יגדל . . כאשר דברת . . כמשפטיך חייני: **שלח יד, יח . . ראה לעיל ע׳ שלא.**

שהמן הי׳ טעמו כדבש ושמן: **מכילתא בהעלותך יא, ח. הובא ברש״י שם.**

דיו״כ שהוא מעין העוה״ב דעדן שלא יוכל לבא מחיי [החיים בחיים ועונג מורגש כאו״ש כלל, וז״ש וירעיבך שהיו רעבים כאלו לא אכלו מאומה לפי שהי׳ נבלע באברי׳ בבחי׳ אין דח״ע] הפנימי׳ שהוא מקור דעה״ח והוא ספר החיים כמשי״ת) והיינו ג״כ בחי׳ טל תורה שיחי׳ בו המתים והוא בחי׳ ר״ר הנ״ל שנמשך מהוי׳ הנעלם בתענוג הפשוט דרעדכ״ר וכו׳ וזהו אשר לא ידעת בדעת והרגשה והשגה כי הוא למעל׳ ממקור החכ׳ שנמשך מאין ליש דבינה כו׳ ולא ידעון אבותיך למעלה ממדריגות האבות הגם שהן המרכבה דחכ׳ ומדות כמ״ש ושמי הוי׳ העצמי׳ לא נודעתי להם שהוא בחי׳ ר״ר ופנימי׳ דח״ע דתוה״ק שמשם דוקא נמשך י״ג מדה״ר כנ״ל וד״ל.

וזהו למעַן הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחי׳ האדם פי׳ לא על לחמה דתו׳ הנגלית לנו שבאה בעה״ד טו״ר הגם שמלובשים במעשה שהוא בבחי׳ כלים לאורות דע״ס כו׳ ולכך נק׳ לחמו וכמ״ש ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים ונק׳ רעייתי כלומר פרנסתי כמו לחם ומאכל שמחבר האור בכלים אך לא על הלחם הזה כו׳ שנק׳ לחם מן הארץ יחי׳ האדם התחתון שהוא הנה״א ולא האדם העליון שעל הכסא דמות [כו׳] אעפ״י שבחכ׳ איתבררו ויש יתרון האור מהיפך החושך [כו׳] אך לזה יש מנגד מן הרע דק״נ וכמו בעוסק של״ש כנ״ל רק על כל מוצא פי ה׳ יחי׳ האדם דלעילא והאדם דלתתא שבצלם האדם העליון כו׳ והוא כמו מזון דמן ששרשו במקור מוצא פי הוי׳ דח״ע הפנימיות שלמעלה מגילוי אור דחכמה ומדות שבתו׳ שנתלבשת בעה״ד טו״ר וכמו בחי׳ עה״ח שמקבל מבחי׳ חיי החיים כו׳ שנק׳ רעדכ״ר והוא בחי׳ ר״ר הנ״ל שנק׳ מוצא פי הוי׳ בכלל להיות המשכות י״ג מדה״ר למעלה מן החכ׳ דתו׳ כמ״ש ויקרא הוי׳ הוי׳ כו׳ כנ״ל ע״ז יחי׳ האדם מבחי׳ חיי החיים דעצמות א״ס ב״ה ממש (כמו בתחה״מ שא׳ יחיינו מיומים בר״ר [דוקא] ויקימנו ונחי׳ לפניו חיי עולם בבחי׳ עדן שהוא כמו רזא דרזין ועונג [הנעלם דח״ע] הנעלם בעצמות ממש כנ״ל) והוא שנק׳ טל תורה שהעוסק בתורה טל תו׳ מחייהו בתחה״מ שהוא טלא דנטיף מע״י כנ״ל שהוא נק׳ מוצא פי הוי׳ כנ״ל שבדיבור כמ״ש תזל כטל אמרתי כו׳ (אך כשעוסק בתו׳ הנגלית דוקא לשמה אז טל תורה מחייהו מחיי החיים שנק׳ מאור כו׳ וכמו המן שהי׳ כמו מאכל גשמי׳ ממש וכמ״ש ויאכילך את כו׳ שדכו במדוכה ובשלו בפרור כו׳ וזהו כמו אותיות התורה שלנו שבאה בגשמי׳ בדיו על הקלף ונק׳ ספר בגשמי׳ ושרש הטנתא הזה בבחי׳ ספר החיים הזה דעה״ח דפנימי׳ ח״ע הנ״ל ממש רק שנתלבש וירד באותיות גשמי׳ כמן שדכו במדוכה כו׳ וזהו דיבור דד״ת הנגלית [דוקא] שנק׳ מוצא פי׳ הוי׳ וד״ל.

* * *

ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים: **ראה זהר ויקרא ז, ב.**

תזל כטל אמרתי: **האזינו לב, ב.**

הוספות

— הוספה א —

אתה הראת לדעת כי הוי׳ הוא האלקים כו׳, וכמו״כ איתא וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי׳ כו׳, ואיתא בזוה״ק דא רזא לאכללא שמאלא בימינא כללא דכל אורייתא כו׳. ולהבין זאת הנה איתא מי כמוך באלים הוי׳ הכוונה שדוגמת שם הוי׳ אין בכל השמות. כי הנה איתא אל אלקים הוי׳ והם ג׳ שמות לג׳ בחי׳ חג״ת וענין השם הוא בחי׳ הכלי לעצמות האור שיהי׳ נתפס בבחי׳ מציאת מהות (וכמבואר במ״א שענין השם הוא בחי׳ פנימי׳ הכלי שבחי׳ האור הוא בחי׳ היולי כנודע שהוא בחי׳ אור פשוט רק שנתפס בבחי׳ מהות ומציאו׳ לפי הכנת הכלי ובחי׳ השם הוא מה שנתפס האור בבחי׳ מציאות ע״י הכלי הרי מבואר שיש בבחי׳ האור בהעלם להיות נתפס על אופן זה והוא הוא בחי׳ השם וד״ל וכמבואר במ״א באריכות וד״ל). ויש ג׳ בחי׳ שמות, שם א״ל הוא בחי׳ הכלי לבחי׳ חסד כי מה שהאור נתפס להיות בבחי׳ מציאות מהות חסד נק׳ שם א״ל כנודע חסד אל כל היום, וכמו״כ בחי׳ אלקים הוא שם לגבורה, וכמו״כ בחי׳ שם הוי׳ הוא הכלי לבחי׳ הת״ת כנודע. וא״כ צ״ל מהו ענין מי כמוך באלים הוי׳ שאין בכל השמות דוגמת שם הוי׳ הרי שם הוי׳ הוא ג״כ בחי׳ כלי כמו כל השמות אלא שהוא כלי לבחי׳ ת״ת, וגם להבין ענין הוי׳ הוא אלקי׳ שהוא כללא דכל אורייתא רזא דכל מהימנותא.

אתה הראת: **מאמר זה נמצא בכמה ביכלאך כת״י: א** (123) **פב, א [ובשער הבוך נרשם:** תורת חיים **אשר הנחילנו רבותינו הגאונים המפורסמים קדושי עליון נ״ע ז״ע. והופיעו עלינו אור תורת אמת בדרושיהם הנחמדי׳ מזהב ומפז. לרוות צימאון המשתוקקי׳ והנכספים באמת לחזות בנועם ה׳ כו׳ ולהאיר נפשינו באור תורה ועבודה שבלב לאור באור החיים חיים נצחיים ואמיתיים א״ס]. ב** (223) **ג, א [ובכותרת: פ׳ ואתחנן]. ג** (269) **רכו, א [כת״י הרא״י ריבלין]. ד** (454) **תנו, א (חסר). ה** (753) **עד, א [ובכותרת: בע״ה תורת אתה הראת — אדמו״ר].**

המאמר נעתק מבוך א וביז אריחיים ניתוסף אותיות או תיבות מבוך גה. שינויים אחדים שבין הכת״י נרשמו בשולי הגליון.

מסגנון המאמר משמע לכאורה שאינו לרבותינו נשיאינו. אבל כיון שבכתבי יד הנ״ל נמצא בין מאמרי רבותינו נשיאינו — נדפס כאן בתור הוספה.

אתה הראת לדעת כי הוי׳ . . וידעת היום: **ואתחנן ד, לה, לט.**

בזוה״ק דא רזא לאכללא שמאלא בימינא: **ראה הנסמן לעיל ע׳ רנג.**

כללא דכל אורייתא: **ראה בסמוך הערה ד״ה הוי׳.**

מי כמוך באלים הוי׳ . . אל אלקים הוי׳ . . חג״ת: **בשלח טו, יא . . תהלים נ, א . . ראה זהר אחרי סה, א. פרדס שער (כ) השמות פ״א. (אל) פ״ה. (אלקים) פ״ז. (הוי׳) פ״ י.**

חסד אל כל היום . . בחי׳ . . וכמו״כ: **תהלים נב, ג. ראה בהערה שלפנ״ז . . ג: ליתא. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: וכמו״כ . . וכמו״כ.**

הוי׳ הוא אלקי׳ כללא . . רזא דכל מהימנותא: **ראה זהר תרומה קסא, ב.**

ולהבין זאת נקדים ענין המבואר בספרי המקובלי׳ אא״ס הי׳ ממלא כל החלל ואח״כ נעשה בחי׳ מק״פ העלם האור במאור ואח״כ נעשה בחי׳ קו וחוט כו׳. וצ״ל מהו ענין אוא״ס הל״ל אור אין לו תחלה כי באמת אין לו תחלה ואין לו תכלה ואדרבה העיקר מה שאין לו תכלה הוא מחמת שאין לו תחלה (ויוגדל הקושיא ביתר שאת שהל״ל אור אין לו תחלה). ולהבין זאת נקדים ביאור לשון אוא״ס שאין הפי׳ כמו שנמצא בקצת ס׳ מקובלי׳ אור המאיר מא״ס כי לפי דבריהם לשון א״ס קאי על בחי׳ עצמותו ומהותו ואור המאיר מבחי׳ עצמותו נק׳ בשם אוא״ס ע״ש שמאיר מעצמותו שנק׳ בחי׳ א״ס, והאמת אינו כן כי בחי׳ עצמותו ומהותו אינו נתפס כלל בשם שיהי׳ שייך לומר עליו בחי׳ א״ס שהוא נופל על בחי׳ התפשטו׳ הארה שנתפשט בבחי׳ א״ס להתפשטותו ובחי׳ עצמותו אינו כלל בבחי׳ המשכה והתפשטות הארה, ואפי׳ על בחי׳ גילוי עצמותו אין שייך לשון א״ס כלל וכלל כי הגילוי לפי העצם והגילוי והעצם הוא אחדות פשוט ממש ואינו כלל בבחי׳ התפשטות הארה שיהי׳ נק׳ בשם א״ס להתפשטותו, ומכש״כ בחי׳ עצמותו אין לו שייכות להיות נק׳ בשם א״ס כלל וכלל כי הוא מושלל לגמרי מבחי׳ התפשטו׳ הארה שהוא נופל על דבר המאיר בבחי׳ א״ס וכמו״כ בחי׳ הגילוי שהוא לפי העצם שהוא אחדות פשוט וכמ״ש במ״א. אך הפי׳ אוא״ס הוא כך אור שהוא מאיר בבחי׳ א״ס, וקאי לשון א״ס על אור היינו שבחי׳ הארה המאיר מעצם הוא בבחי׳ א״ס הארה המתפשטת בבחי׳ א״ס להתפשטותו והוא נק׳ אוא״ס הארה בבחי׳ א״ס וא״ס להתפשטותו.

ולהבין היטיב ענין אוא״ס שהוא בחי׳ הארה המתפשטת בבחי׳ א״ס יובן עד״מ מבשרי אחזה כי מה הקב״ה ממלא את כל העולם כך הנשמה ממלא כל הגוף. והנה בחי׳ הנשמה הוא ענין נפש פשוט בתכלית שהוא בחי׳ הנפש בעצמותו כמו שהוא שהוא מושלל לגמרי מכל בחי׳ כחו׳ הנפש שהם נתהווים בתוך הגוף כי אין לו שייכות כלל בעצמותו לבחי׳ חיות שיתפשט ממנו להחיות בחי׳ הגוף והנפש בעצמותו כמו שהוא קודם בואו לבחי׳ הגוף הרי הנפש והגילוי הוא ענין א׳ ממש ואינו נק׳ בשם כלל ואפי׳ לבחי׳ רצון הפשוט אין לו שייכות כלל להיות נק׳ בשם רצון עצמי ומכש״כ שאינו בגדר

בספרי המקובלי׳ אא״ס הי׳ ממלא: ראה עץ חיים שער (א) דרוש עיגולים ויושר פ״א ענף ב.

הל״ל אור אין לו תחלה: ראה ספר המאמרים תקס״ז ע׳ כב. ס׳ מאמרי אדה״ז־ענינים ע׳ נב. סה״מ תקס״ב ח״א ע׳ רעט. ח״ב ע׳ תקנב. סה״מ תקס״ח ח״א ע׳ שכ.

ביאור לשון אוא״ס: ראה ספר מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ס״ע תפה ובהנסמן שם.

לשון א״ס קאי על בחי׳ עצמותו ומהותו: ראה המשך תרס״ו ע׳ קסו ואילך.

הפי׳ אוא״ס . . אור שהוא מאיר בבחי׳ א״ס: ראה ס׳ מאמרי אדה״ז־ענינים ע׳ מה.

מה הקב״ה ממלא . . כך הנשמה: ראה ברכות י, א. ה: הנשמה . . הקב״ה. וכ״ה בכ״מ בדא״ח — ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תשצה.

שו״ה ממלא — והנה . . הגוף: ג: ליתא. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: הגוף . . הגוף.

המשכה והארה לזולתו כלל ואין שייכות כלל לומר שיש בו חיות שיוכל להחיות זולתו היינו בחי׳ הגוף כי הנפש קודם בוא׳ לגוף הוא פשוט בתכלית והרי הגילוי והעצם הם אחדים ממש (וכמבואר במ״א ענין מראה עצמית וד״ל). אך אעפי״כ כשיהי׳ הנפש בגוף יחי׳ הגוף ממנו בכל פרטיו כפי מזג הכנת הכלים כמו״כ יתפשט חיותו בכל בחי׳ ובחי׳ כפי הכנתו, הרי מובן שזהו רק בחי׳ הארה שמאיר מבחי׳ עצם הנפש בבחי׳ אור בלבד ואינו כלל בבחי׳ המשכה כי הוא ממילא כשהנפש בתוך הגוף יחי׳ ממנה הגוף, והרי עצם הנפש מושלל לגמרי מבחי׳ כלי הגוף ואין בו כלל אפי׳ בהעלם בחי׳ חיות הגוף ולכן אין שייכות לומר שהוא בבחי׳ המשכה והתפשטות הארה מעצם הנפש להחיותו רק שזהו בחי׳ האר׳ ממילא כשהוא בתוך הגוף מקבל הגוף חיות ממנו ואינו כלל בחי׳ המשכה והתחדשות בעצם הנפש, וה״ז דוגמת זיו השמש שאינו כלל בבחי׳ המשכה מגוף השמש רק שממילא נתמלא הארתו, וזהו נק׳ בחי׳ אור שהוא רק בחי׳ גילוי (וה״ז כמו שבלתי אפשר כלל לומר על דבר הטמון שנתגלה שנתחדש שום תוס׳ או גרעון בעצם הדבר כי בחי׳ הגילוי אינו חידוש בעצם ואינו כלל בחי׳ המשכה מעצם רק שנתגלה וממילא [כמו אבן טוב שמאיר כשנפתח ונתגלה שיש בו בהעלם כח שיתגלה ויאיר ואין שום שינוי והתחדשות בדבר בין קודם שנתגלה לאחר שנתגלה רק שממילא] נתמלא הארתו ולכן הארתו אינו תופס מקום כלל בבחי׳ העצם עד שאפי׳ לשון ביטול אינו נופל ע״ז כי אינו כלל במהות העצם שום דבר נוסף ולא הי׳ כלל בעצם בהעלם קודם שנתגלה שיהי׳ שייכות לומר שנמשך מהעלם אל הגילוי וד״ל, וזהו לשון אור משא״כ בחי׳ שפע שהוא השפעת מהות שנשפע מהמשפיע למקבל וכמבוא׳ במ״א או כמו בחי׳ הטוב שהוא גנוז בהעלם בבחי׳ איש טוב ואח״כ יוצא מהעלם לגילוי שהי׳ עכ״פ בהעלם דבר נוסף משא״כ בחי׳ אור וד״ל וכמבוא׳ במ״א). אך אעפי״כ כשהנפש בהתלבשו׳ בתוך הגוף הרי מקבל הגוף חיות ממנו בכל פרטיו כפי הכנת הכלי׳.

ונמצא מובן שיש ב׳ מיני חיות, החיות שמתפשט בהגוף להחיותו הרי נק׳ בשם חיי הגוף ואף בחי׳ הראשונ׳ (היינו בחי׳ רצון הקדום שהוא בחי׳ מקור דמקור שממנו נתהווה אח״כ חילוקי פרטי אופנים לפי הכנת הכלי׳ והוא בבחי׳ חיות הכללי) הרי נק׳ בשם חיי הגוף. והנה החיות הנ״ל הוא כשהוא בתוך הגוף להחיותו משא״כ בחי׳ ההארה בכללות כמו שהוא מצד הארת הנפש הוא בבחי׳ פשוט בתכלית הפשיטות כי ההארה לפי העצם

אחדים . . וכמבואר במ״א ענין מראה עצמית: **ג:** **אחדות.** **ה:** **אח״פ . . ראה ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תפד. וש״נ.**

שו״ה לומר — שנתגלה . . וממילא: **בה:** **ליתא. ובכת״י ה בא במקומו החצאי ריבוע שניתוסף לקמן בפנים [ולהעיר שבכת״י א ניתוספו התיבות שנתחדש . . שנתגלה עה״ג ובכת״י אחר].**

[כמו . . שממילא]: **כ״ה רק בכת״י ה. וראה הערה שלפנ״ז. ואולי מקומו כאן.**

שו״ה בהעלם — שהי׳ . . בהתלבשו׳: **בגד:** **שיהי׳. ג העיר עה״ג: נ׳ שצ״ל שהי׳ . . בגד:** **ליתא.**

ומושלל עדיין לגמרי מבחי׳ התחלקות ונק׳ בשם חיי הנפש שנתפשט הארה שממנו יוכל לחיות הגוף וה״ז נק׳ בשם חיי הנפש היינו בחי׳ החיות כמו שהוא בבחי׳ הנפש קודם שנבדל להקרא בשם חיי הגוף ומושלל עדיין לגמרי מבחי׳ חיות הגוף שהוא בבחי׳ התחלקות אופני׳, והוא פשוט בתכלית כי ההארה לפי העצם ואינו עדיין כלל אפי׳ בהעלם אופני התחלקות שיהי׳ שייך לומר שיצא מהעלם לגילוי כמו בחי׳ כללות החיות מצד בחי׳ חיי הגוף שהוא בבחי׳ כח ומקור להתחלקות משא״כ בבחי׳ הארת הנפש שנק׳ בשם חיי הנפש הוא פשוט בתכלית ומושלל לגמרי אפי׳ מבחי׳ מקור להתחלקות, משא״כ בחי׳ חיי הגוף הוא נק׳ בשם רוחניות נבדלת ונק׳ ג״כ בשם רוחני שבגשמי כי אף שזהו ממש החיות שבבחי׳ הנפש והגוף מקבל חיותו ממנו לפי הכנתו הרי אעפי״כ נק׳ בשם רוחניות נבדלת כי בבחי׳ חיי הנפש הרי ההארה היא פשוטה בתכלית כי ההארה לפי העצם וג״כ בחי׳ בלי גבול כמו בחי׳ הנפש ואינו כלל אפי׳ בהעלם בחי׳ מקור דמקור לבחי׳ התחלקות שנתהווה בריבוי כלי הגוף כי הוא בחי׳ הארה פשוטה רק שזהו נתהווה ע״י הכנת הכלי׳ שבגוף ואינו נשתנה כלל זה כי השינוי הוא מצד הגילוי לא מצד עצם האור (וה״ז כדוגמת זיו השמש שלא נתשנה כלל אם יפתח חלונות ריבוי רבבות וישתנה האור לפי מזג הכנתו ואין שינוי בעצם האור רק מצד הכלי׳ ובעצם זיו השמש אין שינוי כלל אם לא יהיו נפתחי׳ כלל או אם יפתחו בריבוי רבבות אופנים ואין שייכות כלל לומר שבחי׳ הזיו הוא בהעלם בחי׳ מקור להתחלקותן כי הוא פשוט בתכלית רק כשיהי׳ נפתח באופן זה ויהי׳ הכנת הכלי׳ על אופן זה הרי יש בו להיות מאיר ע״ז האופן, בלי גבול ונתהווה העלם המקור ע״י הכנת הכלי׳, וכמו״כ אם יהי׳ הכנת הכלי באופן אחר יהי׳ נעשה בהעלם מקור לזה האופן ויוכל להאיר בלי גבול, והרי אין זה באמת נק׳ בשם מקור כלל ואינו כלל מקור כי הוא בחי׳ הארה פשוטה וד״ל. ואעפי״כ בעצם האור שנתפס בבחי׳ הכלי הרי נבדל בערך מבחי׳ הארת הזיו כמו שהוא בעצם ואף שהוא הוא האור ממש, והרי אעפי״כ נתפס לפי הכנת הכלי ונק׳ בשם רוחניות נבדל״ת כו׳ וד״ל. וכמו״כ ממש בחי׳ הארת הנפש שנשתנה ע״י הכנת הכלי אין השינוי מצד עצם האור) ולכן הארת הנפש לא נשתנה מזה כלל אם יהי׳ באופנים שונים והוא הארה פשוטה, משא״כ בחי׳ ההארה כשהיא נבדלת ונתפסת בבחי׳ חיי הגוף הרי ההארה נשתנה לפי מזג הכנת הכלי, ואף שהשינוי הוא מצד הכלי ולא מצד עצם האור הרי אעפי״כ האור נתפס לפי הכנת הכלי ולכן נק׳ בשם רוחני שבגשמי וד״ל, ונק׳ ג״כ רוחניו׳ נבדלת וגם הוא בבחי׳ גבול ומדה לפי הכנת הכלי, ובבחי׳ חיי הנפש הרי הוא בבחי׳ בלי גבול ואינו כלל בבחי׳ התחלקות וכנ״ל והוא בחי׳ א״ס ממש כמו בחי׳ הנפש בעצמותו כי הוא הוא הארת הנפש, אבל בבחי׳ חיי הגוף שנק׳ רוחניו׳ נבדלת הרי יש לו שייכות לבחי׳ הכלי ונתפעל משינוי

שו״ה שבגוף — הגילוי. . עצם: **גדה:** הכלי. . **ה:** ליתא.

שנתהווה במאורעות הגוף, ואף שעצם השינוי הוא בהכלי ובבחי' האור אין שום שינוי רק בבחי' הסתלקות כו' וד״ל הרי עכ״פ יש לו שייכות להכלי משא״כ בבחי' הארה הכללית מצד הארת הנפש שנק' בשם חיי הנפש שאינו נשתנה כלל ואין לו שום שייכות להכלי' והוא בחי' א״ס ממש וההארה לפי העצם וכנ״ל, משא״כ בחי' חיי הגוף אפי' בחי' ראשונה שהוא בחי' מקור דמקור שהוא בחי' כללות החיות [שהוא] בחי' מקור להִתחלקות אינו כלל בבחי' בלי גבול ובא אח״כ בבחי' התחלקות פרטי' והרי יש בו בהעלם להיות נתהווה ממנו בחי' ההתחלקות וד״ל. ולכן נק' בשם חיי הגוף ובחי' רוחניות נבדלת אף שזהו ממש בתו' הרוחניו' שבנפש אבל הוא בחי' נבדל.

וכמו״כ יובן ג״כ מכחות [הנפש] הפרטי' כדוגמת כח החכמה וכדומה או בחי' כח התנועה שהוא נמשך ונלקח מבחי' החי כי החי מתנענוע.

והנה הוא בחי' כח פרטי נבדל מבחי' הארת הנפש בכללות כנ״ל שמצד הארת הנפש הרי הוא בלתי התחלקות כלל והוא בחי' הארה פשוטה ואינו כלל אפי' בחי' מקור להתחלקות רק כשיש בחי' הכנת הכלי הרי יוכל ההארה להתפשט לפי הכנת הכלי בבחי' בלי גבול ועי״ז נעשה בחי' העלם המקור בבחי' הארה פשוטה כנ״ל ג״כ בבחי' בלי גבול כי יוכל להמשך באופן זה בבחי' בלי גבול וכמו״כ לפי הכנת הכלי לאופן אחר יתהווה העלם המקור לאופן אחר בבחי' בלי גבול כי באמת אינו כלל בחי' מקור כי עדיין הוא בבחי' הארת הנפש שהיא פשוטה. ונמצא מובן שמה שנתהווה הארת הנפש בבחי' כח התנועה ע״י הכנת הכלי הרי הוא בבחי' בלי גבול ומיוחד ממש בהארת הנפש הכללי שהוא פשוט בתכלית, רק שאנו אומרים מחמת שיוכל להמשך בלי גבול בחי' כח התנועה שנעשה לזה בחי' הכנה אנו אומרים שנעשה בהעלם מקור לזה, אבל באמת בהארת הנפש אינו כלל בחי' מקור להתפשטות כח התנועה שהוא בבחי' מוגבל והתפשטו' התנועה באופן זה דוקא והרי הארה מצד עצמו הרי הוא בבחי' הנפש שהיא פשוטה ואינו כלל בבחי' כח להתפשטות שהוא נעשה ע״י הארה המוגבל' בתוך הכלי שהוא בבחי' כח להתפשטות על כל אופנים והתפשטות התנועה הוא המשכה מבחי' כח התנועה ויש בבחי' כח התנועה להתנועע על כל אופנים בבחי' בלי גבול אבל הוא כח לזה משא״כ בחי' הארת כח התנועה שנתהווה ע״י הכנת הכלי בבחי' הארת הנפש הוא בבחי' בלי גבול ופשוטה בתכלית ומיוחד ממש

שו״ה שנתהווה — במאורעות: **ג**: בהאור ע״י. **ד**: בהמאור ע״י.
שו״ה והנה — נבדל . . הארת הנפש: **ה**: ליתא.
שו״ה להתפשט — ועי״ז . . גבול: **ג**: ליתא. וכנראה נשמפט מפני תיבות הדומות: גבול . . גבול.
שו״ה בבחי' — שהיא . . הנפש: **ג**: ליתא. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: הנפש . . הנפש.
שו״ה בבחי' . . שהוא: **ה**: ליתא. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: שהוא . . שהיא. **א**: ניתוסף עה״ג בכת״י אחר.
שו״ה בבחי' — התנועה . . הוא כח: **ג**: ליתא. ואולי נשמט מפני תיבות הדומות: כח . . כח.

כמקדם, הרי מובן שענין ההתנועעות וגם בחי׳ כח התנועה לההתנועעות הרי הוא בחי׳ רוחניות נבדלת אף שהוא ממש הארת הנפש שמאיר בבחי׳ הכלי אבל הוא בבחי׳ נבדל, משא״כ בחי׳ הנפש הרי באמת אין שם כלל בחי׳ התחלקות לכוחות פרטיות וכשנעשה בחי׳ מקור בהעלם ע״י הכנת הכלי הרי לא נשתנה באמת מכמו שהי׳ כלל רק ע״י הכנת הכלי הרי יש בו בהעלם להמשך [והוא] בבחי׳ בלי גבול ופשוט משא״כ קודם שנתהוה הכנת הכלי עדיין הרי לא הי׳ ניכר כלל הארת כח התנועה בנפש שנוכל לומר עליו שיוכל להמשך כח התנועה בלי גבול כי היא פשוטה רק שאעפי״כ הי׳ נק׳ בחי׳ החי מתנועע אף שלא שייך כלל בחי׳ התנועעות ואין ענין החיות ענין התנועעות כלל כנודע כי א״כ הי׳ צריך החי להתנועע תמיד רק מחמת שע״י הכנת הכלי הרי יוכל להמשך בחי׳ התנועעות הרי אנו אומרים שיש בו בהעלם בחי׳ התנועעות ג״כ אף שבאמת הוא הארה פשוטה בלי התחלקות פרטי׳ ואינו כלל בהעלם אפי׳ לאחר ההכנה שיהי׳ בחי׳ מקור לזה שיוכרח להמשך, ומכש״כ בחי׳ הארה הפשוטה שהם אחדות ממש אעפ״כ נק׳ בחי׳ החי מתנועע כי יש בהעלם בו שע״י ההכנה הרי יתהווה המקור בהעלם ויוכל להמשך וד״ל.

ונמצא מובן מכ״ז שמה שנתהווה הארה הפרטית בהארת הנפש הכללי אין זה שינוי בעצם הארת הנפש הכללי כלל וכלל כי באמת לא נתהווה שום שינוי רק מצד הכנת הכלי הרי יוכל להאיר להכלי ג״כ ויוגבל ע״י הכלי לאופן אחר הרי אנו אומרים שהוא בחי׳ מקור לזה האופן אבל באמת מצד הארת הנפש הרי לא נתחלק להיות נבדל בפ״ע ובבחי׳ הכלי נעשה בחי׳ רוחני׳ נבדלת וכנ״ל וקודם הכנת הכלי אין אנו יכולים לומר כלל שיוכל להמשך אופן זה בלי גבול כי הוא פשוט בתכלית רק שנק׳ אעפי״כ גנוזות בהעלם. כמו״כ יובן בחי׳ הארת הנפש הכללי שנק׳ חיי הנפש שקודם שהי׳ חיי הנפש בבחי׳ הגוף הרי לא הי׳ שייכות כלל ענין החיות שיוכל להחיות הגוף כי הנפש מצד עצמה מושללת רק כשהנפש בגוף יוכל הגוף לחיות ממנו ממילא ומה שנתהווה הארת הנפש בבחי׳ חיי הנפש אין זה שינוי ותוס׳ התחדשות כלל בבחי׳ עצם הנפש כי ממילא יוכל הגוף לחיות ממנו כשיש בחי׳ גוף רק שאז אנו אומרים שהארת הנפש בבחי׳ חיי נפשו הוא בבחי׳ בלי גבול משא״כ מה שנבדל בבחי׳ חיי הגוף הרי הוא בחי׳ רוחניות נבדלת אבל קודם שיש בחי׳ הגוף שהוא בחי׳ הכנת הכלי׳ הרי הנפש מצד עצמו הלא ההארה כלא ממש חשיב ולא שייך אפי׳ לקרא בשם הארה, וכמו״כ אחר שנעשה בחי׳ הכנת הכלי הרי לא נשתנה כלל רק שאנו אומרים מה שהוא

שו״ה בהעלם — בלי . . הפשוטה: **ה:** ליתא. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: פשוטה . . הפשוטה. **א:** ניתוסף עה״ג בכת״י אחר.

שו״ה קודם — הלא **בגד:** ליתא. **ה:** הוא.

נבדל בבחי׳ חיי הגוף הרי ההארה בבחי׳ הנפש בלי גבול ואינו כלל עדיין באמת אפי׳ בחי׳ מקור לבחי׳ התחלקו׳ פרטי׳ כי הוא הארה פשוטה משא״כ קודם הרי לא הי׳ בחי׳ הארה כלל רק שנק׳ גנוזות בהעלם וד״ל וכמש״ל מבחי׳ כחות הפרטי׳ כו׳.

ומכל הנ״ל יובן למשכיל למעלה בבחי׳ אוא״ס שהוא בחי׳ אור שמתפשט בבחי׳ א״ס היינו הארה בבחי׳ א״ס להתפשטותו, וענין אור מבואר לעיל שהוא בחי׳ גילוי והגילוי אינו דבר נוסף על בחי׳ העצם היינו שבבחי׳ העצם לא נתחדש כלל לאחר הגילוי מכמו שהי׳ קודם הגילוי כנ״ל באריכות, וא״כ בבחי׳ העצם כמו שהוא בפ״ע לא שייך לומר שנתגלה כי הגילוי כלא ממש חשיב עד שלא שייך אפי׳ לומר שבטל. נמצא מובן שעיקר בחי׳ גילוי מה שנחשב לבחי׳ מציאות הוא לזולתו ואעפי״כ ההארה הוא לפי העצם ואינו דבר נבדל מעצם כי הוא רק בחי׳ גילוי העצם רק שבעצם אינו נתפס להיות נחשב לבחי׳ מציאות רק כלא ממש. נמצא מובן מכ״ז כי קודם שנבה״ע לא הי׳ שייך לומר בחי׳ אוא״ס הארה בבחי׳ א״ס כי בעצמותו הוא כלא ממש ואינו כלל בבחי׳ התפשטו׳ בבחי׳ א״ס, וה״ז דוגמא לבחי׳ הנפש כמו שהיא בעצמותו קודם בואו לגוף שלא שייך כלל לומר שיש בו חיות להחיות זולתו והוא בחי׳ גילוי כי בעצמותו הוא כלא רק אחר בואו לגוף אנו רואים שהגוף חי ממילא ממנו אף שלא נמשך ממנו כלום הרי נק׳ בחי׳ גילוי לגבי בחי׳ הגוף משא״כ לגבי עצמות הנפש הוא כלא כי אינו דבר נוסף על עצם הנפש. והנה בחי׳ הגילוי היינו שיש בו ג״כ בחי׳ הארה להחיות הרי הוא מיוחד בתכלית בעצם הנפש ולפי עצם הנפש הוא ההארה כי הוא רק בחי׳ גילוי רק שממילא חי הגוף ממנו נמצא מה שיוכל להחיות הגוף הוא ג״כ בלי גבול לפי הארת הנפש ולא לפי פרטי התחלקות כלי הגוף וההתחלקות נעשה ע״י פרטי שינוי הכלי׳ ולא נעשה שינוי בעצם ההארה וכו׳ והרי מובן שבחי׳ הגילוי הנ״ל להחיות הי׳ קודם בואו לגוף רק שלא נחשב להיות בבחי׳ מציאות וכלא ממש חשיב בעצמותו.

וכמו״כ יובן למשכיל למעלה בבחי׳ אוא״ס כי קודם שנבה״ע הי׳ הוא ושמו בלבד שבחי׳ הגילוי לגבי עצמותו כלא ממש חשיב ואינו שייכות כלל לקרא בשם אוא״ס וד״ל, רק לגבי בריאו׳ העולמות שהם חיים מבחי׳ הגילוי אנו קוראים בחי׳ אוא״ס שמקור התהוותם מבחי׳ הגילוי וד״ל, אך בחי׳ הגילוי הוא לפי העצם ומיוחד בתכלית והגילוי הוא לפי העצם ממש רק שבבחי׳ הגילוי ממילא יש בו ג״כ שיוכל להחיות ולהתהוו׳ קיום העולמות והוא בחי׳ אוא״ס שהוא בחי׳ האר׳ בבחי׳ א״ס להתפשטותו ובלתי אפשרי להתהוות ממנו נבראי׳ ונאצלי׳ בבחי׳ מציאות מהות כי בחי׳ הארה לפי

קודם שנבה״ע הי׳ הוא ושמו בלבד: **נסמן לעיל ע׳ קכ.**

העצם ובלי גבול והוצרך להיות ג״כ בחי׳ התהוות העולמות ג״כ בבחי׳ בלי גבול, ולכן הוצרך להיות בחי׳ צמצום ומק״פ שהוא בחי׳ הסתלקות האור במאור ונתהווה אח״כ בחי׳ הארת הקו שהוא בחי׳ מקור להתחלקות ע״ס שהם באמת כלא לגבי הארת הגילוי כמו שהוא בעצמותו שהוא פשוט בתכלית ומושלל רק כשנמשך בחי׳ הכנת הכלי לבחי׳ חכ׳ הרי יש בהארת הגילוי להתהוות מזה לפי ההכנה בלי גבול ונק׳ בחי׳ חכ׳ שבא״ס וכמו״כ לכל הכוחות אבל באמת אינו כלל בחי׳ מקור להתחלקות והתהוות מציאות מהות ע״ס, ואף שהם נק׳ בחי׳ ע״ס בלי מ״ה הרי אעפי״כ הם בחי׳ מהות וכמבואר במ״א. ובחי׳ אוא״ס היינו בחי׳ כללות החיות כמו שהוא מיוחד בתכלית בעצם הגילוי כמו שהוא הרי הוא פשוט בתכלית ונק׳ בחי׳ א״ס להתפשטותו רק שע״י הכנתן כו׳ וד״ל, רק שאעפי״כ בלתי אפשר להתהוות מבחי׳ א״ס בחי׳ התחלקות והתהוות מהות ע״ס אפי׳ ע״י הכנתן כי הם רחוקים ונבדלי׳ זמ״ז מהיפך להיפך, ואינו כלל כדוגמת זיו השמש שהגילוי הוא ג״כ מהות הנגלה רק שאין בו בחי׳ התחלקות וכמו״כ גוף השמש משא״כ בחי׳ אוא״ס שההארה לפי העצם ואף שאין ההארה בחי׳ עצם הרי אעפי״כ בחי׳ א״ס הוא מיוחד בתכלית בעצם ההארה וכנ״ל כי זהו מהות אוא״ס ובחי׳ פשוט בתכלית והע״ס הם בחי׳ התהוו׳ מהות עד שהוצרך להיות בחי׳ מק״פ וכנ״ל וד״ל.

נמצא מובן שבחי׳ כללות החיות מיוחד בבחי׳ הגילוי כמו שהוא שממילא הרי יוכל להתהוות חיותן וקיומן מבחי׳ הגילוי ואעפי״כ אינו כלל בחי׳ מקור להתחלקו׳ ולהתהוו׳ ע״ס שהוא דוגמת חיי בשר שנק׳ בחי׳ רוחניות נבדלת אף שהוא הוא החיות שבכללות החיות כמו שהוא מצד הארת הנפש רק שנתהווה ע״י הכנתן וע״י צמצום מק״פ וכנ״ל משא״כ קודם שנבה״ע הרי לא הי׳ בחי׳ הגילוי נתפס בעצמותו למציאות וכלא ממש ולכן הי׳ נק׳ הוא ושמו בלבד ואעפי״כ נק׳ ג״כ ע״ס גנוזות במאצילן כי מחמת שאנו אומרים שנתהוו בחי׳ חיות העולמות מבחי׳ אא״ס ואף שנתהוו ע״י [צמצומים ע״י] צמצום ומק״פ ואף גם זאת לא נשתנה כלל בעצם הארה רק ע״י הכנתן כנ״ל אעפי״כ אנו אומרי׳ שבהעלם בעצם הגילוי בחי׳ אוא״ס בחי׳ התהוו׳ ע״ס וא״כ בחי׳ אוא״ס כמו שהוא מיוחד בתכלית וכלא נחשב לגבי

שו״ה במאור — הארת . . להתחלקות . . שהם . . הארת: **ה: ליתא . . ג: להתהוות . . ג: שהוא . . ה: ליתא.**

ע״ס בלי מ״ה . . בחי׳ מהות וכמבואר במ״א: **ספר יצירה פ״א מ״ב. ראה לעיל ע׳ רטו. וש״נ.**

ע״ס גנוזות במאצילן: **בדרך מצותיך מצות הלל קמח, ב: שאנו מוצאי׳ בספרי הקבלה שיש י״ס הגנוזות במאציל כמ״ש בפרדס בשם הגאונים [ראה פרדס שער (יא) צחצחות פ״א. פ״ד ושם: צחצחות — וראה אור התורה ויחי ע׳ שסז וע׳ 746]. ובלקוטי תורה בחוקותי מו, ג: בלשון הגאונים. וראה עץ חיים שער (א) דרוש עגולים ויושר ענף ד [ועד״ז בס׳ ארבע מאות שקל כסף — תל אביב תשכ״ד יז, סע״א]: הגאונים [בהגהות השמש: הראשונים] הסתירום במתק לשונם וקראום עשר צחצחות.**

עצמותו היינו קודם שנבה״ע נק׳ ג״כ ע״ס גנוזות במאצילן מכיון שע״י הכנתן הרי נעשה בחי׳ גילוי וג״כ נתהוו בחי׳ ע״ס שהוא הארה לפי הכנת הכלי וד״ל. ואף שבאמת בבחי׳ העצם לא שייך כלל אפי׳ לומר בחי׳ הגילוי וכנ״ל כי כלא ממש חשיב ובחי׳ התפשטות הארה אינו כלל אפי׳ מקור דמקור לבחי׳ הקו״ח שהוא בחי׳ ראשית מדריגו׳ שיוכל להמשך ממנו התהוות מציאות מהות ע״ס ובבחי׳ אא״ס מושלל לגמרי מבחי׳ ע״ס שהם בחי׳ מהות כי ההארה לפי העצם אעפי״כ מחמת שע״י צמצום ומק״פ נתהווה הארת הקו שממנו נמשך בחי׳ ע״ס הרי אנו אומרים שבהעלם בבחי׳ אוא״ס בחי׳ ע״ס וכמו״כ בעצמות המאציל נק׳ ע״ס גנוזות וכנ״ל אבל באמת אינם תופסי׳ מקום כלל אפי׳ בבחי׳ הגילוי ומכש״כ בבחי׳ עצמות כו׳ וד״ל.

ויובן הענין בתוס׳ ביאור בהקדים ענין בחי׳ הקו והרשימה, כי הנה איתא מתחלה הי׳ אא״ס ממלא כל החלל ואח״כ נתהווה בחי׳ מק״פ בחי׳ הסתלקות האור במאור ונשאר בחי׳ הרשימו בחי׳ הנקודה ואח״כ נתהוו בחי׳ הקו״ח. כי הנה איתא שיש ג׳ בחי׳ נקודה קו שטח כי מבחי׳ הנקודה נתהווה בחי׳ הקו כדומה מחמשה נקודות נתהווה קו א׳ ומקו נתהווה בחי׳ השטח שהוא בחי׳ התפשטות אורך ורוחב וכמבואר במ״א, נמצא כי בחי׳ הנקודה הוא רק בחי׳ היולי שיוכל להתהוות בחי׳ הקו וכמו״כ בחי׳ הקו הוא ג״כ עדיין בחי׳ היולי כי אינו עדיין בבחי׳ התפשטות רק שיוכל להתהוות ממנו בחי׳ השטח שהוא בחי׳ התפשטו׳ כו׳, והן הנה ג׳ בחי׳ הנ״ל כי בחי׳ הנקוד׳ הוא בחי׳ הרשימו שנשאר בבחי׳ נקוד׳ ונתהווה ממנו אח״כ בחי׳ הקו שהוא בחי׳ מקור דמקור לבחי׳ השתלשלות שהוא בחי׳ שטח התפשטות כנ״ל.

וביאור הענין יובן ע״פ הקדמה להבין היטיב ענין בחי׳ אין ערוך לך ומהו ההפרש וההבדל מבחי׳ אין ערוך שבין בורא לנברא שהוא ג״כ בבחי׳ אין ערוך לבחי׳ אין ערוך לך, כי בחי׳ בריאה הוא בחי׳ יש לגבי נקודה חדא דאצי׳ כנודע ובחי׳ חכ׳ דבריאה הוא בחי׳ היש שהוא בחי׳ מציאות דבר מה, משא״כ בחי׳ אצי׳ שהוא אינו כלל בבחי׳ מציאות מהות והעדר היש לגמרי ואפי׳ בחי׳ מל׳ דאצי׳ נק׳ בחי׳ המלך המרומם לבדו [מאז]

הנה איתא . . בחי׳ הרשימו: **ראה בלקוטי תורה בהר מג, ב: באוצ״ח [באוצרות חיים] בתחלתו בהגהה [הגהות מהרמ״ז ומהרנ״ש — הגה ו קול הרמ״ז. נדפס בסו״ס אוצרות חיים ירושלים תשד״מ קצד, א. ובס׳ מבוא שערים תל אביב תשכ״א שלה, ב] . . ובע״ח אינו מבאר ענין הרשימו רק בספר עמק המלך . . בזהר הרקיע . . ובמק״מ. שם הוספות ויקרא נא, ב. ספר מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב ע׳ תרכד. ס׳ מאמרי אדה״א־ויקרא ח״ב ע׳ תתקכא.**

נקודה קו שטח . . במ״א: **ראה גם ס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב ע׳ תקעג.**

שו״ה בחי׳ — מחמשה נקודות . . קו א׳ ומקו נתהווה: **ג: מהנקוד׳ [ואולי זה שתי תיבות: מה׳ נקוד׳ ונשמט הקו מתיבת מה׳] . . ה: ליתא. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: נתהווה . . נתהווה.**

אין ערוך לך . . וההבדל: **ברכת יוצר לשבת . . ה: וההבחנה.**

מל׳ דאצי׳ . . המלך המרומם: **ראה גם ס׳ מאמרי אדה״ז־מארז״ל ע׳ כא.**

כנודע וכמבואר במ"א, והרי אין ערוך ביניהם כלל כנודע כי מל׳ דאצי׳ [נעשה] עתיק לבריאה, וכמו"כ אין ערוך מבחי׳ המאציל לנאצלים שהוא מבחי׳ עתיק דאצי׳ שנק׳ סוף מדריגו׳ שבמאציל לבחי׳ נאצלים ולבחי׳ חכ׳ שהיא ראשית מדריגות שבאצי׳ ואפי׳ מבחי׳ עתיק לבחי׳ אריך אין ערוך כנודע וכמב"א, ומהו ההפרש שאנו אומרים אין ערוך לך לבחי׳ אין ערוך שבכל עולם ועולם. אך הענין יובן שיש ב׳ בחי׳ בחי׳ כח ובחי׳ התפשטות, ויש הבדל והפרש גדול ביניהם, כי בחי׳ התפשטות הוא ענין ובחי׳ מהות [דבר] הנגלה וגם הוא בבחי׳ מוגבל היינו שנתפשט על אופן זה דוקא משא"כ בחי׳ הכח הוא בחי׳ עצם אינו כלל בבחי׳ התפשטות מהות וגם אינו כלל בבחי׳ מוגבל שהוא בחי׳ היולי של הדבר שיוכל להתפשט ממנו על כל אופני׳ שונים זמ"ז, ובאמת היא הנותנת מחמת שהוא בחי׳ כח היולי ואינו כלל בבחי׳ התפשטו׳ מהות וגם אינו כלל בבחי׳ מוגבל לאופן זה רק הוא בבחי׳ עצם הדבר שהוא בחי׳ היולי לכן יוכל להתפשט ממנו והוא בחי׳ מקור להן על כל אופנים שוני׳, והרי יובן ההפרש וההבדל הגדול שביניהם, ואעפי"כ אינו נכנס כלל בגדר וסוג אין ערוך שנוכל לומר אין ערוך ביניהם כלל, ואף שבאמת אין ביניהם ערך והשתוות כלל וכנ"ל הרי אעפי"כ עיקר ענין הכח הוא שהוא בחי׳ מקור להתפשטות רק שהוא בבחי׳ היולי של הדבר ולכן מחמת זה יוכל להמשך ממנו התפשטו׳ על כל אופנים כי הוא בבחי׳ עצם וכח של הדבר ולכן אינו שייכות כלל גדר וסוג אין ערוך כי הרי ההתפשטו׳ הי׳ בהעלם בבחי׳ הכח של הדבר רק שהי׳ בתכלית ההתכללות בבחי׳ היולי והרי אעפי"כ הוא בחי׳ מקור להתפשטות הנגלה וד"ל, וזאת הוא עיקר מהותו שנתפס בבחי׳ כח ומקור להתפשטו׳ והרי יש ביניהם ערוך בודאי.

אך כ"ז הוא ענין כח והתפשטות שיש ביניהם ערך בודאי וכנ"ל. אך מבחי׳ אצי׳ לבחי׳ בריאה אין ביניהם ערך כלל כי בחי׳ אצי׳ הוא ענין אחר לגמרי מבחי׳ בריאה שהוא בחי׳ היש [לגמרי] לגבי בחי׳ אצי׳ וכנ"ל, אך מחמת שיוכל להתהוות מבחי׳ חכ׳ דאצי׳ בחי׳ חכ׳ דבריאה אף שהוא בחי׳ היש אינו שייך כלל לומר באמת לשון אין ערוך (ואף שהוא ע"י בחי׳ מל׳ דאצי׳ שנק׳ בחי׳ גילוי וכנודע ביאור ענין אור שהוא אינו כלל בבחי׳ המשכה והתחדשות על בחי׳ המאור ובבחי׳ האור אינו שייך לומר שהוא בחי׳ מקור וכנ"ל באריכות כי הוא בחי׳ הארה שהוא בעצמיות כלא ממש ואעפ"כ הוא לפי העצמיות ואינו אפי׳ בהעלם בחי׳ מקור וכנ"ל הרי אעפי"כ מבחי׳ מל׳ שנק׳ גילוי הרי יוכל להתהוות בחי׳ חכ׳ דבריאה שהוא בחי׳ יש ודבר נפרד

מל׳ דאצי׳ (נעשה) עתיק לבריאה: **ראה עץ חיים שער (ו) העקודים פ"ב.**

שו"ה שהיא — שבאצי׳: **ה: שבנאצלים.**

שו"ה דאצי׳ — אור: **ג: אוא"ס.**

ואף שאין שינוי כלל בעצם ההארה ובחי׳ הגילוי הרי הוא נתהווה מבחי׳ העצם ואף שאינו בבחי׳ התחדשות והוא בתכלית ההתכללות קודם שנתהווה בחי׳ גילוי ולא בבחי׳ מהות נוסף וכמו״כ אחר שנתגלה אינו בבחי׳ תוס׳ והתחדשות הרי אעפי״כ הגילוי הוא התכללות בעצם באופן שבודאי יתגלה ובחי׳ הגילוי תלוי בבחי׳ תוס׳ המשכה בעצמיות וגם הוא בהתכללו׳ בעצמות כמב״א [ב]ענין התלבשות והתכללות שנק׳ בחי׳ הרכבה בעצמיו׳ עד שמזה יוכרח להתגלות והרי בחי׳ הגילוי הוא דבר מה בעצמיות רק שהוא בתכלית ההתכללו׳ וגם אינו תופס מקום כלל לגבי עצמיותו כי לא נתחדש כלל והרי הוא כבחי׳ מחוייב המציאות ומבחי׳ הגילוי הרי יוכל להתהוות בחי׳ חכ׳ דבריאה וכמו״כ כל הכוחות) הרי מחמת שיכול להתהוות מזה בחי׳ חכמה דבריאה הרי יש בהעלם בתכלית ההתכללות בכחו שיוכל להתהוות מבחי׳ חכ׳ כמו שהיא בבחי׳ [חכ׳ ד]אצי׳ בחי׳ חכ׳ דבריאה שהוא בחי׳ היש וכמאמר יהיב חכמתא לחכימין יהיב הוא ענין עצם החכ׳ (כנודע ומבוא׳ במ״א) כמו שהוא בבחי׳ אצי׳ ויהיב חכמתא לחכימין הוא ענין המשכת חכ׳ ע״י בחי׳ מל׳ דאצי׳ להיות נתהווה בחי׳ חכ׳ דבריאה וג״כ בחי׳ תוס׳ חכ׳ לבחי׳ חכמ׳ שלמה שהוא בחי׳ חכ׳ דבריאה והתוס׳ נמשך ע״י תוס׳ המשכה באצי׳ שע״ז נתהווה בחי׳ גילוי לפי העצם בתוס׳ הברקת אור והרי ע״ז נמשך ג״כ תוס׳ חכמ׳ שלמה דבריא׳, הרי מובן שבהעלם והתכללות בבחי׳ עצם החכ׳ דאצי׳ כמו שהוא בבחי׳ אצי׳ שיוכל להתהוות ע״י ריבוי השתלשלות וע״י בחי׳ מל׳ דאצי׳ בחי׳ חכ׳ דבריאה שהוא בחי׳ יש.

ואף שבבחי׳ אצי׳ אינו כלל בבחי׳ יש ומהות אחר לגמרי והרי אעפי״כ הוא בהעלם והתכללות אצלו בחי׳ חכ׳ דבריאה רק שהוא בתכלית ההתכללו׳ והתאחדו׳ וכלא ממש חשיב אפי׳ בחי׳ הגילוי ומכש״כ בחי׳ חכ׳ דבריאה שהוא כלא חשיב לגבי בחי׳ הגילוי רק שאעפי״כ הרי נק׳ בבחי׳ התכללות בבחי׳ הגילוי ובחי׳ הגילוי [בעצם] בתכלית התכללות וכלא לגבי בחי׳ העצם וכלא ממש ולכן גם בחי׳ חכ׳ דבריאה הרי נק׳ ג״כ בחי׳ התכללות בבחי׳ עצם החכ׳ כמו שהוא בבחי׳ אצי׳ שיוכל להתהוות בחי׳ חכ׳ דבריאה ומבחי׳ חכ׳ דבריאה שנק׳ בחי׳ יש לגבי בחי׳ אצי׳ הרי בהשתלשלות רבים נתהווה מזה בחי׳ חכ׳ דעשי׳ ממש הרי מובן שבבחי׳ עצם החכ׳ דאצי׳ כמו שהוא בבחי׳ אצי׳ הרי יש בו בהעלם בחי׳ מקור דמקור לבחי׳ חכ׳ דעשי׳ כי יהיב חכמתא לחכימין וכנ״ל והרי נכנס כ״ז בגדר וסוג השתלשלות עו״ע כמב״א ואינו נק׳ כלל בלשון אין ערוך, ואף שבאמת אין ערוך והשתוות

שו״ה ואף — ההארה: **ג: האור.**

שהוא בחי׳ היש . . יהיב חכמתא לחכימין . . המשכת חכ׳: **ה: ליתא . . דניאל ב, כא . . ג: המשכיל החכ׳.**

שו״ה התכללות — התכללות . . וכלא: **ה: ליתא.**

בּיניהם בין כל עולם ועולם הרי אעפ"כ אמיתית לשון אין ערוך אינו נופל ע"ז מאחר שסוף המדריג' הוא בהעלם והתכללו' בבחי' ראש המדריג' ואף שהוא כלא ממש וכנ"ל הרי הוא בחי' דבר מה שיוכל להתהוות מזה ע"י ריבוי השתלשלות וע"י בחי' הגילוי של סוף המדריגה וההתכללו' הוא הכרחי' ונק' בחי' מחויב המציאות כנודע ומב"א.

וגם אפי' דוגמת זאת הבחי' שהוא מבחי' אותיו' המחשב' לבחי' אותיו' הכתב שבאמת אינו כלל כדוגמת בחי' הכח להתפשטות שיש בו בהעלם בחי' ההתפשטו' והוא הכח לזאת, ואינו ג"כ כדוגמת עצם החכ' דאצי' לבחי' חכ' דבריאה שבהעלם יש בו בחי' ההתכללות שיוכל להתהוות מזה בחי' חכ' דבריאה משא"כ מבחי' אותיו' המח' לבחי' אותיות הכתב שאינו כלל אפי' בהעלם בחי' ההתכללו' של אותיות הכתב שיוכל להתהוות מבחי' אותיות המח' אותיות הכתב כי בחי' אותיו' המח' היינו ענין אחר לגמרי מבחי' אותיו' הכתב ויש הפרש גדול ב[י]ניהם וממש אין ערוך ואינו נכנס כלל בגדר וסוג עו"ע כי אינו כלל וכלל בחי' התכללות בבחי' הכרחי שיוכל להתהוות מזאת בחי' אותיו' הכתב כי בחי' אותיו' המח' המה רוחני' ומתאחדי' בעצמותו והם בחי' שכל משא"כ בחי' אותיו' הכתב שהם גשמים ובחי' דומם ממש והם נבדלי' לגמרי מבחי' עצמיות וא"א לומר כלל ש[יש] בהעלם בבחי' אותיו' המח' שיתהוו מזה בחי' אותיו' הכתב ואינו כדוגמת ענין הנ"ל שבהעלם בכוחו בחי' התכללו' שיתהווה מזה (ובחי' חכ' דבריאה הוא ג"כ בחי' חכ' רק שהוא יש ומציאות ובחי' חכ' דאצי' אינו כלל בבחי' יש והרי יוכל להתהוות מבחי' חכ' דאצי' בריבוי מדריגו' בחי' חכ' דבריאה משא"כ מבחי' אותיו' המח' בלתי אפשר כלל לומר שיוכל להתהוות מזה בחי' אותיות הכתב כי הם ענין אחר לגמרי כי אותיות המח' המה רוחניי' ומתאחדי' בעצמותו משא"כ בחי' אותיות הכתב הם גשמיים ונבדלי' שאינו נלקח כלל מבחי' אותיו' המח' וכמב"א וד"ל). והרי הי' אפשר לומר ע"ז הבחי' בחי' אין ערוך אך אעפ"כ גם ע"ז הבחי' אינו שייך לומר אמיתית לשון אין ערוך כי אנו רואים כי אותיו' הכתב הם לפי אותיות המח' ואין להם קיום בלעדי אותיות המח' ומה שיחסר באותיו' המח' יחסר ג"כ באותיו' הכתב ואף שאין שייכות כלל לומר שבחי' אותיו' הכתב הם בהעלם בהתכללו' באותיו' המח' וכח ומקור אותיות הכתב הם בהתכללו' בבחי' הכרחי' באותיו' המח' וכנ"ל הרי אעפ"כ מחמת שאותיו' הכתב הם ממש כדוגמת אותיו' המח' הרי נק' אותיו' הכתב שבהעלם באותיו' המח' ואף שאינו בבחי' מקור כלל מ"מ הם בהעלם ולכן אין שייכות כלל לומר אמיתית לשון אין ערוך שאמיתית לשון אין ערוך הוא ענין שאינו כלל בהעלם בחי' התכללות שיוכל להמשך ממנו הדבר שאנו אומרים עליו אין

שו"ה הכרחי' — ונק': ע"כ נמצא בכת"י ד.

שו"ה בחי' — שכל: ג: רוחני.

ערוך ואינו כלל בבחי' התכללות והכרחי כדוגמת מחוייב המציאות כנ"ל וד"ל ואינו כלל אפי' הדוגמא בהתכללו' אפי' שלא בבחי' הכרחי שיוכל להמשך ולהתהוות בחי' הדבר הנ"ל וע"ז נופל לשון אין ערוך באמת כו'. והרי ע"פ כל הנ"ל צ"ל ענין שאנו אומרים אין ערוך לך כי בחי' חכמ' דאצי' שנק' ראשית המדריגות הלא יש בו התכללות בהעלם מסוף המדריג' שנק' בחי' חכ' דעשי' ממש ואף שאינו כלל בחי' מקור הרי אעפי"כ מחמת שיוכל להתהוות בחי' חכ' דבריא' עד בחי' חכ' דעשי' ובחי' תוס' החכ' דבריא' תלוי בבחי' חכ' דאצי' הרי שבהעלם בבחי' חכ' דאצי' בחי' התכללו' מבחי' חכ' דבריאה ואף שהוא כלא ממש ואין שייכות כלל לומר לשון אין ערוך באמת כנ"ל.

וכמו"כ יובן למשכיל למעלה בעילוי אחר עילוי עד רום המעלות בחי' הקו"ח שהוא בחי' ראשית המשכה מבחי' אוא"ס כנודע והוא בחי' אור פשוט וכמב"א וכמשי"ת, והוא בתכלית הפשיטות כי הוא בחי' היולי לכל בחי' הכחות בשוה והוא אינו כלל וכלל בבחי' מהות הכוחות רק כשיאיר בבחי' כלי החכ' אזי נקרא בחי' חכ' וכמו"כ לכל הכוחות וההארה הוא ג"כ בבחי' היולי רק שנשתנה לפי הכלי' לקרא בשם מהות ומציאות וכנודע, ובחי' הארת הקו מצד עצמו הוא ההארה שמאיר מעצמות אוא"ס ב"ה ופשוט בתכלית וכמשי"ת (וכנודע כי בחי' רצון הקדום וכמו"כ בחי' חכ' הקדומה כמו שהם כלולי' בתכלית בבחי' רצה"פ שכלא ממש נחשב לגבי גילוי עצם הנפש שהוא בחי' רצון פשוט בתכלית ובחי' רצון הקדום הוא בחי' רצון לרצון נבדל מעצמותו ובאמת בשם אינו כלל בחי' רצון הקדום רק ע"י ההכנה הרי יוכל להתהוות הארה לפי ההכנה הרי נק' עי"כ בהעלם מקור לזה ונק' בחי' רצון קדום ובחי' חכ' קדומ' וכדומה והם בבחי' בלי גבול לבחי' מהות ההכנה וד"ל, והרי באמת הם פשוטי' בתכלית בבחי' רצה"פ ולא נעשה שינוי כלל בין קודם ההכנה וכמאמ' אתה הוא עד שלא כו' ובחי' הארת הקו הוא בחי' הארת הנפש מבחי' רצון הפשוט בתכלית שיתהווה העלם המקור בחי' רצון קדום והרי הארת הנפש שהוא בבחי' קו פשוט בתכלית ממש וכמו"כ הם כלולים פשוטי' בתכלית הרי אעפי"כ מחמת שנמשך בחי' הע"ס בריבוי השתלשלות הרי מובן שבהעלם הארת הקו יש כל הע"ס עד שיוכל ליכנס בגדר וסוג השתלשלות עו"ע עד שיוכל להמשך בריבוי השתלשלו' בחי' ע"ס דבריאה והרי א"א כלל לומר אמיתית לשון אין ערוך וכנ"ל כי הרי ע"ס דבריאה הם ג"כ בבחי' התכללו' בבחי' הקו אף

שו"ה אור — היולי: **ה: מקור.**

שו"ה בתכלית — וכמו"כ: **ה: וכמובן.**

שו"ה לזה — בלי גבול: **ה: כלי קיבול.**

אתה הוא עד שלא . . מבחי' רצון . . נפש: **תפלת השחר . . ג: ליתא. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: הארת הנפש . . הארת הנפש.**

שאינו כלל אפי׳ בחי׳ מקור לכח הפרטי כי הרי הוא בבחי׳ הארה פשוטה וכנ״ל הרי אעפי״כ ע״י ריבוי השתלשלות מל׳ דא״ס עתיק כו׳ ומל׳ דאצי׳ כו׳ הרי ע״י ריבוי השתלשלות הנ״ל יוכל להמשך בחי׳ ע״ס דבריאה.

ומכ״ז יובן שבחי׳ אוא״ס לפי המובן הנ״ל באריכות אף שהוא בבחי׳ אוא״ס ופשוט בתכלית ואין בו כלל אפי׳ בהעלם בחי׳ הע״ס ואינו כלל דוגמת הקו שיש בו באמת בחי׳ הע״ס שיוכל להמשך משא״כ בחי׳ אוא״ס שהוא באמת הארה לפי העצם ממש והוא פשוט בתכלית וכמבואר לעיל שבחי׳ האור הוא רק בחי׳ הגילוי ואין שם כלל בהעלם בחי׳ הע״ס ואין שום שינוי כלל בין קודם שנתהווה לאח״כ ואדרבא מבחי׳ אוא״ס בלתי אפשר כלל להתהוות בחי׳ ע״ס שהם בחי׳ מהות ואף שנק׳ ע״ס בלי מ״ה הרי אעפ״כ הם עשר וכמב״א משא״כ בחי׳ אא״ס הוא מושלל לגמרי מבחי׳ מהות והתהוות הוא ע״י צמצום ומק״פ וכנ״ל וכמב״א ואף גם זאת אין שינוי כלל בין קודם לאח״כ כי אוא״ס פשוט בתכלית אחר [ה]התהוות כמו קודם ואינו כלל בחי׳ הע״ס אפי׳ בהתכללות בהעלם כי הוא רק ע״י הכנה הרי יש בו בבחי׳ אא״ס להאיר באופן זה עד בלי גבול כמו בחי׳ א״ס נק׳ עי״כ בחי׳ חכ׳ שבא״ס וכמו״כ כל הבחי׳ אבל באמת בחי׳ אוא״ס פשוט בתכלית כנ״ל מצד הארת עצמותו ואין שום שינוי כלל הרי אעפי״כ מחמת שע״י ההכנה הרי יוכל להמשך בכל האופנים לפי הכנתם בלי גבול הרי ה[וא] נק׳ ג״כ שהם בבחי׳ ההתכללות בעצמיות אא״ס שע״י צמצום ומק״פ הרי יכולים להמשך ואף שאין שינוי כלל בעצם הרי הם נלקחים ונמשכים והתהוותם מבחי׳ אוא״ס ולא הי׳ נק׳ בשם אמיתית לשון אין ערוך כי אף שבאמת אינם כלל אפי׳ בבחי׳ התכללות בעצמו׳ אא״ס כי הוא פשוט וההארה לפי העצם ואין כלל בבחי׳ אא״ס שום דבר מה הרי אעפי״כ הם נמשכי׳ ונלקחים ממנו ולא הי׳ שייך לומר לשון אין ערוך [לך] וכמו״כ הארה לפי העצם לפי המובן הנ״ל אף שהוא כלא נחשב לגמרי כי הוא בחי׳ הגילוי ואינו שום דבר התחדשות כו׳ ובעצם הוא כלא לגמרי ואינו שייך כלל לומר אפי׳ [על] בחי׳ כח הגילוי שהוא תופס מקום בעצם כי אין שינוי בעצם בין קודם הגילוי לאח״כ כי הרי לפי העצם כלא נחשב ולכן ג״כ כח הגילוי אינו כלל בבחי׳ מהות נוסף על העצם כי כמו״כ לא הי׳ שינוי בעצם גם אם לא הי׳ כלל אפי׳ בחי׳ כח הגילוי כי הרי לפי העצם הגילוי אין שום דבר מה וכנ״ל באריכות וכמב״א הרי אעפי״כ הגילוי בעצם בבחי׳ כח הגילוי ומבחי׳ הגילוי הרי אנו אומרים שיוכל להתהוות ע״י צמצום ומק״פ בחי׳ ע״ס ולכן נק׳ ג״כ בשם התכללות וכנ״ל אף שבאמת אינם כלל בבחי׳ התכללות הרי כמו״כ בחי׳ הגילוי הוא כלול בעצם בבחי׳ כח הגילוי ואף שאינו תופס מקום כלל וכנ״ל הרי הוא נק׳ ג״כ דוגמת

שו״ה להתהוות — אף . . וכנ״ל: **ה:** ליתא. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: וכנ״ל . . וכנ״ל.

שו״ה שבאמת — הרי . . התכללו׳: **ג:** ליתא. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: התכללות . . התכללו׳.

בחי׳ התכללו׳ והרי מצד זה הי׳ נק׳ ג״כ ע״ס בבחי׳ התכללו׳ בעצמותו וכמשנ״ת לְעיל שנק׳ ע״ס גנוזות במאצילן הרי לפי הנ״ל הוא בחי׳ הע״ס דוגמת מחוייב המציאות ח״ו כי אף שבבחי׳ כח הגילוי כלא נחשב לגמרי בבחי׳ עצמותו וכמו״כ בחי׳ הגילוי בבחי׳ עצמותו הרי מ״מ כשיתגלה הרי יוכל להתהוות ע״י צמצום ומק״פ בחי׳ ע״ס והרי ע״ז נק׳ ע״ס גנוזות במאצילן כו׳ והרי הוא ג״כ דוגמת ומהות נוסף ולא הי׳ שייך לומר אין ערוך לך.

אך הענין יובן כי הנה איתא ולאו מכל אילין מדות כלל וכמאמ׳ אנת הוא חד ולא בחושבן כו׳ הרי אנו מוכרחי׳ לומר שבבחי׳ עצמותו אינו כלל אפי׳ בחי׳ כח הגילוי בהעלם ומכש״כ בחי׳ הגילוי ואף שהוא לפי עצמותו ואינו תופס מקום כלל בעצם הרי אעפ״כ הוא ענין אחר לגמרי ולבד בחי׳ העצם והרי ממנו יוכל להמשך ע״י צמצום ומק״פ בחי׳ ע״ס וכנ״ל ואף שאין שינוי כלל הרי אעפ״כ הרי יש בהעלם שיוכל להמשך וכנ״ל באריכות ואם הי׳ בחי׳ הכח הגילוי מבחי׳ אוא״ס בהעלם בעצמו׳ הרי הי׳ בבחי׳ הכרחי׳ וא״כ הי׳ נק׳ מחוייב המציאות ולא הי׳ נק׳ אנת הוא חד כנ״ל והרי הי׳ בחי׳ מהות נוסף ואף שאין הגילוי שום בחי׳ תוס׳ מהות על העצם הרי אעפי״כ הוא ענין נבדל לבד העצם רק שהוא לגבי העצם כלא והרי הוא דוגמת מהות נוסף וכדוגמת טבע הטוב להיטיב שההטבה לפי הטוב וההטבה הוא בחי׳ התפשטות הטב׳ והוא לפי העצם הטוב שבעצם והטוב בהעלם בבחי׳ עצם בעצם הנפש שנק׳ איש טוב והרי בחי׳ עצם הטוב שבעצם הנפש הוא ענין אחר לבד הנפש שהאיש היינו מהות הנפש הוא בפ״ע והטוב כלול בו והתפשטו׳ הטוב הוא ענין ג׳ וכמו״כ דוגמת הנ״ל באם שהי׳ בחי׳ כח הגילוי בעצמותו הרי הי׳ נק׳ ג״כ דוגמת מהות נוסף ואף שאינו כלל בבחי׳ תוס׳ מהות על העצם הרי אעפי״כ הוא ענין אחר לבד עצמותו והי׳ ג״כ בחי׳ מחוייב המציאות דוגמת טבע הטוב להיטיב שמחמת שהטוב כלול בעצם הנפש והוא בבחי׳ הכרחי הרי ג״כ מוכרח להיטיב ולכן מטבע הטוב להיטיב נמצא שההתפשטות הטבה בהכרח ג״כ בבחי׳ עצם הנפש מחמת שבעצם הנפש בחי׳ טוב בהכרח וכמו״כ באם שהי׳ בחי׳ הכח הגילוי מבחי׳ אוא״ס בהעלם בעצמותו הרי הי׳ דוגמת מהות נוסף ואף שאינו כלל בבחי׳ מהות נוסף כי אין שינוי בעצם בין קודם הגילוי לאח״כ כי אינו תופס מקום כלל בעצמותו ואפי׳ אין שינוי [כלל] באמת באם שלא הי׳ כלל בחי׳ כח הגילוי הרי לגבי עצמותו אין שינוי כי הגילוי אינו התחדשות ואינו תופס מקום כלל

שו״ה כבחי׳ — בבחי׳ עצמותו הרי מ״מ: **גה: הרי.**

ולאו מכל אילין מדות . . אנת הוא חד: **ראה תקוני זהר בהקדמה יז, א.**

שו״ה ואינו — הוא . . הרי אעפ״כ: **ה: ליתא. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: הרי אעפ״כ . . הרי אעפ״כ.**

שו״ה מחוייב — שמחמת . . להיטיב: **ג: ליתא. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: להיטיב . . להיטיב.**

הרי אעפ״כ הי׳ כדוגמת מהות נוסף באם שהי׳ הגילוי בבחי׳ הכרחי ומבחי׳ [כח] הגילוי הרי יוכל להתהוות כנ״ל הרי אף שהגילוי אינו תופס מקום כלל מ״מ הי׳ דוגמת מהות נוסף כי בבחי׳ הגילוי [יש] בהעלם שע״י צמצום ומק״פ הרי יוכל להתהוות ע״ס ואף שאינו כלל אפי׳ בהעלם וכנ״ל הרי מ״מ יוכל להתהוות ע״ס וכנ״ל וא״כ לא הי׳ נק׳ אפי׳ בחי׳ עצמותו אנת הוא חד ולא בחושבן כי הי׳ דוגמת מהות נוסף ומחוייב המציאות ח״ו, אך שבאמת אנו מוכרחי׳ לומר שבבחי׳ עצמותו ומהותו אינו כלל אפי׳ בחי׳ הכח הגילוי [אפי׳] בהעלם ואינו [עולה] בשם כלל ואינו כלל בבחי׳ הכרחי ומחוייב המציאות אפי׳ בחי׳ אוא״ס מבחי׳ עצמותו כי אינו כלל אפי׳ [בהעלם] בחי׳ כח הגילוי (ולכן נק׳ בשם אוא״ס ולא אור [ש]אין לו תחלה כי תחלה יש לו וד״ל) רק [ש]הוא פשוט בתכלית ומושלל אפי׳ מבחי׳ הארה אפי׳ בכח ואף שההארה הוא בחי׳ הארה פשוטה הוא מושלל לגמרי ואינו כלל בכח שיהי׳ בחי׳ הארה שנוכל לומר שמההארה הרי יוכל להמשך בחי׳ ע״ס ע״י צמצום ומק״פ כי הוא פשוט בתכלית ומיוחד בתכלית היחוד שאינו כלל אפי׳ בהעלם דהעלם שיוכל להמשך בחי׳ אא״ס ולכן נק׳ בחי׳ אנת הוא חד באמת ולכן עליו שייך באמת לשון אין ערוך לך. וזהו אמיתית לשון אין ערוך כי אינו כלל וכלל בחי׳ ההתכללות שיוכל להיות בחי׳ מקור למקור וזהו ולא[ו] מכל אילן מדות כלל כי אנת הוא חד כו׳ ולכן עליו שייך לומר אמיתית לשון אין ערוך וד״ל.

והנה כדי שיתהווה בחי׳ הגילוי אפי׳ בכח ע״ז איתא בס״י שיער בעצמותו וג״כ שיער בכח מה שעתיד להיות בפועל כי ענין שיער בעצמותו הוא ענין שיוכל להיות בחי׳ כח הגילוי שאינו כלל בבחי׳ עצמותו כי הוא יחיד ומיוחד בתכלית, ובאמת בחי׳ כח הגילוי כלא נחשב בעצמותו כי ענין הגילוי כלא נחשב ממש רק הוא בחי׳ גילוי כשהוא לפ[נ]י זולתו משא״כ בעצמותו הרי אין שום דבר מה ומכש״כ בחי׳ כח הגילוי היינו כשעדיין אינו כלל בבחי׳ הארה כי הוא עדיין בעצמותו [כי הגילוי] אינו כלל שום תוס׳ מהות רק ששיער בעצמותו והוא מיוחד בתכלית ממש והוא בלי שינוי ולכן נק׳ שיער בעצמותו כי הגילוי אינו כלל שום תוס׳ מהות ומכש״כ בחי׳ הכח הגילוי והרי הוא כלא ממש רק ששיער בעצמותו וד״ל. והנה מחמת שנת׳ לעיל באריכות כי בעצמותו אינו [שייך] כלל אפי׳ בחי׳ הכח הגילוי והוא פשוט בתכלית רק ששיער בעצמותו שיהי׳ בחי׳ הכח הגילוי, והנה בחי׳ ההארה הרי הוא לפי העצם והיא פשוטה בתכלי׳ הפשיטו׳ כדוגמת העצם

שו״ה דהעלם — אא״ס: **ה**: ע״ס.

איתא בס״י שיער בעצמותו: [בס״י **ג**: ליתא] נסמן לקמן ע׳ שנז.

שו״ה הוא — בבחי׳ עצמותו: **ג**: וכלל.

שו״ה כלל — אינו . . רק ששיער בעצמותו: **ה**: ליתא. **א**: ניתוסף עה״ג בכת״י אחר. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: בעצמותו . . בעצמותו.

כמאמ' אנת הוא חד ולא בחושבן כו' ולאו מכל כו' ולכן לא שייך כלל לומר אפי' שיהי' בהעלם בחי' ע"ס שיהי' יוכל להתהוות ע"י ההכנה בחי' ע"ס כי ההארה היא לפי העצם וכמו שבחי' עצמותו הרי מבואר שאין בו כלל שום התכללות אפי' מבחי' כח הגילוי שיהי' בחי' מחוייב המציאות כי הוא מיוחד בתכלית וכמו"כ בחי' ההארה הרי היא לפי העצם ממש ונק' בחי' גילוי עצמותו ובחי' אוא"ס שהוא בחי' גילוי ההארה וכמו שהוא בעצמותו רק שאינו שייך כלל בעצמותו רק כשיש זולתו וכמשנת"ל באריכות שהוא בחי' התכללות החיות והוא פשוט בתכלית הפשיטות ג"כ ואינו כלל בהעלם שיוכל להתהוות בחי' קו"ח שהוא בחי' מקור דמקור לבחי' התחלקות והרי ההארה מצד כשהי' בעצמותו הרי כללות החיות הוא בתכלית הפשיטות כי ההאר' הוא לפי עצמותו שהוא פשוט ומיוחד בתכלית ומושלל לגמרי מבחי' הכחות ואינם כלל אפי' בהעלם דהעלם שיוכל להתהוות אפי' ע"י הכנה בחי' התכללות מבחי' התחלקות לפי ההכנה כי אף שע"י ההכנה הרי ג"כ אנו אומרים שאין שייך כלל לומר שיהי' בחי' מקור כי בו אין שינוי כלל אם יהי' ההכנה בזה האופן הרי יאיר לו בזה האופן ויש בו בכח [ל]זה האופן בבחי' א"ס וכמו"כ לכל האופנים אעפי"כ הרי התכללות מבחי' התחלקות אף שאינו בהעלם שיהי' נק' בחי' מקור לזה כי ההארה מצד עצמו פשוטה אבל עכ"פ הרי יוכל להתהוות ממהות האור לפי הכנה, אבל באמת בחי' [א]א"ס הרי הי' האר' לפי העצם ממש ומושלל לגמרי מבחי' הכחות עד שבלתי אפשר כלל להתהוות ממהות אא"ס בחי' התחלקות החיות לפי הכנתו, ובאמת הרי אין דבר זולתו ואין עוד והרי אין בו הכנת הכלי והוא פשוט בתכלית ושיהי' יוכל להתהוות ג"כ שיהי' שורש הכלי' כי הוא מושלל לגמרי וכדוגמת בחי' העצם והוא ג"כ בחי' אין ערוך באמת. וזהו ענין שיער בכח הרי ע"ז מבואר שיער בעצמותו בכח מה שעתיד להיות בפועל היינו ששיער בכח שיהי' שייך לומר שע"י ההכנה יהי' בחי' התכללו' ושיומשך ההאר' לפי ההכנה ושיהי' שייך לומר שיוכל להמשך ממנו ע"י ההכנה בבחי' קו שיהי' שורש התחלקות ממנו ולפי ההכנה הרי נעשה בהעלם בחי' מקור ולא ישתנה באמת כלל כי ההאר' מצד עצמ' פשוטה וגם מה שע"י ההכנה הרי יש בו להאיר בבחי' א"ס ע"ז האופן והוא באמת בחי' א"ס כי הוא מיוחד בתכלית ממש כמו קודם וכמאמר אתה הוא כו' וע"ז איתא שיער בכח [כו'] כי מצד הארת אוא"ס בלתי אפשר כלל להתהו' כלל וכנ"ל וזהו שיער בכח כי ענין השיער עדיין הוא בבחי' א"ס כי [עדיין] לא נתהווה מזה כלל והוא רק בחי' שיער בעצמותו [כו'] וד"ל.

(**ויובן** דוגמא זאת מבחי' הנפש מצד עצמה שהיא פשוטה בתכלית כנודע וכמו"כ בחי' גילוי הנפש שהוא ע"י הכנת הגוף שהוא בחי' רצון

שו"ה אפי' — שיהי' . . ע"ס: **ג: ליתא. וכנראה נשמט מפני תיבות הדומות: ע"ס . . ע"ס.**

פשוט שאינו כלל שום מציאות בעצמות הנפש רק שע"י הכנת הגוף הוא מקבל חיות ממנו [וכנ"ל] ונק' בחי' גילוי הנפש והרי ההארה מצד עצמות הנפש הוא ג"כ בבחי' פשוט בתכלית דוגמת בחי' הנפש בעצמותו ונק' בחי' רצון הפשוט בתכלית וג"כ רצון עצמי שהוא בחי' כללות החיות מצד הארת הנפש והוא בלתי שום התחלקות כלל וכלל ומושלל מכל בחי' הכחו' לגמרי והם כלא ממש ולהד"מ וכידוע כשדנין לאדם על סכ"נ כו' וכמבואר במ"א נק' בחי' חיי הנפש כי אף שהנפש מצד עצמו אינו שייך כלל לומר בו בחי' חיות ובחי' רצון הפשוט וכנ"ל הרי אעפי"כ נק' בחי' רצון עצמי ורצון הפשוט בתכלית כדוגמת הנפש בעצמו משא"כ כללו' החיות מצד בחי' חיי הגוף הרי אף בחי' כללות החיות הרי היא בחי' נבדלת ולכן בחי' ההתכללות של בחי' חיי הגוף אף שהם כלולי' בבחי' חיי הנפש שהוא בחי' רצה"פ בתכלית הרי הם כלא ממש ולא הי' ד"מ היינו בחי' חכ' הקדומ' או בחי' רצון הקדום שנק' רצון לרצון היינו כמו שהם כלולי' בתכלית בבחי' רצון פשוט כי כשיהי' הכנה הרי מאיר בבחי' חכמ' והרי יש בו להאיר בבחי' א"ס ובחי' ההתכללו' הרי הוא כלא ממש לגבי גילוי הנפש שהוא בחי' חיי הנפש מצד עצמ' וכמו"כ בחי' רצה"ק וכמו"כ כל בחי' הכחות כמו שהם מצד עצם הארת הנפש בבחי' בלי גבול וכמו שהם כלולי' מצד עצם הארת הנפש הרי הם כלא ממש וכמב"א כי הם כחות נבדלי' מבחי' הארת הנפש שהיא פשוטה בתכלית והגילוי לפי העצם וכנ"ל.

ואף שהם בהתכללו' והתאחדו' כי הם פשוטי' באמת ג"כ וכמו"כ לבחי' מקור ההתכללות כמו שהוא כלול בעצם הארת הנפש בבחי' רצה"פ שיהי' יוכל להתהוות ההתכללו' מבחי' רצון זולתו וכמו [כן] מכל הכחות והוא בחי' כח הראשון כמו שהוא [כלול] בתכלית בבחי' רצה"פ הרי לגבי רצה"פ כלא ממש נחשב וכדי שיוכל להתהוות מבחי' רצה"פ להתהוות מבחי' רצה"פ בתכלית בחי' הארת רצון הפשוט מקור ההתכללות שבאמת הי' כלול בעצם הארת הנפש שהוא בחי' רצון הפשוט בתכלית והוא ג"כ הארת רצון הפשוט כי הוא כלול ברצה"פ ונתהווה בבחי' רצה"פ ע"ז צ"ל מקודם בבחי' רצון הפשוט הוצרך להיות כמו שיער בעצמותו שע"י הכנה יוכל להמשך מבחי' רצון הפשוט בחי' רצון הקדום היינו שיהי' כלול בתכלית ויהי' נעשה בהעלם בחי' מקור לרצונות ויהי' אחר ההכנה בחי' רצה"פ בחי' מקור לכל האופנים ושיהי' נק' שהם כלולי' בו מקור להתחלקו' ואף שהם כלא ממש באמת כי לא נשתנה כלל וכלל וכנ"ל, והרי ע"י ענין השיער עדיין לא

שו"ה עצמ' — מצד עצם הארת הנפש: **ה: ליתא.**

שו"ה רצה"פ — רצה"פ להתהוות מבחי': **ג: ליתא.**

שו"ה רצה"פ — ההתכללות: **ה נוסף כאן: (מבחי' רצון זולתו וכמו"כ מכל הכוחות והוא בחי' כח מה. והשוה לעיל שו"ה שיהי' — התכללו'.**

שו"ה בהעלם — לרצונות . . להתחלקו': **ג: להתכללות.**

נתהווה כלום אפי׳ שיהי׳ כלולים בו ושיהי׳ הוא מקור להתכללות רק שבהעלם דהעלם שע״י [ההכנה] הרי יוכל להתהוות העלם המקור כבחי׳ בלי גבול ויהי׳ נק׳ שהם כלולי׳ ובאמת הוא בבחי׳ רצה״פ ולא נשתנה כלל והרי ע״ז מובן ענין בחי׳ שיער בכח כו׳ היינו שנתהווה בהעלם דהעלם בחי׳ שיער שיוכל להיות בחי׳ מקור לכל האופנים וד״ל.

ובמ״א מבואר שדוגמ׳ זאת [נק׳] בחי׳ מל׳ דא״ס. והרי באמת עדיין אינו דומה המשל לנמשל כי בחי׳ גילוי הנפש אף שהוא פשוט בתכלית הרי אעפ״כ בהעלם דהעלם יש בו בחי׳ כל הכחות היינו שהם כמעט מחוייב המציאות וכמב״א וגם בחי׳ חיי הנפש בבחי׳ הנפש הרי הוא בודאי בבחי׳ כח הגילוי מקודם והוא ג״כ מחוייב המציאות רק שהוא כלא ממש לגבי עצמותו וכנ״ל משא״כ בבחי׳ [א]א״ס הרי מבואר שאין ערוך באמת כו׳ ובחי׳ כח הגילוי הרי אין בו כלל וכלל כי הוא מיוחד בתכלית ומושלל לגמרי רק שע״ז ששיער בעצמותו וכו׳ וכמו״כ בחי׳ ההאר׳ הוא לפי העצם ומושלל לגמרי ממש ובלתי אפשר כלל להתהוות מזה שום אופן מהות ע״י הכנתן וכנ״ל כי הוא בחי׳ הארה לפי העצם ובלתי אפשר כלל להתהוות שום מציאות דבר מה אפי׳ ע״י צמצום ומק״פ ובאמת הרי אין דבר זולתו ולא שייך כלל לומר ענין הכנה ולכן כדי שיוכל להתהוות ע״י ההכנה בחי׳ מקור ההתכללות שאין בו כלל וזהו שיער בכח כו׳ ועדיין לא נתהווה כלל אפי׳ בחי׳ מקור ההתכללות שהם כלולי׳ בבחי׳ א״ס רק ששיער שע״י ההכנה וצמצום ומק״פ הרי יוכל להתהוו׳ בחי׳ מקור ההתכללות בבחי׳ א״ס ונק׳ בחי׳ מקור ההתכללות בחי׳ מל׳ דא״ס וכמב״א באריכות זהו בחי׳ שיעור בעצמותו כו׳ וד״ל והוא ענין גליף גליפו בטה״ע וכמב״א באריכות שהוא בחי׳ אותיות שבעצמיו׳ שבאמת הרי עדיין לא נתהווה כלום וכנ״ל רק ששיער שע״י ההכנה הרי יהי׳ בחי׳ מקור להתכללות בתכלית ויהי׳ ההאר׳ וההתכללות בבחי׳ בלי גבול כי הוא בתכלית כלול בבחי׳ א״ס. והנה הוא רק בבחי׳ שיער בעצמיות עדיין והוא בבחי׳ [א]א״ס עדיין כמו שהוא מצד הארת העצם והרי לא יוכל להתהוות מזה שום הארה לכן הי׳ בחי׳ הסתלקות מק״פ ונשאר בחי׳ הרשימו והרי מבואר שענין שיער בעצמו׳ הוא רק הכנה שיהי׳ יוכל להיות בחי׳ רצון הפשוט בחי׳ מקור להתכללות בו בחי׳ כל הכחות בבחי׳ א״ס ולפי הכנתן ואף שבאמת אינו כלל בחי׳ מקור והוא פשוט בתכלית כמו קודם ממש כי המקור היינו בחי׳ רצה״פ רק אעפ״כ [הרי] לפי ההכנה נעשה בחי׳ מקור לזה ונק׳ בחי׳ ההתכללות זה האופן בבחי׳ א״ס וכמו״כ כל הכחות ובחי׳ המקור לזה הרי נק׳ בחי׳ מל׳ דא״ס וכמב״א כי עצמיות אא״ס הוא דוגמת רצה״פ בתכלית כמו שהוא בפ״ע ואינו כלל בבחי׳ מקור להתכללות וכנ״ל

שו״ה דומה — גילוי. . דהעלם: **ה: ההעלם דנפש.**

שיעור בעצמותו . . והוא ענין גליף גליפו בטה״ע: **ראה זהר בראשית טו, א. לעיל ע׳ קלב.**

[אך כדי] שיהי׳ יוכל להתהוות בחי׳ מל׳ דא״ס הנ״ל הרי נעשה ע״י בחי׳ שיער בעצמותו שהוא בחי׳ הכנה לזה שע״י הכנה הרי יהי׳ בחי׳ רצה״פ בחי׳ מקור לכל הכוחות ושיהי׳ התכללו׳ כל הכחו׳ בבחי׳ א״ס וד״ל, וזהו ענין בריש הורמנתא דמלכא גליף גליפו כו׳ וכמב״א.

אך שבאמת בחי׳ שיער הוא בעצמותו שיהי׳ יוכל להתהוות מבחי׳ רצה״פ בתכלית כמו שהוא בחי׳ מקור להתכללות בבחי׳ רצון פשוט וכנ״ל והרי בחי׳ שיעור הנ״ל הוא בעצמותו עדיין כמו שהוא מצד הארת העצם [הנפש] והרי לא נתהווה מזה כלום [עדיין] וכנ״ל וכן נעשה בחי׳ הסתלקות מק״פ שהוא בחי׳ העלם האור במאור וכמב״א ונשאר בחי׳ הרשימו שהוא רשימו ודוגמ׳ מבחי׳ שיער בעצמותו שהוא [בחי׳] אותיו׳ שבעצמיות שהוא ענין גליף כו׳ שנק׳ בחי׳ שיער בעצמותו שיהי׳ יוכל להתהוו׳ מעצמות דוגמא בחי׳ מקור לדבר נבדל שהוא בחי׳ כח המגביל שבעצמו׳ שהוא ג״כ בבחי׳ בלי גבול כי הרי שרשו מבחי׳ שיער בעצמותו ממש שיהי׳ בחי׳ כח הגילוי וכנ״ל וכמו״כ בחי׳ שיער [בכח] שיהי׳ יוכל להתהוו׳ מבחי׳ גילוי עצמותו דוגמא מקור לדבר נבדל בבחי׳ א״ס והוא מצד כל יכול שבעצמותו ממש וד״ל ובחי׳ הרשימו הרי הוא בחי׳ רשימו ודוגמא לבחי׳ שיער הנ״ל היינו לאחר בחי׳ הסתלקו׳ מק״פ נשאר בחי׳ אותיו׳ שבעצמותו בחי׳ שיער הנ״ל שהם מתאחדי׳ ממש בעצמו׳ אא״ס כנ״ל וכשנסתלק האור נשארו בבחי׳ נבדל מעצמיות ונק׳ בחי׳ רשימו לדוגמא כי ענין בחי׳ רשימו הוא דבר שנתאחד בעצמות כא׳ ואח״כ הוא בבחי׳ נבדל ונסתלק מעצמות נשאר רק בחי׳ הרשימו מכמו שהוא מתאחד בעצמות והרי [זה] דוגמא מבחי׳ אותיו׳ המח׳ ואותיו׳ הכתב שבחי׳ אותיו׳ המח׳ הן מתאחדין בעצמותו ובחי׳ מהות שכל ממש משא״כ בחי׳ אותיו׳ הכתב שהם בחי׳ דומם ממש שהם בחי׳ נבדל מעצמות ואינם כלל מהות ערך אותיות המח׳ [עד שבאמת אא״ל שאותיות הכתב הם בהתכללות באותיות המח׳ ואותיות המח׳] הם בחי׳ מקור בהעלם שיומשך מהם אותיו׳ הכתב וכנ״ל והרי אעפ״כ נק׳ בחי׳ רשימו לגבי אותיו׳ המח׳ שהם בחי׳ דוגמא מאותיו׳ המח׳ ממש וכנ״ל שהרי ע״י יוכל לזכור אותיו׳ מחשבתו שהם מתאחדי׳ בעצמותו וכמב״א מפני שיש בהם בחי׳ רשימו מאותיו׳ מחשבתו והן בחי׳ דוגמא כו׳.

ועי״ז יובן למשכיל למעלה בבחי׳ [א]א״ס שבחי׳ הרשימו הוא בחי׳ רשימו ודוגמא מבחי׳ שיער בעצמותו שהוא בחי׳ גליף כו׳ שהוא בחי׳ אותיו׳ שבעצמיו׳ שנתאחדו בעצמיות אא״ס ממש שיהי׳ יוכל להתהוות בחי׳ מקור בבחי׳ א״ס וכנ״ל וכמו״כ בחי׳ הרשימו שנשאר לאחר בחי׳ הסתלקות הרי הוא בחי׳ הרשימו וכח המגביל שבעצמותו וכנ״ל שהוא בחי׳ הכנה שיהי׳

שו״ה בבחי׳ — א״ס: ה: שיער בכח.

יוכל להתהוות וכנ"ל והרי בחי' רשימו הוא ג"כ הכנה שע"י יוכל להתהוות בחי' אוא"ס בחי' מקור להתכללות שיהי' יוכל להתהוו' הארה בבחי' מוגבל בבחי' קו שיהי' בחי' מקור להתחלקו' ושיהי' ההתחלקו' בהתכללו' בבחי' הקו והרי בחי' הרשימו הוא בחי' [דוגמת] אותיו' שבעצמו' רק שהוא בחי' רשימו ודוגמא מאותיו' שנתאחדו בעצמיו' ממש ואינו כלל מהות וערך האור אותיו' שבעצמו' וכנ"ל רק שע"י בחי' הרשימו הרי יוכל להיות בפועל מה שמקודם שיער בכח מה שעתיד להיות בפועל וה"ז דוגמת רשימו שעל הבנין שמקודם חושב איך ומה יהי' אופן הבנין ושיגבל הרצון באופן זה הרי המחשב' היא רק הכנה להגבלת הרצון לאופן זה והרי בלתי אפשר עדיין להבנות הבנין ע"פ התיישבות שבמחשבתו עד שאח"כ מצייר במפה [בכתב והרי] אין בציור עדיין מהות הבנין כלל רק הוא נרשם דוגמא מה שיהי' וכמו שעלה במחשבתו ועפ"ז נעשה ציור הבנין הרי באמת אין הציור שום הגבלה בעצם כי הוא מהות אחר לגמרי רק [ש]הוא בחי' רשימו ודוגמ' מכח המגביל שבמח' והרי הוא הכנה עדיין שיומשך רצון הבנין דוגמת הגבלתו וכמו מפה של ציור העולם שהוא רק בחי' רשימו ודוגמא מבחי' העולם שהוא ג"כ ציור העולם בקצרה וד"ל.

וכמו"כ יובן למשכיל [למעלה] בבחי' רשימו שהוא בחי' רשימו מבחי' שיעור שבעצמו' שהוא בחי' כח המגביל והוא [רק] בחי' רשימו ואינו כלל מהו' אותיו' הנ"ל שמתאחדי' בעצמותו ממש ופשוט בתכלי' ג"כ רק שאעפ"כ הרי הוא בחי' רשימו ממש דוגמת הנ"ל רק שהוא בחי' נבדל והרי הוא בחי' היולי ג"כ רק שע"י יוכל להתהוו' הארת הקו שהוא בחי' האר' בבחי' קו שיש בו התכללו' בחי' הכחו' והוא בחי' מקור להן ובחי' הארת הקו [הוא] מאיר מעצם הארת אא"ס והרי הוא דוגמת בחי' שיער שבעצמותו שהוא בחי' הכנה שיהי' נתהוו' בחי' מקור להתכללו' כנ"ל בבחי' רצ"פ. ועפ"ז מבוא' ענין נקודה קו שטח שנקוד' הוא בחי' הרשימו הוא בחי' ההכנה שע"י יוכל להתהוות בחי' קו כמו שעלה ברצה"פ ובחי' קו עדיין הוא רק בחי' מקור לבחי' התחלקו' שהוא בחי' שטח וד"ל. ולכן מבואר בע"ח ששרש הכלי' המגבילי' את האור גבוהי' מבחי' האור ששרשם מבחי' הרשימו שהוא בחי' רשימו מכח המגביל שבעצמיו' שיהי' יוכל להתהוו' בחי' מקור שהוא בחי' שורש האור וד"ל, ושרשו מבחי' שיער בעצמו' ממש וכנ"ל ולכן ביכולתו להגביל האור שיהי' לפי הכלי בבחי' מציאות מהות כי שורש הכלי גבוה למעלה מהאור וד"ל.

* * *

שו"ה ודוגמא — וערך: **ה: ועיקר.**

מבואר בע"ח ששרש הכלי' . . גבוהי' מבחי' האור: **ראה ס' מאמרי אדה"א-ויקרא ח"ב ע' תתנט. וש"נ.**

— הוספה ב —

רשימת מאמרי כ״ק אדמו״ר האמצעי ע״פ סדר השנים*

דברים

ויאמר . . אל תצר את מואב[1]	פ׳ דברים	תקפ״ה

ואתחנן

ושננתם[2]	שבת פ׳ ואתחנן	תקע״ד
שמע ישראל[3]		תקע״ו
ואתחנן[4]	שבת נחמו	תקע״ז
וידעת היום[5]	שבת נחמו	תקע״ז[6]
[ואתחנן*		תקע״ח]
ואתחנן[7]	שבת נחמו	תקע״ט[4]
ונשב בגיא[8]		תקפ״א
מקול מחצצים[9]	ל״ל שבת נחמו[10] וויטעפסק	תקפ״א

---

*) המאמרים שלע״ע אין ידוע זמן אמירתם (ונדפסו לעיל או כמ״א) לא נרשמו ברשימה זו.

1) נדפס לעיל בריש הספר וש״נ.

2) נדפס בספר המאמרים תקס״ז ע׳ דש. ע׳ שיא. התאריך כאן הוא ע״פ בוך 1382 (קרוב לסופו).

3) נדפס בס׳ מאמרי אדה״ז־פרשיות התורה ח״ב ע׳ תשלג. התאריך כאן הוא ע״פ המפתח שבבוך 977 [בבוך הנ״ל נוסף עוד קטע].

4) נדפס בספר המאמרים תקס״ד ע׳ קצו. התאריך כאן הוא ע״פ בוך 593 כח, ב. אבל בבוך (שהובא בהערה 7) 2011 רצא, א תקע״ט. וראה לקמן הערה 6.

5) נדפס בספר המאמרים תקס״ה ח״ב ע׳ תשכח. התאריך כאן הוא ע״פ בוך 593 כו, א.

6) כ״ה בבוך 593 הנ״ל. אבל בבוך 131 שהובא בהערה 12 תקפ״ז. וצ״ל או שמאמר זה נאמר שני פעמים או שבאחד מהם טעה הרושם.

*) נדפס בשערי תשובה ח״ב חינוך בתחלתו. [השע״ת נדפס בשנת תקע״ח] ובבוך 818 מתחיל: ואתחנן אל ה׳ בעת ההיא לאמר כו׳ הנה י״ל מה הי׳ עיקר כוונת משה — והוא עד פל״ה. וראה לקמן הערה 14. וראה גם הקדמת כ״ק אדה״א לשע״ת ח״ב שם.

7) נדפס בספר המאמרים תקס״ד ע׳ קצו. התאריך הוא ע״פ בוך 2011 רצא, א.

8) נדפס לעיל ע׳ קנ. וש״נ.

9) נדפס בתורת חיים בשלח שמט, ב. התאריך כאן הוא ע״פ בוך 456 עד, ב (ושם: וויטעפסק). בתורת חיים שם לפנ״ז בא ד״ה צדקת פרזונו ועל מאמר דילן הכותרת: ביאור על צדקת פרזונו. וצ״ל או שהכוונה לד״ה צדקת פרזונו שאינו ידוע לע״ע. או שטעה המעתיק. ובכו״כ כת״י ליתא כותרת זו. ולהעיר שהמאמר דלפנ״ז הוא מחגה״ס תקפ״ו — ע״פ בוך 1749 כ, א.

10) כ״ה בבוך 2009 ק, א. ובבוך 2025 קצט, א: שבת נחמו ק״ק וויטעפסק.

[להבין ענין הק"ש[*]		תקפ"א
שמע ישראל[**]		תקפ"א]
והיו הדברים[*10]		תקפ"ד
וידעת היום	שבת נחמו	תקפ"ד[11]
וידעת היום	שבת נחמו	תקפ"ו[11]
וידעת היום[12]	שבת פ' ואתחנן	תקפ"ז[6]
[וידעת היום] דהנה ידוע דכללות כל ההשתלשלות[13]		תקפ"ז

עקב

והי' עקב תשמעון[14]	פ' עקב	תקע"ד
ועתה ישראל מה[15]		תקע"ו
והי' עקב[16]		תקע"ט
ויענך וירעיבך[17]	פ' עקב	תקפ"ז

* * *

---

[*] נדפס באמרי בינה ב„פתח השער" ומיוסד עה"פ וידעת היום (ההקדמה שם טור א). האמ"ב נדפס בשנת תקפ"א.

[**] נדפס באמרי בינה שם שער הק"ש.

[*10] נדפס לעיל ע' רסו. וש"נ.

[11] נדפס לעיל ע' קעה וש"נ. וראה בהערה 6.

[12] נדפס בספר המאמרים תקס"ה ח"ב ע' תשכח. התאריך כאן הוא ע"פ בוך 131 קיג, א.

[13] נדפס בספר המאמרים תקס"ו [ד"ה החלצו] ע' רפו שו"ה וג"ע — דהנה עד ע' רצא פסקא וזהו. התאריך כאן הוא ע"פ בוך 131 קטו, א. ושם קטז, ב נרשם: „הדרוש הזה [וידעת הנסמן לפנ"ז] שמעתי מפי קדשו של כבוד אדמו"ר נבג"מ בהאמול בנסיעתו להאדיץ קודם פטירתו ומשם ואילך לא זכיתי לראותו. והנה דרוש השני [ד"ה זה] המתחיל הנה בעת דרוש דרש התחיל ג"כ בפ' וידעת בזה"ל: וידעת היום שתבין בחי' היום ואח"כ והשבות אל לבביך שתבין בחי' הלב והכל הוא משל לדעת כי ה' הוא האלקים כולא חד ממש".

[14] נדפס בשערי תשובה ח"ב חינוך פל"ה ואילך. ומתחיל ולהבין בתר ביאור האיך יש ביכול' כנ"י למטה בבחי' העלאת מ"נ שלהם בק"ש לעורר לבחי' עצמי' אא"ס שיהי' לו רצון פשוט מחדש במחשב' א' הכללי הנ"ל יש להקדים הפסוק דוהי' עקב. וראה בהקדמת כ"ק אדה"א שם ע' ב: שכתבתי לעצמי ע"פ . . והי' עקב. וראה לעיל ד"ה ואתחנן" בהערה. התאריך כאן הוא ע"פ בוך 623 רפ, ב. [ושם: הד"ה והי' עקב].

[15] נדפס בספר המאמרים תקס"ב ח"א ע' רנט. התאריך כאן הוא ע"פ בוך 977 ח, ב [ע"פ המפתח שבריש הספר].

[16] נדפס בספר המאמרים תקס"ג ח"ב ע' תרע"ז. התאריך כאן הוא ע"פ בוך 2011 רצב, א.

[17] נדפס לעיל ע' חצר וש"נ. ולהעיר מהמסופר במגדל עז [כפר חב"ד תש"מ] ע' תט שלג"י א' המאמר האחרון בט' כסלו תקפ"ח „כמדומה לי שהי' על פ' ויענך וירעיבך כו'" ע"ש.

— הוספה ג —

לוח השוואה להעמודים דקונט׳ ויאמר . . אל תצר
הוצאה הראשונה

בקונט׳	בספר				
5	א־ג	36	לז־לח	67	עב־עג
6	ג־ה	37	לח־לט	68	עג־עד
7	ה־ו	38	לט־מ	69	עד־עה
8	ו־ז	39	מ־מא	70	עה־עו
9	ז־ח	40	מב־מג	71	עו־עז
10	ח־ט	41	מג־מד	72	עז־עט
11	ט־י	42	מד־מה	73	עט־פ
12	י־יב	43	מה־מו	74	פ־פא
13	יב־יג	44	מו־מז	75	פא־פב
14	יג־יד	45	מז־מח	76	פב־פג
15	יד־טו	46	מח־מט	77	פג־פד
16	טו־טז	47	מט־נא	78	פד־פה
17	טז־יז	48	נא־נב	79	פו־פז
18	יז־יח	49	נב־נג	80	פז־פח
19	יח־יט	50	נג־נד	81	פח־פט
20	כ	51	נד־נו	82	פט־צ
21	כא־כב	52	נו־נז	83	צ־צא
22	כב־כג	53	נז־נח	84	צא־צב
23	כג־כד	54	נח־נט	85	צב־צג
24	כד־כה	55	נט־ס	86	צד
25	כה־כו	56	ס־סא	87	צד־צה
26	כו־כז	57	סא־סב	88	צה־צו
27	כז־כח	58	סב־סג	89	צו־צח
28	כח־כט	59	סג־סד	90	צח־צט
29	כט־לא	60	סד־סה	91	צט־ק
30	לא	61	סה־סו	92	ק־קא
31	לב־לג	62	סו־סז	93	קא־קב
32	לג־לד	63	סח־סט	94	קב־קג
33	לד־לה	64	סט־ע	95	קג־קד
34	לה־לו	65	ע־עא		
35	לו־לז	66	עא־עב		

לזכות

שניאור זלמן בן אסתר
וזוגתו חוה בת שרה ברכה
בנו יצחק מאיר בן חוה
בתו אסתר בת חוה
בנו נתן בן חוה
כלתו חנה רבקה בת רחל דוואשע
חתנו מנחם נחום בן גיטל
כלתו צבי׳ מרים בת שיינא חוה
נכדו מנחם מענדל בן חנה רבקה
נכדתו שרה ברכה בת חנה רבקה
ובעלה יהושע בן עטא דבורה
נכדתו אסתר בת חנה רבקה
נכדו אברהם יהושע העשיל בן חנה רבקה
נכדו צבי הירש בן חנה רבקה
נכדתו נחמה דינה בת חנה רבקה
נכדו נתן בן חנה רבקה
נכדתו פריידא מלכה בת חנה רבקה
נכדו ישראל בן חנה רבקה
נכדתו גיטל בת חנה רבקה
נכדו שמואל בן חנה רבקה
נכדתו רבקה בת אסתר
ובעלה אהרן בן גיטל לאה
ובנם לוי יצחק
נכדתו שרה ברכה בת אסתר
ובעלה מנחם מענדל בן הארא רייזל
ובנם לוי יצחק
נכדתו מלכה בת אסתר
ובעלה אליעזר אלימלך בן אסתר רייזל
נכדתו חנה בת אסתר
נכדו אברהם יהושע העשיל בן אסתר
נכדו יוסף יצחק בן אסתר
נכדו נתן בן אסתר
נכדו שלמה בן אסתר
נכדתו רחל רייזל בת אסתר
נכדו שלום דובער בן אסתר
נכדו אברהם יהושע העשיל בן צבי׳ מרים
נכדתו חנה בת צבי׳ מרים
נכדו משה מרדכי בן צבי׳ מרים
נכדתו אסתר בת צבי׳ מרים
נכדתו דבורה לאה בת צבי׳ מרים
נכדתו רבקה בת צבי׳ מרים
נכדתו שטערנא שרה בת צבי׳ מרים